HVĚZDA KRUHU KNÍŽAT

Aleš Novotný

This book formatting template was made by Derek Murphy of Creativindie Design; feel free to edit and use for your publishing projects. I've added in some tips – just delete my comments and add your own text. Credits or attribution is unnecessary, but if you want to add « Book Formatting by Derek Murphy @Creativindie » or something like that on your title page, you can.

EIN STERN IM KREIS DER FÜRSTEN
Copyright © 2016 Aleš Novotny

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this book may be used or reproduced in any manner whatsoever without written permission except in the case of brief quotations em- bodied in critical articles or reviews.
This book is a work of fiction. Names, characters, businesses, organiza- tions, places, events and incidents either are the product of the author's imagination or are used fictitiously. Any resemblance to actual persons, living or dead, events, or locales is entirely coincidental.

For information contact :
(Address, website)
http://www.website.com

Book and Cover design by Designer
ISBN: 123456789

First Edition: Month 2013

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

PROLOG SMRT

1. PORADA
2. VYSLANCI
3. B ETISLAV
4. HOSTINA
5. BRNO
6. ITALOVÉ
7. ODCHODY
8. BITVA
9. KONRÀD
10. POMSTA
11. VZPOURA
12. OBLEŽENÍ
13. JANEK
14. SMÍRENÍ
15. TREST
16. P ÍSAHA

EPILOG DIE NACHFOLGE

PROLOG

Smrt

Pozd v noci jedenáctého dne m síce srpna roku od p evt lení Pán tisícího devadesátého prvého panoval již v obytném k ídle olomouckého hradu klid. Všechno spalo, jen mladý vládce hradu a s ním p lky Moravy nemohl usnout. Tížilo jej vedro horkého léta, mnoho starostí, které se mu neustále honily hlavou, a také plné b icho po p íliš vydatné ve e i. Vstal proto s povzdechem z l žka a vyšel ze své jizby. Pokynul stráži p ede dve mi a vydal se dlouhou chodbou prvého patra k malé místnosti až na samém jejím konci.

Knížecí latrína tam byla umíst na proto, aby prostor pod jejím sedacím prknem zasahoval mimo vn jší ze hradu, olepenou zde v celé výši asi ty metr silnou vrstvou výkal . Také prašná kamenitá p da okolo zdi, kde za ínal nejprve pozvolný a poté stále prudší sráz vedoucí dol k ece, byla pokryta nánosy smrdutých a kluzkých odpadk . Bylo to místo, kterému se každý vyhýbal i za dne; o to mén zde bylo možné o ekávat návšt vníka v hluboké noci.

Statný muž v pevné kožené halen a vysokých loveckých botách vystoupal nahoru hned po setm ní, p idržuje se kamen a pevných trs kle e mezi nimi. Šel sice opatrn , aby neuklouzl, jak svinstva okolo zdi p ibývalo, ale brodil se odhodlan a s podivnou cílev domostí t mi smrdutými nánosy až t sn ke zdi. Bylo z ejmé, že svou cestu dob e zná, že v jasném svitu velkého m síce bezpe n poznává známé okolí. Když dorazil až na místo, z stal stát nehybný jako socha v hlubokém stínu hradní zdi a trp liv ekal.

Trvalo to dlouho, než nad sebou kone n uslyšel kroky a kulatým otvorem zahlédl ve sv tle lampy známou tvá . Rychle se p ipravil. Zhluboka se nadechl a sev el p sti kolem drsného d eva tak pevn , až

mu klouby rukou zb lely. Ihned poté, co se otvor nad ním usednutím vznešeného zadku zase zatm l, zarazil sv j dob e t i metry dlouhý lovecký ošt p se štíhlou, jako b itva ostrou špicí, jak mohl nejvýše.

O ekával prudký výk ik, ale zhora se neozvalo v bec nic, jen na n j za al dopadat proud horké krve. P estože si byl jistý, že ošt p v zí v jeho ob ti pevn , p ehmátl pravou rukou dol až na konec žerdi a zarazil ji ešt o kus výš.

Nebylo toho však v bec t eba. Nicnetušící ob byla probodena takovou silou a tak vysoko, že špice ošt pu pronikla játry, bránicí a levou plící až do srdce. Nenadálá smrt ji zasáhla ve zlomku vte iny, takže ubohý mladík nesta il ani vyk iknout. Jenom hlava mu poklesla dop edu a celý se trochu sesunul na pravý bok.

Vrah pod latrínou pustil ošt p, velkýma hrubýma rukama si ot el úpln zakrvácený obli ej a zvolna se oto il. Nejprve pomalu a posléze rychleji, avšak stále stejn tiše za al sestupovat stejnou cestou, kterou p išel. Ve svitu kulatého m síce s jistotou našlapoval mezi kameny a trsy kle e po prudkém srázu, až dorazil dol k ece. Jako vydra se bez jediného zašplouchání vno il do jejího prudkého toku a plaval mohutnými záb ry silných paží na prot jší b eh. Když jej dosáhl, vydal se rychle v m lké vod zp t a zakrátko nalezl úzkou p šinu do p ilehlého lesa. Bez zaváhání se po ní vydal a brzy dorazil na malou mýtinu, kde na n j ekal k . Vedl jej lesem podél eky, až posléze dosáhl cesty, sm ující od olomouckého hradu k jihu.

Kopyta jeho kon už tiše dusala m kký mech, když si stráž p ed jizbou mladého pána uv domila, že se n jak dlouho nevrací a oznámila to veliteli, a trvalo ešt déle, než knížete kone n nalezli. Za ínal už tuhnout a když jej cht li z malé a úzké latríny vytáhnout, hodnou chvíli jim trvalo, než se s t žkou mrtvolou vyto ili ze dve í. Také dlouhé ratišt ošt pu, tr ícího odspodu v nevelkém kulatém otvoru, jim p i této smutné práci velmi p ekáželo.

Ot esený velitel knížecí stráže poru il samoz ejm prohledat celý hrad a také venkovní prostor pod latrínou okolo celé hradní zdi, ale ani tam, ani na docela oby ejném ošt pu, který mohl pat it komukoliv, nebylo nalezeno nic, co by mohlo ukázat na osobu vraha. Když se rozednilo, dokázali sice bojovníci objevit vrahovu stopu na svahu a sledovat ji až k ece, ale tam ji beznad jn ztratili a ani podrobná prohlídka obou b eh nep inesla nic nového. Vyšet ování a výslechy strážných trvaly celý den a porady celou následující noc, nebo mrtvý byl velmi vznešený a o jeho smrti bylo nutno zpravit místa nejvyšší. A tak teprve p esp íštího rána byl se smutnou zprávou vypraven rychlý jízdní kurýr, jenž vyrazil z brány olomouckého hradu a vydal se k jihu stejnou cestou, po níž se p ed ním ubíral knížecí vrah.

KAPITOLA 1

Porada

V p li ervna téhož roku se rozléhal v dlouhých kamenných chodbách pražského hradu jako obvykle každý krok. Už na po átku panování prvního knížete Spytihn va založená zástavba, p vodn d ev ná a b hem dalších dvou století nestále rozši ovaná a p estavovaná, tvo ila nyní rozsáhlý, z ásti již ka menný komplex budov, sloužící jako obydlí vládnoucího rodu. T žké kroky stráží, dupot služebného lidu, dokonce i cupitání malých ženských nohou a pleskání bosých nožek d tí se zde rozléhaly až neuv iteln daleko. Jen za t žkými dubovými dve mi komnat a pokoj , p ed kterými postávaly stráže, byly zvuky tlumen jší. V dlouhých chodbách bylo sice hodn temno, nebo jen sem tam ho ela na st n v železném držadle nálož d eva nebo zaražená pochode , protože svíce byly pro tento ú el p íliš vzácné, ale p esto bylo t žké procházet celou složitou hradní soustavou nepozorovan . Až na jednu malou výjimku.

Zpoza rohu se chodbou mihl malý, tém nepozorovatelný stín. Bez hlesu prob hl n kolik metr a t sn p ed další zatá kou, za níž stála první stráž knížecího k ídla, se vyšplhal jako ko ka po kamenném sloupu, vyhoupl se na jeho hlavici a zmizel z chodby práv tak rychle, jako se v ní objevil. Úzká v trací šachta probíhala jen v metrové vzdálenosti soub žn s chodbou, rozv tvujíc se do jednotlivých místností. Malá štíhlá postavi ka, oble ená v erném p iléhavém od vu, který m l na konci nohavic našité jakési plst né ponožky s tlustší podrážkou, prolezla po celé její délce, prosmýkla se jako had t i metry dlouhou spojovací šachtou do vyššího patra a zarazila se p ed malým

pr duchem, z n hož k ní prosvítalo slbé sv tlo a bylo slyšet n kolik mužských hlas .

Podivný stín uklidnil bušení srdce a dech zrychlený námahou tohoto neobvyklého p ístupu do královských komnat. Poté vytáhl z vnit ní kapsy na pr sou svého obleku ernou kuklu podobnou katovské a rukama za ern nýma popelem a sazemi si ji natáhl na hlavu. Byla na malé t lí ko neúm rn velká a rozhodn to nebyla hlava d tská. Pod vysokým elem podlouhlé lebky bez jediného náznaku vlásku se skrývaly hluboko zapadlé, tmavé a neoby ejn chytré o i ty icetiletého muže. Obli ej, zakon ený bezvousou hranatou bradou úžasn kontrastoval s t lí kem jen o málo v tším než jeden metr, avšak s vypracovanými svaly. Nohy a ruce m l muž velmi malé, s krátkými, na první pohled jakoby málo ohebnými a nešikovnými prsty. Zdání však klame, protože trpaslík jediným plynulým pohybem natáhl kuklu p es hlavu, uhladil její dolní záhyb a zasunul jej obratn pod horní okraj svého od vu. V té chvíli se stal doslova neviditelným, protože to jediné, co by z n j bylo možné spat it, byla b lma jeho o í, která však okamžit zmizela, když je p-ik lopil sazemi za ern nými ví ky.

Opatrn se protáhl pr duchem a zachytil se prvního trámu ve stropní konstrukci rozlehlé místnosti, kde dob e šest metr pod ním sed li u velkého dubového stolu t i muži. Dva svícny na st nách a t etí na stole vrhaly nes etné plápolavé stíny a jen slab osv tlovaly nejspodn jší trámy t i metry vysoké spletité konstrukce d ev ných vzp r, tvo ících podporu st echy. Nejsiln jší trámy, stá ím a kou em sví ek úpln z ernalé, m ly sílu t la dosp lého muže. Trpaslík se za jedním pohodln usadil, když p edtím pe liv zkontroloval, že v jeho dosahu neleží nic, co by mohl neopatrností shodit. Mohl však být bez starostí, nebo všechny trámy a vzp ry, kolem kterých se ze svého pr duchu proplétal, byly bez jediného smítka a sv d ily o tom, že jeho cesta práv sem je pro n j b žnou záležitostí.

Dva muži u stolu se vzrušen bavili. Ten t etí, sedící mezi nimi, je nap l pobaven , nap l zachmu en pozoroval a z jeho nad azeného výrazu bylo patrné, že nakonec se stane to, co rozhodne on. Byl štíhlé prostední postavy a pokro ilého v ku, už kolem šedesátky, m l podlouhlou úzkou bledou hladce oholenou tvá , orámovanou polodlouhými vlnitými sv tlými vlasy a modré o i pozorného, trochu zasmušilého pohledu. Oble en byl do domácího pohodlného od vu z vyšívané látky a na nohou m l polovysoké m kké kožené boty. Jemné ruce m l klidn složené na stole, kde p ed ním stála konvice vína

Muž po jeho levici byl ješt o n co starší. M l dlouhé bílé vlasy a ze-zj izveného hubeného obli eje s rozcuchanou bílou bradkou se ost e dívaly tmavé pichlavé o i. Oble en byl hrub ji v kožené halen , pod jejímž spodním okrajem p esahovala až do poloviny stehen hustá kroužková zbroj,

prozrazující vále níka a p íslušníka p edního rodu. Na malou, schýlenou postavu nep im en veliké a tvrdé ruce m l složené na prsou a jen ob as jimi zašermoval ve sm ru posledního spole níka, jenž sed l naproti n mu.

Tím byl muž asi padesátiletý, rozložitý a statný, se sklonem k tlouš ce, rozvalený pohodln na široké dubové židli. Byl zahalen od krku až po paty do volné tmavé mnišské kutny z hrubé vln né látky, p epásané na palec tlustým provazem. Na krku mu visel na splétaném koženém emínku prostý bronzový k íž pon kud neobvyklého tvaru. Celá široká kutna na jeho klín a v bec po lovina místnosti kolem n j byly poházenét ískami a odšt pky d eva. V ruce držel lipové poleno, jehož horní konec už se pod ostrým nožíkem prom nil v lidskou hlavu a náznak levé paže. Budil dojem, jako by byl soust ed ný jenom na své ezbá ství, ale ve skute nosti dával bedlivý pozor a v d l velice dob e, o em je e .

„Pravím ti ješt jednou, opate, že nadm rná smí livost sluší možná mnich m. Vede však ke zkáze, jedná-li tak muž, ur ený k panování!“

Muž s bílými vlasy vyplivl pohrdav sv j odsudek a oto il se ke svému druhému sousedovi:

„Pane, já nechci válku za každou cenu, ale íkám ti, že ne innost v této v ci bude zhoubná. Na Morav musí vládnout knížecí právo, tak tomu bylo vždy od po átku v k a tak tomu musí být i nadále!“

„Mýlíš se, Zderade, a ne jenom jednou!“ odv til mnich, ješt než král Vratislav sta il otev ít ústa. „P esn vzato je tomu tak teprve po sedmdesát let, od doby, kdy d d našeho pána Old ich odebral Moravu Polák m a dosadil tam svého syna, velkého knížete B etislava, nech je mu zem lehká a spasení v né jisté.“

Statný mnich se zbožn pok ižoval. Koutkem oka zahlédl, že král Vratislav p i zmínce o svém otci u inil totéž, mírn se pousmál a pokra oval:

„Na Morav se stane, jak král rozhodne, ale ty, Zderade, se neohán j v ným právem, jež není o nic starší než ty!“

Vratislav se hlasit zasmál a první královský rádce p i jedovaté narážce na sv j v k vztekem nadsko il:

„Opate, já od mládí nosil štít a zacházel jen s kopím a me em, ne s husím brkem. íst sice neumím, ale tolik vím, že lžeš jako pes. Však n který z tvých p edch dc mnich nebo klerik to byl, který zapsal, že ješt p edtím, ješt p ed Poláky, pat ila Morava p edk m našeho pána! P ed více než sto lety to bylo, proto od v k !“

„Zderade, já ty anály v našem klášte e p echovávám a není nikoho, kdo by je znal lépe než já. Ty máš pravdu, ale zárove nemáš! Otec Old ich v Boleslav a také jeho otec stejného jména m li Moravu v panství, to pravda,

ale od po átku v k ? Mám ti íct, co bylo od po átku v k ? Jaká je ta pravda, kterou se tu oháníš? Na po átku v k , tak jak jsou zapsány o naší zemi, vládl Morav panovník tak mocný, že se p ed ním t ásli jeho sousedé až do N mec a do ecka! A d d prvního z Boleslav Bo ivoj, první vládce z rodu našeho pána zde v echách, který došel milostí Boží naší svaté víry, byl jenom jed ním z mnoha jeho leník a vazal . Taková je pravda o Morav !“

Mnich se pon kud zarazil a opatrn se oto il ke svému druhému sousedu, nebo pochopil, že se dal unést a p est elil. P edák Zderad se naopak spokojen op el v židli, protože dosáhl svého. Vyprovokoval protivníka k nerozumnosti a krále Vratislava k tomu, že poprvé po trpaslíkov tajném p íchodu zasáhl do debaty. Trochu se zamra il a prohlásil pon kud vysokým, ezavým hlasem:

„Opate Božet chu, ty máš pravdu, máš, ale je to pravda, kterou m žeš hodit ps m k sežrání, protože stojí za mí , než z mo e vyvržená asa. Kde z stala ta tvoje Morava, když ji Uh i podupali? Vnive se obrátila a byli to moji p edkové, kdo nejprve zde v Praze dosáhli svého panství a poté taky Moravy znovu nabyli. Není to možná od po átku v k , to máš pravdu, ale co je mi po tom? Morava je a byla pod naším právem od po átku panství mého rodu nad echami a tak to musí z stat, v tom má pravdu Zderad. Tak to musí být. Opus svoje anály a vra se k dnešním dn m! Ra te oba dva k tomu, co je a bude muset být, ne k tomu, co bylo!“

Král Vratislav se uklidnil a zasmušile si p ejel dlaní po vyhublých tvá ích:

„Víš p ece také, jak se jmenoval ten tv j velký moravský kníže a pro je to práv dnes d ležité… Jen si dej pozor s tou tvou pravdou, protože náš biskup a také jeho p edstavený v Mohu i hned za nou sk ípat zuby, jakmile ji uslyší. A to ješt neslyší modlitby a zp vy ve vašem kostele, to by nejrad ji hned sedali na kon …“

Opat kláštera sázavského sklonil pokorn hlavu:

„Já vím dob e, pane, že je to jenom tvoje milost, která drží ochrannou ruku nad naším klášterem a mými bratry. Mohu jen doufat v Pána našeho Ježíše Krista, že naše slovanské bohoslužby neskon í hned poté, kdy se odeberes do království v ného, nebo nikdo neví, co bude potom. Pravdu díš, že naši latinští brat i v Kristu nám strojí úklady a trvale pana papeže proti nám ponoukají, využívajíce nešt stí, které se p ed lety p ihodilo v Konstantinopoli a nám zde tak mnoho uškodilo. Ale i v tom máš pravdu, že t eba obrátit pohled k dnešku. Já vím, jak se jmenoval ten velký moravský kníže, a vím také p esn , kam tou otázkou mí íš. Tv j bratr Ota, jenž zem el p ed ty mi lety, zanechal v Olomouci, kam jsi ho kdysi usadil jako úd lného knížete a kde on pak celý sv j život z stal, dva syny. Svého mladšího, který

ítá dnes sedmnáct jar, dal pojmenovat po sob , ale prvorozeného a nástupce svého nazval Svatopluk…“

Jméno z stalo viset v prostoru rozlehlé místnosti a jen pomalu doznívalo ve stropním trámoví. Král Vratislav vážn pokýval hlavou a pozvedl sv j prázdný pohár. Rádce Zderad mu dolil z konvice vína, nalil pak i sob a prohlásil:

„Tak tomu je, Svatopluk… A o to te také jde nám všem. Dnes sice sedí v Brn u Konráda i s Otíkem, ale je jasné, že by cht l zp t olomoucký díl, by snad pozd ji celou Moravu, jak to m l na mysli už jeho otec, když jej dal kdysi v Olomouci k tít. Dnes je stár dvacet p t rok a má už sám dva sny, i když z všelijakého lože. Je to velmi state ný muž a odvážný bojovník, až zt ešt n odvážný, je v n m n co dravého, orlího. Rozený vládce. Má snad poté, až ovládne celou Moravu, usednout i zde v Praze na stolec?!“

Opat ne ekl ani slovo, jen se obrátil ke králi, jenž se zasmušile napil vína:

„M j otec B etislav blahé pam ti vyhlásil na smrtelném loži, že vždy nejstarší našeho knížecího rodu má vládnout nad celou zemí – nad celou zemí, Božet chu! Nad celou zemí, a já ti ešt povím, pro tomu tak musí být. On sám byl nejprve posledním našeho rodu, než mu moje ct ná a nade vše milovaná matka darovala p t syn . Tehdy si myslel, jak je to t žké a ešt jednou bude, uchránit náš rod a naši zemi zhoubných válek a ni ení, t žké nadmíru hlavn potom, až zav e o i a odebere se na v nost. Dnes ale se o mne až záv ist pokouší, jak to bylo tehdy snadné! Nejd íve Spytihn v, m j starší bratr, usedl na stolec a já zanedlouho poté, nebo jeho B h velice záhy povolal k sob . Bratr Konrád dostal pak ode mne p l Moravy a bratr Ota druhou p lku a bratr Jaromír, co minulého roku odešel na v nost, biskupství zde v Praze. A tak tomu bylo po celých t icet let, tak dlouhou dobu, kterou nám náš otec dob e a spravedliv p edur il. Ale co te , jaké právo má platit nadále? A kdo jiný je smí ur it, nežli já? Jenže i já sám mám rovn ž p t syn , statných muž . Pravda, dva nejmladší jsou ešt jinoši, ale i oni dorostou. M j mladší bratr Konrád, co dodnes sedí na brn nském hrad , má sám dva syny a Ota m l další dva, co k n mu, nehodnému, hned do Brna utekli, když jsem poslal do Olomouce svého syna Boleslava. N kte í už jsou dnes sami ženatí a mají syny, Konrád v starší syn Old ich dva, Svatopluk dva, m j Boleslav a B etislav po jednom, i když ti oba…“ zarazil se trochu, „rovn ž z nedobrého lože. Kolik je to, opate Božet chu, dokážeš to spo ítat? Co eká náš rod, když budou sm t všichni panovat z tohoto stolce? Co eká tuto zemi?“

Vratislav umlkl a rádce Zderad zaplétal a rozplétal prameny své dlouhé bílé bradky mezi prsty. Pak vzhlédl ke stropu, jako by tam mohl uvid t n co jiného než erné trámy, a zamumlal:

„Já jsem napo ítal šestnáct, a kdybych se i spletl, znamenáto do budoucna stejn jenom jedno: p íliš mnoho knížat!“

Opat Božet ch si povzdychl:

„Pane, ty jsi vládce této zem , i , jak se i zlíbí, ale nutno ctít právo. Ty jsi lo ského roku po smrti svého bratra biskupa rozhodl poslat syna Boleslava uj-mout se severního moravského dílu, jako kdysi tv j otec B etislav poslal tebe – a ten hned díky tvé královské družin , kterou jsi mu p j il, vyhnal Svatopluka s Otíkem z Olomouce. Oni se tam však narodili, není p ece divu, že olomoucký díl považovali za d dictví po otci, jako kdokoliv považuje sv j statek nebo vesnici, a cítí se te tvým rozhodnutím ochuzeni o své právo…“

„Te jsi kone n narazil na ko en sporu, opate,“ sko il mu do e i p edák Zderad, ješt než král Vratislav sta il odpov d t. „Oni možná mají své právo, ale jde o to, které právo je lepší! Náš král Vratislav je vládcem celé zem , on m že p ikázat, že Svatopluk s Otíkem se mají vrátit sem do Prahy. Však on jim m že podle své v le ur it jiné hrady ke správ , nebo je ponechat zde po svém boku, jako to kone n po nástupu na stolec u inil kníže Spytihn v se svými bratry Konrádem a Otou.“

Zderad se zarazil a pohlédl s obavou na krále, který se p i tomto proslovu velice zamra il, ale hned pokra oval:

„Odpus , pane, vím, že ti bratr tehdy ublížil, dob e si to pamatuji. Však jsem byl sám tenkrát v jeho družin , než jsem se dostal do tvých služeb, ale z celého svého života bojovníka jsem si odnesl jen jedno ponau ení – že svého pána, knížete této zem , musíme poslouchat, nebo bez n j nejsme my všichni ostatní ni ím! Když pražský kníže, který je dnes navíc králem, ur í, že jeho syn dostane nov olomoucký díl, musí to jeho p íbuzní s horším právem uzn-at. Musí to p ijmout a poko it se, taková je pravda.“

„To není právo, to je zv le,“ zašeptal opat Božet ch jakoby sám k sob , ale král ho p esto dob e slyšel a v o ích mu trochu blýsklo. Ovládl se však, nak lonil se kup edu a odv til pevným a úpln klidným hlasem:

„Je to lepší právo, opate! Musí to tak být, a už tomu jako muž modlitby, muž slova a písma rozumíš nebo ne. Musí to tak být, jiné cesty není. Já, m j nástupce, jeho nástupce a všichni další na tomto stolci musíme vládnout celé zemi. Je sama o sob malá a my nem žeme p ipustit, aby se ješt nadále drobila. Nebo víš, co se stane, když dovolím, aby Svatopluk z stal natrvalo v Olomouci, nebo aby m j bratr Konrád bez odporu odkázal po své smrti brn-ský díl Old ichovi? Já ti to povím, opate! Zem se odrodí s rodem, nejprve Morava. Co asi ud lají nejprve oba se svými mladšími bratry? Ano, dají jim díly, které budou ješt menší, než jsou ty jejich. Old ich Litoltovi možná Znojimo… A co ud lá Svatopluk s Otíkem, to ani nevím…“

„Snad jej prodá do Uher," zasmál se z plna hrdla Zderad a uhodil mohutnou rukou do stolu, až se konvice s vínem zat ásla a prázdný král v pohár se p ekotil. St l zaprašt l tak, že i trpaslík, kterému ve stínu za trámem neušlo jediné slovo, sebou polekan trhl.

„Ale to není všechno," pokra oval král Vratislav. „Já budu muset stejn jednat se svými syny zde v e chách, protože ti se pak nespokojí jen s malými hrady, jako je tomu ješt dnes. Budou chtít své trvalé díly, aby je odkázali syn m! Podívej se na B etislava, je nejstarší, má t icet let, a co d lá? Sedí na hrad Žatci celý netrp livý a vzteklý, protože jsem poslal do Olomouce jeho mladšího bratra Boleslava a ne jej. Jen taktak si nechal vysv tlit, že za mého otce to bylo také tak. Nejstarší jeho syn a nástupce, m j bratr Spytihn v, také nem l žádný moravský díl, nýbrž sed l na Žatci úpln stejn jako on. Zatím jej to uklidnilo, ale na jak dlouho, to opravdu nevím…"

Opat Božet ch ani nehlesl, jen piln vy ezával, protože v hloubi duše cítil, že král má pravdu. Krom toho jako se t lý a vzd laný muž dob e v d l, že to hlavní ješt p ijde. Soška v jeho rukou už m la hotový celý trup a on práv zapo al dolní polovinu.

Král se mezitím napil vína a dokon il:

„A to všechno dohromady znamená, že nejen odpadne Morava, ale eská zem sama se rozdrobí, oslabí se tak, že zanikne! Její sousedéji zni í, roze berou si ji kousek po kousku, sežerou ji jako svin hromadu jablek. N mci jsou všude okolo, silní Uh i v Panonii pod jednou královskou v lí a i ti Poláci, kte í vlastn až donedávna zažívali ten osud, p ed kterým Bože chra eskou a moravskou zemi…" a král i oba jeho spolustolovníci se zbožn pok ižovali, „nakonec budou tak silní, že zhltnout znovu t eba tu tvou Moravu bude pro n hra kou. Co zbyde z osudu této zem , kterou m j rod dostal od našeho Pána Ježíše Krista? Co nad lá sám svatý patron této zem a její v ný panovník, m j p edek kníže Václav, když nebude mít na svou ochranu ani stovku štít , protože t icet knížátek ve t iceti hrádcích se nikdy na ni em neshodne?"

Král umlkl a opat Božet ch v d l, že má pravdu. Snad krutou a k mnohým nespravedlivou, ale pravdu takovou, že ji nelze pop ít. Už jen ze smutku, že tato pravda až p íliš hraje do noty pražským rod m, všem t m Zderad m, Božej m a ast m a je tak tvrdá k jeho milované Morav , která pak nebude na v ky ni ím jiným než polem pro zv li pražských knížat, pokusil se o poslední námitku:

„Máš pravdu, pane, to je osud, který si nikdo pro naši zemi nem že p át, ale snad je možná i jiná cesta k onomu cíli. Práv v n mecké zemi p ece vidíme, že jeden král nebo císa sice vládne všem, ale i oni vládnou s ním. On jim dává léna, ale ta potom pat í jeho vévod m a hrabat m, kte í je odkazují

svým potomk m. Rody prospívají a království tím netrpí. Pro by to také nešlo tak v naší zemi?“

Vratislav se však usmál a zavrt l rázn hlavou:

„Že tím království netrpí? Kdepak, opate, to nelze! N mecká zem je obrovská a mocná, to p ece víš zrovna tak dob e jako já. Není takové síly na sv t , jako když všichni n me tí pánové, všechny díly zem stanou bok po boku císa ov . Pak té síle nikdo a nic neodolá, ale kdy už tomu tak je? Nikdy, na mou duši, skoro nikdy. Jak asto naopak prosí císa a žebrá o pomoc proti svým domácím nep átel m, jak asto naopak ot ásají boje jeho zemí, jak asto musí nutit své vévody a hrabata k poslušnosti? A zapla B h za to, vždy jen proto jsem mohl s našimi muži zasahovat tak siln do osud n mecké zem , jen proto jsem dosáhl jedine ného lesku své koruny. Jen za t chto okolností mám sílu, se kterou musí císa velmi vážn po ítat a které si m že a musí vážit. A nejen císa ímský si jí váží! Práv proto, že vládnu jedné zemi, naší zemi eské a moravské, mám sílu držet si od t la Uhry a asto i Poláky… A proto to tak musí z stat!“

Rádce Zderad vstal, protáhl si ruce, až mu v kloubech zaprašt lo a udusil palcem oharky n kolika doho ívajících sví ek. Z truhly u zdi vytáhl nové svíce, nasadil je do horkého vosku, dávaje dobrý pozor, aby stály rovn , a uk routil zbyte n dlouhé knoty t ch, které ho ely p íliš rychle. Dolil vína králi i sob a pravil:

„Pane, je t eba p istoupit k v ci. Tv j bratr Konrád, úd lný kníže brn nský a tv j vazal, p ijal na svém hrad vypuzené syny Oty Olomouckého a odmítl je vydat, když jsem za ním již p ed m síci vyslal poselství tvým královským jménem. On ruší o své v li tvé panovnické právo a škodí nejen vašemu knížecímu rodu, ale i této zemi. Nám všem, jak te už snad chápe i leckterý mnich. Je zapot ebí in .“

Opat Božet ch, soust ed ný práv na svou d ev nou sošku, sebou trhl. Os trý nožík mu p itom trochu sjel stranou a ízl jej do b íška levého palce. Zaeh mu ený král Vratislav si toho nevšiml, ale Zderad se spokojen ušklíbl. Trpaslík na trámu se opatrn pohnul, aby si uvolnil p esezenou nohu. Natáhl krk a ekal, co se ješt dozví.

Král zvedl hlavu a pohlédl na opata:

„Opravdu mám zato, že není jiné cesty než podniknout výpravu na Moravu nejen s královským vojskem, ale i s pomocí všech muž eských, protože jde o urážku, kterou panovník této zem nem že nechat bez odpov di.“

Do výhružného ticha se ozvala opatrná mnichova slova:

„Pane, neradno se stav t do cesty tvé v li i tvému lepšímu právu, ale pomni, že válka má být až tou poslední cestou k náprav míru, ne cestou

první. Snad jsou ešt jiné možnosti, jak dát pr chod právu a dosáhnout poko ení odbojného bratra i tvých synovc .“

Král pohlédl na svého rádce a poté se oto il zp t k opatovi:

„Máš snad jiný nápad? Víš snad, jak p im t mého odbojného bratra k poslušnosti?“

Božet ch se zavrt l na židli celý nesv j, protože to byl sm r, kterým se de bata v jeho o ích ubírat nem la. Smetl na zem celou hromadu pilin a odšt pk d eva ze svého klína a poposedl. Pochopil, že bude muset s nep íjemnou prav dou ven, dokud je as. A rad ji sám od sebe, protože se jej zmoc oval ím dá tím nep íjemn jší pocit, že prokletý Zderad stejn všechno ví a nebude mít žádné zábrany to králi vyklopit. Opat p edstíral, že se soust e uje na dokon ení práce, v srdci se mu však vzmáhal veliký neklid:

„To nevím, pane, ale doufám, že jsou k tomuto cíli ešt jiné cesty než za pálení hradu Brna, po kterém se z ejm tak velice stýská tvým hrdinným bo jovník m…“

Zderad se na ta slova ušt pa n usmál:

„Slyšel jsem, opate, že už od jara pracuješ v Konrádových službách. Máš tedy asi práv ty dobrou možnost pohnout jej k poko e p ed v lí našeho pána…“

Král Vratislav se podíval na oba své spole níky velmi p ekvapen :

„Je to pravda, Božet chu? Jak to, že o tom nic nevím? Práv te , od tohoto jara? Když víš, že se Konrád p ijetím a podporou našich synovc z Olomouce protiví mé v li a chystá odboj, jsi ty v jeho službách? To je tv j vd k za mou ochrannou ruku nad tvým klášterem?“

Opat byl s vy ezáváním hotov. Str il nožík do širokého rukávu své sutany, set epal zbytek pilin na zem a za al sošku opatrn uhlazovat a leštit slinami. Vzhlédl pokorn ke králi a opatrn odpov d l:

„Pane, kníže Konrád mne požádal, abych mu vyzdobil jednu jeho stavbu. Naprosto jsem nemyslel na to, v jakém je sporu s tebou. Je to jenom pro v tší slávu Boží, nic jiného.“

„Slávu Boží, íkáš…“ pravil zamyšlen král. „Máš možná pravdu, že na tom nic není, Zderad n kdy trochu p ehání. O co vlastn jde?“

„Jde o jeho kapli ve znojemském hradu,“ odv til pomalu opat Božet ch, protože si v té chvíli uv domil, že už je pozd , že práv spadl do pasti, chyt e nachystané rádcem.

„Jak víš,“ pokra oval opatrn a pocit nepokoje v n m p i pohledu na zamra eného krále vzr stal, „postavit ji dal váš otec, kníže B etislav, a v noval ji nejsvat jší Boží rodi ce na její v nou slávu práv p ed p l stoletím. Tv j bratr se te rozhodl ji upravit, uvnit nov vyspravit a

vymalovat. Tímto úkolem pov il práv mne, totiž náš klášter. A pro tože já, protože práv um ní…“

Opat Božet ch se odml el v p li v ty a zahled l se na hotovou sošku ve svých rukou. Byla to postavi ka biskupa s nevysokou mitrou, splývavým plášt m a zvednutou pravou žehnající rukou, zatímco v levé držela tenou kou d ev nou berlu s filigránsky zakrouceným horním koncem. Zdálo se neuv itelné, že tuto jemnou ezbá skou práci vyhotovil jen tak mimochodem za jediný ve er. Cht l sošku postavit p ed sebe na st l, ale za ala se hned kácet, vytáhl tedy op t z rukávu sv j nožík a za al vyrovnávat a vyhlazovat podstavec pod biskupovýma nohama.

Vratislav cítil, že v n m za íná všechno v ít. Ovládl se však a zeptal se sev eným hlasem:

„Vymalovat, íkáš… No to je ale krásné! A co tam vlastn maluješ?“

Opatovy o i se zalily slzami, když s dojetím odpov d l:

„Celá apsida s naším Pánem Ježíšem Kristem ve vít zném oblouku, s dvanácti apoštoly a dvanácti and ly strážci a také kupole kaple je už hotová, kde tr ní pod Duchem Svatým ty i evangelisté, chrán ní ty mi and ly cherubíny. V lodi kaple samotné pak jsem namaloval spodní pás záv su, jenž skrývá tajemství spasení, a nad to pás další, v novaný naší svaté Pann Marii. Je už skoro hotový a je to taková krása, jaké není…“

Víc už íct nesta il, protože král Vratislav vysko il jako šídlem bod nutý a za al k i et p eskakujícím pisklavým hlasem:

„Cože!? To si troufáš vykládat do o í mn , svému pánu? Že zdobíš mou kapli pro mrzkého Konráda? Že jemu po v li pracuješ ve znojem ském hradu a já o ni em nevím? Prý v jeho kapli! Vždy je to moje kaple, nikoho jiného! Konrádovo není nic, ani ten brn nský hrad, na který já jsem jej posadil a ve kterém sedí, natož hrad znojemský nebo jeho kaple! Kdo to kdy slyšel! Vždy on se chová, jako by byl vládcem Moravy, a ty jej v tom podporuješ! Práv ty, Božet chu, opat kláštera, který jenom díky mé ochran ešt v bec stojí! Zmiz mi z o í, opate, ale rychle, dokud máš hlavu na krku! Já t …“

Král Vratislav chytil t žký cínový pohár se zbytkem vína a mrštil jej vší silou proti dve ím. Rána zadun la celou místností, dve e se okamžit otev ely a do komnaty vstoupil bojovník stráže v lehké zbroji, s me em po boku a s kopím v ruce. P edák Zderad mu pokynul a oto il se ke králi:

„Pane, jestli dovolíš, nutno jednat rozumn . Možná, že opat chybil ve svých vlastních o ích mén , než se tob a rovn ž i mn zdá po právu být, ale poslat jej pry nelze. Mohl by b žet ke svému Konrádovi a varovat jej p íliš brzy. Mám sice za jisté, že ten už te opev uje Brno a t ese se za jeho zdmi ve strachu p ed tvou spravedlivou odplatou, která jej nemine, ale není radno jej p íliš brzy varovat, než vyhlásíme a

p ipravíme tv j zám r. Opat proto pat í prozatím do sklepa tohoto hradu, aby tam d lal spole nost mnoha sob podobným.“

Vratislav se mezitím trochu uklidnil a posadil se. Opat Božet ch ve stejné chvíli povstal, drže sošku v levé ruce, zatímco pravou op t zastrkoval sv j malý nožík do rukávu. Podíval se nejprve na Zderada, který se mu žlutými zuby výsm šn šklebil do obli eje, poté sklouzl pohledem na krále. Ne ekl však nic, jen ekal na sv j ortel. Vratislav mrknul krátce na svého rádce, pak na bojovníka u dve í, strnulého jako socha, a kone n na mnicha, pokorn hledícího do zem . Zhluboka se nadechl a pravil:

„Opate Božet chu, nechci te ani uvažovat o mí e tvého provin ní, zatím mám jiné starosti, ale Zderad má úplnou pravdu. Ty nejsi muž, od kterého možno vyžadovat p ísahu na est bojovníka a rytí e, ty jsi muž církve. Ledaže bys p ísahal p i svatém Evangeliu, že budeš ml et jako hrob…“

Zarazil se pon kud a pohlédl úkosem na Zderada, který zcela nezn nateln zavrt l hlavou, což nevid l ani opat, ani strážný u dve í, jen tr paslík za trámem si toho dob e všiml.

„Ale ne,“ pokra oval tedy rychle král, „nebudeme si nic vymýšlet, rozhn vals m stejn nad míru a to si odpykáš. Však tam nebudeš dlouho, jen co se ukáže, že už nem žeš uškodit mým zám r m, ani kdybys cht l.“

Obrátil se k bojovníkovi u dve í a p ikázal:

„Vezmi opata a zave ho dol , do prvého spodního patra v zení. Vy i hlavnímu veliteli v znice, jak se jenom honem jmenuje…?“ oto il se ke Zderadovi.

„Porej, pane.“

„Vy i tedy Porejovi, že opat je uv zn n na tak dlouho, dokud ode mne osobn nedostane rozkaz jej propustit. Rozum l jsi?“

„Ano, pane,“ odpov d l strážný a uchopil rukáv mnišské sutany. Bylo to však zbyte né gesto, nebo opat se nezdráhal. Postavil jen pomalu svou sošku na st l, kde z stala stát rovná jako svíce, jako drahokam uprost ed hrubého násilí:

„Jak jsi rozhodl, pane, tak musí být. Jsem nevinnen, ale tvá v le je zde rozhodující. Nechám ti jen tuto sošku, aby nedošla dole k úhon , mohly by ji tam ohlodat krysy. A také ti možná bude p ipomínat, že opat tvého slovanského kláštera trpí v tvém v zení, abys na m neza pomn l a propustil mne hned, jak jen ti to bude možné.“

Král trochu zjihl, zadíval se na krásnou práci a protože byl ke kráse vnímavý, otázal se trochu zast eným hlasem:

„Kdo je to v bec, Božet chu, který svatý?“

„To je náš svatý pražský biskup Vojt ch,“ odpov d l vážn opat.

„Osvoboditel v z …“ zamumlal král jen tak pro sebe. „Neboj se, opate, však to není nadlouho. Jde jen o to, abys nemohl zk ížit mé zám ry, t eba i jen necht n …“ a pokynul stráži. Bojovník vykro il a

Božet ch za ním, ale t sn p ede dve mi se jim postavil do cesty rádce Zderad. Ne ekl ani slovo, jen odsunul vojáka stranou a nap áhl pravou ruku k opatovi. Ten se na n j jenom nechápav podíval, ale král se zasmál:

„Zderade, myslím, že t chválím až dost, ale dob e naší zemi, když má její panovník takového prvního rádce. Chce tvoji zbra , Božet chu, abys snad nepobil všechny strážce a neuprchl nám z v zení. Že je to tak, Zderade?“

Ten jenom vážn kývl hlavou, zatímco co strážný se pobaven škle bil. Opat vylovil s pousmáním malinký nožík z rukávu a podal jej strážci:

„Až m náš pán p ikáže propustit, budeš ty ur it u toho, zatímco Zderad bude kdovíkde. Rád bych pak nožík dostal zp t. Je mi velmi milý, protože už stvo il hodn svatých a já doufám, že s pomocí Pána našeho Ježíše Krista ešt hodn stvo í…“

Usmál se sám své povedené v t , která zazn la z jeho úst v královské poradní jizb nadmíru pyšn . Pok ižoval se, odstr il bez okolk Zderada svým mohutným t lem a vyšel z místnosti doprovázen strážcem, jehož okované boty dun ly na kamenném dlážd ní chodby, dokud Zderad nenašel op t rovnováhu a nezav el dve e. Vratislav sed l op t za stolem s pohledem up eným na jeho poškrábanou desku, hladil se rukou v zátylku a kroutil nespokojen ústy sem a tam. Zderad jej chvilku pozoroval a posléze pravil:

„Netrap se, pane, já vím, že jej máš rád a je ti možná líto, že ses trochu unáhlil, ale muselo to být, jiné cesty není. Chvilku si posedí, co na tom, nám jde p ece o víc než o pohodlí jednoho opata. Jde o tv j rod, o tvou zemi, o nás všechny. Je nutno p ipravit tažení na Moravu, a to rychle, nebo pr tahy by nám jenom škodily a zrádci Konrádovi pomáhaly.“

Král sebou p i posledních slovech sice trochu trhl, ale pak kývl hla vou a povstal od stolu:

„Máš pravdu, Zderade. Je to úpln a p esn tak. Za ni okamžit s p ípravami, svolej zítra p es den nejd ležit jší velitele mé družiny, a v dí o v ci p edem. Zítra ve er bude na slavnosti tažení vyhlášeno všem p edák m. To sice není nic nového, tak je tomu tém každý rok, že táhneme do n jaké války, ale práv toto tažení…“

Král se trochu zarazil:

„Ono je to letos n co zatracen jiného, ale nedá se nic d lat, musí to být. Já zítra promluvím s cizími vyslanci a ty mi ve er p ed slavností ekneš, jaká je nálada a co se dá o ekávat. A te už b ž, máme moc práce a jsem tak unavený. Není mi poslední dny v bec dob e, trne mi ob as v levé ruce… Ale to nic. B ž. Já musím ke královn , tam nutno za ít.“

Zderad se lehce uklonil a otev el králi dve e od místnosti doko án. Vratislav zahnul chodbou doprava, kde byly krom spole né ložnice i

pokoje královny Svatavy a n kolika žen, které jí byly na hrad k spole nosti a obsluze. P edák Zderad se dal opa ným sm rem, k ubytovnám královy osobní stráže, kde m l také on své dv malé míst nosti, pracovnu a ložnici. Zastavil prvního bojovníka který se mu namanul a p ikázal mu, aby mu ješt te ve er p ivedl velitele osobní královské stráže Krásu a také p edáka astu, dvoumetrového obra, který velel královské družin . Pak sešel po schodech dol , aby si v žalá i promluvil s velitelem v ze ské stráže Porejem. Cht l se p es v d it, jak se postaral nejen o sv j nový p ír stek, ale jak se da í i dalším v z m, z nichž mnoha dopomohl k jejich sou asnému osudu také on sám.

Když jeho kroky na chodb dozn ly a v komnat všechno ztichlo, pohnul se v temném trámoví malý stín. Svíce už v tšinou doho ely, jen t ch pár, jež p edtím vym nil Zderad, slab plápolalo. Trpaslík se tiše spustil na nejspodn jší trám, p epažující nap í celý prostor místnosti a p eb hl po n m ke zdi tém tak rychle, jako by byl na rovné zemi, p estože se musel neustále vyhýbat vzp rám a šikmým trám m. U zdi se spustil bleskov na ruce, zachycené za okraj trámu v t ímetrové výšce, sesko il na dubovou okovanou truhlu u zdi a z truhly na zem. Jako blesk p eb hl ke stolu, jediným pohybem chytil zapomenutou d ev nou sošku svatého Vojt cha, zastr il ji do kapsy na prsou a oto il se. Pak se rozb hl, vysko il jako veverka na truhlu, z truhly na spodní trám, vyšvihl se na n j a jako opice se prošplhal až pod st echu, kde zmizel v pr duchu v trací šachty, kterým do místnosti vlezl. Celá akce netrvala ani dv minuty a byla provedena tak tiše, že by ji nebyl slyšel nikdo ani tehdy, kdyby byl z stal sed t u stolu.

KAPITOLA 2

Vyslanci

Místnosti královny Svatavy byly ješt zaplaveny zá í voskových svící, když do nich král Vratislav dorazil. Paní, kterou práv v ložnici odstrojovala služka, si pomalu roz esávala své dlouhé, ješt po ád tmavé, jen nepatrn st íbrem protkané vlasy. Byla o dobrých deset let mladší než manžel, s kterým žila už t i a p l desetiletí, b hem nichž mu porodila ty i syny a n kolik dcer. Pocházela z polského panovnického rodu, ale mluvila už dávno manželovou e í, která byla její mate štin velice podobná. Te se ke svému muži oto ila a jediným pokynem poslala služku spát; vycítila, že král p ipravuje vážné rozhodnutí, které bude mít následky pro ni, pro jejich syny i pro celou zemi.

Zadívala se mu do o í, ale Vratislav jí uhnul a usedl na velkou dubovou postel z ernalou stá ím, ale pevnou tak, jako byla prvního dne, v den jejich svatby. Byl to dar nev stiny matky, dcery kyjevského knížete Vladimíra, a byly v ní po aty a také porozeny všechny jejich d ti, bylo to jejich zamilované úto išt . Král Vratislav, který byl p ed svatbou s mladi kou Svatavou v necelých t iceti letech už dvojnásobným vdovcem se t emi malými d tmi, svou ženu doposud velmi miloval. Ba co více, v mí e ne tak obvyklé pro dobu a vládnoucí mravy mu byla více než manželkou. Byla mu také p ítelem a hlavním poradcem, kritikem i ut šovatelem, spojencem a bojovníkem po jeho boku.

Svatava odložila h eben, postavila se p ímo p ed n j, uchopila ho za ruce a položila si je na boky. Vratislav se na ni kone n podíval. Nemohl se p es všechny starosti ubránit úsm vu. Vid l její napjaté o ekávání, její lásku a také její state nost, se kterou ekala, až jí sám n co ekne, nevyptávala se, p estože cítila, že situace je vážná.

„Padlo rozhodnutí," ekl kone n pon kud chraptiv . „Do dvou týdn táhneme k Brnu. Není jiné možnosti, vskutku není; kdybych i d íve váhal, po dnešní porad už nemohu. Schváln jsem p ikázal Zderadovi, aby pozval na dnes ve er opata Božet cha, protože jsem v d l, že bude nejlepším obhájcem mého bratra. Nepo ídil nic, i on musel uznat, že není jiné cesty. Jednota zem pod naším panstvím musí být zachována za každou cenu, nakonec to uznal i on. Bude válka, domácí válka… Bože, jak je mi to nep íjemné, ale musí to být!"

Královna Svatava nepohnula ani brvou, jen tiše podotkla:

„A už jsi jakkoliv rozhodl, je dob e, že jsi tak u inil. V c už nestrpí odkladu a musela být rozhodnuta. Myslela jsem si, že rozhodneš takto, jen jsem nev d la kdy. A co íkal Zderad?"

„Copak Zderad. Ten vidí vojenský problém, po ítá bojovníky, kon , vozy a pomocné oddíly, shromaž uje zprávy. Což o to, myslí to dob e. Chce pomoci a hlavn stojí neochv jn na mé stran , je ale p íliš neoblomný. Má silné, ale tvrdé srdce. Víš, že zjistil, že Božet ch už od jara maluje Konrádovi ve znojemské kapli? Má své lidi všude, i v klášterech, a jist i u samotného Konráda…"

Král se zasmál a Svatava se na n j také usmála. Za ala mu pomalu svlékat halenu a košili a p itom podotkla:

„Zatím jsem m la zato, že kaple znojemského hradu je tvoje kaple a když t napadne dát ji vymalovat, tak to n komu p ikážeš…"

„Jsi chytrá," odpov d l Vratislav a za al jí na oplátku odstrojovat též, „p esn jsi vystihla, o co vlastn jde. T ebaže p íklad s tou malbou v kapli je jen okrajový, m j bratr Konrád skute n porušil právo a ohrozil mír v této zemi. Ta malba mne však zajímá, cht l bych ji brzy vid t, nebo jen to málo, co mi popsal Božet ch, nazna uje, že bude nádherná. Závidím Konrádovi, že m l takový nápad. Vlastn m to udivuje, protože z nás dvou jsem to byl vždycky spíše já, kdo m l smysl pro krásu a um ní, zatímco on více pro ád a zákon. Myslím, že s tím nápadem p išel asi sám Božet ch, ale m l p ijít za mnou a ne za Konrádem. Já jsem se na n j za to ovšem rozzlobil, to si m žeš myslet…"

Svatava pomohla manželovým neobratným rukám a sundala si sama pon kud t sný živ tek. Vzala n žn do rukou manželovu hlavu, p itáhla si jeho plavé vlasy, rozprost ela si je na prsou, jako by to byl závoj a otázala se s p edstíranou vážností:

„Co jsi s ním provedl, ty tyrane, ty zlý králi, ty krutý panovní e?"

Krutý panovník se zhluboka nadechl v n jejích ader, vtiskl mezi n sv j úzký obli ej a za al jím ot ásat smích. Te kone n z n j

spadlo celé to nap tí posledních dn , te kone n , ve své veliké a m kké posteli vedle své ženy, sm l p estat být králem a mohl být už jenom sám sebou, Vratislavem, manželem, mužem, mladíkem, kterým byl kdysi…

„Já…, já jsem ho… ne, to ti ani nevypovím…, já jsem ho musel dát… zav ít do sklepa!“ smál se te Vratislav na celé kolo, až se celý t ásl, smál se, až koktal. Svatava jej za ala lehce švihat p es obli ej svými dlouhými vlasy. Její dech se zrychloval a prsní bradavky jí ztuhly pod jemnými pohyby mužovy tvá e, která se snažila uniknout jejímu n žnému bi ování. O i se jí rázem zamžily. Vratislav ze sebe strhl zbytek svého od ní a povalil Svatavu vedle sebe na širokou postel. Jedním rázem jí vysoukal širokou m kkou sukni a jako by neuplynula už taková doba, jako by to bylo p ed t iceti lety, se s ní spojil v osvobozujícím a vše zapomínajícím objetí. Pevn jej stiskla v pase svýma štíhlýma nohama a jen její slastné tiché sténání jej znovu a znovu ujiš ovalo, že mezi nimi se nic nezm nilo ani za celá ta dlouhá desetiletí…

Když se král Vratislav ráno probudil, ležela Svatava na zádech vedle n j a usmívala se na d ev ný strop. Pohlédl jí do sv tlých o í a pohladil ji po tvá i:

„To je dob e, že už nespíš. Musím se s tebou poradit. Cht l jsem vlastn už v era ve er…“ zarazil se a trochu z ervenal, když uvid l na její tvá i spokojený úsm v, „ale… inu, jaksi k tomu už nedošlo…“ Výraz jeho tvá e už zase za al nabývat rysy soust ed ní.

„Moje zám ry mají jen jednu skute n dobrou stránku,“ za al Vratislav zdaleka, „to jsem jasn pochopil. Nutno jednat a rozhodnutí padlo. Co chci ud lat, ud lat prost musím, jiné cesty není. Všechno ostatní ale, ta cesta k tomu nutnému cíli, ta je t žká. Bude s tím mnoho potíží a eká mne mnoho p ekážek. Bude d ležité, moc d ležité se na všechno dob e p ipravit, mnohem lépe než jiné roky na tažení n kam do Panonie nebo Pomo í, ba dokonce t eba i do n mecké nebo italské zem …“

Král Vratislav se odml el, posadil se a ob ma rukama uchopil polštá nacpaný vo avým senem. Svatava si povšimla, jak se do n j jeho prsty zaryly, když pokra oval:

„Jediní, na které se mohu doopravdy spolehnout, je má osobní stráž, ta se ale bitvy normáln v bec neú astní. P jde ovšem celá se mnou, Krása je má pevn v rukou a jsou mi skute n do posledního oddaní. Vezmu s sebou i ty, co te vypomáhají u v ze ské stráže. Ten Porej nebo jak se jmenuje, ani nevím, kde ho Zderad vzal, si bude muset poradit, jak umí. Pak je tu moje královská družina, hlavní síla vojska. Také asta, její velitel, a ostatní jeho podvelitelé jsou mi v rní, ale u mužstva už to bude horší. Mnoho je jich tam z rod , které jsou usazeny na Morav od as mého otce nebo nejstaršího bratra. Ti se budou ohlížet jeden na druhého a také myslet na to, že v Konrádov

vojsku mají své p íbuzné. Nejhorší bude proto první bitva, potom už bude, jak Pán B h dá… Až jich pár padne, bude košile bližší kabátu, pak se budou bít jako lvi, ale ne hned. Je jich okolo t í tisíc. Víc jich te není a já nemám as na to, abych se n kterých zbavil a potom stav rychle a dob e doplnil. Musím je vzít jak jsou, a doufat v astu a jeho podvelitele."

Zamra il se a jeho prsty hn tly podušku:

„Pak p ijdou jednotlivé rody muž eských," pokra oval a v hlase mu p i posledních slovech zazn la z etelná nevole, „a to je ješt v tší potíž, i když vlastn úpln opa ná. Jejich mužstva budou snad bojovat dob e, možná dokonce lépe než moje vlastní družina. Budou totiž doufat v ko ist, v moravskou p du, na kterou bych je mohl potom usadit místo zrádc a odbojník … Ale jejich velitelé, moji milí p edáci, to bude t žká v c. Není každý jako Zderad nebo jeho bratr Krutina, nebo i jiní, o kterých nepochybuji. Ale co ti ostatní? Nestálí, vrtkaví, každý má svoje zájmy, so í jeden na druhého a mnozí z nich i na mne. A to je pro vojsko to nejhorší, když mužstvo se chce bít, ale p edáci ne, když ti jenom žvaní, hádají se a rvou se mezi sebou. Ty na výhled ko isti nenalákám. Jsou natolik chyt í, že v dí, že nejdeme do obvyklé války, že to není tažení jako každé jiné, do ciziny, kde se nacpou ko istí, pochytají dobytek i lidi a odeženou je dom ."

Vratislav se op t zarazil a t žce povzdychl. Zadíval se na svou ženu jako by od ní ekal námitky a vypravil ze sebe sev eným hlasem:

„Bude to válka domácí… Já nemohu a ani nechci obrátit Moravu v prach a popel, dát ji vplen svým muž m a bojovník m eských rod , nechci!"

„Nejlépe by bylo ani nebojovat, jen vytáhnout s vojskem, aby se tv j bratr poko il. Urovnat všechny v ci, ale nebojovat," mínila Svatava.

Král se smutn usmál a políbil ji do dlan otev ené ruky:

„Jenomže to je ono! To Konrád dob e ví, ba co více, on na to spoléhá! On ví, že nemá možnost odolat, když budu skute n chtít jej zni it a nap u na to všechny síly…"

„Jako radí Zderad," zašeptala královna potichu.

„…ale zárove ví, že to asi nebudu chtít, že to nebudu moci chtít. Ano, jako radí Zderad. Ale p edák Zderad je jenom m j první rádce, já jsem však král, pán této zem !"

Vratislav vydechl a na okamžik se zamyslel:

„To už bude mojí starostí, držet p edáky v rukou a dávat pozor, co zamýšlejí. Když to jinak nep jde, budu muset dva nebo t i nechat popravit a dát jejich rod m nové hlavy, ale ani to není ta nejv tší t žkost, kterou mám…"

Zahled l se zp íma na královnu, svraštil sv tlé obo í a pravil trochu vyšším hlasem:

„Nejv tší starost jsou moji synové, a je to áste n také tvoje vina!"

Svatava ne ekla nic, jen sv sila hlavu, nebo v d la, co p ijde.

„Když jsem koncem lo ského roku po smrti svého bratra Jaromíra rozhodoval, že do olomouckého dílu pošlu syna, radil jsem se o tom jak s n kterými svými p edáky, tak i s opaty, nového biskupa po mém bratru tehdy ešt nebylo. Všichni radili, abych tam poslal B etislava. Jenom Zderad byl proti, a když jsem váhal, p išla jsi ty se stejnou radou a já vás poslechl. Do hradu Olomouce šel tedy Boleslav, ale byla to chyba, práv te se to ukazuje nadmíru jasn . Te to dokonce m že rozhodnout celý další b h v cí!“

Král Vratislav vstal z postele a za al se oblékat. Navlékl si spodní košili a dlouhé nohavice z m kké látky, potom hrubou halenu z vln né houn a p epásal se širokým koženým pásem, na jehož pravém boku se na zdobeném emení houpala st íbrem vykládaná pochva dlouhé, oboustrann naost ené dýky. Když si sedl, aby si nazul boty, p itiskla se Svatava zezadu k jeho sehnutým zád m:

„Boleslav pot ebuje zkušenost, musí se u it vládnout, velet vojsku. Je pouze o t i roky mladší B etislava, ale ten je o tolik zkušen jší. Už sám velel na tolika výpravách, má svou vlastní družinu, která jej na slovo poslouchá. Tomu toho není tak t eba jako Boleslavovi.“

Vratislav se však jen nevrle oto il:

„Já vím, tak už jste se Zderadem mluvili minulého roku. Ale v tom je ten celý problém, Svatavo. Víš, co se stalo? Víš ty v bec, co se vlastn d je? Boleslav nemá pevn v rukou ani olomoucký hrad, má co d lat, aby jej tam poslouchala jeho vlastní domácnost. Moravští p edáci jej odmítají. N kte í utekli do Brna za svým bývalým pánem, mým synovcem Svatoplukem, jiní se domlouvají na odboji. Ani v malých hradech na slezské hranici nesta il ešt ukázat svou moc a kastelán Hroznata z rodu Markvartova, mocného rodu na Morav , se opevnil na hrad P erov a odmítá jej vydat. Považ, na P erov ! To je z olomouckého hradu pro p ší mužstvo ani ne t i hodiny cesty… Trvá to už dob e p l roku a je to spíše stále horší než lepší. Boleslav se jakž takž drží jenom mými lidmi, muži eskými, ale já mu jich více poslat nemohu.“

„Pro ne?“ otázala se Svatava.

„Protože je jednak budu sám pot ebovat a taky proto, že to prost nejde. Boleslav musí jako celý muž prosadit svou v li, on si musí sám vybojovat svou pozici v olomouckém dílu, vzbudit strach a úctu. Je mu dvacet sedm let. Já jsem mu mohl pomoci jen trochu, jenom na po átku, ale potom už ne. Ale on to nedokáže! Myslel jsem, že nejpozd ji te do léta vše urovná, ale není tomu tak. Proto ani na dnešní hostinu nem že p ijet, protože mu hrozí, že by se pak nem l kam vrátit. M j bratr Konrád by jej smetl za jediný den, kdyby se jen pohnul, v tšina moravských p edák by se k n mu totiž okamžit p idala. On to sice neud lá, ale jenom proto, že se bojí mne a eského vojska, nikoliv ale proto, že by se bál knížete Boleslava, úd lníka olomouckého...“

Královnin hlas zn l jedovat , když manželovi odv tila:

„To mne velmi mrzí, že máš tak ohavné mín ní o mém prvorozeném synovi.“

Vratislav sebou trhl, jako by ho bodlo. Ud lal krok ke své žen a namí il sv j ukazovák p ímo mezi její prsa:

„Ano, je to tv j prvorozený, já vím, že budeš vždy na jeho stran . B etislav je pouze m j prvorozený, ale tady nejde jenom o n jaké moje mín ní, tady jde o víc. B etislav zu il, když jsme mu se Zderadem vysv tlovali, že se musí spokojit s malým eským hrádkem, protože do Olomouce p jde jeho mladší bratr. Mladší, Svatavo! Chápeš, co to znamená pro knížecího syna? Jeho mladší bratr! Ale on jenom za al zuby a šel. A víš, co se stalo? Na Žatecku je za stejn krátkou dobu takový po ádek, jaký tam nebyl od doby mého bratra Spytihn va! B etislav vládne rukou pevnou, ale spravedlivou. Nikdo ani nedutá, ale on má p esto nejen jejich úctu, ale i lásku, kterou jak známo budí síla, spravedlivá síla. Jenomže co z toho? Má dobrou družinu, dva tisíce muž , ale p esto mi asi nebude posilou. A chceš v d t pro ? Protože mi nev í, nechce a nem že mi v it! Zlé jazyky mu namlouvají, že jako jej jeho mladší bratr p esko il v dílu moravském, tak ho také p esko í až p jde o tento stolec, o m j stolec, na kterém sedím a nevím, jak dlouho ješt budu. A o ten také vlastn v první ad jde, nebo brzy p jde, nejpozd ji hned poté, co zav u o i navždy. Sedím na n m t icet let a je mi úzko, když vidím, co se d je. Ó, jak t žký je to osud! Jak dob e te rozumím svému otci, který tehdy u inil moudré, dobré rozhodnutí… Ale dnes je všechno mnohem t žší! Kdo p evezme jednou m j stolec a jak? Co bude z našeho rodu, co z této zem ?“

Ho ce na Svatavu pohlédl a dodal:

„Kdyby byl býval šel do Olomouce B etislav, byl by tam dnes klid, po ádek, úcta k n mu jako k mému prvorozenému synovi a on sám by byl dnes první po mém boku. A já bych dnes nemusel p ipravovat tažení ve své vlastní zemi. Vždy B etislav sám by držel se svou družinou a s olomouckými p edáky Konráda v poslušnosti ke mn ! Svatopluk by sed l klidn tady v Praze, asem by dostal n jaký hrádek v echách a jeho bratr Otík taky, až by p išel jeho as; tomu je ale teprve sedmnáct let. Ne B etislav, to Boleslav m l dostat Žatec a u it se tam velitelským povinnostem, tam by nic nepokazil…“

Položil ruku na dve e, ale oto il se ješt a podíval se na královnu, která se mezitím už oblékla, posadila se znovu na kraj postele a esala si dlouhé vlasy. Rty m la pevn sev ené a v o ích se jí leskly slzy. Vratislavovi se jí zželelo. Vrátil se k ní a poklekl p ed ní dvorn na jedno koleno jako n jaký francouzský potulný zp vák, velká novinka poslední doby, o které v Praze p ed nedávnem poprvé referovali eští kn žští studenti, kte í se vrátili z ciziny. Vzal její malé ruce do svých a pohlédl jí do o í:

„Nepla , paní má a královno, nepla , už je tomu tak a ne jinak. Však já už najdu cestu, jak ven z této t žké chvíle. Ono by ani tehdy nebylo všechno dobré, kdyby tomu bylo vskutku tak, jak jsem ti práv pov d l. Bylo by to pro mne te trochu leh í, ale ne nadobro, ne do budoucnosti, která erná stojí p ed námi a eká na nás. Víš pro ?“

Svatava op t jenom n m zavrt la hlavou, až se jí slzy rozst íkly jako vodopád a pokropily i tvá jejího muže. Cítil, jak pomalu zasychají, když povstal a složil jí ruce do klína:

„M j bratr Konrád by sed l v Brn a m j prvorozený syn v Olomouci. A pokud by se na poli vále ném mezi nimi nerozhodlo, kdyby sám náš Pán Ježíš Kristus nerá il na jednoho ukázat a svalit jej do prachu bojišt s me em v t le, stejn by oba nev d li, co po ít s tímto stolcem, kdyby se stalo, že mne Pán povolá ješt p ed nimi.“

Poodešel op t ke dve ím, vzal za petlici a otev el. Ješt jednou se však p es rameno oto il a v modrých o ích mu zablesklo:

„A to ješt ani netuší, že i ty máš svého prvorozeného syna… To by se podivili! Bu zdráva! A bu dnes ve er krásná, jako jsi vždy, královno. A dohlédni na kucha e, a si pospíší, bude host , že je ani nespo ítáš.“

Položil pravou ruku na prsa a p ehnan dvorn se jí uklonil, vyšel ze dve í a zav el je za sebou. Královna Svatava z stala v zamyšlení sed t s h ebenem v ruce, pak však rázn vstala, otev ela malá dví ka na druhé stran ložnice a vešla do úzké chodby, vedoucí k jejím vlastním pokoj m.

Král Vratislav pokynul strážnému na chodb a vydal se do opa ného k ídla hradu, v n mž sídlili velitelé jeho stráže a družiny. Když p echázel okolo malé poradní místnosti, kde v era ve er sed l se Zderadem a opatem Božet chem, zarazil se a uchopil za kliku. Dve e však byly zam ené, zavolal tedy stráž, ta p inesla rychle klí a dve e mu otev ela. Král vešel dovnit a rozhlédl se. Místnost byla zalita sv tlem ze široce rozev ených oken a Vratislav se s chutí nadechl erstvého vzduchu krásného ervnového rána. Pokoj už byl uklizený, rozlité víno ut ené, podlaha umytá, jen erstvý šrám na vnit ní stran dve í mu p ipomenul jeho v erejší výbuch vzteku. S úsm vem si p ipomn l t lnatého opata a rozhlédl se po místnosti, jakoby n co hledal. St l však byl úpln prázdný až na velký svícen, plný nových rovných sví ek, istý a p ehledný. Král se podíval i pod st l, pak na truhlu u zdi, dokonce ji otev el a zb žn prohlédl, ale sošku sv tce Vojt cha, opatovu ezbá skou práci, nikde nevid l. Zavrt l pochybova n hlavou, vyšel z místnosti a vydal se do vojenského k ídla hradu. Tam vyhledal pracovnu rádce Zderada, pokynul stráži p ed jejími dve mi a bez okolk vstoupil.

Jeho první p edák sed l za stolem. Když spat il krále, ihned povstal a lehce se uklonil. Zárove od stolu vysko il st edn vysoký, ale velice statný muž, ani ne t icetiletý, od ný v krátký a silný kožený kabátec,

pošitý ocelovými plíšky, v pevných kožených nohavicích a jezdeckých botách. Na širokém, bronzovými ozdobami pobitém pásu z buvolí k že mu visel po levém boku dlouhý me , zatímco po pravém m l dýku. Pohybem hlavy odhodil dlouhou kštici vlnitých erných vlas z tmavých o í a v rozpacích se pohladil po úzké, pohledné tvá i s orlím nosem a ernou bradkou. Byl to velitel královy stráže, skute ný hlídací pes panovníka, za n hož by kdykoliv ob toval nejen sv j vlastní život, ale i životy všech p ti set vybraných bojovník své jednotky. Z stal stát u stolu trochu nesv j nad tou nenadálou návšt vou, Vratislav však jen nedbale pokynul:

„Klidn si zase sedni, Kráso, a ty," oto il se do rohu místnosti, „ani nevstávej, asto. Já hned zase p jdu. Musím se setkat se t emi vyslanci a doufám jenom, že to stihnu do ob da. Tebe, Zderade, samoz ejm budu pot ebovat, p ij co nejd íve, jak jen to tu dokon íš. Mám už hlad jako vlk, najím se s vyslanci. M žeš jíst s námi, jestli jsi ješt nesnídal."

V rohu místnosti zaprašt la silná dubová stolice pod váhou obra, jenž na ni op t usedl. Velitel královské družiny asta byl nejv tším a nejsiln jším bojovníkem nejen na pražském hrad , ale asi i v celém eském vojsku. M il nejmén dva metry a jeho ramena m la ší ku vzrostlého stromu. Na obrovské hlav s dlouhými hn dými vlasy mu sed la ocelová zašpi at lá p ílba, z níž po stranách a vzadu spadal p es ramena až na záda dvojitý záv s husté kroužkové zbroje. Trochu zapadlé o i se dívaly na sv t jakoby lín , ale všichni v d li, že jim neujde nic, co se šustne v královské družin . Pod velkým rovným nosem mu zdobil ob strany pevn sev ených úst mohutný knír, který kon il až pod bradou. Ruce m l te mírumilovn složené v klín na me i takových rozm r a váhy, že by jej normáln urostlý muž t žko v bec pozvedl, natož aby s ním bojoval. Bylo však všeobecn známo, že asta jím nejenom umí zamávat, ale z deseti pokus dev tkrát usekne ho ící knot svíce tak, že ji tím zhasne, ale nepoškodí.

Král se obrátil ke Zderadovi:

„Už jsi jim ekl, co bude? Už v dí, jaká výprava nás eká?"

Když Zderad jenom vážn kývl hlavou, otázal se jich Vratislav p ímo:

„Kráso, p jdeme na Moravu, musím ud lat po ádek ve vlastní zemi, jiné cesty není. Vezmeš celou stráž, budu ji pot ebovat. Porej si bude muset poradit s v zni i bez tvé pomoci. Kolik asu pot ebuješ, než budeš moci vyrazit?"

Velitel se jenom zasmál:

„Copak já a tvoje stráž, pane, my bychom mohli vyrazit hned zítra. My jsme vždy pohotov po tvém boku. A co se Poreje tý e, inu, však jeho v zni po dvo e s prasaty neb hají. Sedí ve sklep za m íží, on už si s nimi poradí."

Vratislav se obrátil k obrovi:

„A ty, asto? Kolik budeš pot ebovat asu, než bude moci vyrazit moje družina?“

„Týden, pane,“ odv til velitel hlasem tak hlubokým a temným, jako by vycházel až odkudsi z podzemí. Bylo vid t, že si na zbyte né e i nepotrpí. Král se obrátil op t ke svému rádci:

„Poslyš, Zderade, když jsme v era ve er odcházeli z porady, z stala p ece na stole ta d ev ná soška, dar našeho opata. Jak se mu vlastn vede?“

Oslovený se usmál a pohladil si dlouhou bílou bradku:

„Dob e, pane, spal na slám s ostatními a ráno sn dl stejnou polévku jako oni. Po modlitb jim ud lal malé kázání a pak hráli v kostky.“

„To se ale v z m dob e vede,“ podivil se král, „myslel jsem, že sedí zakovaní v klád a ani se nepohnou.“

„V prvním pat e, kde jsou pouze vznešení, není pro v zn zakovávat,“ opá il Zderad. „Alespo prozatím, ešt je celá stráž i s tvým vojskem zde...“

Vratislav se zarazil. Pak se trochu zamra il a rozvážn pravil:

„Inu, jak myslíš, ty jist víš, co d láš. Je to asi jedno. Dlouho si tam nepobude, nebude brzy pro , jej tam držet. Ale cht l jsem n co jiného… Ano, už vím, ta soška. Vzal jsi tu sošku ty, Zderade? V jizb není.“

P edák se podíval na krále trochu p ekvapen . Necht lo se mu v it, že by Vratislav mohl mít v této situaci tolik zájmu o kus d eva, ale protože zárove dob e v d l, že jeho pán je výjime n nadaný smyslem pro krásu a um ní, odv til:

„Nevzal jsem ji, pane, nemám ji. Když jsi odešel, šel jsem hned za tebou. Soška z stala na stole. Musela ji uklidit služka nebo snad bojovník na stráži p ed komnatou. Jestli jsi ji hledal a v místnosti není, zjistím ti, kde je.“

„Zjisti, Zderade, a najdi mi ji, mám ji rád. Líbí se mi nejen jako prostá soška, ale i to, jak vznikla. Víš, to je tak: je mnoho takových, co dokážou všelijaké kousky s me em, kopím nebo lukem,“ usmál se a p elétl pohledem všechny t i svoje p edáky, v rné a udatné bojovníky, „hodn takových, co jednou ranou rozetnou chlapa od hlavy až k sedlu. Ale je moc málo takových, co dokážou za pár hodin vytvo it krásu. To je skoro jako stvo it život, víte? Stvo it, ne zahubit…“ zamumlal ešt už skoro jen sám pro sebe a vyšel na chodbu. P edáci se po sob p ekvapen podívali, ale protože dob e znali podivné nápady svého pána, pokud šlo o jim nepochopitelné um ní, brzy se zase soust edili na plánování odchodu a zásobování vojska p i cest na Moravu.

Král Vratislav došel až do velké poradní místnosti knížecího paláce, kde zasedl za plný st l a dal se hned do jídla, p i kterém mu posluhoval mladý chlapec s dlouhými sv tlými vlasy. Byl to Kratina,

syn správce pražského hradu Me islava. P estože Zderad ješt nedorazil, král chlapci brzy pokynul, aby mu p ivedl prvního z vyslanc , se kterými musel vést d ležité jednání ješt p ed ve erní hostinou.

Dve e se otev ely a vstoupil malý hubený chlapík, ilý jako rtu , s trochu zešikmenýma o kama a dlouhým plavým knírem, který mu ob ma konci spadal až na prsa. Vratislav povstal od stolu a vyšel mu vst íc. Mužík p ed ním poklekl na jedno koleno, král jej však pozvedl, krátce objal a ukázal na prost ený st l:

„Kazimíre, p íteli, sedni si a pojez se mnou chleba, masa i ovoce, co hrdlo rá í!“

Malý chlapík se posadil a u ízl si bez okolk velkou porci pe ené jelení kýty. Také vína si nalil z velké cínové konvice a ekl velmi dobrou eštinou tém bez cizího p ízvuku:

„D kuji ti, pane, za pozvání a také Pánu našemu Ježíši Kristu za tyto dary,“ pok ižoval se zbožn , zakousl se do masa a utrhl z kýty tak veliké sousto, že by se za n nemusel styd t ani král v velitel asta. S plnými ústy pokra oval:

„A také za to, že t vidím zdravého a jak doufám, v dobrém rozmaru. Myslím ale, že nejen ta dlouhá doba, po kterou už smím sloužit svému pánu zde ve tvé zemi, ale i n jaký jiný rozmar t dnes p im l k rozhodnutí, povolat mne do svého hradu...“

Spolkl kone n obrovské sousto a zapil je velkým douškem. Pak si ut el dlouhý knír a usmál se:

„Cestou jsem potkal uherský doprovod vyslance Aigina. Mám tedy zato, že t p ece jen n co trápí a cht l bych t ujistit, že je ctí pro mne a mého pána Vladislava, že jsi mne pozval jako prvního...“

Král Vratislav svraštil obo í:

„Máš pravdu, Kazimíre, mám starost, která mne trápí a také nutí k dnešní porad . Ty jsi dobrý p ítel m j i mé zem . Znám t už skoro t icet let a kdo jiný by m l jako první u mne nabýt sluchu než vyslanec knížete, který byl manželem mé nejstarší dcery, nech je její spása v ná jistá…“ pok ižoval se zbožn , „a je zárove bratrem mé milované ženy.“

Zamyslel se a pak se op t zadíval p ímo na svého spole níka:

„ ekni mi, Kazimíre, jaké plány má v tomto lét tv j pán, kníže polský Vladislav? Kam bude sm ovat jeho tažení?“

„Do Pomo í, pane,“ odpov d l bez zaváhání vyslanec. „Pohané velice utiskují náš lid na severní hranici, zatímco na ruské, panonské, ba i n mecké hranici je klid.“

„Dob e, velice dob e,“ zamnul si král spokojen ruce a s chutí se zakousl do k upavé pe ené koroptve. Kratina mu dolil vína a zašeptal mu p itom do ucha:

„Pane, p išel p edák Zderad a ptá se, jestli má vejít.“

„ ekni mu, a po ká, až odejde vyslanec Kazimír, už to nebude dlouho trvat.“

Vratislav si ut el zamašt ná ústa rukávem a oto il se zp t k vyslanci:

„Kazimíre, jist víš, že od za átku roku je m j syn Boleslav v olomouckém dílu. Má však na Morav trochu starosti s p edáky n kterých našich rod . P ál bych si, abys vy ídil svému pánu, že n kte í z nich se snaží domlouvat se s jeho slezskými leníky a pokoušejí se o zradu a odboj na mn , na mém synovi a také na tvém pánu. Kdyby poslal tv j pán hned te ást svého vojska do Slezska proti t m zbojník m, aby zanechali svár a hlavn podpory mých moravských odbojník , m l by potom ešt po ád dosti asu vydat se do Pomo í. A vy i mu také, že má vd nost za jeho p íze se vyplácí, protože mu za to pošlu n kolik tisíc muž , aby jeho dobrá snaha proti pohan m dosáhla ešt v tší slávy. Bude to sice až v srpnu, nejpozd ji snad za átkem zá í, ale na boj pro slávu našeho Pána Ježíše Krista není nikdy pozd . Vy i mu to a p ines mi odpov co nejd íve.“

Vyslanec Kazimír samým vzrušením povstal:

„Ty chystáš tažení na Moravu, pane?“

Vratislav p isv d il kývnutím hlavy. Kazimír už také nepromluvil, jen se krátce uklonil a ihned odešel. Stráž t eskla me em o štít a zárove vstoupil p edák Zderad. M l sev enou tvá a nejist se podíval Vratislavovi do o í. Ten pokynul Kratinovi, aby zav el dve e, ale chlapec v nich z stal stát a zeptal se:

„Pane, je tu vyslanec Aigin. Má vstoupit?“

„A po ká jen malou chvíli, hned to bude.“

Chlapec odešel a král se obrátil ke Zderadovi.

„Tak co? Našel jsi mého svatého biskupa?“

„Nenašel, pane,“ odpov d l rádce celý nesv j. Z stal stát a jen se pokradmu podíval na plný st l za královými zády.

„Sedni a jez, hladem t mo it nebudu,“ ekl rozmrzele král Vratislav, „ale chci v d t, co se to tady vlastn d je! Mluv však rychle, venku eká uherský vyslanec.“

Trochu se pousmál a dodal:

„Ono mu to neuškodí… Ale te už povídej.“

Zderad si sedl ke stolu, ale jídla ani poháru se ani nedotkl, jen si odepjal pás s me em a pov sil jej na vysoké vy ezávané op radlo své židle:

„Je v tom n co, co nechápu. Nap ed jsem si nechal zavolat strážného, co odvád l opata. Potvrdil mi, že když odcházeli, vid l sošku, jak z stala stát na stole, ale on už se tam nahoru v bec nevrátil. Když ho ve sklep odevzdal, z stal nadále se stráží, protože se tam st ídala služba. Ta stará šla jako vždy do budovy hradní posádky a v bec ne nahoru do poradní jizby. Taky nem la pro , my jsme p ece také odešli. Strážný tedy sošku vzít nemohl, navíc ho znám mnoho let, je naprosto spolehlivý…“

„A co služky?“ sko il mu do e i král.

„Pravda, služky. Byla tam jen jedna, ješt ve er. P išla tam hned poté, co jsme my oba odešli. P edvolal jsem si ji, t ásla se jako osika, ale tvrdí, že sošku nevzala, dokonce prý žádnou ani nevid la. Uklidila tam a pak zamkla, klí dala veliteli stráže jako vždy a šla spát. Krásy jsem se ptal, v bec pak už v té místnosti nebyl a klí e se nikdo ani nedotkl do té doby, než ti stráž ráno odemkla. Trochu jsem si tu holku podal. Dostala i bi em, ale p ísahá, že mluví pravdu."

Zderad se podrbal v rozpacích na zátylku a zamyšlen dodal:

„A musím se ti p iznat, pane, že jí docela v ím. Je to hloupá husa, vesnické trdlo. Ze všeho je vystrašená až b da. Už jen když uvid la bi tak vala, jako kdybys ji pod ezával, a co teprve když dostala… Ta by se hned p iznala, kdepak. Nechápu to, není to možné. N kdo musí lhát, ale nevím kdo. A hlavn nevím pro , celé mi to nedává žádný smysl. Kdo by bral d ev nou sošku svatého biskupa, úpln novou a ješt neposv cenou? K emu?"

Král Vratislav jej up en pozoroval s doširoka rozev enýma o ima a nev ícn kroutil hlavou:

„Zderade, n co takového jsem jakživ neslyšel! Už mi sice v posledních letech kdosi ob as ekl, že se tu n kdy d jí podivné v ci, ale já tomu nev il a nev ím tomu ani te . Po kej, uklidni se, tak já to nemyslím, že bych nev il tob , ale nechápu to zrovna jako ty. Zkus to ješt n jak jinak, ale tu sošku mi najdi. To ti íkám jasn , že ji chci mít, rozumíš?"

Vyklonil se na chodbu a zavolal na Kratinu:

„Hej, hochu, p ive vyslance, ale ho sebou!"

B hem n kolika minut, kdy se Zderad p ece jen váhav pustil do jídla a král jej p itom ml ky pozoroval, se dve e znovu otev ely a vstoupil hrab Aigin, vyslanec uherského krále Ladislava. Byl to podsaditý muž prost edního vzr stu, velmi sn dý, s úpln vyholenou hlavou, kterou zdobil jen jediný silný pramen vlas na temeni, spletený v erný cop. Pod srostlým obo ím se blýskaly erné o i a po obou stranách odulých rt spadal do tenkého provázku sto ený knír, erný až do modra. Byl oble en do vyšívaného kaftanovitého plášt , p epásaného bohat vykládaný opaskem, za nímž m l voln zastr enou zak ivenou širokou šavli. Zderada zcela ignoroval, uklonil se však hluboko Vratislavovi a z stal stát uprost ed místnosti v sebev domém a hrdém postoji.

Král z stal sed t za stolem a jenom pokynul na volnou židli:

„Vítám t op t na hradu Praze, hrab Aigine! ekli mi, žes byl práv doma u svého pána. M l jsi dobrou cestu?"

Vyslanec z stal stát a nabízené židle si ani nevšiml. Podivn hrdelní, siln lámanou eštinou pravil:

„D kuji, pane, za pozvání. To pro mne velká est, sloužit sv j pán a naše zem zde u tebe v Praze. Cesta p es Moravu sem klidná, tv j bratr kníže Konrád udržovat cesty v dobrém po ádku. On držet

zbojníky zkrátka, mnoho jich viset podél cesty pro krkavce. Jenom cesta p es Moravu na sever a dále do Slezska neklidná, ale tu já vyhnul. Jel jako vždy p es hrad Znojimo. Jaké ty máš ale zprávy pro m j pán, král Ladislav?“

Vratislav však, jako by otázku neslyšel, se znovu zeptal:

„A co u naší moravské hranice kolem hradu Znojima a na n mecké stran za ní, jak u nás íkáme v Rakousích, tam byl klid?“

„Ano, pane. Ty víš, tato hranice nedaleko naší hranice s N mcem. Tam asto boje, te ale nic nevid l a neslyšel.“

„To je dob e, hrab Aigine, moc dob e,“ pravil významn král a podíval se ost e na vyslance. „Vy i svému pánu do Panonie, že v lét pomine neklid na celé Morav a že nejpozd ji do podzimu tam zavládne hluboký mír. Je dob e možné, že nejprve jako cena za tento mír se rozlehne touto zemí t esk zbraní, ale chci, abys ubezpe il svého pána, že a se bude dít cokoliv, nic z toho, co se stane na Morav , se netýká jeho zem . Nic, rozumíš?“

Ma ar se zamyslel a pak pomalu odv til:

„Myslím, že v lét bude pást u naší západní hranice velice mnoho koní od našich state ných bojovník . Oni budou dávat moc pozor, co bude za hranicí…“

P edák Zderad se tázav podíval na svého krále a když uvid l jeho souhlasný pohled, pohladil si dlouhou bílou bradku a prohodil lehkým tónem:

„To je dob e, hrab , ale u nás se povídá, že král Ladislav chystá letos tažení proti Chorvat m až n kam do jižních hor. Nevím, kolik t ch bojovník bude moci postrádat…“

Vyslanec Aigin po n m sklouzl nenávistným pohledem a odsekl hlasem, v n mž se chv l špatn potla ovaný vztek:

„M j pán král Ladislav mít bojovník tolik, co písku v mo i!“

Zderad se spokojen usmál, vyslancova reakce mu potvrdila, že jeho zprávy jsou v rohodné. Král Vratislav povstal od stolu, zvedl ruce a obrátil je dlan mi k Aiginovi ve smí livém gestu:

„Máš pravdu, hrab , a my to víme. Vážíme si vaší state nosti. Jsem opravdu rád, že hodn vašich state ných bojovník bude v lét tam, kde íkáš. Je totiž dob e možné, že t esk zbraní na jižní Morav probudí n mecké psy za hranicí, kte í možná za nou št kat a také ch apat, jako by na n na Morav mohla ekat n jaká ko ist. A nejen na Morav ! P ece víš, že když pes jednou ch apne, tak kouše po všem, co má okolo, všechno by cht l trhat a sežrat, všechno. Je proto dob e, když mnoho vašich state ných bojovník hlídá vedle psince. Kdyby se zvedl veliký neklid, neškodilo by možná n jakému tomu psu pod íznout krk. Rozum l jsi mi dob e?“

„Ano, pane, rozum l,“ opá il pomalu vyslanec a sev el mimod k jílec své zak ivené šavle. Lehce se uklonil:

„Vyslat ihned posel k m j pán, on jej zpravit o tom, co ty pravil. Myslím on p ikázat, dávat dobrý pozor, co št kat n mecký psi a také jestli oni nás chtít pokousat. On ale nep ikázat, aby my sami lezli ke ps m. Bezpe ná cesta p es moravská zem d ležitá, ale ne tolik, aby pro to muset umírat naše uherské bojovníky…“

„Velmi dob e, hrab Aigine, velmi dob e. Nic víc od vašeho pána, mn velmi milého krále Ladislava, kterého chovám v bratrské lásce a oddanosti, ani nežádám. P eji mu ješt úsp ch a požehnání Pána našeho Ježíše Krista v jeho spravedlivé v ci proti Chorvat m. Rád bych mu pomohl a poslal mu i své vojsko, aby bojovalo za jeho v c, ale žel Bohu nemohu. Ale nevadí! Sám jsi ekl, že tv j pán má bojovník jako písku v mo i, sám si tedy dob e poradí. A se vrátí s velikou ko istí a ješt v tší slávou. Bu zdráv!“

Vyslanec se králi hluboce uklonil a bez dalšího slova vyšel rázn z místnosti. Když se za ním zav ely dve e, podíval se Vratislav na svého rádce:

„Je to tak, jak jsem ekal. Uh i se nebudou do ni eho míchat. Ani se neozvali, když utekla Otova vdova Eufemie se svými syny z Olomouce ke Konrádovi, a p itom je to Ladislavova sest enice. Ne ekal jsem samoz ejm , že bych od nich mohl dostat n jakou podporu. Ani ji nepot ebuji, vždy by jen poplenili Moravu. Kdo by je uhlídal? Vezmi ert takové spojence, ale d ležité je, že nepomohou ani Konrádovi.“

Ude il p stí do stolu, až poloprázdné mísy nadsko ily. Ve dve ích se zjevil tázavý obli ej Kratiny. Král mu kývnutím nazna il, aby p ivedl posledního ú astníka dnešního jednání a oto il se zp t ke Zderadovi:

„Nesmíme zapomenout jen jedno, totiž že král Ladislav je také strýcem mého syna! Nemyslím sice, že by šel do boje jen proto, že by jej snad B etislav o to požádal, ale i to je další d vod, pro je tak d ležité, aby m j nejstarší syn stál po mém boku. Chápeš to, Zderade? Byla to chyba, že jsem vás s královnou poslechl! Už je ale pozd , nic se nedá zm nit. Uh i se do ni eho míchat nebudou, úpln mi sta í, když udrží jen p ítomností u své a také naší hranice na š e ten n mecký psinec. To oni lehce dokážou a byli by proto d ležití, kdyby m l Konrád tak málo rozumu a spolehl se na pomoc z Rakous. Jak se jmenuje ten jejich vyslanec? Ješt jsem jej nikdy nevid l, nebo snad ano?“

„Ne, pane, nevid l. P ijel poprvé od svého pána, hrab te východní marky Luitpolda. Jmenuje se He man. He man z Rábu, to je, jak víš, hned za naší moravskou hranicí.“

„Tak na hranici… Dob e, žes to p ipomn l, moc dob e,“ odv til spokojen Vratislav a zadíval se na muže, vstupujícího práv do dve í. Byl to velmi vysoký kostnatý lov k, držící velkou hlavu, p ipomínající supa, na tenkém krku výrazn naklon nou kup edu jako pokra ování nahrbených zad. M l ídké plavé vlasy, nezdrav bledou ple a vodov

modré o i. Hlavním rysem jeho obli eje byl obrovský zahnutý nos, p ipomínající zoban dravého ptáka. Oble en byl velmi vybran do nádhern zdobeného roucha z jemné látky s honosným barevným plášt m. Skv le vykládaný pás se zav šenou pochvou dlouhého me e po levém boku vzbudil závist samotného Vratislava. Vyslanec Herrmann von Raabs se velmi vznešen , až podlézav uklonil a spustil rychlou latinou vybranými slovy složit šroubovaný pozdrav královského majestátu. Vratislav se na n j bezradn zahled l, vstal od stolu, z stal však stát na svém míst a pravil pomalou, kostrbatou n m inou:

„Nenamáhej se, pane, tady jsi v Praze. Zde s touto e í pochodíš jen u biskupa a mých opat . Já latinsky neumím a tady m j rádce Zderad," ukázal na n j dost ledabyle, „také ne. Vítám t na svém hrad , kde jsi poprvé. Musím ti íci, že sice sem tam rozumím n jakému tomu latinskému slovu, protože jsem na výpravách s vaším císa em pochytil trochu italské e i, ale rad ji budu pokoušet svou nevalnou n m inu. Posa se s námi ke stolu a naber si jídla i pití po chuti."

„D kuji ti, pane, za pozvání, není ale t eba, abys musel mluvit naší e í," odv til vyslanec pom rn dobrou eštinou s tvrdým n meckým p ízvukem. „Já rozumím dob e vaší e i a je na mn jako hostu tvé p ekrásné zem , abych jí použil."

Dvorn se uklonil králi a pak i mírn ve sm ru rádce Zderada, který mu úklonu op toval. Vratislav ukázal na volnou židli u stolu:

„Velmi m p ekvapuje, že mluvíš tak dob e naší e í, není to totiž u tvého národa v bec zvykem…"

Vyslanec se trochu upjat posadil a váhav si nabral na cínový talí pár kousk masa a nakládané zeleniny. Za al opatrn jíst, ale dob e ko en né maso mu z ejm zachutnalo, takže si nakládal nové porce, které zaléval vydatnými doušky silné medoviny. Král usrkával vína a zkoumav si prohlížel svého hosta, který se záhy krmil tak, že si nakonec musel povolit sv j nádherný pás. Na zast enou výtku odpov d l v p estávkách mezi mohutným žvýkáním:

„Jsi p íliš laskav, pane, k mým neum lým pokus m mluvit vaší e í. Znám ji proto, že m j hrad Raabs stojí na samé hranici moravské zem a ást obyvatelstva mého panství vaší e í mluví. Já sám stejn jako i moji mladší sourozenci jsem m l v d tství kojnou, která byla z vaší krve, a také pozd ji byly mnohé ženy vašeho národa ve služb na mém hrad . Tak jsem se nau il pít také vaši medovinu a dnes ji mám rad ji než leckteré víno. Koneckonc musím íct, že ta, kterou mi práv nabízíš, je vynikající. Krom toho máš skv lého kucha e! Tak dob e p ipravenou pe eni jsem už dlouho neokusil."

Vratislav se pousmál a mrkl potají na svého rádce:

„To jsem velmi rád, že ti tak chutná. Abys v d l, jak si u nás vážíme host , které rádi vidíme, budeš mít ve svém povoze p kný soudek této

medoviny, až se vydáš z Prahy zp t do svého hradu. ekni mi ale ješt , odkud máš ten nádherný pás. Takový skvost zde asto nevidíme…“

He man vstal, jediným pohybem rozepnul pás, vyvlékl jej z emení pochvy svého me e, položil jej p ed sebe na st l a d stojn se uklonil:

„Bude mi velkou ctí, pane, když p ijmeš tento malý dar jako výraz mé úcty k tob . Je to vzácná práce z Flander, kde jsou nejlepší dílny zbrojí a také koženého zboží v celé naší n mecké zemi. P ivezl jsem si jej s sebou, když jsem ukon il studium v Lutychu, kam mne poslal na nižší školu m j otec, který ze mne cht l mít kn ze. Nevyšlo mu to, já nakonec z stal v d dictví otcovského odkazu, ale zato m j bratr je opatem kláštera v Melku. Umím ale využívat svých znalostí, takže mne m j pán, markrab Luitpold, vyvolil k této služb , ve které mám tu est poznat i tv j slavný hrad a tvoji zemi.“

Král pokynul Kratinovi, ten vzal ze stolu vzácný opasek a podal mu jej. Zálibn pohladil jemnou k ži s bohatým zlatým a st íbrným cizelováním a zkusmo jej zapnul. Byl sice o n co siln jší než N mec, ale pás mu p esto dob e sed l. Pohodln se usadil v židli a slavnostn pravil:

„P ijímám tv j dar jako výraz tvé osobní náklonnosti ke mn i jako výraz p átelství, které spojuje tvého pána a mne. Byly sice n kdy d íve doby, kdy se na naší vzájemné hranici bojovávalo, ale B h dá, že už pat í minulosti a nikdy se nenavrátí. Také doufám, že kdyby v blízké budoucnosti m ly n jaké nepokoje za vaší hranicí s mou moravskou zemí vzbudit pozornost tvého pána, tak si vzpomeneš na tuto návšt vu a na naše p átelství a vysv tlíš mu, že nic z toho se netýká vaší zem .“

Vyslanec trochu znejist l:

„Jaké nepokoje máš na mysli, pane? Já nevím o ni em, a m j hrad stojí skoro na samé hranici. Tv j bratr Konrád, spravující už tak dlouho jižní moravský díl z brn nského hradu, je nejen velmi p átelsky naklon n mému pánu, který mu splácí stejným, ale jsou spolu i sp ízn ni. Jak jist víš, je markrab Luitpold bratrancem jeho manželky Virpirky.“

Král Vratislav s p edstíranou lítostí odpov d l:

„Obávám se, pane He mane, že k nepokoj m dojde v lét , a to proto, že k nim dojít musí. M j bratr Konrád, kterého mám v úct a bratrské lásce, mi bohužel nesplácí stejným, nýbrž protiví se mé v li. Odepírá mi poslušnost, kterou je mi povinován jako úd lník brn nský svému pánu, knížeti eskému a králi. Rozhodl jsem se p ivést jej k poslušnosti, a p estože nep estávám doufat a modlit se k Bohu a Spasiteli našemu Ježíši Kristu, aby co nejd íve prohlédl a napravil svou cestu, dojde možná v lét k tomu, co si nikdo z nás nep eje, ale ukazuje se jako naprosto nutné...“

He man pomalu pravil:

„M j pán, markrab Luitpold, je velmi sp átelen s tvým bratrem Konrádem, pane. Vím, že by mu bylo velmi líto, kdyby m l tento utrp t n jakou velkou škodu…“

Vratislav vzty il hlavu:

„Už jsem ekl, že doufám ve smírné ešení, ale neradil bych tvému pánu, aby jeho lítost s Konrádem p esáhla meze mé trp livosti! Nemohl bych v tom p ípad zaru it, že mí state ní bojovníci, jejichž výkony tv j pán velmi dob e zná ješt z doby, kdy jsme oba bok po boku pomáhali králi Jind ichovi získat v Itálii d stojnost císa ské koruny, ušet í ve svém vzteku panství tvého pána…“

Vyslanec chladn odv til:

„Pošlu o tom svému pánovi zprávu…“

„U i tak a mysli též na to, že v tom velmi nep íjemném p ípad , kdyby mé vojsko, kterého mám dostatek, nebo se mnou bok po boku p jde i m j prvorozený syn B etislav se svou velmi silnou a po etnou družinou, nebralo ohled na panství tvého pána, tak by nejvíce utrp lo území p ímo na hranici, to jest p edevším panství tvoje. Byla by to škoda, trp t kv li cizímu sousedovi, nemyslíš?“

„Pošlu o tom svému pánovi okamžit podrobnou zprávu,“ opakoval vyslanec; král si dob e povšiml zm ny v jeho formulaci. Usmál se a vynesl sv j poslední trumf:

„A krom toho jsem se dozv d l, že uherský král ponechá mnoho svých divokých jezdc práv v tomto lét p ímo vedle vaší východní hranice, p estože se chystá proti Chorvat m. Možná to nic neznamená, ale dávám p esto tvému pánovi p átelskou radu, aby je nespoušt l z o í. Snad si na to vzpomene, až zví tvou podrobnou zprávu...“

„O výprav Uhr proti Chorvat m víme, pane, ale za tvé varování ti d kuji,“ odpov d l vyslanec op t pon kud p átelšt ji. „Stále ale doufám v milost Pána našeho Ježíše Krista, že napravíš mír ve své moravské zemi po dobrém.“

Na chvíli se odml el a dodal:

„Jestli te dovolíš, cht l bych se vzdálit, abych mohl vypravit posla se zprávou pro svého pána.“

Vratislav milostiv p ikývl, pan He man z Rábu se uklonil hloub ji králi a jen velmi povrchn Zderadovi, oto il se a odešel. Když oba muži osam li, op el se král o vysoké op radlo své židle, odepjal si sv j krásný nový pás a spokojen jej hladil. Také rádce Zderad se uvolnil a sáhl op t po srn í kýt . P i jídle nahlas uvažoval:

„Nevím, pane, jestli nejsme v této záležitosti p íliš lehkomyslní. Souhlasím s tebou, že uherská jízda z stane za ekou Moravou a nechá naši zemi na pokoji. Hlavn když se nic osobního nep ihodí kn žn Eufemii a jejím dv ma syn m, tvým synovc m, což by se p i dobývání brn nského hradu ovšem stát mohlo. N mc m ve východní marce ale nev ím, tam jší hrabata t nenávidí. Zato mají rádi tvého

bratra, který za t i desetiletí své vlády v Brn um l s nimi navázat mnohá pevná p átelství. Nezapomínej, že jsou to v tšinou p íbuzní jeho ženy Virpirky. Co když nenadále p itáhnou k Brnu a vpadnou nám do zad? Uh i nám jist nepomohou. Nebudou se do ni eho míchat; a už bude cokoliv, budou vy kávat. Ledaže bys jim dal za odm nu vplen celou Moravu, ale to nem žeš a nechceš u init. Co potom?“

Král pozvedl hlavu, podíval se zp íma na svého d v rníka a v o ích mu bojovn zajisk ilo. Sroloval jemný pás do nevelké ruli ky a sev el jej siln v levé p sti. Pravým ukazovákem namí il na svého prvního rádce:

„A já ti íkám, Zderade, že bych si n co takového skoro p ál! Jen a N mci vylezou ze svého rakouského psince a jdou Konrádovi na pomoc. Jen a to zkusí! Ni ím jiným by mi nemohli tak dob e posloužit, nebo jediné, eho se obávám, je naše nesvornost. Má starost se jmenuje p edáci eští a moje rodina, ba, žel Bohu, i moji synové. Kdyby se N mci pohnuli jen o jediný krok na Moravu, rozd lím okamžit vojsko a všechny ty, jejichž námitky a protesty už te zvoní v mých uších, pošlu proti nim. A to teprve uvidíš, jak se budou bít! Nic by tak nespojilo naše voje jako toto, a já bych jen s malou ástí vojska, se svou v rnou družinou a s B etislavovou pomocí, byl sám hotov s Konrádem. Jenomže on to ví a proto si dá veliký pozor. Možná od nich vezme peníze a píci, ale jediného N mce na Morav neuvidíme, jediného…“

Ho ce se zasmál:

„Já znám svého bratra a on zná mne. Vždy ani já nejednám jinak. M j ze a v rný spojenec, hrab Viprecht z Groj e, mi také nabízel pomoc, ale já ji odmítl, práv z t chto d vod . Rakouského psince se nebojím, ani nápad. To kdyby stál za Konrádem sám císa s celou n meckou zemí, to by bylo n co jiného, ale ten je v Itálii a jak jsem slyšel, v t žkém postavení. Bojuje nejen proti Lombar an m, ale také proti svému synovi, kterého na n j štve ta liška vychytralá, hrab nka Matylda z Canossy. Je to snad náš spole ný osud, trápení s našimi prvorozenými? Kdepak, Zderade, nás eká domácí válka, nejhorší ze všech, kdy si nem žeš být jist ani svými nejbližšími. Taková je pravda. Bude nutné ji rozhodnout rychle. Prosadit mé zám ry a poté vše co nejrychleji uklidnit.“

„Co zamýšlíš, pane, u init, když dosáhneš svého zám ru? Jak urovnáš moravské v ci?“

Král váhav odpov d l:

„To ešt ani sám dob e nevím. Ono nejde jenom o Moravu, ale jak víš, o celou zemi. Nejen o mne a mého bratra Konráda, ale o celý b h v cí budoucích, však jsme o tom v era ve er mluvili i s opatem sázavským. Moudré na ízení mého otce nutno ctít, ale jak? Nejstarší z našeho rodu má vládnout celé zemi, mladší mají sed t v dílech a ekat, až na n p ijde ada. Tak tomu bylo za m a mých bratr , ale

te ? ekl jsi to ty a zcela správn : p íliš mnoho knížat! V tom je ta potíž. Už te je mnohem více knížat než díl , a bude ješt h e. Zem je malá a vedlejší hrady pot ebuji pro své p edáky, kte í mají mimochodem také stále více syn , ale to už moje starost není. Otázkou je, co znamená – nejstarší z našeho rodu… Co to bude nadále znamenat? Kdo je to, náš rod? Jsou to mí brat i a také jejich synové, moji synovci? Nebo jsou to jen synové toho, kdo získal nejcenn jší korunu za celou dobu trvání této zem a našeho rodu od doby, co zanikla mocná Morava velkého knížete Svatopluka pod kopyty uherských koní?“

Král se náhle odml el. Dve e se pootev ely, malou škvírou se prosmykl jako had Kratina a n co pošeptal Zderadovi do ucha. Ten jen p ikývl a chlapec zase zmizel. Zdálo se, že Vratislav si toho ani nepovšiml, jak up en pozoroval svou zatnutou p st, ve které se svinutý jemný pás úpln ztrácel. Nakonec jej pomalu rozvinul a op t si jej zapnul kolem t la. Podíval se na svého spole níka a dodal hlasem, ze kterého zaznívala únava a rezignace:

„A o tom p emýšlím, jak chci, nemohu jinak. Vždy Konrád jako by už ani nebyl našeho rodu! Jako by to byl n jaký moravský hrab , vládce sousední zem . A m j druhý bratr Ota? Ten dokud žil, byl ješt horší! Konrád alespo ctí právo a zákon. Co ale bude z mých syn , kdyby m l po mn nastoupit Konrád zde v Praze? Bude po mé smrti ctít sta ešinské právo našich syn a synovc , jako je te jist ochoten mi slavn slíbit? A co bude po jeho smrti? Znáš Old icha, jak je zavilý a odhodlaný, nemén než olomoucký Svatopluk. A Litolt, jeho mladší bratr? Je mu teprve dvacet let, to je u in ný mladý bý ek! Co bude z mých syn , jestliže by Konrád zde v Praze po mé smrti upevnil svou vládu? Old ich dostane brn nský díl, Litolt snad olomoucký, syn Otových se zbaví a co potom? Vždy to oni spojí pak celou tuto zemi v jedné pevné ruce, jako bych to cht l u init já! Všichni dohromady rozdrtí B etislava, který si to jist líbit nenechá, ale ve své horkokrevnosti a mladické nerozvážnosti možná u iní t žké chyby, jako tehdy na výprav v Sasku. A co bude potom z mých syn ? Ani Boleslava už nebude, o tom nepochybuji, leda že by se zav asu zachránil do Polska ke svému strýci… Bo ivoj je slabý, ze všech mých syn nejmén schopný, a ti dva nejmladší? Vladislav, krasavec a pýcha své matky, má osmnáct let a v hlav jenom samé holky. Kdejakou služku honí po stáji, myslíš, že to nevím? A nejmladší Sob slav? I když jsem p esv d en, že práv on je asi ze všech mých syn se Svatavou ten nejschopn jší, málo naplat, bude mu teprve šestnáct let. Už jsem uvažoval o tom, že jej pošlu ješt te n kam do ciziny, k Viprechtovi nebo i k samotnému císa i, ale nechce ani slyšet. Zbož uje B etislava, u il se u n j vládnout me em a nosil za ním pyšn štít, a tak je te v Žatci, jak to jenom jde. Musel bych jej dát

svázat a poslat v kleci do N mec, ale stejn by p i první p íležitosti utekl a vrátil se sem...“

P edák Zderad se sice nedozv d l to hlavní, co se dozv d t cht l, ale nenaléhal. V d l dob e, že bude-li mu to chtít panovník sd lit, tak to ud lá, a nezmýlil se.

„Konrád se musí poko it a opustit brn nský úd l,“ pravil nesmlouvav král Vratislav. „Co s ním bude dál, to ješt te nevím, ale musí se z íci nástupnictví dobrovoln , protože to bude pro naše p edáky to nejt ží. Uvidíš ješt dnes ve er, jak budou hájit svaté rozhodnutí mého otce. Tím se zbavím i Old icha s Litoltem, ti když se poko í po svém otci, dostanou asem n jaký ten hrádek v echách. A když ne…“

Nechal viset v tu ve vzduchu, až Zderada zamrazilo, ale hned pokra oval:

„Svatopluk s Otíkem asi ute ou do Uher ke svému strýci, ale to už moje starost nebude. Brn nský úd l dostane B etislav, tím se uklidní a smí í se s bratrem Boleslavem, který z stane v Olomouci. Sob slav m že zatím z stat u svého hrdiny a u itele v Brn a do prázdného Žatce p jde Bo ivoj, má to zapot ebí. A ješt více Vladislav, toho je pot eba vzít po ádn do ruky, ten je svou matkou ze všech ty nejzkažen jší. O toho se postaráš ty, dáš ho t eba do mé družiny k ruce astovi. To bude pro n j ta správná škola, to p estane mít chu jenom honit d vky. Pak zavládne mír a já budu moci jednou zav ít klidn o i. Víš, Zderade,“ ztišil král hlas a naklonil se ke svému rádci, „já mám ob as takový divný pocit… Trne mi levá ruka, jako by slábla… Dlouho to netrvá a nikdo si toho nevšimne, ale jako by to p ibývalo. Ješt vloni to byly jen prsty, te už celá ruka až po loket. Nevím, co to je. M j medikus Donicio sice tvrdí, že to nic vážného není, ale nevím. Na kon ješt v plné zbroji lehce vysko ím, ale bude mi zanedlouho šedesát let, jestli B h dá, abych se jich dožil. Je as uspo ádat d dictví, nejvyšší as!“

Vratislav domluvil a povstal od stolu. Zamí il ke dve ím, ale ješt než vzal za petlici, ozval se Zderad:

„Byl tu chlapec, ale ty sis jej asi nevšiml. Oznámil, že práv p ijel tv j syn B etislav.“

Král se na míst oto il. Jako by se únava, tížící mu nahrblá ramena, najednou zdvojnásobila. Sklonil hlavu v zamyšlení a zeptal se tichým hlasem:

„Co d lá? Kam šel?“

„Šel ke hrobu své matky a za sestrou do kláštera. iní tak vždy, když p ijede na tv j hrad.“

„Nech mu vy ídit, že s ním chci mluvit ješt p ed hostinou, že je to d ležité. Sp chat nemusíš, dej mu as, je teprve poledne. Já si te musím stejn odpo inout, noc bude dlouhá a namáhavá. P ípravy na hostinu jsou v po ádku?“

„Ano, pane, vše b ží, jak má, budeš spokojen. B etislav dostane zprávu, aby t odpoledne navštívil. Já te p jdu do ubytoven host , p edáci už se sjížd jí a mnozí mají s sebou manželky a dcery. Jde sice o vážné záležitosti, vyhlášení letního tažení, ale na hostin má být i zábava. Ani hudebníci a kejklí i nebudou chyb t, a tv j šašek se dal slyšet, že má za lubem n jaké veselé p ekvapení."

„Dob e, Zderade, spoléhám na tebe, že vše za ídíš, jak se pat í," ukon il Vratislav rozmluvu a bez okolk odešel. P edák vyšel za ním, na chodb dal n jaké p íkazy stráži p ede dve mi a zmizel v dlouhé chodb , vedoucí k východu z knížecího paláce a dále k ubytovnám vojska a host . Kroky jeho okovaných bot se dlouho rozléhaly po prostorách hradu, p ehlušovány pravidelným krokem stráží a t eskem jejich zbraní. Nikdo v celém rozsáhlém areálu pražského hradu netušil, že kostky jsou vrženy a p elétavá bohyn Št st na už rozhodla o život a smrti mnohých z nich…

KAPITOLA 3

B etislav

Pražský hrad na plochém vrcholu kopce u řeky Vltavy, toto hradbou obehnané centrum české země, byl rozsáhlou, více než půl kilometru dlouhou a až dvě stě metrů širokou plošinou. Jeho západní předpolí s kostelem Panny Marie, kolem kterého se stále ještě pohřbívalo, leželo částečně za vnitřní hradbou, která byla navíc po celé severní i jižní délce zesílena vloženými věžemi. Jejich obrannou funkci dobře podporovaly na všechny strany spadající svahy kopce, které především na severní straně byly velice příkré. Přístupové cesty vedly od západu a od východu ke krátkým stranám protáhlého obdélníku, kde byly také do hradby vloženy silně opevněné hlavní brány. Uvnitř hradeb pokračovala cesta od jedné brány ke druhé a tvořila tím přirozenou osu celého vnitřního osídlení a zároveň také jakousi hranici, rozdělující zástavbu na severní a jižní polovinu. Samotné stavby pak byly z největší části nahromaděny do tří hlavních komplexů, oddělených od sebe tehdy ještě rozsáhlými volnými prostorami, kde se volně popásala a potulovala domácí zvířata a hlavně pobíhala spousta psů.

Prvním komplexem staveb byl knížecí palác jižně od cesty a podél jižní hradby. Původně byl celý dřevěný, od dob dlouhé vlády prvního knížete Boleslava byl však postupně nahrazován zděnými budovami, i když ještě i v době krále Vratislava zůstávaly některé části této zástavby především na východním konci dřevěné. Král, který za dlouhou dobu svého panování významně přispěl ke vzniku kamenného paláce, mohl využívat toho, že sám bydlel za života svého bratra, biskupa Jaromíra, poněkud jižněji na protějším vltavském břehu, na

hradě Vyšehradu. Obnovované a renovované prostory hradu začal obývat teprve po Jaromírově smrti od léta minulého roku, ale díky jeho přítomnosti se tím celý areál velmi rychle zaplnil novými lidmi a jejich činností.

Druhým komplexem byly dřevěné srubové stavby obytoven vojska, královy osobní stráže a části jeho družiny, které se táhly jako volné pokračování předchozí zástavby jižní částí hradního areálu až k východní bráně, zvané Na Opyši. S výjimkou těch nejurozenějších, kteří mohli dostat místnosti v samotném knížecím paláci, zde bývali také ubytováni hosté. Byli to především čeští předáci, kasteláni královských hradů a zároveň příslušníci předních rodin, rodů teprve pomalu vznikající české šlechty. V letošním červnu se sjížděli na králův příkaz k hostině, určené především k vyhlášení vojenské výpravy, která se konala téměř každoročně.

Třetí komplex hradní zástavby tvořily církevní stavby severně od cesty. Od západu na východ to byl nejprve hlavní chrám země, starším bratrem krále Vratislava knížetem Spytihněvem započatá bazilika svatých mučedníků Víta, Václava a Vojtěcha, kterou právě před nedávnem poškodil požár. U ní stál zděný biskupský palác s dalšími budovami určenými pro kapitulní kněžstvo, kde byly rovněž v omezeném počtu hostinské pokoje, sloužící ovšem pouze vysokým církevním návštěvám. Směrem východním navazovala pak rozsáhlá zástavba ženského kláštera svatého Jiří, v jehož areálu, odděleném menší vnitřní hradbou od ostatních prostor hradu, bylo umístěno zejména mnoho hospodářských budov. V klášterním kostele, založeném prvním knížetem Vratislavem, který zde pak také nalezl ještě před svou matkou Ludmilou místo posledního odpočinku, byla pak s výjimkou jeho syna Václava nadále pohřbena i většina následujících příslušníků panujícího rodu.

Svůj náhrobek zde měla i kněžna Adléta Uherská, druhá manželka tehdy ještě mladého knížete Vratislava a matka prvních čtyř jeho dětí, z nichž však byly teď naživu už jenom dvě. Svatba se konala rok po nástupu knížete Spytihněva na pražský stolec v Adlétině domovině, kam nový vládce svého mladšího bratra vyhnal z jeho olomouckého dílu. Už příštího léta se Vratislavovi a Adlétě narodila nejstarší dcera, jíž dal pyšný otec jméno své matky Judita. Později ji provdal za polského panovníka Vladislava Heřmana, zemřela však sotva třicetiletá po porodu dlouho toužebně očekávaného prvního syna. Po další dceři, které dal Vratislav jméno první křesťanské kněžny svého rodu Ludmily, se mu konečně – to už byl zpět na Moravě, jen několik měsíců před vlastním nástupem na český kamenný stolec – narodil vytoužený syn, kterého dal pokřtít slavným jménem svého otce Břetislava. Tím však jako by milostivý osud vyčerpal svou trpělivost, neboť když na podzim následujícího roku spatřil předčasně světlo světa další syn, stačili jej jeho zarmoucení rodiče už jenom pokřtít

jménem otcovým, jenž se právě stal v lednu po smrti svého staršího bratra českým knížetem. Malinký Vratislav za pár týdnů zemřel a jeho vysílená nešťastná matka jej v lednu příštího roku následovala. Kníže Vratislav velmi truchlil, ale svůj slib, který dal v zoufalé naději na záchranu kněžny, přesto splnil, a tak se jeho druhorozená dcera Ludmila stala posléze nevěstou Kristovou. Žila od svých patnácti let ve svatojiřském klášteře na pražském hradě a stala se mezitím významnou sestrou představenou, pravou rukou abatyše Matyldy, kterou Vratislav povolal z Bavorska po svém nástupu na stolec. Chtěl tím trochu napravit nepříjemný dojem, který vznikl u sousedů české země poté, co jeho starší bratr Spytihněv vyhnal hned po svém nástupu na stolec všechny Němce včetně své matky a také tehdejší abatyše z Čech.

Právě u náhrobku kněžny Adléty Uherské klečel onoho červnového odpoledne vysoký a statný mladý muž, oblečený ještě v zaprášený cestovní šat. Jednoduchou kulatou ocelovou přilbu, ukovanou ze čtyř snýtovaných, od široké báze směrem ke špici se zužujících pásů, měl položenou vedle sebe na kamenné podlaze. Jeho dlouhé vlnité černé vlasy mu volně spadaly kolem štíhlého, několika jizvami poznamenaného obličeje přes ramena až na prsa a stejně jako silné černé obočí kontrastovaly s bledou tváří. Nebyla to však chorobná bledost lidí nemocných nebo žijících za vysokými zdmi bez kontaktu se sluncem, nýbrž pouze špatně se opalující pleť, jakou mívají tak často lidé rusovlasí. Neobyčejný kontrast s havraní černí jeho vlasů byl ještě silně umocněn výrazem jeho očí, které měly tak ledově chladný modrošedý tón, že přímý pohled tohoto muže působil téměř každému, kdo se s ním setkal, nepříjemný pocit mrazení v zádech. O takových lidech se někdy říká, že umí pouhým pohledem udeřit. Trochu zahnutý úzký nos a pevná ústa s tenkým, přes koutky převislým knírem dovršovaly neobvyklý zjev bojovníka, jehož až po kolena dlouhý, vzácný, hustě kovaný pancíř kroužkové zbroje prozrazoval významného rytíře. Tiše se modlil a mezi zbožným křižováním si levou rukou navyklým pohybem hladil silnou a širokou jizvu, která se mu táhla z dlaně pravé ruky mezi palcem a ukazovákem až nahoru k zápěstí.

Když skončil s modlitbou a povstal z kamenné podlahy kostelní hrobky, sebral ze země přilbu a otočil se k východu. Dveře se však samy od sebe tiše otevřely a v nich se objevila štíhlá ženská postava, zahalená do šedobílé kutny svatojiřské jeptišky. Obličej ještě mladé ženy, orámovaný volným bílým závojem, měl stejný slonovinově bledý odstín jako barva pleti mladého rytíře, ale její oči měly v sobě dobrotu a pokoru. Když spatřila, že rytíř právě odchází, beze slova mu pokynula, prošla kolem něj k náhrobku kněžny, rychle poklekla, pokřižovala se a krátce se pomodlila. Potom položila na hrob jednoduchou kytici svěžích květů, sebrala jen nepatrně povadlý

svazek, který na náhrobku ležel, otočila se a prošla kolem rytíře zpět ke dveřím. Když šla kolem něj, uchopila jej beze slova za ruku, a tak spolu vyšli z chladné hrobky po schodech do kostelní lodi a dále přes dvůr do velké návštěvní místnosti vedle klášterní fortny. Když za nimi dveře zapadly, oba sourozenci se objali. Ludmila bratra třikrát přežehnala křížem, políbila jej na čelo a na její tváři se objevil úsměv:

„Ty už jsi přijel! Ach, jak jsem ráda, Břetislave, že jsi přijel! I naše matka se těší, já to poznám. Denně ji navštěvuji, když se u ní modlím za spásu její duše i za tebe, aby tě Pán náš Ježíš Kristus na přímluvu svatého Jiřího ve všech nebezpečenstvích ochránil. Povídej, kdy jsi dorazil a jakou jsi měl cestu?“

Mladík se usmál a uhladil si vlnité vlasy oběma rukama za uši, ale byly tak husté, že toto gesto, které nevědomky často opakoval, vyznělo naprázdno. Uchopil do obou dlaní drobný obličejík své sestry, který se v nich úplně ztrácel, políbil ji rovněž na čelo a vážně odvětil:

„Děkuji ti, sestro, za naši matku i za sebe, neboť při takové přímluvě se mi nemůže nic stát…“

Zasmál se, až mu zuby pod tenkým černým knírem zasvítily, a když uviděl, jak jeho sestra starostlivě svraštila obočí, dodal:

„Jen jsen vyjel ze svého žateckého kraje se dvěma společníky a dosáhl panství kláštera břevnovského, vyrazili na nás z lesa jacísi lapkové. Nebylo jich málo, ale luky neměli, jen palice a sekery, chrapouni. Asi si mysleli, že jedou kupci a oni snadno nabydou kořisti. Jeli jsme pomalu a oni na nás vyrazili dost znenadání z hustého křoví… Podivné, že na území svého kláštera, skoro na dohled hradu pražského, náš otec takové mravy trpí!“

„A co se přihodilo? Byl snad někdo zraněn?“

Břetislav si začal kroutit tenký knír. Schválně nic neříkal, bylo vidět, že sestru zlobí a jen napíná její zvědavost. Právě když se nadechla, sám rychle otevřel ústa k řeči:

„A jak by mohl při takové pomoci? To všechno určitě jenom svatý Jiří a jeho kopí, ne naše meče, určitě!“

Ludmila se bezděky usmála, ale hned se naoko zamračila a chtěla bratra plácnout. Ten jí se smíchem uhnul, proto sepjala ruce na prsou a zavrtěla nad ním hlavou jako nad zlobivým děckem:

„Jen se rouhej, ty bezbožníku! Já ti dám! Ať se za tvou bídnou duši kdo chce modlí a ne já… Podívejme na rytíře! Počkej jenom, až se na tebe náš svatý patron rozhněvá a samotného tě nechá, jen počkej!“

Břetislav se smál, až se za břicho popadal, když viděl, jak jeho sestra hraje své pobouření, a přitom z ní září starost o něj a láska k němu. Už od dětství se cítil být jejím ochráncem, třebaže byl o rok mladší. Svou matku nepamatovali syn vůbec a dcera jen maličko, oba poznali už jen macechu Svatavu. Otec se sice snažil mezi svými dětmi nerozlišovat, ale chybějící mateřskou náklonnost nemohl svým dvěma sirotkům nikdy vynahradit a ti se o to pevněji přimkli jeden k druhému.

Nejstarší syn krále Vratislava se konečně uklidnil, utřel si slzy smíchu, které mu vytryskly z očí a odpověděl:

„Ne, zraněn nebyl nikdo. Z těch lapků jsme na místě zabili čtyři, ostatní se otočili a utíkali do lesa jako zajíci. Chytili jsme každý jednoho a hned jsme je oběsili na velkém buku, co stál u křižovatky cest. Tam budou všem dobře na očích, protože nemyslím, že je jejich kumpáni přijdou pohřbít. Pokud se vůbec odváží vrátit k cestě, tak je jenom okradou, ale nechají je jistě viset. Ne, pravda, zraněn nebyl nikdo…“

Ludmila se pokřižovala za duše zemřelých a pravila:

„Jsi ty mi ale šťastlivec! Přijedeš jednou za kolik měsíců a narazíš na škůdce, se kterými si Zderad už dlouho neví rady. Opat břevnovský Klement si byl u něj od jara už několikrát stěžovat, ale on jej jenom utěšuje a nic nepodniká. Byla jsem u toho, když o tom opat vyprávěl naší abatyši. Klášter dostal vloni na podzim darem nevolníky, přivedl je Bohata z výpravy na Rus, kterou podnikl s knížetem mazovským. Opat je chtěl usadit na nové půdě. Přes zimu byli klidní, ale teď na jaře utekli do lesů a začali přepadat a loupit na cestě. Opat Klement tvrdil, že jich je nejméně deset, ale Zderad mu nevěřil, myslel si, že přehání. Jednou sice poslal dvacet jezdců z družiny, ale nikoho nenašli a vrátili se celí rozzlobení, protože je prý v klášteře nechtěli za jejich marnou námahu ani pořádně uhostit. To bylo začátkem května a oni od té doby loupili klidně dál. Opat byl celý pobouřený a když si naposledy stěžoval, tak mu prý Zderad řekl, ať si najme sám mužstvo i s velitelem, že prý má břevnovský klášter bohatství dost…“

Břetislav zvážněl a trochu se zamračil. Jako by kouzelník Merlin mávnul svým proutkem, z jeho očí začišel takový chlad, že by z něj komukoliv jinému stydla krev v žilách. Jeho sestra se však na něj usmívala dál, neboť byla jediným člověkem na světě, který stál mimo dosah kouzla tohoto pohledu. Na ni nepůsobilo a byla proto jediná, kdo se nebál k bratrovi přiblížit, když se pod jeho návaly vzteku všechno kolem něj jenom třáslo.

„To jsem rád, že jsem mohl nevědomky prokázat službu opatu Klementovi. Mám jej docela rád, ale ne tolik, jako opata Božetěcha. Bodejť, že ozbrojenci nikoho nenašli. To se lupiči schovali jako krysy. Na to je třeba jít úplně jinak. Musí se jim na cestě nachystat návnada a pak znenadání udeřit. A tak se i stalo, neboť my jsme byli ta návnada, jenom jsme o tom nevěděli…“

Zamračil se ještě hrozivěji a pomalu dodal:

„Zato Zderad dobře věděl, že tamtudy pojedu na shromáždění, a znal také otcův příkaz, že každý hradský kastelán smí přivést na pražský hrad pouze dva společníky jako doprovod a ne více. Někteří samozřejmě pojedou z dálky s celou družinou a zanechají ji potom někde tady v okolí, ale že nás z žateckého hradu nepojede více než tři, to musel dobře vědět. Může to být jednom náhoda, ale přece jenom…“

Odmlčel se, vytáhl v zamyšlení od pravého boku svou dvanáct palců dlouhou, oboustranně nabroušenou dýku a začal jí lehce bodat do dubové stolní desky. Ludmila sklonila hlavu:

„Opata Božetěcha zavřeli včera večer do hradního žaláře. Byl tu ráno na zpovědi strážný Blažej a vykládal to potom v refektáři. Říkal, že se mu tam špatně nevede, ale proč tam je, nevěděl."

Když to Břetislav uslyšel, zarazil jediným rozmachem svou dýku do stolu s takovou silou, že na prst tlustou desku hladce prorazil. Omluvně se na sestru podíval, dýku vytáhl a začal si třít jizvu v pravé dlani:

„Však já už se dozvím proč, ale kdo za tímto rozhodnutím vězí, to vím už teď, na to se otce ptát nemusím…"

Pohlédl na sestru a pokračoval:

„Proč byl vůbec opat Božetěch tady v Praze? Vskutku nevím, co má on společného s vyhlášením tažení. To se jej přece netýká, jestli půjdeme do Míšně nebo do Saska. Leda že by měl připravit ze svého kláštera píci pro cestu Moravou, to kdyby král kázal táhnout na Uhry, ale proč jej nechal Zderad zavřít? Nechápu to, nedává to žádný smysl… Kromě toho jsem přesvědčen, že nejspíš ze všeho nechá náš otec táhnout do Pomoří."

Znovu zavrtěl hlavou a podíval se už klidným a láskyplným pohledem na svou sestru:

„Uvidíme. Však se to dozvím, a hodně brzy. Byl tu už posel z paláce, půjdu zanedlouho k otci. Chce se mnou nutně hovořit ještě před hostinou. Co jiného mi ještě můžeš říci? Co bych měl ještě vědět z toho, co se zde důležitého událo za poslední dobu?"

Ludmila se zamyslela:

„Nevím už celkem nic, co bys ty také nevěděl. V lednu byl, jak víš, zvolen a dosazen nový biskup olomoucký Ondřej a hned nato v březnu i pražský jménem Kosmas. Jen pár týdnů poté byl jeho kostel zle poničen ohněm, někteří povídali, že to byl požár založený závistníky. Od dubna také začal opat Klement vypravovat četné povozy z břevnovského kláštera do Rajhradu na Moravě, kde má, jak víš, proboštství…."

„Zadrž," skočil jí bratr netrpělivě do řeči, „zadrž, sestro, o tom jsem také ve svém Žatci zaslechl, ale smysl mi to žádný nedávalo. Je to tedy pravda; ale proč to?"

„Nevím," pokrčila rameny Ludmila, „a opat Klement to také neví. Přikázal mu to Zderad jménem královým, ale otec mi to nepotvrdil, když jsem se jej zeptala. Často jej nespatřím, ale když chci, cestu k němu znám. Vymluvil se mi, že jsou to věci kláštera samého, se kterými on nemá co do činění, ale byl nějaký divný. Nechtěl o tom ani mluvit a nakonec mne odbyl. Kromě toho se mi zdá, jako by jej bolela levá ruka. Drží si ji často u těla a hladí ji, jako by mu těžkla nebo chladem trnula, ale teď je přece horko."

Břetislav se na ni překvapeně zadíval:

„Ale otec je přece zdravý, nebo snad ne?“

„Je, určitě je, na koně vyskočí jako nic, na lovy jezdí, i s mečem a kopím jako dříve zachází, když se pro zábavu a cvik potýká na dvoře hradu s bojovníky ze své stráže.“

„A co macecha?“ zeptal se chladně nejstarší králův syn. Sestra jenom pokrčila rameny:

„Nic, má jenom mnoho starostí s našimi nevlastními bratry. Boleslav se, jak víš, drží v Olomouci jen tak tak, kdyby mu náš otec odvolal své pomocné voje, je po něm veta. Bořivoj se naparuje jako vždy a jenom stále otravuje svou matku s prosbami, aby jej otec konečně posadil do nějakého hradu. Chce mít svou vlastní družinu, a tak by vzal zavděk kastelánstvím kdejakého bezvýznamného hrádku, i kdyby to měl být jen ten poslední krtinec, kde dávají lišky dobrou noc. Čeká ma to od doby, co byl tenkrát s Viprechtem z Grojče na císařské korunovaci v Římě, a to už je sedm let. Nechal si teď narůst vousy,“ zasmála se nad tou představou, „on to ani není vous, jenom asi pět chlupů na bradě tak světlých, že ani vidět nejsou. Zato Vladislav vyspěl do krásy, ale nikdo nikdy neví, kde je, hlavně jeho matka ne. Když jej hledá na jeho loži, většinou jej tam nenajde, ale pak zase jde třeba znenadání kolem prádelen do kuchyně a on tam spí za bílého dne na kupě špinavých hadrů. Má kolem sebe pořád takovou smečku mladých výtečníků, synů předáků a velitelů družiny, a s těmi vyvádí. Jediná sukně není před nimi jistá. Jak nějakou děvečku nebo mladou kuchařku dopadnou samotnou, zatáhnou ji někam do stájí nebo na seník a tam s ní řádí. Ty husy sice vždycky křičí, jako by je na nože bral, ale ve skutečnosti se jim to líbí a schválně se potulují kolem stájí, když jsou ti darebáci někde v dohledu. Minulou neděli o tom dokonce kázal nový biskup v našem kostele, ten jeho je, jak víš, vyhořelý a opravuje se. Moc hezké kázání, ale marná sláva, zatím nepomohlo. Však zrovna předevčírem se přiznala jedna naše kuchtička, že je asi s outěžkem, ale kdo je otcem, neví. Inu,“ pokřižovala se Ludmila, „Sodoma a Gomora, ale dokud nic horšího neprovedou… Však o dítě se v klášteře rádi postaráme.“

„A co Soběslav?“ otázal se Břetislav se zájmem a pohlédl otevřeným oknem na slunce. „Budu už muset jít, nemohu přece nechat čekat krále, třebaže je to můj otec.“

„Soběslav se od chvíle, co se vrátil od tebe ze Žatce, nehne ze cvičiště královské družiny. Otec mu zle vyčinil, že k tobě utekl, ale myslím, že se to nelíbilo hlavně Zderadovi.“

„Já vím,“ odvětil Břetislav s úsměvem. „Odvezl jej tehdy Krása osobně, a to je jeden z nejvěrnějších Zderadových lidí. Soběslavovi bude teprve šestnáct, ale je velmi nadaný ve zbrani. Má mě odjakživa rád, i když jeho matka to nerada vidí, proto se ptám. Když jsem musel odejít do Žatce, byl zde v Praze velmi nešťastný, a tak nakonec

přemluvil předáka Slavomíra z rodu Těpticů a ten mu pomohl za mnou. Byl u mne dva týdny a byl celý šťastný. Já jej mám také rád, ale bylo mi jasné, že macecha se Zderadem to tak nenechají. A taky že ne, přijel Krása a jménem krále jej zase odvezl. Musel jej málem svázat. Soběslav kousal a kopal kolem sebe, nakonec popadl meč a dokonce se na něj vrhl. Krása mu jej ovšem sebral holou rukou a smál se, až se za břicho popadal, což Soběslava rozlítilo až k nepříčetnosti. Musel se však pokořit a odjet s ním zase do Prahy. Zato když Krása žádal, abych mu vydal Slavomíra, nejen že jsem ho nevydal, ale ještě jsem mu přátelsky doporučil, aby se klidil z Žatce, dokud má hlavu na krku, protože na králova syna má sice právo, ale na Slavomíra ne, o tom král nic nevzkázal. Ten tedy zůstal a sedí teď na Žatci. Je to dobrý bojovník a nemá rád Zderada, zůstane u mne."

Břetislav povstal od stolu, upravil si zbroj i opasek a sebral svou přilbu. Ludmila jej objala, políbila opět na čelo a třikrát přežehnala křížem:

„Ve jménu Boha Otce, jeho Syna a Pána našeho Ježíše Krista i Ducha Svatého, jdi s pokojem. Ať tě ochraňuje také náš svatý patron, mučedník Boží Jiří v každé době denní i noční. Běž k otci a buď opatrný, ale zítra se ještě přijď rozloučit s naší matkou i se mnou, než odjedeš zpět do Žatce."

Její bratr si nasadil přilbu a přikývl jako hodný malý chlapec, kterým směl odjakživa být jenom ve společnosti své milované Ludmily. Usmál se na ni, políbil ji lehce na obě zčervenalé tváře pod bílou plachetkou a vyšel z jizby. Přešel krátký kousek cesty klášterním dvorem, prošel těžkými, silně okovanými dubovými vraty a vydal se krátkou příčnou spojkou na hlavní cestu hradního areálu, kde zabočil doprava k budovám knížecího paláce. Po pravé straně se před ním zanedlouho rozevřelo rozsáhlé prostranství, na jehož konci spatřil mohutnou stavbu Spytihněvovy baziliky, uzavřenou částečně v dřevěném lešení. Na staveništi, kde jindy panoval čilý ruch, však teď bylo prázdno, neboť všichni řemeslníci museli v tento důležitý den, kdy se na hradě shromáždí tolik předáků a kastelánů, velitelů i duchovních se svým doprovodem, zůstat v podhradí. Břetislav zabočil vlevo a prošel kolem vnější stráže do paláce. U strážnice stálo několik bojovníků, kteří jej s úctou pozdravili a jeden z nich hned někam odběhl. Za okamžik se vrátil a s ním přišel také Krása, velitel královské stráže. Aniž by pohnul ve tváři jediným svalem, uklonil se mírně knížecímu synovi a pokynul rukou jednomu strážnému z hloučku, aby jej doprovodil ke králi. Ani Břetislav nepromluvil slova, jen se hrdě napřímil a pozorně si prohlédl Krásu i všechny strážné, jako by si je chtěl dobře zapamatovat. Velitel ucítil, jak jej v zádech zamrazilo, ale princův pohled vydržel, zato všichni vojáci jako jeden muž ucukli a začali bloudit zrakem jeden po druhém nebo po stěnách chodby, jako by tam něco hledali a nevěděli co.

Břetislav se pousmál a beze slova vykročil za svým průvodcem, který jej vedl do poradní místnosti, kde včera večer seděl král se Zderadem a opatem Božetěchem. Avšak ještě než tam došli, ozval se z chodby naproti nim rychle sílící podivný hluk. Byl to dupot mnoha nohou, výkřiky a láteření četných mužských hlasů, bujarý smích z několika mladých hrdel a jakési podivné kvičení. Rámus se rychle přibližoval, takže oba zůstali překvapeně stát. Vtom se zpoza rohu vynořil statný čuník, kvičící, jako by jej řezník už už zapichoval. Řítil se hlava nehlava přímo k oběma mužům, jen se mu kopýtka kmitala. Strážný pouze vykulil oči, ale Břetislav bleskurychle vytáhl z pochvy meč a nastavil jej přímo proti čuníkovi. Rozběhnuté prase nestačilo ani zpomalit, natož se vyhnout lesklé čepeli. Napíchlo se vpravo pod krkem takovou silou, že v něm celý meč ihned zmizel a jeho krvavá špice mu v okamžiku vyjela z levého boku až před samou kýtou. Břetislav neuhnul ani o krok, jen mírným povolením pravé paže zachytil celou váhu čuníkova těla, které se v mohutném proudu krve, vytrysklé z obou strašlivých ran, okamžitě zhroutilo.

Kvičení přestalo, jako když utne. V té chvíli se za rohem vynořily dvě postavy a uháněly o překot k nim. Asi šestnáctiletý chlapec s dlouhými tmavě plavými vlasy a modrýma očima běžel vpředu a výskal upřímným smíchem, až se prohýbal, ba zdálo se, že už ani pro samý smích dál utíkat nemůže. Když uviděl před sebou ležící prase a nad ním dva muže, zarazil se. Těsně za ním uháněla malá postavička s neúměrně velikou hlavou, na které seděla rozměrná čepice s mnoha rohy, pošitými rolničkami a zvonky, jež cinkaly a zvonily jako zběsilé. Když se jeho společník neočekávaně zastavil, chtěl se mu chlapíček v úzké chodbě vyhnout, pro svou malou výšku však uviděl až v posledním okamžiku těsně před sebou mrtvé prase. Duchapřítomně se ještě před jeho velkým zadkem odrazil, vyskočil, jako by byl z gumy, otočil ve vzduchu parádní salto a přistál na malých nožkách až před prasečím rypákem. Celá akce se mu však přesto nevydařila, neboť dopadl plnou vahou do veliké kaluže prasečí krve, obě nohy mu v ní podjely a on sebou plácl na zadek s takovou silou, že čerstvá krev vystříkla až na zeď. Divoce mávaje rukama a nohama a toče se kolem své osy jako káča popojel pak jako po klouzačce a zarazil se hlavou o zeď, až rolničky divoce zacinkaly.

Břetislav i strážný vybuchli při té produkci mohutným smíchem. V té chvíli roztáhl mladík obě paže a vrhl se jedním skokem Břetislavovi na prsa. Ten už pustil svůj meč, stále ještě trčící v čuníkovi a chlapce vší silou objal. Všichni se smáli, až jim slzy tekly z očí a mladíček líbal Břetislava na obě tváře a tiskl se k němu znovu a znovu. Zpoza rohu se posléze vynořilo ještě několik dalších postav, oblečených do špinavých šatů, divoce povykujících a mávajících hrozivě rožni, velkými noži a pánvemi. Když uviděli oba muže s chlapcem a ležící prase, zastavili se a přestali pomalu hrozit svými zbraněmi.

„Břetislave, Břetislave! Ty jsi přijel, já jsem tak rád!“ vykřikoval mladík a nepřestával se k němu tisknout. „Já už tě nepustím pryč, nepustím, nebo uteču, uteču za tebou do Žatce a už se nevrátím, ať si mě hledají, nenajdou mě, ty mě nedáš, viď že ne, ať si Krása přijde, já ho zabiju, já už umím víc s mečem než tehdy, to uvidíš, já…“

„Zadrž, bratře, zadrž,“ smál se Břetislav, „vždyť mě na mou duši zadusíš!“

Postavil chlapce opatrně na zem vedle kaluže krve, shýbl se a vytáhl z prasečí mrtvoly svou zbraň. Se zkrvaveným mečem v ruce se pak otočil k hloučku pronásledovatelů a přísně se zeptal:

„Co se tady vlastně děje? Vždyť jste v paláci a zde za rohem jsou místnosti krále. Co to má znamenat?!“

Všichni kuchtíci ustoupili pod jeho pohledem o několik kroků. Nejstarší z nich sepjal prosebně ruce na prsou a hluboce se uklonil:

„Nehněvej se, pane, my jsme nevinní! Chtěli jsme jen dole v kuchyni podříznout pašíka, má být upečen na dnešní hostinu, ale tvůj bratr Soběslav s šaškem Jankem…“ a rozhlédl se pokradmu kolem sebe, „kteří už od rána otravují v kuchyni, nakukují pod pokličky a všude strkají své mlsné prsty, jej splašili. Jeden můj pomocník uklouzl na prasečím lejně a druhého dokonce strčili do kotle s horkou vodou na polívku. Než jsme se otočili, otevřel Soběslav dveře z kuchyně a šašek Janek píchl prase nožem do zadku, že vyrazilo na chodbu jako pominuté a ti dva za ním. Chtěli jsme je jenom chytit. Jsme ti velmi vděční, že jsi nám ušetřil práci.“

Knížecí syn na to neřekl nic a vykročil k němu s napřaženým mečem. Kuchař se roztřásl jako osika, Břetislav však jenom uchopil jeho širokou zamaštěnou zástěru a svůj zkrvavený meč si do ní otřel. Kuchař si ji začal úslužně odvazovat od těla, ale v té chvíli spatřil trpaslíka, jak vykukuje za Břetislavovými širokými zády a šklebí se mu do obličeje jako malý čertík. Rozzlobeně mu zahrozil, ale knížecí syn se zasmál a zastrčil vyleštěný meč zpět do pochvy:

„Snad by ses nechtěl mstít šaškovi, hlupáku? Vždyť bys byl všem jenom pro smích! Seber si svého pašíka a zmiz zpátky do kuchyně, ale pospěš si. A ať je večer křupavě upečený, už jsi se tím prasečím lovem stejně zdržel! Jestli nebudeš zavčasu hotov, tak ti správce Mečislav nebo i sám král vlastnoručně utrhne obě uši. A pošli sem služky z kuchyně, slyšíš? Ať to zde pořádně umyjí, vypadá to tu jako na bojišti...“

Kuchař vydal rychle příkazy. Jeho pomocníci položili na zem zástěry, svázali je v rozích, převalili na ně čuníka, pod svázanými rohy prostrčili dva dlouhé rožně, hodili si je na ramena a rychle odešli. Břetislav se otočil k trpaslíkovi. Šašek Janek, celý olepený prasečí krví, se mezitím vyhrabal na nohy, rozkročil se a zaklonil hlavu, aby viděl Břetislavovi do obličeje. Dokonce si přitom zastínil oči dlaní, jako by jej při pohledu do takové výšky oslepovalo slunce; v temné chodbě

to působilo směšně. Břetislav se zasmál, ale než stačil něco říct, trpaslík se hluboce uklonil a pravil nečekaně hlubokým hlasem se slabým cizím přízvukem:

„Ó jak ti děkuji, vzácný hrdino, žes zachránil můj nicotný život před zuřivými kuchtíky! Už mne chtěli zaříznout a upéct místo toho pašíka. Nevím nevím, zda by jejich zlobu zadržel tvůj statečný bratr Soběslav, neboť byl osamocen a beze zbraně. Vidím však, že tě můj nešťastný pád, po kterém mne ještě teď bolí celá zadnice, potřísnil prolitou krví! Dovol tedy, abych tě očistil."

Při těch slovech si strhl zakrvácenou halenu a začal rytíři otírat spodek pancíře, kde se třpytilo pár kapek krve. Protože mu však sahal tak tak do pasu, začal vyskakovat a třepal přitom malinkýma nožkama. Pak se zachytil druhou rukou jeho opasku, vytáhl se za něj výš a šmejdil mu svým hadrem po břiše a širokých prsou. Hned ale seskočil na zem a teatrálně si utíral čelo, jako by se tou námahou celý zpotil, čímž si prasečí krví úspěšně pomazal celý obličej.

Všichni se smáli a také trpaslíkova očka jiskřila veselím. Břetislav jej chytil rukou za ramínko a sklonil se k němu:

„Jsem rád, že tě vidím, Janku, už teď se těším na večerní hostinu a na tvoje kousky. Stýská se mi po nich někdy na mém hradě, to mi věř…"

Šašek se nad tou chválou až zarděl, vysekl Břetislavovi znovu hlubokou poklonu a prohlásil sebevědomě:

„Na tvou počest, pane, a že jsi mi tu život zachránil, nechám si napadnout něco hodně povedeného, abys byl spokojen."

Otočil se na patě a opatrně, aby se vyhnul kaluži krve, si to vykročil chodbou. Rolničky na čapce mu vesele cinkaly do kroku a Břetislav se svými společníky zaslechl, jak si notuje podivnou písničku:

„Malovali čtyři mniši,
malovali kapli,
hádali se čtyři králi,
kdo jde první na mši,
jeden, dva a tři a čtyři,
jeden padl, zbyli jen tři…"

Slova se ztrácela v chodbě, až jim přestalo být rozumět a muži osaměli. Strážný se netrpělivě pohnul. Břetislav podal ruku Soběslavovi, usmál se na něj a přátelsky pravil:

„Musím teď jít, bratře, ale uvidíme se večer na hostině. Jestli si to přeješ, tak si zítra po snídani, než odjedu, spolu zacvičíme na nádvoří se zbraní. Ukážeš mi, jak už vládneš mečem a já ti na oplátku ukážu nějaký pěkný nový trik – s mečem nebo kopím, jak budeš chtít. Souhlasíš?"

Soběslav si v nadšení přitiskl bratrovu ruku k ústům a políbil ji. Břetislav jej poplácal po temeni hlavy, krátce jej objal, otočil se a

spěchal za strážným k poradní komnatě. Bojovník zabušil na dveře jilcem dýky, nechal Břetislava vejít a dveře za ním zase zavřel.

Král Vratislav seděl za stolem a zálibně listoval v krásné, malbami bohatě vyzdobené knize. Když zaslechl zvuk otevíraných dveří, odložil knihu na truhlu u zdi, povstal a udělal několik kroků synovi naproti. Ten zůstal stát uprostřed místnosti, pak sklonil hlavu a pokrčil pravé koleno, ale ještě než mohl pokleknout, král jej objal kolem ramen a pozvedl. Políbil jej obřadně na obě tváře a vedl jej ke stolu. Oba se posadili a Vratislav pravil:

„Vítám tě, synu, na hradě Praze. Jsem rád, že tě vidím zdravého. Slyšel jsem už, jak dobře spravuješ svěřený hrad a jeho okolí, jsem tomu opravdu rád."

„I já tě rád vidím, pane," opětoval pozdrav uctivě Břetislav, „odpusť ale, že jsem se tak opozdil." A vyprávěl, co se přihodilo na chodbě, jen velké Soběslavovo nadšení nad svým příjezdem zamlčel. Pak se trochu zamračil a popsal otci příhodu s lupiči na panství břevnovs-kého kláštera, o svém podezření stran prvního rádce Zderada však neřekl ani slovo. Vratislav se zarazil:

„Zderad mi před několika měsíci cosi říkal, že opatovi utekli nevolníci do lesů, ale potom už nic. Měl jsem tedy zato, že je pochytali a popravili. Nevěděl jsem, že doposud běhají volně po lesích a loupí na cestě."

„Otče, on ten tvůj Zderad mluví často více jazyky…"

Král mávl rukou:

„Ty jej nemáš rád, já vím, ale on je mi velmi užitečný. Zná všechny a ví všechno, ví o všem, co se kde děje. Má své lidi všude, a tak možná někdy ani neví, co mi má kdy říct. Má toho na ramenou opravdu hodně. Moje domácnost a celý dvůr se rozrůstá, naše rody a jejich předáci rovněž. Mnozí z nich na sebe často sočí, je třeba rozsuzovat jejich věčné spory a uklidňovat je. Jsou tu stále cizí vyslanci, musí také hlídat, zda se řádně scházejí všechny poplatky, dávky, odvody a pokuty. Dohlíží na velitele stráže a družiny a radí mi spolu s jinými, co dělat, když nastanou nějaké těžkosti a starosti. A kromě toho, až budeš starší, budeš též lépe chápat, že někdy nutno mluvit více jazyky…"

„A co ti radí právě teď?" zeptal se syn rovnou k věci. „Snad abys uvrhl opata Božetěcha do žaláře?"

„Tak ty už to víš," podivil se Vratislav. „Vždyť jsi sotva přijel! Ale tady se stejně nic neutají… Vidíš, proto jsem jej vlastně musel dát zavřít, aby se něco ještě utajilo, ale je to jen na pár dní. Souvisí to ovšem s letním tažením, které chci večer na hostině slavnostně vyhlásit. Proto jsem tě teď zavolal. Chci se s tebou poradit, slyšet, co si o tom myslíš."

Břetislav se na něj podíval, ale neřekl nic. Jeho otec si povzdechl a pokračoval:

„Za dva týdny, nejpozději koncem tohoto měsíce, vytáhnu s celým svým vojskem a všemi českými předáky na Moravu. Nedělám to rád, ale věř mi, že to musí být.“

„Domácí válka?“

Slova zazněla do ztichlé místnosti a rozplynula se v černých trámech stropní konstrukce. Udivený Břetislav si začal nevědomky třít jizvu v pravé dlani. Podíval se přitom mlčky na otce a když viděl, jak je celý nesvůj, dodal:

„Musí to být? Myslel jsem, že možná pošleš ještě něco vojska Boleslavovi do Olomouce, ale ty sám? A s celým svým vojskem? Nejen s družinou, ale také s předáky? Co se to děje? Chceš snad vyhnat svého bratra z Brna a srovnat hrad se zemí?“

„Uhodl jsi, synu, ale jen napůl,“ odvětil vážně král Vratislav. „Chci vyhnat Konráda i s jeho syny a olomouckými synovci, kteří se k němu utekli, ale brněnský hrad nechci srovnat se zemí. Na brněnský hrad chci posadit tebe, svého nejstaršího syna!“

Břetislav povstal za stolem v celé své výšce, ale hned si samým překvapením zase sedl. Uhladil si několikrát vlasy za uši a vyhrkl:

„Ale to přece nejde… Takovou výpravu předáci nikdy neschválí, nejen moravští, ale ani čeští… a ani biskupové jí nikdy nepožehnají. Možná ne všichni předáci, ale hodně z nich. Ctí zákon vašeho otce a mého děda Břetislava, volit a na stolec pozvednout vždy nejstaršího z našeho rodu. Budou to mít za zvůli, budou se bránit. Celá země se rozštěpí, začne skutečná domácí válka. Ne, to nelze učinit! Pohleď, co způsobilo už tvoje rozhodnutí, dosadit do Olomouce Boleslava. Většina moravských předáků jej nepřijala a někteří vedou otevřenou vzpouru. Další zase odešli do Brna, jen málo z nich jej podporuje. Chtějí Svatopluka s Otíkem, ti jsou jejich rodu a jejich krve.“

„Vidíš,“ namítl smutně král, „o to právě jde! Jsou jejich nebo naší krve?“ A zopakoval mu stručně celou včerejší rozmluvu s opatem Božetěchem a rádcem Zderadem, jen své myšlenky o dvou nejstarších synech a touhy královny Svatavy mu zamlčel. Břetislav pozorně naslouchal, a když otec skončil, vstal od stolu a začal přecházet místností, jako by mu byla náhle těsná. Pak opět usedl a naklonil se nad stůl:

„To, co pravíš, otče, je velká pravda. Těší mne hlavně to, že ji nemohl popřít ani opat Božetěch, kterého mám velmi rád a jehož úsudku si vážím. Ale přesto vidím veliké těžkosti. Muselo by se to provést velmi chytře, protože předáci této pravdě nebudou rozumět, ba snad ani nemohou… A prostou kořist jim těžko můžeš slibovat, snad jen nemnohým z nich. Morava je naše země! Tam nebudou smět jejich voje jen tak plenit, loupit, zapalovat a brát zajatce jako při taženích do ciziny…“

„Já vím, synu, je to tak, ale přesto není jiné cesty. Musí to tak být,“ odpověděl unaveně král a začal si mnout levou ruku a celé předloktí,

které jako by mu opět zmrtvělo. „Já také nebudu nejprve říkat nic o Konrádově vyhnání, jenom o tom, že se musí pokořit. Že tato země musí mít celá jen jediného vládce, který musí mít právo a moc, sám podle své vůle o ní rozhodovat. To pochopí, a navíc budou mnozí doufat, že se Konrád možná pokoří bez boje. Jisté to samozřejmě není, ale je to rozhodně možné. Celá ta věc je velice nejistá, může se vyvinout úplně nečekaným směrem, několika různými směry…“

Břetislav se mu vážně zadíval do očí:

„Toto předáci pochopí a také biskupové odsouhlasí, ale všichni se budou také ptát, kdo nastoupí na tvůj stolec, až neúprosný osud ukončí běh tohoto tvého života.“

Král vyhýbavě odpověděl:

„Často se stane, že při obléhání lehne hrad popelem a někteří obránci zahynou v troskách. Také se někdy stává, že pro záchranu před neodvratnou smrtí odejde slabší do ciziny, aby zachránil alespoň holý život…“

„Z ciziny je však možno navrátit se zpět, a to někdy dokonce i na stolec, jak to dokázal tvůj děd Oldřich,“ namítl Břetislav, „ale v tom máš pravdu, otče, že v boji může lehce dojít k nehodě. Někdy se také stane, že požár stavení vypálí někomu světlo jeho očí, a kdyby se to přihodilo knížeti…“ odmlčel se významně, ale hned větu dokončil, „těžko by se mohl stát panovníkem.“

Král Vratislav pokýval velmi vážně hlavou, ale neřekl nic. Břetislav procedil sevřenými rty, jako by mu dělalo potíže otevřít ústa:

„Co však se stane, jestli bohyně Štěstěna vyřeší starost s mým strýcem? Dostanu od tebe možná hrad s brněnským údělem do správy, dobrá. Budu se ale muset poté dívat, jak můj bratr Boleslav, údělník olomoucký,“ dokončil s nepokrytou ironií v hlase, „usedá na tvůj stolec uprostřed pražského hradu?“

Král na malý okamžik uhnul před jeho pohledem stranou a pak vyhýbavě pronesl:

„Ty jsi můj prvorozený syn, ty bys pak byl nejstarším z našeho rodu…“

Břetislav se usmál:

„Přestože jsem byl nejstarším už tehdy, když má macecha Svatava spolu se Zderadem tak silně radili, abych šel do Žatce a můj mladší bratr do olomouckého dílu, nechci se už s tebou proto škorpit. Myslím, že jsem tobě a také tomu proklatému Zderadovi ukázal, že umím vládnout hradu a svěřené zemi. Jak se to podařilo Boleslavovi, to víš sám lépe než já, i když uznávám, že šlo o úkol těžší, než byl ten můj. Myslím však, že bych si poradil i s ním, jako si troufám poradit i na tvém stolci, jestli mi bude osudem určeno, na něj usednout...“

Odmlčel se významně, pak napřáhl ruku k otci a dodal:

„Já ti věřím, otče, že bude, jak jsi pravil. Ale nejen to, já také vím, že bych v tom získal i podporu předáků a biskupů, protože pak bude

platit svaté právo mého děda, které z celé duše ctím a uznávám. Já jsem tvůj prvorozený, nejstarší ze všech synů a synovců našeho rodu. Zde je má ruka, že v určený čas vyrazí moje družina se mnou v čele z Žatce a stane po tvém boku!“

Král Vratislav nabízenou ruku pevně uchopil a třikrát ji stiskl jako doklad úmluvy. Pak oba muži vstali a objali se. Napjatá atmosféra se rázem uvolnila. Vratislavovi jako by naráz ubylo dvacet let, cítil se tak lehce jako už dlouho ne. S chutí se napil vína a zasmál se:

„Opata Božetěcha za pár dní pustím. Když večer vyhlásím tažení na Moravu a předáci se zítra rozjedou, nebude už důvodu, proč jej dlouho držet pod zámkem, může jet na Sázavu do svého kláštera. On však asi pojede rovnou ke Konrádovi, ale to už bude jedno. Ten se stejně hned dozví, co máme v úmyslu, pokud už to vůbec neví. Dnes v poledne jsem mluvil též s rakouským vyslancem, jeho posel už jistě vyrazil. Víš, velice jsem se včera večer na opata rozhněval, protože se přiznal, že pro Konráda pracuje… Považ, už od jara!“

„Pracuje?“ zeptal se klidně Břetislav. „Vždyť je to mnich a opat, opisuje mu snad knihu?“

„To ne, ale maluje mu v kapli na znojemském hradě,“ odvětil král a napil se znovu vína. Velice mu chutnalo, dokonce se mu zdálo, že také pomáhá proti tomu nepříjemnému trnutí v levé ruce.

Břetislav pocítil při této nevinné větě, jak mu přeběhl mráz po celé páteři odspodu až nahoru a jak se mu zježily vlasy na zátylku.

„Cože dělá?“ vypravil ze sebe udiveně.

„Zdobí mu malbami celý vnitřek kaple svaté Boží rodičky na znojemském hradě,“ opakoval král, „a jak o tom mluvil, bude to asi veliká nádhera, v celé zemi nevídaná, ani v celých Čechách, ani na Moravě… Co je ti?“

„Malovali čtyři mniši, malovali kapli, hádali se čtyři králi, kdo jde první na mši…“ zamumlal Břetislav a znovu cítil, jak se mu ježí vlasy. Nebyl to strach, ale nesmírně divný pocit. Jako by po něm natáhla ruku nějaká neviditelná, všudypřítomná moc, úplně cítil chlad, který od ní vanul. Otřásl se bezděky aby se toho pocitu zbavil a slyšel, jak se jeho otec ptá:

„Co to říkáš, synu?“

„Nic, nic,“ odpověděl rychle. „To nic, ale řekni mi, kdo o tom všechno ví?“

„O čem?“ zeptal se Vratislav. „O tom, že opat Božetěch maluje Konrádovi v kapli?“

Břetislav přikývl a ještě dodal:

„A to maluje sám?“

„To asi ne, bude mít pomocníky… Myslím, že Zderad o tom mluvil. Už si přesně nevzpomínám, ale je to důležité? A neví o tom asi nikdo, alespoň tady v Praze ne. Jen já a Zderad a samozřejmě opat dole ve sklepě. Co je ti, prosím tě?“

„Nic, opravdu nic," opakoval Břetislav a bezděky se rozhlédl, jako by něco hledal. Jeho pohled však nic znepokojivého nenalezl, a tak se na otce usmál:

„Já teď už půjdu, jestli dovolíš. Musím se trochu připravit na hostinu, zanedlouho začne a bude trvat jistě dlouho. Ze začátku tam budou také ženy, ale ty brzy odejdou… Bude to jako vždy, ne?"

Král Vratislav mlčky přikývl a unaveně dodal:

„Ano, bude to skoro jako vždy. Já nevím, jak to dopadne, až vyhlásíme tažení, ale bude, jak Bůh dá. S tebou po boku a s mou družinou v zádech žádné obavy nemám, i kdyby se to dnes večer bez hádek a možná i rvačky neobešlo. Jde ale více o to, co se stane, až se předáci rozjedou domů. Do dvou týdnů se budou muset dostavit s vojskem a to se teprve uvidí, kdo přijde a kdo ne. No, teď běž, synu, já si musím také trochu odpočinout a promluvit potom ještě s několika lidmi. Běž s Bohem, večer se uvidíme."

Břetislav se uklonil a odešel. Vydal se do východní části knížecího paláce, kde měl přiděleny dvě malé místnosti, jednu pro sebe a druhou pro své dva druhy, Držikraje a Nožislava, syny Lubomírovy. Když dorazil do ubytovny, vydal jim krátce příkazy, trochu se odstrojil, lehl si na dřevěnou pryčnu, až pod ním zapraskala a ještě než usnul, uslyšel sám sebe, jak si v polospánku mumlá: „…jeden, dva a tři a čtyři, jeden padl, zbyli jen tři…"

Zdálo se mu o kalužích krve a šaškovských rolničkách.

KAPITOLA 4

Hostina

Celý rozsáhlý areál pražského hradu hlu el tohoto ervnového dne živ otem. Vyhlášení letního tažení vojska, spojené s hodokvasem jako odm nou a zárove pobídkou pro pozvanou elitu zem , bylo jednou z nejd ležit jších spole enských událostí roku. Pr b h roku byl ješt vnímán spíše cyklicky, jako opakování v zásad stejných, p írodou sil n ovlivn ných událostí, zatímco k es anský, lineární zp sob vnímání b hu asu jako kontinuálního vývoje se teprve pomalu prosazoval. Tak jako k zim pat il mráz a hromady sn hu, k jaru jeho tání a setí obilí a k podzimu sklize ovoce a velké hony, tak pat ila k létu skoro každého roku válka. N kolikam sí ní vojenské tažení se slavnostn vyhlašova lo na svátek Letnic na králem po ádané hostin . A tak už celé týdny p icházely na hrad zásoby, p edevším domácí zví ata a ulovená zv - i na. Desítky kucha a jejich pomocník zabíjely, stahovaly, škubaly, vyvrhovaly, udily, pekly a va ily, aby n kolik stovek pozvaných host a také vznešen jší lenové knížecí družiny poznali dobrodiní svého panovníka.

Bojovníci z družin, nejníže postavení spole níci panstva a ti jejich sluhové, kte í nebyli pot ební p ímo k obsluze u stolu, hodovali venku na nádvo í. Hlavní hodovní sí knížecího paláce, schopná pojmout mnoho desítek lidí, se pomalu zapl ovala už od pozdního odpoledne. Kastelán Me islav, správce pražského hradu a jeho pán v dob královy nep ítomnosti, byl zárove také hospodá em a organizátorem b žného chodu zdejšího života. Tento hubený a živý mužík, ilý jako rtu , m l díky své povaze i postavení vyp stovanou schopnost budit dojem, jako by byl zárove na n kolika r zných místech. Te udílel

pokyny svým pomocník m, sluh m a d ve kám, p ipravujícím stoly a lavice, nádobí, konve a mísy k obsluze host . Sám osobn vítal p icházející ú astníky hostiny a usazoval je podle jejich významu ke stol m, uspo ádaným do t í stran otev eného obdélníku. Ob dlouhá k ídla se plnila od konc , protože významn jší hosté p icházeli pozd ji a ti nejvznešen jší, kte í usedali do ela, p icházeli až nakonec. Mezi tímto shonem pobíhala spousta d tí nejr zn jšího v ku a také psi, kte í se v o ekávání vonících pochoutek proplétali pod stoly a pod nohama lidí, ch apali po sob i po d tech a bleskov uhýbali kopanc m host a p edevším uhon ných a potem páchnoucích sloužících.

Ob k ídla hodovní tabule se pomalu zaplnila významn jšími bojovníky královské družiny, z ásti doprovázenými manželkami nebo odrostlejšími dcerami. Mezi nimi usedali p edáci eských i n kterých moravských rod , kte í byli asto také zárove kastelány královských hrad . Ti zde své ženy nebo dcery v tšinou nem li, jenom ti z hrad Praze nejbližších, protože rychlá cesta v sedle kon a v krátkém ase tam i zp t by pro n byla k jejich lítosti p íliš namáhavá. Hostina u krále na pražském hrad , p ípravy k ní a doba t sn po ní, to vše bylo totiž spole enskou událostí prvo adého významu. Zde se stýkali nejen muži r zných vzájemných vztah , kte í se stejn znali mnohem lépe ze spole ných výprav, ale i jejich dor stající synové a hlavn dcery; byla to jakási seznamovací a mnohdy i svatební burza elity eské zem .

Zasedací po ádek byl velice d ležitý a správce Me islav kv li n mu strávil drahn asu s rádcem Zderadem, který si zval asto na pomoc i velitele stráže Krásu. Šlo p edevším o to, aby p íslušníci královské družiny byli dob e promícháni s p edáky rod , které navíc bylo nutné rozesadit tak, aby nesed li blízko svých úhlavních nep átel. Smysl t chto bojovných, tvrdých a sebev domých vále ník pro všeobjímající královskou spravedlnost byl ješt slabý, zato jejich vztah ke krevní mst a v rnost k jejich rodu naopak velmi silné. Hádky a rva ky nebyly žádnou vzácností a ob as z stali po takové poradní hostin ležet na podlaze i mrtví. Nedalo se tomu nikdy zcela zabránit, p esto však velitel Krása u inil bezpe nostní opat ení. Pouze jeho muži, stojící tiše a nehybn v pravidelných rozestupech podél st n za zády hodujících, m li u pasu dlouhý me , v ruce lehké kopí a na hlav lesklou ocelovou p ilbu, hosté však byli p i p íchodu prohlíženi a povolena byla pouze dýka.

Jako poslední se za alo zapl ovat elo tabule, vyhrazené t m nejvznešen jším. Z p íslušník družiny zde m li na levém rohu místo její obrovitý velitel asta a na druhém konci Krása. Oba byli ve vylešt ných kroužkových pancí ích pod p iléhavou krátkou halenou, asta pouze s dýkou po boku, Krása jako velitel osobní královské stráže i s dlouhým me em. Vedle nich sm rem do st edu stolu zasedli první p íslušníci královské rodiny, dva nejmladší synové Vladislav a Sob slav, který sed l vedle asty, co nejdál od Krásy. Následovali dva

opati, vlevo N mec Klement z b evnovského kláštera, vpravo Jan z Hradiska u Olomouce, a vedle nich další dva královi synové. V nadmíru pestrém šatu sed l po boku opata Jana Vratislav v prost ední syn Bo ivoj, každou chvilku se potahující za sv j nažloutlý i ounký vous a neklidn t kající ze strany na stranu. Na levé stran zaujal své místo B etislav se slonovinov bledou tvá í, klidn a pon kud hrd se rozhlížející ledovýma o ima po stolovnících a ob as si shrnující erné vlasy za uši.

Dále do st edu sed ly dv vážné zralé ženy: vedle B etislava n mecká abatyše svatoji s-kého kláštera Matylda ve svém voln spłý vajícím šedobílém závoji a vedle Bo ivoje pak Johanna, manželka správce pražského hradu Me islava, jejíž synek Kratina spolu s dalšími chlapci u tohoto stolu za zády panstva posluhoval. Následovali na levé stran vedle abatyše hubený rádce Zderad a na pravé Marek, starý a velmi vzd laný probošt pražské kapituly. Vedle nich pak jako p edposlední sm rem do st edu, kde z stala prázdná už jenom dv vyvýšená místa pro královský pár, sed li oba teprve p ed n kolika m síci zvolení a jmenovaní biskupové, vedle Zderada hubený a p ísný pražský biskup Kosmas a vedle probošta Marka olomoucký biskup Ond ej, nástupce brzy zem elého králova kaplana Vecla, který byl v Olomouci biskupem jen krátce. Jako poslední sed ly uprost ed ela hodovní tabule jako orámování královského páru dv velmi pohledné dívky. Mezi biskupem Kosmou a králem Vratislavem to byla Krasava, dcera knížete mazovského, po boku královny Svatavy pak Vlasta, dcera srbského knížete z východní Lužice. Tyto nejvznešen jší p ís lušnice z okruhu dam a dívek okolo královny Svatavy byly na vychování u královského dvora v Praze.

Když se všichni usadili a hluk a zmatek v sále se stup oval až k nevydržení, otev ely se dve e naposledy a stráž u vchodu t ikrát ude-i la svým me em do malovaného štítu. Hosté se pon kud uklidnili a vs toupil královský manželský pár. Královna Svatava byla oble ena do temn rudých šat pošitých perlami vytvá ejícími r zné obrazce, dlouhé vlasy m la svázány do umného ú esu a rovn ž propleteny š rami perel. Král Vratislav vstoupil jako obvykle pon kud nahrben svou typickou šouravou ch zí, oble en do p iléhavých barevných no-havic a volné haleny. Na ní m l obepnutý do pasu krátký siln pozla cený hrudní a b išní pancí , p ipomínající staré ímské zbroje velitel legií. Byl kdysi dovezen jako ko ist z Itálie a v echách p edstavoval naprostou vzácnost, p itahující k sob všechny pohledy. P es sebe m l p ehozen dlouhý, bohat na asený splývavý pláš s širokou kožešinovou bordurou, znak panovníka a suverénního vládce. Na hlav m l nízkou apku, bohat pošitou perlami a drahokamy. V pravé ruce t ímal žer kopí se štíhlým pozlaceným hrotem, jehož spodním okovaným koncem p i každém kroku ude il do podlahy, až to zadunlo. Byla to nová relikvie eské zem , zavedená práv Vratislavem

teprve p ed p ti lety u p íležitosti jeho královské korunovace. Šlo o symbolické znázorn ní posvátného kopí svatého Václava, patrona a tr valého vládce zem , jehož p echodnými následovníky a vykonavateli jeho svaté v le se m li nadále cítit všichni Vratislavovi nástupci, len ové vládnoucího knížecího rodu. Navíc bylo toto kopí zárove vyjád ením postavení eského krále jako prvního a nejvýznamn jšího knížete ímskon mecké íše. V celém sále nebylo nikoho, kdo by nev d l, že toto kopí daroval tehdy ešt pouhý král Jind ich jejich knížeti poté, co je eští bojovníci v lednu roku 1080 uprost ed bojišt u Flarchheimu vyrvali z ruky jeho nep ítele, odbojníka a rebela vévody Rudolfa Švábského. Jako pozlacenou svatou relikvii pak toto kopí znovu a již navždy slavnostn obdrželi z ruky erstvého císa e ím ského p i Vratislavov pozd jší královské korunovaci.

P i pohledu na tuto relikvii celé shromážd ní úpln ztichlo, takže královský pár došel s d stojným klidem na své místo uprost ed ela stolu. Král odevzdal posvátné kopí zbrojnoši, který se postavil za n j a držel je za jeho zády nehnut jako vytesaná socha, pak se posadil s manželkou na bohat vy ezávané židle s vysokými op radly.

Bojovník za královými zády pozvedl kopí a ude il jím t ikrát o zem. Všichni hosté v celé síni povstali a herold zvolal mocným hlasem:

„Slyšte, slyšte, slyšte! Mužové ech , udatní a state ní bojovníci, obránci této zem a eledi jejího svatého patrona knížete Václava, jakož i všichni ostatní v této síni! Náš pán a vládce, kníže ech král Vratislav, syn B etislav v, z rodu knížat této zemi od v k panujících, zve vás na poradu, abyste spolu s ním rozhodovali o osudech této zem , jako tomu je podle zákon našich otc od v k !“

Trochu se odml el, po kal, až jeho slova dozn la pod vysokou st-e chou, která i v této velké síni byla nesena otev enou konstrukcí trám a d ev ných vzp r a dodal hlasem pon kud tišším:

„V této chvályhodné snaze nech vám dopomáhá svatý kníže Vá clav, v ný patron této zem , jakož i svatý biskup a mu edník Boží Vojt ch, jakož i svatý Ji í a svatý Vít, mu edníci a ochránci naši.“

Odml el se a všichni p ítomní se podívali na olomouckého biskupa Ond eje, dosazeného do ú adu dva m síce p ed pražským Kosmou, jenž pozvedl pravou ruku s velkým, drahocenn vykládaným k ížem a požehnal celému shromážd ní, obraceje se t ikrát odleva doprava:

„Ve jménu Boha Otce Nejsv t jšího, Jeho Syna, Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, jakož i Ducha Svatého.“

„Amen!“ zah m l celý sál, všichni usedli a zábava se v okamžiku rozproudila v bývalé hlasitosti. Obsluhující u stol , v tšinou mladé dívky a nedosp lí chlapci, naplnili poprvé cínové a ojedin le i sklen né poháry hustou medovinou, pivem a ob as i vínem a proud sluh , stat n jších jinoch a dosp lých muž , za al z kuchyn roznášet velké podnosy s jídlem. Nejd íve byly na ad r zné polévky, nalévané z hlubokých mís do misek, z nichž se srkalo; jen n kte í nejvybran jší

hodovníci vyjídali polévku z misek malými kulatými lžícemi, které byly jedinou sou ástí p íboru, ležící na stole. P edevším ženy to pozorovaly s údivným zalíbením, zatímco bojovníci se pohrdav ušklíbali, co že jim to kdo zase zavádí za nové výst elky. Pak p išly veliké mísy leh ích pe ení, p edevším dr bež, bažanti, kví aly, králíci a malá jeh ata. Ho dující si je napichovali z mís velkými vidlicemi nebo svými dýkami, trhali je rukama a kosti házeli ps m, kte í po nich la n ch apali. Ne jen d ti, ale i mnozí dosp lí je ovšem házeli také po sob , což bylo do provázeno mohutným chechotem nad každým povedeným zásahem. K masu všichni p ikusovali chléb z velkých koš , který si trhali rukama, malé erstvé edkve, nakrájenou a nastrouhanou epu, naložené zelí a vše zapíjeli medovinou nebo pivem.

P ímo p ed elem stolu mezi bo ními stranami tabule rozbil svoje ležení šašek Janek. Do sálu vjel jako obvykle na h bet svého psa jménem Cato, obrovské svalnaté dogy, která jej na slovo poslouchala, p estože byla v tší než její pán. Byl to šašk v nejv rn jší spole ník a také ochránce, který si v tšinou svého okolí valn nevšímal, nýbrž ležel s velikou hlavou op enou o zk ížené pední tlapy a po o ku po zoroval svého pána. Trpaslík vzbudil bou livý smích všech p ítomných tím, že p ipevnil psovi na záda mali ké sedlo a v levé ruce držel š ru nazna ující uzdu, zatímco v pravé t ímal malinké kopí s prapore kem a hrd se rozhlížel na všechny strany. Na pestrých šatech m l navle enou napodobeninu kroužkového brn ní z provázk a po boku se mu kymácel d ev ný me , který byl tak dlouhý, že vedle psa drhnul svým koncem po zemi. Na šaškovské epici, která mu sahala až p es uši a byla pod bradou pevn zavázána barevnou š rkou, mu nak ivo sed la napodobenina p ilby ze slámy.

Šašek p evle ený za rytí e táhnoucího na výpravu dojel d stojn až p ed královský pár a vysekl mu p ehnan hlubokou poklonu. Pak pustil svou „uzdu“, ud lal levou rukou vznešené gesto a nadechl se ke zdvo ilému pozdravu, jenže v té chvíli se jeho o náhle posadil na zadní nohy. Trpaslík se rázem skutálel p es psí zadek na zem, ud lal kotrmelec a z stal ležet na zádech jako brouk. Už tak rozveselená nálada se ešt pozvedla, hosté se smáli, až jim tekly slzy a tloukli se do stehen. Trpaslík se vyhrabal na nohy, s hraným vztekem kopl do své „p ilby“, která se mu skutálela z hlavy a oto il se do sálu. Vzal do obou rukou sv j me a za al se smrteln vážným obli ejem hrozit veškerému-os azenstvu. Veselí nebralo konce, takže šašek rezignovan mávl rukou a odhodil svou zbra pod st l. Pak sejmul psovi sedlo, odepnul od n j srolovanou plachtu a rozprost el ji p ímo pod královským stolem. Cato si na plachtu okamžit lehl. Janek uchopil sedlo do obou rukou, p is tavil si je ke královskému stolu a postavil se na n , ímž se jeho hlava ocitla nad úrovní stolní desky. Za al se významn rozhlížet po stole, zapln ném mísami, talí i, konvicemi a poháry, p i emž si pozorn prohlížel jednotlivé hosty. Ti trochu zneklidn li, protože dob e v d li,

že ten, koho si zlomyslný trpaslík, známý až nestydatým zneužíváním své šaškovské výsady nedotknutelnosti, vybere za ob , bude mít celou hostinu zkaženou, protože bude vydán napospas krutému posm chu celé sín .

Šašek se chytil hrany stolu, jediným skokem se na n j vyšvihl a zaal se po n m jakoby nic procházet. Ob as kopl do n jakého talí e, takže se s inkotem skutálel na zem, ob as p evrhl n jakou íši s medovinou, nestydat nakukoval do talí a pohár a p itom se šklebil jako malý démon. Celý sál se popadal za b icho, jen n kolika ne jvznešen jším u hlavního stolu bylo ím dál nep íjemn ji. Nakonec prošel kolem krále Vratislava, kterému se op t hluboce uklonil a zastavil se p ed biskupem Kosmou. Nedíval se však na n j, ale oto il se pon kud zp t za jeho sli nou sousedkou Krasavou. Dal si ruce v bok, vyzývav dupnul pravou nohou na stolní desku, významn se na ni zadíval a pohladil si n kolikrát ve výmluvném gestu své vpadlé b íško. Dívka rázem z ervenala, rozhlédla se nejist po svých sousedech, králi a královn po levici a biskupu Kosmovi a p edáku Zderadovi po pravici, a váhav podala šaškovi malé ku ecí stehýnko, které si práv odlomila. Trpaslík se jí nesmírn dvorn uklonil a natáhl k ní malou ru ku. Znenadání se však oto il doleva, ud lal dva rychlé kr ky, hbit popadl celou p lku bažanta, která ležela na talí i rádce Zderada, oto il se a upaloval po stole zp t, co mu krátké nožky sta ily, provázen novým výbuchem smíchu celého sálu. P ekvapený Zderad se sice pokusil bezd ným pohybem svou pochoutku zachránit, ale nechytil ani šaška, ani bažanta, jen p evrhl sv j pohár a rozlil víno do klína svatoji ské abatyše Matyldy.

Trpaslík zatím dob hl doprost ed krátkého stolu a jako starov ký gladiátor ukázal svou ko ist pyšn na všechny strany bou ícímu sálu. Pak pozvedl bažanta k nosu, zašklebil se, jako by pochoutka zapáchala a plavným obloukem hodil pe enou bažantí p lku ze stolu dol . Jeho pes, který z n j ani na chvili ku nespustil o i, v okamžení chytil bažanta v letu do obrovské mordy, dvakrát polknul a znovu si nete n lehl na svou plachtu.

Šašek se p vabn uklán l hlu ícímu sálu, pak sesko il ze stolu na zem, láskypln pohladil ležící dogu po veliké hlav a za al obcházet dlouhé stoly, odkud na n j pršely cetky i drobné mince spokojených host . Chytal je obratn ze vzduchu nebo sbíral ze zem a strkal do kapes, kterých m l na svém obleku našitu spoustu. Ob as mu p ilet l i kus masa nebo malá kví ala, do které se s chutí zakousl, pak dokonce odkudsi ze svého obleku vy aroval malý d ev ný pohár, který mu stolující plnili z konví.

Královna Svatava se naklonila ke svému muži:

„Není, myslím, dob e, aby práv dnes byl Jankovou ob tí tv j Zderad, nemyslíš?“

„To není v mé moci," potřásl hlavou rozveselený Vratislav, „ten nejmenší má zde největší svobodu, větší než já. On nemá žádnou moc, ale svobodu má větší než král. Vždycky je to jen šašek, je na Zderadovi, aby z věci vyšel se ctí…"

„Už několikrát jsem si všimla," namítla Svatava, „že Janek nemá Zderada rád."

„Jak by mohl," opáčil král, „ty nevíš, co mu Zderad udělal?"

Královna jen zavrtěla hlavou.

„Janek pochází, jak víš, z říma. Bylo mi asi patadvacet let, když jej papež jeho darovaly své velké příznivkyni a pomocnici, vévodkyni toskánské. Byl u hraběnky Matyldy z Canossy asi šest let a pak jej za tažení v Lombardii ukončil císař Jindřich, tehdy byl vlastně ještě jenom králem, a darovaly jej mně. Je v Praze už dobrých deset let, zvykl si tu a myslím, že je u mne docela rád, ale Zderad měl už předtím několika lety podezření, že se Janek toulá po nocích po celém hradě i podhradí a šmejdí, kde se dá. On je velice chytrý, umí vyjádřit, cokoliv chce, jen pouhým pohybem těla a výrazem tváře. Mluví málo, ale sám vím, že ovládá nejméně pět jazyků, umí i řecky. Nikdy nevíš, co zamýšlí nebo provede, každého dokáže překvapit. Je velice statný a při své malé postavě také nesmírně silný a obratný, šplhá jako veverka a rychlý je jako lasička. Navíc si lidé vyprávějí, že rozumí řeči zvířat i ptáků, umí být na více místech zároveň a ví i věci, které jsou všem ostatním neznámé. Zderadovi se to všechno velice nelíbilo, a tak prosadil, že šaška je nutno hlídat…"

„Hlídat?" opáčila královna. „Jak hlídat? Přece jej nezavřel do žaláře?"

„Ne, to ne. Šašek smí kamkoliv chodit, kam chce, ale Zderad mu nechal jeho apkuši s rolničkami pevně přišít k hlavě, takže ji nemůže nikdy sejmout. Kudy chodí, všude cinká a zvoní. Musí v ní i spát. Má ji přišitou ke krku a nikdy už se jí nezbaví… Ale to nevadí, vždycky je to jen šašek a tím také navždy zůstane. Proto nemá Zderada rád, i když jinak si žije dobře. Má svůj malý pokojík, kde bydlí sám jenom se svým psem, který k němu nikoho nepustí, když to Janek nedovolí. Ještě nikdy jsem neviděl, aby pes tak poslouchal svého pána, jako Cato poslouchá Janka. Musí v tom být něco jakého kouzlo, protože zároveň není nikde tak velikého a silného psa, toho se bojí i moji vojáci. Viděl jsem jednou na lovu, jak Cato sám zakousl a roztrhal dva vlky. On je jinak velice klidný, ale kdyby někdo chtěl vztáhnout ruku na Janka, musel by nejdříve zabít jeho, než by mu mohl ublížit."

Královna se zadívala na šaška, který se sebevědomě procházel mezi hosty a vybíral si svou odměnu. Nálada se pokud uklidnila; sloužící začali přinášet nové mísy. Tentokrát v nich byly hlavní chody – celá selata i větší vepři pečení vcelku na rožni a také divočina, srnčí, jelení a kusy pečené zvěřiny, asto špikované plátky špeku, s nádivkami a bohatou oblohou pečené zeleniny. Hodující si odkrajovali svými

dýkami veliké kusy masa a pojídali je prsty, ze kterých kapala mastnota. Jenom u hlavního stolu si krájeli biskupové a opati malé kousky, které nabodávali na špi ky nož a ty pak zp sobn uždibovali za poš uchování a chechotu p edák a bojovník královy družiny, za tímco dámám krájeli maso na malé kousky sloužící. Sluhové postupn za ali sklízet prázdné mísy a místo nich p inášeli další džbány a konvice s pivem a medovinou.

Zábava pomalu sama od sebe utichala, s plnými žaludky nar stala zv davost host , kam poru í král letní tažení. Jeho sm r, délka, ú el a r zné další okolnosti, to vše bylo d ležitou sou ástí života, slibovalo to v tší i menší námahu, nebezpe í, dobrodružství a hlavn ko ist. V dobré pam ti byly ješt jedine né výpravy po boku krále a pozd jšího císa e Jind icha do n meckých zemí a hlavn poprvé v eských d jinách do Itálie, ú ast na jeho bojích s papežem e ho em a také na jeho korunova ní ímské jízd . V posledních letech však vztah krále Vratislava k císa i pon kud ochladl, takže te , kdy Jind ich od minulého roku op t bojoval v Lombardii, u n j žádná posila eských bojovník nebyla.

V tšina p edák se domnívala podobn jako B etislav, že výprava povede do pohanského Pomo í. N kte í m li zato, že snad p jdou do rakouské východní marky nebo dokonce do Uher, nebo jak se spíše íkalo ješt postaru, do zem panonské. O vyhnání králových synovc z Olomouce se ovšem v d lo, bylo to ale p edáky eských rod všeobecn považováno za pouhou „rodinnou záležitost“ panovníka a jeho p íbuzných, která se jich vícemén netýká.

Král Vratislav kone n odsunul svou židli nazad a povstal ze svého místa. Zlatá špice posvátného kopí, které držel herold za ním, mu zá ila p ímo nad hlavou. P i pohledu na n j celý sál ztichl, dokonce i poš uchování d tí a psí tahanice pod stoly ustaly.

„Mužové ech ,“ oslovil Vratislav shromážd ní, „p edáci rod , s nimiž tato zem stojí a bude státi na v ky, vás jsem povolal tohoto dne. Já, váš kníže, nástupce našeho slavného p edka, svatého knížete Václava, který panuje a na v ky bude panovat této zemi a nám všem, na což nás upomíná toto jeho svaté kopí! Svolal jsem vás nejenom proto, abyste okusili knížecího dobrodiní na mém hrad Praze, ale také proto, abych vyslechl vašich rad, než u iním rozhodnutí, kterým sm rem má v tomto roce vyrazit toto svaté kopí a ti, které chrání, moje udatná družina, vy a vaši state ní bojovníci. My všichni bok po boku, abychom co nejlépe zvít zili nad našimi nep áteli a dobyli cti, ko isti a slávy pro eskou zemi. Tak tomu bylo už za as našich otc a d d a tak tomu bude navždy.“

Král se odml el, rozhlédl se po ml enlivém shromážd ní a pokra oval:

„Tohoto roku je za hranicemi naší zem klid. Nikde není místa, kde by naše kopí a ostré me e musely napravovat k ivdu, spáchanou na

vás nebo na mn , vašem knížeti. Vládci Míšn , Sas , Bavor i Rakous zachovávají spravedlivý mír, celá rozlehlá n mecká zem je se svým pánem Jind ichem od minulého roku v Itálii. Tam musí ztrestat k ivdu spáchanou na n m lombardskou vévodkyní a prosadit v li nejvyššího panovníka naší svaté víry, v li císa e ímského, kterému všichni vlá d cové z Boží v le mají býti pod ízeni. Jeho v c je spravedlivá, ale po úradku lidském i Božím jsme rozhodli, že eské voje tentokrát do Itálie nepotáhnou, a tak tomu má i tohoto roku z stat."

Král se znovu odml el, zda uslyší souhlasné mru ení, ale shromážd ní vy kávalo v klidu, protože zatím se nic nového a p ek vapivého nedozv d lo a královu v domou narážku na „nejvyššího panovníka" zatím nikdo nechápal.

„Také naši východní sousedé v zemi panonské nám zatím nedávají d vod ani k nep átelství, ani k tomu, abychom podporovali jejich krále Ladislava, který zamýšlí výpravu až daleko na jih proti nep átel m své zem Chorvat m, kte í však nejsou našimi nep áteli. Jak všichni víte, je to národ k es anský, vzdálen nám p íbuzný, mlu vící e í slovanskou, naší eské e i podobnou. V c Uhr a jejich krále v jižních kon inách není naší v cí, jako jí není ani spravedlivá v c císa e Jind icha v Lombardii."

Te poprvé se ozvaly náznaky souhlasného mru ení p edák , což krále pot šilo, takže bez okolk navázal:

„Zbývá náš soused poslední, polská zem pod knížecí vládou mého p íbuzného Vladislava zvaného také He man, který je mi p átel sky naklon n v povinné úct . Proto také z naší v le ob zem už p ed lety opustily zhoubnou cestu dlouhých válek, které zapo aly ješt za panování mého otce B etislava blahé pam ti. Kníže Vladislav, sužován pohanskými národy ze severu, zamýšlí v lét napravit k ivdu páchanou na své zemi a pomstít p íko í tím, že zanese me a ohe do jejich kra j . Je to úkol v ru tak bohulibý, že není ani nám možné z stat p i n m stát stranou, když mne kníže Vladislav ústy svého posla požádal o pomocné vojsko udatných bojovník . Žádám vás tedy o souhlas s tímto bohulibým inem a volám všechny, kterým je vzácná naše svatá víra k es anská, do zbran proti severním pohan m, kte í tak utiskují naše polské p átele, spojence a p íbuzné!"

Kone n se ozvalo hlasité mru ení a ojedin lé výk iky spoko jeného souhlasu, avšak rozhodn žádná bou e nadšení; šlo p ece jenom o rozhodnutí dosti všeobecn o ekávané. Velitelé královské družiny i n kte í p edáci oddaných rod tloukli do stolu rukoje mi svých dýk, dámy tleskaly dlan mi a oba biskupové povstali a žehnali za toto bohulibé rozhodnutí nejd íve králi a posléze i celému souhlasícímu sálu. Vratislav se zhluboka napil z poháru vína a pozvedl ruku na znamení, že žádá o klid. Biskupové se posadili a sál se op t trochu uklid nil, takže král mohl kone n p ejít k tomu podstatnému, co m l na

srdci. Celý jeho dosavadní proslov nebyl pro n j zatím ni ím více než pouhým úvodem; to hlavní jej teprve ekalo:

„Mužové ech ," zvolal pon kud siln jším hlasem, „nejen mn , vašemu knížeti, ale p edevším Bohu a Spasiteli našemu Ježíši Kristu je libé slyšet váš souhlas a vaše nadšení nad výpravou proti pohan m, ale to není vše, co od vás tohoto léta o ekávám. Nestala se mi k ivda ze žádné cizí zem , o to horší však je, že se mi udála nemalá k ivda v zemi vlastní! Na cest do Polska a do Pomo í p jdou naše voje Morava a já sám je povedu, protože musím nejprve pomstít k ivdu spáchanou na mn , vašem knížeti a napravit mír v této zemi, který byl porušen neposlušností a zradou!"

Teprve po t chto slovech zahu ela hodovní sí nelí eným p ekvapením; vzáp tí všichni ztichli v napjatém o ekávání.

„M j bratr, kníže Konrád, zapomn l úpln na dobrodiní, kterého se mu ode mne dostalo, na to, že z mého pov ení dostal ku správ jižní díl moravský a hrad brn nský, za což je mi povinován vd ností a úctou. Místo toho se chová, jako by on sám byl vládcem a panovníkem, který je mn , svému pánu a vládci celé zem , na rove postavený. Silou zabránil, aby synové mého zem elého bratra Oty zde v Praze po mém boku o ekávali další dobrodiní svého krále a poskytl jim proti mé v li úto išt na svém hrad . Doufá, že s jejich pomocí se stane pánem celé Moravy, což já, panovník této zem , nemohu strp t. Chci proto oblehnout jeho odbojný hrad vojskem a donutit jej k poko e, a žádám vás, p edáky prvních rod této zem , o podporu a pomoc v tomto mém zám ru. Chci totiž, aby k napravení k ivdy spáchané na mn a tím i na vás došlo co nejd íve a naše state né vojsko nebylo p íliš zdrženo ve svém bohulibém úkolu tažení proti pohan m."

Král Vratislav domluvil a usedl do své židle za hrobového ticha. Teprve za chvíli se sálem pomalu za al rozléhat šumot, jak se p edáci ohlíželi jeden po druhém a ženy mezi sebou vzrušen šeptaly. Za aly se rozléhat první výk iky nesouhlasu, velmi rychle sílily a množily se, což dodávalo dalším ú astník m odvahu. Brzy bylo jasné, že u zna né ásti p edák narazil král na odpor. Pouze p íslušníci jeho vlastní družiny byli na jeho stran , ti ale v tšinou ml eli.

Kone n se zvedl mohutný, asi padesátiletý muž s ohniv rudými vlasy a hlubokou jizvou, která mu brázdila celý obli ej od pravé strany ela až vlevo pod hranu elisti. Nos m l rozdrcený a místo pravého oka jen vtaženou rudou jizvu, což mu dodávalo hrozivého výrazu. Byl to Božej, kastelán hradu Libice a p edák významného rodu Vršovc , který býval d íve v silné opozici k panujícímu rodu, za což také opakovan trp l krutým pronásledováním. Za dlouhé vlády krále Vratislava však op t došel uznání a pomalu ale jist znovu upev oval sv j rozsáhlý majetek a mocenské pozice. Jist to byl lov k, který si mohl dovolit formulovat pocity celého shromážd ní. Kastelán Božej se tedy

sebev dom rozhlédl po sále, který pomalu utichal, oto il se ke králi a prohlásil zvu ným, kovov zn jícím hlasem:

„Pane, slyšíš dob e, že krom velitel tvé vlastní družiny není zde tém nikoho, kdo by souhlasil s tvým zám rem. Tak jako jsou všichni ochotni pozdvihnout sv j me za spravedlivou v c proti pohan m, jen málo nadšení v nich budí výhled na domácí válku, která hrozí nám všem i celé zemi a v níž není ani slávy, ani ko isti…“

P edák Božej p esn vystihl náladu shromážd ní, protože usedl za hromového výk iku souhlasu. Bojovníci tloukli dýkami do stolu, vyk ikovali a dupali. Král zrudl nevolí a vztekem, ovládl se však a z stal navenek klidný; cítil p itom, jak se vedle n j královna Svatava mimod k chv je. Sám tentokrát nepromluvil, místo toho významn pohlédl na svého prvního rádce. Zderad okamžit povstal a jakmile se hluk utišil, odpov d l:

„Máš pravdu, Božeji, ale jenom v jednom jediném, totiž když mluvíš o nálad v tomto shromážd ní. Také já ji vidím, ale íkám vám všem, že je mi stydno, když slyším spolu se svým pánem, knížetem a králem této zem , jak málo souhlasu dostal od svých p edák , kterým poskytuje dobrodiní a má proto právo na jejich podporu. íkám tob , Božeji, a vám všem, kte í nestojíte tak blízko našeho pána, jako rá il milostivý B h postavit mne, že velmi dlouho bojoval sám se sebou, než došel k zám ru, který vám zde vyjevil. To není tak, že by cht l jako n jaký perský nebo babylonský tyran chlemtat krev svého bratra! Náš pán ví mnohem lépe než ty, Božeji, jakým nešt stím m že být pro zemi domácí válka, kterou si nikdo nep eje. On ale rovn ž ví jako ten, koho Proz etelnost posadila na vlada ský stolec a proto lépe než my všichni, co se musí stát, protože není vyhnutí, protože musí odvrátit od nás všech a naší zem pohromy ješt v tší!“

Zderad se pomalu a vznešen posadil, ale hlasité nesouhlasné mru ení ukazovalo, že p íliš sluchu nenalezl. P edáci se po sob op t rozhlíželi, až povstal Ratibor z rodu Markvartic , jeden z mála p edák z Moravy, kte í se dostavili na toto shromážd ní. Byl to bratr onoho Hroznaty, který se opevnil na p erovském hrad a odmítal uznat nad azenost nového olomouckého úd lníka, králova syna Boleslava. Rozhlédl se kolem sebe a jist si souhlasem tém obecným, obrátil se sm le ke králi:

„Pomni, pane, jakého rozkv tu, bohatství a cti dosáhla tato zem , které panuješ už tak dlouhá léta. Pro chceš ni it a hubit vlastní dílo? Je ješt v dobré pam ti, jak tv j starší bratr, kníže Spytihn v, po svém usednutí na otcovský stolec ádil na Morav jako divoký tur, vždy i ty sám jsi utrp l tehdy veliké p íko í. Za tvé vlády však po celou tu dlouhou dobu panoval mír v celé naší zemi, vzkvétaly echy i Morava. Pro chceš práv te ni it takové dílo?“

Ratibor usedl za hrobového ticha, které však jisk ilo potla ovanými emocemi a hrozilo výbuchem. Celé shromážd ní se jako jeden muž

obrátilo na svého vládce, jenž znovu ovládl vzmáhající se vztek, pozvedl hrd hlavu a narovnal se v celé své výšce:

„Dob e mluvíš, Ratibore, dob e mluvíš, ale nesm l bych já ani všichni zde p ítomní v d t, že jsi bratrem muže, který se schoval za hradby svého hradu a odpírá poslušnost tomu, jemuž je jí povinován. Novým úd lníkem olomouckým je m j syn Boleslav, kterého jsem poslal spravovat v ci moravské a který má právo na úctu a poslušnost tvého bratra! Stejn i ty, Ratibore, budeš jednou jako kastelán hradu Vranova povinován poslušností tomu, kdo usedne po mém bratru do dílu brn nského…“

Ratibor z rodu Markvartova vysko il jako by jej uštknul a vyk ikl do vzmáhajících se projev nevole a po ínajícího k iku hádek:

„Pane, tv j syn vyhnal z Olomouce tvé synovce, kte í právem doufali v d dictví po otci!“

„Právem, Ratibore? Jakým právem?“ zak i el hlasit horkokrevný Zderad v bratr Krutina a vysko il od stolu. „O jakém právu to zde mluvíš? Copak byl Ota, kníže blahé pam ti, svrchovaným pánem Olomoucka jako n jaký král? Nebyl, m l jen p lku Moravy ve správ , jako má kníže Konrád druhou p lku, a oba dostali své díly od svého pána, krále Vratislava! Taková je pravda! Takové je to jejich právo, které sežerou psi!“

„Ml , Krutino, to ty št káš jako pes!“ obo il se na svého souseda Budivoj, syn Ch en v a p ítel moravského rodu brat í Markvartic , rozložitý silák podmra ené tvá e a pon kud mdlého rozumu. Vzty il se vedle malého a útlého Krutiny a jedinou ranou své obrovské tlapy jej srazil zp t na židli. Krutina spadl z rozbité židle na podlahu, vmžiku však vytáhl od pasu dýku a vrhl se beze slova na Budivoje. Ten jeho ránu odrazil jen v posledním okamžiku, ale vtom už se na oba rvá e vrhlo n kolik dalších muž , n kte í aby jim pomohli, jiní zase aby je od sebe odd lili.

V celém sále vypukl zmatek. Bojovníci a p edáci na sebe vali, n k te í se rvali nebo do sebe alespo strkali, velitelé královy družiny se snažili rozvad né kohouty od sebe odd lovat, n kde zasahovali strážní. P ítomné dámy do toho k i ely a n které se opatrn snažily uklid ovat rozzu ené bojovníky, d ti plakaly a všichni psi zu iv št kali až na obrovského Cata, který se pouze vzty il na pední tlapy a tázav se díval na svého malinkého pána.

Ratibor z Vranova odstr il svého souseda, prodral se kolem hroznu rvá a vydal se ke královu stolu, doprovázen dv ma p ívrženci. Když to spat ili Krása s astou, zvedli se oba zárove ze svého místa a stanuli po králov boku práv v okamžiku, když se Moravané s tvá emi zbrázd nými vztekem ocitli p ímo p ed ním. Zatímco se jeho pr vodci výhružn zadívali na oba královy strážce, rozzu ený kastelán Ratibor už bez ohledu na n vyk ikl králi p ímo do tvá e:

„To ty, pane, jsi vinen! Tys porušil mír už tím, že jsi vyhnal své synovce, a te chceš vyhnat i svého bratra a jeho syny. To nevládne právo, ale zv le! Ty nevládneš celé zemi jako její dobrotivý otec a pán! My zažíváme tyranii, která zachází s naší moravskou zemí jako se svým otrokem!“

Král se ani nepohnul, jen složil ruce na prsou, zato asta nap áhl ruku a p idržel svou obrovitou p st p ímo p ed nosem rozlíceného vranovského kastelána. Svraštil hroziv obo í a pravil výhružn , ale ješt po ád dost klidn :

„Odstup odtud, p edáku! Mluvíš s králem, svým pánem, pamatuj na to!“

Rozvzteklený Ratibor však varování nedbal, nýbrž odhodil jediným pohybem st l p ed sebou, srazil astovu ruku a namí il sv j ukazovák králi na prsa. Než však sta il íci jediné slovo, p ed královou tvá í se kovov zablesklo, na jeho vylešt ný pozlacený pancí vytryskl proud jasn ervené krve a na zem spadla s bouchnutím ruka, useknutá p esn v záp stí. Kastelán Ratibor se p ekvapen podíval na krvavý pahýl svého p edloktí, ze kterého pravideln vyst ikovaly dva tenké pramínky krve a pak se pomalu odvrátil od asty na druhou stranu. Smrteln vážný velitel Krása tam držel sv j zakrvácený me tak, že ostrou špici zyrýval do pravého podpaží p esn tam, kde Moravanovi kon il horní okraj jeho kroužkové zbroje. Krása pozvedl levou ruku, ukázal sm rem do sálu a opakoval temn :

„Odstup, p edáku, dokud ješt m žeš! Odstup!“

Celý sál se v okamžení zklidnil a kastelán Ratibor skute n mimod k o dva kroky ustoupil. Ze za atých zub se mu nevydral ani sten. Jeden z jeho druh odepl sv j pás a stáhl mu p edloktí tak pevn , že rána p estala krvácet. Krása ut el me jediným tahem v levém podpaží a zasunul jej zp t do pochvy. Král se posadil na svou židli a klidn sle doval, jak se moravští p edáci váhav vracejí na své místo. Mezitím se šašek Janek nepozorovan zmocnil useknuté ruky, když od ní nejprve zahnal dva psy, kte í se o ni už za ali tahat.

Krása s astou postavili p evržený st l op t na nohy a král Vratislav povstal znovu z židle. Byl vp edu celý pot ísn ný krví, ale naprosto si toho nevšímal, promluvil naopak ke shromážd ní, jako by se v bec nic nestalo:

„Dob e mluvil Ratibor, ale já vám eknu, vám všem, pro musím práv te znovu rozd lit moravské panství! M l pravdu Ratibor, že t icet let mého panování p ineslo rozkv t této zemi i jejím rod m, nám všem. Ale pro tomu tak bylo? Protože došlo na proroctví mého otce, knížete B etislava, který pravil na smrtelném loži k p edák m této zem velká a pravdivá slova, však si je mnozí z vás ješt pamatují: ‚Nebude-li jediný vládce spravovati toto knížectví, vám p edevším hrozí ztráta hrdla a veliká škoda lidu.‘ A tak tomu také bylo! Jediný vládce spravoval tuto zemi a vy všichni jste se radovali z jejího rozk-

v tu. A proto musí i nadále platit právo vládce, jediného vládce této zem , který m že a musí ur it, kdo bude spravovat který hrad a kdo který moravský díl. Jen to je zárukou míru a blahobytu, pokoje a rozvoje této zem , a tedy také všech jejích rod , vás všech, jejího lidu. Nic jiného! A proto má pravdu také Krutina, bratr Zderad v, že právo syn moravských úd lník nem že a nesmí být lepší než právo knížete, pána celé této zem !“

Shromážd ní p edáci z stali sed t a jen vzmáhající se šepot dokládal, že tato králova e na n zap sobila. Po delším váhání se kone n zvedl Vacena z rodu Buzova, tém osmdesátiletý sta ec, který dožíval u svého syna Sezemy, kastelána pevného hradu Lšt ní na Sázav . Rozhlédl se po shromážd ní a s p irozenou autoritou svého v ku smí liv pravil:

„Pane, pravdu díš, že je vždy nesmírným dobrodiním panování jednoho knížete po dlouhou dobu, jako bylo a je dobrodiním nám všem panování tvoje. Já jsem se narodil toho roku, kdy tv j d d Old ich nabyl otcovského stolce po bratru Jaromírovi, a byl jsem už dosp lým mužem v plné síle, když duše tvého otce B etislava opustila svou smrtelnou schránku. Pamatuji si proto dob e, že tv j slavný otec pravil na smrtelném loži nejen ona slova, která jsi tu práv vzpomenul, ale i slova jiná, nám všem nemén svatá...“

Starý Vacena se krátce odml el a pak do hrobového ticha sálu pronesl:

„Tv j otec zap ísáhl nás všechny v rností slibu, aby mezi syny nebo vnuky vašeho knížecího rodu vždy nejstarší držel nejvyšší moc a stolec v knížectví.“

V celém sále by bylo možné uslyšet padnout uschlý lístek, takové v n m bylo ticho, když se starý Vacena posadil. Všichni chápali, že teprve te se dostali ke klí ovému okamžiku celého shromážd ní, kdy se také nevyhnuteln rozhoduje o osudu jich všech. Každý z p ítomných tušil a mnohý velmi dob e v d l, že otázka následnictví na panovnickém stolci je tím klí ovým problémem, ze kterého vyr stá všechno ostatní v etn zamýšlené letní vále né výpravy na Moravu. Král Vratislav proto kývl hlavou na znamení, že Vacena moud e promluvi a op t se ujal slova:

„Je v ným právem muž eských, rod , kterými eská zem stojí a státi bude nav ky, volit si panovníka z naší krve a pozvednout jej na stolec. Také já, váš kníže, ctím zákon svého otce, který ve své moudré p edvídavosti, když vid l a tušil nepokoje a boje mezi n kolika možnými nástupci, rozhodl, abyste pozdvihli na stolec vždy nejstaršího z našeho rodu. Pravdu díš, Vaceno! Tak tomu bylo a bude na v ky, a proto ani já nehodlám n co na tom m nit…“

Shromážd ní bojovníci se po sob p ekvapen rozhlíželi a znovu se rozlehl šumot, až se kone n pozvedl hrozivý p edák Božej z rodu Vršovc :

„Odpus mi, pane, mou zabedn nost, ale já tvým slov m nero zumím. Všichni víme, že po tob nejstarším z vašeho knížecího rodu je tv j bratr, kníže brn nský Konrád, kterého chceš potrestat za ne poslušnost a vzpouru. Kdo tedy potom, jestli z Božího dopušt ní a s naší pomocí bude tv j úmysl korunován úsp chem, zasedne na prázdný stolec, až se b h tvého života ukon í?“

Král se milostiv usmál:

„Cesty Boží proz etelnosti jsou nevyzpytatelné, ale tob , Božeji, i vám všem opakuji, že nejprve je nutno prosadit v li jediného pan- ovníka v celé zemi a poko it mého zpupného bratra Konráda. To nemá nic spole ného s v cí nástupnictví na tomto stolci. Bude, jak B h dá, ale vždy bude platit, že podle v le mého otce máte vy, mužové eští, právo a povinnost, pozvednout na tento m j stolec nejstaršího z naše- ho rodu.“

Trochu se odml el a ihned dodal:

„Jen B h a jeho syn, náš Pán a Spasitel Ježíš Kristus, v dí, kdo to bude. Snad m j bratr Konrád, který je v rukou Božích stejn jako já a my všichni zde, snad m j prvorozený syn, který je nejstarší ze všech dalších potomk našeho knížecího rodu, snad n který další z jeho bratr nebo bratranc , nebo nikdo z nás nezná svého osudu…“

Jako na povel se zraky všech p edák a velitel sto ily od královy tvá e pon kud doleva a zahled ly se up en na jeho nejstaršího syna. B etislav povstal v celé své výšce a jeho tvá se pod havraními vlasy zdála ješt bledší než obvykle. Rozhlédl se pomalu po ml enlivém shromážd ní svýma ledovýma o ima a poprvé za celý ve er promluvil:

„M j otec má nejlepší právo. Je to právo panovníka této zem , která nesmí být dále a dále rozd lována jen proto, že od doby mého d da, který nosil stejné jméno jako já a který byl tehdy posledním našeho rodu, se tento s pomocí Boží tak rozrostl! M j otec, náš kníže, proto má a musí také mít právo rozhodovat o hradech a úd lech celé naší zem , jak uzná za vhodné, a je povinností vaší úcty k n mu jej podporovat a v této bohulibé innosti mu pomáhat. Vždy kdyby m j strýc Konrád sed l te na tomto stolci, i on by m l toto právo, jako je musí mít každý, kdo na n j jednou usedne. Kdo nebo co by mu potom mohlo zabránit, aby obsadil díly moravské svými syny a podle své panovnické v le odm nil menšími hrady ty rody a jejich p edáky, jaké bude chtít?“

Chytrý knížecí syn se na okamžik odml el a ponechal shromážd ní as, zamyslet se nad t mito v tami. Napjaté ticho také sv d ilo o tom, že p ítomní, z drtivé v tšiny p íslušníci eských rod , si velmi dob e uv domili, co tím chce B etislav nazna it. Nejeden pohled se úkradkem sto il ke stolu, kde sed l bledý a nemluvný vranovský kastelán Ratibor, obklopený n kolika svými moravskými druhy. Nej- pozd ji v této chvíli se nehmatatelná nálada sálu, složená z nálad

všech jednotlivých p ítomných, zásadn prom nila a B etislav, který to p esn vycítil, proto klidn a d stojn dokon il:

„Já sám potom jako nejstarší z vnuk knížete B etislava blahé pam ti pravím vám všem, že stejn jako m j otec také já ctím jeho moudré rozhodnutí o nástupnictví nejstaršího z našeho rodu na tomto stolci. Jsem nejen dalek toho, abych po ohavném p íkladu z n mecké zem pozvedl sv j me proti svému otci, králi a pánu této zem , ale prozatím jsem rovn ž hájil právo svého strýce, usednout p ede mnou na tento stolec. Jeho protivení se v li svého bratra, našeho a také jeho pána, musí však být potrestáno, jinak by zahynula spravedlnost v této zemi. A proto vytáhnu i já s celou svou družinou ve stanovený den po boku svého otce a pána na Moravu, jak ur il svou panovnickou v lí!“

Klidná a sebev domá e nejstaršího králova syna se shromážd ní velmi zalíbila, v tšina za ala spokojen halasit a dupat a ozývaly se výk iky souhlasu. Vážná ást dnešního shromážd ní se chýlila ke konci a všichni cítili, že chybí už jenom vyjád ení duchovní moci ke královu zám ru. Stále více pohled proto zalétalo k prelát m a opat m, kte í po sob rovn ž po o ku pokukovali, až kone n povstal nový pražský biskup Kosmas, aby formuloval stanovisko eské církve. Hodil se k tomu skute n nejlépe, protože b evnovský opat a vzd laný probošt pražské kapituly byli N mci a olomoucký biskup s hradiš ským opatem, i když oba v rní p ívrženci krále, p ece jen z Moravy. Všichni bez výjimky poslouchali s nap tím jeho slova, prošpikovaná vzd lanými odkazy na starov ké autory:

„Pro se divíme, že pro jeden zlo in syn Pelopových slunce skrylo a zastínilo své paprsky nad m stem Argem, když mezi sousedními hrady v n mecké zemi bylo napácháno tolik ješt horších zlo in ? Ne bo nejv tší ukrutnost se páše ve válce, kde syn otce a otec syna vyzývá k souboji, jiný vybízí svého rodného bratra k p tce, jiný bratra jako zajatého nep ítele poutá a olupuje, jiný svého p íbuzného zabíjí, jiný svého p ítele jako nep ítele vraždí; všude se ohavnost d je a kletý zlo in páše. Ježíši, dobrý Pane, co trpíš za lov ka a trp liv ekáš na naši nápravu, dej, a spravedlivá v c pána této zem nabyde svého uskute n ní bez krveprolévání, loupežení, požár a vražd ohavné války, dej, a náš pán a vládce dojde svého zám ru a poko ení odbojných d íve, než nejhorší ze všech válek pozvedne svou hlavu je dovatého hada, kterého poslal v ný nep ítel lidského plemene už te hdy v ráji na první z lidí.“

Shromážd ní ješt pátralo po významu biskupem pronesených slov, když král Vratislav povstal a naposledy oslovil své p edáky:

„Správn promluvil náš biskup a je mým velkým p áním, aby se m j bratr Konrád p estal vzp ovat mé v li a svému osudu co nejd íve, aby nemusel propuknout onen bratrovražedný boj, o kterém biskup ho-vo il. A proto znovu žádám vás všechny, abyste se dostavili v den svatých apoštol Petra a Pavla na veliké pole shromážd ní s hojným

po tem bojovník , jako se dostaví také m j syn B etislav i ostatní moji synové a celá moje state ná družina. Vždy práv tehdy, když uvidí m j odbojný bratr velikou sílu a mohutné odhodlání našeho vojska, vašich state ných muž , když uvidí naši svornost a jednomyslnost, pak teprve se poko í co nejrychleji a ohavný plaz domácí války ani nevystr í svou jedovatou hlavu ze své díry!“

Mohutné dupání a etné výk iky souhlasu dokazovaly, že tentokrát vystihl král Vratislav beze zbytku náladu svých host . Takové vyúst ní bou livé porady se zdálo dobrým ešením pro všechny. A už m l kdo z p edák osobní zájmy jakékoliv, všem te p ipadalo správným a p irozeným po inem, že jejich král chce táhnout na Moravu a zavést tam sv j po ádek. Mnozí si domysleli, že i když nebude ko isti z loupeží ve vlastní zemi, p ece jenom bude výsledkem tažení p esun pozic a králova dobrodiní, že budou na rozdílení nové odm ny ve form ú ad a prebend. Také ti, kte í se od po átku stav li k myšlence domácí války odmítav , mohli se kone n ut šovat nad jí, že mohutná prezentace královy moci poko í odbojné po dobrém a zabrání válce.

Nálada v celém sále za ala op t stoupat, což správce Me islav okamžit podpo il vydáním p íslušných rozkaz . Sloužící s konvicemi medoviny a vína a s novými podnosy jídel se znovu rozb hli mezi stoly a hosté s chutí vyprazd ovali pohár za pohárem. P ísný zasedací po ádek se více a více rozvol oval, jak se muži zvedali a p echázeli ke svým známým a p íbuzným, po o ku pozorujíce své odp rce a nep átele, kte í se zase stahovali do jiných kout . Zábava byla stále hlu n jší; nepochybn k tomu p isp la i skupinka hudebník s píš alami a malými bubínky, kte í se usadili v rohu sálu a za ali doprovázet kousky kejklí .

Když spadli pod st l první namol opilí hodovníci, zvedl se královský pár a doprovázen ob ma mladými kn žnami odešel ze sín . Mnoho p ítomných to ani nezaznamenalo, jak k i eli jeden p es druhého své chvástavé holedbání vlastními hrdinskými iny. Bylo to však pokynem pro ženy a vznešen jší hosty, aby královský pár následovali, a tak odešli zárove jak oba biskupové s ob ma opaty, tak i probošt Marek s abatyší Matyldou a správcovou Johannou. Postupn ze sálu odcházely ostatní ženy a dívky, protože zábava se stávala stále nevázan jší a jejich další p ítomnost se mohla stát pro n nebezpe -n ou. Sál se pon kud vyprázdnil, a tak na n která uvoln ná místa u stolu pokradmu usedali ozbrojení bojovníci stráže a la n dojídali bohaté zbytky hostiny. Konvic s vínem se však pod p ísným pohledem Krásovým, který bedliv pozoroval celé d ní, ani nedotkli.

Bojovníci a p edáci se halasn p edvád li, ale bou livá nálada nebyla nijak agresivní. Došlo ovšem na obvyklé kousky prorážení stol-ní desky dýkami, n kte í je házeli p es celý sál a zabodávali je s ob divuhodnou p esností do d ev ného ost ní. P edák Budivoj popadl-ve liký n ž na krájení masa a jediným pohybem jej zakroutil do kornoutu.

Všichni hojn popíjeli medovinu a mnozí zápasili v p etla ování. Zvít zil ovšem jako vždy bez viditelné námahy velitel asta, který v posledním souboji dvou neporažených lehce p etla il siláka Budivoje. Když jej však mladý princ Sob slav prosil, aby p edvedl sv j parádní kousek se zhášením svící me em, odmítl, protože nem l sv j me u sebe a Krás v mu byl p íliš lehký.

Pitka byla ovšem ideálním polem p sobnosti pro šaška Janka. Podlézal nepozorovan pod stoly, pod židlemi a pod nohama hodujících, byl všude a nikde. Aniž by jej bylo p íliš vid t, bylo jej všude plno a všude vyvád l svoje kousky. Tam nepozorovan p ivázal sedícímu p edákovi emení od me e k židli, jinde vylil jinému víno z poháru a nalil mu do n j ocet.

Pokud byl ješt n kdo dostate n p i smyslech, mohl si povšim nout, že šašek m l dnes se svou zlomyslností spadeno p edevším na Zderada, jeho rod a spojence. Zderad v bratr Krutina se stal ter em všeobecného smíchu poté, co mu trpaslík jemn ovázal ob boty provazem, který zárove pevn omotal kolem nohou jeho t žké židle. Potom chytil svého psa za obojek a nechal jej obloukem p iplížit zezadu k nic netušící ob ti. Pouhý loket za jeho zády se Cato na šašk v povel tiše vzty il a naráz zašt kal tak hromovým basem, že p ehlušil i k ik v místnosti. Krutina se leknutím vymrštil ze židle, nemohl však ud lat ani krok, takže upadl pod st l a t žká d ev ná židle se skácela na n j. Janek na ni okamžit vysko il a za hromového smíchu ješt dupal a tancoval po nebohém opilci, který se s mohutným klením hrabal na nohy, ale stále znovu padal zp t, dokud nezjistil, co je ko enem jeho potíží a nevytáhl od pasu dýku, aby p e ezal svá potupná pouta.

Trpaslík ovšem mezitím dávno utekl do jiného rohu sálu. Využil rozruchu, který práv zp sobil a proplížil se rychle k opušt né židli p edáka Držimíra, blízkého p ítele a pravé ruky rádce Zderada, který práv pomáhal na vratké nohy Krutinovi. Rychle vytáhl z kapsy ostrou pilku, severn od Alp už dávno zapomenutý nástroj jeho krajan , starých íman , a na ízl nepozorovan t i ze ty jejích nohou tak, že držely jen na vlásku. Potom nástroj schoval a plížil se podél st n k východu, kterým nepozorovan zmizel. Když se za okamžik vrátil, nesl si uzav enou plechovou polní láhev, která pat ila do b žné výbavy každého velitele od té doby, kdy se král Vratislav s touto ú elnou novinkou seznámil na tažení v Itálii. Nenápadn se proplétal mezi mužskýma nohama, stoly a lavicemi a blížil se pomalu zezadu ke Zderadovi. Ten sed l už také velmi znaven na své židli, takže si malého trapi e nevšiml. Najednou ucítil, jak se mu pod zadnicí a v obou botách rozlévá podivný chlad. Pomalu se oto il a úlekem zkoprn l, protože hled l p ímo do pootev ené tlamy obrovské dogy, která jej s velikým zájmem pozorovala tak usilovn , že jí velký r žový jazyk visel stranou a obnažoval dvoupalcové tesáky. Na h bet psa sed l

šašek a drze se mu šklebil p ímo do o í. Pak p im l svého poslušného ochránce, aby se oto il a odnesl jej z p edákova dosahu, ale tentokrát musel vynaložit všechny síly, aby jej pes poslechl, protože se mu zjevn od Zderada necht lo.

To už ale za ali v t it psi z celého sálu, kterých tam byla v té pok ro ilé dob již celá sme ka. P estali se tahat o kosti a zbytky masa a ti nejmenší sesko ili ze stol a proplétali se t m velkým pod b ichem, aby se zú astnili všeobecného zmatku okolo p edáka Zderada. Ten se pokoušel bránit, ob as n jakého p íliš dot rného psa úsp šn nakopl, až odlet l, ale hned se zase celý rozrušený vrátil a ch apal kolem sebe, pokoušeje se zahnat své konkurenty. Aromatický zápach se však linul z rádcova od vu a bot tak pronikav , že jej cítil dokonce i on sám, a když kone n nejv tší z ps pevn objal jeho stehno a za al zu iv provád t typické pohyby, pochopil Zderad kone n , jak ábel ský prost edek si na n j proklatý trpaslík nachystal. V nádobce byla mo hárající feny, smíchaná pro zvýšení ú inku s extraktem z n kter ých rostlin, které znal jenom Janek.

Psi byli stále divo ejší, za ali se rvát a kousali a sápali se na Zderada ím dál nebezpe n ji. Za halasného smíchu a pok iku oko lostojících muž , mezi nimiž p edák mnoho oddaných p átel nem l, ze sebe vztekle strhal halenu, dlouhé nohavice i ob boty a zahodil je daleko od sebe. Psi se za ko istí ovšem vrhli a za ali ji trhat na kusy. Zderad toho využil a jen v krátké spodní košili, bos a s holým zadkem uprchl z místnosti. Provázel jej hromový smích a výk iky škodolibých p edák . Unavený Zderad v p ítel Držimír sklesl do své židle, která se rázem rozpadla a poh bila jej na zemi pod svými troskami. Všichni se mu chechtali, prohýbali se ehotem, plácali se do stehen a utírali si uslzené o i.

Jenom dva lidé v celé místnosti z stali v této chvíli všeobecného veselí vážní. Prvním z nich byl šašek Janek, který s nehybnou tvá í vy- chutnával sv j triumf. Stál na p í ném stole p esn v tom míst , kde p edtím sed l princ B etislav a vážn mával za mizejícím Zderadem. Mával tak, jak mávají ženy, když se lou í se svými muži, kte í táhnou do války a neví, který z nich se navrátí dom .

Druhým byl sám B etislav, který se rozveselen odvrátil od pozdvižení nad zhrouceným Držimírem a zrak mu padl na mávajícího trpaslíka. P imhou il trochu své ocelové o i a smích mu v okamžení ztuhl na rtech. V té chvíli pocítil op t onen nevysv tlitelný závan mrazivého chladu, který mu projel jako blesk po celé páte i. Znovu ucítil, jak se mu ježí vlasy, protože jako jediný rozpoznal i v nevalném svitu dohasínajících svící, co drží ábelský trpaslík v mávající ruce.

Ve své malé ru ce s krátkými prstíky držel šašek useknutou krva- vou ruku moravského p edáka Ratibora se zk ivenými prsty a mával jí pomalu za Zderadem, jako by se s ním navždy lou il…

KAPITOLA 5

Brno

Morava! Jak zvláštn , jak jedine n zní toto jméno v uších všech ech bez rozdílu, všech, kdo hovo í mate skou e í, kterou se mluví jen s drobnými odchylkami jak v echách, tak i na Morav ! V obou t chto zemích je už po mnohá staletí usídlen slovanský lid eského jazyka, p esto ale jako by jakési kouzlo této zem „stojaté vody“ dokázalo znovu a znovu p sobit na své obyvatele tak, že nejsou – necítí se být a tedy nejsou – v prvé ad echy, nýbrž Moravany. Nebo vlastn je to ešt trochu jinak: také oni jsou samoz ejm echy, ale ešt k tomu, jakoby navíc, jsou i Moravany. A proto jsou jaksi bohatší, mají n co, co jiní nemají. eši z ech jsou jenom eši, ale eši z Moravy jsou ešt k tomu Moravané.

Je to zvláštní a trvalé kouzlo této zem , která si stále znovu vytvá í své obyvatele, své Moravany, kouzlo, kterému se nelze ubránit. Každý eský ech cítí na Morav celým svým t lem a bez ustání, že je sice ve své zemi, ale p esto zárove i není, a když odejde, aby na Morav natrvalo žil, ta zem jej láskypln pohltí. M že se tomu bránit, jak chce, t eba i celý sv j život, nejpozd ji z jeho d tí však budou Moravané. Mnozí se tomu ale ani ve svém vlastním život neubrání, a tak asto až za n jakých zvláštních okolností si s p ekvapením uvědomí, jak daleko už pokro il plíživý proces jejich „moravizace“. Náhle zjistí, že už jsou Moravany, kte í milují tuto svou menší, bližší vlast nade všechno, že už jinak nemohou, že jejich moravská identita už p evážila nad tou starou eskou, zmocnila se jich, opila je, obloudila. Je tomu tak proto, že Morava nic nebere, nýbrž pouze dává. P idává k tomu starému, eskému, to nové, samu sebe. Moravanství. Proto si

tato zem vytvá í v pr b hu d jin stále nanovo své obyvatele, Moravany. Proto je zem Morava nesmrtelná.

Toto zvláštní nap tí, ko enící v zemi samé, v nejhlubších zákrutech duše lidí, kte í ji obývají, musí mít – a také podnes má – sv j odraz v život t chto lidí. Nap tí dvou zemí lidí jednoho jazyka, dvou odnoží jednoho národa, se musí natrvalo projevovat, a také se od po átku bytí tohoto národa projevovalo. Klikatý osud lidí této zem odpovídá její jedine né poloze centra, které je však zárove rozhraním sv t , nebo práv na severní Morav stojí kopec, z jehož t í r zných stran stékají pot ky, ústící nakonec do ek, které se vlévají do všech t í hlavních evropských mo í.

Moravská zem není obklopena horami jako zem eská ze všech stran, nýbrž jenom ze t í. Na stranu jižní, tu nejkrásn jší, je otev ená jako náru , vítající p íchozí. Je také tím sm rem svažitá, její hlavní vody te ou sem na jih, kde se od pradávna rozlévají a dále téct odmítají. Nete ou. Stojí. Jako by zemi, ve které se zrodily, necht ly nikdy opustit. Kdo vejde od jihu do této zem a p ekoná zde její bažiny a mo ály, p jde dále vícemén už jenom do kopce. A se vydá jakýmkoliv sm rem, dorazí nakonec do hor, kde tato zem kon í, a jestliže to úpln na jihu sm rem východním tak zcela neplatí, protože zde je hranicí této zem její nejv tší eka, podle které dostala své jméno, za ínají i tímto sm rem kopce a hory jen nedaleko za ekou.

Vztah ech a Moravy je základem d jin eského národa, ba dá se dokonce íci, že stát, a proto i národ ech , který v t chto zemích vznikl, se vyvinul vlastn hlavn z tohoto nap tí, z tohoto rozporného vztahu dvou zemí v jedné zemi. Už na samotném po átku tomu tak bylo. Zakladatel knížecího rodu, dynastie, která posléze násilím z eské zem vydupala sv j stát, postavil první kostel na pražské os trožn a zde také založil své nové sídlo, sv j hrad. Tento sv j jed ine ný výkon dokázal uskute nit jenom díky pomoci z Moravy, kde te hdy bylo centrum velmoci, ovládané jedinou panovnickou v lí. Po smrti Svatoplukov však nastal soumrak a velmoc posléze zanikla, ne však její lid. Stát moravský padl do prachu navždy, z stala však zem Morava a její obyvatelé slovanského jazyka. Tohoto osvobození od centrální panovnické moci využila ovšem r zná knížátka v okrajových oblastech bývalé velmoci, a tak si prvorozený syn prvého eského knížete, prvního k es ana ech v dob , kdy Morava byla už celé sto letí k es anská, založil sv j první mali ký státe ek kolem nového hradu Prahy u eky Vltavy.

Tento první kníže podivného jména Spytihn v sám syna nem l, pouze dva synovce, z nichž ten mladší silou ozbrojené moci rozší il velmi rychle vliv eského státu nejen na celé echy, ale podél obchod ních cest, kterými proudily zástupy slovanských otrok na jeho pražský trh, také daleko na východ. Kníže Boleslav, toho jména První, d d knížete Old icha, jehož vnuky jsou král Vratislav i jeho mladší bratr,

brn nský kníže Konrád, jako první získal Moravu, nejprve severní, olomouckou, pod eský vliv. Až za jeho syna nebo snad dokonce vnuka stejných jmen p ibyla také Morava jižní, brn nská, ale za ne astných prvních let nového tisíciletí ji poslední Boleslav naráz a celou op t ztratil.

Byl to až jeho bratr Old ich, který musel Moravu znovu získat pro sv j eský knížecí rod, po ztracených desetiletích dobýt na polských okupantech. Od této doby je zem Morava zárove sou ástí p emyslovského státu, zárove však pouhým dopl kem, p ídavkem, mladší sestrou ech. Podupána kopyty uherských koní, dobyta me i eského vojska, okupována Poláky a kone n znovu dobyta eskými zbran mi sní zem Morava sv j starý sen, kdy byla centrem d ní, velmocí mezi íší Franckou a Byzancí. Je to sen, který pomáhá snést ho ký osud být už jenom p ídavkem n koho jiného a nesm t už být sama sebou. A za tento osud se tiše, nenápadn a pokradmu mstí tím, že své obyvatele neslyšn ovíjí, že je opíjí a navždy obluzuje svou krásou a svou pohodou, svým velkorysým darem nové lidské identity, že si je p ipoutává a sama sebe udržuje tím, že stále znovu a znovu p etvá í echy v Moravany.

V horkých dnech za átku ervence onoho roku tisícího devadesátého prvého panoval na brn nském hrad napjatý klid. Po opravené hradb rozlehlé pevnosti na nevysokém kopci v soutoku dvou ek se rozléhaly pravidelné kroky a ob asné volání stráží, které si každou chvíli zasti ovaly dlaní o i a hled ly do dáli proti odpolednímu slunci. Nebylo žádným tajemstvím, že se práv z tohoto sm ru musí každého dne zjevit nep ítel, který hrozí hrad oblehnout a dobýt a jeho obyvatele, vydané mu na milost a nemilost, poko it, ba i zni it. Pán tohoto hradu, kníže Konrád, sed l v tento teplý brzký podve er na volném prostranství terasy nádvo í v zákoutí hradeb u velkého stolu a s úsm vem pozoroval, jak si mu kolem nohou hrají dva chlapci. Byl to jeho t íletý vnuk Vratislav, starší syn jeho syna Old icha, a dvouletý Mojmír, synek jeho synovce Svatopluka, který po vyhnání z olomouckého hradu nalezl spolu s matkou Eufémií, sestrou Bohuslavou a bratrem Otou Mladším zvaným Otík úto išt v Brn . Kníže Konrád, vzhledem dosti podobný bratru Vratislavovi, byl trochu mohutn jší t lesné stavby, tvá e ost eji ezané, tmavého vousu, ale stejn modrých o í, které všichni brat i zd dili po své n mecké matce Jitce ze Schweinfurtu. Dlouhé tmavé vlasy nosil sepnuté sponou a mluvil hlubokým uklid ujícím hlasem. Byl to opatrný a velmi chytrý muž po ádku a zákona, v rný danému slovu, i p esto však spíše muž inu než pouze obratný diplomat, t ebaže se mnohdy z donucení nemohl ani intrikám, pokoutním boj m a p edstírání vyhnout. T icet let života na brn nském stolci jej pou ilo, že n kdy jinak nelze.

Kníže pozoroval se zalíbením oba malé chlape ky, ale elo mu brázdily hluboké rýhy starostí a smutku. Dokud byli naživu jeho mladší

brat i, Ota Olomoucký a biskup Jaromír, drželi všichni t i tak pevn pospolu, že eský kníže a posléze král, jejich nejstarší bratr Vratislav, musel cht necht uznat tuto strategickou rovnováhu sil a nutno íci, že byla dlouhá desetiletí celé zemi ku prosp chu. Moravské díly ob ma mladším bratr m naprosto posta ovaly a také biskup Jaromír se posléze smí il se svým osudem, který se zpo átku bránil p ijmout, a nalezl svou životní cestu ve službách církve a také císa e ímského. Bratr Ota zem el už p ed ty mi lety, byla to až smrt Jaromírova lo ského roku, která dramaticky zm nila celé složité rozložení sil, proto že Konrád náhle osam l.

Brn nský vládce byl náhle vyzdvižen do postavení, o které ani sám nestál: stal se totiž naráz jakýmsi protihrá em svého bratra krále. Sám kníže Konrád sice dob e chápal, že jeho úd lné postavení je n co jiného než panování suveréna na pražském hrad , ale zárove se v jeho duši tomu poznání cosi ukrutn vzpíralo, p edevším tehdy, když myslel na své dva syny. Cítil v sob n co, co se necht lo jen tak podat, co necht lo uznat naprosto neomezenou svrchovanost pražského vládce nad ním, nad jeho syny a synovci, nad jeho zemí, Moravou. A nejhorší bylo, že všichni kolem n j ho práv v tomto podporovali a utvrzovali, takže n kdy sám ztrácel smysl pro realitu.

U stolu s knížetem Konrádem sed ly dv zralé ženy, ty i mladí muži a jedna dívka. V klidu letního podve era všichni u ve e e naslouchali cvrkotu cvr k na sluncem vyh átém kameni, ale v jejich tvá ích i hlasech as od asu probleskovalo vnit ní nap tí. Naproti knížeti Konrádovi sed la jeho žena Virpirka z rodu rakouských hrabat, matka jeho dvou syn a úd lná kn žna brn nská. Byla to drobná os bka sv tlé pleti a plavých vlas ve v ku kolem p ta ty iceti let, ješt velmi pohledná a mladistv vyhlížející. Jako hostitelka komandovala služky a sloužící okolo stolu, na všechno dohlížela a ob as p itom zabloudila pohledem ke dv ma malým capart m pod stolem, kte í byli jinak v opatrování ch vy. Oba chlape ci m li stejný osud v tom, že jak manželka Old ichova, tak i Svatoplukova, ob z domácích moravských rod , tém zárove p ed nedávnem zem ely na následky porodu druhého dít te, proto byli jejich dva malí brat í ci v pé i kojné. Po boku knížete Konráda sed la jeho švagrová Eufemie z rodu uherských král , vdova po bratru Otovi. Byla to sn dá žena uhlov erných vlas a o í, vzrušivé, impulzivní povahy, velmi ctižádostivá a hrdá. Sed la zde však skromn jako trp ný host v erných vdovských šatech a a se snažila, bylo pro ni velmi t žké nedávat najevo své zklamání a ponížení z osudu, jehož se do kala po manželov smrti.

Naproti kn žn Eufemii sed li dosti zaražen dva mladí muži, bratranci Old ich a Svatopluk, otcové obou batolat popelících se kolem stolu. Old ich byl trochu v tší, podobn mužn ezané tvá e jako jeho otec Konrád, s dlouhými a bohatými sv tle hn dými vlasy a o n co tmavší ku eravou bradkou. M l p emýšlivou, tvrdou, trochu t žkopád

nou povahu, na sv j v k byl ale velmi d sledný. Bylo o n m známo, že se pomalu a t žko rozhoduje, všechno p ebírá ze všech stran a rád sp ádá složité lsti a intriky, ale když se jednou pro n co rozhodne, provádí to se sve epou a d slednou vytrvalostí, která nakonec vede mnohdy k cíli lépe než cesty jiné, p ekotn jší.

Jeho bratranec Svatopluk byl úpln jiný: trochu menší, ale statné atletické postavy, tmavé tvá e i vlas , které zd dil po matce, avšak modrých o í svého otce. Po matce zd dil i vášnivou a trochu nevyrovnanou povahu, byl schopen okamžitých a velmi prudkých reakcí a cit . Byl to muž velké lásky k t m, kdo jsou jeho p áteli, ale smrtelné a neutuchající nenávisti k nep átel m. Byk sice o rok mladší Old icha, ale zárove mnohem zkušen jší v politických a vojenských záležitostech, protože po smrti svého otce spravoval nejprve t i roky olomoucký díl jako jeho nástupce, zatímco Old ich byl ješt výrazn pod vlivem svého otce.

Naproti ob ma bratranc m sed l mladí ek s dívkou stejn mladou po svém boku, oba trochu ervení a jaksi nesví, jak to tak bývá u zamilovaných, sledovaných ob as pozornými pohledy svých matek. Mladík byl velmi pohledný, štíhlé postavy, dlouhých tmav plavých vlas a sv tle modrých o í; však na n m mohla jeho sousedka, dívka podobn sn dé tvá e a tmavých o í jako kn žna Eufemie, o i nechat. Sed la sice zp sobn s pohledem v tšinou sklopeným na desku stolu, ale ob as vzhlédla, pokradmu se podívala na svého souseda a zase na matku, zachytila její káravý pohled a hned zase o i sklopila. Byla to Bohuslava, mladší sestra Svatoplukova, dosud svobodná p edevším proto, že ctižádostivé Eufemii nebyl žádný dosažitelný práh, p es který by byl p ípadný nápadník schopen p evést o svatební noci její dceru, dost vysoký. Kn žna Eufemie totiž chápala, že budoucí manžel její dcery je tím nejlepším, ím m že ona jako vdova p isp t svým syn m, až zahájí boj o ztracené d dictví. Mladická zamilovanost ji nechávala celkem chladnou, protože s atky mezi blízkými p íbuznými církev p ís n zakazovala a tak zde nehrozilo žádné nebezpe í. Mladík po boku její dcery byl její bratranec Litolt, druhý syn Konrád v a mladší bratr Old ich v, sice teprve dvacetiletý, ale nadaný a obratný. Byl mnohem rázn jší a nedo kav jší než jeho bratr, se ctižádostivou povahou, vzbuzující asto u lidí náklonnost a p irozenou autoritu.

Posledním u stolu byl chlapec tak tak sedmnáctiletý, nadmíru živý a neposedný a dosti nezp sobného chování. Sed l jako na jehlách, kopal do nohy od stolu nebo do židle, vrt l se, nadskakoval a neustále si hrál se vším, co mu p išlo pod prsty. Byl to Ota, kterému však nikdo ne ekl jinak než Otík, nejmladší syn kn žny Eufemie. Bylo vid t, že celá ta povinná rodiná záležitost jej navýsost nudí, a tak jen co dojedl ve e i a ut el si zamašt ná ústa rukávem haleny, vysko il ze židle, až se s t eskem p evalila a bez okolk zvolal:

„Matko, já ješt musím vykonat n co d ležitého… Nemohu tu jen tak sed t, já musím ješt …“

Trochu se pod p ísným mat iným pohledem zarazil a nejist se obrátil ke knížeti Konrádovi. Ten se zasmušile díval jakoby skrze n j, ale rychle se probral a usmál se na svou švagrovou:

„Jen jej nech, paní, mladí bojovníci musí neustále zvyšovat svou dovednost se zbraní všeho druhu, posilovat svou mužnost a odvahu. Jist jde o n jaké cvi ení ve zbrani, nemám pravdu?“

Otík až z ervenal strýcovým vyznamenáním:

„Ano, pane, tv j p edák Vacek mne pozval. Budou dnes ve er krotit divokého uherského h ebce a potom chci s nimi jet plavit kon do eky.“

„Jen b ž, chlap e,“ svolil Konrád a s porozum ním se díval, jak Otík bez jediného slova rozlou ení odb hl jako vítr. Obrátil se k chlap cov ustarané matce a dodal:

„Budou jen zde dole, na velké louce pod hradem, však je uvidíš.“

Kníže se zahled l jižním sm rem, kde se rozkládalo podhradí s domy a sruby bojovník jeho družiny. Velká cvi ná louka za ním sahala až ke Svratce, která je chránila. eka tekla od západu mezi dv ma nevysokými kopci. Ten bližší, p ímo na západ odsud, nesl název Žlutý kopec, protože na ja e vždycky celý žlut rozkvétal, a ten vzdálen jší, jižn jší za ekou, lidé nazývali Rudým nebo erveným kopcem, protože na n m stálo popravišt .

„Od jihu je hrad zranitelný,“ uvažoval Konrád, „tímto sm rem je jenom pozvolný svah, proto ale také je jižní hradba nejpevn jší. Na západ sm rem ke Žlutému kopci je sráz strmý. Dole je jen úzká cesta, Úvoz, a také od severu není snadné se ke hradu p iblížit. Nejvíce nebezpe ný je pro nás sm r východní, tam je kopec také dosti pozvolný a za ním se navíc rozkládá mnohem v tší rovina, než je tato jižní, nejmén dvakrát tak veliká, než p ijde eka Svitava. Ta je užší než Svratka, dá se mnohem leh eji p ekro it…“

K brn nskému knížeti zabranému do úvah p istoupili Svatopluk s Old ichem. Podíval se zasmušile na svého syna a ten nenávistn procedil:

„P echod p es Svitavu nám nelze bránit, tu lze te p ebrodit kdekoliv na sever od hradu. Na to nemáme dost sil, ale nejhorší je, že louky jsou tam te už vyschlé…“

„Rozumím,“ ude il se Svatopluk pravou p stí do levé dlan , až to zadun lo, „dala by se tam jinak p ipravit past pro jízdu, možná i pro p ší voje!“

Kníže Konrád p isv d il:

„Pravdu díš. Zjara, až tak do máje, je celé východní p edpolí hradu jedna bažina, protože celá zem mezi hradem a ekou Svitavou je mírná dolina. Dvakrát jsme tu m li od východu Uhry a jednou jakousi velkou bandu lapk a loupežník , sebraných b hví odkud, kte í se tu

nevyznali. Povždy tu mnozí uvázli, než v bec došli k hradu. Odst elovali jsme je z luk po desítkách, n kte í v bažin nadobro zm izeli. Východní sm r by nám mohl být velkou pomocí, ale bohužel neb ude. Naopak je a z stane naší nejv tší slabinou."

„Protože je suché léto," spíš poznamenal než by se zeptal Svatopluk.

„Ano," odv til Old ich a hlas se mu op t zachv l špatn pot la ovaným vztekem, „ale hlavn proto, že ten zpropadený Zderad to tu dob e zná!"

„Je to tak," p isv d il Konrád, „a to je také ten hlavní d vod, pro zde m j bratr ešt není. Dává si na as, protože každým dnem je pevná louka v tší a rozbahn ný mo ál menší. Také možná doufá, že bude mén komár ," usmál se, „ale to se mýlí. Ti se práv te jenom rojí a budou jich zde mra na až do srpna, jako každého léta. Dole na lukách bude pravé peklo, zde naho e na hrad je jich p ece jenom mén . ím dále pak od hradu k jihovýchodu, k soutoku obou ek, tím je tam zem mok ejší… Tam za íná mo ál, který nevysychá nikdy, ale ten nám nic nepom že, je od hradu p íliš daleko."

„Znamená to tedy, pane, že budeš muset p ipustit, aby královo vojsko došlo bez p ekážek až k našemu hradu?" otázal se Svatopluk zachmu en .

„Ano, i když od západu a od severu nám to jen málo vadí, ale také od východu tomu tak bude, nemohu tomu zabránit. Hradba je tam sice pevná, ale není tak vysoká jako na jihu. Jedin na jižní louku tady dole pod hradem, tam bychom mohli poslat jízdu, protože hned u severního b ehu Svratky máme vykopaný p íkop s valem. Tam se dá bránit, alespo z ásti, jejich prvnímu náporu p i p echodu eky. Svratka je širší a hlubší než Svitava, brody jsou jen dva a u nich je val nejvyšší. Zde se dá zp sobit nep íteli velká škoda a když p itáhne s p íliš velkou silou, m žeme kdykoliv utéci zp t za hradby, ty jsou zde vysoké. Bu deme pak sice uzav eni, ale pevn ."

Konrád se rozhlédl z hradeb k zapadajícímu slunci:

„Bude velice záležet na tom, kam se kdo postaví. Zderad to tu výborn zná a ví, že pokud je sucho, nejlépe je úto it z východu, za tímco tady z jihu to jen tak vypadá, že je to snadné, protože je zde k hradu mnohem blíže, ale že práv tady je možno si vylámat zuby, než n eho dosáhneš…"

„Co chceš íci, pane, tím," otázal se zdvo ile Svatopluk a také Old ich se zadíval na otce tázav , „že záleží na tom, kam se kdo postaví?"

Kníže jim pokynul zp t ke stolu. Když se usazovali, vysko il mladý Litolt celý ervený a za al jim trochu rozt esenou rukou nalévat víno. Také jeho sousedka zrudla, takže se její matka pátrav dívala st ídav na ni a st ídav na svou švagrovou, jako by se cht la dopátrat, co se to zde d lo za nepravosti, zatímco ona spustila dceru na okamžik z

o í. Kn žna Virpirka však p edstírala, že si kradmého polibku obou mladých lidí nevšimla a p ehlížejíc švagrovou pohlédla s láskou na svého muže. Konrád pokra oval ve svých úvahách:

„Hlavní a vlastn jedinou naší nad jí je nesvornost t ch, kte í již brzy p ijdou rušit náš pokoj a mír," pronesl klidn , „protože vojska budou mít možná p tkrát, možná však desetkrát více, než mám já. My máme jen naše hradby a naši svornost, naši odvahu k obran a nad ji, že as bude hrát pro nás. M j bratr Vratislav mne chce poko it a po trestat a ví, že to musí provést rychle. Nejlépe pro n j…"

„…a pro Zderady, asty a Krásy…" sko il mu do e i nenávistn Old ich.

„Nejlépe pro n j by bylo," pohlédl kníže Konrád kárav na syna, „kdyby hned jedním rázem dobyl hrad a nás zajal nebo dokonce zahubil. Tomu musíme zabránit p edevším. Musíme vynutit obléhání, a to pokud možno tak, aby královo vojsko pocítilo, že se nedáme, že to zde p ed Brnem bude bolet. To do n j p inese rozkol a král sám také zneklidní. Za nou hádky a rozbroje, n kte í p edáci budou chtít bojovat, jiní vyjednávat, s každým dnem bude potom naše v c lepší. Zderad to ovšem ví a proto ud lá vše pro to, aby dobyl hrad co nejd íve, pokud možno ihned, prvního dne. Nesmíme se dát p ekvapit, však mám hlídky dva dny cesty odtud, ale jak íkám, první st etnutí asi rozhodne."

„A co bude potom, co se stane dále, pane?" vyhrkl nedo kav Svatopluk.

„Potom bude, jak B h a jeho Syn, náš Spasitel Ježíš Kristus dá," odv til klidn kníže Konrád a všichni se zbožn pok ižovali. „Musíme se postavit, jiné cesty není… Už když jsem za átkem roku rozhodl, že tebe i tvého bratra ponechám zde, v d l jsem, že k tomu dojde, že m j bratr bude muset vytáhnout na Moravu."

„Jsme ti, pane, vd ni a povinni díkem," pravila zdvo ile kn žna Eufemie. „Ale jak víš," dodala hrd , mohli jsme také hledat úto išt v zemi panonské u mého bratrance, krále Ladislava a tebe nevydávat v nebezpe í."

Konrád však rozhodn zavrt l hlavou:

„Nikoliv, paní, nikoliv! Je dob e, že jste zde, já nijak nelituji svého rozhodnutí. Celá ta v c se musí rozhodnout, a proto lépe, rozhodne-li se te , dnes a tady, dokud…" trochu zaváhal a pohlédl rychle na svou ženu, „dokud ješt já sám mohu zasáhnout. Další oddalování by nám nikterak neprosp lo! Vždy co by bylo jinak, než je, kdybys ty, paní, se svými d tmi sed la te u krále uherského? Nic, naprosto nic, zrovna tak by m j bratr hledal rozhodnutí zde. Já bych však byl slabší jen se svými dv ma syny, než jsem te . Dohromady jsme siln jší."

„Siln jší…" opakoval s hlubokým povzdechem Svatopluk. „Kde jsi, pane, díky nám siln jší? Vždy nemám než malý hlou ek nejv rn jších, který se mnou dorazil z olomouckého hradu! Jakou já jsem

ti pomocí…“ zakon il zahanben a sklopil hlavu. Jeho strýc mu však položil ruku na rameno:

„Ne íkej, kníže,“ s úctou jej oslovil jeho po otci zd d ným titulem, „síla není jen v me i nebo kopí.Je i jiná síla, a ta je na naší stran .“

Rozhlédl se po všech p ítomných a dodal vážn :

„Síla práva a zákona, na to net eba zapomínat! Vždy pro jinak by sed l Hroznata z Markvartovic na p erovském hrad a odmítal vpustit posla Boleslavova? Pro by mnoho jiných z p edák moravských rod , kte í nám p ísahali v rnost, trvalo na odboji proti králi a jeho eskému vojsku?“

Kn žna Virpirka pohlédla se smutkem na manžela a poprvé zasáhla do rozhovoru. Sepjala ruce na prsou a zeptala se m kkým hlasem s t žkým n meckým p ízvukem:

„Pro ale tomu tak jenom je? Pro zde nem žeme žít v klidu? Vždy my p ece nechceme žádný odboj, za který nás chce m j švagr král potrestat. Pro nem že být vše nadále tak, jako tomu bylo vždy?“

„To je pýcha a zv le krále a také nenávist eských rod k nám, k Morav !“ vyk ikl vášniv Svatopluk, sev el p sti a rozhlédl se zu iv kolem sebe. Vid l samé souhlasné pohledy, jenom kníže Konrád zavrt l nesouhlasn hlavou:

„Ty máš pravdu, synov e, ale zárove také nemáš. Rozhodnutí je královo a o nenávisti n kterých eských rod vím sám dob e, ale celý d vod leží hloub ji. Je zde n co, co je siln jší než rody eské i moravské, siln jší než sám král. A to je zákon… Zákon lidský, a hlavn zákon Boží, kterému jsme my všichni pod ízení.“

Jeho spole níci se na n j zahled li v nejvyšším o ekávání.

„Jde o panování nad touto zemí, nad touto celou zemí, o nic jiného. Všichni víte, že náš otec B etislav zavázal na smrtelném loži všechny p edáky slavnou p ísahou, aby po jeho smrti zvolili a povznesli na panovnický stolec vždy nejstaršího z našeho rodu. jak on sám ekl: ‚nejstarší ze syn nebo vnuk má panovat všem ostatním‘. To je lidský zákon, a je to zákon dobrý. Znamená ád, po ádek, mír a blahobyt. Není pro celou zemi jiného dobrého osudu než jediný a silný vládce. Mladší mohou a mají sed t v dílech, panovat má ale vždy ten nejstarší.“

„Ale nejstarší po králi jsi p ece ty, ot e,“ namítl vážn Old ich.

„Ano, já, a proto se také vše d je tak, jak tomu je! Jen B h ví, co bude, ale nikoliv smrtelní lidé. Nikdo z nás neví, kdy odejde na v -nost, ani m j bratr to neví, ani já, ani kdokoliv jiný, a to je zákon Boží. Já jsem sice mladší než on, ale to neznamená nic, vždy nás obou mladší bratr, biskup Jaromír, už se lo ského roku rozlou il s tímto svtem a bratr Ota, který byl z nás všech nejmladší, zem el už p ed ty mi lety, ani padesáti jar se nedožil. Zde ale nejde jenom o mne, nýbrž také o vás…“

Svatopluk a Old ich na sebe udiven pohlédli. Také ob kn žny zpozorn ly a dokonce i mladý Litolt s kn žnou Bohuslavou napjat poslouchali. Konrád hluboce vzdychl:

„Já znám tak dob e svého bratra! Je v tom všem skute n i jeho zv le, ale ona není to hlavní. Ano, je to tak. Vždy já jej chápu, tak dob e chápu… Vždy snad i já na jeho míst bych nemohl jednat jinak, nýbrž bych musel jednat podobn …“

Olomoucký kníže Svatopluk vysko il od stolu:

„Pane, jak mohou tato slova p ejít p es tvé rty!? Ty, který jsi se postavil zv li svého bratra, který jsi vzal pod ochrannou ruku m s bratrem i naši matku a sestru, ty že bys mohl jednat obdobn ? Tomu nev ím! Nikdy! Tomu nikdy neuv ím!“

Kníže Konrád se však pouze smutn pousmál a ud lal rukou odmítavý posunek:

„Ano, je tomu tak. Ten zákon našeho otce B etislava je dobrý, ale sám život se mu vzpírá! Pohle te, kolik knížecích syn a vnuk je už dnes zde s oprávn ním k tomuto stolci. A kolik jich ešt zanedlouho bude? Náš otec m l p t syn , nejstarší však záhy zem el a jeden byl biskupem. Vratislav vládl celé zemi a dva jeho mladší brat i ve svých moravských dílech. Moudrá slova našeho otce došla svého napln ní a celá naše zem t i desetiletí vzkvétala. Dobrá, ale co te ? Co bude dále? Vás všech vnuk B etislavových je dev t a všichni máte podle jeho moudrého zákona podle svého stá í postupn vládnout, pokud B h svým zákonem nerozhodne jinak tím, že n koho z vás k sob p ed asn povolá. To je tém dvojnásobek, než bylo tehdy nás, syn B etislavových.A co bude dále? Bude snad lépe? Nikoliv, bude jenom h e! Vy budete mít také syny, vždy za dvacet let m že zde být dvacet, t icet knížat ke stolci oprávn ných! To je zlé, tak jako bylo velkým zlem pro tuto zemi a všechen její lid, když náš d d Old ich a jeho dva brat i bojovali p ed skoro sto lety o moc nad touto zemí, když Poláci a N mci sem lezli jako stáda sviní a ryli v ní a žrali její plody. O co horší to bude, když vás dev t nebo dvacet bude bojovat o totéž?!“

Kníže se odml el a zahled l se pozorn na oba starší bratrance, kte í se na sebe poprvé podívali zcela jinýma o ima, než tomu bylo do posud. Old ichovy o i se zúžily a jeho ruka sev ela bezd n rukojeti dýky, Svatopluk zrudl v obli eji a ch ípí se mu roztáhlo. Oba zárove pak pomalu oto ili hlavu k Litoltovi, který rázem pustil pod stolem zpocenou ruku kn žny Bohuslavy, hrd se nap ímil a ruce sev ené v p st položil p ed sebe na st l. Všichni t i op t pohlédli beze slova na knížete Konráda a Old ich zast eným hlasem pravil:

„Co jsi m l, ot e, na mysli, když jsi pravil, že bys na míst krále jednal stejn ?“

„Ne ekl jsem stejn , synu,“ usmál se Konrád, „ ekl jsem podobn . Král Vratislav je vládcem celé zem , proto rozhodl, aby do olomouckého dílu dosedl jeho syn Boleslav. To je jeho právo, náš otec nebo

starší bratr Spytihn v nejednali jinak. Je to kruté k tob a tvému bratrovi, i k tob ," oto il se ke Svatoplukovi, „ale pán celé zem musí mít toto právo. Kdyby tomu bylo jinak, pak by stále hrozilo, že se celá zem rozpadne…"

„Vždy a se rozpadne! Tak se rozpadne, pro ne?" vyk ikl op t vášniv Svatopluk. „Co je nám zde na Morav do ech , do jejich rod , do jejich krále? Morava byla silnou zemí, m la krále a biskupa, ba arcibiskupa m la, když v echách ješt ohavným modlám sloužili! My echy nepot ebujeme k ni emu, a nás jenom nechají na pokoji, jako i my rádi necháme je. Morava nám sta í! Já nechci být knížetem všech, mn sta í sed t na olomouckém hrad … Kdyby m jenom v míru a pokoji nechali…"

Ve Svatoplukových o ích se zaleskly slzy bezmoci a vzteku a kníže Konrád se smutn pousmál:

„Já také nechci, synov e, ale musím a budu muset, jinak nelze. Dnes je jednak jiná doba, hlavn nep átelé okolo naší zem jsou sil n jší, než tehdy byli. Vždy co by zbylo z té naší Moravy, kdyby tomu bylo tak, jak jsi pravil? Pravdu díš, že byla tehdy p ed dv ma staletími velmi mocná, ale co z ní zbylo? Ale to ješt není vše! Ty pravíš – ‚Morava nám sta í'. Myslíš to dob e, ale p esto se mýlíš! Kdo je to ‚my'? Vždy co by bylo dále zde na Morav , kdyby bylo po tvém? Z staneš sed t na olomouckém hrad , dobrá, ale máš bratra. Tím to za íná, Otík bude chtít sv j díl. Co mu dáš? Kousek Olomoucka? Dobrá, postaví nový hrad n kde na slezském nebo uherském pomezí. Ty máš však už te dva syny a budeš jich mít, dá-li B h, mnohem víc. A Otík? Ten je sice ješt chlapec, možná ale bude mít deset, patnáct syn , p edáci n kterých rod je mají. A co potom? Dá každý z vás každému ze svých syn jeden hrádek, aby v n m ne úd ln , jak je tomu doposud v této zemi, ale suverénn , jak ty žádáš, panoval? To nelze, to je k smíchu, jak jist sám uznáš. A zde v mém dílu nebo v echách by tomu bylo stejn ? Tady tv j bratranec Old ich by mohl z stat v Brn , až mne Pán k sob povolá, zde m j mladší syn Litolt dostane poté n kde n jaký jiný hrad a kus zem , dobrá, ale co dále? Rozdrobí se Brn nsko s jejich syny na množství zemi ek o velikosti jednoho hrádku? A p t syn mého bratra krále a jejich možná dvacet, t icet nebo ty icet syn , ti si rozdrobí celé echy stejn ? K emu? Aby celou naši zemi první cizák, první malý n mecký markrab hrádek po hrádku zhltnul jako pes kousky masa z misky žrádla?"

Kníže Konrád umlkl a Svatopluk sklonil zahanben hlavu. Všichni si uv domili, jak je celá tato konstrukce absurdní, bylo jasné, že tudy cesta do budoucnosti jist nevede. Zavládlo stísn né ticho, které p er ušil nejmladší ú astník rozmluvy:

„Jestliže ale, ot e, je tomu tak, jak íkáš, pak t ch dvacet nebo ty icet knížecích syn také nebude moci panovat jedné zemi…"

Konrád se k Litoltovi p ekvapen oto il:

„Ano, velmi správn , synu! To je p esn ten hlavní bod, kolem kter ého se vše to í! To vskutku nebude a otázkou je, zda to bude možné už jen s vámi devíti. M j bratr se rozhodl, že tomu tak nebude. On chce okruh budoucích vládc zúžit jenom na svoje syny. V tom je ta zv le, ale nic naplat, on je pán celé zem a já musím uznat, že v principu jedná správn a dob e pro tuto zemi. To jsem m l na mysli, když jsem pravil, že bych jednal podobn . Množství knížat, oprávn ných usednout na tento stolec, je nutno do budoucnosti zmenšit, to je v c jasná jako slunce. A bude jenom dob e, když se zmenší zákonem, á dem a právem. Dob e pro náš rod, pro tuto zemi a všechen její lid, protože jinak, jinak…“

„Protože jinak se zmenší kopím a me em,“ pronesl pomalu Old ich a zahled l se op t o ima p iv enýma do št rbiny na svého bratrance. Svatopluk si toho sice nevšiml, protože se stále ješt zahanben díval do zem , spat il to však kníže Konrád:

„My musíme být svorni, synu, svorni, na tom vše záleží! Nesvornost bude záhubou a pokud v íme v zákon a právo, musíme je sami ctít, jinak se B h a jeho Syn od nás odvrátí!“

„Co chceš vlastn u init, pane? V co doufáš, když sám pravíš, že právo je na stran vládce? Já tomu nerozumím. Pro tedy vlastn bojuješ, pro chystáš odpor proti králi, pro podn cuješ mé syny, aby se spolu s tebou vzep eli, když sám p iznáváš, že právo a zákon je na stran krále?!“ zeptala se trpce kn žna Eufemie. Kníže Konrád velkomysln p ešel její netaktní výtku, kterou p ipsal neklidu matky, ale p esto se mu v o ích zablesklo. Jeho tvá dostala tvrdý výraz:

„Protože je právem každého muže bránit svou rodinu a svoji svobodu, pokud má ješt sílu udržet me v ruce. To je právo starší a siln jší než jakékoliv právo královské, bez tohoto práva by nebylo ani král , ani jejich zemí. On mi dal tento hrad a tento m j úd l, ale to už je dávno. Te je to m j domov, m j hrad, ba ano, moje zem . Já jsem se narodil ve stejném loži jako m j bratr král, ale tém celý sv j život jsem prožil zde. Morava je moje zem , a ješt více je zemí mých syn a jejich syn . Oni se již narodili zde, tady mají navždy své ko eny, to je zase moje právo. Kdo íká,“ usmál se zase, „že správný cíl mého bratra, totiž zmenšit okruh budoucích kandidát na stolec, se musí vykonat zrovna tak, jak on zamýšlí? T eba B h dá a tohoto cíle bude dosaženo jinak…“

Odml el se a pohlédl na svou ženu. Kn žna Virpirka pozvedla hlavu a klidn pravila:

„Ty jsi stejný jako tv j bratr. Ne podobný, úpln stejný…“

„…a kdo by se tomu taky mohl divit?!“ zasmál se kníže Konrád, uchopil ji za ruce a v ele je políbil.

„Mým, naším úkolem je,“ pokra oval, „pokusit se o to, aby nebyl porušen zákon, aby byl zachován ád, který ur il náš otec. A dá-li B h, pak podle tohoto zákona musím nastoupit já po svém bratru a pak to

budu já, kdo m že a také musí jednat podle tohoto zákona. Ba kdyby to muselo být, i napravit pak chyby svého bratra, dnešního vládce. Jsou ovšem také chyby," dodal velmi vážn s pohledem na svého staršího syna, „které již napravit nelze..."

„Už nikdy nelze vzk ísit mrtvé," zašeptala do ticha kn žna Virpirka a pohlédla na svého muže. Ten jenom pokýval hlavou, ale ne ekl nic, také oba jeho synové ml eli. Zato kníže Svatopluk kone n pozvedl sklon nou hlavu, nap ímil se a pomalu, nezvykle vážn pravil:

„D kuji ti, pane, že jsi mi otev el zaslepené o i, a myslím…" rozhlédl se po svých spole nících a z stal pohledem viset na bratranci Old ichovi, „že nám všem. Já jsem pochopil, co jsi nám cht l íci a vím te , že není, nebylo a nikdy mi nebude možné zavírat o i p ed neodvratitelným osudem. Nám nelze z stat stranou, nikomu z našeho rodu to není a nebude možné. Lze jen bojovat. Bu vše, nebo nic, to je náš osud. Pochopil jsem správn ?"

Kníže Konrád jen op t beze slova p ikývl, pak pohlédl na svého staršího syna a pravil významn :

„A m jte všichni na pam ti, že B h, jeho Syn a Spasitel potrestá nesvornost a zradu, zatímco Št st na se p ikloní k tomu, kdo lépe a v rn ji ochrání zákon, ád a právo."

Old ich se podíval na otce trochu nejist , zato jeho bratranec Svatopluk dokázal, že vskutku pochopil. Povstal, vytáhl dýku a uchopil ji levou rukou za dlouhé a štíhlé ost í. Pak položil dva prsty na rukoje a prohlásil s pohledem up eným na svého strýce:

„Pane, p i tomto malém k íži p ísahám, že budu ctít a ochra ovat tento zákon ze všech svých sil tak dlouho, dokud stejn budou jednat i všichni ostatní," obrátil pomalu pohled na své bratrance. Také Litolt a hned po n m i Old ich povstali a beze slova p iložili své prsty k rukojeti Svatoplukovy dýky. Kníže Konrád uchopil ob ma rukama všechny t i pravice i s dýkou a sepjal je jako v modlitb :

„B h je mi sv dkem, že netoužím ani po boji, ani po smrti svého bratra, jsem však napaden a budu se bránit. A jen B h sám rozhodne, kdo v jeho o ích lépe ochránil právo Boží i lidské. Vás pak všechny i s tvým bratrem Otíkem, který zde te není," obrátil se k synovci a pok ižoval se, „ochra uj náš Pán Ježíš Kristus a také všichni svatí nech se p imluví za nás u Božího tr nu, nejsiln ji ovšem jeho pan enská matka, svatá Bohorodi ka…"

Také ostatní se zbožn pok ižovali, Svatopluk zasunul dýku zp t do pochvy a všichni se op t posadili, zahloubáni do svých myšlenek. Ob dámy se zahled ly na drobotinu kolem svých nohou a Litolt pod stolem znovu uchopil rozechv lou ruku své sest enice Bohuslavy. Kone n p erušil ml ení Old ich:

„Zákon našeho d da stanoví, aby vždy nejstarší našeho rodu usedl na stolec v Praze a panoval všem ostatním. Po králi jsi to ty, ot e, ale nejstarším z nás devíti je bratranec B etislav, jeho prvorozený syn…"

Jeho otci se ani sval ve tvá i nepohnul:

„Je to tak, synu, je mu t icet let. Po n m pak následuje Boleslav, Vratislav v druhý syn…“ jen nepatrn se zarazil, ale p esto to nikomu z p ítomných neušlo, „a prvorozený syn jeho manželky, královny Svatavy, ten je o t i roky mladší. Pak následuješ ty, m j prvorozený syn. Jsi o rok mladší než Boleslav, a ty, synov e,“ obrátil se na Svatopluka, „jsi zase o rok mladší Old icha a proto na míst dalším.“

„ tvrtý tedy,“ pronesl spíše pro sebe oslovený.

„Dalším v po adí je Bo ivoj, tomu je dvacet ty i let. Je o ty i roky starší než ty, Litolte, ale ostatní t i jsou všichni mladší tebe: Vladislav je stár osmnáct, Otík sedmnáct a Sob slav necelých šestnáct jar.“

Kníže brn nský zmlkl a zaclonil si o i. Slunce práv zapadalo, ale jeho zá e t sn nad obzorem ješt oslepovala o i p i pohledu na severozápad, odkud vedla jedna z hlavních cest k brn nskému hradu. Všiml si malého kotou e prachu v dáli, který se velmi rychle p ibližoval, takže zanedlouho bylo z ejmé, že se jedná o jediného cválajícího jezdce. Oto il se ke svým spole ník m, ale než sta il n co íct, procedil Old ich znovu mezi zuby hlasem prosyceným špatn skrývanou zlostí:

„Ot e, p ece nechceš bojovat proti králi proto, aby, když B h dop eje tvým zbraním vít zství a tob n kdy v budoucnu pražský sto lec, nastoupil po tob B etislav nebo Boleslav?“

„Bude, jak B h dá,“ odv til Konrád tak rozhodn , že všichni pochopili, že je to poslední v ta celé rozmluvy, „ale to mi v , synu, že zákon jen tehdy je dobrým zákonem, když platí pro všechny!“

V té chvíli vyšel z budovy na nádvo í muž asi padesátiletý, dosti bohat od ný v dobrou kroužkovou zbroj, ale bez p ílby, s nezvykle krátkými tmavými vlasy. Mírn se uklonil a pravil chraplavým hlasem se silným moravským p ízvukem:

„Budeme mít hosty, pane. Hlídka ohlašuje povoz s t emi muži, jsou vzdáleni hodinu cesty.“

„Jaký mají doprovod, Vacku?“ zeptal se klidn Konrád. „Kolik vojska?“

„Žádné, pane,“ odpov d l p edák Vacek, pravá ruka knížete a zároveň správce bn nského hradu, „jsou to mniši a mají jen n kolik pacholk na ochranu a obsluhu koní.“

„Mniši, íkáš?“ podivil se kníže. „To je zajímavé. Práv te mniši? Dobrá, nech jim p ipravit jizbu k p espání, pacholci z stanou u stájí, a se o n stráž postará. Hlídka nech se ihned vrátí na své místo, však budeme mít brzy jiné hosty…“

Konrád se odml el a rozhlédl se po svých spole nících. Kn žna Virpirka po ala istit a oprašovat dva malé výtržníky. Také kn žna Eufemie se za ala sbírat s pohledem významn up eným na svou dceru. Kníže se op t oto il ke svému p edákovi:

„P ive pak mnichy sem, bude tu ješt dlouho p íjemn , ale malou poradní jizbu a p ipraví rad ji taky.“

Správce hradu Vacek se beze slova uklonil a odešel. Hned nato se objevily na terase nádvo í dv služky a chopily se vzpouzejících se chlapc . Starší se nechal p emluvit a odcapal dobrovoln , mladšího pak za p íslušného evu prost odnesly. Dva zamilovaní odd lili pod stolem své ruce, Bohuslava pak uchopila matku v podpaží a odešly. Hned po nich se rozlou ila také kn žna Virpirka, a tak muži osam li. Chvíli sed li ml ky a ekali, jestli kníže Konrád obnoví rozhovor, když ten ale ml el, povstal kone n Svatopluk a mírn se uklonil:

„Dovol, pane, abych se s tebou také rozlou il. Když te slunce za padlo a trochu se ochladilo, je as k ve ernímu cvi ení ve zbrani. Musím také najít bratra a p itáhnout jej od stájí a od eky na cvi išt , má co dohán t v p ším boji. S kopím je velmi šikovný a na koni sedí, jako by s ním byl srostlý, ale na udupané zemi je to s ním horší. S me em vládne už docela obstojn , ale to ostatní… Hanba mluvit!“

P átelsky pokynul ob ma bratranc m, oto il se a odcházel. Také Litolt vysko il od stolu:

„Po kej, Svatopluku, p jdu s tebou. Sbohem, ot e, sbohem brat e!“

Old ich z stal sed t, po kal, až oba mladí muži zmizeli a potom se obrátil k otci:

„Kdy myslíš, že dorazí a kolik jich bude?“

„Brzy, Old ichu, brzy, už za n kolik dní. Shromáždili se na den svatých apoštol Petra a Pavla a vyrazili nazít í. Cesta je dlouhá, vojska je velká síla p ších a hodn voz . Navíc nemají pro sp chat, v dí, že naše bažiny jsou den ode dne sušší. Deset dní. Dnes je šestého dne m síce ervence, za t i nebo ty i dny je zde máme. A-kolik jich bude? ekl bych tak nejmén deset tisíc.“

„Deset tisíc,“ vyk ikl Old ich, „deset tisíc králova vojska?! Vždy nás je i s jízdou sotva dva tisíce! To je šílenství, iré šílenství! Jak se chceš postavit takové p esile? Zadupou nás do zem , zadupou, ani památka po nás nezbude, uvidíš…“

Otec však z stal úpln klidný, ba dokonce se trochu usmíval. Old ich se zarazil, párkrát se zhluboka nadechl a opatrn se zeptal:

„Nebo to není pravda? Tropíš si ze mne žert? Bude jich mén , nebo snad nás je víc? Víš toho snad více než já, ot e?“

Konrád zavrt l odmítav hlavou:

„Ne, synu, nevím, je tomu opravdu tak. Jich bude nejmén deset tisíc, z toho tém polovina jízdy. Po ítej se mnou: králova družina dobré t i tisíce, B etislavova asi dva, to je p t, p ší voje všech p edák ješt jednou tolik, to nejmén . Osobní královu stráž ani nepo ítám, protože normáln se b žného boje neú astní. Nás by mohlo být více, kdybych p edem shromáždil moravské p edáky, ochotné stát v rn na mé stran , ale práv to jsem u init necht l.“

„Já vím, o tom jsme už n kolikrát hovo ili, ale pro jenom, pro ?“

„Protože síla nespo ívá vždy jen v po tu vojska a množství zbraní, proto. Necht l jsem rozkol celé zem , necht l jsem štvát moravské rody proti eským, Moravu proti echám. A jak by to bylo snadné! To jsem p enechal bratrovi. To a iní on, a si to on zodpoví p ed Bohem i lidmi. Já se mu postavím jen se svými nejv rn jšími, s naší vlastní družinou. V mi, synu, že naším nejv tším spojencem musí být vlast ní svornost a naopak rozpory ve vojsku králov , jen v tom je naše nad je. Král mne p ichází poko it a potrestat s velikým vojskem. Jen a všichni vidí, jak to bude snadné…“

Old ich se zahled l otci p ímo do o í, ale nevy etl z nich v bec nic. Pot ásl tedy jenom ned v iv hlavou:

„Ot e, kdybych nev d l, jak jsi p ipravil nes etné bitvy vždy tak mistrn , že nebylo p ípadu, aby nebyl nep ítel n ím p ekvapen, tak bych te dozajista nebyl tak klidný. Pomni ale, že to byla vždy bu vojska cizák , nebo jen n jaké tlupy lapk a zlot ilc , te ale jde proti nám naše vojsko. Tv j bratr i ten prokletý Zderad t znají!“

„Já vím, synu, pravdu díš, ale i já je znám nejmén tak dob e, jako oni znají mne. Bude sice záležet dosti na tom, kdo z nich se kam postaví, ale dá-li B h, zažijí také po ádné p ekvapení.“

Old ich už nenaléhal, protože dob e v d l, že nutné v domosti o p íprav boje jsou vždy sd lovány nejen v p esném odstup ování podle postavení p íjemce, ale i v odstupech asových, které jsou tak d ležité, že se nemohou zastavit ani p ed ním, nejstarším synem úd lného vládce a vrchního velitele. Povstal proto, sklonil se ale ešt na posledy vedle sedícího otce, op el se rukou o st l a otázal se:

„M žeš mi alespo prozradit už dnes n co bližšího k úkolu, který eká mne?“

„Samoz ejm , synu, jak bych nemohl,“ odv til kníže Konrád a podíval se mu pevn do o í. „Ty budeš celou dobu zde za hradbami jako nejvyšší velitel pevnosti a m j zástupce v p ípad nep ítomnosti. Sám se soust edíš zejména na západní hradbu, k severní p jde Svatopluk a k východní Vacek, o jižní se pak postarám sám. Musíš dát také trochu pozor na bratrance, Otík se už jist nenechá poslat k ženám, bude chtít bojovat. Musí být pod dohledem, aby nevyvedl n jakou nep edloženost.“

„A co ty, ot e, co chceš ty u init, jaký máš zám r?“ zkusil to ešt jednou Old ich, ale znovu nepochodil. Konrád se jenom zasmál:

„Vše ostatní se dozvíš zav asu, synu! Víš v této chvíli stejn více než kdokoliv jiný. Hlavní porada bude až zítra.“

Old ich odešel. Na terase zavládlo ticho, rušené jenom silným cvrkotem etných cvr k ve spárách i na teplých zdech. Kníže Konrád se hluboce zamyslel, takže tém nevnímal služky a pomocnice, které rychle uklidily st l, celou terasu pokropily vodou a ist zametly. Pak prost ely nádobí pro n kolik osob a p inesly konev vína a konev vody, nebo kníže Konrád m l zvyk p inesený z Itálie, že pil víno ed né

vodou. Nalil si pohár, pomalu upíjel a n co si pro sebe mumlal do vous . Poté vstal a za al se procházet; zdálo se, jako by p itom po ítal kroky. Chvíli chodil rovn a chvíli dokonce do kruhu, ale brzy toho nechal a op t usedl ke stolu. Za okamžik se otev ely dve e na terasu a vešel p edák Vacek, následován mohutným mnichem v tmavé kutn , s velkým podivným bronzovým k ížem se dv ma nestejn dlouhými p íkami na splétaném koženém emínku, který mu spadal hluboko na prsa.

Když jej kníže spat il, vyšel mu v ústrety. Mnich se zastavil a pokorn se mu uklonil, kníže jej však objal, vzal jej jemn za paži a vedl jej ke stolu. Vacek se na svého pána tázav podíval a ten mu pokynul rukou:

„D kuji ti, p íteli, že jsi mi p ivedl tuto návšt vu, mn nade všechno milou! M žeš te jít. Zkontroluj ešt hlídky a dej mé stráži pod íznout tu ného berana, a se radují se mnou; já mám totiž radost, velkou radost! Máme dnes poslední klidnou noc, zítra je hlavní porada a pak to za ne. Kdoví, kdy se zase vyspíš.“

Vacek se beze slova uklonil a na rozlou enou políbil s velkou úctou k íž, který mu mnich nastavil. Ten se poté znaven usadil ke stolu a zhluboka si vydechl. Podíval se na knížete, nalil si pohár isté vody a ut el si zpocené elo. Konrád jej s úsm vem pozoroval:

„Božet chu, p íteli, jak jsem rád, že t vidím, práv te To samo nebe t poslalo…, ale nap ed povídej ty. Vím, co se ti p ihodilo v Praze, zastavili se tu mimo jiné Ratibor s Budivojem a n kterými jinými p edáky, co byli na vyhlášení tažení. Vypráv li mi o všem, také to, že t m j bratr nechal zav ít, ale nev d li ani pro , ani kdy t pustí. Povídej tedy, co se p ihodilo. Byl jsi dlouho v žalá i?“

Opat Božet ch jenom mávl rukou a zavrt l hlavou na znamení, že to ani nestálo za e :

„Jen t i noci, pane, déle ne, a nikdo m nijak netrápil. Byl jsem u krále ten ve er p ed hostinou spolu se Zderadem a byl to velice důležitý rozhovor. Dozv d l jsem se jako první, co te už ví celá zem , ale myslím, že jenom proto m král nekázal uvrhnout do žalá e. Hlavním d vodem bylo, že Zderad mu prozradil, že já spolu s n který mi bratry už od jara zdobím tvou kapli na znojemském hrad … Vidíš, zase tak samoz ejm z mých úst vychází ta ‚tvoje kaple‘, ale král se hrozn rozzlobil. Že je to prý jeho kaple, že o tom nic nev d l, a když mu Zderad radil, aby mne uvrhl do žalá e, tak to hned ve svém hn vu u inil. Z stal jsem tam celý p íští den, když byla hostina, i celý den další, když se p edáci rozjížd li dom , t etího dne mne však pustili.“

Opat se odml el, pak si sáhl pod kutnu a vytáhl z velké vnit ní kapsy ohromné klubko tenkých kožených emínk r zných barev. Položil si je do klína široké sutany a za al jednotlivé emínky rozplétat, uhlazovat a skládat vedle sebe, až mu spadaly z klína na zem jako proud r znobarevných had . Našel jejich svázaný konec a za al emínky

provlékat a zaplétat, takže mu v klín za al vznikat krásný široký kožený pás se složitým pestrobarevným vzorem.

„Jaké to bylo v žalá i, pov z mi o tom n co…“

„Byl jsem jenom v prvním podlaží, kde jsou veliké místnosti i se stolem a židlemi. Spí se na zemi na slám , každý má i houni nebo dv . Je tam samoz ejm vznešen jší spole nost, p edevším lenové rod nep átelských Zderadovi a jeho p íbuzným a p átel m, mnoho je jich z Moravy. Jsou tam ale také potrestaní lepší lenové královy družiny nebo služebnictvo z paláce a rovn ž ti, kdo se znelíbili biskupovi. Všichni jsou za silnou m íží, ale jinak volní. Druhé podzemí je mnohem horší, tam jsou sprostí zlo inci p ed soudem, po soudu je v tšinou hned popraví. Ti spí v malých kobkách na holé zemi p ikováni ke zdi, ale jsou tam také mnohem kratší dobu než v zni v horním pat e. Králo vy soudy pracují rychle a dob e. Kat má po ád plné ruce práce, ale zlo inc moc neubývá.“

„A když t pustili, co jsi d lal, kam jsi jel?“

„Jel jsem samoz ejm nejprve na Sázavu do našeho kláštera, král mi poru il p ipravit zásoby pro vojsko i píci pro kon . Klášter musí vždy zásobovat oddíly p i tažení p es Moravu. Te už vojsko prošlo…“ podíval se opat tázav na knížete, který jenom klidn p ikývnul, „ale já jsem na n ne ekal a když jsem vše pot ebné za ídil, vzal jsem své pomocníky a jel jsem hned do znojemského hradu, abych prohlédl kapli.“

„To je dob e, Božet chu, moc dob e. Pov z mi, je tam vše v po ádku? Jak jsi daleko a co ešt zbývá ud lat?“

Opat se na knížete podíval trochu p ekvapen :

„Pane, tob hrozí obležení, silné vojsko je na pochodu a bude tady v n kolika dnech a ty se zajímáš o kapli kdesi na pohrani ním hrad ?!“

Konrád se však jenom zasmál a plácl jej po mohutném rameni:

„Zajímám, opate Božet chu, zajímám, a až ti prozradím, co mne napadlo, protože se mi o tom práv dnes v noci zdálo, myslím, že pochopíš, pro se zajímám… Ale ekni mi už kone n , jak te kaple vypadá.“

Opat Božet ch už se nenechal pobízet:

„Jak víš, kapli jsme nejprve zevnit vyspravili a vy istili omítku, která byla ešt velmi dobrá, erstv jsme ji vybílili a p itom napustili tak, aby po navlh ení dob e p ijímala barvy. Postavili jsme lešení, které jsme ale v apsid už zase rozebrali, nebo ta je celá hotová: Ježíš Kristus, náš Pán a spasitel tr ní ovšem ve vít zném oblouku její kupole, po jeho boku jej prosí jeho svatá matka Panna Marie a po druhém svatý Jan K titel, obklopeni jsou pak dvanácti and ly strážci. V horním pásu apsidy je pak dvanáct svatých apoštol a v dolním záv s opony, skrývající tajemství spasení. Ten je stejný i ve spodním pásu hlavní lodi kaple, kde už je také hotový, ale zde lešení ešt stojí. Nad záv - sem opony je v lodi hotový celý další pás, v novaný svaté naší Pann

Marii a radostem jejího života, nebo jí pat í celá kaple. Jsou zde vy malované scény, jak se p ihodily za sebou, tedy Zv stování, když poslal Pán archand la Gabriela, pak Navštívení, poté narození Pána a Spasitele našeho, v stování pastý m o narození Jeho, klan ní t í král p ed Ním, vražd ní nevi átek v Betlém z rozkazu krutého vlád ce Heroda a kone n út k Svaté rodiny do Egypta."

Opat Božet ch p estal na chvíli splétat sv j kožený opasek, zbožn se pok ižoval a hned zase pokra oval:

„No, a pak je hotová už skoro celá kupole hlavní lodi. Úpn naho e ve vrchlíku je ovšem p ítomen Duch Svatý. Kupole sama je rozd lena na ty i díly, které pat í ty em svatým Evangelist m, mezi nimi pak budou stát ty i and lé cherubíni. Spodek kupole ale ešt zcela hotov není, proto tam stojí zatím ešt lešení. Malujeme ovšem odshora dol a …"

„Zadrž, Božet chu, opate milý, zadrž," sko il mu kníže Konrád celý nedo kavý do e i, „zadrž a ekni mi rychle, kolik ešt zbývá v lodi místa – jeden pás, nebo snad dva?"

Opat se celý p ekvapený zarazil, mimod k se rozhlédl kolem sebe a znovu se zbožn pok ižoval. Pak se trochu rozpa it podrbal na tonzu e a za al si t ít bradu, jako by se mu necht lo ven s nep íjemnou pravdou. Kone n se rozmyslel, odkašlal si a pomalu za al:

„Víš, pane, je velice zvláštní, že se ptáš práv na toto, protože já to sám nevím! Bojím se totiž, že jsem ud lal v kompozici chybu, nevím te dost dob e, co s tím provést… Hlavn proto jsem byl mezitím ešt rychle ze Znojima zp t na Sázav ve svém klášte e, pro barvy, kterých te mám plný v z, a také pro další pomocníky. Budeme te natrvalo ty i, protože se bojím, že budu muset p emalovávat. Proto jsme také dnes p ijeli sem k tob od Sázavy a ne od Znojima, kam máme ovšem velmi nasp ch. Práv o tom jsem se cht l s tebou radit, ale ešt než jsem to sta il íct, ty sám jsi na to jakýmsi vnuknutím narazil…"

Konrád se vzrušením už neudržel. Vstal tak prudce, až židle s t eskem padla na podlahu, a chv jící rukou se pok ižoval. Pak pŏr aženou židli narovnal a naklonil se k opatovi:

„Ano, ty to íkáš, Božet chu, je to vnuknutí, dob e si to zapamatuj! Musí to být Boží vnuknutí, však jsem ti vypráv l o svém snu, jiné možnosti není…"

Oba muži se op t zbožn pok ižovali a kníže se otázal:

„ ekni mi ale rychle, jaká chyba v kompozici, o co vlastn jde?"

„Inu, to je tak," spustil opat, „výška jednoho pásu malby je p esn ty i lokty. Tak tomu musí být, protože výška st ny v apsid je osm lokt a nad ní je kupole. To jsou dva pásy malby na celou st nu, na prvním je záv s opony a na druhém dvanáct apoštol , to je naprosto v po ádku. Hlavní lo je samoz ejm mnohem vyšší, p esn vzato je to tak, že rovná st na je vysoká trnáct lokt , pak za íná oblouk kupole. trnáct lokt , rozumíš pane?! trnáct, to je ta potíž! Kdybychom byli

za ali v lodi a malovali od kupole po ád dol , byl bych býval mohl od po átku rozvrhnout pásy od konce kupole po rovné st n tak, aby byly stejné. Nem ily by ovšem p esn ty i lokty, ale to by v bec nevadilo, jen by musely být stejné. My jsme ale samoz ejm za ali tím hlavním a nejd ležit jším, apsidou pro svatý oltá a taky tím nejsv t jším co je, Kristem, naším Pánem a Spasitelem, a tam byly ty i lokty výšky malby na jeden pás p esn tou správnou mírou. Tuto výšku jsme už potom ovšem museli protáhnout kolem celé lodi, to nešlo jinak… ty i lokty pro první pás se záv sem opony p ed tajemstvím spasení musely být stejné a ty i lokty pro pás života vezdejšího Panny Marie rovn ž. To je osm lokt , do za átku klenby kupole zbývá tedy ešt šest. A to je ta potíž, se kterou si nevím rady! Pot eboval bych bu ty i lokty, nebo osm, ale co s šesti? Když ud lám ešt jeden pás stejný jako ty ostatní dole, zbydou naho e dva lokty na konci rovné st ny pod kupolí. Co s nimi, co s pásem na pouhé dva lokty? Když naopak ud lám pásy dva, musely by být oba užší, tedy vlastn nižší, každý jenom t i lokty místo ty , ale to by nevypadalo v bec dob e. Hlavn jde o to, že ve výšce se už stejn zdá být pás užší, než ve skute nosti je, proto je nemožné, abych jej namaloval ešt užší. Mohl by být naopak širší, ale ne o celé dva lokty, šest lokt místo ty , to také nelze, to je p íliš mnoho. Je to zapeklitá v c, pane, prázdné místo uprost ed na šest lokt ! Proto také není ani celá kupole lodi ešt hotová, spodek chybí, ne bo nevím p esn , v jaké výši ji zakon it a co bude pod ní, a tak…“

Neš astný opat zmlkl a jenom jeho hbité prsty zaplétaly pestrý emínkový opasek. Kníže Konrád zav el o i, jak si v duchu vybavoval vnit ek znojemské kaple, pak je op t otev el, ale než mohl promluvit, opat dodal:

„A p emalovávat moc nemohu ešt z jiného d vodu. Mám te sice barev a všeho víc než pot ebuji a t i pomocníky, ale jde o as. Proto jsem hlavn p ijel, abys pochopil, pane, že nemohu za tohoto stavu být hotov ke dni, který jsi stanovil, abys uvolil jej posunout. Když budu muset mnoho p emalovávat…“

„Nic nebudeš p emalovávat, Božet chu, v bec nic,“ sko il mu do e i kníže Konrád, „nic, nebo i ty pochopíš, že tvoje t žkosti nejsou žádnou chybou v kompozici, nýbrž prstem Božím! Ale ekni mi ešt , co chceš vlastn malovat do toho prost edního místa, a už to bude jeden široký pás nebo snad dva úzké?“

„To já, pane, také nevím,“ p iznal opat zkroušen , „to p ece hlavn záleží také od toho, jak budou vypadat ty pásy! Vždy celá kompozice musí být uzav enou jednotou, to vše musí být jedna harmonie, jak geometrie, tak i obsah malby, to p ece víš…“

„Vím, práv že vím, a te ti také povím, opate, co ešt chybí ve znojemské kapli; ale m j na pam ti, že jde o Boží vnuknutí, a se moc neulekneš!“

Božet ch se zarazil a podíval se na Konráda pohledem, ve kterém se mísily obavy se zv davostí. Kníže se k n mu naklonil:

„Když ud láš nad hotový pás se životem Panny Marie další pás, vysoký také ty i lokty, zbydou dva lokty do za átku klenby, pravda?“

„Pravda,“ p isv d il mnich, „tak tomu je, ale co dál?“

„A když nad tento pás ud láš ješt jeden, vysoký také p esn ty i lokty, co se stane?“

Opat svraštil elo a obo í, našpulil rty a podrbal se na tonzu e:

„Horní polovina tohoto pásu zasáhne do klenby.“

„Správn ,“ odv til kníže Konrád, „a co by to znamenalo? Zmenšila by se kupole o tolik, že by to bylo p esp íliš nápadné? Nebo bys dokázal ukon it spodní ásti ty svatých Evangelist a and l cher ubín ne až ke konci klenby, kde p echází ve svislou ze , ale o dva lokty výše?“

„To je velmi snadné,“ odv til pomalu opat Božet ch a p imhou il o i v p emýšlení, „ukon it svaté Evangelisty a cherubíny o dva lokty výše je mali kost, pro ne… To ani nemusím p emalovávat a plocha kupole je veliká, ta se tím zmenší jen nepatrn . Dobrá, tedy dva pásy stejné výšky jako doposud, celkem osm lokt . Prvních osm už máme, dohromady šestnáct lokt , a svislá ze má trnáct, tedy dva lokty do kupole, to sedí. Ale co zamýšlíš, pane, do t chto dvou pás ? Já m l na mysli spíše už jenom jeden širší…“

„Poslyš dob e, p íteli,“ pravil vážn kníže Konrád „Do spodního z t chto dvou pás namaluješ p íb h, podobný p íb hu Panny Marie. Bude to rovn ž p íb h života, vlastn mnoha život . Tam namaluješ p íb h vzniku a pokra ování našeho knížecího rodu, jak je zaznamenán od samého po átku!“

Opat Božet ch z stal jako zkamen lý, nev ícn zíral na knížete Konráda a vrt l hlavou. Pak se rychle t ikrát za sebou pok ižoval a sepnul ruce:

„Ale to p ece nelze, pane! To nelze, to není v mé moci! Odpus , ale to je neslýchané, aby v posv cené kapli byli smrtelní lidé, to je holá nemožnost! I když jde o rod knížecí, této zemi už t i století panující, p ece jenom, to nelze… To ne, pane. To nemohu a nesmím u init, to je svatokrádežný in, to na mn nesmíš žádat!“

Konrád tiše a vemlouvav oponoval:

„Po kej ješt , opate, a vyslechni mne. Já t nechci svád t k h íchu a vydávat tvou duši v nému zatracení, ale pomni p ece, že jde o Boží vnuknutí! Vždy jak bych mohl já, muž v um ní stavitelském a malí ském tak neznalý, sám ze sebe p ipadnout na ešení, které tebe, mistra, tak trápilo? A já také ne z n jaké p emíry pýchy žádám od tebe takový in, ale pro dobro nás všech, našeho rodu, všeho lidu, celé zem ! Sám víš, že hrozí bratrovražedná válka, m j bratr táhne proti mn s velikým vojskem, aby mne poko il a možná i zahubil. Poprvé v d jinách této zem bude stát nejen kníže proti knížeti, nejen bratr proti

bratru, nebo to zde již bylo opakovan , ale také zem proti zemi, echy proti Morav ! Není to v c tak nebývalá, že omlouvá nebývalost toho, co po tob žádám?“

„Co tedy vlastn žádáš, pane?“ zeptal se opat stejn tiše, jako by m l obavy z toho, co te uslyší a s ním i Ten, který stejn ví vše. Kníže Konrád rozepjal ruce v gestu odevzdání se do v le Boží:

„Abys vymaloval smír! Abys ukázal na p íb hu našeho rodu, jak stály echy ne proti Morav , ale vedle ní a s ní po boku. Že byly doby, kdy náš rod vládl všem v celé zemi bez rozdílu a zem rozkvétala. Však kdo by to m l v d t lépe než ty?!“

Opat sklonil hlavu plnou starostí a váhav p isv d il:

„Je pravda, pane, že máme v našem klášte e vzácnou knihu, v níž je p esn sepsáno mnoho od po átku d jin vašeho knížecího rodu, ne bo bez n j by nikdy nebylo této zem a tohoto lidu. Nikdo ji také nezná tak dob e jako já, který do ní p ipisuje to, co se událo za našich život . Je však n co jiného psát slova do knihy a n co jiného je vymalovat p íb h do svatostánku, p íb h smrtelných lidí... To nelze. Ne, pane, to není možné."

„A pro by nebylo, opate Božet chu?“ otázal se trochu potm šile kníže. „Copak není nikde na sv t n co podobného, obrazy smr telných lidí ve svatostánku?“

„Máš jist na mysli hlavní chrám k es anstva v ím , kde jsou svaté obrazy papež , a vím rovn ž o tom, že v n kterých jiných chrámech jsou celé ady obraz svatých biskup , ale…“

„Po kej, Božet chu, zadrž,“ zarazil jej kníže Konrád, „a ekni mi up ímn – byli vskutku všichni ti zobrazení biskupové v t chto chrámech, ba i ta ada papež v ím , byli to opravdu všichni bez výjimky svatí mužové?“

Opat se celý nesv j zavrt l a za al se ošívat. Ne ekl však nic, pro tože odpov znal stejn dob e jako jeho prot jšek, který se k n mu naklonil, chytil jej za široký rukáv sutany a významn dodal:

„A ekni mi také, opate Božet chu, zda není v mém rod sv tec, který bezesporu m že zdobit st nu jakéhokoliv svatostánku?“

„Svatý Václav, patron a ochránce naší zem ,“ zamumlal Božet ch a pok ižoval se, „ano, to je pravda, ale…“

„A není tomu tak, Božet chu, že odlesk tohoto sv tce padá tak tro chu i na celý jeho rod? Není to p ece jen n co jiného než malovat jaké si smrtelníky, když namaluješ naše p edky v etn sv tce Václava, a to z d vod tak d ležitých?“

Chudák opat sed l celý znejist lý a t žce vzdychal, takže se kníže rozhodl vynést sv j poslední trumf. Pravil pomalu a významn , odm uje každé slovo:

„A pomni ešt n co, opate. Sám jsi ekl, že je n co jiného psát kni hy a n co jiného vymalovat svatostánek. Je to pravda, ale není tomu tak, že knihu dosti snadno zni í ohe , voda, plíse , ne istota, nepoho

da? P ece víš, s jakou námahou nutno neustále opisovat a opisovat, jakou práci odvád jí skriptoria vašich klášter , že bez této námahy by už snad ani nebylo knih? Tvá práce však, um ní vepsané pevn bar vou do stavby kaple, ta p etrvá v ky! Celá staletí; ba možná ješt za tisíc let naši potomci uvidí tvé dílo v celé kráse a velebnosti…“

Opat Božet ch se zachv l, jak mu p i t ch slovech p ejel mráz po zádech. Vztáhl ruce p ed sebe, jako by se cht l bránit pokušení, ale bylo vid t, že poslední slova na jeho duši hluboce zap sobila.

„Apage satanas“, šeptal sice stále dokola, ale kníže Konrád pochopil, že v jeho p íteli se cosi zlomilo. Ne íkal proto už nic, jen trp liv -e kal. Po chvíli opat zast eným hlasem pravil:

„Pane, kdybych nev il v Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista, musel bych myslet, že mne tvými ústy pokouší ten v ný nep ítel lidst va, který se bojí pravého sv tla a nenávidí je. Boží milosrdenství je ale nezm rné a jestli ty vskutku myslíš, že pro blaho této zem je to nutné, in extremis ultima ratio, pak tedy… Potom já se nesmím bránit, já pak musím svým dílem ob ti p isp t… A je-li to h ích, tedy za n j zaplatit pokáním a doufat v milost Boží a jeho odpušt ní…“

Opat Božet ch trochu zaváhal a pak se svrašt lým obo ím dodal:

„Co ale, pane, bude, když biskup takto vyzdobenou kapli nevysv tí?“

„Vysv tí, ur it vysv tí, pro mír a pokoj oproti hrozící válce jak by nevysv til? To už nech mé starosti… a doufejme ješt více starosti mého bratra krále. Snad B h dop eje ve svém milosrdenství, o kterém mluvíš, že dojde zde p ed hradbami nejprve k jednání. Snad se mi poda í odvrátit mého bratra od jeho zám ru a tvoje pomoc touto mal bou by potom mohla být velice d ležitá. O biskup v souhlas se proto jist obávat nemusíš. A kone n , když biskup kapli nevysv tí, pak ty nebudeš mít v bec žádný h ích, nebo potom by nebylo žádných smr telník ve svatostánku, jen v jakési stavb …“

Tehdy se opat Božet ch poprvé trochu usmál:

„K tob , pane, aby studenty na u ení logiky a práva posílali, ale pravdu díš. Kdyby biskup kapli nevysv til, nic se nestalo, a když vys v tí a požehná jí, pak…“

Zamyslel se a kníže Konrád cítil, jak v duši tohoto podivuhodného muže za íná opadat strach a zárove klí it touha a nadšení dostát tomuto svému novému a jedine nému úkolu co nejlépe. Zasmál se proto s úlevou v srdci a otázal se:

„ ekni mi, Božet chu, budeš pot ebovat k malb svou knihu?“

„Co pravíš, pane?“ vytrhl se mnich ze zamyšlení. „Jakou knihu? Myslíš starou kroniku o naší zemi a vašem knížecím rod ? Kdepak, vždy ji znám nazpam do poslední te ky, tu k malb nepot ebuji, je nom si musím rozvrhnout…“

A zadíval se tázav na knížete Konráda:

„Po kej, pane, tys pravil ‚p íb h vzniku a pokra ování našeho knížecího rodu‘. To jest ovšem povolání P emyslovo, vašeho prap ed ka, od pluhu na knížecí stolec a poté souvislá ada panovník , ale ko lik jich bude? Kdo všechno má být zobrazen a hlavn kým se ta ada ukon í? Já znám samoz ejm p esn celé po adí, ale musím v d t, o kolik postav se celkem jedná, protože musím p esn rozvrhnout, kolik místa bude pot eba v ad na jednu postavu. Na za átku bude ovšem t eba více místa na scénu povolání, ale potom p ijdou vlastn už je nom jednotlivé postavy knížat… Je to tak p ece?“

Opata se op t zmocnil vnit ní neklid, jako by celá ta záležitost neby la ješt u konce. Úp nliv se zadíval na knížete Konráda, ten však ml el jako hrob a jenom tiše p ikývl. Božet ch za al tedy rychle po ítat na prstech, potom se zamyslel a pravil:

„Nutno vyjít z délky obvodu kruhu. Pr m r kaple je tém p esn stejný jako výška svislé st ny, tedy trnáct lokt . To znamená, že ob vod je o n co více než trojnásobek tohoto pr m ru, to by bylo dva a ty icet, ekn me celkem ty ia ty icet lokt . Vchod do apsidy z toho zabírá šest lokt , zbývá osmat icet na délku pásu. Když ukon ím adu svatým Václavem, který je v po adí dvanáctý od prvého P emysla, sta í mi na samotné postavy asi ty iadvacet lokt . Ší ka pole na jednu postavu totiž nem že být o moc více než dva lokty, je-li výška pásu ty i lokty, ili zhruba polovina. Tak to vyžaduje proporce lidské posta vy, ší ka je rovna asi tak polovin výšky. Zbývá tedy ješt trnáct lokt a to je na scénu povolání od pluhu více než dost. Mohl bych ovšem za ít už poselstvem, které povolání p edcházelo. To bude asi to pravé… Musím si to vše velmi dob e rozmyslet a propo ítat…“

Kníže Konrád se tvá il jako nevinnost sama a d lal, že v bec neví, kam opat sm uje.

„Obdivuji t , Božet chu, jak umíš jenom tak z hlavy rychle po ítat! Já jsem tu p edtím, než jsi p išel, zkoušel ty vzdálenosti odm ovat kroky, ale k n emu po ádnému ne a ne dojít…“

Opat však v bec neposlouchal, jenom zíral na knížete a v o ích mu klí ilo strašné podez ení. ešení celého problému ady postav už jej napadlo, ale bylo to tak troufale svatokrádežné, že si sám v duchu okamžit zakázal na n jenom pomyslit. Cht l v it, že se mýlí, ale v hloubi duše v d l, že se nemýlí, že jeho trápení ješt není konec, že to nejhorší teprve p ijde. A zrovna tak v d l až v tom nejposledn jším zá hybu své duše, že sv j úkol nakonec p esto provede, i kdyby jej m l stát život. Duši ne, tu by nedal za nic na sv t , ale pouhý život? Pro ne, pro v c tak jedine nou, tak nep edstavitelnou, tak strašlivou, tak nádhernou…!

Ot ásl se, jako by se probudil ze sna:

„Pane, z mého p edb žného propo tu vyplývá, že na adu tvých p edk až po svatého Václava jist vysta í jeden pás. Ty jsi však ho vo il o dvou pásech, z nichž ten horní má zasahovat dva lokty do klen-

by. Zap ísahám t jménem Krista, abys mi prozradil, co se má nachá zet v tom ho ejším pásu!“

Kníže Konrád rázem zvážn l a v o ích mu zajisk ilo tak, že opatem projel blesk strachu a pokory, protože náhle pocítil, co to znamená být Bohem vyvolen k panování a proto jiný než všichni ostatní lidé. Bezd - ky se zachv l, ale v d l v té chvíli jasn , že a bude kníže požadovat cokoliv, nebude moci odmítnout. Konrád se kone n nadechl a od pov d l, aniž by se mu pohnul ve tvá i jediný sval:

„Opate Božet chu, dá-li B h, tak do toho ho ejšího pásu namaluješ a tím až do v nosti zachováš svatou smlouvu knížat!“

KAPITOLA 6

ITALOVÈ

Šašek Janek pat il k pražskému hradu posledního desetiletí doby krále Vratislava zcela neodmysliteln . Malinká postavi ka s velkou hla vou, asto doprovázená obrovským psem, byla sou ástí zdejšího ko loritu, veselé cinkání rolni ek a zvonk šaškovské apky jej doprovázelo na každém kroku a ohlašovalo jeho p íchod. Jank v pestrý oblek, sešitý z desítek had ík , byl všudyp ítomný; v celém roz sáhlém areálu nebylo míste ka, které by neznal jako svou vlastní kapsu. asto se odvažoval i do podhradí, chrán n podivuhodnou šaškovskou imunitou, všeobecnou oblíbeností a zejméne v rným psím spole níkem. Zajímal se o vše a o každého, v d l o každé mali kosti, která se práv p ihodila kdekoliv na hrad , jeho znalosti a známosti byly p íslove né a také obávané. Jeho chytrost a obratnost byla všeo becn známá, stejn tak ovšem jeho zlomyslnost. Ale i velkorysost, protože mimo královských komnat s vysoce postaveným publikem vále ník a duchovních, v prost edí prostých bojovník a služebnictva, kucha a pomocník , byl trpaslík jiný. Dokázal sice být i zde zlomyslný, ba i zlý, ale jenom z odvety, z pomsty za p íko í, která se mu ob as stala, když jeho malá postava svedla hrubce a nezdvo áky k posm šk m nebo násilí.

U v tšiny lidí byl ale velice oblíbený, ba mnohde s radostí a úctou vítaný, protože um l poradit a pomoci v mnohých t žkých chvílích jako nikdo jiný. Po celém hrad se vedly nahlas nebo jen šeptem nes etné a mnohdy neuv itelné e i o jeho schopnostech: ví všechno, protože rozumí e i zví at a hlavn pták , umí být zárove na n kolika r zných místech a také se umí ud lat neviditelným – to byly jen ty nejb žn jší

historky. V desítkách kapes, našitých zevn i zevnit svého podivuhod ného oble ku, skrýval nep edstavitelné množství v cí, kterými um l vždy p ekvapit a okouzlit své okolí, p edevším ovšem d ti, které jej se sm sí bázn a nábožné úcty poslouchaly jako všemocného b žka. Práv t m totiž denn p edvád l n co neuv itelného: jak n kdo, kdo je stejn velký nebo dokonce ješt menší než ony, zná a umí takové v ci, že budí úctu a báze dosp lých muž , dokonce voják a state ných bojovník . Málo naplat, málokdo byl tak hloupý, aby necht l být zadob e se šaškem Jankem, a kdo m l to št stí, že se mohl nazývat jeho p ítelem, ten se nosil pyšn jako páv.

Trpaslík v d l o každém, zato ale o n m, o jeho osob a životních osudech nev d l nikdo nic. Mluvil jen málo a nikdy ne o sob , vždy jenom o druhých. Svou náladu a své názory vyjad oval velmi asto jen nep ímo, v náznacích, hlavn svým chováním, jakousi pantomimou, kterou um l skv le p izp sobit úrovni svých poslucha a divák , takže každý m l nev domky pocit, jako by šašek „promlouval“ práv jenom k n mu. Zrovna tak jedine n um l vždy vycítit okamžitý psychický stav svého okolí, na který zcela neomyln reagoval a už tím, že vybi oval zábavu a veselí až ke zt ešt nosti, nebo naopak náhle oto il vše v pravý opak. Um l rozveselit smutné, ale také rázem zmrazit smích na rtech a v jediný okamžik nechat p ejet po páte i ruku tak mrazivou, že se vlasy ježily hr zou. K jeho p átel m pat il také královský kat Tyr, ml enlivý zamra ený silák, obávaná postava v kožené halen . Ten bydlel se svými pomocníky v chatr i v nejzazším kout hradeb, kam se neodvažovali nakouknout ani ti nejodvážn jší uli níci z celého hradu, nebo se povídalo, že koho tam Tyr chytil, ten m l na vybranou jen ze dvou možností: bu se stal navždy dalším z jeho pomocník , nebo jej už nikdy nikdo nespat il.

Šašek Janek se potuluje po hrad , šmejdí neustále v každém zákoutí, chvíli je tam a chvíli onde, nikdo neví, za kterým rohem a ze které tmavé uli ky se ozve cinkání rolni ek jeho apky, kterou nikdy nesundává a bez které si jej nikdo neumí p edstavit. Tak je tomu i dnes, v poslední den m síce ervna, kdy se na veliké pláni na prot jším b ehu Vltavy, která za íná hned jižn od židovské osady, adí od v erejška shromaž ované vojsko eské zem k odchodu na Moravu. Po obou d ev ných mostech, z nichž jeden je postavený v ece tak, že využívá jejích ostrov jižn od hradu, proudí nep etržit davy lidí, p edevším ovšem vojska. Králova družina i jeho osobní stráž opoušt jí rozsáhlý hradní areál a p idávají se k tisíc m bojovník eských rod , kte í shromážd ni na prot jším b ehu o ekávají rozkazy k postupnému odchodu. Všude vládne nepopsatelný zmatek a obrovský rámus. Stovky voz rachotí okovanými koly po nerovných a prašných kamenitých cestách a duní po d ev ných mostech, tisíce ko ských podkov tlu ou do kamene a d eva. Všude cválají bojovníci s rozkazy od krále a jeho velitel k hlavním p edák m, desítky kramá

k i í a šermují rukama nad svým zbožím, hromadami zbroje, zbran mi, štíty a ko skými postroji, tisíce zevloun , známých a p íbuzných bo jovník lemují cesty.

Pražský hrad se pomalu vyprazd uje, nebo v tento den odchází se svým pánem nejenom jeho vojsko, ale také spousta služebnictva, kucha a pomocník , zásobova a honák dohlížejících na stáda koní, pohan i mezk a mul naloženými zásobami i zbrojí, doprovod mnoha t žkých voz , které ješt zbývají, p estože mnoho z této nejpo malejší sou ásti tažení je už n kolik dní na cest pod ochranou jed notek královy družiny. Vojsko, a to i p ší jednotky, postupuje rychleji, a tak se cestou n které ásti znovu spojí, pomalejší z stanou pozadu, rychlejší je p edb hnou. Vozy z hradu vezou jen malou ást zásob, nutných k takovému tažení, hlavní zásobování je už p ipraveno v cíli denních etap pochodu, rozvrženého na deset dní, pop ípad nocí, pro tože pro p ílišné vedro je mnohdy lépe p es den odpo ívat ve stínu a jít zato celou noc.

Sám král se svými nejbližšími, doprovázen také biskupem Kosmou, jeho služebníky a jeho ochrannou družinou, vyrazí až nazít í, obklopen svou t lesnou stráží, která tvo í záv r celé pochodové sestavy. Te p ehlíží na pláni svá vojska a ur uje se Zderadem a nejbližšími veliteli po adí pochodu. Jako první odešel b hem dopoledne B etislav se svou dvoutisícovou družinou a za ním vyrazila první polovina družiny královy. Te odcházejí postupn jednotky jednotlivých rod pod svými p edáky, hlavní p ší síla eského vojska. Na poslední zastávce p ed cílem, u Rosic, se má ješt p ipojit ta ást moravských p edák , kte í stojí na stran eského krále.

Tento den rámusu a všeobecného zmatku byl darem pro spády šaška Janka, cítil se v n m jako ryba ve vod . Potuloval se všude, ale centrem jeho zájmu byla v znice. Proplétal se po nádvo í mezi skupin ami bojovník v ze ské stráže, kte í v tšinou také odcházeli s vojskem, jen malá ást jich z stávala na hrad . Panovala tu uvoln ná nálada. Velitel osobní stráže Krása s hlavním královským žalá níkem Porejem m li totiž možnost d kladn probrat celou jednotku a rozhod nout z velké ásti podle toho, která služba se komu lépe zamlouvala; jen z ídka byli nuceni p ikázat tomu nebo onomu bojovníkovi odejít s vojskem. V tšina cht la jít s výpravou docela ráda, p edevším ti mladší, kte í se t šili na zm nu, boj a dobrodružství, ti, kterým strážní služba v sev ených prostorách hradu byla asto nudnou a jed notvárnou a jejich úkol dohlížet na v zn inností málo d stojnou. Zato n kte í starší, a p edevším ti, kterým stará zran ní už nedovolovala ú ast v boji, z stávali poblíž své rodiny, známých a kumpán a p enechávali docela rádi nepohodlí a nebezpe í výpravy t m mladším a siln jším.

Porej se snažil smlouvat o každého vojáka, ale moc se mu to neda ilo. Rozhodný velitel vybíral bojové jednotky podle vlastního

uvážení, a tak se Porej musel dívat se stále v tším znepokojením, jak se hradní stráž neustále zten uje a její kvalita mizí. Když byli hotovi, dokonce se s Krásou pohádal. Obo il se na n j, že s n kolika starci a mladými mrzáky nebude králi hlídat celý hrad a ešt i v znici. Velitel se však jenom smál a neustoupil ani o krok, a tak se Porej vzdal a za- al hledat ešení svých potíží jinde. Lámal si hlavu otázkou, jak to za ídit, aby toho bylo nadále na hlídání co možná nejmén . Nejprve si vytipoval n kolik zlo inc s provin ním tak lehkým, že je bude moci v p íštích dnech na vlastní zodpov dnost propustit. Poté si nechal za volat Tyra a když se podmra ený a nemluvný kat dostavil, prošli spolu s písa em Krampusem spodní sklepení a vybrali všechny zlo ince, které bude možné co nejrychleji popravit. Byli to p edevším všichni už odsouzení, ale s nimi se svezl i leckterý další ze zlod j nebo násil ník , kte í m li tu sm lu, že jejich zmizení ze žalá e nep inese pro jejich bezvýznamnost Porejovi žádné nep íjemnosti. Ušet il vlastn pouze ty, jejichž p íbuzní za n asto orodovali a nosili jim jídlo, ze kterého ovšem velká ást z stávala za drápy žalá ník , a potom ty, jejichž provin ní byla bu malá, nebo tak nejistá, že tu byla reálná možnost jejich omilostn ní. Soud te bude sice zasedat mén , to Porej v d l, ale úpln se výkon spravedlnosti nezastavoval ani za královy nep ítomnosti. Tuto pakáž soudil stejn i tak v tšinou správce hradu Me islav, který s výpravou nešel.

Kat sice mru el a mra il se nad takovým p ír stkem práce v p íštích dnech, ale Porej si jej naklonil zvýšením odm ny, kterou mu za tu námahu neváhal p islíbit. Tyr se s tím nakonec smí il, zvláš když si uv domil, že p ed nedávnem p ibral n kolik mladých a nezkušených pomocník , kterým n kolik intenzivních pracovních dn jenom prosp je, zatímco ti pokro ilejší budou moci ukázat svou zru nost a obratnost. Když kat s písa em odešli, Porej si trochu oddychl. Vid l, že jeho snaha je korunována úsp chem, protože tato akce tém vyprázdní spodní patro v zení. Na druhé stran dob e v d l, že nep ítomnost krále a jeho vojska povede v p íštích týdnech k rozbujení zlo inu a jeho p íjemn prázdné sklepení se za ne znovu rychle napl ovat.

Poté se odebral do horního v zení, kde ovšem takový krátký a ú inný proces nebyl možný. Zde by jen jediná p ed asná poprava mohla mít pro n j nebety né následky, zde bylo nutné nalézt ešení jiné.

Když se šašek na svých toulkách hradem propletl skupinami bo- jovník a došel až k v znici, byly zde práce na tomto ešení už v plném proudu. Hradní ková s n kolika pomocníky m l na nádvo í p ed v znicí rozd lanou výhe a na schodech do sklepa panoval ilý ruch. Stráž vyvád la v zn z horního sklepa a ková každému z nich za kovával pravou nohu hned nad kotníkem do t sného železného pouta, které nem lo žádný zámek nebo uzáv r. Byl to prost pevný železný

náramek s nava eným okem, od kterého vedl asi t i lokty dlouhý et z, zakon ený op t o n co v tším ocelovým kruhem. V zni se v tšinnou podávali trpn , jen n kte í zu ili a nadávali Porejovi, který na všechno osobn dohlížel.

Když se jeden z erstv zakovaných vracel do sklepa, vydal se trpaslík za ním. Seskákal po schodech do prvního podzemního patra a octl se ve velké hlavní místnosti, rozd lené t žkou m íží na menší p edsálí ur ené stráži a veliké vlastní v zení, kde se také piln pracov alo. Do celé dlouhé bo ní zdi, p ed níž ležela nahromad ná sláma, sloužící v z m za l žko, zazdívala parta zedník velké železné kruhy asi metr od sebe a jeden z ková tam zárove natahoval t žký et z. Ten byl tak dlouhý, že sahal od zadního konce celé místnosti až dop edu, procházel m íží do jizby stráže a kon il tam na p ední zdi u t žkého železného kruhu v masivním zámku.

Celá konstrukce byla nad slunce jasn jší. Žalá ník Porej se obával nové situace, kdy oslabená stráž bude nucena uhlídat po etné osazenstvo veliké v znice, a tak si pomohl jinak. Protažením dlouhého et zu všemi oky na zdi a zárove oky na konci pout v zn bylo-za ru eno, že každý z p ikovaných m l volnost pohybu mezi dv ma kruhy na zdi a mohl také nerušen ležet a spát. Žalá níci mohli samoz ejm ponechat komukoli volnost pohybu po celé místnosti za m íží, musel si ovšem nosit sv j p ikovaný et z v ruce, pokud jej necht l s in ením tahat po zemi za sebou. Trpaslík musel v duchu uznat, že si Porej pomohl chyt e, a to za cenu jenom mírného zhoršení pohodlí v z . Všichni v d li moc dob e, že být zakován u zdi, mnohdy za krk a na krátkém et ze, je zcela b žné, zatímco volný pohyb po velké míst nosti je naopak velikým privilegiem.

Janek se ochomýtal po celém v zení, tam prohodil slovo se stráží, tam se zapitvo il na zedníky nebo ková ské pomocníky, tam se zase ušklíbl na nadávající v zn . Nakonec se p ito il k vym ování dlouhého et zu a pozorn sledoval, jak jej ková zachycuje v kruhu na p ední zdi velkým železným zámkem a z kapsy na prsou silné kožené zást ry pak vytahuje t žký klí , kterým zkouší v zámku otá et. Šlo to však jen zt žka a se silným sk íp ním, takže toho ková zase nechal, klí zastr il zp t do kapsy a vydal se nahoru na dv r pro nádobku s olejem. Trpaslík si zatím podrobn prohlížel v zení, p edevším m íž, jejíž silné pruty stály tak hust , že by se mezi nimi neprotáhl ani on. Místnost strážných p ed m íží byla jen spartánsky vybavena, ale proti samotnému v zení p sobila p epychov . Byly zde dv jednoduché d ev né pry ny, velká truhla a masivní st l s lavicí u zadní zdi a n ko lika stolicemi p ed ním. U bo ní zdi stál veliký d ev ný stojan na zbran .

Zatímco se trpaslík proplétal mezi nábytkem, vrátil se do sklepa ková a s ním tentokrát p išel i žalá ník Porej. Šašek vesele cinkal rol ni kami a producíroval se kolem m íže práv tak t sn , aby na n j

v zni nemohli dosáhnout. Pitvo il se na n , po o ku však neustále sle doval vrchního žalá níka. Ten po kal, až ková naolejuje zámky na kruhu k et zu i na dve ích v m íži, a pak v obou zámcích vyzkoušel klí e, které mu podal jeho pomocník. Spokojen plácl ková e po ra meni, protože se te otá ely zcela hladce a bez sk ípání. Pomocník pak odešel a Janek s ním, koutkem oka však ešt ve dve ích zahlédl, jak Porej v ší oba velké klí e na háky vedle vstupních dve í.

Zahloubán ve své myšlenky, loudal se šašek Janek pomalu p es nádvo í hradu, až došel k odlehlému k ídlu sklad a hospodá ských budov, vešel do temné chodby a za al stoupat po mnohých schodech a prašných zákoutích. Šel pomalu a snažil se co nejmén cinkat svými proklatými rolni kami, až kone n dorazil na p du. Bylo tam dost temno, a tak se proplétal labyrintem trám , držících konstrukci st echy, až dorazil k d ev né st n , sestavené ze svislých prken. Sklonil se k zemi, odsunul d ev ný špalek, který tam stál, a zatla il rukou na jedno širší prkno, které se navenek nijak neodlišovalo od ostatních. Pod tlakem jeho ruky však povolilo a tím se ve st n otev el ani ne p l metru vysoký úzký otvor, kterým hbit proklouzl.

Když za sebou prkno zase zaklopil a narovnal se, stál v dosti prostorné místnosti. Vládla tu dokonalá tma, šašek však po pam ti nahmatal žeb ík, rychle po n m vyšplhal a jedním rázem otev el malou d ev nou okenici, která zde byla vsazena do st echy. Horké polední slunce vrazilo plnou silou do místnosti, až musel trpaslík p iv ít osln né o i. Slezl po žeb íku dol a s rozkoší se natáhl na m kkou postel, na níž m l n kolik polštá nacpaných pravým pe ím, které si sám naškubal z nakradené dr beže. N co jej však tla ilo, takže se op t posadil, rozvázal pe liv utažené tkanice své šaškovské apky a oba její postranní díly, spadající p es uši a tvá e, odklopil nahoru. Pak zajel prstem pod okraj epice, p i emž zárove nadzvedl husté up iny erných vlas , které nepo ádn vylézaly zpod jejího okraje na všechny strany, a poté celou epici i s vlasy stáhl dol . Objevila se hlava holá tak, že ani nejdokonalejší pleš nem že být tak hladká, nebo potahem trpaslíkovy lebky nebyla k že, nýbrž tenká vrstva hladkého vaziva, která z stává na hlav po stažení skalpu. Janek sebral z police had ík, namo il jej ve velkém v dru, kde m l pod poklicí trvalou zásobárnu isté deš ové vody a pe liv vyt el vnit ek své zvláštní paruky. Také hlavu si ot el vlhkým had íkem a ešt trochu namazal jemným olejem, který m l na polici v bronzové nádobce.

Celá místnost byla plná poklad . Bylo to trpaslíkovo království, kam se nemohl dostat nikdo jiný než on a odkud m l p ístup ke sv tu, známý pouze jemu – p es st echy r zných budov a jejich otvory, od v tracích šachet p es odvad e kou e až po r zná okna, p es ímsy, zdi a mnohde i šlahouny divokých popínavých rostlin, které pokrývaly st ny do mnohametrové výše. Na policích stály nes etné nádoby s tekutým i pevným obsahem, p edevším extrakty z rostlin nebo z jejích

ástí, sušené a drcené ko eny, stonky, semena a plody, vysušená nebo vycpaná zví ata, ale také podivuhodné množství knih. Krom toho zde bylo mnoho šperk , drahých zbraní, p edevším vykládaných a jemn cizelovaných dýk, r zné kusy od vu, spousta podivných nástroj a rozli ných amulet z kovu, d eva i kamene, množství lidských kostí a n kolik istých bílých lebek r zné velikosti, od kojenecké až po lebku dosp lého muže, a v neposlední ad i po ádný kožený m šec nap chovaný st íbrem a etnými menšími mincemi.

Trpaslík m l pochopiteln svou komoru v té ásti paláce, kde se nacházely komnaty knížecí rodiny; byl to jakýsi oficiální služební byt jednoho z mnoha významn jších královských služebník . O tomto p-í bytku každý v d l, že je chrán n jeho v rným psím spole níkem. Avšak zde, ve svém tajném útulku na nejzazší p d , který objevil a kultivoval už celé roky neúnavnou prací, kde st ádal vše, co m lo z stat utajeno ostatním, byl ve svém soukromí. Zde byl skute n doma. Toto místo, zvlášt když bylo tak teple proslun né jako tohoto dne, mu vynahrazovalo jeho ztracený domov, jeho zá ivou, vo avou, milovanou Itálii, na kterou nikdy nezapomínal a do které se stále toužil jednou navrátit. A zde, na p d , ne sice v kom rce, do které se nemohl dostat nikdo krom n j, ale p ed ní, za labyrintem chodeb a trám , se také asto setkával s nejlepším p ítelem, kterého v této nehostinné a studené severní zemi s jejími hrubými lidmi m l. S druhem, se kterým mohl promlouvat zp vavou e í své domoviny, se kterým si však rozum l i z jiných d vod .

Janek se na l žku nap ímil a poslouchal opatrný šramot blížících se krok . Po kal na smluvené trojí zaškrábání za d ev nou st nou, pak rychle vstal a natáhl si na holou lebku jemnou epi ku z m kké látky. Prolezl op t z kom rky malými dví ky a ponechal je otev ená, takže jimi na p du padal silný proud sv tla. Když se postavil, stál p ed ním muž jen o málo v tší než on sám, s podobn velkou hlavou, posazenou výrazn dop edu na hrbem znetvo ených zádech, s jemnou a bledou tvá í lemovanou dlouhými ernými vlasy, s tmavýma o ima a tenkými rty, orámovanými úzkou ernou bradkou. Hrbá , asi p tat icetiletý muž v tmavých šatech bez ozdob, jen s prostou dýkou u pasu, roztáhl paže a oba muži se objali a políbili na ob tvá e. Pak se posadili na mohutný trám naproti sob a trpaslík pravil zp vavou italštinou:

„Vítám t , Donicio, p íteli a brat e, jsem tak rád, že t op t mohu uvid t ve své opušt nosti a ve svém stesku! Jsem rád, že p icházíš, protože vím, že zítra odjíždíš, že musíš doprovodit krále, který se bez svého medika nehne ani na krok. Povídej, co se událo, co se ti p ihodilo za poslední týden, ale nejprve mi ekni, chceš-li vína nebo medoviny; mám zde obojí. Není toho mnoho, nechce se mi sem nahoru tahat zásoby pití, kterého mám všude dole, co hrdlo rá í, ale s tebou chci te vypít kalíšek nebo dva na rozlou enou.“

Hrbá se usmál:

„Velmi rád se s tebou vína napiji, brat e Giovanni, velmi rád, ale ješt v tší rozkoší je mi s tebou hovo it. V ru, vždy znovu užasnu, ne bo tolik rok už jsi v této barbarské zemi, ale když t slyším, jako bych byl v tom okamžení v ím …“

Trpaslík se jako lasi ka protáhl otvorem a v okamžiku se vrátil se dv ma zlatými poháry, za které by se nemusela styd t ani královská tabule – však z ní také pocházely – a ba atou lahví z tustého benátského skla. Mistr Donicio se díval se zalíbením na ty vzácnosti, ale nedivil se, znal dob e svého p ítele a jeho spády. Ten nalil vína, oba se s chutí napili a Janek pravil:

„Však rodná e , jak jsme ji od matky slyšeli, v nás z stává navždy. Myslíš, p íteli, že okamžit neslyším, jenom co ústa otev eš, že jsi z Benátek?“

„Pravdu díš…“ odpov d l Donicio a postavil opatrn sv j pohár s vínem na trám, „ale je to nesmírn zajímavé, co íkáš. Nemusí to být totiž vždy matka, která na dít mluví a to se potom nau í její e jako svoji. To tak není, jak mnozí hloupí lidé myslí, že d ti vše po krvi svých rodi mají, tak to není! N co mají, n co nemají a nikdo neví, pro tomu tak je. Ty víš, že jsem p e etl množství knih, skoro tolik co ty, p-íteli, ale více než všechny knihy mne zajímá to, eho se v nich do íst nelze. To, co je zde všude okolo nás a co nelze z knih a jejich moudrostí vysv tlit. Ty pravíš, že dít e í své matky hovo í, ale není tomu tak vždy a já ti o tom n co povím.

Jak víš, m j otec mnohokrát vypravil koráby na dalekou cestu p es mo e a asto se i sám t ch plaveb zú astnil. Byl až v zemi Turk , mnohokrát byl v Sýrii nebo ve Svaté zemi. Jednou, je tomu už mnoho let, p ivezl z jedné cesty do Egypta mé matce darem dít , úpln erné jako sm la, z národa, co p ebývá daleko na jih od pob eží egyptského až za velikou pouští. Byla to malá hol i ka, jen n kolik m síc tenkrát stará, sirotek, nebo matka jí zem ela, ješt než ji na trhu v Alexandrii sta ili prodat. M j otec ji koupil a p ivezl jako dárek matce. Ta si dívku oblíbila a m la ji odmali ka u sebe, skoro jako by to moje a mých sourozenc sestra byla, i když jenom otrokyn , a tak vyr stala s námi. A víš, Giovanni – však jsem ji jen p ed pár lety vid l, když jsem byl na posledy doma v Benátkách – víš ty, jak ona dnes, kdy je jí asi patnáct jar, mluví?“

Janek jenom zavrt l hlavou a Donicio významn dokon il:

„Ona mluví úpln stejn benátsky jako já nebo moje sestry! Úpln navlas tak, takže když zav eš o i, ekl bys, že je to vážená dcera z domu bohatého patricije a ne erná otrokyn . Jak je to možné? Jak to, že nemluví svou rodnou e í, když se p ece narodila kdesi hluboko v Africe? Tam m la svou matku a otce, je krev jejich krve, vypadá jako oni, ale když jsem na ni naléhal, aby mi n co ekla africky, tak tvrdila, že neumí, že to nejde. Nevím, jestli jí mohu v it, jestli to jenom neza pírá, ale p ísahala p i spáse své duše, že prý neumí. Není to zvláštní?“

„Je," zakýval trpaslík hlavou v hlubokém zamyšlení, „vše, co vidíme nebo i nevidíme okolo nás, je strašn zvláštní; v každé mali kosti, v každé mouše, ba zrnku prachu je samé tajemství. Minulé zimy bylo, jak si vzpomeneš, dost sn hu, tak jsem si jednou zrána vzal st íbrné zrcadlo ven a když se ochladilo, nechal jsem na n padat veliké vlo ky. To je u nás v ím vzácnost, sníh… Zato mám, jak víš, ješt z domova to vzácné vypouklé sklí ko, které všechno tak zázra n zv tšuje, a tak jsem je chytal a pak dlouho zblízka pozoroval. P edstav si, že ani dv ty vlo ky nejsou stejné! Každá je jiná! Hloupí lidé by ekli, co na tom je, takový kousek ehosi, když roztaje, z stane mokrý flí ek, ale to je p ece úžasné tajemství! Kolik padá vlo ek za jedinou noc jenom na tento hrad, za všechny noci jedné zimy, na celou zemi, na celý sv t, za všechny zimy od po átku sv ta!? Jak je toto možné!? Já jsem to dlouho pozoroval, mnoho hodin v r zné dny, až jsem celý promrzl, ale dv stejné jsem myslím nenašel. Kolik to musí být vzor , ale hlavn pro ? Pro je tomu tak, k emu? Pro tolik vzor , vždy by se nic nestalo, kdyby B h, který stvo il vše, býval stvo il také všechny vlo ky sn hu stejné. Až mi hlava t eští, když na to jenom pomyslím…"

Oba se v zamyšlení odml eli a pak se šašek Janek zeptal:

„Co íkáš, p íteli, na m j poslední dar? Prohlédl sis ruku?"

Medikus si vzrušením až poposedl:

„Prohlédl, a jak! N kolik dní jsem nad ní strávil, než se za ala p íliš rozkládat, p estože jsem ji balil do plátna namo eného v oct s trochou oleje. Co jenom bych za to dal, kdybych objevil, jak to za ídit, aby se daly mrtvé kusy déle uchovat. Už jsem zkoušel všechno možné, ale nic nepomáhá. Nejlépe je úpln to vysušit, vyudit, ale potom je vše tak tvrd spe ené, že se zase nedá nic poznat. Ale p esto, ruku jsem si prohlédl tak pe liv , jak to jenom šlo. Nejd íve jsem pomalu stahoval k ži, na h bet to jde lépe, na dlani h e a na prstech v bec nejh e. Potom jsem odškrabával to pod k ží a sledoval takové malé ervené pruhy masa, jak se táhnou mezi r znými kostmi. To si neumíš p ed stavit, p íteli Giovanni, kolik jich je! Nejmén dvacet, na jediné ruce! A jak jsou jemné! Kon í v tšinou v takových tenkých bílých nitích a ty se pevn napojují na kosti. T ch nití je ale v ruce ješt víc než on ch pruh masa, i siln jších. Jsou jako šlachy ze zví at…, úpln stejné vlastn , i když je h ích si to myslet. Ty probíhají rukou až úpln na konec prst a tam se napojují na kost pod takovým pevným o kem. Mám za to, že asi vedou od v tších kus masa z paže, ale p esn to nevím. Pot eboval bych p íšt celou paži. Giovanni, myslíš že mi ji budeš moci opat it?"

„Ur it ," pokýval hlavou Janek, „v p ištích dnech se bude hodn popravovat a Tyr na n jakou tu mrtvolu nehledí. Ale ty musíš odejít s králem na Moravu a než se vrátíš, tak se všechno zkazí a rozpadne…"

„Víš, p íteli," up el Donicio vášnivé tmavé o i na svého spole níkam „já jsem tomu nikdy necht l v it, že lov k má takovou podobnost se

zví aty! Vždy p ece lov k je jedine né stvo ení k obrazu Božímu… Ale když jsem studoval v Salernu, projížd l tam tehdy jakýsi v hlasný medikus až ze zem anglické, vracel se dom . Ú astnil se krátce našich p ednášek, poslouchal a moc nemluvil, ale ve er posledního dne, než pak odjel, jsem s ním byl popíjet vína a trochu za holkama. M l moc rád veselení s d vkami, mohl jich mít i n kolik za sebou za jednu noc a naše Italky se mu velice líbily. Trochu se napil p es míru a ráno, než nadobro odjel, mi vypráv l o samot n co, co jsem m l-te hdy za hloupý žvást, pitomou pohádku. Nikdy jsem to ani tob ne íkal, protože, protože…“ a mistr Donicio se pokradmu rozhlédl i na opušt né p d pražského hradu, „protože jestli je to žvást, nestojí to za to, ale jestli není… jestli není… pak Giovanni… pak je to velice nebezpe né!“

Královský medikus Donicio se pok ižoval.

„On mi prozradil, že byl mnoho let v cizin , ale nejen ve Svaté zemi nebo v Africe, ale mnohem dál. Byl ve vzdálené východní zemi, až za zemí tureckou, kde prý studoval léka ské um ní u mistr tak v hlas ných, že nám se o tom ani nesní!“

Trpaslík se pohrdav usmál:

„To jist lhal, to není možné. P ece víš, že jsou to pohanské zem , kde vzývají falešného proroka. Pro našince není možné se tam v bec dostat, snad leda jako otrok, ale ne tam studovat!“

Donicio jej však uchopil za ruku a významn pravil:

„Máš pravdu, p íteli, ale po kej, to není vše. To jsem mu sám hned namítl, ale víš, co on ud lal? Spustil na m náhle e í, kterou jsem nikdy neslyšel. On um l krom své barbarské mate štiny nejen latinsky a ecky jako my dva, ale mluvil také jednak hebrejsky, to jest e í Žid , se kterými se hodn stýkal v Londýn a Pa íži. Znáš ten krysí pronárod, ani tady v Praze jich není málo, oni jsou rozlezlí po celé dálav sv ta. Víš ty, co on pak ud lal? Šel, jako by byl jeden z nich, z t chto Žid , až do oné daleké východní zem , nau il se tam i její e a roky tam pak studoval! Oni tam sice nás, d ti pravého Boha k es anského Ježíše Krista, nenávidí, to máš pravdu, ale Židy tam ob as studovat se svými nechají. A on toho za Žida p estrojen celé roky využíval!“

„Za to jej Pán potrestá,“ prohlásil st ízliv šašek Janek a pok ižoval se, ale Donicio jenom pot ásl hlavou:

„To m že být, sám si to p ed Pánem zodpoví, ale víš, co mi ešt ekl? Že tam v té východní zemi mají proto tak vynikající u ence, léka e a filozofy, protože nejen studují z moudrých knih, ale také pozorují, zkoumají a porovnávají život kolem sebe. Dokonce studují celé lidské mrtvoly, rozumíš, kousek po kousku roz ezávají a vevnit studují…“

„To není možná,“ hlesl v nejv tším údivu trpaslík, „a to ten muž… on se n eho takového také zú astnil?“

„Ur it ," pokýval hlavou Donicio, „myslím, že zcela jist . Necht l mi to ovšem íct, natolik se bál, ale myslím, že ur it . Giovanni, p íteli milý, on toho v d l tolik, tak neuv iteln mnoho, že my dva si to ani neumíme p estavit a prostí normální lidé ani ve snu netuší, že n co takového v bec je!"

Znovu se odml el a pak se na svého spole níka usmál:

„Víš, brat e m j, já od ur ité doby proto už nev ím, že lov k je tak jedine né stvo ení. Minule jsem byl v paláci, když trnula králi zase ruka, abych mu dal léky. Zrovna odtamud odcházel ranhoji a nesl nohu. Musel ji u íznout jednomu vozkovi, protože se mu na ni na nádvo í p evalil t žký v z a celou mu ji rozdrtil. Dal jsem mu minci a on mi tu nohu p enechal, byla u íznutá tadyhle…" ukázal si na polovinu stehna, „a i když bylo maso rozdrceno a také kosti polámány, to místo tady uprost ed, kde se to hýbe, to bylo celkem neporušené. Víš, co jsem ud lal? Otev el jsem to ostrým nožem a po ádn prohlédl, a to neuv íš, co jsem zjistil!"

Když trpaslík zavrt l hlavou, zeptal se jej:

„Všiml sis n kdy, když jíš husí nebo králi í stehno, jak jsou ty dv kosti spojené? Tak já ti to povím: ta horní kost má dole takou kulatou jako hlavu a vršek té spodní kosti je jako vyhloubená miska, ale to není všechno. Mezi nimi jsou vložené dv takové jakoby vložky, takové na okraji siln jší a uprost ed ten í plátky. Jeden plátek je vlevo a jeden vpravo a mezi nimi jsou zase takové dv pevné nit , co spojují ty dv kosti odshora dol a p itom se k íží."

„A co má být, p íteli, co je na tom?" zeptal se udiven Janek.

„To je na tom, že u lov ka je to úpln p esn stejn tak! Je to tam jenom trochu v tší, takže ty nit jsou spíše jako š rky, a také je vše krásn jší, jako vymodelované, však to musí u lov ka být nejkrásn jší. Ale v tomu, že i ty máš asi v noze zrovna tak dva plátky a dv š rky, co se k íží. Úpln stejn jako husa nebo králík, Giovanni, husa a králík, jen si to považ…" a mistr Donicio se za al od plic smát a smál se ím dál víc, když vid l svého malého p ítele, jak si ned v iv prohlíží nejd íve pravou a potom levou nohu a opatrn je ob kr í a natahuje, jako by se obával, že se mu hnedle zaseknou. Nakonec se Janek za al smát také, a tak oba kr ili a natahovali nohy jako dva blázni a smáli se, až jim tekly slzy z o í. Když se trochu uklidnili, nalili si znovu vína ze sklen né láhve:

„To je dobré, ne? Co íkáš, p íteli?" promluvil op t medikus. „Nejen ty a já, ale i biskup, papež a král téhle zem mají ty stejné plátky mezi kostmi a ty stejné š rky k ížem jako poslední house, co n kde zobe na dvorku. No není to k popukání?"

„Je, ale když už jsi, p íteli Donicio, u krále téhle zem , mohl bys mi prozradit n co o tom jeho trnutí ruky? Je to vážná choroba, nebo co to vlastn znamená?"

Medikus si prohrábl vlasy a uhladil bradku:

„T žko íci, Giovanni, t žko íci, ale je to docela možné. Pro se však ptáš?“

„Pro se ptám?“ užasl Janek a zakroutil nev ícn hlavou. „Ty se ptáš, brat e Donicio, pro se ptám? Ty nevíš, jak je nesmírn d ležité, jestli je panovník zdráv, nebo nemocen, kdy zem e a jak? To je vždy velmi d ležité, a v téhle zemi to práv te m že být navýsost d ležité! P esta mne napínat a rychle vyjev pravdu. Co víš o králov nemoci?!“

Medikus pokr il rameny a svraštil obo í:

„Inu, když jenom ob as trne ruka, to by samo o sob ješt nemuselo být znamením vážné nemoci, ale ono je to horší. Jednak to pomalu postupuje. Král mi sám ekl, že to byly nejprve jenom prsty, te už je to ruka až po loket a za íná i rameno. A za další to není všechno, ob as totiž jako by také h e vid l a bolí jej hlava. Mé léky mu mnoho nepomáhají, zato ale víno, alespo si to král myslí…“

„A co to znamená?“ vyhrkl netrp liv šašek. „Co s ním bude dál?“

„N kdy se tak ohlašuje úplné náhlé ochrnutí, paralýza,“ pravil zamyšlen léka , „ale íkám ti, že to nemusí být. Tehdy to postupuje v tšinou ješt mnohem rychleji. Zmrtví ruka, pak noha, vždycky ta na té stejné stran jako ruka. To je zajímavé, nikdy na opa né, ale pro tomu tak je, nikdo neví. Pak klesne hlava a celý lov k. V tšinou um e, ale n kdy taky ne. Ochrne sice, mnohdy ani slovo mluvit nem že, ale žije dál, celé týdny i m síce, n kdy dokonce roky. U krále to jde velice pomalu, ale je to podobné. Jestli mu n kdy zmrtví ješt také noha, tak jej asi potom zasáhne i tato paralýza.“

„Znamená to, že by také mohl náhle um ít?“ zeptal se trpaslík a Donicio vážn p isv d il:

„Kdykoliv, zni ehonic. asto p i námaze, p i cvi ení ve zbroji nebo když vysko í na kon . Nevím pro , ale asto je to tak. Pokud vím, má to také v rod . Jeho otec B etislav prý n kolik dní p ed smrtí ochrnul a stejn tak i prad d Boleslav. Ten prý dokonce po ochrnutí žil ješt n kolik rok . Je tomu sice už skoro sto let, ale zde v Praze se to ví, vypráv li mi to klerikové z proboštství. Také nevím pro , ale tahle paralýza je asto v ur itém rod více k zastižení než v jiném. To je i v Benátkách dob e známo a potvrdili mi to i mist i léka i v Salernu. Navíc je nápadné, že jsou tak potrefeni ast ji lidé bohatší, výše postavení, nez ídka dokonce vládnoucí rody, jen málokdy chu asi.“

Trpaslík pozorn naslouchal. Vtom se plácl malou ru kou do ela a zvolal:

„Donicio, p íteli m j, vždy já n co nutn pot ebuji, totiž radu nebo i pomoc z tvé divotvorné kuchyn !“

Medikus se pobaven usmál:

„Jaký chceš zase vyvést povedený kousek?“

„Povedený, v ru že povedený,“ procedil skrze zuby trpaslík a v o kách mu zle zajisk ilo, „já jim tu p edvedu takový kousek, že na to nikdy nezapomenou. V il bys, co se mi p ihodilo onehdá, když král

vyhlásil tažení? M j starý nep ítel Zderad se mi pomstil za to, že jsem jej p i hostin vystavil posm chu. Zastihl mne p íštího dne bez mého Cata o samot s spráskal m bi em. Ten odporný pohan, ale já mu to nedaruju!“

„Pro jsi…“ za al Donicio, ale nesta il ani dokon it v tu.

„Pro jsem si nest žoval u krále, chceš íct? Na Zderada si u krále st žovat nelze, jen by se mi vysmál. Jinak mne p ed zv lí chrání, ale toho by nechal ud lat vše, co zamýšlí, jako… jako už jednou nechal…“ odml el se trpaslík a poškrábal se na své holé lebce. „Ale já si poradím sám. Te táhnou pry , z stane tu jenom malá ást stráže, mrzáci a nemocní a já jim provedu takový kousek, že na to nikdy nezapomenou. Pot ebuji k tomu ale tvou radu, možná i pomoc.“

Když vid l, že p ítel napjat poslouchá, naklonil se k n mu a tiše se zeptal:

„Je možno namíchat takový lektvar, aby ten, kdo jej okusí, zárove spal a také nespal?“

Medikus p imhou il o i a bylo vid t, že neobvyklá otázka jej zaujala. Pohladil si v zamyšlení bradku:

„Jestli ti dob e rozumím, máš na mysli takovou v c, že n kdo vypadá, jako by slyšel a vid l vše, co se kolem n j d je, ale p itom sní. Vidí tedy a slyší jen to, co je v jeho snu, co m že vid t a slyšet jenom on sám a nikdo jiný. Je to tak?“

Janek horliv p ikyvoval a Donicio se hluboce zamyslel:

„Základní ingredience budou t i. Prášek z erného námelu, co roste na obilí, prášek ze sušených hub, co mají ervené klobouky s bílými skvrnami a š áva z nezralých makovic. K tomu ešt pár p ídavk , ale neradil bych ti, abys to sám zkoušel namíchat!“

„Pro ne?“ zeptal se šašek, ale odpov si mohl snadno domyslet.

„Protože jednak je velice t žké strefit správnou dávku od každé ingredience do sm si a jednak také celkovou dávku doty né osob . Když jí dáš málo, nestane se nic, a když jen o trochu více, než je nutno, tak je po ní…“

„Donicio, p íteli milý, brat e, ud lej mi ten p ípravek, moc t prosím!“ sepjal Janek ruce, „já ti za to dám, co si jenom ekneš! Chceš peníze, šperky, nebo jinou vzácnost? Jen si ekni! Nebo snad chceš holky? Já ti opat ím, jakou budeš chtít, a m žeš si s ní d lat, co budeš chtít. T eba i dv , chceš?“

Medikus povstal z trámu, zasmál se a zavrt l hlavou, pak rozp áhl náru a šaška v ele objal.

„Giovanni, p íteli, pro bych to pro tebe neud lal? Ud lám a ani mne nenapadne se ptát, na co ten elixír pot ebuješ.“

Podíval se na Janka, ten z ervenal, ale ne ekl nic. Plácl jej tedy po rameni, že trpaslík jenom posko il a dodal:

„A co se tý e odm ny, s tím si hlavu ned lej, však už vím, co mi za to dáš. Kdepak holky, t ch já m žu sám mít, kolik chci, ani nevíš, jak

na tohle berou," pootočil se trochu a ukázal na svůj hrb, „a když potom uvidí, co na něj čeká tady…" a chytil se bez okolků za přirození, „ó jéje, jak ty jenom vzdychají a potom je ještě rozkoší, jako by je zavázal. Kde pak, slovanské holky jsou tak veselé! Jenom proto jsem tady v té barbárii rád, jenom proto, to mi věřte, ale od tebe bych chtěl něco jiného. Napřed mi však povězte, kolik té látky potřebuješ?"

Trpaslík svraštil obočí a poškrábal se na holé hlavě:

„Tak asi pro pět mužů."

Donicio spokojeně kývl:

„Dobrá, to není mnoho. Během noci to udělám a ráno to dostaneš, než s králem odtáhneme, však budeš u toho. Bude to malá nádobka a bude ti stačit jen několik kapek, nejlépe do vína nebo medoviny, kolik přesně, to ti řeknu až ráno. To množství ti jistě vystačí, ale s časem se bude účinek zmenšovat. Kdybys to nepoužil hned, tak za každý uplynulý týden přidej jednu kapku. Budeš si to pamatovat?"

Janek horlivě přikyvoval. Když se Donicio odmlčel, zeptal se ho ještě:

„A co si budeš přát, příteli? Povězte mi to prosím, a se mě žu připravit!"

„Opatříš mi od kata celou mrtvolu," odvětil Donicio se zalíbením, „celou, rozumíš? Už mám dost jenom rukou a nohou, chci vidět všechno, a v klidu. Já teď jedu s králem tam, kde budou bitvy, kde vždycky mohu docela dobře zkoumat zabité, různé rány, části vnitností, ale to není ono. Nemám na to ani dost klidu, ani času, ani místa, a teď v létě se musí mrtvoly rychle pohřbívat. Já bych chtěl v klidu prozkoumat každou malíčkost, rozumíš, Giovanni, každou! To jsou tajemství, za která bych dal život! Nikdo se to nesmí dozvědět, to víš, ale tobě věřím jako sobě. Dokážeš ji opatřit?"

Janek přisvědčil:

„Určitě, bratře, určitě, najdu. Nikdo nebude nic tušit, ani kat ne, on moc rozumu nepobral, a hlavně se nestará, o co nemusí. Děkuji ti, Donicio, mnohokrát ti děkuji!"

„To je malíčkost, příteli," opáčil medikus a začal se sbírat, „já naopak děkuji tobě. Víš, co mne napadlo, když jsem pozoroval podrobně tu ruku? Jsou v ní zrovna takové dráhy, co v nich teče krev, jako v krku nebo v paži a v noze. Víš, že když se setne hlava nebo když se usekne ruka nebo noha, tak krev stříká z takových dírek. Jenomže ty dírky jsou vlastně takové rourky, takové dráhy, řezně silné, to už vím. V ruce jsou ty rourky také, jenom jsou mnohem užší, ale v prstech se ztrácejí a já nevím kam. Všiml sis jistě také, že když krev stříká, tak je jasně červená, ale když řízneš a krev jenom teče, tak je tmavší, jakoby hustší. Chtěl bych v dětě pro …" uchopil se opět za svou dlouhou bradku, „a také kam se ztrácejí ty rourky v prstech; přece krev až z konce prstu také teče, když se řízneš nožem. Je to úžasná záhada. Víš, Giovanni," naklonil se dvorně k příteli, „já bych chtěl tajně sepsat všech

no, co sám v mrtvolách vidím, protože to v žádné knize nestojí, v žádné, kterou znám. Ty jsi tenkrát v ím p e etl mnoho knih, to vím. etl jsi snad v jediné n co takového?“

Trpaslík zavrt l hlavou:

„Ne, p íteli, ne etl, a že je v papežské knihovn n jakých knih…“

„Tak vidíš,“ zakon il Donicio spokojen . Oba p átelé se znovu objali a ob adn políbili na ob tvá e a pak se medikus pomalu vydal z p dy dol . Janek prolezl zp t do své kom rky a po kal dobrou hodinu, aby si nikdo nemohl povšimnout, že oba vycházejí ze stejného místa. Pak si sundal lehkou epi ku a natáhl si op t svou šaškovskou apku s nenávid nými rolni kami. Pe liv na echral bohaté kade e vlas , které lezly zpod okraje, sklopil bo ní p iléhavé díly, zavázal je pevn pod bradou a ješt omotal š rkou n kolikrát okolo krku. Potom zav el stropní padací okno a když se v nastalé tm trochu rozkoukal, vylezl z tajné komory zase na p du a slezl zp t stejnou cestou, kterou p edtím p išel. Kudy šel, tudy se na všechny vesele pitvo il, ale všude vládl ta kový zmatek a shon, že si jej nikdo ani po ádn nevšímal. Spokojen se pochechtávaje dorazil kone n do své komory v k ídle pro sloužící nedaleko králových komnat, kde ho jeho nerozlu ný p ítel radostí má lem porazil.

KAPITOLA 7

Odchody

P íštího dne probudil Janka hluk z nádvo í hradu už brzy zrána. Sbírala se králova osobní stráž se zbytkem jeho družiny, sloužící chystali muly a tažné kon pro vozy nejvyššího panstva, jež m lo dnes vytáhnout za vojskem. Od protilehlého paláce se p idávali bojovníci biskupovy družiny a chystali pohodlné vozy pro svého pána, který doprovázen kanovníkem Kosmou, kapitulním proboštem Markem a b evnovským opatem Klementem odcházel se svým panovníkem. Také sluhové královny Svatavy chystali vozy pro svou paní, která, obklopena mladšími dámami, se rovn ž ú astnila tažení. Neo ekávaly ji ovšem polní podmínky p i obléhání brn nského hradu, nýbrž pohodl né jizby rajhradského kláštera, jehož mniši pod svým proboštem Vilémem již p ipravovali vše pot ebné k p ijetí vzácné návšt vy i svého p edstaveného, opata b evnovského.

Trpaslík se rychle navlékl do pestrého obleku, sebral psa a vyšel s ním mezi hospodá ské budovy a dále na volné prostranství hradního nádvo í. Zatímco Cato pobíhal a o ichával každý kámen, loudal se Janek mezi vším tím shonem a hlukem a rozhlížel se na všechny strany, až došel do centra d ní. Sluhové sice vedli pro královnu a její dámy lehké klusáky s sebou, ale vzhledem k dlouhému a namáhavému pochodu byly pro n ve st edu pochodové formace soust ed ny pohodln vybavené kryté t žké vozy, jako také pro všechny duchovní. Kanovník Kosmas, statný, asi p ta ty icetiletý muž s velkou zpocenou pleší a chytrýma o kama v zarudlém obli eji, práv pomáhal na v z svému p edstavenému. P estože biskup téhož jména byl nejen o n ko lik rok mladší, ale také podstatn štíhlejší a pohybliv jší, pomáhal mu

jeho kanovník, poradce a zapisovatel ochotn do korby vozu, aby se pak s hlasitým fun ním vyšplhal za ním. Oba N mci, dlouhý, suchý a nemluvný opat Klement a starý, velmi vzd laný a jako významný u enec všemi ct ný probošt Marek s dlouhými bílými vlasy, které mu spadaly až na ramena zpod okraje nízké erné apky, se usadili do druhého vozu. T žcí valaši za práskání bi zabrali a oba vozy do provázené biskupovou družinou se rozjely na první denní pochod, jehož cílem byl hrad Škvorec, sídlo p edáka Bora z rodu Alešova, v rného a oddaného p íznivce krále Vratislava.

Poznenáhlu za aly do ješt p íjemn chladného vzduchu vycházet dámy, až se objevila v doprovodu Krasavy a Vlasty sama královna Svatava. Sluhové jí pomohli do vozu, avšak její dívky v pevných cestovních šatech zesílených k ží usedly na lehké koníky a rozhazovaly p itom sv dné pohledy na vznešen jší bojovníky královy družiny, kte í byli pod velením astova zástupce P edy p id leni k ochran královny a jejího doprovodu. Jako poslední vyšel král doprovázený rádcem Zderadem a velitelem osobní stráže Krásou. Vysko il lehce na plavého h ebce a zato il jej stiskem kolena ke královninu vozu. M l v plánu nejprve doprovázet královnu a ob as si k ní sednout, kdyby jej p íliš trápila jeho trnoucí ruka, v d l totiž, že na rychlém koni s n kolika bojovníky stráže po boku m že své vojsko p ed cílem cesty za krátkou dobu lehce dohonit. Také medikus Donicio se vydal k jednomu z doprovodných voz vezoucích proviant a zbroj, aby se v n m uvelebil i se svými brašnami. Zatímco ostatní nasedali a Krása vydával pokyny k postupnému odchodu, p ito il se šašek k vozu, v n mž práv zahlédl zmizet svého italského p ítele. Jako opice vyšplhal po velikém, železem okovaném kole, chytil se vysoké postranice a prosmykl se pod spodním okrajem t žké plachty dovnit vozu. Cato jej pozoroval se zvednutou hlavou a když se v z spolu s ostatními kone n rozjel k hradní brán , následoval jej pomalým klusem podél zadního kola, nespoušt je o i z postranice, za kterou zmizel jeho pán.

Mezi balíky houní, pytli hrachu a svazky suchého vyuzeného masa se oba muži nejprve v ele objali a Donicio pak s úsm vem vytáhl z kapsy malou bronzovou konvi ku s krátkým štíhlým krkem, uzav eným zátkou ze ztuhlého vosku. Za rachotu okovaných kol a ot ásání celého vozu na nerovné kamenité cest , která se klikatila z hradu dol po úbo í kopce až k ece a d ev nému mostu, ji medikus p edal svému p íteli:

„Zde máš sv j lektvar, brat e Giovanni, myslím, že je zda ilý. Hrál jsem si s ním celou noc a spot eboval jsem všechny své zásoby, ale výsledek bude povedený. Musíš jenom ostrou jehlicí probodnout tady ten vosk, ale neber p íliš tenkou. Tekutina je hustá, skoro jako olej, p íliš malou dírkou by neprotekla, musíš na kápnutí uvolnit celou tu hubi ku. Potom zase kápni vosk ze svíce na dírku, a je dob e uzav ená. Pro muže dáš t i kapky, pro hodn velkého ty i, ale nikdy ne více než

p t, to pro takového astu nebo Budivoje. Pamatuj si to, jestli nechceš, aby se chlap už nikdy neprobudil. Také nezapome , že s asem to velmi pomalu ztrácí ú inek, každý týden o jednu kapku více, však už víš."

Trpaslík uschoval drahocennou nádobku do své nejjist jší kapsy a horliv p ikyvoval. Pak nadzvihl plachtu a když uvid l svou v rnou dogu, jak jde podél vozu a nespouští z n j o i, oto il se op t ke svému p íteli, který si práv v jednom rohu kymácejícího se vozu za al bu dovat ze všech t ch pytl a houní pohodlné l žko.

„Brat e m j, p íteli nejmilejší, jsem ti zavázán na v ky už od té doby, kdy jsi mi svým um ním vrátil svobodu," ukázal významn na svou cinkající epici, „ale te ješt více. Ani nevíš, jak jsi mi pomohl. Vše ud lám, jak pravíš, a o své vy erpané zásoby strach nem j. Budu zde mít málo co d lat, a tak ti sám nasbírám erného námele, práv te je ho na obilí mnoho. Jestli naprší, také ervených hub ti nasuším celý pytlík. A to, co jsi cht l, ti najisto opat ím. Nejen jednu, ale tolik mrtvol, kolik budeš chtít! Jen na sebe dej pozor a ve zdraví se vra ."

„Vrátím se, p íteli Giovanni, co bych se nevrátil," objal jej medikus, „však já bojovat nejedu. Já se jist vrátím, ale kdo z bojovník p ijde se mnou, to ví jen B h a náš Pán Ježíš Kristus."

Oba muži se pok ižovali a Janek se zeptal:

„A co král, ten se vrátí?"

„Myslím, že vrátí, ur it ," pokýval hlavou Donicio, „ledaže by v boji padl. Ty máš ale jist na mysli jeho chorobu. Inu, ráno byl u snídan zamlklý a zasmušilý, má starosti, ale jeho ruka je te lepší a na kon vysko il jako zamlada, i když jen v lehké zbroji."

„Však jen a se vrátí," zasmál se šašek a š ouchl Donicia p sti kou do boku, „nebo dokud král Vratislav žije, pot ebuje svého medika. Kdo ví, co se stane, až poru í svou duši Bohu!"

V m kkém sv tle vycházejícího slunce, pronikajícím plachtou vozu, se medikovy o i zaleskly:

„Jaké ty máš ale nápady, brat e Giovanni! To mne ješt nikdy nena padlo, ale máš pravdu. Kdyby poru il král Vratislav duši Bohu, tak sku- te n nevím, co by se mnou bylo. Jednak netuším, kdo by tu potom po n m na jeho stolec nastoupil, a už v bec ne, jestli by mne jako medika pot eboval. Navíc sám nevím, co bych cht l potom rad ji, jestli z stat zde pod novým pánem, kterého neznám, nebo odejít do jiné zem . Snad dokonce nejlépe dom , do Benátek?"

P iv el trochu o i a zasnil se:

„Moje Benátky, Giovanni… Šplouchání mo e, sk íp ní d ev na mo- lech, nárazy lod k, velké koráby vyplouvající každou chvíli na cesty do dálek, lehký slaný v t ík, který t hladí po tvá i, stále teplo, ale málo- dy žhavé horko a nikdy ty studené, dlouhé zimy jako tady…"

Ot ásl se, jako by zahán l pokušení, pak otev el o i a užasl, nebo trpaslík se na n j s láskou díval a po tvá i se mu kutálely dv veliké slzy. Donicio cht l n co íci, ale Janek jej p edešel:

„To nic, Donicio, to nic, p íteli, já jenom, že by mi potom bylo v téhle Barbárii ješt smutn ji, než je mi už te , to je vše. Ty jsi volný, tob je hej. Když t budou chtít a ty budeš chtít z stat, z staneš, když nebudou nebo ty sám nebudeš chtít, p jdeš, kam se ti zamane. Já tu volnost nemám, o mne se sice dob e starají a já sám se umím o sebe v ru ješt lépe postarat, ale tuto volbu nemám. Mne tu asi budou chtít, a už tu na stolci bude sed t kdokoliv, a kdybych i stokrát cht l pry , jenom se mi vysm jí… Co d lat, každý máme sv j osud jinak p e dur ený…“

„Pravdu díš,“ pokýval hlavou zamyšlený Donicio, ale pak se na Janka usmál. „Však jak bych t tu mohl samotného zanechat?! A kde bych m l klid na svoje pozorování a tolik možností? V Benátkách snad, kde mne a mou rodinu zná poslední žebrák? Kdepak, dokud neskon ím s tím, co jsem si p edsevzal, dokud nepoznám vše, co mne zajímá v lidském t le, z stanu tady!“

„A t ch holek, co tu s tebou tak rády dovád jí…“ plácl se trpaslík z náhlé radosti dlaní do stehna, až to plesklo.

„… a nic po mn necht jí, než n kdy n jakou tu minci nebo cetku,“ zasmál se medikus. „To v Benátkách by se každá druhá hned cht la vdávat a ty ostatní aby lov k vždycky donekone na p emlouval, aby už kone n roztáhly nohy! Kdepak, brat e, vrátíme se oba, náš král i já, jen žádné strachy!“

Oba p átelé se naposledy pevn objali a políbili na ob tvá e a pak se Janek vyhrabal v kymácejícím se voze na nohy. Chytil se postranice a nazvedl plachtu, ale ješt jednou se oto il do vozu:

„Sbohem, brat e, musím už jít, abych to nem l daleko dom , jsme už hnedle u eky. Sbohem a a t Pán náš Ježíš Kristus opatruje!“

S t mi slovy p elezl postranici, zachytil se za ni zven í a m kce jako ko ka sesko il. Když se narovnal, spat il pod vlnící se plachtou tvá svého p ítele a jeho mávající ruku, potom se škvíra zav ela a trpaslík jen taktak usko il p ed dalším sp ežením. Siln hvízdl a v okamžiku u n j stál jeho pes; tvá il se zahanben , protože si nevšiml, že jeho pán už z vozu vystoupil. Šašek se zasmál a plácl jej p es mokrý nos, pak jej chytil za kožený obojek a nap l v ch zi, nap l visíc na svém spole níku a odrážeje se v rytmu jeho klusu nohama od zem , vydal se rychle zp t podél cesty k brán pražského hradu. V oblacích prachu se zjevovaly další vozy, skupinky jezdc a jednotky p ších bojovník , dlouhý pestrý had královy stráže a zbytku jeho družiny. Byl to záv r desetitisícového pochodového útvaru vojska eské zem , které, roztažené na jednu celodenní etapu pochodu, vyrazilo na východ, aby z rozhodnutí svého pána prosadilo jeho v li v celé zemi.

Trpaslík poskakoval zpátky do kopce a každou chvíli si sahal na kapsu se vzácným darem. Když prošel hradní branou na nádvo í, za to il nejprve ke kuchyním. Tam si vyzvedl svou denní dávku masa, ze které pak za al odkrajovat kousky, na nichž si za velikého obveselení mnoha umil pochutnával Cato. Janek mu je házel do vzduchu a pes po nich skákal tak, že p itom svého pána p eskakoval vysokým oblou kem. Pak mu je schovával na nejnemožn jších místech, ale Cato, který tuto hru miloval, je vždy rychle objevil, vydoloval a spolkl jako rozinku. Mezi diváky bylo nápadn mnoho žen r zného v ku a mra na d tí; hrad se totiž s odchodem vojska vyprázdnil a také zklidnil. Stal se tím výrazn bezpe n jší, nebo jinak nebylo ženám radno chodit bez ochrany ani po samotném rozlehlém areálu uvnit hradeb. Te však se vyhrnuli na teplé dopolední slunce všichni ti, kdo jinak trp li p ítomností stovek bojovník a jejich asto uvoln né disciplíny.

Janek ovšem okamžit vycítil náladu dne, a tak se p edvád l více než jindy. Využíval a zneužíval zv davosti okolostojících, když s otev enou pusou sledovali ohromného psa, jak slídí a hledá své pochoutky. Nejvíce smíchu bylo, když se mu poda ilo str it nenápadn kousek masa n jaké ženské do sukn , protože Cato se nerozpakoval nadzvedávat svým silným krkem nejen suknici, ale i celou ženskou, která se pak mnohdy s je ením a k ikem ocitla na jeho h bet nebo do konce na zemi a pes jí s mohutným mucháním rejdil velkou hlavou v klín tak dlouho, dokud nevydoloval svou odm nu. Mladší ženské je ely, jako by je na nože bral, staré báby nadávaly nebo se kuckav smály bezzubými ústy, d ti se honily, k i ely jedno p es druhé a schovávaly se za máminy sukn . Ob as to potrefilo i n jakého kluka. Cato jen zav t il svým neomylným nosem a str il do d cka s takovou silou, že se okamžit válelo po zemi v prachu a rychle hledalo po všech kapsách, kde v zí ta zpropadená psí pochoutka, aby se vykoupilo. Dav se škodolib smál postiženým, srocoval se a rozbíhal, dupal, k i el a ví il mra na prachu.

Všichni se veselili v tento den odchodu posledního vojska a zatím už se jim p ipravovala další podívaná. Na malém dvorku v nejzazším východním zákoutí hradeb chystal totiž kat Tyr se svými pomocníky popravišt .

Na pevn udusané zemi mezi rohem vn jší zdi a st nou posledního d ev ného srubu odd lili nejprve silným lanem prostranství, u kterého zaujali pozici ty i bojovníci ze stráže v plné zbroji. Potom pe liv prohlédli u d ev né st ny stojící šibenici, což byl mohutný trám, položený nap í dob e ty i metry nad zemí na svisle postavených silných sloupech. Na trámu viselo n kolik r zn dlouhých oprátek; kat je zkontrolo val a jednu z nich vym nil za novou. Jeho t i pomocníci zatím p ivalili dva r zné špalky, jeden tverhraný, nízký a široký, druhý kulatý a o nco vyšší, a postavili je pon kud stranou od šibenice. Podél zadní zdi pak p ipravili bytelný d ev ný stojan a na n m vyložili dlouhé me e a

široké sekery r zných tvar , jejichž lesklá ost í se blyšt la na slunci. Poté dotla ili na prostranství velkou káru, na níž leželo n kolik hrubých houní, a p istr ili ji až do rohu dvorku, aby nep ekážela. Nakonec p i nesli dlouhou pevnou lavici a p istavili ji do stínu k poslední zatím prázdné bo ní zdi naproti šibenice.

Rozveselený dav se za al pomalu stahovat ke katovskému dvorku a ím více se blížil, tím rychleji se uklid oval, jak se jej zmoc ovala at mosféra tohoto místa. Po hr zné podívané la nící diváci, z drtivé v tši ny ženy, z stávali stát za napjatým provazem, tísnili se v nar stajících adách, natahovali krky a šeptem se poš uchovali se sousedy, etné d ti nejr zn jšího v ku postávaly nebo poposedaly mezi nimi.

Kone n pomalu p išli ty i d stojní muži a posadili se postupn vedle sebe na lavici elem k šibenici. Prvním z nich byl Me islav, správce pražského hradu a soudce, který popravované odsoudil. Tento jindy rtu ovitý mužík se siln prošediv lými vlasy a vousy dlouhými až na prsa te p sobil d stojným dojmem ve svém bohatém, voln p es ramena p ehozeném plášti, jenž zde symbolizoval nep ítomnou moc panovnickou, zastupovanou správcem p i výkonu spravedlnosti. Druhým z p íchozích byl hlavní žalá ník Porej, který usedl vedle Me islava se spokojeným pocitem, nebo hned prvního dne se mu zmenší odpov dnost za hlídané v zn o šest provinilc . T etím byl mladý kn z nižšího sv cení s vyholenou tonzurou, modrýma, trochu ustrašenýma o ima a velkým k ížem v ruce, oble ený do volné tmavé sutany, p epásané provazem jako u prostého mnicha. Kone n jako tvrtý se šoural starý Rochus, už nap l slepý kapitulní písa s voskovou tabulkou se jmény odsouzenc a jejich provin ními; mladý písa Krampus zde nebyl, nebo musel doprovázet svého pána biskupa s králem p i tažení na Moravu.

Když všichni usedli, povstal správce Me islav a gestem ruky si vyžádal klid. Obrátil se k davu za napjatým lanem a promluvil silným hlasem, ukazuje áste n pravou rukou na kata a jeho t i pomocníky, stojící nehybn pod šibenicí:

„Lidé, jménem našeho pána, krále Vratislava, dá nyní mistr královský kat Tyr spolu se svými pomocníky pr chod spravedlnosti, jak byla nalezena soudem na tomto hrad Praze. Protože se jedná o sprosté zlo ince, kte í nezasluhují žádné milosti, rozhodl jsem ze své moci správce tohoto hradu, že dva pomocníci mistra Tyra sm jí dnes vykonat sami poprvé spravedlnost tak, jak to odpovídá stavu jejich schopností, kterých nabývají pod dohledem a zodpov ností jmenovaného mistra.“

Správce Me islav se odml el a svalnatý kat se neznateln pousmál do mohutného kníru.Ve skute nosti on sám rozhodl o tom, že dnešní poprava je vhodná pro skládání zkoušek tovaryšské zru nosti, správce to jenom odsouhlasil. Oba v d li, že popravování je n kdy docela svízelná záležitost, p i které záleží na mnoha okolnostech, v neposlední

ad i na sympatiích davu, takže se mnohdy mohou p ihodit situace, kdy se poprava obrátí proti nešikovnému nebo sm lou pronásledovanému katovi. Dnes však bylo publikum díky odchodu vojska a naprosté p evaze žen jen málo nebezpe né, a navíc vybrali s Porejem pro za á tek poprav jako prvních šest odsouzenc takové, u nichž p íliš nehrozilo nebezpe í, že by mohli vzbudit náklonnost davu.

Správce se znovu posadil a lidé se za ali za lanem rozestupovat, aby mohli projít další ty i strážci s dlouhým kopím v ruce a s me em po boku, kte í mezi sebou vedli dva odsouzence se svázanýma rukama. P edstoupili s nimi až p ed lavici, kde obráceni elem k davu z stali ml ky stát. Janek se mezitím sta il protla it i s Catem až do první ady zástupu, kde si pod lanem mezi dv ma vojáky sedl klidn na zem, takže mu neušel ani jediný pohyb a op el se pohodln o svého ležícího psa. Uprost ed lavice sed l hlavní žalá ník vedle starého pí sa e, který mu pomalu a potichu n co etl ze své tabulky. Porej povstal a ukázal na prvního odsouzence, silného muže se spe enými dlouhými vlasy a vousy a s divokým pohledem, který neustále potrhával spoutanýma rukama a n co nesrozumiteln mru el. Oto il se k davu a pravil ú edním hlasem:

„Lidé, první odsouzený nám neznámého jména je v naší zemi cizí. Byl nevolným majetkem pana opata kláštera b evnovského, utekl však z jeho panství a byl chycen v lese, když se dopustil na cest opakovaného p epadení kupc a také vraždy jednoho z jejich pr vodc , spolu ješt s jinými, sob podobnými. Mist e Tyre, konej spravedlnost!“

Na tento pokyn p istoupili dva katovi pomocníci k odsouzenci, mladý kn z povstal z lavice a p edstoupil p ed n . Rychle se pomodlil a p ežehnal odsouzeného, ten jej však sledoval divým pohledem a nakonec vyk ikl n kolik slov v jakési nesrozumitelné hrdelní e i. Kn z k n mu p esto váhav natáhl t esoucí se ruku s k ížem, ale muž jej ne políbil, nýbrž za al pohybovat jaksi namáhav vousy a ješt usilovn ji se šklebit. Kn z se na n j jenom nechápav díval, ale v té chvíli natáhl svou mohutnou paži ml enlivý mistr poprav í, který se zni ehonic zjevil po jeho boku, chytil jej za rukáv sutany a strhl mu ruku s k ížem dol práv v tom okamžiku, kdy z mužova spe eného vousu vylétla hustá slina a dopadla do prachu dvora.

V davu to zašum lo p ekvapením a ozvaly se pochvalné výk iky nad duchap ítomností, se kterou kat zabránil znesv cení k íže. Kn zi bílému jako st na se viditeln t ásly ruce, div mu z nich k íž nevypadl; Tyr se tázav obrátil k lavici, kde vskutku ihned povstal správce Me islav:

„Protože tento zlo inec je ješt ke všemu pohan a uctíva ohavných ne istých model, a nem že proto o ekávat slavné vzk íšení, p ikazuji, aby jeho t lo nebylo poté uloženo do zem , nýbrž p edáno ohni…, snad se tím jeho duše p ece jen o istí…“

Dva katovi pomocníci se muže chopili a vedli jej bez okolk k šibe-
nici, o jejíž p í ný horní trám byly op eny dva žeb íky. Jeden byl tak
krátký, že se naho e opíral jen taktak, druhý však byl podstatn delší,
takže p esahoval trám nejmén o metr. Mistr Tyr ukázal beze slova na
jednu z oprátek a pohlédl na svého pomocníka jménem Jurata, jenž k
ní oba žeb íky ihned p istavil. Na první p í le toho delšího vystoupil
sám mistr poprav í, sklonil se a stiskl jednu odsouzencovu paži tako-
vou silou, že ten ihned vyk ikl a zk ivil bolestí celý obli ej. Jurata vylezl
na krátký žeb ík a táhl odsouzence za sebou, zatímco oba další po-
mocníci, brat i Braniš a Byš, mu pomáhali ze zem . Všichni ty i tak
zárove áste n vynesli, áste n vytáhli a áste n vystrkali odsou-
zence na krátký žeb ík takovým tempem, že než se nadál, natáhl mu
mistr Tyr z vedlejšího žeb íku na krk oprátku a zatáhl rychle uzel p ed
pravým úhlem dolní elisti práv v tom okamžiku, kdy Braniš jediným
kopnutím krátký žeb ík podrazil. Zatímco Jurata zárove sesko il z pa-
dajícího žeb íku jako veverka, ozvalo se hlasité prasknutí strženého
vazu a t lo odsouzencovo z stalo bez jediného hnutí klidn viset.

Z davu se ozvaly nadšené výk iky a dokonce i mistr Tyr spokojen
pokynul svým pomocník m, to byl za átek práce, jak se sluší a pat í,
nebo rychlost a p esnost je n kdy velice d ležitá i p i popravování.
Byš s Branišem p istavili oba žeb íky k vedlejší oprátce, jež visela pod-
statn níž na delším provaze, a mistr poprav í se beze slova oto il k
lavici. Hlavní žalá ník Porej op t povstal a po písa ov nápov d pra-
vil:

„Lidé, i druhý odsouzený, jehož jméno je snad Olaf, je v této zemi
cizí. Je spole níkem toho prvního se stejným osudem a také stejným
provin ním. Mist e Tyre, konej spravedlnost!“

Druhý muž byl sice mladší a mnohem slabší t lesné konstituce než
první odsouzený, ale velmi podobného vzez ení. Na rozdíl od n j se
však t ásl na celém t le a t kal ustrašenýma o ima ze strany na stra-
nu, jako by odn kud o ekával nenadálou pomoc. Kn zem velice vá-
hav nabídnutý k íž také nepolíbil, ale snad jen proto, že jej ani
po ádn nevnímal, protože svázanýma rukama ud lal pohyb podobný
pok ižování a pak se rozt ásl jako osika.

Tentokrát se jej chopili Jurata s Branišem, zatímco nejmladší ze
dvou zkoušených tovaryš Byš ekal s oprátkou v ruce na delším
žeb íku a mistr Tyr z stal na zemi. Odsouzenec stoupal váhav po
kratším žeb íku, jen mírn odspodu postrkován. Už na druhém nebo
t etím p í li dostal kolem krku hluboce visící oprátku, ale Byš jej z ved-
lejšího žeb e tahal dál nahoru, jako by m l vylézt až k trámu, p i emž
mu zárove utahoval oprátku pevn ji kolem krku. Když odsouzenec
dostoupal tak vysoko, že m l hlavu ve výši trámu, pustil katovský tova-
ryš náhle oprátku a mávl rukou dol . Na toto znamení podkopl mistr
Tyr krátký žeb ík s odsouzencem a ten slet l dol dobré dva metry,
než jej zachytil natažený krk a nohy se mu zahoupaly jen nevysoko

nad zemí. Chlapík však byl velmi hubený a ešt jej v letu pon kud za brzdil k iv padající žeb ík, takže trh oprátky nebyl nijak výrazný. V okamžení sesko il Byš k n mu, chytil jej ob ma rukama kolem pasu a vší váhou svého t la s ním trhnul. V té chvíli se ozvalo stejné prasknutí jako p edtím a t epající se viselec okamžit znehybn l. Kat pochvaln p ikývl a dav op t spokojen zašum l p i pohledu na tak sehraný tým.

Jurata s Branišem sta ili práv p emístit oba žeb íky k další oprátce, když už p ivád li strážní t etího odsouzence. Byl malé, ale rozložité postavy a podobn rozcuchaných vlas a vous jako oba p edchozí. Šel krokem dost pevným a rozhlížel se kolem sebe, dokud neprošel poslední adou divák a neuvid l p ímo p ed sebou ob visící mrtvoly. V té chvíli sebou trhl, vysmekl se jednomu ze strážc a pokoušel se utéct. Druhý bojovník jej však udržel a když mu pomohli Byš s Juratou, p itáhli muže rychle p ed lavici. Porej op t povstal a tentokrát bez nápov dy pravil:

„Lidé, toto je t etí lupi a vrah jménem Ivan, poslední ze spole ník obou p edešlých zlo inc , uprchlých z panství opata b evnovského. Mist e Tyre, konej spravedlnost!“

Byš s Juratou šoupli odsouzence pod šibenici, kn z se op t krátce pomodlil a nastavil mu sv j k íž, muž si jej však ani nevšiml, protože se v té chvíli ob ma pomocník m znovu málem vytrhl. Viseli na n m celou svou váhou, ale podsaditý muž s nimi p esto cloumal ze strany na stranu tak rázn , že nebylo ani pomyšlení, že by jej mohli a už po dobrém nebo po zlém dostat na žeb ík. Kat se zamra il, ale ne ekl nic, jen se zadíval na svého pomocníka Braniše, staršího bratra Byšova, protože tato práce m la být jeho tovaryšskou zkouškou. Ten se ihned oto il, na stojanu se zbran mi uchopil na prst silné sto ené lano a p isko il k odsouzenci. Konec lana s p ipravenou voln posunovatelnou smy kou str il beze slova do ruky svému mistru, pak vysko il na delší žeb ík a svinuté lano p itom zru n odmotával. V okamžení vylezl až nahoru, p ehodil konec lana p es trám, obto il je ešt jednou volnou smy kou a zárove si jeho konec za al pevn omotávat kolem obou paží.

Mezitím p istoupil mistr kat k odsouzenci, kterého oba pomocníci drželi už jen z posledních sil a ude il jej pravou p stí do b icha takovou silou, že se muž prudkou bolestí p edklonil. Tyr mu bleskurychle navlékl smy ku na krk a utáhl ji jediným trhnutím, zatímco Braniš na žeb í ku dalším navíjením lana na p edloktí zárove zkracoval jeho délku. Jakmile se lano mezi trámem a odsouzencem napjalo, sesko il Braniš s pevn omotaným lanem až od samého trámu dol , zatímco Byš s Juratou ve stejné chvíli ešt odsouzence co mohli nadzvedli. Ozvalo se zasy ení drhnutého lana, nad trámem se objevil oblá ek kou e a z eteln zavon l p íjemný pach rozpáleného d eva. Braniš dopadl na nohy, zbrzd n váhou odsouzencova t la, jež se ve stejné chvíli vznes lo do výše, vytaženo skoro až k trámu. Byš s Juratou se lana okamžit

chopili, aby z stalo napjaté i p i zoufalém trhání a t epání, zatímco zkoušený katovský tovaryš Braniš si je bleskurychle odmotal z paží a pevn je uvázal za bližší ze sloup , podpírajících p í ný trám.

Pak všichni t i odstoupili a pohlédli na divoce se zmítajícího viselce, který sice trochu poklesl, ale stále visel za krk na napjatém lan hodný kus nad zemí. Braniš k n mu p istoupil a vztáhl ruce, aby jej uchopil jako p edtím jeho bratr, ale v tom okamžiku spo inula na jeho rameni t žká ruka mistra kata, který nepatrn zavrt l hlavou na znamení ne souhlasu. Pomocník ustoupil ke svým dv ma druh m, také mistr Tyr ud lal dva kroky zp t a potom všichni ty i jako jeden muž založili ruce na prsou a z stali stát nehybn jako sochy.

Všichni p ihlížející pochopili, že odsouzenec se svou zbab lostí a svým odporem potrestal sám. Nálada se uvolnila, kdosi se zasmál, n kdo vyk ikl a naráz se za alo lidem zdát, jako by nemotorné trhání a cloumání viselcovo, jehož krk se viditeln protáhl, m lo v sob cosi sm šného. Mnozí se te nepokryt smáli, ale v hysterickém tónu toho to smíchu zaznívalo také p irozené uvoln ní nerv , napjatých k prask nutí hr znou podívanou. Jiní se opi ili po viselci a napodobovali jeho trhavé pohyby, které se ovšem pomalu uklid ovaly, až úpln ustaly. P esto trvalo cukání a trhání dušeného odsouzence n kolik dlouhých minut, b hem kterých zavanul k davu silný pach výkal .

Když se visící t lo zcela uklidnilo, pohnuli se op t katovi pomocníci a za ali beze slova pracovat. Braniš vylezl na žeb ík a od ízl ostrým nožem prvního mrtvého, který spadl na zem se silným žuchnutím. Jurata, nejstarší a nejzkušn jší z katovských pomocník , který už m l svou tovaryšskou zkoušku dávno za sebou, zatím p istr il odstavenou káru pod šibenici. Sundal z ní jednu hrubou houni, položil ji vedle mrtvoly a pak ji na ni s Byšem zru n p ekulili. Než ji však zabalili a vyhodili na káru, uvolnil Jurata krátce u íznutou oprátku a p etáhl ji kolem hlavy zp t. Z davu divák se ozval k ik, dupání a tleskání, desítky ruku se natahovaly po tomto amuletu, který podle lidové pov ry p ináší št stí. Pomocník ji vzal do ruky za u íznutý konec, rozto il ji nad hlavou a hodil ji do davu, kde se po ní sápaly nes etné chtivé ruce, dokud nezmizela v jednom podolku. Stejnou proceduru pak provedli pomocníci také s druhou mrtvolou, jenom s tím rozdílem, že mladší a veselejší Byš oprátku uchopil, p ešel až k bou ícímu davu, vybral si jednu mladou, boubelatou a prsatou d ve ku a podal jí ten kus provazu p-í mo do natažené ruky. Holka celá z ervenala tím vyznamenáním, schovala oprátku do naditého výst ihu a vyzývav se na mladého kata usmála s takovým výrazem, že nemohlo být pochyb, že se od ní dnes ve er své odm ny ur it do ká.

Oba pomocníci pak p ešli k poslední mrtvole a Braniš ji od ízl stejn zru n jako ob p edchozí. Když však jeho druzi zacloumali na zkoušku oprátkou na jejím krku, dav ztichl a chtivé ruce klesly, nikdo nem l zjevn zájem o ko ist z takového zbab lce. Bylo to jenom dob e, nebo

provaz byl za íznut do krku tak hluboko, že nebyl v bec vid t, jen uzel vzadu na zátylku mírn vystupoval. Byš s Juratou rychle zavinuli mrt-volu do houn , vyhodili ji k ostatním dv ma na káru a tu pak op t odt la ili trochu stranou.

Pozornost davu i osazenstva lavice se pomalu soust edila k mistru Tyrovi, který stál u velkého stojanu s me i a sekerami. Strážní práv p ivedli tvrtého odsouzence, tém už starce, s dlouhými, siln -še divými vlasy a bezzubými ústy. Šel ešt dosti k epce, dokonce se kolí bal a nat ásal jako p i tanci a p itom se hloup usmíval jako by byl du chem nep ítomen. Hlavní žalá ník Porej se poradil s písa em a vyhlá sil:

„Lidé, tvrtým odsouzeným je žebrák a zlod j jménem Šebík, který však byl odsouzen nejen za krádeže. Byl také p istižen ve stáji, když obcoval s kozou, a hlavn za tento smrtelný h ích hrdlem propadl. Mist e Tyre, konej spravedlnost!“

Kat se však nepohnul, jen se s rukama založenýma na prsou obrá-til ke správci Me islavovi, který op t povstal z lavice:

„Lidé, ani jeden z posledních t í odsouzených si nezaslouží takovou estnou smrt, která na n eká, ale rozhodl jsem tak proto, aby zkouš ka pomocník mistra Tyra dosáhla svého ú elu a oni mohli ukázat vám všem i svému mistrovi, jak už pokro ili ve svých schopnostech.“

Teprve te Tyr pohlédl na mladšího z obou zkoušených tovaryš a ukázal mu na širší a nižší ty hraný špalek. Byš uchopil širokou sekeru na dob e metr dlouhém, mírn prohnutém toporu a pokynul ob ma druh m, kte í se chopili starce a p ivedli jej ke špalku. Odsouzený šel svým sm šným tane ním krokem a nijak se nebránil, jen se nete n rozhlížel a stále se p ihlouple usmíval. Teprve když k n mu p istoupil kn z, pomodlil se nad ním a nastavil mu k íž p ed o i, sta ec se t ikrát za sebou pok ižoval a pak k íž vroucn políbil. Pomocníci jej nechali pokleknout k širokému špalku tak, že si na n j lehl celým hrudníkem a hlavu položil tvá í na jeho chladnou plochu. Jurata jej trochu posunul doprost ed a Braniš rychle utáhl dva široké emeny, upevn né na bo ních st nách špalku, takže jeden z nich p itla il k horní ploše star cova útlá ramínka a druhý hlavu, p i emž mu m kká k že emene-mi losrdn zakryla o i. Jenom sta ili oba pomocníci odstoupit o krok do zadu, zablesklo se v ranním slunci široké ost í padající sekery a ozvalo se zadun ní špalku, jak se zasekla do jeho tvrdého d eva poté, co p e ala starc v tenký krk.

Na první pohled se lidem zdálo, že se v bec nic nestalo. Uvázané t lo sice ochablo, ale z stalo ležet na široké ploše špalku. Také hlava z stala upevn ná pod širokým emenem, t ebaže trochu nadsko ila si lou úderu. Dav obdivn zahu el a zadní natahovali zv dav krky a-le pili se na p ední, aby lépe vid li. Mladý pomocník Byš pon kud od stoupil, ale nechal p itom sekeru zaseknutou ve špalku, takže ani proud jasn ervené krve nikam nest íkal, nýbrž pouze zaplavil povrch

špalku a za al stékat po jeho st nách. Tyr pomalu p istoupil, aby si prohlédl ránu a tovaryš skromn ekal na mistr v ortel. Kat se trochu zamra il a svraštil obo í, ne ekl však op t ani slovo. Namo il jenom ukazovák do erstvé krve a jedním tahem namaloval na krku mrtvoly jasn ervenou áru dob e na ší ku dvou prst výše sm rem k hlav , než v zela pevn za atá sekera. Pak Tyr uchopil topor a jedním rázem sekeru ze špalku vytrhl s pochvalným kývnutím hlavou.

Byš se trochu za ervenal, pak se mistrovi mírn uklonil, p evzal od n j poprav í nástroj a odešel ke stojanu se zbran mi, kde vzal p ipra vený hadr a za al sekeru pe liv otírat. Oba další pomocníci rychle od poutali starcovu mrtvolu, zabalili ji do houn , hodili ji na káru a odvalili zkrvavený a lepkavý špalek trochu stranou. Katovský tovaryš leštil se- keru a po o ku pozoroval svého mistra. Dob e v d l, kde ud lal chybu. Rána byla sice dostate n silná, ale málo p esná; odsekla krk p íliš nízko, skoro až tam, kde se napojuje na trup. Našt stí m l sta ík velmi tenký krk, ale mladý adept katovského mistrovství m l dob e na pam ti Tyrovy historky o tom, jak se m že vést nešikovným kat m, jestliže se jim nepovede u vysoce postaveného a vznešeného odsouzence odd - lit hlavu jediným istým úderem.

Zástup se op t rozestoupil a strážní p ivád li poslední dva odsou zence, mladé a docela pohledné muže, jejichž tvá e si byly podobné, což také žalá ník Porej potvrdil ve svém záv re ném projevu:

„Lidé, poslední dva odsouzení jsou brat i Prkoš a Mstiš, synové mlyná e z královského panství, pat ícího ke hradu M lníku. Souzeni byli zde na hrad pražském proto, že ohavnost jejich zlo inu p ekro ila míru a ten musí být proto pomst n zde. Odsouzeni jsou za vraždu a krvesmilstvo, protože spole nou rukou zabili svého otce, mlyná e krá lova jménem Hynš. Zavraždili jej proto, aby mohli provád t smilstvo se svou vlastní matkou, což také oba inili. Jejich matka se poté, co byli jati a souzeni, z hanby ob sila, p estože podle soudce sama viny nem la, jsouce k ohavnému krvesmilstvu ob ma zlo inci násilím p inu cena. Mist e Tyre, konej spravedlnost!“

V davu to po tomto proslovu zašum lo nevolí a odporem a také mistr kat se tentokrát uklonil sm rem k lavici, takže všichni pochopili, že poslední práci koná nejen jako povinnost. I mladý kn z se musel p emáhat, p ece jenom se však nad ob ma neš astníky krátce pomo dlil a dokonce je i zb žn p ežehnal k ížem, rychle se ale obrátil a celý bledý spíše upadl než usedl na okraj lavice.

Kat Tyr pokynul Branišovi a oba p ešli ke stojanu se zbran mi, kde si vybrali dlouhý a t žký me . Mistr Tyr jím zato il kolem t la takovou rychlostí, že bylo vid t jenom sv tlé záblesky, zatímco zkoušený tova ryš pomalu p ešel k vyššímu kulatému špalku. Druzí dva pomocníci odvedli mladšího z bratr Prkoše k n mu, sám mistr Tyr se pak posta vil vedle staršího Mstiše.

Brat i se na sebe podívali s láskou a lítostí v o ích a pak obrátili své pohledy k lavici. Než však sta ili cokoliv íct, srazili oba pomocníci Pr koše p ed špalkem na kolena tak, že hrudníkem sice nalehl na jeho hranu, ale hlava mu na druhé stran p e nívala p es okraj. Jurata, který z stal stát za ním, vytáhl od pasu dýku se štíhlou ostrou špicí a zaryl ji odsouzenci mezi lopatky s takovou silou, jako by ho cht l ke špalku p ibodnout. Odsouzenec reflexivn zcela znehybn l, ehož využil Byš. Uchopil jej v té chvíli zep edu za dlouhé vlasy a tím mu na okamžik znehybnil i hlavu. Ta jediná vte ina úplného zklidn ní však sta ila, protože z boku se p ed Byšovýma nataženýma rukama mihl sv tlý záblesk širokého me e. Ozvalo se pronikavé zasvišt ní a tlu mený úder a na pomocníkova prsa vytryskl proud jasné krve z ist p e atého odsouzencova krku, zatímco hlava mu z stala viset za vlasy v rukách. Uder byl proveden ve vzduchu t sn p ed hranou špalku, který tak nebyl zasažen. Mrtvé t lo se svezlo z úzkého špalku stranou, ale krev z p e atého krku st íkala dál.

P i pohledu na bratrovu smrt jako by teprve te došlo staršímu z obou otcovrah , co se vlastn d je. Jeho vyt ešt né o i ztratily sv j sprost vyzývavý a pohrdavý výraz. Nesta il však nic íct, protože dos tal v té chvíli od vedle stojícího mistra kata takovou ránu mohutnou p stí zezadu do vazu, že padl jako pod atý na kolena a hlava mu p e padla dop edu. Cht l se narovnat, ale v tom okamžiku oznámil pronikavý svist, že poslední rána dnešního p edstavení je na cest . Než si kdo sta il uv domit, že se mistr Tyr v bec pohnul, odsko ila druhá hlava od t la jakoby nadána vlastním životem a odkutálela se práv k Jankovi. Zastavila se na pravém spánku a trpaslík se zájmem pozoroval, jak se ví ka n kolikrát zav ela a zase otev ela, než se zachv la naposledy a povrch o í se pokryl matnou, pr hlednou mázdrou. Kdy vlastn odchází nesmrtelná duše z tohoto h íšného t la? pomyslel si Janek; hned když hlava odpadla, nebo snad až te ? Také Cato pozdvihl enich a podíval se se zájmem, co to sem p ilet lo, jeho pán mu však nazna il, aby se nehýbal, a tak se zase klidn uložil.

Bezhlavé t lo z stalo nejprve nepohnut kle et, takže krev st íkala z kr ních tepen velikým obloukem. Rána byla mistrovská, me prošel p esn št rbinou mezi dv ma obratli a nemusel proto cestou rozt íštit žádnou kost. Úder tím nemohl p edat svoji energii dále, a tak se mrtvé t lo ani nepohnulo. Teprve když povolilo svalové nap tí, mrtvola se uvolnila a sesunula se pomalu zp t. V tu chvíli vypukly oslavné ovace davu. Kat Tyr z stal stát jako socha a hrd se op el o sv j dlouhý t žký me . Byl z ejm spokojen, nebo se teprve te poprvé za celou popravu, která netrvala ani hodinu, snad dokonce usmál. Byš s Juratou plácali Braniše po zádech, chválili jej za dobrou ránu a p itom vachtali nevšímav v kalužích krve.

ty i muži vstali z lavice a dav se p ed nimi uctiv rozestupoval na všechny strany. Hned za nimi odešli všichni strážní. Lidé, p edevším

d ti, zaplavili poprav í dvorek. Mistr kat otíral pe liv oba me e, zatím co jeho pomocníci balili ob bezhlavá t la do houní a nakládali je na káru. Když však za ali hledat hlavy, našli jenom jednu. Moc se tomu ale nedivili a mávli nad tím rukou, to se stávalo ast ji…

Šašek Janek už byl mezitím se svou ko istí dávno na cest k domo vu ve služebním k ídle knížecího paláce. Aby nebudil tolik pozornosti, nesl ji zabalenou do vlastní spodní košile. V komo e se rychle vysvlékl, pak hlavu vybalil a pozorn si ji prohlížel. Pon kud litoval, že jeho p-í tel Donicio už odjel, protože ten by jist hlavu po ádn prostudoval d íve, než se za ne kazit a bude muset být jako vždy ova ena, obrána a pak str ena do mraveništ , aby z ní byla asem stejn istá lebka, jakých už n kolik zdobilo police Jankovy tajné podkrovní kom rky.

Cato se spokojen natáhl do svého koutku na m kkou houni. Janek nahmatal v kapse Donici v dar a vytáhl jej na sv tlo. Malá konvi ka se kovov zaleskla v dopoledním slunci, když trpaslík opatrn propíchl jehlicí voskový uzáv r. Nejd íve si p i ichl k úzké hubi ce. Necítil-v bec nic. Nalil si malý pohárek vína a uchopil konvi ku opatrn do ruky. T i kapky pro muže, pro velkého ty i, vzpomenul na p ítelova slova; to pro m budou dv kapky až až, usmál se sám pro sebe. Naklonil pak nádobku opatrn nad pohár a sledoval, jak hustá nahn dlá tekutina pomalu odkapává: jednou, dvakrát. Rychle konvi ku narovnal, aby neztratil ani kapku a zapálil silnou svíci v malém kamenném stojanu. Po kal chvíli, až se vosk rozpustí, pe liv hubi ku zase zalepil a kon vi ku postavil na stolek v rohu u postele. Potom se rychle pok ižoval a víno pomalu vypil, roztíraje ho po pat e jazykem. Necítil však v bec nic, víno chutnalo jako vždycky.

Postavil pohár zpátky na stolek, sedl si na druhý konec postele a ekal, co se bude dít. ekal hodnou chvíli, ale ned lo se v bec nic. Otev enou okenicí proudilo dopolední slunce, jeho jizba byla útulná jako vždy a ve svém koutku naproti postele chrápal Cato také tak hla-sit jako vždy. Janek trochu rozlad n pot ásl hlavou a pomyslel si, že dv kapky jsou asi p ece jenom trochu málo: jsem p ece po ádný muž!, napadlo jej. P išlo mu to k smíchu, ale necítil ešt po ád nic zvláštního. To je k vzteku, ekl si, musím si kápnout víc. Cht l vstát z postele, aby si podal nádobku a jehlici, ale jak vstal, hlava se mu za-to ila a ud lalo se mu trochu nevolno, ne však tak nep íjemn , jako když se chce zvracet z opilosti. Sedl si tedy znovu na postel a zamži-kal o ima, protože m l náhle pocit, jako by trochu neost e vid l. Up el pohled na stolek a uvid l sví ku, kterou p edtím zapomn l sfouknout, jak svítí v plném slune ním sv tle. To mu p išlo tak neodolateln sm šné, že se rozchechtal, až Cato p estal chrápat. Musím ji sfouk nout, ekl si, je jí škoda, ale vstávat už necht l, aby se mu zase neza to ila hlava. Lezl tedy po kolenou na druhý konec postele, ale podivná v c, postel jako by žádný druhý konec nem la. Trpaslík lezl a lezl, ale sví ka byla stále stejn daleko. Zakroutil nad tím divem nev ícn hla

vou – a vtom naráz úpln ztratil pocit t lesnosti. Náhle už nev d l, jestli ešt po ád leze a sví ka p ed ním utíká do dáli, nebo jestli jenom kle í na míst a p itom se mu zdá, že leze. P ekvapen zamžikal zno vu o ima a oto il se ke st n , o kterou se p edtím opíral, aby se p esv d il, jak daleko se už od ní dostal, ale žádná st na tam nebyla. Byl tam jen veliký prázdný prostor, náhle vid l do nesmírné dálky. Jako by byl u mo e, na které si dob e pamatoval z mládí, u nekone né vodní hladiny, která se v dáli spojuje s nebem. Zav el v hr ze o i a když je po chvilce zase pomalu otev el, st na tam už sice byla, ale jakási divná. Nebyla rovná, nýbrž k ivá, jeden její roh byl mnohem blíže než ten druhý; nebyly to vlastn žádné rohy, po ádné rohy po ádné míst nosti, nýbrž geometrické útvary, které nikdy p edtím nevid l. ím víc se na n soust edil, tím víc se m nily, vlnily a prom ovaly, a to nejen v tvaru, ale také v barv . Chvilku byl jeden roh pokoje ost e ervený a druhý zelenomodrý, v p íštím okamžiku se však prom nil ten ervený ve žlutý a ten zelenomodrý p ešel p es r žovou do fialové.

Pocit nevolnosti už úpln zmizel a také strach Janka opustil; celá ta hra se mu naopak za ala líbit. Hlavn ty barvy jej okouzlovaly, a navíc m l stále siln ji pocit, že vidí mnohem ost eji než normáln , dokonce jako by vid l skrze v ci. Oto il hlavu a podíval se k prot jší st n na svého psa, který si práv protáhl p ední nohy a pomalu se vydal k pos teli. Trochu se však zarazil, protože vid l naprosto jasn , že Cato jde sice k n mu, ale zárove dál nehnut leží na své houni. Zamžikal o- i ma a prot el si je rukama, ale marná sláva, te vid l dokonce t i psy, a všechny stejn jasn ! Jeden Cato stál u n j tak blízko, že by jej mohl pohladit po hlav , druhý k n mu stále ešt šel p es pokoj svým lou davým krokem a ten t etí po ád ležel ve svém kout a chrápal. Janek to sice nchápal, ale bylo mu taky zvláštním zp sobem jedno. Nemám už jen jednoho Cata, mám te t i, pomyslel si, ti toho ale sežerou; a cht l toho nejbližšího pohladit, ale nepovedlo se mu to. Jeho ruka prošla bez odporu psím krkem a vyno ila se z n j na druhé stran . Udi vený šašek vid l až neskute n ost e svou paži, jak mizí v psím krku, jasn vid l skrze psí krk svou ruku s roztaženými prsty. Cato, lehni, cht l dát psovi povel, ale neslyšel nic. Jako by ta slova ne ekl, ale zá rove také ekl, protože nejbližší Cato si nesmírn pomalu lehl. Takže te už tam byli ty i psi, protože ten p edchozí zárove z stal stát u postele, zívl velikou mordou a ospale se olízl.

Trpaslík vyk ikl a vysko il z postele p ímo do psa, prob hl jeho- t lem, jako by tam nebylo, a rozb hl se k prvnímu Catovi, který stále ešt ležel v rohu, ale jak se k n mu blížil, za al se pes rychle zmenšo vat. Nejprve byl jako jehn , potom jako králík a zmenšoval se tak rychle, že než k n mu Janek dob hl, byl už menší než myš. Byl tak malinký, že než se Janek shýbl, aby jej nabral do dlan , pes se zmenšil na velikost blechy. Šašek po n m hmátl dv ma prsty, ale pes byl pry . Trpaslík se s nevolí oto il, ale i ostatní jeho t i psi byli pry , i

jeho postel byla pry , celá st na jeho místnosti byla pry , vlastn už ani nebyl ve své jizb , byl n kde jinde, jenom nev d l kde. Byl v obrovsky vysoké a dlouhé chodb s nádhernými pozlacenými sloupy, se st nami skv le vymalovanými ost e barevnými freskami a lemovanými etnými dve mi. Zv dav se rozhlížel a náhle v d l, kde je.

Byl v Mantov , ve vévodském paláci hrab nky Matyldy z Canossy, kde žil mnoho let a kde to dob e znal, ale palác byl mnohem krásn jší než tehdy p ed léty, mnohem barevn jší a honosn jší. Krá el chodbou a s úžasem si uv domoval, jak p esn si pamatuje, kam vedou které dve e. Doslova vid l skrz ty zav ené dve e vnit ek místností, které se za nimi skrývaly, ale vid l nejen místnosti, nýbrž také lidi, kte í v nich práv byli, a také je slyšel, jak mluví. Rozum l každému jejich slovu, ale co bylo zvláštní, ta slova m la své barvy, a zárove všechny ty barvy, které vid l na freskách kolem sebe, jako by k n mu promlouvaly každá jiným hlasem.

Bylo to tak nádherné! Bylo mu znovu necelých t icet let a s okouzlením procházel mantovským palácem, až p išel ke dve ím zvláš ho nosn vykládaným zlatem a vzácným barevným d evem. Pomalu je otev el, aby pozdravil hrab nku Matyldu, svou milovanou paní, u které byl tak rád. Byl to její pokoj, dob e to v d l, ale v komnat nebyla hrab nka, byl tam papež eho v kruhu svých kardinál a prelát ; když Giovanni vešel, všichni se k n mu jako na povel oto ili a papež se na n j p ísn podíval. Trpaslík se ulekl, protože poznal, že se spletl ve dve ích, že vlastn v bec nebyl v mantovském paláci, ale v ím , už mu ani nebylo t icet, ale teprve n co p es dvacet. Nev d l, co má d lat, a tak šel pomalu dál a kardinálové se rozestupovali, všechny je znal jménem, ani jeden nechyb l; za nimi uvid l l žko a na n m ležel jiný papež, vypadal, jako by byl mrtvý, ale asi nebyl, protože se náhle pozvedl a usmál se na n j. Byl to papež Alexander, který nastoupil na stolec když on tehdy p išel do paláce papež , bylo mu tenkrát asi de set let. Vítej, Giovanni, jak se máš, chlap e, slyšel sv tle ervená a bled žlutá slova muže, kterého miloval jako otce, oto il se s obavami, co tomu ekne p ísný papež eho , kterého nem l nikdy p íliš rád, ale jen taktak jej už zahlédl, jak mu hrozí rukou, jen b ž, Giovanni, ty lumpe, slyšel jeho temn zelená a protivn hn dá slova, b ž k Matyld , když se ti tam tak líbí, ale náhle papeži eho ovi ukápla slza a byla oranžová a fialovor žová. Vždy on m m l taky rád, pomyslel si s úžasem, pro mi to nikdy ne ekl? a oto il se zp t k milému papeži Alexandrovi, ale ten už tam nebyl; místo n j zíral do ponuré kuchyn s hordou d tí, které se na n j ušklíbaly a sápaly se po n m, tahaly jej za oblek, nechte m , vy pitomci, odhán l je, ale šlo to jenom velice špatn , bylo mu p t let a byl tak malý, nejmenší ze všech, ale byl šikovný, rychlý, um l se vyšplhat jako veverka do výše nebo prolézt v tším pod nohama, chy te ho, chy te, slyšel za sebou ernohn dá slova a cítil nenechavé prsty, jak se po n m krabatí, nechte m ,

nechte!, slyšel se, jak k i í ost e ervená a oranžová slova, nechejte m , vy sprostí bídáci, a vid l, zcela z eteln vid l tato svoje slova, jak barevn vylétají z jeho otev ených úst, dral se kuchyní, bojoval, odstr koval své nenávid né nep átele, až se kone n dostal k protilehlým dve ím, op el se o n , pomalu, t žce se otev ely s modrým sk ípáním, proklouzl rychle škvírou a p irazil dve e za sebou, takže poslední ruka nenechavc se ani nesta ila stáhnout a p iražené dve e ji hladce od sekly, spadla s bouchnutím na zem vedle jeho nohy a cht la jej ch apnout svými svíravými prsty, ale malý chlape ek Giovannino už si ruky nevšímal, pomalu šel dál do rozlehlé místnosti se zataženými záclonami, byla to ložnice, pomalu p istoupil k veliké bohaté posteli se záv - sem a uvid l v ní ležet mladou ženu, krásnou, tak krásnou, až se mu srdce málem zastavilo, nesmírn mile a vesele se na n j usmála a roztáhla náru a chlape ek sotva ro ní za al šplhat k ní do veliké, m kké, teplé a vo avé postele, v d l, že tu ženu nezná, že ji nikdy v život nevid l, ale zrovna tak jist v d l, že je to jeho matka, p itulil se k ní, schoulil se k ní celý pod pe inu, sotva m síc starý, stulil se do její ho klína, cítil ji všude, všude kolem sebe, celým povrchem svého t la cítil svou matku, bylo mu tak dob e jako ješt nikdy v celém život , cht l být už navždy jenom u ní, jenom v ní, už nikdy se necht l ani pohnout, necht l ji ztratit, cht l ji po ád cítit, a tak se bál pohnout t eba jen o nepatrný kousí ek, mžoural p iv enými ví ky a vid l kolem sebe na všech stranách m kkou r žovo ervenou tmu, protkanou siln jšími rudými pruhy, které se kroutily a trochu se chv ly, slyšel jenom stejnom rné oddychování své spící matky a údery jejího srdce t sn vedle svého, buch buch, buch buch, buch buch, dv srdce vedle sebe, tepoucí jedním rytmem…

Šašek Janek pomalu zamžikal o ima, protrhl r žovo ervenou tmu kolem sebe a uvid l svou jizbu v knížecím paláci na pražském hrad , svou postel, celou mokrou od slz, všechny ty i rovné rohy svého pokoje, svého psa v kout místnosti, jak pokojn leží, ale enich velké hlavy natahuje zv dav k n mu a vrtí spokojen ocasem, a v rohu na druhém konci postele stolek s pohárem od vína a kovov se lesknoucí konvi ku vedle nepatrného oharku doho elé svíce. Pomalu se na posteli posadil. P ipadalo mu, že ub hlo jenom n kolik minut, co si nakapal dv kapky do vína, zcela z eteln si to pamatoval, ale n co jej zarazilo. Rozhlížel se po pokoji, ale všechno bylo jako vždycky. Zavrt l hlavou, podíval se z okna a teprve te pochopil. Venku se mezitím setm lo, jeho podivuhodný odchod n kam, kde ješt nikdy nebyl, trval nejmén dvanáct hodin.

Prot el si o i. V d l te úpln jasn , kde je, a také si stejn jasn vzpomínal na každou mali kost své neuv itelné cesty, toho nejkrásn jšího snu, který kdy v život m l, o kterém však zárove velmi dob e v d l, že to bylo n co jiného než oby ejný sen.

Kon il dlouhý den, první den m síce ervence léta od vt lení Pán tisícího devadesátého prvého, den, kdy jeho pán, král e ch Vratislav, vytáhl ráno se svým vojskem na Moravu a te už jist dorazil do cíle prvního dne svého pochodu, na hrad Škvorec, který družina jeho nejstaršího syna B etislava opustila toho stejného rána, aby te dorazila do hradu Kou imi, druhého denního cíle, kam král dojde zítra ve er. To byl za átek trasy, kterou po boku krále odcházel i jeho p ítel, moudrý medikus, mág a kouzelník Donicio, B h jej ochra uj za jeho dary…

Cesta deseti dní pochodu vedla dále velkým obloukem podél eky Sázavy, aby po šesti dnech dosáhla u hradu P ibyslavi zemské hranice. Cesta Moravou pak pokra ovala další ty i dny podél í ky Oslavy p es Ostrov a Nám š k Rosicím. Tam byla poslední zastávka a sraz vojska, které se pak celé pod velením svého pána, krále Vratislava, a jeho pravé ruky, prvního rádce Zderada, brzy ráno dne devátého ervence pohnulo, aby dosáhlo už jen nedaleko odtud na východ ležící brn nský hrad.

KAPITOLA 8

Bitva

Noci na vrcholu léta jsou krátké. Královské vojsko vytáhlo ze svého posledního ležení v p íjemném chladu ešt p ed rozb eskem a stanulo v pozdním dopoledni p ed erveným kopcem jihozápadn od brn -n ského hradu, kde se cesty rozd lovaly. ást jednotek a zásobování se sto ila k jihu, aby vozy dosáhly p ed ve erem rajhradský klášter, do n hož by m la zítra dorazit také královna se svým doprovodem a biskupy a který byl cílem pobytu na Morav do té doby, než bude do byt brn nský hrad. Bojové jednotky královského vojska se naopak za aly shromaž ovat a adit pod kopcem, zatímco jeho význa ní velitelé v ele s králem a jeho syny vyjeli na kopec spolu s nejvýznamn jšími p edáky rod , aby si prohlédli situaci a dohodli další postup.

Teplým letním sluncem zalitá jihomoravská krajina se p ed nimi rozkládala jako na dlani. ervený kopec, obtékaný zde ze své severní strany rychle proudící Svratkou, se k ece svažoval dost prudce, za tímco sm rem východním o poznání pozvoln ji. eka tam tekla po maleji a rozši ovala se, ímž tvo ila p irozenou jižní hranici asi p l kilo metru dlouhé planiny, která se na svém horním, severním konci zvedala pon kud vzh ru do prot jšího kopce, na n mž bylo dob e vid t opevn ný hrad knížete Konráda. Malé obydlené podhradí se rozkládalo rovn ž za ekou, ale pon kud stranou od travnaté planiny, západn ji, sm rem k úpatí dalšího kpce, který který se západn od hradu ztrácel v záplav jasn žlutých kv t .

Zatímco všichni sesedali z koní, p ipravil jeden ze Zderadových sloužících urovnanou plochu, pokrytou jemným, trochu ušlapaným pískem, p ed kterou se celý štáb ml ky shromáždil. Pískovišt bylo na

vrcholu kopce orientované tak, že sta ilo jenom pozvednout hlavu od zem a zrak spo inul v dáli na opevn ném Konrádov sídle. Všichni ml eli a trp liv ekali, až se král Vratislav ujme slova:

„Mužové ech , moji v rní," zazn l jeho pevný a rozhodný hlas, „p ivedl jsem vás dnes sem, p ed hrad mého odbojného bratra Konráda, abychom všichni spole n ukon ili jeho rebelii a dali pr chod právu a spravedlnosti, kterou ur uje v této zemi od v k její vládce, kníže našeho rodu. Je v zájmu nás všech, aby se tato v c ukon ila co nejd íve a co možná tak, aby nestála mnoho krve nejen našich udatných bojovník , ale ani prostého lidu této zem , která je naší zemí. Proto hned te nejprve p ikazuji a ukládám každému z vás, mých nejbližších velitel a prvních muž této zem , abyste navýsost šet ili životy, zdraví i majetek všech obyvatel, hlavn t ch, kdož ihned skloní hlavu p ed naší v lí. Vím dob e sám, že v boji mnohdy nelze s chladnou myslí dohlédnout každé rány, kterou zasadila rozzu ená pravice, ale zap ísahám vás, abyste nemilosrdn potrestali jakoukoliv zv li, vraždu nebo loupež, které by se vaši lidé dopustili na nevinných!"

Trochu se odml el a rozhlédl se po svých synech a hlou ku svých p edák :

„Na druhé stran nelze zapomínat, že je nutno prosadit jednu v li a že každý, kdo proti vám zvedne ozbrojenou ruku, je rebel a odbojník, který se provinil vzpourou a zpronev il se p ísaze v rnosti svému králi. Toho je t eba ztrestat, a to co nejrychleji a nejsiln ji, abychom mohli ukon it tuto nep íjemnou, ale nutnou záležitost ve vlastní zemi co nejd íve. A proto jsme te zde, abychom se všichni spole n poradili, jakým zp sobem co nejlépe dobýt hrad a p im t mého bratra Konráda a ty, co stojí po jeho boku, k poko e a poslušnosti. M j rádce Zderad, nad jiné zkušený a práv zde se situací obeznalý, vám te poví, o em jsme se spolu p edem radili, a vy potom jeden každý z vás podle své v le eknete, co si myslíte a co sami navrhujete."

Vratislav se odml el a zraky všech p ítomných se obrátily ke starému muži, který pokro il k okraji uhlazeného pískovišt , vytáhl z pochvy me a ud lal nejprve kruh v levém dolním rohu tvercové plochy:

„My stojíme zde, na tomto kopci, který zep edu a pak dále doprava na východ obtéká eka, kterou vidíte p ed sebou," za al sv j výklad Zderad a pokro il dále do pískovišt , kde jedním tahem zleva doprava narýsoval mírný oblouk Svratky, který zakon il v pravém dolním rohu pole. Pak se vydal dál doprost ed pískovišt a namaloval tam další, o n co v tší kruh, který hned ohrani il zleva, shora a zprava t emi rovnými rýhami. Pak sv j me zabodl doprost ed kruhu a oto il se ke svým napjatým poslucha m:

„Toto zde je hrad p ed námi, který vidíte na prot jším kopci, dob e opevn ný a chrán ný p íkrým srázem hlavn zde, na stran západní a severní," vytáhl op t sv j me ze zem a ukázal na první dv áry.

„Zde od východu je hradba trochu slabší," pokra oval a ukázal na t etí áru, „a také p ístup k ní je o n co pozvoln jší, ale zato sám pos tup k celému hradu do tohoto místa není snadný. Celá zem je tam asto bažinatá a ím více jdete na jih, tím h e. Za t mito místy te e totiž na východ od hradu ze severu na jih druhá eka, kterou odsud vid t nelze. Ob eky se nep íliš daleko odtud, támhle na jihu, spojují…"

Zderad ud lal pár krok k okraji pískovišt , kde podél celé pravé strany narýsoval svislou vlnovku odshora až dol a spojil ji v pravém dolním rohu s árou první. Pak za al krátkými tahy celý prostor mezi ob ma ekami odspodu nahoru hust k ížkovat. Když došel tém až do protilehlého pravého horního rohu pískovišt , obrátil se op t ke svým poslucha m:

„Tato zem zde, mezi ob ma ekami od jejich soutoku na jihu a pak dále na sever až n kam tamhle vpravo, východn od hradu, je mo ál a bažina! Nevím však p esn , jak daleko od hradu sahá, to je rok od roku trochu jiné. Proto je navýsost d ležité p iblížit se hned zpo átku v bec správn ke hradu a vyhnout se tak nebezpe ím, která zde íhají na neopatrné. Po odchodu z tohoto kopce je proto nejprve nutné p ebrodit eku ležící p ed námi a potom za ít obcházet hrad od západu p es severní na východní stranu. Tam je pak nutno dávat pozor na mo ály, které jsou tím horší, ím dále od hradu a ím více k jihu. Hrad je ovšem nutno obklí it neprodyšn a celé vojsko se n kde zde…" pokro il dop edu a zabodl sv j me p ed pravým dolním okrajem prost edního kruhu, „musí spojit."

Zderad se odml el, zastr il me zpátky do pochvy a sešel z pískovišt zase dol k ostatním. Všichni si zamyšlen prohlíželi kresbu v písku a porovnávali ji s krajinou p ed sebou. N kte í p edáci se po sob udiven podívali. Mnohým z mladších, kte í stáli p ed brn nským hradem poprvé, napadlo, jak zcela jinak se jeví situace z dálky pro jejich nezkušené zraky a jinak tehdy, když o ní promluví n kdo, kdo se zde zjevn vyzná. Všichni ekali na to nejd ležit jší, na rozd lení úkol a p ístup ke hradu, na rozkaz, kdo odkud zaúto í, ale nikdo se necht l zeptat jako první. Slova se op t ujal král:

„Z toho, co zde vidíme a co víme díky Zderadovým znalostem, také vyplývá, jak nám bude nejlépe rozd lit naše síly, abychom co nejrych- leji slavili úsp ch. Ze západu a ze severu zatím hrad dobývat nebu- deme, tam p jde pouze o to, aby všechny zásobovací p ístupy až k poslední p šince byly hlídány tak, aby ani myš nemohla proklouznout dovnit ani ven. Protože to je úkol pro p ší voje, bude nejlépe, když na tuto stranu p jdou hlavn ti z p edák našich rod , kte í mají mén jízdných v t žké zbroji."

Obrátil se k nim a když vid l, že v tšinou spokojen p ikyvují, dod- al:

„Svá stanovišt si m žete pod lit sami mezi sebou. Cht l bych jen, aby Zderad byl vždy v dom toho, kde který z vás stojí, kde jsou Vršovici, kde Munici, kde lidé z rodu Alešova a tak dále. Protože ale vy všichni dohromady máte ozbrojených p ších lidí nad míru takového úkolu, poskytnete mi podle nutnosti vždy tolik z nich, kolik se ukáže být pot ebným na jiných místech, to zde dnes v této chvíli nelze ješt ur it."

Jednooký rudohlavý Vršovec Božej se rozhlédl po svých druzích, ude il se mohutnou p stí p es jílec svého me e, až na n m zbroj-za chrastila a mírn se králi uklonil:

„U iníme, jak si p eješ, pane. Uvidíš, že pod našimi nosy nejen myš po zemi, ale ani krtek pod zemí, ba ani vrána v pov t í neprojde do hradu nebo z n ho ven," prohlásil sebev dom a souhlasné mru ení p edák a chrast ní jejich me jeho slova potvrzovalo.

Král se podíval spokojen na Zderada a pokra oval:

„Na východní stran hradu je nebezpe no, a to nejen pro mo ály, ale i proto, že odtud by mohla p ijít hradu pomoc. Ne všichni z p edák moravských rod stojí dnes zde po mém boku…" a král se zasmušile rozhlédl po hlou ku svých v rných, protože zde nestál p esn vzato ani jeden jediný, t ebaže n kolik drobných moravských jednotek v jeho vojsku bylo. „Kdyby se m j bratr rozhodl se svými vzbou enci prch nout, op el by se jeho nápor tímto sm rem. Bude proto nutné mít tam dost jízdního vojska, které by bylo schopné nejen vysílat hlídky dosta- te n daleko na východ, aby nás varovaly p ed možnýcm nebezpe ím, ale také pronásledovat ty, kdo by se cht li út kem z tohoto hradu za chránit p ed zaslouženým trestem."

Vratislav se oto il k bojovníkovi, který o hlavu p evyšoval všechny ostatní a v mohutné zašpi at lé p ilbici s kroužkovým záv sem vypa dal jako b h války:

„Toto je úkol pro mou družinu, to jest p edevším pro tebe, asto. Není to úkol snadný, ale máš t i tisíce muž a když to bude nutné, dos taneš p ší od našich p edák . Slyšel jsi zde sám jejich slib ústy Božeje z rodu Vršovic ."

Velitel asta se uklonil a Zderad dodal:

„M j na pam ti, asto, že mo ál je tím horší, ím dále jsi od hradu a ím více na jih. Je sice dost suché léto, ale ani já p esn nevím, jak to vypadá na východ od hradu. Tvoje hlídky samoz ejm b hem n ko lika dní zjistí, kam se dostaneš nohou jakž takž suchou, ale práv zpo átku musíš být opatrný. Když zato íš od severu a p jdeš na jih podél hradu, budeš se mu možná nejprve muset p iblížit víc, než je zdrávo, protože dál od n j už m že být bažina. Je možné, že toho hned využijí k výpadu, i kdyby jenom proto, aby si nás vyzkoušeli, na- kolik jsme odhodláni bojovat. Nech proto hned od po átku sestoupit lidi z koní, a zkoumají p du dále od hradu, jestli, kde a nakolik snese

jízdu. Dojít pak musíš sem…“ pokro il Zderad op t do pískovišt a postavil se na k ížek u jihovýchodní ásti hradeb.

Obrovitý bojovník ne ekl op t nic, jenom krátce p ikývl, a tak se i Zderad odml el a podíval se na krále Vratislava. Ten si pohladil úzkou bradu, p ejel o ima po všech p ítomných a utkv l pohledem na svém nejstarším synovi. Trochu zt žka se nadechl, jako by se mu do toho p íliš necht lo a pomalu pravil:

„Zbývá úkol poslední, p ístup k hradu tady od jihu, vlastn skoro odtud, kde te stojíme. Tam je situace jiná, trochu horší a zárove trochu lepší. Hlavní p ekážkou je zde eka, ale za ní je suchá louka. Je to jen zvolna se svažující plá od samého hradu, kde je taky v hradb hlavní brána. Kdyby se poda ilo jízdnímu vojsku prvním útokem p ejít eku a planinu, mohlo by vtrhnout ne ekan až do hradu a jedním rázem jej dobýt. Znamenalo by to konec celého boje ješt p edtím, než vlastn zapo al, nebylo by pak v bec nutné hrad zdlouhav dobývat nebo dokonce vyhladov t. A to je úkol, který chci sv it tob , synu,“ obrátil se král p ed všemi bojovníky a p edáky na svého prvorozeného, který stál v hlou ku velitel . Po boku m l bratra Sob slava; ten se od n j nehnul po celých deset dní tažení a te s nap tím o ekával, co na to jeho hrdina odpoví. Také pohledy všech ostatních se obrátily k B etislavovi, který svraštil obo í a zabodl sv j ledový pohled nikoliv do o í svého otce, nýbrž p edáka Zderada:

„Jestli si dob e pamatuji, mluvil jsi o tom, že všichni se p iblíží k hradu tak, že nejprve p ebrodí tuto eku. Víš, jak je zde hluboká, jak rychle te e a kde jsou v ní brody? Nebo bude nejprve nutno hledat místa, kde je možno ji p ebrodit?“

„Pravdu díš, pane, p ejít tuto eku s tak velkým vojskem, jako je naše, není nijak snadné. Zde pod kopcem to nelze v bec, eka je tu dravá a hluboká, a dále na jih, jak už jsem vzpomenul, se k ní pro bažiny a mo ály ani nedostaneš. Možnosti k p echodu jsou jenom dv . Nejprve je nutno tento kopec obejít trochu zp t, tam se eka rozlévá ší eji, ale b ehy má pevnéJe to ovšem daleko od hradu, ale tam se dá všude p ejít, jen se musí pomalu a postupn . áste n p es brody, které nutno hledat, protože jsou rok od roku po jarních záplavách trochu jinde, áste n bude možná i nutno plavat za ko mi. Tudy p jde celé vojsko, p ejde bezpe n , ale pomalu. Potom se obrátíme od eky p ímo na východ k hradu. Hle , tam pod tím prot jším, žlut porostlým kopcem dojdeme k n mu p esn od západu a za neme jej obcházet podél severního okraje. Králova družina p jde první, nebo má nejdelší cestu až k jihovýchodu hradu, potom p jdou p edáci.“

B etislav jej up en pozoroval svýma ocelovýma o ima a celá v c se mu zamlouvala ím dál mén . Neomylným instinktem cítil, že zkušený p edák íká sice pravdu, že to však není pravda celá, že cosi skrývá. Nedal však na sob nic znát a klidn se otázal:

„A co ta druhá možnost, p edáku Zderade, ta eká na mne?“

Ani rádce nepohnul brvou, t ebaže mu pod tím pohledem moc p í jemn nebylo. Navenek lhostejn odpov d l:

„Ano, pane. Jsou zde od jihu dva brody, p es které lze p ejít velmi rychle a ocitnout se tak blízko hradu. Pohle , eka p ed námi tvo í mírný oblouk, vypadá jako luk, mí ící šípem p esn na sever. A práv tam, kde je oblouk nejdále od nás, tam, kde bys do luku vložil šíp, tam je prvý brod, hlavní brod pro cestu do hradu. Druhý je pak," pooto il se a ukázal o n co dále doprava, „trochu k východu, práv tam, kde ten oblouk kon í a eka se zase vyrovnává. Ten je o n co užší a jak vidíš, je od n j také k hradu dál…"

B etislav pozoroval eku a vrýval si do pam ti její pr b h, zatímco ostatní ml eli. Pak se op t zahled l na Zderada, ne ekl však nic, od vrátil se a oslovil svého otce:

„Pane, jestli je všechno tak, jak tvrdí tv j rádce, pak nechápu, pro nep ikážeš, aby se celé vojsko vrhlo p es ty dva brody, p ejelo tu plani nu a ude ilo na jižní hradbu s velkou bránou. Vždy je to od eky má lem co by z luku dost elil, snad t i nebo ty i hony, dále ne. Pro tedy všechny ty složité p ípravy s obcházením hradu celým vojskem? Pro mám jenom já sám se svou družinou jít touto cestou?"

Král Vratislav za napjatého ml ení všech p edák odpov d l:

„Protože úsp ch tohoto zám ru nezáleží na síle, ale na rychlosti a p ekvapení. Pohle , synu, p es eku je nutno p ejít co nejrychleji a ih ned ude it na bránu, k tomu je t eba p ekvapení. Nic by nepomohlo, kdyby celé vojsko šlo t mito brody, naopak. Z hradu si toho všimnou o to snáze, bránu zav ou a p es hradby se nedostaneš. My to však ud láme naopak, nebo nejprve vytáhneme s celým vojskem na zá pad, jak p edtím ekl Zderad, zatímco ty z staneš se svou družinou zde za kopcem a nejprve se budeš p ibližovat k ece tak opatrn , jak to jenom p jde. Nás z hradu uvidí, jak táhneme pry , ale tebe pod kop cem za ekou ne, a v tom je tvá šance. Když ude íš vskutku ne ekan a rozhodn , vnikneš možná jedním rázem do hradu!"

B etislav sklonil hlavu a také spokojené mru ení p edák a chrast ní jejich zbrojí ukazovalo, že s královými slovy souhlasí. Jednak byli rádi, že je samotné tato nevd ná role minula a jednak už také tušili, pro potrefila práv králova nejstaršího syna. Ten cítil, že stojí mezi nimi všemi dost osamocen, ale p esto – nebo snad práv proto – pozvedl hrd hlavu. P estože i on znal odpov na svou otázku p e dem, zeptal se:

„Musím uznat, pane, že tento plán je sám o sob dobrý, ale stále nevím, pro práv já a moje družina jsme byli vyvoleni k tomuto úkolu a ne n kdo jiný?"

Protože ty se máš zbavit svého strýce a dobýt tento hrad, abys z n j poté mohl vládnout polovin Moravy, problesklo hlavou králi, ale než sta il zformulovat tato slova tak, aby je mohl vyslovit v kruhu svých p edák , stalo se n co neslýchaného. Rádce Zderad, jistý si souhla

sem všech p ítomných, jejichž podporu cítil, ledabyle prohodil s p ed stíraným p átelským úsm vem, jako by cht l žertem ulomit hrot napja té situaci:

„Tv j otec rozhodl takto proto, že ty, pane, už od mladých let se v lét tak rád koupáš a v ece si hraješ…“

Všichni p edáci vybuchli hromovým smíchem, ale B etislav zbledl tak, že jeho tvá úpln zesinala. Zuby se mu mimod k za aly a ch ípí rozší ilo vztekem. Ovládl se jen s nejv tším úsilím, ale cítil p itom, jak se mu chv jí svaly v nohou; prudkým odlivem krve z hlavy mu bylo až mdlo. N kolikrát sev el a otev el p sti a p itom ucítil, jak se mu stahuje velká jizva v pravé dlani. Navyklým pohybem ji za al t ít, až se pomalu uvolnila. P edáci s pobavenými pohledy ekali na jeho odpov a také Zderad se posm šn rozhlížel po svých sousedech. Jediný král Vratislav, který znal svého syna nejlépe, pocítil zlost a chu nechat Zderada zbi ovat za tento nesmyslný triumf. Ani on však v té chvíli nemohl u init v bec nic, jeho rádce už svá neblahá slova vypustil.Podíval se tedy na svého syna a s nap tím ekal, co odpoví.

Hrdému B etislavovi zatím prob hlo p ed o ima nesmírnou rychlostí tisíc v cí. Vid l se znovu na b ehu té saské í ky, kde p ed ty mi lety p ikázal ud lat zastávku, když se obtíženi ko istí vraceli z trestné výpravy. Slyšel se, jak p ed všemi význa nými bojovníky výs m šn posílá pry starého a zkušeného p edáka Aleše, který jej p ijel celý uhnaný, zpocený a zaprášený varovat p ed zrádným lenošením v poledním horku na b ehu eky. ‚Jen b ž Alši, utíkej za ostatními! Je už úd lem starc bát se každého ke e a každého stromu. Zato my, praví bojovníci neohroženého ducha, p ijdeme za ostatními až tehdy, kdy se nám samým bude chtít‘, slyšel op t svá zpupná slova a h motný smích svých mladých druh . Vid l Aleše, jak spolkl urážku s pot ásáním hlavy, a vid l také mra no saských bojovník , jak se na n znenadání vrhli, když celí malátní odložili zbroj. Slyšel ryk boje, tupé nárazy me do nekrytých t l, výk iky bojovník proklátých kopím skrznaskrz, vid l tryskat krev z otev ených ran a cítil její pronikavý nasládlý pach, vid l kolem sebe padat své nejbližší druhy. Sám sta il uchopit v posledním okamžiku me a zadržet jím s vyp tím všech sil ránu obrovského Sasa, který se na n j vztekle vrhl. Zadržel ji ne epelí, ale otev enou pravou dlaní, jen slab chrán nou ocelovým jílcem, který už ani nesta il po ádn sev ít v p sti.

Znovu cítil ukrutnou bolest v pravé ruce, vid l proud krve, který mu zbarvil celou paži, vid l sv j me , jak padá nezadržiteln k zemi. V té chvíli v d l jasn , že je úpln jedno, jestli mu jeho pravá ruka ješt visí na konci paže, nebo se useknutá válí v tráv u jeho nohou. Nesta il se ani podívat, vid l jenom radostný záblesk v divokých o ích rudovlasého Sasa, vid l každou pihu v jeho širokém obli eji, cítil pach jeho vzteku, když nad sebou zahlédl ost í jeho silného me e. Uslyšel však také t esk jiného me e, který se mu zjevil t sn nad hlavou a v

poslední chvíli odrazil ránu p ekvapeného N mce. Vid l p ed sebou jeho nev ící pohled, když se mu ten stejný me , který zadržel jeho ránu, pohroužil do krku t sn nad okrajem kroužkové zbroje s takovou silou, že tém od íznutá hlava se sm šn odklopila na bok, jako by pobavený žerté cht l ud lat n jaký nejapný vtip.

Byl to me Aleš v, který mu navrátil už vlastn ztracený život, byla to Alešova levice, která jej ešt celého omámeného nenadálou bolestí strhla stranou a oto ila dozadu. A byla to Alešova slova, která uslyšel zblízka u svého ucha ve h motu prudké bitky: ‚B ž, pane, jsi zran n, zachra se, b ž… Pro dobro zem , tys nejstarší král v syn, b ž, -za p ísahám t , pane, utíkej…‘ A on skute n utekl! Jako nedosp lý kluk prchal z té krvavé bitky, držel si pevn rozseknutou ruku a celý omámený se zachránil jen s nemnohými ze svých nejbližších. Mnozí padli, ani Aleš se nevrátil, z stal n kde v saské zemi, ani poh bít jej nemohli… Práv Aleš, jeho milovaný p edák Aleš, v rný král v rádce, který jej jako chlapce u il kdysi první cviky se zbraní, první obraty s me em, triky s kopím, který jej jako mladíka ohromoval, jak um l seb rat z kon v nejprudším trysku svým štíhlým kopím ze zem malý ženský náramek. Jeho Aleš a tolik jiných tam padlo. A pro ? Jenom pro jeho zpupnost, pro jeho mladickou nerozvážnost, pro jeho strach nezadat si p ed svými kumpány, ešt lehkomysln jšími, než byl tehdy on sám, pro jeho hloupou pyšnou hrdost! Ó, jak rád by tam byl padl s nimi! Jak lehké je padnout v boji a jak nesmírn t žké je žít s hanbou, s touto hanbou, které už stokrát, tisíckrát ho ce litoval…

B etislav zase pomalu nabyl barvy v obli eji a t žce povzdychl. Byla to p edevším vzpomínka na zbyte nou smrt starého bojovníka a druha, jehož m l rad ji než vlastního otce, která jej uklidnila. Najednou mu p ipadalo malicherné a ned stojné hn vat se zde na Zderada, na takového st ízlíka, kterého by rozmá kl mezi dv ma prsty jako o ech. P imhou il tedy o i a slyšel sv j vlastní hlas jakoby z dálky:

„Poslyš ešt , moudrý Zderade, který víš všechno, na co se t kdo ptá, a dokonce i mnohé, na co se nikdo neptal – tam dole u té eky, tam není obrany? Ten brod tam jen tak eká, až jej kdekdo p ejde, jak se mu zamane? Chceš mi namluvit, že m j strýc Konrád, o n mž všichni víme, že je chytrý jako sova a lstivý jako liška, sedí a eká, až já nebo ty p ejdeme ten brod a vpadneme mu branou za hradby?“

P edchozím smíchem p edák a také ml ením královým povzbuzený Zderad jenom rozmarn mávl rukou a jako by medu odkapával, klidn odpov d l:

„Inu, když se odsud dob e zahledíš, tak uvidíš, že za ekou je okolo brod val. Za ním bude jist sed t pár bojovník s luky a malými praky, také me e a sekery budou mít po boku, ale co to je pro hrdinného bojovníka za p ekážky? Konrád brody samoz ejm brání, ale jednak nemá tolik bojovník , aby je mohl chránit skute n d kladn , a jednak musí hled t, aby je potom v každém p ípad zav asu dostal za

hradby. Protože i kdyby se tv j pokus o rychlé dobytí zde od jihu m l minout úsp chem, eká jej p esto obléhání kolem dokola, kterému nem že uniknout a p i kterém bude pot ebovat každou zdravou paži.“

Zderad pohlédl na krále Vratislava, jako by od n j o ekával podporu, ten ale ml el a s nep íjemným pocitem v duši pozoroval svého syna. B etislav m l silný dojem, že na celé v ci n co nesedí, ale nijak se nemohl dobrat toho, co by to mohlo být. Ml není se prodlužovalo a p edáci za ali mezi sebou netrp liv šeptat, král se tedy p ece jenom nadechl a co možná nejsmí liv ji pravil:

„Je pot eba se rozhodnout. Vše bylo vyloženo jasn a v celé úplnosti. Nebo je snad ješt n co, co by m l n kdo z nás v d t?“ Oto il se ke Zderadovi, který se mírn uklonil a zk ížil ruce na prsou:

„Ne, pane, to je vše, víc nevím.“

„Dobrá,“ pokra oval král obraceje se na svého syna, „je pot eba se rozhodnout.“

B etislav se nap ímil a bylo mu jasné, že má jen jedinou možnost. Dob e si uv domoval, že byl prvním královým rádcem tak obratn vmanévrován do této situace, že mu nezbývá nic jiného než na celou v c p istoupit. Necht l- li ztratit tvá bojovníka a rytí e a hlavn také ná rok na pozd jší odm nu, musel do toho kyselého jablka kousnout, i když spíše tušil než v d l, že se kdesi skrývá asi ješt n co dalšího a on se to dozví, až bude možná pozd . I když už nebyl tak lehkomyslný jako p ed ty mi lety, nebo tato zkušenost mu sta ila na celý život, byl to p ece jenom v první ad bojovník, neohrožený muž, který jde svou cestou o to neústupn ji, o co je t žší. Podíval se tedy na svého nejmladšího bratra, který na n j vzhlížel s otev enou pusou, zatímco jeho druhý bratr Bo ivoj se mezi p edáky potuteln usmíval, a oto il se k otci:

„Pravdu díš, pane, je nutno se rozhodnout. Všichni víme, že je to úkol t žký, ba hazardn nebezpe ný. Je p ece zcela z ejmé, že p i tom budu odkázán jenom sám na sebe, na síly své vlastní družiny, protože zde nebude nikoho, kdo by mi p isop chal ku pomoci, jestli bude zle. Ujímám se jej p edevším proto, že skýtá nad ji na rychlý úsp ch a proto i rychlý konec tohoto tažení. Snad dá B h a náš Pán a Spasitel Ježíš Kristus na p ímluvu svatého Ji ího, svatého Víta i naše ho spaseného p edka svatého Václava rozhodne jedním rázem, kdo má nadále zasedat na tomto hrad , který zde leží p ed námi…“

Král Vratislav si oddychl. Chápal velmi dob e, pro jeho nejstarší syn volil práv tato slova. Rozhlédl se proto významn po svých p edácích:

„Pravdu díš, synu, a já se budu modlit, aby dal B h úsp ch tvým zbraním. My ostatní také splníme sv j úkol, i když není tak obtížný jako ten tv j. Pomni však, že také tvoje odm na bude v p ípad úspchu veliká. A co se tý e tvé obavy, že z staneš p i útoku zcela sám, není tomu tak, nebo já se svou stráží setrváme nejprve zde na kopci a

budeme vše pozorovat. I když tedy moje družina a vojska p edák odejdou a moje stráž jindy nejde do nejv tšího ohn , p ece jenom bych ji mohl, bude-li ti velmi zle, poslat p es brody za tebou. Doufám ale, že k tomu nedojde, že budeš mít úsp ch. Vždy možná už dnes ve er budeme moci sed t všichni tam na tom hrad ve velké síni a ra dovat se z tvého vít zství."

Ozvaly se spokojené výk iky p edák , kte í bušili se vzr stající bo jechtivostí do me a zbrojí a kte í si v té chvíli v bec neuv domili, co by pro n takový úsp ch mohl znamenat – že se totiž nechali Zdera dem strhnout k výsm chu svému budoucímu vládci, nebo král v bratr Konrád by v tom p ípad svou úlohu z ejm navždy dohrál. B etislav podal otci ruku, ten ji pevn sev el a potom se objali. Porada skon ila. Její ú astníci za ali nasedat na kon a sjížd li dol ke svým ekajícím bojovník m.

Když dorazili každý ke svým, bylo práv poledne. Velitelé vydali rozkazy a vojsko v ele s královskou družinou se oto ilo a vydalo se jako dlouhý had okolo západního okraje erveného kopce ke Svratce. Dávali p itom pozor, aby je bylo i v dosti hustém lese, který zde lemo val eku po obou b ezích, z hradu dob e vid t. Králova stráž, nevelká jednotka p ti set výte n vycvi ených a nejlépe vyzbrojených elitních bojovník , se rozložila na odvrácené jižní stran kopce, zatímco B eti slav shromáždil svou družinu a zato il s ní k jeho východnímu okraji, kde ji rozložil v hustém lese. Nechal bojovníky sestoupit z koní, pone- chal je ale v plné pohotovosti a zavolal k sob své t i nejvyšší velitele. Když se shromáždili ve stínu rozložitého dubu, o ekávali s nap tím slova svého pána. B etislav na n pohlédl s náklonností, kterou byl po vinován t m, kdo stáli v rn po jeho boku:

„Poslouchejte dob e, moji v rní, co nám uložil náš pán, m j otec, král Vratislav. Je to úkol nelehký, ale estný, a když jej splníme, bude naše odm na nemalá…" a vypráv l jim obsah porady. Když skon il, podívali se p edáci jeden na druhého a Borša, syn Olen v, pravil:

„To bude ošemetná v c, pane! M že se jedním rázem poda it a pak bude sláva i odm na veliká, m že se ale také úpln zhatit a dopadnout velmi zle. Co se stane, když neprorazíme p es brod? Pobijí nás bez odporu v ece! Je to jako hop nebo trop, bu prorazíme a sláva bude hned, nebo ne a smrt bude taky hned!"

B etislav se zasmál a plácl druha po rameni:

„Pravdu díš, Boršo, ale kdopak by se bál smrti, ty snad? No tak vidíš. Abychom prorazili, na to už jsem také sám pomyslil. Ano, to je d ležité, ve vod jsme slabí, ale potom na poli silní! Oni budou sed t za ekou za valem, to je pravda, budou mít hodn luk a prak a budou vrhat ošt py a kopí, ale jsou to jen p ší. Jakmilem prorazíme a dostaneme se za val, máme vyhráno, protože pak je rozprášíme jako králíky. P eletíme v okamžení plá a než sta í zav ít bránu vnikneme jim do hradu! Vlastn ím víc o tom p emýšlím, tím víc se mi to líbí.

Vždy jsou nás dobré dva tisíce, jak by nás mohli jen tak zadržet? Pravda, ani my nemáme všichni kon , ale velká v tšina ano. Kolik vlastn , to musím te v d t. Kolik máš ty p ších, Boršo?“

„Žádné, pane, jen šest set t žké jízdy.“

„To vím,“ usmál se B etislav, „ty jsi tvrdé jádro mé družiny, zatímco vy dva jste její slupka,“ obrátil se k dalším velitel m, nezvykle si podobným; byla to dvoj ata, synové Lubomírovi.

„Já mám taky šest set, ale lehké jízdy, a sto padesát p ších, pane,“ pravil Nožislav a jeho bratr Držikraj pokra oval jako ozv na: „…a já dv st padesát p ších a lehké jízdy o dv stovky mén , pane.“

„Dobrá,“ po ítal B etislav na prstech, pak však rad ji vytáhl dýku, u ízl v tev z dubu a vyrýval do ní rýhy. „Ud láme to takhle. Jako první seberete všechny p ší dohromady, to jest ty i sta, a odešlete je te hned pod velením spolehlivého muže. Vyberte n koho staršího, zkušeného, to nechám na vás, a pošlete je podél eky, ale pozor! A nejdou p íliš blízko ní, kde je les idší a z hradeb by je mohli zahléd nout. To je d ležité, rozumíte? Musí jít co nejopatrn ji, ale dál od eky, až tam, kde je hodn hustý les a z hradu není nic vid t. Není to snad né, ím dál na jih, tím v tší je tam mo ál, ale oni musí projít, rozumíte?“

Všichni t i p ikývli a Nožislav se zeptal:

„A kam až mají projít, pane?“

„Musí projít po této stran až tak daleko za druhý brod, aby se tam dostali p es eku úpln nepozorovan plaváním. Snad s pomocí otepí,“ odpov d l B etislav, „ale hlavn tak, že je nesmí od brodu v bec vid t! Pohle te, my jsme te od prvního brodu asi t i hony, ke druhému jsou to další dva, to je p t, a ješt nejmén dva hony musí jít za brod, to je sedm. To by byla na cest tvrthodina ch ze, ale tady je t žká p da, po ítejme ty násobek, tedy hodinu. Pak se musí dostat p es eku, kdyby tam byl nevímjaký mo ál, prost musí, rozumíte? Jako p ší to dokážou a pak se vrátí potichu ty dva hony zp t. Dostanou se tím do zad t m, kdo sedí za valem u druhého brodu. Na to vše po ítejme taky hodinu. Za dv hodiny od chvíle, kdy se zde rozejdeme, by m l být ten p ší voj za ekou a za druhým brodem, je vám to jasné?“

Opatrný Borša se zamyslel:

„Pane, jestli je tam takový mo ál, nesmí mít bojovníci p íliš velkou zát ž. Budou se muset brodit bahnem, možná hlubokou vodou. Plavat z nich skoro nikdo neumí, budou muset sekat otepi, jak jsi pravil, aby se na nich p eplavili. Jakou mají mít výzbroj?“

B etislav se podíval na svého velitele s respektem:

„Máš pravdu, Boršo! Hlavn dýky a sekery. Me má myslím z nich málokdo, ale kdo má, a vezme. Štíty… no, nevím, ty bude lépe neb rat, stejn by je asi v bahn poztráceli, ale když n kdo bude za každou cenu chtít, a si jej vezme. D ležit jší ale je, aby byli všichni za dv hodiny za brodem, než co budou mít v rukách.“

Zasmál se a vzal zase do ruky svůj prut:

„Ty, Boršo, musíš být se svými šesti stovkami jezdců za dvě hodiny před druhým brodem z téhle strany, od jihu, dříve se co dá. Vy půjdete pomaleji, s koňmi jinak nelze, zato jste ale mnohem blíže svému cíli. Až dorazíte na cestu, otočíš vlevo a udeříš vší silou na druhý brod. Pusť jízdu celou rychlostí, a ať se voda vaří. Je to těžká jízda, jsou dobře chráněni, kameny jim moc neublíží, horší to bude s šípy… Zkus prorazit jedním rázem a když se ti to podaří, tak rovnou k bráně. Kdyby se nepodařilo, aspoň je zamístnej natolik, aby z hradu viděli, že máte brod v práci, možná k nim stáhnou posilu od prvého brodu. A já s vámi dvěma," obrátil se k bratrům, „vyrazím na první brod poté, když uslyšíme, že Borša udeřil a u druhého brodu zuří bitva. My to uděláme jinak. Máme více času, protože naše cesta je nejkratší, brod je odtud jenom tři hony. My vezmeme váš tisíc lehké jízdy, sesedneme a povedeme je odtud ne přímo, ale pokud k jihu, co nejdále, než zanemoc ál, kterým nelze projít. Tam někde narazíme na cestu, která vede dále na jihozápad směrem k rajhradskému klášteru, a na té cestě vyčkáme. Budeme sice dále od brodu než teď, ale to nevadí, právě naopak, protože budeme mít rovnou cestu pod nohama, takže vletíme do brodu nejvyšší rychlostí. Proletíme řekou, zteč eme val a potom co nejrychleji plání nahoru. Budeme-li mít štěstí, vrazíme do brány, než ji stačí zavřít, a hrad je náš!"

Bětislav se zamračil a dodal:

„A pak to bude můj hrad a potom bude ouvej všem Zderadům a posměvákům…"

Ustaraný Borša přece jenom ještě namítl:

„A co bude, pane, dále, kdyby se nám to povedlo? Ty vrazíš rázem do brány, já s pomocí Boží ti co nejrychleji druhým brodem přirazím na pomoc, ale bude to stačit? Kolik vojska má tvůj strýc, kolik obránců brněnský hrad?"

Bětislav svraštil obočí a přihladil si navyklým pohybem vlasy za uši:

„Kolik vojska má můj strýc, to opravdu nevím, ale jeho hrad může mít podle mne tak nanejvýše pět set obránců. Nanejvýše, to i v četně pomocníků a pacholků, spíše ale méně, a z toho ostřílených zkušených bojovníků jen část. Kdybychom tam vpadli vskutku naráz a překvapivě jenom s lehkou jízdou, tak je hrad v okamžení náš, ani bychom tě k tomu, Boršo, nepotřebovali. Mohli bychom totiž otevřít malé branky, vždyť za tou západní a asi i severní už bude vojsko předák, jen k té východní to asi králova družina ještě nestačí stihnout. Ale nezapomínejte, jak by byli všichni překvapení! Kdepak," potřásl Bětislav hlavou, „oni by se ani nebránili, o tom v bec nepochybuji! A dobře by udělali…" pokračoval pan kudzasmušile. „Oni přece v dí, kdo na ně jde. Vždyť kolik z našeho vojska má u nich i nejbližší příbuzné a z

jejich zase u nás!? Uvidíte, že když se nám to poda í, tak se co nejrychleji vzdají…“

B etislav se odml el a jeho velitelé se po sob rozpa it podívali. Oba brat i ne ekli nic, ale nejstarší, rozvážný Borša Olen v, si odkašlal a trochu sev eným hlasem pravil:

„Víš, pane, ty jsi to ekl, ono je to vskutku… inu, jak bych to pov d l… totiž, lehké to není! My se snažíme na to nemyslet, ale p ece tam proti nám nejsou ani sprostí Sasové, ani divocí Uh i, to jsou… to jsou… inu, to jsou našinci. Lidi jako my, e i jako my, i když trochu jiní, ale i já mám jednu v tev našeho rodu tady na Morav …“

Trochu se zarazil a podíval se na oba bratry, ale ti ml eli, a tak pokra oval:

„Našt stí nejsou zde, sedí na jednom hrádku kdesi u slezské hranice, ale p esto! My víme, že naše v c, totiž v c našeho pána, je spravedlivá, ale p ece… Víš, kolik našich bojovník má zde naproti, možná hned za t mi brody, svoje bratrance a švagry?“

B etislav rázem povstal v celé své výšce a všichni t i velitelé také. Stáli proti sob a jakési nap tí se vložilo mezi n , takové nap tí, že bylo ve vzduchu p ímo hmatatelné. Všichni t žce dýchali a B etislav sev el k e ovit rukoje dýky, až mu prsty zb lely. Podíval se na své velitele tak, že jim p eb hl mráz od pat až do zátylku a prohlásil smr teln vážn :

„A už je v c králova jakkoliv spravedlivá, íkám vám jedno – a se d je cokoliv, vy jste moji nejbližší druhové! Vy jste v první ad moje družina. Moje, nikoho jiného! Vy si nemusíte lámat hlavu takovými v cmi. Vaše místo je po mém boku a dokud sloužíte mn tak v rn jako doposud, je váš osud spojen s mým tím nejpevn jším et zem! A pamatujte, jak vy mn , tak já vám! Já jsem nejstarší, prvorozený syn krále Vratislava, a vy jste moji nejbližší druhové, taková je pravda. Rozumíte mi?!“

Všichni t i bojovníci strnuli p i t ch slovech jako by zkamen li, a p estože byli v b žném život skute n spíše druhy než pod ízenými svého velitele, v této chvíli jasn slyšeli mluvit prince z panovnického rodu. Poklekli p ed B etislavem na pravé koleno a sklonili pokorn hlavu k zemi, ten je však hned za al zvedat a p itom každého z nich pevn objal. V o ích se mu zaleskly slzy, když vid l jejich oddanost, a p estože v d l, že je v ní notná porce osobních zájm , naprosto nepochyboval o tom, že v tomto gestu zárove promlouvá i jejich ne jvnit n jší p esv d ení. Podali si ešt ruce v kožených rukavicích a B etislav nakonec ekl:

„Tak, a te k vojsku! Jako první seberete p ší a ti a hned vyrazí. Potom jdeš ty, Boršo, ke druhému brodu a nakonec my s lehkou jízdou k cest k prvému brodu. Te je asi…“ podíval se na slunce, „jedna hodina z poledne, králova družina a voje p edák už jist za ali p ekra ovat eku. Tak tedy až uplyne t etí hodina, ude íš ty, Boršo, na

druhý brod a my hned nato na prvý. Pomáhej nám všem B h a Ježíš Kristus a také svatý Ji í!“

Všichni ty i se pok ižovali a za chvíli zavládla v lese za erveným kopcem hore ná aktivita. Na jeho odvráceném jihovýchodním okraji se za ala shromaž ovat p ší jednotka, která zakrátko pod vedením zkušeného Kukaty odtáhla, aby ve skrytu prošla mo álem a vrátila se po druhé stran Svratky do zad obránc m druhého brodu. Zatímco B etislav s ob ma bratry z stal nejprve na míst a dal tak ostatním as zaujmout domluvené pozice, shromáždil Borša svých šest set t žkých jezdc a vysv tlil svým podvelitel m, co od nich knížecí syn B etislav o ekává. Pak sesedli z koní, na kterých nechali t žší ásti své zbroje a vydali se opatrn na pochod.

Nejprve byli krytí úpatím kopce, ale zanedlouho došli k místu, kde se krajina vyrovnávala do mírn zvln né roviny; tady bylo nutné opustit bezpe né krytí a vydat se do otev eného lesa. Opatrný Borša nechal zastavit a sám jen se dv ma svými podveliteli nejprve p ehlédl situaci. Byli práv tam, kde mírný oblouk eky za ínal tvo it onen napjatý luk a vzdalovat se od nich na sever; až se ulekli, když uvid li, jak jsou ece blízko. Tekla p ed nimi jako široká st íbrná stuha, vzdálená jen asi p t set metr . Les po jejich levé stran byl dost ídký, takže pruh eky s nápadn zvednutým severním okrajem byl dob e viditelný: za ekou se strá zvedala nejprve pozvoln a potom trochu p ík eji až k hradu. Vel itelé napínali zrak, ale nevid li nikde ani sebemenší náznak n jaké in nosti, ani u hradu, ani u eky; celá krajina budila dojem úplné op ušt nosti. Zkušený Borša se zle mra il. Obrátil se ke svým spole ník m a tlumen vr el:

„Tomuto klidu není co v it! Jsem si jistý, že hlídají, jenom si dávají pozor, abychom je nespat ili. Cht jí nás ukolébat, ale to se jim nepovede! Pohle te, vezmeme bojovníky nikoliv tudy p ímo, ale trochu doprava, les je tam o poznání hustší. Bude to sice o hon dál, ale asu máme dost. Nechte je jít krokem, opatrn a jen ve dvoustupu, už tady je hodn mokro a my nevíme, kde za íná mo ál. Jdeme!“

Všichni t i se vrátili ke svým, vydali potichu p íkazy, zabo ili doprava a za ali se prodírat lesem. Šlo to nejprve dost dob e, ale záhy za al napitý mech ím dál tím víc mlaskat pod nohama, které se bo ily do erné bažinaté p dy. Cesta se stávala stále klikat jší, jak museli obcházet nejmok ejší místa a vyhledávat taková, kde mohli projít s ko mi. Mnohde nemohli ani ve dvojstupu, nýbrž jenom po jednom za sebou. ím dále zapadali do bažinatého lesa, tím v tší mra na komár se rojila vzduchem a trápila kon i lidi, vyrušené žáby kvákaly a ptactvo roz ilen kdákalo. Za necelou hodinu však náhle za al být terén sušší a Boršova jednotka narazila na nízké návrší s úzkou cestou, vedoucí od jihozápadu na sever, k ece.

„Dob e,“ pravil spokojen velitel, když mu p edvoj hlásil zm nu, „to je cesta k prvnímu brodu, po té p jde naše lehká jízda. My musíme

dál, najít další podobnou cestu ke druhému brodu. Dejte se te o n co doleva, jsme dál od eky a les je tu hustší, vpravo bychom mohli brzy uváznout!“

Bojovníci rozkaz vyplnili a za další dobrou p lhodinu dorazili skute n k druhému, pon kud vyvýšenému a také suššímu úseku, který p ipomínal spíše prostou stezku než skute nou cestu. Jednotka na ni vystoupila a bojovníci si pokoušeli o istit zbroj pokrytou páchnoucím bahnem a hnijícími rostlinami. Obli ej a ruce si však nechávali pomazané blátem na ochranu proti komár m, tekže elitní jízda vypadala jako sebranka nejhorších raubí . Borša obalil kopyta svého kon pe liv hadry a vydal se po stezce opatrným klusem na sever. Netrvalo dlouho a les se za al otevírat, až se necelý hon p ed ním za leskla st íbrná hladina eky. Rychle sestoupil, uvázal kon nakrátko a vydal se dál p šky. ím blíže byl ece, tím šel pomaleji, ale nevid l a neslyšel nic. Odsud dokonce nevid l ani na plá za ekou, protože hned za jejím severním b ehem se ernala nevysoká, ale dost prudce stoupající strá nasypaného valu. Borša se pozorn zahled l na plynoucí eku a snažil se podle barvy a rychlosti proudu odhadnout ší ku a hloubku brodu. P íliš se svým pozorováním spokojen nebyl, zamra en se oto il a chvátal ke svému koni. Rychle jej odvázal a klusem se pustil zp t ke svým ekajícím bojovník m. Ti se mezitím se adili na úzké stezce do dlouhého zástupu a p i pohledu na chvátajícího velitele za ali zkoušet, zda se jim lehce vytahují me e, mnozí máchali zkusmo t žkými sekerami, jiní nabírali hluboko vzduch do plic. Rozlad ný Borša k sob p ivolal své podvelitele:

„Byl jsem skoro až u eky, je tam všude klid, nevidíš nic. Doba už tém uplynula, ude íme neprodlen . Není to p íliš daleko, vyrazíme hned tryskem. Kopí ponechejte na ko ských zadcích, není do koho se op ít, štíty však m jte p ipraveny. Hned za ekou je val, prudký, ale krátký, na ten musíme vzh ru a pak se uvidí. Cválat musíme ve dvojstupu, ale brod je asi širší, v ece se m žeme hned rozptýlit. Tak s Boží pomocí do toho! Po kejte, až se vrátím, a vyrazíme!“

Borša oto il kon a pomalu jel kolem stojících bojovník až na konec dlouhého zástupu, tam se oto il a vracel se zpátky. Cestou prohodil k tomu nebo onomu muži n jakou poznámku nebo obhroublý vtip, aby dodal bojovník m odvahy. Doklusal zp t a postavil se jednotce do ela. Provlékl levici, ve které držel také uzdu, pevnými oky záv su svého štítu a odepjal od sedla svou pádnou sekeru. Pot žkal ji a pak se usmál na nejbližší bojovníky:

„A hodn v te, chlapi, a nás naši uslyší a ude í co nejd íve na druhý brod!“

Povstal v sedle, zamával n kolikrát sekerou a protože te už to bylo jedno, za val hlasem tak mocným, že se to rozlehlo po celém lese:

„Za mnou!“

A vyrazili tryskem z místa, až se m kká p da zachv la a les se za plnil mohutným evem a ržáním stovek koní. V okamžiku prolet li po cest , která se až t sn p ed ekou pon kud rozši ovala a vlet li v plném tempu do studené vody, která však rychlost prvních jezdc hned srazila. Brod byl sice pevný, ale tak hluboký, že voda shala koním až po prsa, takže se po n kolika krocích za ínali vzpínat a šli jen s nevolí kup edu, pohán ni kopáním okovaných pat a ranami naplocho oto ených me .

V té stejné chvíli se ozval všem tak známý a všemi tak nenávid ný svist a na bojovníky se sneslo mra no šíp . První jezdci spadli z koní a eka se za ala barvit krví. Silný proud zran né hned odnášel. Borša pohlédl za krytem svého štítu vzh ru, a to, co spat il, bylo vstavu rychle zchladit bojový zápal jeho jízdy. Podél celého h ebene erného valu stály desítky lu ištník a hustá ada p ších kopiník , kte í je s mohutným evem o ekávali. Ucítil, jak se jeho štít ot ásl pod zásahem šípu, až mu v levé ruce zabrn lo a popadl jej nehorázný vztek. Došlo na jeho obavy, celé to ticho byl jenom zpropadený trik. Vlasy se mu zježily pod p ilbou a on za val tak, že p ehlušil i k ik okolních jezdc , prodírajících se vodou:

„Za mnou, za mnou, bijte psí syny! B etislav, B etislav, B etislav!“

Rychle se ohlédl a když vid l, že celá eka za ním se erná koni a jezdci, pocítil pýchu na své odvážné bojovníky. Pobodl kon a prodíral se posledními metry vody jako smysl zbavený. Když jeho k kone n vystoupil na pevný pís itý b eh, sesko il okamžit dol . Oto il se ke svým bojovník m, kte í ve svistu šíp a pod nárazy nes etných kamen vylézali za ním a zamával sekerou:

„Dol , dol z koní, za mnou, bijte je, psí syny, za mnou! B etislav, B etislav, B etislav!“

Neprodlen se za al drápat do p íkrého m kkého svahu; pokus napadnout zde protivníka ko mo by byl odsouzen k neúsp chu. Op šalá t žká jízda se k n mu p idávala, jak jeho bojovníci postupn dosahovali b ehu a pod h ebenem valu vzplál boj muže proti muži. Obránci m li samoz ejm výhodu p evýšení a navíc t ímali v rukou v tšinou dlouhá kopí a lovecké ošt py, m li však na sob jen lehkou výstroj, v tšinou kožené, plíšky pošité haleny; nikdo z nich nebyl v kroužkové zbroji, kterou byli pokryti úto níci. Když se do nich Boršovi lidé zu iv obo ili, obranné ady pod jejich pádnými údery za aly rychle idnout. Jako první se stáhli lu ištníci, což p išlo velice vhod posledním adám jezdc , kte í práv doráželi ke b ehu, vylézali z vody a s velkým evem se drápali do svahu. Také to vypadalo, že obránc není ani zdaleka tolik, jak by se zdálo podle jejich k iku, a tak když vzteklý Borša a n kolik jeho nejbližších p erazili kopí mí ící na jejich hru a probodli dva nebo t i obránce, stojící až na samém vrcholu valu, za ala se karta obracet. N kte í z Moravan se za ali ohlížet za sebe a práv když hlavní síla úto ník už už dosahovala h ebene valu a

cht la na n vší silou ude it, zazn ly pronikavé signály píš al. Udivený Borša zahlédl, jak na ten pokyn všichni obránci jako jeden muž zmizeli za h ebenem valu, jako by je sfoukl vítr. Ud lal ješt n kolik krok , až se mu hlava vyno ila nad oblým vrcholem a srdce se v n m málem za stavilo.

Neuvid l, jak o ekával, voln svažitou louku vedoucí ke hradu, nýbrž druhý val, jenž nebyl od eky za tím prvním v bec vid t. Byl totiž zám rn nasypán o n co nižší než ten první, který práv dobyl. Poslední z obránc , které práv zahnali, práv mizeli za jeho h ebenem a na n m Borša zahlédl další lu ištníky. Jen tak tak, že v posledním okamžiku padl do hlíny; svist šípu zazn l p esn tam, kde m l ješt p ed vte inou krk. Skutálel se o pár metr zp t, pustil sekeru a nap l vsed , nap l vkle e za al mávat ob ma rukama ze strany na stranu:

„Stát, stát! Ne, z sta te stát! Dol , dol !“

N kolik z jeho bojovník , kte í byli t sn za ním a už nesta ili poslechnout, spadlo zp t na svah s šípy tr ícími z jejich t l, ostatní se rychle sklonili nebo ulehli a kryti za valem t žce oddychovali. Jejich velitel jim vztekem celý bez sebe vysv tloval situaci. Na okamžitý pr lom nebylo ani pomyšlení. Nep ítel se na n skv le p ipravil. Za tímco eka vzala úto ící jízd sílu a rychlost, stála na prvním valu jenom malá ást obránc , která se zav as stáhla za druhý val, kde na n ekali s odpo atou posilou. Za ít v roztažené ad sbíhat dol po svahu a chtít se drápat na prot jší val se rovnalo sebevražd . I když veliteli dalo po ádnou práci p esv d it bojovníky, jak nutné je zachovat si práv te chladnou hlavu, nakonec to pochopili. Borša musel dokonce n kolik p íliš horkokrevných uzemnit pádnou ranou okované p sti, když na n celý rozlícený hulákal:

„Zp t, zpátky, psí syni! Proklatá pakáž, zkurvysyni,“ ádil jako pominutý a nikdo nev d l, zda má na mysli je nebo nep átele, „dol s vámi, hlavy dol , vy hlupáci, nebo vám je ust elí jednu po druhé! Na to p ece ekají, že se celí vzteklí vrhneme za nimi! Zpátky, íkám vám, dol s vámi!“

Bojovníci trochu ochladli. Také z prot jšího valu se toho ozývalo ím dál mén , zato odkudsi zleva se za al rozléhat hluk, který rychle sílil. Borša vydal p íkazy a jednotka se roztáhla na h ebeni prvního valu tak, že když zvedli hlavu, mohli pozorovat nep ítele naproti, který d lal totéž. Velitel rychle shromáždil svoje podvelitele:

„Máme po útoku,“ drtil vztekle mezi zuby, „ti zkurvysyni se na nás ábelsky p ipravili! Mají tady na nás dva valy a jist spoustu luk . A my nemáme skoro žádné! Ó ti holomci, ta proklatá pakáž, já bych je…“

„Poj me na n !“ vyk ikl nejohniv jší z jeho podvelitel„Vždy je to sedlácká holota, vid ls tu zbroj? K smíchu, tak na pole k orb ! Všichni najednou, je nás šest set, a na n !“

Borša se na n j jenom podíval krví podlitýma o ima a chytil jej pod krkem za drát nou košili. Zat ásl s ním a pustil jej tak prudce, že si mladík kecl na zem:

„Ani nápad! Dokud tady velím já, nikdy! Než p ekro íme tady ten val, než seb hneme dol a než se zase vydrápeme tam nahoru, ne bude nás ani polovina, to ti íkám. Víš, jak je to blízko? Jestliže zatím tak mnozí z nás, zasaženi t mi jejich proklatými šípy, ešt žijí, tak je nom díky naší pevné zbroji a tomu, že oni p edtím st íleli až do eky, rozumíš? Tady ale nemáme ani tu nejmenší šanci, tady zabíjí každý šíp! V te mi p ece, chlapi! Ale i kdyby se nás nakonec i jenom polovi na vydrápala tam naproti na ten jejich zkurvený druhý val, dobrá! A potom? Víš, co bude potom, hlupáku? Nevíš, vidíš, a já taky ne! Kolik jich tam je, za tím valem? A je tam už v bec volné pole, co? Nebo je tam t etí val? Vždy tam na nás m že dokonce ekat jízda, a my jsme naše kon museli nechat dole u eky…“

Trochu se uklidnil, když vid l, jak ostatní ml í se sv šenými hlavami a oto il se k západu, odkud se ozýval ohlušující ev. Z lesa se p esn uprost ed oblouku eky vyno ilo množství jezdc a vrhlo se do vody. Borša si strhl p ilbu a p ejel si zoufale ob ma rukama p es hlavu od ela až k temeni, aby vyma kal krví zbarvenou vodu z vlas . Nev d l v té chvíli dob e, je-li to krev jeho nebo cizí, ale bylo mu to jedno. Ukázal k levému brodu:

„B etislav ude il a my nem žeme p ijít na pomoc!“

„Ale pro , pro ? P ece to musí jít!“ zvolal druhý z podvelitel a celý se t ásl netrp livostí p i pohledu na eku zp n nou nes etnými jezdci.

„Nelze, v te mi, te je to jistá záhuba! Nemáme luky, nemáme útok ím krýt a oni na nás ekají. Což o to, sami nás taky nenapadnou, my máme lepší zbroj a rytí ský cvik, oni jsou až na ty lu ištníky vskutku asi spíš sedláky a pacholky než ádným vojskem, ale co z toho? Sem za námi se drápat nebudou, a tak sedí a ekají. Však jim to taky sta í, ale nám ne! Ó ti zkurvysyni!“

„Ale co chceš d lat, pane?“ zeptal se mladík. „P ece tu nebudem ekat do soudného dne?“

„Jist že ne, hlupáku,“ utrhl se na n j Borša, „ale nejd íve musí dorazit naše p chota! Už jste zapomn li? Ti p ešli eku potají n kde támhle…“ a máchl rukou doprava, „aby tamty naproti napadli zezadu. A to taky ud lají, jenže tu ešt nejsou! Já také nevím, pro jakého erta se Kukata opozdil, ale to vám íkám, že v okamžiku, kdy uslyšíme tam naproti ryk a t esk zbraní, seb hneme dol a vydrápeme se tam tak rychle, že jim z toho všechny smysly p ejdou, a ude íme do nich, ale až potom! Ne te , rozumíte, te ne, te nelze, i když náš pán…“ oto il se s tísní v srdci doleva, kde se práv první ady B etislavovy lehké jízdy vyno ily z vody, „musí sám vykonat svou práci, bez nás…“

Všichni se zahled li na scenérii u prvního brodu. Val se tam zdál nižší a svah k n mu byl asi pozvoln jší, protože B etislavova jednotka

nemusela na rozdíl od nich slézat z koní, nýbrž hnala se dále nahoru do svahu. Také se nezdálo, že by je na valu o ekávala n jaká urputná obrana, protože pár šíp na p ijížd jící úto níky sice vylétlo, ale rozhodn to nebyla žádná mra na. Naopak, náhle spat ili už hodný kus cesty za valem, jak se z centra obrany vyvalil proud p ších bo jovník , kte í jako veliké hejno králík prchali nahoru lehce svažitou volnou plání k hradu. Borša a jeho bojovníci to vid li jako na dlani a v té chvíli za ali vát a mlátit me i do štít :

„Utíkají, oni utíkají!“ k i eli. „Utíkají! Zajíci, zajíci! B etislav, B etislav, B etislav!“ za alo se hromov ozývat a n kte í vojáci si dokonce v nadšení strhli p ilbu z hlavy, jako by už bylo po bitv . Všichni stáli oto ení doleva, kdyby je v té chvíli napadli Moravané z prot jšího valu, asi by se samým p ekvapením nezmohli v bec na obranu.

Zleva dolehl zesílený pok ik, jak se B etislavova jízda kone n dostala na opušt ný h eben valu a spat ila p ed sebou plá vedoucí ke hradu, na níž se ernaly shluky obránc upalujících za hradby, co jim síly sta ily. M li sice dost náskok, ale ešt také notný kus cesty p ed sebou, a navíc byli všichni op šalí. Lehká jízda zmizela pozorovatel m od druhého brodu na okamžik z dohledu, než p ejela val a sjela dol po jeho odvrácené stran , pak se op t vyno ila na zelené louce. Pobídla kon do cvalu a vzdálenost mezi ní a prchajícími se za ala rychle zmenšovat. Když to uvid li Boršovi bojovníci, za ali znovu vát jako smysl zbavení, smáli se, chechtali se, až se prohýbali, a plácali druh druha do zad:

„B etislav, B etislav, B etislav!“ ozývalo se stonásobn z jejich hrdel a stejný pok ik k nim zalétal od vzdáleného brodu. Prchající obránci byli sice už dost blízko hradu, ale jízda jim byla už už v patách. První jezdci se již nachylovali v sedlech a nap imovali svá dlouhá kopí, jiní se nadzvedali ve t menech a pozvedali své me e a sekery. V té chvíli se zdálo, že je nejenom konec se všemi obránci opušt ného brodu, ale že jízda v této rychlosti vtrhne do hradu a jedním rázem jej dobude, protože brána zela stále ešt otev ená, jako by záchrana prchajících byla p edn jší než záchrana celého hradu.

V okamžiku vrcholného triumfu však jásající Boršov jednotce v jediné vte in umrzl jásot na rtech. Strnuli a s vyt ešt nýma o ima zírali na strašlivé divadlo, které se p ed nimi na pláni odehrálo. Práv když se zdálo, že po obráncích je veta a jízda je v p íštím okamžiku nemilosrdn roznese na kopytech, znenadání se pod ní prolomila zem a celé ady p edních jezdc zmizely z povrchu zemského v ob laku prachu jako by je peklo pohltilo. Další ady strhávaly kon , mno hým jezdc m se to však nepoda ilo a mizeli z dohledu, jiní z posled ních sil zastavovali zdivo elé h ebce na samém okraji um lé strže. Z dálky to vypadalo, jako by jakási nadp irozená ruka u inila na zelené louce jedinou rovnou áru, p es kterou se nedostal ani jediný jezdec, zatímco všichni obránci utíkali dál a první už mizeli za hradbami.

Jednotka B etislavovy lehké jízdy, tak spo ádaná p i pronásle dování, se prom nila ve zmatený shluk. Kon se to ili na míst , kopali a vyhazovali, jezdci nev d li, kde je vp edu a kde vzadu, poslední ady narážely do t ch p ed nimi a tla ily je k propasti, jezdci se rozbíhali zmaten všemi sm ry. N kolik z nich nakonec objevilo vlevo i vpravo od prolomené zem , že tam p íkop kon í a cesta ke hradu je volná, a pobídli kon k dalšímu pronásledování, ale bylo už pozd . Poslední obránci zmizeli za hradbami, brána se neprodyšn zav ela a z hradby zárove zasvišt ly první šípy a kameny z katapult .

Borša a jeho bojovníci se po sob dívali jako zkamen lí a nev ili vlastním o ím. Ješt se však nesta ili v bec vzpamatovat, když se p ímo naproti nim za druhým valem zdvihl hromový ev a rázem zadun ly stovky kopyt. Jako na povel se rozezn l také celý prot jší val hromovým pok ikem a užaslí echové spat ili, jak dobrá tisícovka t žkých jezdc tryskem vyrazila v klínovém tvaru a vrhla se na zmatený houf B etislavovy lehké jízdy. Nad hlavou p edního jezdce vál prapor s ervenobílou šachovnicí a do uší Boršových bojovník dolehl vále ný pok ik, který ješt nikdy neslyšeli:

„Morava, Morava, Morava!“

B etislavov jednotce se sice p i pohledu na nového nep ítele poda ilo trochu zformovat, ale nápor moravské jízdy byl p esto ni ivý. St ed narychlo sestavené eské ady se prohnul a ihned roztrhl, t žká jízda jím prorazila naskrz jako šíp z luku tenkým slam ným ter em. Když to uvid l zbytek jednotky na obou bocích, obrátil kon bleskur ychle na út k.

Borša si v té chvíli uv domil, že obdobný pok ik a t esk zbraní se ozývá také p ímo p ed nimi, za prot jím valem. Vmžiku se oto il ke svým muž m a za al vydávat pokyny výraznými gesty. Bojovníci se za ali shromaž ovat kolem a Borša ekl tlumen svým podvelitel m:

„To je Kukata! Už tomu rozumím! On se neopozdil, on jenom ekal! Nemohl p ece nic d lat, dokud tam stála ta jízda. Byl schovaný a když te jízda vyrazila, vrhl se na ty naproti.A to je p esn to, na co jsme ekali taky my! Rychle, rychle, ale potichu, to vám íkám! Pošlete ihned padesát muž dol k ece, a pochytají kon a vedou je co nejrychleji do svahu, zbytek za mnou. Projdeme mezi valy, pokud to p jde, tak tiše, a když ne, když nás uvidí, tak hrrr na n ! Vezmeme je do kleští! Jakmile je zaženeme, sve te kon i z druhého valu, nased neme a ihned na pomoc našemu pánu! Je to jasné?!“

Všichni kývali a pak se rozb hli r znými sm ry. N kte í bojovníci sbíhali zp t dol po svahu, brali po desítkách za uzdy kon , kte í mezi ekou a valem nemohli nikam utéci a v tšinou se klidn popásali, a vedli je pomalu nahoru. Borša zamával sekerou a p t set jeho muž p eb hlo ml ky h eben prvního valu, seb hli dol a nikým neob t žováni za ali lézt na prot jší val. Na h ebeni se objevilo n kolik hlav, ozval se ojedin lý k ik a zasvišt lo pár šíp , ale echy to nezastavilo.

V srdcích je pálila zu ivost nad lé kami, kterým bylo p ed tímto prok latým hradem vystaveno jejich vojsko. Hlavn je ovšem svíral strach o osud jejich pána.

V okamžiku ztekla Boršova jednotka druhý val a za ala sbíhat z jeho pozvolného náspu. P ed nimi se otev ela tentokrát už ni ím ner ušená volná planina až k hradbám a pod valem p ímo p ed sebou uvid li prudkou bitku své p choty, zle tísnící ne ekan napadnuté obránce tohoto brodu. S mohutným pok ikem ‚B etislav, B etislav!‘ se jim vrhli z náspu dol na pomoc, ale nep ítel na n ne ekal. Znovu se ozvaly píš aly, moravská p chota se jako jeden muž na míst obrátila a než sta ili t žcí Boršovi bojovníci seb hnout z náspu až k nim, odpoutala se od p ekvapených Kukatových muž a utíkala ke hradu, co jí síly sta ily. Sám velitel p ších ech si set el krvavý pot z tvá e a rozhlédl se, odkud p išla ta ne ekaná pomoc. Když spat il Boršu, p istoupil k n mu, op el se o dlouhý me a vyplivl hustou slinu na zelený trávník:

„Utíkají, psi, ale my jsme p íliš unavení, abychom je pronásledovali. To je úkol pro tebe, pane!“

Když Borša uvid l, jak se první ko ské hlavy pomalu vyno ují nad valem, dal netrp livé pokyny, aby si s tím pospíšili. Znavení Kukatovi bojovníci si sedali na zem, ovazovali si rány a nadávali, zatímco Boršovi rytí i postupn nasedali na p ivád né kon . Když m l Borša své jezdce zase na povel, byli prchající obránci už notn daleko z dohledu. Obrátil se ke Kukatovi a pot ásl hlavou:

„Ba ne, p íteli, my máme jiný úkol! Ti tam,“ mávl rukou za prchajícími, „a si b ží, stejn nevím, jaké tam mají zase nachystané pasti…“

„Pasti? Jaké pasti?“ ptal se udivený Kukata a Borša si hned uv - domil, že zatímco oni stáli na valu a vid li vše jako na dlani, byl Kukata schovaný n kde opodál pod valem a nemohl vid t nic z toho, co se odehrálo za prvním brodem. Mávl tedy jen znechucen rukou:

„I nic p íteli, nic. Já jenom, že na nás eká ta jízda, co tady projela kolem a st etla se s lidmi Nožislava a jeho bratra, t m musíme okamžit na pomoc.Tys je vid l a musel ses schovat, je to tak?“

Kukata zhnusen p ikývl:

„Pravdu díš, pane. Byli jsme tu zav asu, i když jsme se p edtím brodili mo álem až po krky, ale museli jsme pak sed t támhle v rákosí a nechat se žrát tou hav tí. Ani nos jsme nemohli vystr it. Bylo jich skoro tisíc t žké jízdy. Až když vyrazili, vrhli jsme se tady na ty sedlácké pitomce. Víš ale, pane, kdo vedl tu jízdu?“

Borša jenom zavrt l hlavou a dal povel k odchodu. Kukata si znovu odplivl a ušklíbl se jako ert:

„Sám Konrád! Znám ho dob e, šel jim v ele pod tím sm šným prapporem. Ani jsem nev d l, že na brn nském hrad hrají tak rádi šach!“

Posupn se zasmál chraplavým hlasem a zvedl pravici na pozdrav:

„B ž s Bohem, pane, a dejte jim ješt na pam tnou, možná je p ek vapíte!“

Borša mu pokynul, zamával sekerou a pobídl kon do cvalu. Vyra zili doleva podél valu, ale když se p ed nimi otev ela volná plá , poz nali hned, že je po bitv . T žcí Konrádovi jezdci rozehnali B etislavovu lehkou jízdu a zahnali ji až za kopec. Práv se vraceli. Když však mo ravští bojovníci uvid li blížící se posilu Boršových t žkood nc , zato ili jako na cvi išti, nechali nep ítele nep ítelem a vznešeným klusem pro jeli mezi hradbami a opušt ným p íkopem, který zel na louce jako ro zervaná rána, až jim zmizeli z dohledu, nikoliv však za hradbami, nýbrž zven í za rohem hradeb na východní stran hradu. P es všechen sv j vztek, který jím lomcoval, musel se Borša cht necht obdivovat cviku a disciplín moravského vojska. Bylo p ed nimi vždy o jeden krok dop edu, využilo každé výhody a nenechalo se zlákat k žádné nep ed loženosti. To ponechávají nám, pomyslel si ho ce.

Boršova jízda tedy sv sila kopí, zvolnila do klusu a blížila se trochu ze strany k podivn tichému hradu, ze kterého te nikdo nest ílel ani neházel, p estože byli v dosahu. Jako by jim obránci cht li dop át ne rušený pohled na místo jejich potupy. P ejeli p es lidské i ko ské mrt voly na míst st etu obou jízd a dojeli pomalu až k p íkopu. Borša do n j pohlédl se sev eným srdcem, ale uvid l jenom n kolik ko ských zdechlin. Trochu se podivil, protože p íkop nebyl ani zdaleka tak hlu boký, jak se z dálky zdálo. Bezradn se rozhlížel po pustém poli, zali tém teplým sluncem pozdního odpoledne a pozoroval bojovníky lehké jízdy, jak se poni ení a pochroumaní vracejí z lesa na plá . Z stal se svou jednotkou stát a nechal ostatní shromaž ovat kolem sebe, až v jednom hlou ku, který p ijížd l p ece jenom jakž takž spo ádan , poz nal Nožislava a hned kousek za ním jeho bratra Držikraje. Potrhaní a zakrvácení se blížili se zachmu enou tvá í v kruhu svých skleslých vo ják . Borša pobídl kon a popojel k nim pár krok :

„Kde je…“ zeptal se zt žka vyschlým hlasem. „Kde je B etislav? Je snad…?“

Nožislav zavrt l hlavou a Borša cítil, jak se mu jedním rázem uvol nila ta pevná ocelová obru , která mu svírala srdce. Ulevilo se mu tak, že skoro ani neslyšel, co jeho p ítel odpov d l, chvíli mu trvalo, než mu obsah sd lení došel:

„Je tam…“ zavr el Nožislav a ukázal pravou rukou na docela tichý hrad, který se nad nimi ty il na návrší.„Moravané jej zajali!“

KAPITOLA 9

Konrád

Ticho. Tma. Černočerná tma. Hlubina. Prázdno. Nic než prázdno po pádu do hlubiny. Všechno se v té tmě točí, černé kruhy se točí v černé tmě, vítr sviští, prázdno se zvětšuje, rozevírá se v nic. Pláň, nejprve temná, pak stále méně temná pláň. Světlá se, tma už není tak úplně černá, pláň je šedá, šedohnědá, zelenohnědá, tráva, to je tráva! A země, kameny, uhánějí dozadu, tráva ubíhá dozadu, něco se tam míhá, dopředu, dozadu, dopředu, dozadu, to jsou nohy, ano, koňské nohy, tepou do té země, proto ubíhá dozadu, duní, země duní, ale nějak zvláštně, dutě, co to jenom tak duní?

Prázdno a nic. Světlo. Mdlé světlo za víčky zavřených očí. Ticho. Co je za tím světlem? pomyslel si Břetislav a naráz otevřel oči. Zamrkal a zaostřil pohled; to je dřevo, trámy, aha, to je strop, strop jizby, pootočil trochu hlavu. Zaradoval se; ano, to je zeď, a na zdi visí kožešina, zaradoval se opět, byl na sebe pyšný, že to poznal. Kde to jsem? Pootočil hlavu na druhou stranu a spatřil dívku. Až se ulekl, jak byla blízko u něho, seděla hned vedle, na dosah. Chtěl zvednout ruku, ale ta je těžká, jde to ztuha, ale to nevadí, dívka je hezká, dokonce moc hezká, má modré veselé oči a ďolíčky v tvářích, hnědé copy má otočené kolem hlavy a pusu má jako malinu, červené rty, které se hýbou, aha, napadlo jej, ona mluví, něco říká, ale co asi, a vtom ji také uslyšel, jako by se protrhla nějaká opona, která mu doposud zahalovala uši, uslyšel ji a přikývl, ano, už jsem se probudil, ano, rozumím ti, ne, nic mne nebolí, jenom ta ruka je těžká, a taky hlava, ta je ještě těžší, mnohem těžší, ale už se to lepší, vlastně je to dost rychle lepší, a Břetislav se s námahou opřel o lokty, pak o ruce a

posadil se, znovu zamrkal, svět se začal ještě lépe zaostřovat, začal hýbat rukama, prsty, lokty, rameny, nohama, začal si uvědomovat, že zase cítí svoje tělo, už mu nepřipadalo tak cizí jako ještě před chvilkou. Nic jej nebolelo, jen mu bylo zle, rychle mu začalo být špatně, vyrazil na něm pot a vykulil oči, ale holka s tím asi počítala a rychle mu podala mísu, vlastně ji podržela přímo před ním a Břetislav začal zvracet, namáhavě a křečovitě, břicho se mu svíralo a zase uvolňovalo, vlnilo se jako had a bolelo, jako by mu po něm tancoval kůň…

Velice se mu ulevilo, nevolnost pominula tak rychle, jak přišla. Děvče mu podalo vlhký kus plátna, otřel si pořádně obličej a pak od ní vzal malý pohár; opatrně usrkl, bylo to nahořklé, ale příjemné, pomalu po doušcích upíjel. Holka sebrala mísu a vyšla z místnosti. Škoda, pomyslel si, taková pěkná holka, a postel je tady tak příhodně, hned bych ji tam svalil, zasmál se a slyšel zároveň, jak se kdosi zasmál, ale nikdo tam nebyl, aha, napadlo jej, to jsem já sám, a zasmál se znovu, trochu křečovitě, pravda, ale v té chvíli zase slyšel sám sebe, jak se směje, už mu to nepřipadalo cizí, smysly se mu vracely, zrak, hmat, chuť, sluch, jenom nevěděl, kde je, co se to vlastně stalo, rozhlížel se po jizbě, ale neznal ji, nemohl připadnout na to, kde by mohl být, zamrkal znovu očima a v té chvíli se mu v hlavě rozsvítilo, bylo to jako zázrak, věděl všechno.

Jsme na Moravě, u brněnského hradu, obléháme strýce Konráda, porada na kopci, moji velitelé, útok lehké jízdy, planina, aha, tu planinu pod hradem jsem viděl před chvílí ve snu, byl to vůbec sen? zamyslel se na okamžik, ale hned se od té myšlenky odpoutal, cváláme k hradu, obránci brodu utíkají, míhající se kopyta mého koně, dunění, ale to bylo všechno. Břetislav se zarazil, na všechno si vzpomínal, na celý svůj dosavadní život, vše bylo zpět, ale vše také končilo tím zvláštním dutým duněním, jako by to bylo useknuto ostrým mečem, víc nevěděl.

„Hej hola," zavolal hlasem ještě trochu nejistým, „kde jste kdo, pojďte sem, hej…" ale nikde nikdo. Vstal tedy pomalu z postele a přešel trochu vrávoravě ke dveřím. Nohy jej ještě moc neposlouchaly, ale došel až ke dveřím a zabušil na ně, a vida, dveře se otevřely a v nich stál voják, bojovník ve zbroji a s matnou ocelovou přilbou, v ruce krátké kopí, a hned za ním druhý muž, beze zbroje, v dlouhém tmavém plášti. Břetislav trochu couvl, ale v té chvíli zavrávoral a málem upadl, zachytil se však stolu, zašmátral po stolici, usedl ztěžka na samotný okraj a svalil se z ní na zem. Přesto se mu ulevilo. Hlavně že sedím, pomyslel si, zatřásl hlavou, zamžikal očima; oba muži se mu hned zaostřili. Stáli klidně u dveří a neříkali nic. Jeden z nich teď pomalu přistoupil. Břetislav se chtěl narovnat a sáhl si navyklým pohybem po meči, ale žádný tam nebyl. Udiveně pohlédl k pasu a pak vyčítavě na oba muže. Ten černý bez kopí se usmál a napřáhl obě

prázdné ruce:

„Jen opatrně, pane, ještě nejsi docela při smyslech. Pohleď, pomohu ti…“ a uchopil jej v podpaží, zvedl a usadil opět na stolici. „Vidíš, tak je to dobře. Rozumíš, pane, co říkám? Máš bolesti?“

„Ne, nemám a rozumím ti, ale je mi tak divně… Jako by vše na mně a ve mně bylo těžké a vše okolo lehké. Když sedím, je mi docela dobře, ale jak vstanu, hlava se mi točí.“

„To nic, pane, to brzy pomine, to jsou následky otřesu. Měl bys něco sníst, jestli máš hlad, a ještě trochu spát, je brzy ráno a…“

„Co se stalo? Já nevím, co se stalo a kde vůbec jsem…“ řekl netrpělivě Břetislav a cítil, že se mu skutečně chce spát. Zívl, natáhl ruku k podivnému muži a začal se zvedat. „Vím, že jsme u brněnského hradu, vedl jsem útok přes pláň, ale víc nevím, a to mi vadí! Chci to vědět, rozumíš? Dobrá, chce se mi spát, hlad nemám, jíst nechci, ale spát ano, ale řekni mi, co se stalo… Chci to vědět, nebo neusnu!“

Muž mu pomohl vstát ze židle a dovedl jej jako děcko zpět k posteli. Počkal, až se na ni posadí a pak odvětil:

„Jsi na brněnském hradě, a co se s tebou stalo, to ti řekne náš pán, kníže Konrád, ale nejdříve musíš spát. Utrpěl jsi otřes, ale až se vyspíš, budeš jistě zdráv. Proto teď spi, pak se všechno dozvíš.“

Pomohl mu ještě zvednout nohy na postel, ale Břetislava už přepadla taková únava, jako by udělal kdovíjaký pochod. Všechny údy mu ještě více ztěžkly a víčka mu klesla. Oba muži vyšli. Strážný zasunul závoru a zůstal stát přede dveřmi, druhý muž prošel chodbou a vstoupil do velké místnosti, kde sedělo několik osob. Uklonil se a pravil:

„Je celkem v pořádku, pane, a bude docela zdráv. Měl těžký otřes, jeho duch jej na několik hodin opustil, pak neklidně spal. Teď se vzbudil a zvracel, to je při otřesu běžné a většinou to uleví, služka mi to přišla vyřídit. Byl jsem u něj, duch se mu už vrátil, takže slyší a rozumí a může také mluvit. Je však ještě otupělý. Zase usnul. Až se vzbudí, bude zdráv, bude to jen trvat pár hodin.“

Kníže Konrád pokýval hlavou:

„Dobře, mistře Anastázie, ať se vyspí, jen když bude zdráv. Promluvím s ním, hned jak se probudí, musím však mít jistotu, že mi rozumí. Je pro nás důležité, aby byl zdráv. Bude určitě zdráv? A jak brzy? Ptal se tě na něco, chtěl něco vědět?“

„Ptal se kde je a co se s ním stalo,“ usmál se medikus, „to je také vždy stejné. Po otřesu si nemocný nepamatuje vše, co bylo předtím, a je známo, že čím těžší otřes, tím méně si pamatuje. I když se duch navrátil a on vidí a slyší, přesto si nepamatuje. Je to zajímavé…“ medikus se rozhlédl po přítomných. „Nechci vás zatěžovat lékařskou moudrostí, ale je to skoro tak, jako by se duch rozdvojoval nebo dokonce roztrojoval, vůbec dělil; je zpět, ale přesto není. Ale právě proto myslím, že tvůj synovec Břetislav se úplně uzdraví, a to

velmi rychle. Vzpomněl si totiž už na to, že táhli k našemu hradu a že vedl útok přes brod, to je podivuhodné po takovém otřesu, musí mít železnou konstituci. Neví jenom o pádu a samozřejmě o ničem dalším."

„A co jinak? Není zraněný na těle, nepolámal si kosti?" ozval se Konrádův starší syn Oldřich. Medikus zavrtěl rozhodně hlavou:

„Ne, pane, říkal jsem to už včera. Zdá se to být zázrak, ale nezlomil si nic. Také jej nic nebolí a už dokonce může chodit, i když jenom na vratkých nohou, ale to je tím otřesem. Potvrdilo se, co jsem řekl už včera," dodal dost hrdě, „když jej bez duchy přinesli. Podrobně jsem jej prohlédl a měl jsem hned zato, že zraněný není."

„Výborně," pravil spokojeně kníže Konrád, „velmi dobře, mistře, můžeš teď jít. Břetislav se prospí a pak s ním promluvím. A teď," otočil se ke svým společníkům, „si můžeme v klidu pohovořit."

Zadíval se na svého prvního předáka, který jako jediný v místnosti, kde seděli oba Konrádovi synové i oba synovci se svými matkami, nebyl členem rodiny:

„Tak nejprve ty, Vacku, jaká je situace?"

„Je stále celkem klid, pane. Zvečera stáhli kruh kolem dokola mimo dosah našich katapultů a teď, když se rozednilo, hlásí hlídky ze všech hradeb, že staví další stany a začínají sestavovat stroje. Připravují obléhání. Nikde se o nic nepokusili, my samozřejmě také ne. I když jsme všude v plné pohotovosti, nezdá se, že by dnes chystali nějaké překvapení. To včerejší jim nevyšlo a my teď máme králova syna, a tak vyčkávají…"

„Poslali vyjednavače?"

„Zatím ne, pane, ale jistě pošlou, čekáme je každou chvíli..."

„Dobrá. Jestli pošlou, zadrž je na tak dlouho, dokud ti neřeknu, neboť chci předtím promluvit se svým synovcem, rozumíš? Co naše jízda, unikla? Máš nějaké zprávy?"

„To úplně přesně nevíme, pane, ale myslím, že ano. Ty jsi ji přivedl zavčasu z jižního pole a zatímco jsi s některými vešel do hradu, ostatní cválali přímo na východ. Odsud od jihu je jistě nepronásledovali, to víme, a od severu asi také ne, protože přišli až později. Východně teď stojí králova družina…" Vacek se trochu odmlčel a zahleděl se pátravě do tváře svého pána, „ale naši měli náskok a zamířili spodní cestou na okraji bažin, takže myslíme, že se je neodvážili navečer pronásledovat, i když jistě nalezli spoustu stop. Konečně se to brzy dozvíme, protože na ně dobře vidíme, a tak taky uvidíme, jestli přivedou zajatce. Mám ale celkem jistě zato, že ne."

Konrád pokýval spokojeně hlavou, pak však svraštil obočí:

„A co podhradí, Vacku, vzali je v plen, pálili? Viděli jste v noci požáry z hradeb?"

„Ne, pane," odvětil předák, „ani jeden dům nehořel, je to až s podivem. Nic na tom nemůžeme změnit, celé podhradí jsme ztratili a

máme jen to, co je zde za hradbami, ale s tím jsme počítali. Oni je samozřejmě obsadili, ale ponechali je zjevně úplně na pokoji!“

„Dobře, Vacku, můžeš také jít. Dávej pozor a všechno důležité mi ihned ohlas, rozumíš? Katapulty a luky mějte pohotově, slyšíš? Ať vás něčím nepřekvapí! A kdyby přišli vyslanci, zavedeš je ke mně, teprve až promluvím s Břetislavem.“

Když předák vyšel, obrátil se Konrád zpět ke stolu. Obě ženy seděly se sklopenými zraky. Kněžna Virpirka mlčky vyšívala barevný šátek a její švagrová Eufemie stejně mlčky pozorovala své sepjaté ruce a pohybovala neslyšně rty, jako by se modlila. Mladí mužové, rozesazení okolo stolu, se trochu ošívali, jak se vyhýbali jeho pohledu, protože nikdo z nich nevěděl, co má říct a nechtěl si před ostatními zadat.

Kníže se pousmál:

„Bůh nám dopřál prvního dne vítězství, přestaňte se tedy kabonit a nalaďte tváře k úsměvu! Je nutno se poradit. Chtěl bych slyšet vaše mínění, je také potřeba učit se vládnout a rozhodovat. Nuže, vezmeme to popořadě od nejmladšího, co říkáte? Otíku, tys ještě velmi mladý, skoro chlapec, ale jsi přesto účasten této porady. Řekni tedy, co si myslíš. Mluv svobodně.“

Oslovený sebou trhl, podíval se vylekaně na strýce, polkl a nejistě hlesl:

„Já nevím, pane, co bych měl říct! O čem se vlastně chceme radit? O našem bratranci, který spí vedle v jizbě?“

„Ano,“ pokývl hlavou brněnský kníže, „o něm především, ale nejen o něm. O všem, co se děje a bude dít, o všem, co se má stát.“

„To já vskutku nevím, pane,“ opakoval Otík nešťastně a podíval se na vedle sedícího Litolta, jako by od něj očekával pomoc. Ten také nabral zhluboka dech a prohlásil:

„Otče, my jsme jej zajali, když napadl náš hrad! Je v naší moci, ve tvé moci…“ trochu se zarazil, „a ty máš právo jej potrestat!“

Konrád pokýval mlčky hlavou. Když viděl, že Oldřich otvírá ústa, zavrtěl hlavou na znamení, že má mlčet a pokynul naopak Svatoplukovi:

„Vyčkej, synu! Řekli jsme podle věku, a tys‘ zde nejstarší. Nechť nejprve promluví tvůj bratranec.“

Olomoucký kníže Svatopluk se krátce zahleděl na desku stolu, pak pozvedl zrak ke Konrádovi a s rozmyslem pravil:

„Když jsme před pár dny seděli na hradbách a rokovali, řekl jsi, pane, že bude důležité, kam se kdo postaví. Nyní to tedy víme. Východně od hradu je králova družina a jižně lidé Břetislavovi, které jsi včera porazil se svou jízdou. Našeho bratrance jsi zajal, když sletěl i s koněm do jámy. Zavřeli jsme brány a velká část naší jízdy unikla na východ. Na západ a na sever jsou vojska českých předáků, kde je král, nevíme. Jsme tu uzavřeni a chystá se obležení.“

Trochu se odmlčel, ale hned dokončil:

„Víme teď, kdo kde stojí, ale k čemu to, pane? K čemu nám to pomůže?“

„Výborně, chlapče! Máš naprosto pravdu. K čemu to je, hned vám povím, ale řekni mi ještě, co bys navrhoval učinit se svým bratrancem, který je v naší moci?“

Svatopluk zaváhal a rozhlédl se po svých sousedech:

„Nevím, pane… Je asi potřeba jej potrestat, ale tak…“ znovu zaváhal, „tak, aby nám to prospělo a nikoliv ublížilo!“

„Břetislava třeba popravit!“ téměř vykřikl Oldřich, který už se nemohl udržet, aby na něj konečně došla řada. „O čem tady dlouho rokovat? Napadl nás v hlubokém míru, on, ne král nebo Zderad. Jenom on, taková je pravda! Chtěl dobýt hrad, na který nemá žádné právo, nezdařilo se mu to, ztroskotal a padl nám do rukou! Je potřeba jej potrestat na hrdle, a to tak, aby ti tam dole viděli, že se nedáme, že jsme odhodláni bojovat, bránit se až do krve! Je nutno jej zabít, taková je má rada!“

Obě ženy pozvedly zrak a upřely jej na knížete Konráda, který si však pouze zamnul vous na bradě a neřekl nic. Zato Otík se neklidně zavrtěl:

„Ale to přece… to přece nejde, že ne, pane? To přece nelze! Vždyť je to tvůj synovec a náš bratranec!“

Brněnský vládce však zavrtěl hlavou a odvětil smrtelně vážně:

„Ó ano, Otíku, to lze velmi dobře! Kdo by nám v tom mohl zabránit? On je v našich rukách a my máme jistě moc, učinit to, co navrhuje můj syn, a co se týče práva, nutno uznat, že i v tom má pravdu, to nelze popřít…“ Pohlédl trochu zasmušile na Oldřicha, který se po těch slovech hrdě napřímil, ale jeho otec se hned obrátil zpět k synovci: „To musíš přijmout jako člen našeho rodu a možná budoucí vládce; i taková rozhodnutí jsou někdy nutná!“

Kněžna Virpirka pohlédla tázavým zrakem na svého muže a mírně se otázala:

„Ty myslíš, že bude nejlépe potrestat tvého synovce na hrdle? To chceš vskutku učinit?“

Přestože Konrád věděl, že svou ženu nemůže oklamat, pravil:

„A proč ne, paní? Ještě jsem neslyšel nikoho, kdo by mne od toho zrazoval, kromě ovšem tady Otíka, ale ten už myslím pochopil, že Oldřichova slova byla oprávněná. Já jsem ho zajal, když napadl můj hrad a mám proto právo jej potrestat…, třeba i na hrdle!“

Rozhlédl se po přítomných, kteří se po sobě nejistě podívali, ale v očích své ženy zahlédl zřetelně utajený úsměv, známku toho, že pochopila, že její muž zamýšlí něco zcela jiného, a zároveň doklad, jak dobře ho zná. Povzdechl a otočil se ke Svatoplukovi, který v tu chvíli rozvážně poznamenal:

„Sečkej, pane. Máš jistě moc a snad i právo učinit tak, jak jsi

pravil, ale nutno rozmyslet, co by tento trest znamenal!“

V Konrádově pohledu se mísilo překvapení s uznáním:

„Zamyslet se nad následky svých činů málokdy škodí,“ pravil, „a tím více je to radno, čím výše postavil Bůh člověka v tomto jeho krátkém a strastiplném životě, který mu ve své milosti a podle svého záměru daroval, než jej povolá na věčnost. Pravdu díš, kníže Svatopluku,“ oslovil jej formálně titulem, který mu náležel po otci a který mu upřel svým rozhodnutím král Vratislav. „Proto se zeptáme toho, kdo tento trest navrhl, jaký účinek od něj očekává…“

Oldřich se sebevědomě napřímil:

„Už jsem to přece řekl. Nepřítele nutno zastrašit, ukázat ráznou tvrdost; a kromě toho,“ zarazil se a rozhlédl se po svých mladších sousedech, „o tom jsme také mluvili před čtyřmi dny… Devět bez jednoho je osm…“

Tentokrát se kníže Konrád zamračil:

„Věděl jsem, synu, že zde je tvá pohnutka, a opakuji, co jsem řekl tehdy – jen Bohu nutno přenechat toto rozhodnutí! Zatím byl na naší straně a já tě zapřísahám poslušností, abys jej neurazil natolik, že se od nás odvrátí!“

Oldřich strnul úžasem a nevolí a vykoktal:

„Ale pane, to přece… vždyť… vždyť on si mohl tak lehce srazit vaz, jak sletěl po hlavě v plném trysku do jámy!“

„Mohl,“ odvětil kníže Konrád, „právě že mohl, ale nesrazil! Naopak, nic si nezlomil ani nepochroumal a brzy bude zcela zdráv, slyšel jsi medika. Bůh rozhodl jinak, synu, a jeho rozhodnutí nutno ctít! Jen rozmysli, co bude dál, jestliže dám na tvou radu. Jeho lidé viděli, že jsme jej sebrali a vzali s sebou, mrtvolu bychom jistě nebrali, a jeho poprava, ta už se vůbec neutají… Ledaže bych ho nechal tajně v jizbě zardousit jako nevěrnou manželku, fuj, to skutečně nelze! Jak by potom mohli nepřátelé poznat naši rozhodnost? Poprava by musela být naopak okázalá. Ale přemýšlej dále; oni opravdu ustrnou a srdce jim spadne do podolku, když jej popravíme? Nikoliv, říkám ti, nikoliv, ba právě naopak! Budou jej chtít pomstít. Zatvrdí je to a spojí, začnou bojovat na život a na smrt, teprve potom! Nejprve jeho družina, pak král a jeho družina, a také vojska předáků to nakonec spojí do jednoho šiku! Jedině snad Zderad a královna se potěší z důvodů, o kterých vy moc nevíte, ale věřte mně, že já o nich vím. Chcete snad potěšit Zderada? Kdepak. Břetislav je králův prvorozený, to nezapomínej, je oblíbený a milovaný, nejen svou družinou, ale celým vojskem… Kdepak, synu, tvá slova byla sice pravdivá, ale měj na paměti, mějte všichni na paměti,“ obrátil se ke svým synům a synovcům, „že pravda může být sice jasná, ale nemusí být celá. Pravda se k nám často obrací jen jednou tváří, hlavně tou, kterou my sami chceme vidět, ale má jich více a ty nutno poznat všechny a rozmyslet, která tvář je ta nejkrásnější…“

Oldřich zíral strnule na desku stolu a ruce se mu chvěly, zatímco jeho matka pilně vyšívala a ani hlavu nezvedla. Oba nejmladší neřekli také nic, jen Svatopluk se opatrně zeptal:

„To, co jsi teď pravil, pane, je pravda, ale jak tedy Břetislava potrestáš?“

„Pamatujete, co jsem řekl před čtyřmi dny venku na hradbách?“ odpověděl kníže otázkou a rozhlédl se kolem stolu. „V čem hlavně záleží naše spása?“

Všichni se po sobě podívali. Uražený Oldřich, pochválený Svatopluk, ani mladíček Otík neřekli nic, a tak to byl tentokrát Litolt, který s rozmyslem odpověděl:

„Řekl jsi, otče, že je to naše svornost a zároveň rozpory našich nepřátel, co nám dává naději, alespoň tak to mám v paměti…“

„Velmi správně, synu, tak jsem to vskutku řekl a není proč ani dnes na tom cokoliv měnit. Teď také pochopíte, co jsem měl tehdy na mysli, když jsem pravil, že bude důležité, kam se kdo postaví. Sám Bůh rozhodl, nikdo jiný, protože jsem doufal, že postaví právě Břetislava na jižní příchod přes brody, a on to nejen udělal, ale ještě nám jej vydal do rukou! Já jsem musel s naší jízdou tam za tím valem vedle močálu čekat, kdo se kam postaví a doufat a jenom se modlit, aby z jihu přišel pokud možno Břetislav. A on přišel! Mohl to být kdokoliv, Časta s královskou družinou, Božej se svými Vršovici nebo kterýkoliv z předáků, ale nejlépe, říkal jsem si, když to bude Břetislav. A on nejen přišel, ale padl nám do rukou! Bůh tomu chtěl, jinak není možná!“

Oldřich konečně překonal svůj vztek:

„Tak co s ním provedeš, otče? Jak jej potrestáš? Řekneš nám to konečně, nebo ne?“

Kníže se přísně podíval na syna a prohlásil hlasem ostrým jako břitva:

„Ani vlas na hlavě mu nezkřivím a ještě dnes jej pustím na svobodu.“

„To ne!“ vykřikl Oldřich a vyskočil od stolu, „to neuděláš, to přece nelze!“

„Udělám, synu, zcela jistě udělám,“ opakoval Konrád, „a říkám ti jasně, že právě toto je jediná cesta k naší záchraně! Kolem nás stojí deset tisíc bojovníků mého bratra a my jsme v tomto hradě uzavřeni. Kolik je nás? Ani ne tisíc! Jak dlouho se budeme bránit? Měsíc, dva nebo tři? A potom? Ne, synu, říkám ti jasně, že jediná naše záchrana jsou ne naše hradby, i když za ně děkujme Bohu, ale nesvornost našich nepřátel. A Bůh sám vydal do našich rukou toho, kdo je tím největším darem!“

Obrátil se ke svým společníkům, přejel je pohledem a dodal se zrakem upřeným na svého prvorozeného syna:

„Přál bych si, abyste byli vy všichni přítomni, až se Břetislav

probudí a bude schopen rozhovoru s námi, ale zároveň je navýsost důležité zdržet se všech nepředložeností! Jestli je zde někdo, kdo si raději tento rozhovor chce ušetřit, bude lépe, když se teď vzdálí, než aby nějakým slovem, které by mu přešlo příliš snadno přes rty, obrátil celou mou snahu vniveč! Veškerý rozhovor musíte přenechat pouze a výhradně mně, je vám to všem jasné? Nesmíte ani slovem zasáhnout, a to především tehdy ne, když budete mít pocit, že byste zasáhnout chtěli. Dokážete to, vy všichni?“

Jeho společníci se po sobě podívali a kněžna Eufemie se s nevolí otázala:

„A nebylo by pak lépe, pane, kdybys promluvil se svým synovcem o samotě?

„Nikoliv, paní,“ odvětil dvorně Konrád, „právě naopak. Je lépe, budeme-li zde přítomni my všichni, ale tak, že hovor přenecháte mně, to je důležité. Dokážete to? I ty, synu?“ obrátil se na Oldřicha, který zrudl, ale potom pomalu přikývl. Také všichni ostatní po řadě přikývli a Konrád se spokojeně pousmál:

„Dobrá, nechme to tedy tak, a dá-li Bůh, vše se zdaří, neboť naše věc je spravedlivá…“

S pohnutím se pokřižoval a jenom jeho žena vycítila, jak je napjatý a jak je situace vážná, přestože na první pohled se zdálo, že bude hovořit vítěz s poraženým, pán hradu se svým zajatcem. Konrád pokynul Otíkovi, ten rychle vyskočil a otevřel dveře, za nimiž stála stráž. Bojovník vkročil do místnosti a kníže mu přikázal:

„Doveď medika k zajatci, ať se podívá, jak se mu vede, a poté nechť přijde sem ke mně.“

Strážný se otočil a beze slova odešel, zatímco všichni v napjatém tichu seděli a poslouchali jenom vlastní dech. Za pár minut se dveře otevřely znovu, nevstoupil však mistr Anastázius, nýbrž předák Vacek z rodu Hasova, mírně se uklonil a bez okolků pravil:

„Pane, jsou tu vyslanci a žádají vstup! Co máme učinit?“

Konrád pohlédl na svého rádce, kterého znal už třicet let a kterému důvěřoval jako málokomu, protože se v něm ještě nikdy nezklamal. Kníže Konrád měl jak na špatné, tak i na dobré činy svých lidí výtečnou paměť.

„Kolik jich je a kdo je vede, pověz!“

„Jsou jen dva,“ odpověděl Moravan, „a přijíždějí jménem krále. Jsou to kastelán hradu Škvorce Bor z rodu Alešova a královský lovčí Krutina, bratr…“

„…bratr Zderadův, já vím,“ skočil mu do řeči Konrád. Přejel si oběma rukama od čela až dozadu na krk, ponechal ruce v týle a zvedl hlavu, až mu v krku zapraštělo. Zadíval se na Vacka pohledem, který šel kamsi skrz něj, pak uvolnil krk ze sevření, zaťal pravou ruku do pěsti, objal ji levicí a zakousl se do ukazováku levé ruky, až mu pod tím stiskem zbělel. Všichni jej napjatě pozorovali za nejhlubšího ticha,

až konečně brněnský vládce promluvil:

„To je důležitá věc! Chtěl jsem je nechat čekat, ale Břetislav asi ještě bude spát kdovíjak dlouho. Navíc poslali vysoké osobnosti, to jsou královi nejbližší. A přijeli tak brzy, to je…“

Než se stačil rozhodnout, dveře se znovu otevřely a vstoupil strážný, následován v patách medikem. Když uviděli Vacka uprostřed místnosti, zarazili se a chtěli zase vycouvat, ale Konrád zvolal:

„Ne, ne, jen vstupte, vstupte, jdete jako na zavolanou! Pojď sem, mistře Anastázie, a mluv. Byl jsi u něj? Co dělá, jak se mu vede?“

„Jdu od něj, pane, vede se mu dobře. Spí hluboce a klidně, oddychuje pravidelně a myslím, že jsem se předtím nezmýlil. Až se probudí, bude takový jako vždy.“

„Dobře, mistře mediku, to je dobře, ale co kdybychom jej teď vzbudili, co by se stalo?“

Anastázius zaváhal:

„To přesně nevím, pane, ale pokud to není zcela nezbytné, měl bys jej raději nechat spát. Byla by to škoda, kdyby možná potom ten otřes přece jenom zanechal následky…“

Z Konrádova hlasu zaznělo pevné přesvědčení:

„Výborně, sám Bůh rozhodl a tebou jeho rozhodnutí promlouvá, mistře. Poslyšte, co uděláme. Ty teď necháš zajatce spát, dokud se sám neprobudí, ale jakmile se probudí, okamžitě mi to necháš sdělit. Můžeš teď jít…“ Na okamžik se odmlčel a když se za medikem zavřely dveře, otočil se k Vackovi: „A ty zatím přiveď vyslance. Přijmu je hned, sám Bůh to tak zařídil, mělo to tak být. Běž pro ně a přiveď je sem, ale nespěchej. Nejprve sem pošli hlavní velitele, jako obvykle, však víš. A vy,“ obrátil se ke svým společníkům, „musíte žel bohu posečkat, ale nechám pro vás poslat hned, jakmile vyřídím věc s vyslanci a Břetislav se probudí. Svatopluk a Oldřich zde ovšem zůstanou.“

Obě ženy se začaly zvedat a také na Otíkovi bylo vidět, že nemá nic proti této vynucené přestávce, ale zato Litolt se celý zakabonil:

„Proč zde nemohu zůstat, otče? Já už nejsem chlapec a…“

„Nejsi chlapec, synu, ale muž, chovej se tedy jako muž. Tak jako ženy nemají co pohledávat při následující rozmluvě, nemáš zde co pohledávat ani ty nebo Otík, to už tak je. Oldřich je můj nejstarší syn a nástupce a také zároveň jeden z velitelů a tvůj bratranec je knížetem olomouckým, alespoň v mých očích,“ lehce se Svatoplukovi uklonil. „Ti zde mají své místo, ale ty jsi jen můj syn, rozumíš? Jsou různé rozmluvy, a tak jako ty patříš s Otíkem i se svou matkou a tetou tam, kde jde o naši rodinu, nepatříš zatím sem, kde jde o obranu tohoto hradu. To se netýká tvého věku nebo zkušeností, jen tvého postavení. Nehubuj a uč se, však možná již brzy se ti z Božího dopuštění může dostat jiného postavení, dříve než se naděješ!“

Litoltova tvář se poněkud rozjasnila. Opustil místnost jako poslední; to už do ní přicházelo několik mužů, hlavních velitelů knížecí družiny a obrany brněnského hradu. Rozesadili se okolo stolu s knížetem Konrádem v čele a tiše se mezi sebou bavili, dokud se dveře opět neotevřely a nevstoupil Vacek, doprovázený dvěma královskými předáky. Byl to pomenší hubený Krutina, který se rozhlížel těkavýma očkama, a statný předák Bor, syn Alešův, muž ještě dosti mladý, ale zkušený vyjednavač, který už byl v královských službách s poselstvími na mnohých zahraničních dvorech. Zatímco Vacek se bez okolků posadil na židli, kterou mu velitelé ponechali volnou po Konrádově pravici, zůstali oba vyjednavači Čechů stát uprostřed místnosti. Uklonili se dosti zvysoka Konrádovi a aniž by pohlédli na kohokoliv jiného okolo stolu, řekl starší Krutina vysokým, ostře řezavým hlasem:

„Pane, který jsi údělným knížetem zde na tomto hradě našeho pána, tvého bratra krále Vratislava, přicházíme jeho jménem a z jeho pověření a doufáme nejprve, že budeš ctít zákony pohostinství, které patří prokazovat vyslancům!“

Konrád po této větě, která byla běžnou frází na uvítanou a k zahájení jakéhokoliv vyjednávání, oběma vyslancům vznešeně pokynul:

„Přestože nemohu vítat ty, kteří s ozbrojenou mocí přišli napadnout můj hrad, tak srdečně jako návštěvníky jiné, jsou mi zákony pohostinství prokazované vyslancům svaté. Přijměte tedy místo u našeho stolu, které si dělíme zde s těmito mně nad míru oddanými a věrnými muži, před nimiž nemám tajemství.“

Na jeho pokyn se velitelé trochu sesedli po obou stranách obdélníkového stolu směrem ke svému knížeti, čímž se na protilehlém krátkém konci uvolnila dvě místa, na která oba vyslanci důstojně usedli. Chvíli si významně prohlíželi přítomné, jako by si je chtěli dobře zapamatovat, pak však upřeli zrak na Konráda a předák Bor zahájil jednání:

„Pane, děkujeme ti za dobrodiní, s nímž jsi nás pozval ke svému stolu. Měj prosím na paměti, jakož i vy všichni,“ obrátil se ke svým protějškům po obou stranách, „že našimi ústy promlouvá král, pán této země. Říkám ti tedy, pane,“ obrátil se znovu ke knížeti, „že ona ozbrojená moc, jež stojí, jak správně říkáš, všude okolo tohoto hradu, padá na tvou hlavu. Náš pán, král Vratislav, by k tobě také přišel raději jako pozvaný host, ale nezbylo mu jiné volby, jak sám dobře víš…“

Odmlčel se a zadíval se velmi významně na knížete Svatopluka, který se ani nepohnul a jeho pohled hrdě opětoval. Chvíli bylo ticho, protože ani Konrád jediným slovem neodpověděl, až to ticho konečně přerušil řezavý hlas Krutinův:

„Pane, ta ozbrojená moc před tímto hradem je zde proto, aby prosadila vůli našeho pána, krále Vratislava, který je i tvým pánem, jak

snad ráčíš zapomínat. Žádáme tě proto jeho jménem, abys zanechal odporu, otevřel brány a pokořil se před jeho vůlí, dokud je čas a dokud nebylo prolito příliš mnoho krve…“

Kníže Konrád pokýval hlavou jako by s řečeným nadmíru souhlasil, rozhlédl se po svých mužích a pak zaryl svůj zrak do vyslance:

„Ta vaše ozbrojená moc, předáku Krutino z rodu Domašiců,“ pravil se zřetelným ironickým podtónem, „se včera odpoledne rozběhla s takovou silou proti tomuto hradu, že přitom upadla a narazila si pořádně nos.“

Velitelé se zasmáli a stísněná nálada se trochu uvolnila. Také kastelán Bor se maličko pousmál, jenom Krutina zrudl a zatěkal nespokojenýma očkama kolem sebe, protože nevěděl, co říct. Zachránil jej jeho společník:

„To se často přihodí, že mladíci ve své nerozvážnosti se nedočkavě ženou do útoku ještě předtím, než zkušení muži rozhodli, co se má stát…“

Konrád se zájmem naslouchal chytrému diplomatovi, ani slůvko mu neušlo. Přesně pochopil, kam tato formulace míří, třebaže tomuto náznaku neposlušnosti knížecího syna Břetislava ani za mák nevěřil. Přesto předstíral opak, protože se mu hodilo vhodit tento svůj velký trumf hned zkraje do hry:

„Ten mladík, o kterém mluvíš, Boreši z rodu Alšova, je stár třicet jar a je prvorozeným synem královým…“

„Mluvil snad jinak než já, pane?“ otázal se ihned vyslanec jen o maličko překotněji, než tomu mělo být, ale Konrád si té rychlosti povšiml a spokojeně se pousmál. Na otázku vůbec neodpověděl a místo toho pravil:

„Inu, přestaňte chodit kolem horké kaše! Seberte svou odvahu a řekněte, co žádá váš pán!“

„O naši odvahu strach neměj, pane,“ řekl rozčileně Krutina a podíval se s nevolí na svého společníka, jako by od něj očekával víc tvrdosti. „Náš pán, který je i tvým pánem,“ opakoval, ale odpovědí mu bylo odnaproti jen výsměšné mlčení, „nám udělil následující pokyny: když otevřeš brány a vpustíš královo vojsko, nebude ani tobě, ani komukoliv v tomto hradě zkřiven jediný vlas nebo uzmut jediný peníz. Všichni tvoji předáci zůstanou na svých místech,“ otočil se významně k nim, ale hned pokračoval, obrácen opět ke knížeti Konrádovi, „jen ty sám a tvoji synové a synovci opustíte tento hrad a budete následovat svého pána do hradu Prahy, kde jeho milostí nabydete to, co se rozhodne vám poskytnout.“

Chytré, pomyslel si Konrád a rozhlédl se po svých mužích, jak na ně nabídka zapůsobila. S dojetím a potěšením četl v jejich tvrdých pohledech, že vyslanci nevěří ani za mák. Ještě že s tím poslal Krutinu, pomyslel si s úlevou, ale než stačil otevřít ústa, dodal druhý

vyslanec klidným a vyrovnaným hlasem, jako by medu odkapával:

„Král Vratislav tě prosí, pane, abys brzy vykonal, co po tobě žádá, neboť máme naspěch. Tato ozbrojená moc, která se jen nakrátko zastavila před tímto hradem, směřuje do Polska, aby pomohla jeho vládci, královu švagrovi, v boji proti pohanům, ke kterémuž bohulibému úkolu jsou srdečně zváni i tví stateční muži a udatní bojovníci."

Velice chytré, obdivně souhlasil v duchu kníže se svým prvním dojmem z tohoto vyslance. Chtějí sice úplnou a okamžitou kapitulaci, ale hlavně mě osobně, pomyslel si. Bylo mu zcela jasné, že nabídka je přesně vypočítána na zviklání jeho mužů a zasetí rozkolu do vojska obránců, ale zrovna tak dobře věděl, že se král přepočítal. Dobře že jsem nepozval své moravské předáky, ti by si teď začali lámat hlavy, pomyslel si a pohlédl na svoje velitele. Nenechal však na své tváři znát ani náznak výrazu uspokojení, které se mu rozlévalo v duši, nýbrž se naopak trochu zachmuřil, jako by jej slova vyslanců znejistěla a pravil významně, jako by vynášel svůj poslední trumf:

„Mám tady jednoho mladíka s odřeným nosem, za toho nenabízíte nic?"

„Nikoliv, pane," odvětil kastelán Bor s uspokojením, které se mu na rozdíl od mnohem staršího Konráda tak úplně potlačit nepodařilo. „Jednak nevíme, zda je vůbec živ; ty jsi nám zatím neráčil sdělit, zda jsi s ním mohl hovořit. Naši muži sice viděli, že ti princ Břetislav padl do rukou, ale viděli také, že byl spíše mrtvý než živý. Když jej tví muži odnášeli, nehýbal ani rukama, ani nohama…"

Konrád vážně odpověděl:

„Vyřiďte mému bratru, králi Vratislavovi, že jeho prvorozený syn je živ a podle slov mého medika bude také zdráv. V této chvíli však ještě není schopen vsednout na koně."

„Jsem tomu rád, pane," pokračoval klidně předák, který už úplně převzal jednání do svých rukou a na vztekle se tvářícího Krutinu po svém boku ani nepohlédl, „a věřím, že jej neprodleně propustíš, jen co se uzdraví, nebo dokonce teď hned, neboť králův medikus Donicio jistě nemusí chodit k tvému medikovi do učení!"

Muži u stolu se mírně pousmáli, ale Konrád zůstal vážný. Naklonil se dopředu a významně řekl:

„Jestliže propustím, Boreši, nebude to zadarmo, rozumíš?"

Předák se věcně otázal:

„Jakou odměnu máš na mysli, pane? Co máme vyřídit králi?"

Kníže hned neodpověděl, aby dodal prodlouženou pauzou svému konečnému sdělení náležitý význam a poté pomalu pravil:

„Žádám tři dny na rozmyšlenou, než dám definitivní odpověď, ale tolik už dnes můžete vyřídit mému bratrovi, že nemám mnoho chuti ani já, ani mí synové," pohlédl na Oldřicha, který duchapřítomně zavrtěl hlavou, „a snad ani mí synovci, za které však mluvit nemohu a

nechci," a ohlédl se na Svatopluka, který se ani nepohnul, „uvidět zevnitř pražský hrad. Nevím, jestli budu chtít bránit tento svůj hrad do poslední kapky krve, jsem už starý a sil ubývá. Nemám ale také zájem o žádný úřad a o žádné místo z milosti mého bratra, které by mi chtěl přisoudit po mé kapitulaci. Tito mí synovci jsou rovněž synovci krále uherského, jejich matka, která je zde s nimi, je jeho sestřenicí. Moje manželka zase pochází z panujícího rakouského rodu, její bratr, markrabě východní marky ji miluje a kdykoliv ji rád uvidí po svém boku… Rozumíš mi, pane vyslanče?"

Předák Bor pokýval spokojeně hlavou:

„Sdělím tvá slova králi, pane, tak věrně, jak jsi je pravil. Myslím, že naleznou jeho sluchu, zvláště když se jeho syn vrátí živ a zdráv, jak jsi ráčil přislíbit…"

Konrád rovněž kývl hlavou, ale v duchu si pomyslel, že právě o poslední vyslancově větě nutno silně pochybovat, protože o dobré vůli svého bratra a ještě více ovšem královny Svatavy a rádce Zderada tak zcela přesvědčen nebyl. Nedal však na sobě nic znát, jen se významně podíval na Krutinu, který se kabonil a nejistě těkal malýma očkama kolem sebe, měl však tolik rozumu, že neřekl nic. Ani kníže a nikdo z jeho mužů nic dalšího neřekl, všichni pochopili, že jednání a návštěva je u konce. Oba vyslanci se mlčky zvedli, mírně se uklonili a vyšli ven, Bor s tváří skoro veselou a Krutina zamračený jako čert. Stráž za nimi zavřela dveře a odvedla je k malé brance v západní hradbě, zatímco kníže Konrád zůstal se svými předáky ještě malou chvíli v jizbě. Pozorně se jim zadíval po řadě do očí a prohlásil:

„I když jim tak úplně nevěřím, přece jsme získali tři dny. Budou čekat přinejmenším tak dlouho, dokud zde mám Břetislava. Vacku i vy ostaní, buďte bdělí a na stráži. Opravujte hradby všude, kde je to potřeba, tesejte další koule do katapultů a nechte štípat šípy!"

Muži se po sobě podívali, zjevně se jim ulevilo. Slovo si vzal předák Vacek:

„Znám tě, pane, dost dlouho, abych věděl, že se nevzdáš, ale je dobře, že jsi to potvrdil. Dáme za tebe životy bez váhání, tomu můžeš věřit jako Božímu přikázání; jen když nás ty povedeš do boje, jako jsi nás vedl včera…"

„Vzdát se, říkáš?" zasmál se Konrád a srdečně svého předáka objal. „Kdepak, Vacku, ani nápad! Boj bude, nic se nebojte, a dá-li Bůh, úspěšný! Včera si tu narazili lebky, a to bylo jenom na rovné louce; jak si je teprve narazí, až se budou drápat na naše hradby!? Uvidíme brzy, jak dlouho se jim bude líbit nechat si lít na hlavu vařící olej, když je ani sláva, ani kořist nečeká, i kdyby nakonec měli zvítězit, nebo jestli raději potáhnou do Pomoří, kde u pohanů možno nabýt stovek otroků!"

Na ta slova bojovníci hlasitě vykřikovali na souhlas, tloukli si na jilce mečů a chrastili zbrojí. Jeden po druhém přitom opouštěli

místnost, až Konrád se synem a synovcem osaměli. Výrazy jejich obličejů byly zasmušilejší než upokojených předáků; především Oldřichovi konečně došlo, v jaké jsou vlastně situaci. Jako by mu teprve vystoupení obou sebevědomých vyslanců před jeho otcem zde, přímo v srdci jejich pevného hradu, otevřelo oči. Konrád si toho ovšem ihned všiml a přesto, že oběma mladíkům tuto lekci rád dopřál, chtěl je nakonec přece jenom trochu povzbudit:

„Nu, tak co, chlapci? Spadlo vám srdce do podolku, že tu sedíte jako zařezaní?“

Oba jako na povel zavrtěli odmítavě hlavou, ale do smíchu jim nebylo. Svatopluk vytáhl dýku a začal jí bezmyšlenkovitě bodat do stolu, zatímco Oldřich se nadechl a opatrně se zeptal:

„Vím, otče, že se nevzdáme, ale co myslíš, že by se stalo, kdybys přistoupil na ty podmínky?“

Konrád se na něj podíval:

„Chceš vědět, co by udělal váš strýc, kdybychom se mu teď my všichni vydali? Inu, zcela přesně to nevím, ale snad na možnou odpověď připadneš. Stačí si představit, jak bys asi právě ty jednal na jeho místě…“

Oldřich na něj vytřeštil oči a také Svatopluk se zarazil, ale Konrád se rozesmál, jako by mluvil o někom cizím:

„Moc bych se nedivil, kdyby mě jako původce celé té rebelie odevzdal katovi a přinejmenším vás dva nechal oslepit. Vaše mladší bratry by možná toho osudu ušetřil, alespoň protentokrát…“ dodal významně a s potěšením sledoval, jak sebou oba při jeho slovech trhli. Potom však zvážněl a dodal:

„Ano, to není žert, ale docela jistá věc, měl by mocné rádce, kteří by mu k tomu radili… Ale nebojte se, k tomu nedojde! Už proto, že vím, o co králi hlavně jde, proto jsem také mluvil s vyslanci tak, jak jste slyšeli. Jemu jde hlavně o to, odstranit nás z cesty, jak mne, tak i vás dva a vaše bratry. To je jeho hlavní cíl, důležitější než dobytí tohoto hradu. Kdyby toho dosáhl naší kapitulací, tím, že by nás vyhnal do ciziny, raději by se jistě bez boje spokojil s touto snadnější cestou, než aby se pouštěl do nejisté domácí války. To je návnada, kterou ode mne dostal, rozumíte? A pro nás je to naopak ta nejnižší cena, kterou zde na tomto hradě je možno vyhrát. Cenou naší porážky je holý život ve vyhnanství v cizině. I když je pravda, že z vyhnanství je možno se vrátit, a někdy dokonce i na stolec! Však kdo by to měl lépe vědět než on: sám váš strýc Vratislav si přece pobyl za panování našeho nejstaršího bratra tři roky u uherského krále. Kdepak, postavit se mu a bojovat může přinést cenu jenom lepší, než je tato, nikdy ne horší!“

„Až na to, že v boji možno padnout,“ prohodil klidně Svatopluk, ale hned se zastyděl, protože jeho strýc rozpřáhl ruce a zvolal:

„No a co, chlapče?! Je to snad osud, kterého by se měl obávat muž a statečný bojovník? Myslí si snad nějaký kramář v podhradí,

který se třese o každý peníz a celý život hrbí hřbet, že bude za to žít věčně?!“

V té chvíli se otevřely dveře a vstoupil strážný, následován v patách mistrem Anastáziem. Ten se na prahu trochu zarazil, když viděl trojici nejvyšších pánů ve vážném rozhovoru, ale pak se osmělil:

„Tvůj synovec Břetislav se probudil. Je úplně při smyslech, jako by se nic nestalo. Měl velký hlad a teď se krmí, od včerejšího rána nic nejedl. Co kážeš učinit, pane?“

Kníže luskl spokojeně prsty. Obrátil se ke strážnému a přikázal:

„Běž ihned k mé paní a přiveď ji sem, také mou švagrovou a její dceru. Bohuslava se zde může také hodit, a ať ihned přijdou Litolt s Otíkem. Ty pak,“ obrátil se k medikovi, „chvíli sečkej, až sem všichni dorazí, a pak jej přivedeš sem… Aspoň se Břetislav v klidu dokrmí,“ usmál se. Když vešly všechny tři ženy a posadily se ke stolu, otočil se k nim a také k Oldřichovi se Svatoplukem a naléhavě zopakoval:

„Mějte na paměti vy všichni, že tento rozhovor je důležitý, velice důležitý! Může se ukázat mnohem důležitějším než ten předchozí s vyslanci, i když také nemusí. Bude jak Bůh dá, ale to vám říkám, hlavně vám dvěma,“ obrátil se k mldíkům, „ani jediné nepředložené slovo! Ať uslyší vaše uši cokoliv, ani slovo, rozumíte?“

Oldřich i Svatopluk vážně přikývli. Vtom vešel také Litolt a spíše vběhl než přišel uřícený Otík; Konrád jim své varování trpělivě zopakoval. Sotva poslední příchozí usedli, otevřely se dveře a v nich stál v doprovodu stráže knížecí syn Břetislav v celé své výšce, v kroužkové zbroji, ale beze zbraně, s dlouhými černými vlasy kolem štíhlého obličeje. Rozhlédl se ledovýma očima v bledé tváři udiveně po početném shromáždění a navyklým pohybem si uhladil vlasy za uši. Otočil se ke svému strýci a mírně se mu uklonil, potom se ještě o něco hlouběji uklonil třem ženám a zůstal hrdě stát. Čekal zjevně, že jej Konrád osloví, ten však nic neříkal, a tak se mlčení trapně prodlužovalo. V Břetislavovi se začal vzmáhat pocit, jako by stál před svými soudci. Začal si třít jizvu v pravé dlani, a protože ať už se mu nedostávalo čehokoliv, odvaha k tomu jistě nepatřila, pozvedl hrdě hlavu:

„Promiň, pane, že jsem tak překvapen, ale tvůj sluha mi řekl, že si se mnou přeješ mluvit. Myslel jsem tedy, že ty sám…“ zarazil se, „…a zatím…“

Nedořekl, znovu přejel očima po všech přítomných a opět se odmlčel. Ještě o malý okamžik se ticho prodloužilo, ale vtom už Konrád promluvil:

„Vítám tě ve svém hradu, Břetislave, a přestože je naše setkání tak trochu podivné, věř mi, že jsem velmi rád, že tě zde vidím… živého a zdravého…“ zdůraznil nepatrně poslední dvě slova. „Ale nestůj přece, posaď se k nám, sem ke stolu, naproti mně!“ ukázal

mu na volnou židli mezi svou ženou a sestřenicí Bohuslavou. Ta se velice začervenala, když se Břetislav posadil celý udivený na vykázané místo vedle ní, ale jejich strýc hned pokračoval:

„Nediv se tomu, že je nás zde tolik, jinak nelze… Tento hrad a tento dům je teď domovem nejen mým a mé ženy, která tě kdysi úplně malého chovala na klíně a teď sedí vedle tebe, a našich synů, které také oba znáš. Je též domovem tvých bratranců Svatopluka a Otíka, které znáš rovněž, a jejich sestry Bohuslavy, která sedí vedle tebe…“ a Břetislav se podíval doleva na půvabnou tvář své sestřenice, červenou jako zralé jablko, „a jejich matky, která sedí zde vedle ní. Od určité doby,“ pokračoval kníže Konrád jakoby nic, „nemají kde hlavu složit, a tak než se rozhodnou s konečnou platností, co činit, našli zatím útulek na tomto hradě. Jak vidíš, jsi pouze v kruhu své rodiny, ale můj medikus, který se o tebe staral, hovořil pravdu, když řekl, že s tebou chci mluvit hlavně já.“

Břetislav se stále ještě udiveně rozhlížel z jednoho na druhého, ale při poslední strýcově větě si opět rychle shrnul neposedné vlasy za uši a zahleděl se mu přímo do očí:

„Medikus říkáš, pane… Ano, se mnou se něco stalo a já pořád ještě nevím přesně co. Tvůj medikus mi ale slíbil, že ty mi to povíš, nebo alespoň…“ chytil se oběma rukama za hlavu, „se mi zdá, že mi to slíbil, sám dobře nevím!“

„Nezdá, synovče, je to vskutku tak, jak pravíš, a já ti to také povím, ale řekni mi nejprve ty, co si pamatuješ.“

„Inu, to je snadné,“ trochu svraštil obočí Břetislav. „Vrhli jsme se s lehkou jízdou přes první brod, prorazili valem, na kterém nebyl skoro žádný odpor a hnali jsme nahoru plání. Vím ještě, že před námi utíkali pěší, ale to je konec. Pak vím až to, jak vypadají jizby na tvém hradě…“

Konrád spokojeně odvětil:

„Správně, velmi správně. Tak tedy, když jsi pustil svou jízdu proti mým lidem, aby ses zmocnil mého hradu…, ne, nepřerušuj mne, seď klidně, vždyť se k tomu ještě dostaneme…“ zadržel synovce, který mu zjevně hodlal skočit do řeči. „Chtěl jsi přece nejdříve vědět, co se ti přihodilo, tak poslouchej. Když jsi tedy hnal moje lidi před sebou nahoru po té pláni, vjel jsi s prvními řadami svých jezdců na prkna, připravená nad příkopem, která se pod vámi ihned probořila. Vletěl jsi do té jámy a tvůj duch tě opustil, to je vše.“

Břetislav samým překvapením vstal od stolu:

„Prkna, ano, správně, prkna, to dunění… Poslední, co vidím, jsou míhající se nohy mého koně a poslední, co slyším, je zvláštní dunění, jiné než na té pláni, ano, a pak už není nic…“

V jeho pohledu se mísil obdiv s nevolí, když dodal:

„To byla náramná past, do posledního okamžiku jsme nic netušili! A co bylo dále? Padlo hodně mých lidí? Zlomili si vaz, nebo

jste je pobili? Vyprávěj, pane, hořím netrpělivostí!“

Konrád se maličko usmál:

„Ta past je jednoduchá, ale účinná, je za ní velmi mnoho práce. Prkna jsou ovšem vybrána tak, že unesou pěší, pod jezdci se však prolomí, to je samozřejmé. Vaz si nikdo z tvých lidí nezlomil, stejně jako i ty, protože ten příkop není tak hluboký a ani jeho stěny tak příkré, jako by tomu mohlo být… Můžeš si jej z hradeb prohlédnout kdy budeš chtít, je nedaleko. Teď je také tam, kde jste se propadli, otevřený, uvidíš, že stěny jsou pozvolné a hloubka nevelká. Jenom pár koní si zlomilo vaz, želbohu i tvůj kůň, byl to moc pěkný hřebec. Je ho škoda, inu, co dělat… Co se týče tvých bojovníků, nikdo je nepobíjel, protože moji lidé měli příkaz utéci zavčasu za hradby a nezdržovat se. Sebrali posléze jenom tebe. Ten předstíraný útěk vedl můj hlavní předák a on tě v čele tvých lidí poznal.

„Dobrá, ale co bylo dále?“

„Co bylo dále? Inu, když jsme viděli tvou jízdu, co chtěla nezvaně vtrhnout do tohoto hradu…, počkej, počkej, říkám přece, že k tomu ještě dojdeme…, jak přešlapuje celá překvapená v jednom shluku před naším příkopem, tak jsem na ni udeřil z boku s naší jízdou a zahnal ji až k tomu kopci, od kterého jste přišli.“

Břetislav se zachmuřil:

„Z boku? Odkud z boku? A padlo hodně mých lidí?“

„Tam ovšem ztráty byly,“ odtušil Konrád s notnou dávkou účasti, „ale věř mi, že ani zdaleka ne takové, jaké mohly být! Já jsem čekal silnější odpor a šel jsem na ně proto v klínu, ale byla to chyba…, ehm, inu…, chci říci, to je vlastně zachránilo před silnými ztrátami. Oni byli tak nesmírně překvapení naším příkopem a asi i tím, že ty jsi v něm zmizel jako krtek pod zemí…“ a Konrád se zasmál tak, že se ani Břetislav nemohl ubránit úsměvu, i když mu bylo více než trapně, „že se vůbec ani nestačili pořádně zformovat. My jsme jimi projeli jako jehla plátnem, proto jsme také nenadělali mnoho škody. Kdybych byl býval nechal udeřit v řadách, tak bychom je byli smetli tak, že bylo po tvé družině. Takhle ale utekli a my se za nimi ani moc nehonili, to víš, těžká jízda lehkou nedohoní… A odkud že z boku? No přece od druhého brodu, kde jsme stáli a čekali za valem!“

„Aha, druhý brod,“ rozpomenul se synovec, „už vím! A co se stalo tam?“

„Tam jsme měli méně štěstí,“ odpověděl Konrád vyhýbavě a Břetislav se hrdě napřímil, „protože tam jste nás překvapili něčím, s čím jsem nepočítal.“

„Co to bylo?“

„Byl to ten nápad poslat předem pěší jednotku močálem přes řeku a vrátit ji k brodu po naší straně,“ řekl s nevolí kníže, ale přece jen se usmál, když viděl, s jakou hrdostí se synovec rozhlédl po všech přítomných. „To byl tvůj nápad, viď?“

Břetislav jenom pyšně přikývl.

„Navíc tvé těžké jízdě velel skvělý muž…“

„To byl Borša, syn Olenův!“ vykřikl Břetislav.

„…skvělý muž, protože se sice do brodu vrhl jako divý tur a také rychle ztekl prvý val…“

„Prvý val? Jak to, prvý val?!“ skočil mu opět do řeči překvapený Břetislav.

„Inu, jsou tam dva valy, to bylo naše druhé překvapení, a ten zadní není z druhé strany řeky vidět. Jenomže ten tvůj Borša to hned pochopil a zastavil své lidi na prvním valu, čímž je nejen všechny uchránil jisté zkázy, ale dokonce způsobil naši porážku. Jedinou,“ podotkl kníže Konrád suše, „neboť jinak nám všechno ostatní vyšlo nadmíru dobře…“

Podíval se na svého synovce téměř se zalíbením a pokračoval:

„Když se tedy tvoji pěší dostali zezadu ke druhému brodu, našli tam samozřejmě mě s naší těžkou jízdou a ihned se schovali tak dobře, že jim ani nosy nebyly vidět. My o nich vůbec nevěděli, a tak když jsem vyrazil na pláň proti tvé lehké jízdě, napadli nás u druhého brodu. Dost nás poničili, protože nás nečekaně překvapili zezadu, s tím nikdo nepočítal. Měl jsem tam ovšem hodně luků, ty byly ale náhle na boj zblízka k ničemu, a když to uslyšel naproti na prvním valu ten tvůj zpropadený Borša, vrhl se na ně samozřejmě taky. Kdo mohl, utekl, ale přesto jich dost padlo. Asi tolik, kolik tvých jezdců pod mým útokem…“

„A to je nikdo nepronásledoval, když utíkali od toho brodu?“ zeptal se trochu nevěřícně Břetislav, ale strýc se jenom zasmál:

„Ne, nepronásledoval je nikdo, a dobře tvoji lidé udělali! Tam za druhým brodem je už hodně mokro, jenže moji lidé to tam znají. Tam je pronásledovat, to by znamenalo skoro jistou smrt v bažinách. I ten tvůj Borša je nechal na pokoji, ale musí to být zpropadený chlap! Víš, co učinil? Převedl své koně přes ty dva valy, dal nasednout a chtěl se vrhnout na mě, přestože nás bylo nejméně o tři stovky víc!“

Břetislav se znovu pyšně rozhlédl po svých mlčících společnících:

„Takže byla další bitva, pane?“

„Nikoliv,“ odvětil Konrád, „neboť my jsme na ně už nečekali a přenechali jsme jim prázdné pole. Již nebylo proč bojovat…“

„A kde je teď tedy ta tvoje těžká jízda, pane?“ zeptal se Břetislav.

Kníže Konrád se zasmál, až mu zuby zasvítily:

„Podívejme se na chytráka,“ zvolal, „jak vyzvídá tajemství! Myslíš, že ti to mohu prozradit, když jsme nepřátelé?!“

Břetislav se velmi zarazil, neboť na to během strýcova vyprávění skoro zapomněl, ale všiml si, že tuto větu vyslovil strýc tak, jako by to ani pravda nebyla. Nevěděl, co si má myslet a Konrád jej v

té chvíli znejistěl ještě víc:

„Ale abys věděl, že i přesto, že jsi náš nepřítel, zůstaneš i tak navždy mým synovcem, řeknu ti to! Z té jízdy je zde na hradě jenom tolik bojovníků, kolik jsem potřeboval. Zbytek odešel na východ od hradu. Má jízda unikla dříve, než stačila družina tvého otce uzavřít celý kruh…“

Břetislav skutečně nevěděl, má-li se nad tím rmoutit nebo radovat. Rozhlédl se po přítomných a kníže Konrád si opět uvědomil, jaká síla je v jeho synovci skrytá už jenom díky tomuto pohledu. Břetislav se nadechl, ale slova mu nechtěla přes rty. Sám dobře nevěděl, čím to je, ale cítil se v tomto kruhu tak dobře, jak mu už dávno nebylo. Nechtěl se vytáčet nebo snad dokonce lhát, ale jeho čest bojovníka a rytíře mu velela, aby se ospravedlnil:

„Pane, ty mne nazýváš nepřítelem a já musím přiznat, že oprávněně. Dvakrát jsi mi vyčetl, že jsem chtěl napadnout tvůj hrad; ano, je to tak, to bylo též oprávněné, ale přesto… Chtěl bych ti říci, že… že je to jinak, že… inu, těžko se mi hledají slova… vskutku, raději bych mečem mával, než zde hovořil…“

Rozpačitě se odmlčel, ale když viděl, že kolem stolu vládne hrobové ticho, přece jenom dokončil:

„…ale já přesto nejsem tvým…, já nejsem vaším nepřítelem, alespoň ne tak, jak vy se možná domníváte!“

Kníže Konrád zhluboka povzdechl:

„Je těžké tomu uvěřit, synovče, těžké! Pohleď, tví lidé bojují na mých brodech, ty sám se řítíš proti hradní bráně tak, že nebýt našeho příkopu, možná jsi hrad jedním rázem dobyl. A já, my máme věřit, že nejsi naším nepřítelem?!“

„Ano,“ vykřikl Břetislav, „totiž ne! Vlastně ano, pravdu díš, bylo to tak, jak pravíš, ale to přece byla a je vůle králova, ne moje!“

Konrád se zatvářil překvapeně:

„Je tomu vskutku tak?“

„Ty pochybuješ o mých slovech, pane?“ sevřel Břetislav pěsti, až mu klouby zbělely.

„Ne, ne,“ pozdvihl Konrád ruku k synovci, „chraň Bůh, abych tě vinil ze lži, ale jen před malou chvílí, ještě když jsi spal, byli zde vyslanci tvého otce a ti mluvili jinou řečí!“

„Cože? Co to pravíš? Že zde byli vyslanci?“

„Ano, vyjednavači, a ti pravili jasně, že… Odpusť, nechci se tě dotknout, ale jsou to jejich slova…, že někdy mladíci z nerozvážnosti činí takové skutky, kterých by se zralí mužové nedopustili…“

Konrád pozoroval svého synovce, který zjevně nevěděl, jestli se zbláznil on nebo jeho protějšek. Rozhlížel se užasle kolem sebe a poslouchal strýce, jak pokračuje:

„Slyšel jsem to nejen já, ale i zde tví bratranci Oldřich a Svatopluk. Ostatní zde přítomní u rozmluvy nebyli, ale zato šest mých

velitelů a předák Vacek, jestli chceš…“

„Není třeba, není třeba,“ mávl Břetislav odmítavě rukou, „já věřím tvým slovům, strýče…“ Skoro proti své vůli pohlédl na své dva bratrance. Oldřich vážně přikývl:

„Je to pravda jako že tu sedím, zrovna tak to řekl.“

Svatopluk povstal, povytáhl svou dýku a položil na ni dva prsty: „Tak jest, přísahám!“

„A já přísahám,“ vykřikl rozlícený Břetislav, „že je to podlá lež! Byla přece včera porada…“ zarazil se však a chytil se zoufale oběma rukama za hlavu, „říkám včera… Bylo to přece včera, nebo jsem snad byl bez ducha déle? Jak dlouho jsem vlastně spal?“

„Ano,“ opáčil Konrád, „bylo to včera. Bez ducha jsi byl až do večera, pak jsi spal celou noc. Dnes je desátý den měsíce července, zanedlouho bude poledne. To vše, o čem jsme hovořili, se vskutku událo včera.“

„Tak tedy včera v poledne byla nejprve porada,“ opakoval Břetislav, „každý dostal svůj úkol a na mne připadl ten nejtěžší, prorazit přes brody! Ostatní šli kolem řeky zpět na západ, aby ji přešli, nevím, kde přesně, ale chtěli obejít hrad od západu a severu…“

„To je pravda,“ souhlasil Konrád, „tak to vskutku bylo. Celé královo vojsko šlo od kopce zpět, přešlo řeku západně od hradu a obešlo jej tak, jak pravíš… Z nich však nikdo nebojoval, jenom ty a tvoje družina na jihu…“

Břetislav se na něj upřeně zadíval:

„Kdo tu byl od krále s poselstvem, znáš je?

„Jeden byl mladší, ale ten druhý byl z Domašiců Krutina, bratr…“

„…Zderadův,“ dokončil Břetislav a svraštil obočí. „Ptali se na mne, ti vyslanci?“

„Ani slovem,“ odpověděl Konrád bez mrknutí oka a jenom se modlil, aby si Břetislav nevšiml, kdyby sebou snad Oldřich nebo Svatopluk trhli.

„Ani slovem?!“ opakoval nevěřícně Břetislav, „to přece není možné! Jak to?“

„To nevím,“ pokrčil klidně rameny jeho strýc. „Možná si nikdo nevšiml, když tě moji lidé vynesli z toho příkopu…“

„To není možné,“ opakoval synovec, „když po bitce naši opanovali pole a odnesli mrtvoly k pohřbení, nikde mě přece nenašli! A kdyby si nikdo z mých mužů vskutku nebyl všiml, že mne tvoji lidé odnášeli, museli přece vidět, jak jsem sletěl do té proklaté jámy! Museli se potom ptát, kde jsem, přece mne neodnesli ptáci! Museli přece ohlásit mému otci, že jsem zmizel, a ten musel chtít vědět, co se se mnou stalo!“

„Nevím, Břetislave, opravdu nevím, ale…“ zarazil se Konrád, jako by jej to právě napadlo, „ale když to tak říkáš, počkej… Jsi si

vskutku jistý, že by král usiloval o tvůj návrat, kdyby věděl, že jsi zde?“

„Co tím chceš říci, pane?“

„Tvůj otec má pět synů…“ řekl Konrád jakoby nic a zahleděl se do stropu.

Na Břetislavových bledých tvářích naskočily červené ruměnce, jev u něj naprosto nevídaný. Konrád se zájmem pozoroval trámy podpírající střechu, jako by z nich chtěl vyčíst bůhvíco a pak pravil:

„Poslyš, Břetislave, já ti věřím! To, co jsi vyprávěl o té včerejší poradě, je jistě pravda, ale řekni mi ještě něco, jestli ovšem chceš. Jestli nechceš, můžeš také mlčet, to je samozřejmé. Jsou všichni tvoji bratři nyní po boku tvého otce?“

„Ne, nejsou,“ odvětil pomalu jeho synovec. „Tři nejmladší jsou zde, ale Boleslav ne, ten chybí.“

„Tak Boleslav chybí… Inu, to je zajímavé, tak ten tu tedy není… Jestli se nemýlím, je o rok starší, než zde můj prvorozený syn Oldřich, tedy druhý nejstarší z vás všech devíti bratrů a bratranců. Zrovna ten tu není! Ten sedí v olomouckém hradu, zatímco ty se tady vrháš do brodu, ženeš se ozlomkrk k mému hradu a padáš do jámy, div si tam vaz nesrazíš. Víš, co by se stalo, Břetislave, kdyby sis jej byl srazil?“

Břetislav už poněkolikáté zíral na svého strýce a nevěděl, jestli se jeden z nich nezbláznil:

„Vím, pane, na co narážíš, ale tomu nemohu uvěřit! Můj otec ví, kdo je jeho prvorozený syn!“

„Ano, pravdu díš. O tom nepochybuji, že ten to ví, ale tvůj otec má rádce, nemyslíš? Řekni mi, kdo se zasadil nejvíc, aby do olomouckého hradu přišel tvůj bratr Boleslav a vyhnal své příbuzné, kteří dnes sedí s tebou u tohoto stolu a nemají kam hlavu složit? Vskutku by neměli, kdybych se jich já neujal na tomto hradě, čímž jsem si vysloužil nenávist nejen tvého otce, ale také jeho rádců. Všichni to víme, ale řekni to jméno!“

„Zderad,“ odvětil temně Břetislav.

„Ano,“ přikývl Konrád, „a kdyby sis srazil vaz v mém příkopu, o kterém jsi nevěděl, kdo by byl pak nejstarším z osmi – už ne z devíti, ale z osmi – bratrů a bratranců?“

„Boleslav,“ ztěžka polknul Břetislav.

„Ano,“ opakoval Konrád nemilosrdně, „a pokud se nemýlím, je tento tvůj bratr sice mladší tebe a druhý syn svého otce, ale prvorozený své matky. A teď mi řekni už jenom to poslední, co mne zajímá, ale tebe to vlastně musí zajímat ještě více než mne. Já tu odpověď jenom tuším, protože mám svou zkušenost, které ty nechceš nebo nemůžeš uvěřit, ale ty, Břetislave, ty sám znáš tuto odpověď lépe než já… Kdo se bral včera v poledne u té vaší porady nejsilněji za to, aby ses právě ty probíjel přes brody?“

„Zderad,“ opakoval jako ozvěna Břetislav. Rozhlédl se pomalu

kolem sebe a olízl si suché rty. Všichni mlčeli.

„Byl to Zderad, král to jenom odsouhlasil. Já…, on mne dostal do takové pozice…, mně se ten úkol hned zdál nadmíru riskantní a nebezpečný, ale on, oni předáci…“

Odmlčel se a Konrád podotkl:

„Byl bys vypadal jako zbabělec, kdybys odmítl. Je to tak?“

„Je, pane, je to přesně tak!“ zvolal Břetislav. „Já jsem se musel podrobit. Byla to nejen králova vůle, ale i všech předáků. Jestli kdo tvrdil, že to bylo moje rozhodnutí, lhal jako pes! Vymyslel jsem plán s těmi brody a rozdělil svou družinu, to ano, a když jsem se pak hnal nahoru tou plání, myslel jsem…, vskutku jsem myslel…“

Zarazil se, pohlédl nejistě kolem sebe a rychle dodal:

„Kdyby tam nebyl ten proklatý příkop…!“

Kníže Konrád se opřel o stolní desku a předklonil se, aby dodal váhy tomu, co řekne:

„Ano, ten příkop… Ten tam byl a já ti teď povím to nejdůležitější, co ještě vůbec nevíš. Když jsme tady před třemi léty ten příkop kopali a pokrývali prkny, přijel k nám do brněnského hradu posel od tvého otce, stál s námi tenkrát u toho výkopu. Že neuhodneš, kdo to byl?“

„Zderad!“ zařval Břetislav a vyskočil od stolu, „Zderad, kdo jiný!? Byl to on, viď, strýče?“

„Ano, byl,“ odpověděl klidně Konrád, „a kdybys mi nechtěl věřit, můžeš se zeptat předáků, kteří jej tehdy doprovázeli. Jsou to přesně tři roky, bylo zrovna tak horké léto, jako je teď…“

„Zderad, Zderad,“ drtil Břetislav to jméno mezi zuby a hlas se mu chvěl. Pak se trochu zarazil a podíval se strýci pátravě do očí; ten měl co dělat, aby neuhnul pohledem. Vydržel však bez pohnutí, protože tušil, co přijde.

„Říkáš, pane, abych se zeptal předáků… Toho sice netřeba, protože já sám přesně vím, že před třemi roky v létě byl Zderad u tebe. Byl jsem tehdy ještě v Praze, ne v Žatci jako teď, bylo to rok nato, co jsme v Sasku…“ odmlčel se na okamžik, „ale když jsi to řekl, měl jsi jistě na mysli královy předáky, nebo snad ne?“

Kníže Konrád jen mlčky přikývl a Břetislav pokračoval:

„Jak bych se jich však mohl zeptat, když sedím u tebe na hradě, odkázán na tvou milost a nemilost, na tvou vůli?“

Napjatě čekal, co strýc řekne, protože při nejlepší vůli nemohl domyslet, co s ním zde na brněnském hradě, kam chtěl vpadnout jako bouře, provedou. Konrád jej zamyšleně pozoroval, pak se narovnal a odpověděl, jako by četl jeho myšlenky:

„Nepřítele, který chtěl s vojskem vtrhnout silou na můj hrad, bych měl právo zadržet a potrestat, takový je stav věci. Vím sice, co můžeš namítnout, že jsi útočil z vůle svého otce, a já ti to věřím, vím, že mluvíš pravdu. Z vůle krále, který se domnívá, že mne může a musí

pokořit. Možná má i pravdu, ale jistě uznáš, že teď, v této chvíli, by nemohl zabránit, kdybych se tě jako svého nepřítele rozhodl potrestat. Snad by tě potom mohl pomstít, ale to není zdaleka totéž. Ale ať už je to jakkoliv, toto je věc mezi mým bratrem a mnou, mezi králem Vratislavem a knížetem brněnským Konrádem. Ať už dopadne jakkoliv, nemusí se týkat tebe, pokud nebudeš chtít. Ty, Břetislave, jsi sám řekl, že nejsi…, že nechceš být být mým nepřítelem, naším nepřítelem, nás všech, jak tu sedíme, a já ti chci věřit. A jestliže nejsi náš nepřítel…“ kníže Konrád povstal od stolu tak majestátně, že jej Břetislav a ostatní mladíci napodobili, „pak jsi můj synovec, který možná pochybil, ale který je přesto naším přítelem!“

A kníže Konrád napřáhl pravici, kterou Břetislav uchopil a pevně stiskl. Jeho strýc počkal, až opadne dojetí, ukázal synovci na jeho židli a sám se rovněž posadil zpět ke stolu:

„Jsme sice jedna rodina, my všichni, to jest i ti, kteří zde teď nejsou,“ pravil s ironickým podtónem, „ale nechme přesto city stranou. Ty přece víš, Břetislave, zrovna tak jako my, že pravým důvodem toho všeho, co se zde děje, je otázka, kdo zasedne na stolci v Praze, kdyby se tvůj otec odebral na věčnost. Je tomu tak?“

Břetislav nemohl než mlčky přikývnout, a tak jeho strýc pokračoval:

„A zrovna tak víš, že tato otázka je vyřešena zákonem, který stanovil tvůj děd, otec tvého otce i otec můj, kníže Břetislav. Ty ten zákon znáš, nemusím ti jej opakovat, ale říkám ti nejen za sebe, ale za nás všechny, jak nás zde vidíš, že ctíme tento zákon. Ctili jsme jej doposud a jsme pevně, zcela pevně odhodláni, ctít jej i nadále. A nejenom my, synovče, ctí jej také celá země, předáci čeští i moravští, a to je také ten hlavní důvod, proč jsem se nechal na tomto hradě oblehnout tvým otcem. Řekni sám, Břetislave, při nejlepším svém svědomí – prohřešil jsem se nějak proti tomuto zákonu tvého děda?“

Břetislav mlčky zavrtěl hlavou a Konrád pokračoval:

„Jestli se prohřešil někdo jiný, to posuď sám. To ať si on zodpoví jak před Bohem, který vidí a bude jednou vážit a soudit vše, tak i před lidmi, kteří to možná rovněž vidí. Za sebe, za nás za všechny ti říkám, že ani moji synové Oldřich a Litolt, ani jejich a tvoji bratranci Svatopluk a Otík se rovněž nikdy neprohřešili. Naopak, my všichni jsme přísahali, že budeme ze všech sil zachovávat tento zákon tak dlouho, pokud jej také ctí všichni ostatní, kterých se týká. Jestli jsi ochoten totéž přísahat s námi, pustím tě okamžitě z tohoto hradu a jsi volný, abys činil, co se ti zlíbí!“

Nejstarší knížecí syn povstal a s vážnou tváří si sáhl k pasu, dýku však žádnou neměl; v té chvíli vytáhl Konrád svoji ze zdobené pochvy a přidržel ji za lesklou čepel tak, že kříž jejího jílce sahal až doprostřed stolu. Břetislav položil pravici na dýku a pravil pevným hlasem:

„Tak přísahám!“

Rovněž všichni čtyři jeho bratranci povstali a jeden po druhém obnovili svou přísahu, kterou dali před čtyřmi dny mezi sebou. Jako poslední přísahal ještě sám Konrád. Rozpřáhl náruč a Břetislav jej bez okolků objal. Pak kníže brněnský pravil:

„Tak, chlapče, jsi volný, čiň, jak ti libo. Jestli chceš zůstat zde, zůstaň, jestli však chceš jít, odejdi, kam chceš a kdy chceš.“

Břetislav se rozhlédl kolem sebe:

„Když dovolíš, pane, tak půjdu. Mám tam naproti v ležení svou družinu, které jsem povinován péčí, a potom také…“ trochu se zarazil a dodal takovým hlasem, že z něj všem zamrazilo, „mám tam ještě i leccos jiného do činění!“

„Jen běž, chlapče,“ opakoval strýc, „čiň, jak ti libo. Jen tě prosím, než z tohoto hradu odejdeš, zastav se ještě na chvíli u mne na pár slov.“

Konrád se otočil a vyšel z místnosti. Také ostatní se s Břetislavem loučili, pravda, trochu křečovitě, jen kněžna Virpirka se na něj usmála tak mile, že mladíka píchlo u srdce; okamžitě si připomněl, že nikdy nepoznal svou matku. Hrdá kněžna Eufemie, která byla dokonce jeho pokrevní tetou, neboť byla mladší sestřenicí jeho tak brzy zemřelé matky, mu však pouze letmo pokynula a odvedla svou půvabnou dceru rychleji, než opět stačila zčervenat. Oldřich zůstal mlčky sedět a založil ruce na prsou, zato mu podal ruku Litolt a po něm Otík, který si jej s nepokrytým obdivem prohlížel. Jako poslední k němu přistoupil Svatopluk, na kterého starší bratranec, jehož neviděl už mnoho let, silně zapůsobil:

„Břetislave, slyšel jsem, že si tvůj kůň zlomil v příkopu vaz. Je mi to líto, měl jsi jej jistě velmi rád, a tak dovol, abych ti ho aspoň trochu nahradil. Máme zde několik hřebců z uherských chovů, které jsme zachránili z olomouckého hradu, daruji ti nejlepšího z nich. Jistě se tvému hřebci nevyrovná, ale přesto…“ Svatopluk se usmál, „alespoň nepůjdeš ke své družině po svých jako nějaký sedlácký křupan!“

Břetislav bratrance objal:

„Děkuji ti, nikdy ti nezapomenu, žes‘ teď, právě v této chvíli, měl pro mne takový velkorysý dar!“

„To nic, to je maličkost, viď, bratře!?“ povyskočil Otík, „my máme koní, jéje, celá stáda… Totiž…“ zarazil se a nejistě se ohlédl, „totiž měli jsme, doma u olomouckého hradu…“ a v očích se mu zaleskly velké slzy. Břetislav jenom zaťal zuby. Ani sám netušil, nakolik tato nevinná věta zatvrdila jeho srdce pro dny, měsíce a roky, které měly následovat. Ani si to sám neuvědomoval, že se v té chvíli v srdci rozhodl udělat vše pro to, aby svým vyhnaným příbuzným pomohl navrátit jejich ztracený moravský domov.

Když se všichni rozešli, připravil se Břetislav na cestu. Předák

Vacek mu vrátil meč a dýku, které měl za útoku u sebe, kopí a přilbici však neměli, ty ztratil při pádu do příkopu. Pak si osedlal darovaného uherského ryzáka. Sedlo mu věnoval Litolt, který na něj trochu žárlil, protože si povšiml ruměnců na tvářích Bohuslavy. Oldřich se už neukázal, zato Otík kolem něj poskakoval a pak s hrdostí držel bujného koně, neboť Břetislav se šel rozloučit se strýcem. Nalezl jej o samotě ve stejné místnosti, kde proběhla jejich rozmluva. Když vešel, ukázal mu Konrád na židli a sám se posadil k němu:

„Chtěl jsem tě ještě vidět," začal bez okolků, „abych ti o samotě řekl něco, co ještě neví ani moje rodina. Také to vědět nemusí, k ničemu by jim to nebylo, dokud tu sedíme obleženi," usmál se smutně, „ale ty jedeš ven, ke své družině, tobě to řeknu."

Podíval se zkoumavě synovci do očí a zeptal se:

„Ty víš, Břetislave, že sázavský opat Božetěch s pomocníky maluje v kapli v znojemském hradu?"

Aniž by věděl přesně proč, pocítil oslovený při této nevinné otázce na svém zátylku mrazivou ruku. Nemohl ten pocit nijak potlačit.

„Ano, to vím, pane, byl pro to několik dní v pražském žaláři. Král se na něj kvůli tomu rozhněval, ale hned po vyhlášení tažení jej přikázal propustit."

„Pravdu díš, tak tomu vskutku bylo," odpověděl kníže Konrád, „ale víš také, co tam maluje?"

Tentokrát musel synovec zavrtět zamítavě hlavou:

„To přesně nevím, jak bych mohl? Jistě však svaté obrazy, kaple patří Panně Marii," oba se zbožně pokřižovali, „takže jistě výjevy z jejího svatého života…"

„Ano, ty také," souhlasil Konrád, „ba ty už má vlastně hotové, ale to není vše. On tam maluje mnohem víc. Je to něco nevídaného! Říkám ti, že nejen v celé naší zemi, a to myslím jak Čechy, tak i Moravu, ale snad ani v celém křesťanstvu není takové věci!"

„To snad ne, pane, co to pravíš?!" užasl Břetislav. „Co to vlastně je?"

„To je tajemství!" zašeptal Konrád. „To ti, chlapče, nepovím, ale radím ti, zajeď tam a podívej se na to! Stokrát, tisíckrát se to vyplatí, věř mi…"

„Vyplatí?" opakoval synovec jako ozvěna, „jak… co by se mělo komu vyplatit, mně snad? Proč? Řekni přece!"

Konrád odmítavě pohodil hlavou. „Ne, že bych nechtěl, ale nemohu. Ono to ještě není hotové, víš, ono to teprve…" hledal správné slovo, „teprve vzniká! Ale když Bůh dá, tak vznikne něco jedinečného, věčného! Zajeď se na to podívat, ale ne hned, až tak za týden nebo za dva, bude toho víc. Když nepojedeš, nevadí, ono to vznikne i bez tebe. Byla by to však velká škoda, týká se to také tebe!"

„Mne?" nevěřil Břetislav svým uším. „Co se mě může týkat v kapli Panny Marie? Toť holá nemožnost!"

„Týká, týká," přisvědčoval kníže Konrád, „tebe, mne, tvého otce, tvých bratrů, mých synů, nás všech! Ale víc ti nepovím, dělej, jak myslíš. Jen o jedno tě prosím: kdybys jel, pozdravuj ode mne opata Božetěcha a vyřiď mu, ať jenom pracuje dál. Rozumíš?"

„Ať pracuje dál?"

„Ano, tak, ať pracuje dál! Ať udělá vše, na čem jsme se domluvili, a kdyby už nevěděl, jak dál, tak mu vyřiď, ať doufá v Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista, že ten mu pomůže to dokončit, i kdybych já už nemohl."

„Co to má znamenat, pane? V toho přece doufáme stále všichni, to přece nemusím právě já vyřizovat zbožnému opatovi!"

„Prosím tě a zapřísahám," pravil naléhavě kníže Konrád, „jestli pojedeš, vyřiď mu to. Ať doufá v Boha, že mi bude dáno to s ním dokončit, i tak to můžeš říct. Budeš si to pamatovat?"

„Určitě, určitě," odvětil Břetislav, „a myslím, že tam rozhodně pojedu. Vždyť jak o tom hovoříš, musí to být nějaký zázrak…"

„Ano, správně chlapče, je to, jak pravíš. Zázrak! Vlastně – bude to zázrak, jestli to Božetěch dokončí, bude moci dokončit tak, jak bych si přál; ale to je v rukou Božích. Vlastně to tak musí být," zasmál se, „neboť kde jinde jsou zázraky, než v rukou Božích?!"

Kníže Konrád vstal ze židle a jeho synovec jej následoval, pak se oba muži krátce objali a Břetislav se otočil a bez dalších slov odešel. Vyzvedl si koně z rukou svého bratrance, krátce se objal i s ním a šel k hlavní bráně v jižní hradbě. Nebylo to sice pro obránce úplně bez nebezpečí, ale jinak to nešlo, protože malou brankou pro pěší, kudy normálně vstupovali vyjednavači, nemohl s koněm projít. Vacek jej nechal nasednout a chvíli čekat za okovanou bránou. Zřejmě byl u obléhatelů klid, protože stráže náhle zničehonic odsunuly metr tlusté břevno, které sloužilo jako závora, rychle odklopily jedno křídlo právě tak daleko, aby se protáhl kůň, a bránu ihned zavřely. Břetislav se pomalu rozjel z mírného návrší dolů k řece k prvním stanům, které dobře poznával; bojovníci jeho družiny měli právě zde, na louce zkropené včera jejich krví, své obléhací stanoviště.

Z hradeb jej pozorovalo mnoho pohledů, mezi nimi také dva z jeho bratranců, každý se svými myšlenkami a zájmy. Olomoucký kníže Svatopluk se zálibně díval, jak jeho kůň tančí pod zkušeným jezdcem, brněnský Oldřich zachmuřeně stál s rukama založenýma na prsou a nakonec si odplivl přes hradbu ve směru odjíždějícího Břetislava. To Svatopluka vyrušilo. Podíval se na svého bratrance a napadlo jej, že i když jej zná mnohem lépe než toho druhého, chtěl by být za jiných okolností raději po boku Břetislavově než Oldřichově. Prohlásil s nepokrytou úctou v hlase:

„Poslyš, Oldřichu, musím ti říci, že obdivuji tvého otce. Jak skvěle hovořil s těmi vyjednavači a ještě lépe s Břetislavem, to bylo úžasné! Teprve teď plně chápu, co vlastně zamýšlel, když k nám

mluvil před čtyřmi dny o svornosti a nesvornosti a také proč jej tak rychle propustil…“

Oldřich se zasmál nepříjemným řezavým smíchem:

„To ano, on byl vždy chytrý a lstivý jako liška.“

Svatopluk se trochu zarazil, protože to nebyla odpověď, kterou očekával:

„Lstivý? Věci jsou přece takové, jaké jsou… Je jistě důležité je správně poskládat a některé zdůraznit, ale nedají se přece žádnou chytrostí vymyslet!“

Oldřich zavrčel:

„O čem to, prosím tě, mluvíš?“

„Přece o tom, co říkal o Zderadovi, o čem jiném?“ podivil se Svatopluk. „Že to byl on, kdo prosadil, aby nás Boleslav vyhnal z olomouckého hradu a také že to byl opět on, kdo poslal Břetislava tady do té pasti…“

Oldřich se pohrdlivě usmál a zvysoka odpověděl:

„To pravda je a není, bratranče. Že měl Zderad prsty v té první věci, to ano, ale co se týče tady té pasti, to je jiná!“

Svatopluk se na něj udiveně zadíval:

„Ale jak to? Přece Zderad tu před třemi lety byl, když jste ten příkop kopali. Jak by tedy mohl o té pasti nevědět?“

Oldřich se znovu zasmál zlým řezavým smíchem:

„Jsi tu již tak dlouho, Svatopluku, ale mého otce neznáš ani za mák. Říkám ti přece jasně, že je chytřejší než liška, proč mi nevěříš? Zderad tu před třemi roky v létě vskutku byl, to je pravda, ale ten příkop, bratranče, ten jsme kopali teprve minulého roku na podzim…“

KAPITOLA 10

Pomsta

Nejstarší knížecí syn B etislav sjížd l pomalu po mírném svahu od hradu ke stan m své družiny a m l p itom pocit, že cítí každou kost v t le. Ryzák pod ním jenom tan il a B etislav m l co d lat, aby jej dokázal sev ít svými slabými koleny. Ze stan za ali vybíhat jeho bojovníci, vid l nepokrytou radost v jejich tvá ích. Tla ili se kolem n j, bou liv ho zdravili a on jim unaven , ale š astn odpovídal. Uchopili jeho kon za uzdu a vedli jej mezi stany a když se ocitli uprost ed ležení, ucítil náhle B etislav, jak se mu derou do o í slzy. Jako by se nic ned lo, stál tam jeho stan a ekal na svého pána a byl postavený tak dob e, jako kdyby na to dohlížel on sám. Jako by jeho stavitelé ani na okamžik nepochybovali, že se k nim vrátí…

Sesko il z kon a cht l vejít do stanu, ale vtom p ib hli jeho t i hlavní velitelé a za ali se s ním objímat.

„Ty žiješ, pane, žiješ, ty jsi živ a zdráv!“ vyk ikovali stále znovu a slzy radosti jim tekly po tvá ích. „A jak to, že t z hradu pustili? Vypráv j!“

B etislav pot ásl hlavou a trochu zt žka se op el o Nožislavovo rám :

„Živ jsem aspo trochu, pokud mne neuma káte, ale zdráv moc nejsem, všechno mne bolí. Poj me do mého stanu. Není ani t eba, aby mne tu všichni vid li, naopak, ekn te svým muž m, a o tom, že jsem se vrátil, moc nemluví. Já vím, že se to neutají,“ dodal, když spat il jejich udivené pohledy, „ale p ece jenom…Musím si s vámi promluvit, je to moc d ležité, a taky se chci trochu zotavit. Mám pocit,

jako by po mn celé vojsko ko mo p ejelo, je to horší než dnes ráno…“

Po t ch slovech vešel do stanu, podepírán Nožislavem. Další dva velitelé rychle vydali povely okolostojícím muž m a pak vešli za nimi. Všichni se rozesadili na vysoce nastlané kožešiny, Držikraj vyvalil z kouta soudek medoviny a nalil do pohár :

„To ti ud lá dob e, pane,“ podal mu hustý vo avý nápoj. B etislav si zhluboka vydechl:

„Dobrá medovina, moc dobrá! Jak jsem rád, že jsem tady u vás, ve svém stanu, který jste tak dob e p ipravili, p estože jste ani nev d li, jestli se k vám v bec navrátím, ba zda jsem v bec živ! Nebo snad v d li? Pov zte!“

Všichni t i se po sob podívali a zavrt li hlavou, na ež Borša, syn Olen v, odpov d l:

„Nev d li, pane! Nebylo nám známo ani to, zda žiješ, natož jestli jsi zdráv nebo kdy se k nám navrátíš, ale my jsme p esto doufali v Boha a Pána našeho Ježíše Krista a tv j stan jsme postavili jako vždy. Co jsme m li jiného d lat,“ v o ích mu vesele zablýsklo, „vždy kdyby chom stan nepostavili a ty ses navrátil, hlavy bys nám utrhl!“

B etislav se musel p es všechnu únavu, která mu drtila kosti, zasmát. Plácl velitele své t žké jízdy po rameni a znovu si zhluboka p ihnul medoviny:

„A co s posly od mého otce, s vyjednava i, co byli na hrad , s t mi jste nemluvili?“

Borša se podíval na Nožislava a ten s potla ovaným smíchem odv til:

„Ty jsme, pane, vid li dnes ráno, ale nemluvili jsme s nimi; to oni s námi mluvit necht li…“ rozchechtal se, až se válel po kožešinách. Také ostatní dva velitelé se smáli p i tom povídání. „Jeli tudy okolo, Bor Aleš v a ten st ízlík Krutina, bratr Zderad v. Jeli s nevelkým doprovodem, a tak jsme k nim vyb hli, protože jsme si domysleli, že byli na hrad a jedou tudy ke králi, aby mu p edali zprávy…“

„Ke králi? Kde je král?“ p erušil jej B etislav.

„Král má hlavní stan v rajhradském klášte e, to je necelou hodinu jízdy tímto sm rem,“ mávnul Nožislav rukou k jihozápadu, „ale my jsme se cht li dozv d t, jestli v dí n co o tob . Tak jsme k nim b želi a cht li jsme se jich vyptat, ale ti holomci necht li ani zastavit, prý že mají nasp ch. A když jsem se jim postavili do cesty, tak…, vytáhl Krutina bi … a cht l mne švihnout, ha, ha, ha!“ smál se op t Nožislav, jako by to byla kdovíjaká zábava. „Jenže ten než švihne, to by se k vychcal, takže jsem usko il, bi jsem chytil do ruky a po ádn trhnul. Myslel jsem, že sletí z kon , ale m l št stí. Nem l ruku v oku, ale držel ho jenom voln , sice se notn zakymácel a bi pustil, ale z stal v sedle. Mám ten bi te ve svém stanu, je to p kná uherská práce, ten si nechám!“

B etislav se otázal:

„A co oni, nechali si to líbit?“

„N kte í se cht li rvát,“ vmísil se Nožislav v bratr Držikraj, „a my už se t šili, jak jim zmalujeme huby, ale tady Borša nás zadržel. A oni po ád, že prý mají nasp ch ke králi, a tak hned odjeli. Co odjeli…, utekli!“

„Byli to hlavn Domašici,“ uzav el Borša, nejvyšší velitel B etisła vovy družiny, „lidé Krutinovi a Zderadovi. Byli bychom jim rádi p erazili pár hnát , ale hlavn jsme cht li v d t, co je s tebou. Jenomže to víš, než by sem pak král posílal na radu Zderadovu Krásu se stráží… Ne ekli nám v bec nic a zmizeli.“

„Zderad“, zamumlal B etislav, „po ád a po ád ten prokletý Zderad! Leží tu na všem jako n jaký balvan, ale já už jej odvalím…!“

„Co pravíš, pane?“ zeptal se Borša, ale B etislav jenom zavrt l hla vou:

„I nic, jen chvíli po kejte, já vám to povím, ale nap ed mi ekn te, v jakém stavu je moje družina. Padlo hodn lidí?“

Velitelé zvážn li a slova se ujal Borša:

„Padlo ty icet muž , z toho dvanáct urozených. Tém všichni zde na tomto poli, když se do nás op el tv j strýc…“

Podíval se trochu s obavou na svého pána, co té zpráv ekne, ale hned pokra oval:

„Víš, on m l t žkou jízdu a naši byli tak nesmírn p ekvapení tím p íkopem, a ješt více tím, že tebe náhle nebylo… Nesta ili se ani po ádn postavit a kníže Konrád je rozprášil. Zato u mé jízdy je jenom n kolik padlých, myslím že šest, a u p ších ani tolik ne, Kukata odvedl výbornou práci!“

„To vím,“ pokýval spokojen hlavou B etislav, „strýc mi to vypráv l, a tebe, Boršo,“ podíval se mu zp íma do o í, „tebe nesmírn chválil!“

Borša se hrd nap ímil, a když B etislav v zamyšlení ml el, znovu se osm lil:

„Pak je také asi dvacet zran ných, ale v tšinou lehce, ranhoji i je už prohlédli a ovázali. Byl tu v era dokonce i král v medikus, mistr Donicio. Nevím pro , není to b žné, aby se tak v hlasný léka zajímal o rány prostých bojovník , ale už jsem slyšel od jiných, že to d lá asto. P ijel až z Rajhradu, prohlédl si úpln všechny, a p edstav si, že on si ješt víc prohlížel mrtvoly! ím byly více posekané, tím jako by se mu více líbily, chápeš n co takového? Co m že hledat král v medikus na mrtvolách?“ pot ásl Borša nev ícn hlavou.

„Inu, jak si všechny naše muže prohlédl, tak pravil, že zem e jen málokdo, snad jenom dva nebo t i, a já mu v ím. Nevím sám pro , ale v ím. ekl nám t eba, že kdo nezem e na ránu me em nebo od sekyry hned, ten ji v tšinou p ežije, i když je velikánská, zatímco u rány kopím to už tak jisté není. V bec nejhorší, ekl, je zran ní šípem, to nejmenší ze všech. My jsme pak o tom rokovali a p išli jsme na to,

že to tak skute n je, jenom nás to samotné nikdy nenapadlo. Ptal jsem se pak dokonce dvou našich ranhoji , co si o tom myslí, ale oni v bec nepochopili, na co se jich ptám, hlupáci!“

„A co íkají naši muži na ten v erejší den, jaká je nálada?“

Všichni se za ali rozpa it ošívat a nakonec si op t dodal odvahy Borša:

„Inu, to víš, nadávali a n kte í byli hodn rozezlení, ale všichni v dí, že ty jsi za nic nemohl. O tom zakrytém p íkopu jsi nev d l, vždy jsi sám do n j vlet l, div sis vaz nesrazil, a o tom taky ne, že ten val u druhého brodu je dvojitý. A tak te všichni nadávají na Konráda a jeho proradnost, tebe však chválí, žes m l ten nápad poslat Kukatu p es mo ál. Tím jsme jim aspo trochu zatopili!“

„Copak o to, m j strýc Konrád je chytrý jako liška,“ odv til pomalu B etislav a zadíval se na své velitele tak, že jim za alo být po t le nep íjemn , „ale jestli chcete v d t, kdo je zde proradný, tak on to nebyl!“

Všichni t i se po sob tázav podívali. Jejich pán vstal, odhrnul cíp stanové plachty a vyhlédl ven. Okolo byl úplný klid a tak se vrátil ke svým druh m. P ihladil si vlasy za uši a nechal si dolít do poháru medoviny:

„Než vám povím, co je pro tuto chvíli nejd ležit jší, pravím vám toto: že jsem se už navrátil z hradu, to se neutají, a ani není pro to tajit, ale to, co vám eknu te , uchováte v nejv tší tajnosti, rozumíte?!“ Když všichni p ikývli, pokra oval:

„Vzpomínáte, co jsem vám ekl p ed útokem? Že vy t i jste moji ne jbližší? Ani jsem sám netušil, jak rychle na má slova dojde. Tady je má dýka, p ísahejte te hned, tady na tom míst , že se nejen ani sl vkem p ed nikým nezmíníte, co vám te eknu, ale že mne potom budete následovat ve všem, co u iním. P ísahejte!“

S t mi slovy vytáhl dýku z pochvy a nastavil její k íž velitel m.

„P ísahám,“ ozvalo se p idušeným trojhlasem. Když si zase sedli, naklonil se B etislav k nim a pov d l jim celou ást rozmluvy se strýcem Konrádem, která se týkala Zderada. M l mnohdy co d lat, aby je udržel v klidu a když skon il, procedil Borša za atými zuby:

„Tak takhle to tedy bylo! To on nás poslal do t ch pastí, o kterých dob e v d l, ten bídák, ten holomek, ten zkurvysyn! A my jsme v era prolili krev, tolik dobrých bojovník padlo, i ty, pane, sis málem srazil vaz… Ó, to tak nelze nechat, pane, to nelze!“

„Ty jsi to ekl,“ p itakal vážn B etislav. „To je proradnost, která zaslouží odplaty. Ale uklidn te se a vyslechn te mne dále. Nejprve nutno p ipravit naši družinu. T m zatím ani slovo o této v ci, rozumíte? Dnes a si odpo inou, ale zítra od rána budou v pohotovosti. Ran ní, kte í nemohou vsednout na kon , a se už dnes do ve era odeberou k jiným družinám, ale tak, aby to nebylo moc nápadné! Každý má n kde n jaké p íbuzné nebo aspo dobré známé… Neškodilo by, kdybyste ty

nejvíc zran né odeslali ješt p ed ve erem do rajhradského kláštera. To by v bec nebylo na škodu, jen a je tam dob e vidí a pat i n se o n postarají. Lehké jízdy je te tedy necelý tisíc. Dobrá, rozd líte je na polovic, pak budete mít vy oba s bratrem," obrátil se k Nožislavovi, „každý o n co mén lidí, než má tady Borša. T ch ty i sta p ších ponecháme Kukatovi a vy vyberete každý pro svou jednotku svého zástupce, n koho, komu m žete d v ovat tak jako sob . Kdybyste nemohli být u své jízdy, veleli by za vás, rozumíte?"

Všichni t i horliv p ikyvovali a B etislav pokra oval:

„Za další pojede n kdo ke Zderadovi s d ležitou zprávou, ale nikdo z vás t í, to je vám doufám jasné. Musí to být n kdo, ke komu má d v ru, komu uv í, sám nevím kdo…"

„Nejlépe, pane," zamyslel se Nožislav, „aby s takovou zprávou nejel v bec nikdo z naší družiny, ale n kdo úpln jiný. Nejlepší by byl n kdo z Domašic , nebo aspo z Vršovic … Už vím, jak to ud lat! P jdeme te ven, do podhradí, to je tady nedaleko. Je sice malé, mnohem menší než pražské, ale pár putyk tam je, protože je tam dost N mc a také pár židovských hokyná . N kolik našich muž už tam dnes bylo a vypráv li, že zdejší lidé se osm lují a vylézají z d r, protože všichni bojovníci splnili král v p íkaz. Nikomu z podhradí ani vlas nezk ivili, ani jediný d m neho el! Moravané se osm lili a když jim zaplatíme, rádi nás uvidí. A my je také," zasmál se, „protože tam jsou holky jako lusk! Pane, naši muži tvrdili, že si mohli o i vykoukat, že takových není ani na pražském hrad a…"

„Po kej, po kej," plácl B etislav druha po zádech. „To je p kné, já sám taky rád n jakou tu Moravanku okusím. Hnedle dnes ráno jsem jednu vid l naho e na hrad a eknu ti, jestli jsou i ty ostatní takové… Inu, pro by ne, ale ty jsi cht l pov d t n co jiného…"

„Správn , pane, ale to jenom ty m p erušuješ, abys mohl o holkách vykládat," namítl nevinn Nožislav a hbit uhnul B etislavov p sti, která pon kud malátn mí ila na jeho nos. „Cht l jsem vskutku n co jiného. Vedle podhradí, z opa né strany než my, leží totiž Božej se svými Vršovici! Sta í tam zajít a v každé putyce jich pár bude. Le hce najdeme toho, kdo pob ží za Zderadem do rajhradského kláštera!"

„To je výborný nápad," pochválil ho B etislav, „rád odtud vytáhnu paty, však už jsem vám to nejhlavn jší pov d l. Vyrazíme do podhradí, podíváme se a poslechneme, co se mluví u Vršovic . Taky s n jakou tou moravskou holkou se pomazlíme a až se vrátíme, tak hajdy na louku! Jsem malátný až b da, pár hodin s me em a kopím mi jenom prosp je. Kopí…" zarazil se, „máte v bec moje kopí? A co p il bici, máte ji?"

„P ilbici máme, pane," odpov d l Borša, „našli jsme ji v p íkopu, když jsme si jej byli prohlédnout. Nejd ív jsme se trochu obávali st elby, p íkop totiž leží v dosahu jejich katapult , ale z hradeb nikdo nest ílel, tak jsme se osm lili. U tvého kopí se sice zlomilo ratišt , ale

špici jsme také v p íkopu nalezli a zachránili. Dám ti ud lat nové kopí, pane, než se vrátíme z podhradí, bude hotové.“

„Výborn !“ zaradoval se B etislav, nebo jeho p ilbice mu sed la jako ulitá, což bylo v boji nesmírn d ležité, a své kopí miloval láskou, kterou chápe jen bojovník. Všichni se tedy zvedli a dokonce i jemu jako by se trochu ulevilo; snad to bylo tou medovinou. Vydatn se protáhl a m l pocit, že už ho svaly ani tolik nebolí. Když vyšli p ed stan a rozhlédli se, pravil B etislav ke svým druh m:

„Víte co? B žte ješt te hned ke svým bojovník m a vezm te s sebou ty t i, které budu jmenovat vašimi zástupci. To je dobrá p íležitost je takto vyznamenat. Vezm te také Kukatu, zaslouží si to. Krom toho,“ zasmál se trochu kysele, „bude nás potom osm a to je lepší než ty i. Jak víte, jinak není p íliš radno lézt mezi Vršovce, ale osm, to sta í…“

Jeho velitelé se rozb hli, ale dlouho to netrvalo a vrátili se každý v doprovodu statného bojovníka. Jako poslední p išel muž o poznání starší než všichni zbývající. Kukata byl ty icátník ocelových sval a bý í šíje, sprostého p vodu a proto velmi špatný jezdec, ale nad jiné proslavený v p ším boji muže proti muži, vynikající nejen silou, ale také cvikem, vytrvalostí a lstivostí. P ed ty mi lety zachránil život samému králi Vratislavovi, když jej na tažení v Sasku napadl eský p edák jménem Beneda. Ten se tam d íve uchýlil do exilu, ale p i této p íležitosti se cht l vrátit a p edstíral proto pokoru a touhu po králov odpušt ní. Kukata p isp chal králi v t žkém postavení na pomoc jako první a zabil p edáka Benedu pouhou dýkou, p estože ten ohrožoval krále svým dlouhým me em poté, co už jím roz al na dva kusy jeho komorníka Víta. Kukata však u Vratislava z n jakého d vodu, který nikdo p esn neznal, p esto nez stal, a mu bylo nabídnuto místo v králov stráži, nýbrž rad ji odešel k B etislavovi. U n j od té doby sloužil, ale hlavn kv li svému sprostému p vodu nepat il zatím k jeho nejbližším.

B etislav z stal stát na louce mezi stany. Když zjistil, že všichni t i jeho noví podvelitelé jsou urození, pokynul jim aby poklekli a na míst je jmenoval. Pak je spolu s Boršou a ob ma bratry rozestavil do kruhu, kam vstoupil navýsost udivený Kukata ve svém hrubém koženém od vu. Knížecí syn se rozhlédl po kruhu svých šesti urozených veł itel :

„Kukato, ty u mne sloužíš už p es t i roky a vyznamenal ses v této služb chrabrostí a opatrností, silou a lstivostí. Poslední tv j in, o kterém mi pov d li moji nejbližší velitelé, korunoval tvou službu tak, že zasloužíš zvláštní odm nu. Ty jsi v era prošel mo álem, p ešel jsi eku, dostal ses, kam ti bylo ur eno, zachovals chladnou hlavu, když jsi tam ne ekan našel nep ítele a pak jsi jej v pravou chvíli napadl. Prokázal jsi tím své schopnosti a svou v rnost v mé služb tak jasn ,

že jsem se rozhodl nejen tebe, ale i veškeré tvé potomstvo až na v ky odm nit. Jak se jmenuje nebo jmenoval tv j otec?“

„ ivina, pane,“ odv til bojovník hlasem p kn zadrhlým, nebo se mu m l práv te naprosto ne ekan splnit jeho životní sen.

„Poklekni, Kukato,“ pravil B etislav, zatímco všichni jeho velitelé vytáhli své me e, zarazili je špicí do zem a op eli sepjaté ruce o jílce.

„Ze své moci prvorozeného syna pána této zem a velitele své vlastní družiny dosv d uji p ed t mito sv dky, ctihodnými a urozenými muži, že jsi nabyl v mých o ích d stojnosti za adit se mezi n jako rovný mezi rovné. Staniž se proto bojovníkem a rytí em, který je nade vše oddaný svatému Ji í, patronu nás všech, kdo ctí jeho svaté jméno a jeho hrdinské iny.“

Na ta slova vytáhl B etislav z pochvy sv j me a ude il jím Kukatu, který p ed ním kle el na pravém koleni s hlavou mírn sklon nou, naplocho do levého ramene, až z kožené haleny vyrazilo mra no prachu:

„Snes tuto ránu a už žádnou jinou! Vsta , Kukato, synu ivin v, a vesel se s námi jako rovný s rovnými!“

B etislav i jeho muži zasunuli své me e do pochev a všichni se s Kukatou objali. Velitelé jej uznale plácali po mohutných ramenou a on, jeden z nejtvrdších muž v celém královském vojsku, m l co d lat, aby zadržel slzy, které se mu draly do o í. Tak zcela ne ekaná byla jeho odm na, pro kterou sice žil, ale jejíž napln ní práv dnešního dne ani v nejmenším netušil; o to byla nádhern jší. Když se vysmrkal do dlan a ut el ji do své hrubé haleny, podíval se na B etislava s nesmírným vd kem:

„D kuji ti, pane, z celého srdce… Nebudeš toho litovat, ur it ne! Dal bych za tebe už p edtím život i zdraví, ale te , te …“ a Kukata se odml el, jak se mu nedostávalo slov.

„Já vím, Kukato, synu ivin v, já vím, a jsem tomu rád. To mi v , že práv te jsem tomu velice rád. Ale te už poj me, mám hlad a žíze jako stádo vol . A ty zatím nemusíš dávat nic jiného než pár mincí za jídlo a pití támhle v podhradí, jak se sluší a pat í, abychom tvé povýšení mezi urozené všichni dohromady zapili.“

Kukata vytáhl ze svého širokého opasku malý m šec, zat epal s ním až to zazvonilo a zvolal:

„Ó pane, dnes je nejv tší den mého života, s radostí vydám poslední minci na jeho oslavu!“

Vydali se p es zdupanou louku k podhradí, které bylo od jejich ležení vzdáleno ani ne deset minut ch ze. Cestou míjeli muže své družiny, kte í je p átelsky zdravili a ob as prohodili n jaké to slovo s B etislavovým doprovodem. Knížecí syn šel vedle Kukaty a slyšel, jak si bojovník stále dokola zamilovan šeptá: ‚Kukata, syn ivin v, Kukata, syn ivin v…‘ Musel se tomu usmívat, ale dob e to chápal.

Zatímco p icházeli k prvním dom m brn nského podhradí, š ouchl ho vope eného p edáka rodu loktem do boku:

„A co potomky, Kukato, synu ivin v, máš n jaké, nebo nemáš? Bylo by škoda vzít svou novou urozenost s sebou do hrobu! Máš manželku a syny?“

Kukata se hromov zasmál, až se vesni ané okolo dom zarazili, když vid li p icházet shluk dob e ozbrojených a vystrojených vznešených muž :

„Nejsem ženatý, pane, a manželky nemám, t ebaže parchant až až…“ a zasmál se tak, až se to rozlehlo uli kou. „S kdejakou d vkou jsem jich zplodil, ani nevím kolik, ale te , pane, te se ožením! Ko isti mám za ta léta dost a te , když jsi mne takto povýšil, rád si n jakou vyhledám z dobrého rodu. A zplodím s ní syny, skute né syny! Zcela ur it , pane, aby tv j dar m l pokra ování, dá-li B h na p ímluvu svatého Ji í, až do v nosti…“

B etislav se zasmál té horlivosti, n co jej však v t ch slovech jeho novope eného p edáka zarazilo, jenom nev d l co. Zamyslel se nad tím, ale nic jej nenapadalo, a tak jenom pot ásl hlavou. Nem l ani moc asu o tom p emýšlet, protože se blížili k malému rynku uprost ed podhradí, kde stály nejvýpravn jší domy. U jednoho z nich uvid li ve liký shluk lidí. Aniž by o tom p emýšleli, zamí ili tam také, aby se podívali, co je p í inou takového pozdvižení.

P ed domem, který pat il jednomu z nejbohatších židovských kup c , nad nimiž držel brn nský kníže tradi n svou ochrannou ruku, postával dav lidí jak ze samého podhradí, tak i z družin královského vojska. B etislav a jeho lidé zahlédli p edevším etné Vršovce, kte í se po nich rovn ž úkosem dívali a š ouchali se p i pohledu na n vzájem n do žeber. B etislav však d lal, že si toho nevšímá a prodral se až na dv r, kde byl shluk nejhustší. Narazil tam na pána domu, asi ty icetiletého muže v kaftanu a špi até apce, který celý zoufalý pobíhal chvíli tam a chvíli sem a stále znovu vybíhal ze dvora p ed d m, jako by vyhlížel návšt vu. Kolem n j se neustále hemžilo množství lidí z domu a B etislav si povšiml, že na dvo e mezi domem a studnou stojí široká a bytelná d ev ná postel. Odstr il bez okolk dv staré báby, které se tam ochomýtaly a p istoupil blíž. Na posteli ležela jen prostou plachtou p ikrytá mladá rodi ka. Dv staré ženské ji ob skakovaly, zatímco hubený p ihrblý kn z ve vetchém ošoupaném plášti se nad ní s pohledem obráceným k nebi bez p estání modlil.

T ebaže ani sám nev d l, co vlastn o ekával, zarazil se B etislav celý zklamaný a znechucený. Oto il se a cht l odejít, ale v té chvíli se zjevil ten zoufalý muž, jemuž d m pat il, vrhl se p ed ním na kolena a sepjal ruce:

„Pane, pane, ó Adonai, tebe mi poslalo samo nebe! Sám Nejvyšší se smiloval nad mým nešt stím,“ ho ekoval kupec, „ ekli mi, kdo jsi, smiluj se nad mým osudem, zap ísahám t …“

B etislav jej cht l nejprve prost jenom odstr it stranou, ale nad jeho slovy z stal celý zaražený. Cítil, jak se v n m nad tou drzostí po malu vzmáhá vztek, a tak se muže zatím ešt dosti klidn zeptal:

„Poslyš, chlape, pominul ses snad na rozumu, nebo co? Ty víš, kdo jsem a chceš po mn pomoc? Tady na tom dvorku? Jdi mi z cesty, nebo t probodnu, na mou duši, tímhle me em ti setnu hlavu! Což si myslíš, že jsem snad porodní bába? Té tu máš zapot ebí, ne mne…“ a ud lal krok, aby kolem muže prošel zp t na ulici, ale ten jako by se skute n pominul na rozumu, nebo snad nerozum l dob e jeho slo v m, objal jej ve své troufalosti dokonce vkle e kolem nohou:

„Ne, pane, prosím t nehn vej se, vyslechni mne, prosím, prosím,“ zap ísahal jej Žid, „tys B etislav, nejstarší syn našeho krále, ekli mi to, pro milosrdenství prosím, vyslechni mne!“

B etislav se vytrhl z jeho sev ení a zavr el:

„Dobrá, co tedy chceš, kramá i, ale rychle!“

„Pane,“ sepjal ruce kupec, „moje manželka eká první dít a už tak dlouho leží v bolestech, tak dlouho, a po ád nic… Mám tu ne jednu bábu, ale hned n kolik, vašeho kn ze, nebo mého zde není, a pro jis totu i za íkáva e, ale ona už není p i smyslech, už nám neodpovídá…“

„Proklatý chlape,“ za val netrp livý B etislav, „a co s tím vším mám spole ného já?! Pominul ses na rozumu jako ta tvá ženská?“

„Hned, pane, hned,“ mával rukama Žid, „hned to povím. Víš, já mám ur itý majete ek, ne mnoho, jen velmi malé bohatství…“ drmolil rychle, „a tak jsem poslal pro medika, ano, to jsem si dovolil u init… Já mu zaplatím, co si ekne, snad mi pom že, ale on nejde, a tak jsem si myslel, že ty snad, kdybys rá il p ikázat, tak…“

„Pro medika?“ zeptal se B etislav a rozhlédl se po dvo e, kde se v hluku a zmatku tísnily desítky lidí. „Jakého medika? Co s tím má spole ného medikus?“

„Ó ano, pane,“ nedal se kupec, „ó ano, samo nebe mi vás sem v era poslalo! Víš, to je tak. Medikus Anastázius tady z hradu, ten sedí naho e u svého pána, toho bych nikdy nevolal. On je ek a našince nenávidí, ten by jist nep išel, ale ekli mi, že tv j otec, král Vratislav, má medika, který je tak zvláštní, že se o všechno zajímá, o všechno, ten by možná…“ Chlapík se trochu odml el, ale hned zase za al lamentovat: „Já bych mu zaplatil, co by si ekl… A te jsi rá il zavítat do našeho ubohého domu ty, prvorozený syn našeho krále! Nediv se, že když mi to ekli, myslel jsem, že sám Nejvyšší sem vedl tvé kroky, a tak jsem se osm lil a padl k tvým nohám. Kdyby tys‘ rá il poru it, pak by král v medikus, sluha tvého otce…, on by jist musel…“ a neš ast ný muž se usedav rozplakal.

B etislav se zarazil, protože teprve te získalo celé zmatené kupcovo blábolení smysl. V d l ovšem, že v o ích prostých lidí je královská moc nezm rná, tém božská, a pochopil, že na n j padl

odlesk otcovy moci. Jednak mu to trochu lichotilo a jednak mu p išlo muže p ece jen líto:

„Dobrá, te už tomu rozumím, ale co mám pro tebe ud lat? Kdybych se i uvolil vyslat posla k otci a on medikovi poru il – to je ale úpln sm šná p edstava, že by n co takového u inil, to ti íkám jasn – tak by to trvalo skoro hodinu, než dorazí posel do rajhradského kláštera a déle než hodinu, než by sem medikus p ijel. A za tu dobu…“ pohlédl p es mužovu hlavu na postel, kde ležela rodi ka s vyvrácenou hlavou, „za tu dobu je tvá žena u Pána a ten se o ni postará lépe než každý medikus. Já tomu sice moc nerozumím, ale ekl bych, že dod lává.“

Kramá kle el a polykal slzy:

„Je to tak, pravdu díš, pane, už má namále, ale je tak mladá, ani ne dvacet… a první dít , možná syn, m j prvorozený syn! Už je to skoro t i hodiny, co jsem poslal do kláštera. Dal jsem poslovi hodn pen z a medikovi jsem slíbil…“

Muž se zarazil a oto il hlavu. Také B etislav se zadíval ke vchodu na dv r, kam práv dorazilo n kolik jezdc . Sesko ili z koní a za ali dost nevybírav rozrážet shluk, až se ocitli uprost ed dvora. Jezdci se rozestoupili a mezi nimi se zjevila malá pok ivená postava se sn dou chytrou tvá í, v níž zá ily erné o i jako dva uhlíky. Medikus Donicio pokro il k B etislavovi, který byl tím nenadálým p íjezdem p ek vapen jší než on a lehce se mu uklonil:

„Zdravím t , pane, jsem rád, že t vidím živého a zdravého! Tv j otec si o tebe d lá starost. N kte í tvrdili, že jsi v brn nském hradu, jiní zase, žes‘ ran ný, a ješt jiní, že jsi dokonce po smrti. Inu, jsem rád, že alespo ti první a ti poslední se mýlili!“

„Také t rád vidím, mist e Donicio,“ op toval pozdrav zdvo ile B-et islav, „až spat íš otce, vy i mu pozdrav ode mne, brzy jej navštívím. Toho bych se ale nenadál, že budeš vážit cestu sem až z rajhradského kláštera, protože t zavolal jakýsi kramá ! To t m j otec tak špatn platí?“

Donicio se zasmál, až mu v tmavém obli eji zasvítily sn hobílé zuby:

„To ne, pane, nemohu si st žovat. Ten kupec mi slíbil vskutku ne malou ástku, ale p ijel jsem hlavn ze zájmu. Já vím, že to zní divn , porod je babská záležitost, snad ješt sem tam n jaký ranhoji se ob as k n emu takovému sníží, ale já… Víš, já se zajímám o leda cos…“

„Už jsem slyšel,“ ekl B etislav, „budeš mi o tom muset jednou pov d t.“

Mistr Donicio p ikývl a oto il se ke kupci: „Kde máš svou ženu?“

Muž se uklonil a ukazoval do dvora, kde se tísnil nejv tší dav.

„Jakže, tady na dvo e?“ podivil se medikus.„A pro to?“

„Bába," koktal obchodník, „to bába, porodní bába… ekla, že je tu víc vzduchu než v t sné jizb . Moje žena tak špatn dýchala, a tak jsme postel vynesli ven…"

Donicio se beze slova oto il a p istoupil k posteli. Vlastn m la pravdu, napadlo jej, vzduch asi nem že škodit… Pohlédl na mladou rodi ku, která se v bec nehýbala, ležela prohnutá a jenom prsty rukou se jí k e ovit svíraly a zase rozevíraly. Dýchala rychle a povrchn mezi za atými zuby, v široce otev ených o ích jí probleskovalo b lmo. Medikus se odvrátil a zeptal se kupce:

„Kde je bába, chlape? P ive ji sem!"

„Tady, pane, tady," popadl neš astník za paži jednu ze starých ženských, které se motaly kolem postele a postr il ji k n mu. Bylo na ní vid t, jak je z té vysoké návšt vy celá nesvá.

„Poslyš, ženská," oslovil ji bez okolk medikus, „já vím, že je to pro tebe t žké pochopit, ale p edstav si, že já nejsem medikus, ale prost jiná bába, kterou sis zavolala, protože sama nevíš dál. To p ece b žn d láte, ne?"

Stará žena na n j celá ztuhlá civ la, takže ani nev d l, jestli mu v bec rozum la, a tak se rovnou zeptal:

„Odkdy má ta žena bolesti?"

„Vodv íra," vyrazila ze sebe, „vodv íra vod rána…" Zarazila se a stála s otev enou hubou, jak ekala na další otázku.

„A odkdy tak leží, že nemluví, neslyší a je celá jako ztuhlá?"

„Vode dnešního rána," odpov d la babka docela rozumn , „vono se to horší, pane. Te už se nehejbá v bec, ale ešt dejchá…"

„To vidím," odsekl Donicio nazloben a zvedl o i k nebi, „ale ekni mi ješt n co, slyšíš? Poslouchej m ! Leží jenom tak, nebo se i t ásla? Rozumíš, m la také k e e, jak n kdy lidé mají…, znáš n koho, kdo má padoucnici? T ásla se ta žena jako p i padoucnici?"

„Né, pane, net ásla," vyjekla bába, „eš e né, ale vona brzo bude! To já znám, pane, jak vona se za ne t ás , tak um e! Dokad eš e poly kala, tak to sem jí dávala lekvary protivá t asu. Tydle lekvary já znám, ale vona už nemóže polyka . Je celá ztuhlá a jak se za ne t ás , je s ou ámen!" a babka se t ikrát za sebou zbožn pok ižovala.

Mistr Donicio položil rodi ce ruku na b icho. Nebylo v bec tak tvrdé, jak ekal, spíše m kké, takže po chvilce ucítil jemné, pomalé pohyby. Bába jej s nap tím pozorovala a jeho pátrání ihned potvrdila:

„Jó, d cko žije, to jó…, vono eš e žije, ale co z teho…" pokr ila lhostejn rameny.

Dít žije, zamumlal pro sebe Donicio a cítil, jak se mu pod malou kulatou apkou zježily všechny vlasy. Ten nápad jej zasáhl jako blesk. Dít žije! P ešel n kolika rychlými kroky tam, kde stál B etislav se svými bojovníky. Donicio k n mu p istoupil tak t sn , aby jej ostatní pokud možno neslyšeli, a prohlásil:

„Bába má pravdu, ta žena zem e! Nedá se nic d lat, ani já pro ni nemohu nic ud lat, ale…“

B etislav si odplivl do prachu dvora:

„Víš, mist e, já nejsem v ru žádný medikus, ale když jsem ji vid l, myslel jsem si hned, že je v posledním tažení. Byl jsem ale zv davý, jestli ji zachráníš. Inu, já p jdu…“

Ud lal krok k odchodu, ale medikus jej zachytil za paži:

„Po kej, pane, po kej prosím ješt okamžik!“ ekl a jeho o i zá ily vnit ním nap tím jako dv hv zdy. „Jestli mi pom žeš, já zachráním to dít !“

„Dít ?“ zarazil se B etislav a rozhlédl se po dvo e, jako by hledal n jaké nemocné dít , kv li kterému snad medikus rovn ž p ijel. V té chvíli to ale pochopil:

„Myslíš to její dít , co má v b iše?!“

„Ano, pane,“ p isv d il Donicio, který se už rozhodl, „práv to dít . Ono ješt žije.“

„A co z toho?“ zeptal se udivený B etislav.„Vždy ona hned zem e a to dít zem e s ní, to je tak od v k . Nebo ty snad myslíš, že ona je ješt porodí? Jak by mohla!? Za chvíli je po ní… a krom toho, k emu tady pot ebuješ mne?!“

Donicio sepjal prosebn ruce:

„Pane, já od tebe pot ebuji jenom to, aby ses mne zastal. To, co chci ud lat… Až ti to povím, nebudeš tomu ani chtít uv it, ale když se mne potom zastaneš, tak to ud lám!“

„Zastat se t , íkáš? No dobrá, ale p ed kým? P ed mým otcem snad, nebo p ed Zderadem?“

Medikus svraštil obo í:

„To snad ani ne,“ odv til váhav , „alespo myslím, ale asi p ed biskupem, p ed opaty.“

„P ed biskupem?“ opakoval B etislav a spráskl ruce, „pro Pána Boha, pro p ed biskupem? Já tomu ale už v bec nerozumím, Donicio! Což o to, biskupa se nebojím, ale ekni mi kone n , o co vlastn jde!“

„ eknu, pane, hned,“ kýval hlavou medikus, „ale prosím t , mohl bys za ídit, aby tu bylo mén lidí, aby n kam zmizeli? Až ti to eknu, a hlavn potom, až… Cht l bych prost , aby u toho bylo co nejmén lidí. M žeš to za ídit?“

„To je kone n rozumná e ,“ zvolal B etislav, „mn jde ta sebranka také proti srsti. Hej, Boršo, Kukato, sem ke mn , chlapi, sem!“ Když se k n mu všichni prodrali, rychle k nim prohodil pár slov a sám se obrátil na druhou stranu, kde vid l probleskovat rudou kštici jednookého vršovického p edáka Božeje. N kolika kroky byl u n j, chytil jej za rukáv haleny a pravil k n mu veselým tónem, jako by mu sliboval n - jakou kratochvíli:

„Vítám t , Božeji, tady v té barabizn . Jak vidíš, je zde také medikus mého otce a ten nám chce ukázat takovou podívanou, jakou

jsme prý ešt nikdy nevid li! Nevím, jestli se jen tak neholedbá, ale nejd íve chce, abychom mu vymetli tenhle dv r. Já mám jenom sedm muž , ale když mi pom žeš, zvu t s tvými nejbližšími na tu podívanou s námi!“

Mohutný Vršovec se jenom zasmál a aniž by se dále na cokoliv vyptával, ost e zahvízdal na dva prsty jakýsi signál. N kolik statných bojovník pozvedlo v davu hlavy jako honící psi. Jejich p edák vytáhl me a za al jeho plochou bez okolk mlátit do lidí kolem sebe:

„Ven, pakáži, ven, selská holoto! Kli te se ze dvora, nebo vás…“

Jeho muži a také B etislavovi velitelé se za ali init podle Božejova vzoru, takže netrvalo ani p t minut a je ící dav zmizel. B etislav popadl vystrašeného kupce za rukáv a dostrkal jej k posteli, kde už stál také podivn tichý a pobledlý mistr Donicio. B etislavovi velitelé po sob s Vršovci ob as zabrousili nevraživými pohledy, ale protože všichni vid - li, že jejich páni stojí bok po boku, obešla se celá akce bez incidentu. Sm rem do ulice postavili n kolik vršovických bojovník jako stráž a také vchod do domu zav eli. Zbytek se shromáždil kolem svých pán u postele a napjat ekal, co se bude dít.

Medikus Donicio se nejprve rozhlédl po ztichlém dvo e, jako by n - koho hledal a poté se naklonil k B etislavovi:

„Pane, prosím t , nech p ivést tu bábu, té tady bude zapot ebí! Myslím, že zmizela v dom . A si vezme všechno, co má vždy s sebou pro novorozené dít ! Kdyby se zdráhala, a ji prost popadnou i s její mi krámy a dovedou sem!“

B etislav krátce promluvil s Kukatou, který hned odkvapil k domu, zatímco mistr Donicio p istoupil k rodi ce. V tichu, které te kolem ní zavládlo, bylo jasn slyšet její rychlý a p erývaný dech. Medikus poz nal, že k e se mezitím zhoršila a obrátil se k jejímu muži:

„Tvá žena zem e,“ opakoval, „ta bába m la pravdu, není jí pomoci. Ani já jí nemohu pomoct, ani nikdo na sv t , to není v lidské moci. Tvá žena v krátkosti zem e, dýchá už jenom z posledních sil. Je ale n co jiného v lidské moci, v mé moci!“ zd raznil a jeho malinká hrbatá post- vi ka, tém neviditelná v kruhu urostlých bojovník , jako by o kus po vyrostla. „Slyšíš, kup e? V mé moci je zachránit dít !“

Muži kolem n j se po sob p ekvapen podívali a nebohý manžel koktal:

„Dít ? Jaké dít ?“

Kupec se rozhlížel po prázdném dvo e podobn jako p edtím B-e tislav. Podivné, pomyslel si Donicio, vskutku jediný, kdo ihned v d l, o co tady jde, byla ta hloupá bába… Tichým hlasem odv til:

„Tvoje dít , ty hlupáku, to dít , které má tvoje žena v b iše!“

Muž na n j jenom beze slova vyt eštil o i. B etislav, který už v d l o n co málo víc, se medika zeptal:

„A jak to chceš provést, mist e Donicio?“

Medikus pohlédl k nebi, pok ižoval se a odv til:

„Já to dít z ní vy íznu!“

Bojovníci kolem n j strnuli. Na dvo e zavládlo hrobové ticho. Ma linký hrbá stál v kruhu hrozivých vále ník a o i mu planuly jako dv erná slunce. Vší silou p inutil ke klidu své nohy, které se pod ním chv ly, zhluboka se nadechl a opakoval:

„Ano, slyšeli jste dob e, já z ní to dít vy íznu! Jestli to ud lám rychle a dob e, bude žít!“

Na dvo e vypukl tém takový ryk, jaký tam vládl p edtím. Mistr Donicio se však ani nepohnul, jenom si p iložil ob ruce na uši. A dob e ud lal, protože v té chvíli za val B etislav tak, že vedle n j stojící kupec se p ikr il, jako by ho ude il:

„Ticho! Ticho povídám, ml te!“

Výhružn se zadíval po okolostojících a posléze zabodl o i do medika:

„Mist e Donicio, to p ece nem žeš ud lat! To je neslýchané, n co takového se neodvážil nikdo, co sv t sv tem stojí! Jak by ses mohl n eho takového opovážit?“

Medikus odpov d l tichým hlasem:

„A pro ne, pane? Pravdu díš, že je to neslýchané, ale není pravda, že n co takového nikdo neud lal, co sv t sv tem stojí!“

„Že ne?“ podivil se B etislav.„Jak to víš, mist e Donicio?“

„Vím to z knih, pane,“ tém zašeptal medikus, „já jsem etl hodn knih… Studoval jsem v Salernu, ale byl jsem také léta v ím a v pa pežské knihovn jsou tisíce knih… Víš, pane, d íve v dávných dobách, p ed mnoha sty lety, když ješt panovali u nás v Itálii oni sta í a nes mírn mocní císa ové, nemálo d tí takto p išlo na sv t. A víš jakých d tí? Z bohatých rod , dokonce vysoce urozených. Práv tak vznešených, jako jsi ty, ba ano, i králové a císa i takto p išli na sv t!“

„To snad ne,“ divil se dále B etislav, „a pro to?“

„V knihách stojí psáno,“ odpov d l léka , „že práv proto! Protože to byly d ti tak d ležité, budoucí vládci. Jejich otcové tak nesmírn stáli o tyto své potomky, že… prost , že jejich matky ob tovali…“

„To je ale ohavné,“ zabru el B etislav, „to pravý pohanský zvyk…“

V té chvíli se rudovlasý Božej, který rovn ž napjat poslouchal, nahlas rozesmál:

„A ty chceš tvrdit, mist e mediku, že když vy ízneš toho parchanta tady té ženské z b icha, tak – pokud bude v bec celý – to bude p ští vládce?! P ští král Herodes? Tak to abys jej radši nechal tam, kde je…!“

„To ne, pane…“ namítl Donicio, ale jeho slova zanikla ve všeobecném chechotu. Podíval se na rodi ku, která o ividn dokonávala a pak prosebn na prince B etislava. Ten si toho pohledu všiml a znovu si zjednal klid:

„Ticho, ticho, pravím vám, ticho! Poslyš, mist e, to je neslýchané a já te chápu, pro jsi p edtím… inu, pro jsi cht l, abych se t zastal

práv tam, kde jsi íkal, ale…“ Krátce se zamyslel, pak pot ásl hlavou a obrátil se k Božejovi:

„Koneckonc , slíbil nám podívanou, tak a ji ukáže! Ta žena tady umírá a jakmile um e, tak to dít v jejím b iše um e s ní, to je jasné. Jestli ale to dít ješt žije,“ ukázal na medika, „a on je dokáže vy ízn out tak, aby bylo celé, inu, pro ne? Ale kdyby to i nedokázal,“ dodal zasmušile, „a snad ho p itom i roz ezal na kusy, tak je to p ece taky jedno! Vždy i kdyby to dít pod ízl, nic by se vlastn nestalo, protože když te tady nikdo neud lá v bec nic, bude to dít za malou chvilku mrtvé…“

B etislav se obrátil k neš astnému kupci:

„Ty tam, poslyš! Tvá žena umírá, ale to dít m že medikus vy ízn out! Chceš to dít ?“

Muž sepjal ruce a zašeptal:

„Jestli to nejsou žádné áry, tak ano… Ano, chci!“

„Jaké áry,“ zasmál se op t p edák Božej a vytáhl svou dlouhou dýku, „kolik my už jsme rozpárali b ich a nikdy v tom žádné áry nebyly! Na, mist e, tady máš. Ostrá je dost, tak ukaž, co umíš!“

„Ne, d kuji pane, ale to není t eba,“ odmítl Donicio, vytáhl ze svého širokého rukávu mnohem menší n ž se zobákovit zahnutou ostrou špicí a podíval se na B etislava. Ten vážn pokývnul hlavou a odstoupil trochu od postele. Muži ztichli.

„Posu te mi ji sem ke mn , ke kraji postele,“ požádal medikus. „Myslím, že už se ani nepohne, ale kdyby p ece, p idržte jí ruce a hlav n nohy!“

Pak vzal n ž do levé ruky, pravou se pok ižoval a p istoupil až t s n k posteli. Jedním rázem strhl z ženy pokrývku, ale tenkou košili jí na t le nechal. Sáhl na vyduté b icho plochou rukou a když znovu ucítil záchv vy jemného pohybu, uchopil n ž pevn do pravice a zhluboka se nadechl:

„Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého!“ a ízl opatrn ostrou špicí nože odleva doprava p es celé b icho, od erného klínu až k žebr m.

„Amen,“ odpov d l mu navykle sbor mužských hlas , ale soust e d ný Donicio je nevnímal. Z rány se vyhrnula krev a zabarvila košili, ale žena se skute n skoro ani nepohnula. Dál, ekl si Donicio, musíš ezat dál, ale opatrn , v b iše je dít , a tak si dodal odvahy a ízl hloub ji. Žlutý tuk se rozev el a medikus rychle chytil levou rukou roh pokrývky a krev s ní set el, aby lépe vid l. Ani jí moc není, té krve, po myslel si a ezal odhodlan dál a snažil se p itom držet pokud možno uprost ed b icha. Vyvrhnul už nespo etn zví at a všiml si, že p esn uprost ed b icha mají mén sval . Uspokojilo jej, když se mu potvrdilo, že i u té ženy je tomu tak, rána se rozevírala jakoby sama od sebe. Náhle pro ízl tenkou šedou blánu a p ed ním se otev ela jakási dutina, ze které se dralo na povrch r žovošedé st evo. Trochu se lekl, ale hned se uklidnil. To je b icho, ekl si, te jsi roz ízl celou tu st nu a jsi

v b iše, ale tohle není srnka, tu nechceš vyvrhnout… Ulekl se, protože nikde nevid l žádné dít . V rozpacích se zarazil. Necht l si rozhodn p ed všemi t mi vznešenými muži zadat, jenomže náhle nev d l, co má d lat dál. Trochu odhrnul ta st eva, která se mu po ád odn kud ob jevovala pod nožem a v té chvíli si povšiml, že umírající se te p ece jenom trochu pohnula. Ovládl se a pravil pokud možno klidným hlasem k muž m, kte í stáli jako sochy kolem n j a pozorovali každý jeho po hyb:

„Držte ji, a klidn leží, te je to d ležité…“

Ani netušil, jakou má pravdu! Po ád ješt nev d l, co má vlastn d lat. P ed ním ležela jakási hladká a lesklá plocha šedor žové barvy, pevná a jakoby napjatá, a on instinktivn pochopil, že dít musí být až pod ní. Snad je to n jaký obal, pomyslel si, n jaká ochrana, a odhod lan ízl do té vrstvy ostrou špicí svého nože. V té chvíli se vyvalil tako vý proud krve, že Donicio úpln ztratil p ehled, co to vlastn d lá. Ty hlupáku, napadlo jej ve zlomku vte iny, tolik zví at jsi vyvrhl, ale to t nenapadlo, roz íznout n kdy b icho b ezí koze nebo ovci? Vždy to jiné nebude, vzpomenul na svou p dnášku o tenkých plátcích mezi kostmi, kterou m l na pražském hrad k p íteli Giovannimu… Hlupák jsem, nic než hlupák, pomyslil si znechucen a rozhodl se to vzdát. Bylo mu to však navýsost trapné, že bude muset p iznat svou porážku. Popadl jej nehorázný vztek na všechno okolo, na sebe, na sv j potrhlý nápad, na dít a koneckonc i na tu pitomou umírající ženskou. Ge stem naprostého zoufalství vrazil prázdnou levou ruku do té krvavé rány. Prohrál jsem, pomyslel si ho ce, nevím, co d lat, a ta proklatá nána tu te vykrvácí. Nevím, kde je to pitomé dít , a když mne te bis kup nechá zbi ovat nebo i pov sit, je mi to také jedno… Upustil n ž na zem a vrazil v novém záchvatu zoufalství nad svým smutným osudem do té zm ti ješt i pravou ruku. A v té chvíli ucítil, jak mu prsty projely tou m kkou krvavou masou a narazily na cosi, co se mu mlelo pod pr sty. Pane Bože, projelo mu v okamžení hlavou, Ježíši Kriste, Bože milosrdný, šeptal v duchu, to je to dít , já ho našel… A ono se hýbe, ono skute n žije!“

Do citlivých prst mistra Donicia jako by vjel tento život sám. Je diným pohybem, o kterém v bec nep emýšlel, roztrhl ob ma rukama tu ohavnou masu od sebe, jak daleko to jenom šlo, zabo il pravou ruku hloub ji – a nahmatal malou d tskou nožku. Zatáhl za ni a ona se ob jevila na sv tle Božím, a vedle ní ješt jedna; popadl tedy ob a mírn zatáhl, a z té mazlav rudé díry se náhle vylouplo dít , jako by se tam práv narodilo…

Medikus Donicio stál nad tím krvavým dílem v kruhu zírajících zkamen lých muž s dít tem v rukou a cítil, jak mu po zádech stékají vel ké kapky potu. Odvrátil se od nich trochu stranou a spat il hned vedle sebe porodní bábu, jak stojí s kusem plátna p es vztažené paže str nulá jako socha a žmoulá bezzubými ústy. Položil jí dít do té nasta

vené plachetky; ekal podv dom , že babka s ním n kam p jde, ale kdepak. Sta ena úpln klidným pohybem, který už v život inila tisíck rát, ot ela dít ti horním okrajem plachetky zakrvácený obli ejík, pak je do druhého konce rychle zabalila a položila je na postel vedle te už úpln nehybné matky. Pak si vytáhla z koutku úst tkani ku, uvázala ji bleskurychle na dvojitý uzel dít ti p ed b ichem, vytáhla z kapsy zást ry malý nožík a p e ízla jakéhosi modravého hada, který se vinul po posteli a kterého si Donicio ješt ani nesta il všimnout. Teprve pak dít znovu pozvedla, trochu jím zamlela, trochu je poplácala a náhle mu foukla do obli eje bezzubými ústy. A v té chvíli uslyšeli všichni muži okolo mrtvé matky, jak její novorozené dít nabralo poprvé dechu a rozk i elo se v náru í porodní báby, jako by je na nože brali.

Svrašt lá tvá se rozzá ila od ucha k uchu. Ne ekla ani slovo mezi tolika vznešenými muži a zadívala se na toho nejmenšího ze všech, který stál vedle ní a celý zpocený oddychoval tak t žce, jako kdyby bojoval s me em v ruce na život a na smrt a ne pouze stál s jedním malým nožíkem pár minut u postele, ze které osvobodil ten malý zázrak.

Muži kolem nich se kone n vzpamatovali a vypukli v halasný ryk. Jeden vykládal p es druhého, nikdo nikoho neposlouchal, mnozí pot á sali hlavou a jiní si protírali o i, jako by ani te nemohli uv it tomu, eho byli práv sv dky. Mohutný Božej pokro il k posteli, sebral ze zem malý n ž s ostrou zahnutou špicí, který v jeho obrovské tlap nebyl v bec vid t, a prohlížel si jej, jako kdyby byl z ryzího zlata. Pak zavrt l hlavou, beze slova jej podal medikovi a v jeho o ích se objevilo uznání. Knížecí syn B etislav se kone n také vzpamatoval. Uchopil levou rukou Donicia kolem útlých ramínek a p itom si všiml, že má erné vlasy úpln zbrocené potem. Obrátil se pyšn k Božejovi:

„Tak co, p edáku Božeji a muži Vršovic ? Nem l jsem pravdu, když jsem vás pozval na podívanou, jakou jste ješt nevid li?“

Souhlas s tímto tvrzením nebral konce, jenom p edák Božej se zašklebil jako jednooký ert. Podíval se ze své výšky na malého medika a poznamenal pon kud potm šile:

„Pravdu díš, pane, byla to podívaná, jakou jsme jist ješt nikdo z nás nezažil…“ zavrt l nev ícn hlavou a plácl se mohutn do kožené haleny, až to hlasit zadun lo. „On ten zpropadený medikus skute n vy ízl toho cvr ka a ani ho p itom neškrábl. Kdo by to byl ekl? Byla to v ru podívaná, ale biskupovi se to líbit nebude, až se to dozví.“

B etislav cítil, jak medikova ramínka pod jeho paží ztuhla. Usmál se a odv til schváln ledabylým tónem:

„Inu, vždy se to nemusí dozv d t. Já mu to aspo vykládat nepob žím; a jestli se to p esto dozví, tak co? Ani v it nebude, že je n co tak neslýchaného v bec možné, a pokud uv í, co bude? A se kn ží dohadují, byl-li to h ích, zachránit malé dít p ed jistou smrtí, jak to dokázal tenhle medikus… Slyšíte, vy všichni? Jestli toto byl h ích,

tak si jej Donicio odpyká v pekelném ohni," ukázal prstem k zemi. „K tomu biskupa net eba!"

Všichni se smáli a plácali se do stehen nad t mi povedenými slovy, jen Donicio m l kolem žaludku nep íjemný pocit. B etislav jej opustil a p idal se k odcházejícímu Božejovi, kterého vedl trochu stranou od ostatních bojovník a n co mu vykládal. Jeho velitelé rovn ž odcházeli a živ se mezi sebou bavili. Venku ekal netrp livý dav, aby se tam nahrnul, až panstvo odejde. Babka stála u domu a držela vrn jící dít v plachetce. Jeho otec se p es slzy usmíval a prohlížel si dít , jako by nev il tomu, co vid l. Babka se kuckav smála bezzubými rty, zavinula celé dít do pleny a str ila mu je bez okolk do náru e. Její práce zde skon ila.

Ohlédla se ešt jednou s obdivem v o ích po Doniciovi, ale ten ji nevid l. P istoupil práv k opušt né posteli a zadíval se na mrtvou ženu. Tvá m la tichou a mírnou, úpln bílou, ale tak p íjemnou, jako by klidn spala. K e z ní zcela zmizela a Donicio m l náhle pocit, že kdy by se jí býval byl mohl zeptat, i ona by s tímto osudem jist souhlasila. Vzal ml ky cíp zakrvácené p ikrývky a p etáhl ji p es mrtvou ženu tak, že ji celou až po obli ej zakryl, jako by skute n spala. Ani se nepodívval na kupce, aby mu p ipomenul slíbenou odm nu, obrátil se a pomalu vyšel ze dvora. Šlo se mu však zt žka, protože musel myslet po ád na jedno a totéž: jak rád by tu ešt z stal s tou mrtvou, sám a sám, a všechno si prohlédl, všechno, aby p íšt už v d l o n co málo víc… V d l však, že to není možné, a tak pomalu vyšel na ulici, kde stáli jeho spole níci, kte í s ním p ijeli z kláštera a jak byli navyklí, drželi trp liv jeho kon . Donicio p íliš rád nejezdil, ale n kdy nebylo zbytí, a tak se pomalu vyšplhal do sedla svého malého koníka a všichni vyrazili na jih.

B etislav se svými muži zatím vyhledali hospodu a poru ili si u německého šenký e soudek medoviny. Místnost kyp la životem stejn jako celé podhradí. Když navzdory o ekávání úto níci nevpadli do dom , neloupili, nepálili a neznásil ovali, nebrala radost konce. Mnozí osadníci, zvlášt Moravané eské e i, kterých byla velká v tšina, se sice ob as s ned v rou ohlédli po nových pánech, kte í z obou stran proudili do podhradí, ale ti se chovali slušn , a tak zanedlouho vládla nálada jako na jarmarku. N me tí a hlavn židovští kramá i se p izpsobili ešt rychleji a v o ekávání dobrých obchod vyvalili soudky, vyv sili své zboží až do úzkých uli ek a šenký i poru ili holkám, co po všech stránkách obsluhovaly hosty, aby si oblékly své nejlepší šaty. Ihned si totiž povšimli, že výzbroj a výstroj eského vojska je honosn jší a bohatší, než tomu byli zvyklí u bojovník knížete Konráda.

Velitelé s B etislavem popíjeli, pojedli na rožni upe ené sele, které zaplatil Kukata stejn jako medovinu, bavili se a veselili v rámusu hostince. Každou chvíli n který z nich popadl jednu z holek, které se kolem nich to ily a posadil si ji na klín. Když se mu líbila a také on jí, pro-

tože holky byly sice svolné, ale nutit je nikdo k ni emu nesm l, chytla jej za ruku a táhla po úzkých schodech u zadní st ny do podkroví, kde bylo n kolik malých místn stek pro tyto ú ely. Holky byly mladé a ve selé a protože cizí velitelé m li nejen úpln jiné vystupování než k u pani, na které byly zvyklé ze svých vesnických domov , ale p edstihovali i bojovníky zdejší hradní posádky, bylo smíchu a sv dných pohled až až. Nakonec neodolal ani B etislav a vybral si jednu trochu boubelatou, s po ádnou zadnicí a výst ihem nacpaným až k prasknutí, protože m la veselý úsm v a ve tvá ích olí ky a p ipomínala mu tu dívku z dnešního rána v jizb Konrádova hradu. Když se s ní vrátil po hodné chvíli zp t ke stolu, plácl ji naposledy po zadku a potom ude il p stí do desky stolu tak siln , že poháry nadsko ily:

„Na kon , holoto," za val, „do boje! Za mnou, výpad z hradu, za mnou!"

Nožislav zvedl hlavu ze stolu a mžoural malýma o kama. Za al šmátrat po me i, ale nemohl jej najít, protože se mu mezitím posunul až na zadek. B etislav se svalil na židli a chechtal se, když vid l, jak se jeho jednotka staví na vratké nohy:

„Nikde, vy holomci, kde by! Vždy by vás pod ezali jako stádo sviní…"

Pak popadl za rameno Kukatu, který z nich sice vypil nejvíc, byl však zárove nejst ízliv jší:

„Jde se dom ! A tomuhle pod kujte! Skv le nás pohostil tento Kukata, syn ivin v… V ru, takto bude nutno každý den jednoho vybrat a urozeným u init, namout , každý den! Ale te dom , holoto, a ne myslete, že jsem zapomn l, co jsem cht l init, že vás nechám válet ve stanech! Na louku s vámi! Ven!"

Vypotáceli se z temné putyky do jasného sv tla pozdního erveneckého odpoledne. Obklopil je vzduch tak horký, že by se mohl krájet, pal ivé slunce se do nich op elo. Zbroceni potem se vydali ke svým stan m, ale jen opustili zastav né podhradí a vyšli na louku, zablesklo B etislavovi v o ích. Mrkl po stran na Kukatu a zvolal:

„S takovou bandou opilc že mám se zbraní cvi it? Já, knížecí syn? To by tak hrálo, vždy bych vám všem zurážel hlavy jak zelné hlávky! Do vody s vámi, do eky, já vám dám ob erstvení, jen co je pravda!" a za al je postrkovat z jedné a Kukata jako na povel z druhé strany. Celá banda zato ila doprava k nedaleké Svratce. Sko ili do ní tak jak byli a šplouchali se, je eli a fun li v teplé m lké vod p i b ehu a ádili v ní jako d ti, vzájemn se potáp li a strkali si hlavu pod hladinu. Plavat z nich nikdo neum l, jen jediný Kukata, a ten také za malou chvilku p e plaval celou eku a vylezl na druhé stran . Mával jim odtamtud a poskakoval po prot jším b ehu. Ostatní se hrabali pomalu z vody, ale než si po ádn prot eli o i a svlékli promo ené šaty, p eb hl Kukata po pís itém náplavu pár desítek metr proti proudu, vrhl se do eky a než se nadáli, vyplavil jej proud na b eh p ímo u nich.

Šli potom spole n po louce ke svým stan m, aby se p ipravili na ve erní cvi ení se zbraní. Zatímco ostatní šli vp edu, p ito il se Borša Olen v k B etislavovi a když z stali trochu pozadu, naklonil se k n mu:

„Pane, my jsme… víš… na n co jsme zapomn li!“

„A na copak?“

„Pane, my jsme p ece cht li v té putyce… n co jsme cht li Vršo vic m…“

Podíval se bezradn na B etislava, protože si nemohl vzpomenout, co to bylo, ale ten jej objal kolem ramen:

„Boršo, Boršo,“ pot ásal hlavou, „Boršíku milený, to bych si dal, kdybych v tomto na vás spoléhal! Tak sekerou zatnout, me em se rozp áhnout… Ale uklidni se, Boršo, já nezapomn l! Hned jak jsme z toho dvora odcházeli, víš, jak nám král v medikus p edvedl ten zázrak, jsem se p ito il k Božejovi a co bylo t eba, všechno jsem mu pov d l.“

Jeho velitel se rozzá il od ucha k uchu:

„To jsem rád, pane, žes‘ to za ídil! Ty jsi tak moudrý, kdepak my… Ale poslyš, ten medikus…, bylo to doopravdy, co on provedl, nebo to byl jenom sen?“

„Bylo to jako sen…“ opakoval zamyšlen B etislav.

Zanedlouho se na louce ozýval t eskot me a bušení seker do štít . Velitelé i prostí bojovníci cvi ili až do soumraku a když se pak svalili na k že a houn ve svých stanech, usnuli jako zabití. Krom jejich mohutného chrápání byly slyšet jen pravidelné kroky stráží.

Když se družina ráno probudila a za al b žný denní po ádek, sešel se B etislav se t emi nejbližšími veliteli ve svém stanu. Byli v plné zbroji a v jejich pohledech nebylo ani stopy po v erejším odpoledni. B etislav je jediným pohledem pochválil a podal jim všem po ad ruku:

„Všechno je jasné? Jak vidím, jste p ipraveni, to je dob e. Místo znáte, je to nedaleko za brodem a pak trochu napravo. P edejte velení, družina bude ekat zde, ale v plné pohotovosti! A vše p ipraví! A ne chají stát jen prázdné stany, ty strhnou jako poslední, pak vyrazí. A vy je te hned, máte sice ešt spoustu asu, ale a jste tam zav asu a p ipraveni! B h vás provázej a svatý Ji í!“

Podal jim znovu všem ruku a t ikrát ji pevn stiskl na znamení úm luvy. Borša, Nožislav a Držikraj vyšli ze stanu a krátce se zastavili u svých podvelitel , pak nasedli na kon a rozjeli se dol po louce k ece, projeli brodem a zmizeli v lese na druhém b ehu. B etislav se ne jprve vydal po ležení, kde jeho bojovníci vyprazd ovali stany a chystali vše k odjezdu, ale tak, že p i pohledu z v tší dálky by se nikomu nezdálo, že se tam d je n co neobvyklého. Déle se zastavil se t emi podveliteli a nejdéle s Kukatou, se kterým hodnou chvíli stranou od všech hovo il tichým hlasem. Obával se totiž, že pro jeho p ší voj mo hou zakrátko nastat dosti rušné chvíle. Zkušený bojovník však jenom ho el, aby si po v erejším vyznamenání zasloužil d v ru a náklonnost

svého pána. Když se B etislav vracel ke svému stanu, spat il, jak p ší už nakládají své štíty na kon jízdní družiny.

Za al se oblékat jako do bitvy. Vzal si lehký, m kký, ale silný spodí šat, pevnou koženou halenu a nohavice, na nohy obul hrubé jezdecké boty ze silné k že. Pak si navlékl až tém po kolena dlouhou, osmnáct kilogram t žkou zbroj z tisíc železných kroužk , na široký opasek zav sl dlouhý me a dýku a sebral z ruky pacholka Tomáše svou š astn nalezenou p ilbici. Za opasek si ešt zasunul silné kožené rukavice a zálibn pot žkal své nové kopí. V era nave er si je vyzkoušel, bylo stejn skv le vyvážené jako to p edchozí. Borša odvedl dobrou práci. S libostí pohladil štíhlou špici lesklého, oboustrannost eného ocelového b itu a pak jej políbil. Chlad tvrdého kovu, který pocítil na rtech, mu prostoupil celým t lem, až jej ucítil také ve svém srdci, jež se zatvrdilo pro in, který nutno provést, má-li muž z stat mužem, bojovníkem, rytí em…

Prvorozený knížecí syn B etislav vyšel ze stanu, vysko il na svého ryzáka, stiskl jej mocn koleny a pobídl okovanou patou. K vyrazil loukou k ece, takže B etislav musel uzdou krotit jeho mladistvý zápal, s nímž se pustil do hlubokého brodu. Chladná voda vystoupila jezdci až ke stehn m, ale B etislav ji nevnímal. V mysli se mu st ídaly k ivdy posledních let, které v n m ulp ly jako ohnivé šípy a z nichž hlavn ta poslední jej rozpalovala až dob la. M l dost asu, a tak nechal kon jít volným krokem bažinatým lesem, který dosahoval po obou stranách až k cest . Po n kolika honech se vpravo otev ela okrouhlá, ne p íliš rozsáhlá mýtina, porostlá trávou a n kolika nízkými ke i. B etislav k ní zabo il a vybíral si schváln hodn hustou trávu, aby za jeho ryzákem z stávala z etelná stopa. Pozorn se rozhlížel, jestli trávu nepošlapal n kdo p ed ním, ale nic podez elého nevid l. Ve st edu mýtiny zastavil kon a rozhlédl se kolem sebe. Ze t í stran jej obklopoval hustý les. Složil ruce p ed ústa a zakrákal jako havran.Po jeho levé ruce se ozvalo v odpov tlumené zakrákání. B etislav odhadl p imhou enýma o ima vzdálenost k lesu; zdála se mu p íliš velká, pobídl tedy kon , brzy však zastavil a znamení opakoval. Odpov se tentokrát ozvala o poznání blíž.

Dlouho sed l bez pohnutí. Kolem bylo nejprve naprosté ticho, ale brzy se znovu ozvalo ukání vyrušených datl a zp v ostatního ptactva, deset krok od stojícího rytí e p eb hl zajíc a na druhém konci mýtiny se objevily dv srny. as raného dopoledne jedenáctého dne m síce ervence se pomalu nachýlil. B etislav stál bez pohnutí jako socha vytesaná z kamene, až pojednou zahlédl p i pravém okraji mýtiny shluk jezdc , kte í p ijížd li od jihu. Za al je po ítat a došel k osmnácti. Jeli zvolna drobným klusem ve dvojstupu sm rem k brodu a p estože ho museli uprost ed mýtiny v zá i vysoko stojícího slunce dob e vid t, nezm nili rychlost ani sm r. Když však dorazili k místu, kde p edtím on sám odbo il z cesty, celá skupina se zastavila. Chvíli

se radili, pak se t i jezdci odpojili a zamí ili k n mu po jeho stop , zatímco ostatní pokra ovali dál k brn nskému hradu.

B etislav pocítil v té chvíli obrovskou úlevu, ale ovládl se a nehnul ani svalem, když pozoroval jezdce, jak se k n mu p ibližují. Uprost ed klusal rádce Zderad, doprovázen po levici svým bratrem, královským lov ím Krutinou a po pravici jejich spole ným p ítelem, Držimírem z rodu Buzova, bratrem Sezemy, kastelána hradu Lšt ní. Když dorazili až na n kolik krok p ed n j, popojel Zderad pon kud dop edu a nepa trn sklonil hlavu na pozdrav. Knížecí syn jeho úklonu op toval:

„Vidím, p edáku Zderade z rodu Domašic , že moje žádost došla tvého sluchu!“

První král v rádce klidn odpov d l:

„Pane, jsem u tvého otce a našeho pána, zcela nezasloužen ovšem, v takové milosti, že spoléhá na m j úsudek a na mou radu o n co více než na rady jiných. Je proto mou povinností v d t co ne jvíce, abych mohl králi radit co nejlépe…“ Rozhlédl se kolem sebe, ale hned pokra oval: „A tak p esto, že jsi se cht l se mnou setkat na tomto pon kud odlehlém míst , p ivedla mne sem má povinnost.“

„To místo má sv j d vod, p edáku Zderade,“ odv til B etislav, „necht l jsem, aby kdekdo v ležení v d l o této sch zce, ba ani moje družina o ní nemusí v d t. P estože ty jsi vzal s sebou pr vodce, já, jak vidíš, ekám na tebe sám…“

„P ed t mito pr vodci, pane,“ namítl Zderad, „nemám tajemství, ale jestli chceš, mohu je poslat za ostatními. Jist jsi vid l, že m j dopro vod od rajhradského kláštera pokra oval dál k brn nskému podhradí.“

„Ne, není t eba,“ ud lal B etislav odmítavé gesto, až uzda v ryzá kov hub slab zacinkala a p itom si všiml, že se jeho prot jšku zna teln ulevilo, „oba zde mohou z stat, jestli si to p eješ…“

Koutkem oka zpozoroval, jak na sebe oba jezdci za Zderadovými zády pokradmu s uspokojením pohlédli. Zderad se znovu rozhlédl:

„A kde je tvoje družina, pane?“

„Jak jist víš, moje družina je sou ástí obléhání brn nského hradu,“ odpov d l zdvo ile B etislav. „Leží jižn od hradu a eká na rozkazy královy… a tvoje,“ dodal s nepatrným odml ením a zahled l se Zdera dovi mraziv do o í. Ten si trochu stísn n odkašlal:

„P ál sis‘ setkání se mnou, protože máš prý zprávy od svého strýce Konráda, které chceš íci jenom mn . Je-li tomu tak, je to nesmírn za jímavé, protože…“ Zderad zaváhal a na okamžik se odml el: „Totiž, mohlo by to být d ležité. ekli mi, že prý jsi byl celou noc uvnit brn nského hradu. Je to pravda?“

„Pravda, p edáku Zderade, pravda.“ odv til knížecí syn, „ale ješt než ti povím, jak jsem se tam dostal, cht l bych ti nejprve íci pár jiných v cí. A pak ti také ovšem vypovím, co jsem se dozv d l od svého strýce Konráda. To jsou moc zajímavé v ci!“

Zderad se pokradmu ohlédl po svém bratrovi. Knížecí syn popojel s kon m o krok blíž a promluvil hlasem, sev eným potla ovaným vzte kem:

„Za prvé, p edáku Zderade, já jsem kdysi, je tomu již pár let, velel jedné trestné výprav v Sasku a tam jsem se dopustil chyby… Po kej, te mne nech hovo it; chyby, které jsem litoval. Hluboce litoval, a lituji dodneška. Víš pro ? Hlavn proto, že tam mojí vinou zbyte n padlo tolik dobrých a urozených bojovník . Bojovník , rozumíš, Zderade? Bojovník takových, že by každý z nich byl sám hotov se t emi takový mi, jako jsi ty. Ml , pravil jsem, já vím, že ty nejsi bojovník. Ty jsi rádce…“

B etislav si s hlubokým despektem p ed Zderadem odplivl a po kra oval:

„Tato chyba se zapsala nesmazateln nejen do mého t la…“ a B e tislav mohutným rozmachem zarazil kopí, které celou dobu t ímal v pravici, do zem a natáhl p ed sebe pravou dla s velkou jizvou, „ale hlavn do mé duše! P ipomínat mi to je proto nejen zbyte né, p edáku Zderade, ale je to taky sprosté!“

Zderad se nadechl k odpov di, ale B etislav jenom mávl odmítav rukou a chopil se znovu svého kopí:

„Za druhé, tys mi to nejen p ipomn l, ale u inil jsi tak p edev írem tady na tom kopci ve vážné chvíli a p ede všemi veliteli. Pro tomu tak bylo? P ece proto, abys mne p inutil vzít na sebe úkol, o kterém jsi ty, hlavn ty, Zderade, p esv d il krále, že je to úkol pro mne! Já ho p ijal, musel jsem ho p ijmout… Tys to ud lal chyt e tak, že jsem musel. Ty jsi velmi chytrý, Zderade, velice chytrý. Ty sice nejsi bojovník, ale zato jsi náramný chytrák!“

Zderad se ani nehnul.

„Za t etí, chytrý Zderade,“ zabodával B etislav o i do svého prot jš ku, „já jsem se vrhl p es ty brody zrovna tak, jak jsi nám to moud e ra dil, ty rád e… A víš, co se stalo? Nevíš? Tak já ti to povím! P ece jsi cht l v d t, co d v rného mi ekl m j strýc Konrád, tak te to uslyšíš. Zatímco moje t žká jízda tr ela za druhým brodem na valu…, ano, na valu, nemusíš na m v bec poulit o i, pro na valu! Protože za tím prvním valem, o kterém jsme v d li, byl ješt jeden val, o kterém jsme nev d li. Ješt jeden, rozumíš tomu, p edáku Zderade? A na tom druhém valu, o kterém nikdo nev d l, možná ani chytrý Zderad ne, se to ernalo lu ištníky! Takže zatímco moje t žká jízda musela na tom prvním valu z stat sed t na prdeli, já se hnal s lehkou jízdou nahoru ke hradu a málem jsem si srazil vaz v zakrytém p íkopu, který se pod námi ne ekan propadl!“

B etislav se na okamžik odml el a pozoroval Zderada, který te vypadal docela vyd šen , vrt l nesouhlasn hlavou a zvedal pravou ruku, ale než sta il cokoliv íct, knížecí syn pokra oval:

„Ml , ješt nejsem hotov, p edáku, rád e mého otce, moudrý Zderade! Chceš mi jist namlouvat, že jsi o té utajené pasti nev d l, ale ušet i si námahu! Te tedy víš, pro jsem byl na brn nském hrad , a když tam p išli tvoji vyslanci, m l jeden z nich plnou hubu mé mladické nerozvážnosti jako ty na tom kopci, p estože v d l, že to byl tv j nápad. Tv j nápad, moudrý rád e, a proto rozkaz král v, abych se vrhl p es ty brody!“

Zderad se tentokrát oto il a s údivem se zahled l na svého bratra. B etislav si toho všiml, zabodl o i do Krutiny a zeptal se posm šn :

„Tak co, vyslan e, který jsi byl v era ráno u mého strýce Konráda, jsi ochoten odp ísáhnout na svatý k íž, že ne íkám pravdu?“

Oslovený se celý nesv j zavrt l a odpov d l mnohem více svému bratrovi, který se na n j se svrašt lým obo ím díval p es rameno:

„Inu… ano… Bor to tak n jak ekl, to ano, ale on cht l…“

„Ml !“ sko il mu do e i ím dál rozlícen jší B etislav, „to sta í! Já jsem v d l, že to ekl!“ Obrátil se op t ke svému prot jšku. „Já jsem totiž svému strýci Konrádovi uv il, když mi to vykládal, protože on je sice lstivý jako liška, ale lež jeho rty neposkvrní! A já ti slíbil po Bože-jovi, že když se sem dostavíš, tajit ti nic nebudu, v bec nic!“

Znovu si odplivl, tentokrát sm rem ke Krutinovi a pokra oval ve své obžalob :

„Za tvrté, p edáku Zderade, jsem díky tvé moudrosti strávil celou noc na brn nském hrad , ale jenom díky Bohu, našemu Pánu Ježíši Kristu, s hlavou na krku! Kdyby mi ji ale m j strýc Konrád nechal po-tom ráno na nádvo í srazit, byla by to bývala moje noc poslední! M l na to právo nebo nem l? Co mi na to odpovíš? Co íkají moudré zákony? Ml , mne to nezajímá, ale zato mne zajímá, velice zajímá n co jiného…“ postoupil i se svým kon m ješt o p l kroku dop edu a zbroj na n m zachrastila, jak pozvedl levou ruku i s cinkající uzdou a ukázal prstem na Zderadova prsa. „Zajímá mne, kdo by se radoval, kdyby se v era ráno na brn nském hrad byla skutálela moje hlava do prachu. Že by ses radoval ty, to je mi jedno, že by se radovala moje macecha, které sloužíš v rn ji než svému pánu…, ml , ml , pravím ti..., to je mi také jedno, ale ekni mi, rád e, radoval by se také král?“

Zderad jen t žce polykal a snažil se dorozum t pohledy se svými dv ma pr vodci, ale ti stáli p íliš daleko za ním a sami také nev d li, co mají tvá í v tvá rozlícenému knížecímu synovi d lat. Než se sta ili vzpamatovat, B etislav se znovu nemilosrdn ujal slova:

„Za páté, p edáku Zderade, a už budu brzy hotov, ti chci vysv tlit, pro se t ptám, zda by se m j otec radoval, kdybych si býval v té proklaté pasti mého strýce srazil hlavu, nebo o ni poté p išel pod me em jeho kata. Byl jsi to ty, všichni to v dí, kdo prosadil, že m j bratr Boleslav dostal olomoucký díl…“

Teprve te se Zderad vzpamatoval a sko il svému žalobci slabým hlasem do e i:

„Ale pane, to p ece nic neznamená, to p ece… Ty jsi dostal hrad žatecký… A kdyby…“

B etislav mu rázem u al e :

„Ml ! Ml , ty chytráku, já už mám t ch tvých lží dost! To že nic nez namená?! Olomoucký hrad je první moravský díl, d stojn jší ješt než brn nský, to že nic neznamená? Odkud p išel m j otec na pražský stolec? Z olomouckého hradu! Odkud p išel na tentýž stolec m j d d, jehož jméno nosím na jeho po est? Z olomouckého hradu! A to že nic neznamená? Ml alespo , když už nechceš íkat pravdu! ekni mi, ty moudrý rád e – když tak radíš mému otci a mé nevlastní matce, nemáš tak trochu t žkosti s tím, kdo je vlastn z nás bratr ten pr vorozený?“

Na tato slova Zderad zbledl, jako by na n j sáhla smrt. Tento úder totiž sed l ješt lépe, než mohl sám B etislav v bec tušit, ale ten si toho ve svém rozlícení ani po ádn nevšiml, nebo práv zakon oval svou obžalobu a s žádnou odpov dí nepo ítal:

„A za šesté, Zderade, a to už je za poslední, ekni mi, pro tu vlast n všichni jsme? Pro stojí deset tisíc muž p ed tímhle hradem, pro sedí m j strýc támhle za t mi hradbami s polovinou mé rodiny vyh nané z domova…, ano, jen si to poslechni, moudrý rád e, vyhnané z domova, pro jsem si já málem zlámal vaz v pasti, o které jsem nic nev d l, protože m moudrý rádce nevaroval? Pro to všechno? Ml ! Ml a dej mi také pokoj s právem lepším i horším. Copak to všechno nelze jinak? Jinak než válkou, do které se skoro nikomu necht lo? Já ti to povím, pro zde stojíme s celým eským vojskem! Protože ty, Zderade, a n kolik tob podobných,“ a ukázal na oba jeho pr vodce, „radíte králi k válce! Ano, k válce, tak to je! Ale je p esto možné, že všechno to, o em jsme tolikrát hovo ili, lze za ídit i jinak. A proto, hlavn proto, jsem se rozhodl, pozvat t na tuto sch zku…“

Zderad se mimod k op t ohlédl po svých pr vodcích, ale vid l jenom jejich bezradné pohledy. Obrátil se tedy zase p ímo k B etisla vovi:

„Co zamýšlíš u init, pane? Vzpome na své slovo…“

„Ano, mé slovo,“ zaburácelo to z B etislavových úst, „já vím! Ty spoléháš na mé slovo, protože já jsem muž, rytí a bojovník a mám jen jednu est, zatímco ty, chytrý rád e, máš pro každé slovo, které vy pustíš z úst, jiný jazyk! Proto tady taky stojím sám proti vám t em! Ano, máš pravdu, já jsem slíbil ústy Vršovice Božeje dv v ci: jednak že ti eknu, co jsem d v rného slyšel od svého strýce Konráda, který mne tvou vinou zajal a mohl mne s lehkým srdcem nechat popravit, a také to, že budu sám, až s tebou budu hovo it. Hle, m že n kdo z vás, m žeš ty sám pop ít, že bych nemluvil pravdu? M žete mne obvinit ze lži?“

Zderad i oba jeho pr vodci pomalu zavrt li hlavami. B etislav, kter ému p i celé rozmluv nebylo nijak lehce, nebo se obával, zda bude

mít možnost íci vše tak, jak cht l, se kone n uklidnil. Jako by za ín ala bitva, p ed kterou sice také vládne nep íjemné nap tí v srdci a sev ení v b iše, to však pomíjí v okamžiku, kdy poprvé t esknou zbran a prom uje se v osvobozující nap tí vybi ovaných smysl . Zadíval se vysm šn na sv j ustaraný prot jšek a pravil s despektem bojovníka:

„Tak vidíš, p edáku Zderade! Já jsem ti ekl vše, co jsem ti cht l íct a vlas na hlav jsem ti p es všechno to, ím ses na mn provinil, nezk ivil a nezk ivím. Vše ostatní je tvoje starost. Ty, rád e, si te pora …!“

Znovu zarazil kopí do zem a hvízdl vší silou na prsty.

V tom okamžiku se les vpravo od B etislava rozev el a vyrazil z n j jezdec v plném trysku. Malý kus za ním se ítili další dva. Rytí v t žké zbroji t ímal v pravici nap ažené kopí a blížil se takovou rychlostí, že strnulý Zderad sta il sice vytáhnout me z pochvy, nesta il jím však už odrazit bodnutí vedené takovou silou, že mu projelo i p es jeho zbroj skrz nasrkrz pravým bokem. Bylo by jej také okamžit srazilo z kon , kdyby s tím byl úto ník p edem nepo ítal a mistrovsky svého kon ne zadržel. Zderad se pod úderem zakymácel, ze za atých rt mu však nevyšel ani sten. Jeho k se trochu pooto il bokem, on sám se v sedle p edklonil a me mu vypadl z ruky.

Zderadovi pr vodci zareagovali každý po svém. Zatímco Držimír oto il kon a uhán l mýtinou k cest , vytasil Krutina me a cht l jít bratrovi na pomoc.

B etislav se na to vše díval tak nezú astn n , jako by se ho to v bec netýkalo, a Držimírova út ku si nevšímal v bec. Te však nap áhl své kopí a zabodl jeho špici Krutinovi do podb išku. Ten ucítil bodnutí, ale protože m l na sob rovn ž dobrou kroužkovou zbroj, nijak jej to nezranilo; pozvedl proto vztekle me nad hlavu, aby ratišt kopí jednou ránou p esekl.

B etislav však mírn p itla il na kopí a pravil tak klidn , jako by byl na cvi išti:

„Varuji t , Krutino! To je moje zamilované kopí a jestli mu ublížíš, chopím se rovn ž me e a budu se bránit! Jen si spo ítej, jestli z toho vylezeš se zdravou k ží!“

P estože se vztekem zalykal, pochopil Krutina v okamžiku, že mu B etislav nabízí život. Spustil tedy ruku s me em vedle ko ského boku, z stal stát a díval se bezmocn na smrt svého bratra. Mezitím totiž dorazili ostatní dva jezdci a aniž by si všímali Krutiny nebo prchajícího Držimíra, vbodli svá kopí do nehybn sedícího Zderada, jeden do prsou a druhý do zad. Pak pobídli kon a všichni t i svou ob rázem nadzvedli, takže Zderad z stal tr et ve vzduchu, nabodnut na jejich kopí. Bylo vid t, že jezdci jsou velmi dob e sehraní. Jist tu hru nehráli poprvé, nebo když jako na povel sklonili svá kopí k zemi a Zderad dopadl na trávník jako bezvládný pytel, jeden z úto ník jej p idržel svým

kopím u zem a ostatní dva n kolikrát zabodli své zbran do ležícího t la, až se úpln zklidnilo a z stalo ležet na zádech p ibodnuté k zemi.

Všichni t i pak nechali svá kopí v mrtvém t le a popojeli ke Krutinovi. Zarazili p ed ním a jako na povel strhli p ilby ze zpocených vlas . Vypadalo to, jako by si p ímo p áli, aby nebylo ani nejmenších pochyb o tom, že to byli oni, kdo vykonali tento in.

Teprve te uvolnil B etislav jediným trhnutím špici svého kopí z Krutinova b icha a zabodl jeho spodní okovaný konec do zem . Jako by cht l podpo it gesto t ch t í, ukázal na n a vážn pravil:

„To jsou Borša, syn Olen v, a Nožislav s Držikrajem, synové Lubomírovi. Moji velitelé, které p edv erejškem poslal tv j bratr zrádn na smrt…!“

Krutin v vztek se mezitím rozplynul v hr ze a lítosti nad bratrovým osudem. Neodpov d l ani slovem, jen p iv el o i, zasunul do pochvy sv j me , který ješt po ád t ímal v ruce a rozlou il se se svým bratrem dlouhým pohledem. Pak oto il beze slova kon na míst a vydal se k cest . Neušel však ješt ani deset krok , když se kolem n j p ehnali všichni ty i jezdci jako vichr a zmizeli za levým ohybem mýtiny sm rem k brodu.

B etislav a jeho spole níci sice nedostihli Držimíra, který už z ejm n kde po putykách brn nského podhradí shán l dohromady opilé bojovníky Zderadova doprovodu, ale nijak jim to nevadilo. V n kolika minutách dorazili k brodu a p ejeli na louku ke svému ležení, které je už o ekávalo v nejvyšší pohotovosti. Za malý okamžik strhli bojovníci t ch n kolik posledních stan , vysko ili na kon a šestnáct set muž jízdy B etislavovy družiny vyrazilo p es brod k rajhradskému klášteru.

KAPITOLA 11

Vzpoura

Pod kopyty koní Bretislavovy družiny se zvedala oblaka prachu. Veliteli bylo jasné, že ty i stovky jeho pěších bojovníků nebudou tempu jízdního oddílu stačit, potřeboval však rychlý a pokud možno neporozorovaný přesun všech svých vojáků. Proto pod vedením Kukaty, který své kvality už jednou prokázal, nechal pěší jednotku vyrazit od hradu na jih sice zároveň s jízdou, nikoliv však po její trase. Její velitel dostal rozkaz ubírat se k rajhradskému klášteru pokud východně ji, mezi cestou a mokřálem, a záleželo na jeho obratnosti a chytrosti, kdy se obě části družiny budou moci opět spojit.

Vzdálenost mezi brněnským hradem a rajhradským klášterem znamenala necelou hodinu rychlé jízdy. Tomu odpovídal jeden den transportu s pomalými vozy a zhruba osm hodin pochodu pěší jednotky, ale to platilo jenom pro zpevněnou cestu, po které se však Bretislav neodvážil svou přechotu pustit. Cesta mezi hradem a klášterem se totiž stala od počátku obležení hlavní spojnicí, po které trvale proudili jezdci, vozy i menší skupiny pěších bojovníků obměňovaných. Bretislavovi bylo jasné, že by za daných okolností mohl o svou přechotu přijít; bylo by totiž docela snadné, obklíčit jiný těším oddílem jízdy. Měl sice určitou představu, jak se budou věci po jeho činu asi nadále vyvíjet, ale mnohé zůstávalo nejasným a leccos mohlo nakonec dopadnout úplně jinak, než zamýšlel. Dal tedy Kukatovi na cestu hustým lesem a bažinami dva dny. Zatím nemohl dělat nic jiného než doufat, že mu i jeho ztenená družina postačí pro rozehrání hry, do které se svým činem pustil.

B etislav p íliš nep ehán l, když vmetl Zderadovi do tvá e obvin ní z vále ného štvaní. P edák byl skute n motorem celé královské akce; snad ani ne tolik z vlastního popudu a p esv d ení, ale hlavn proto, že byl prost z titulu svého postavení nejbližším pomocníkem krále a tím i hlavním organizátorem celého tažení. P esto ovšem nebyla nejd ležit jším d vodem B etislavova inu touha po míru, t ebaže i této karty hodlal vbrzku využívat, nýbrž uražená est bojovníka, velitele a p edevším prvorozeného syna a tedy prvního následníka svého otce na stolci eských knížat. Zatím dosud nem l d vod pochybovat o svém postavení v rámci vládnoucího rodu, situace se ale v posledním roce znenadání zm nila. B etislav spíše tušil než v d l, že v nejbližším okolí jeho otce pracují ve skrytu mocné síly, které se snaží jeho postavení jednou provždy zpochybnit. Rozhovor se strýcem Konrádem, k n muž se v myšlenkách asto vracel, tyto pochyby sám o sob nevyvolal, pouze je shrnul, ut ídil a jasn ji oz ejmil.

B etislav si velmi dob e uv domoval, že svým inem se nejenom zbavil lov ka, kterého m l skute n pro považovat za svého osob ního nep ítele, ale že tím hlavn získal iniciativu na svou stranu. V d l, že v nejbližších dnech leží další vývoj událostí v rukou toho, kdo bude aktivní, že nejhorší ze všeho by bylo z stat nyní v ne innosti a nechat ty druhé, aby ur ovali b h v cí p íštích. Pamatoval ovšem na svou p ísahu, kterou dal otci v p edve er tažení a nehodlal se jí zpronev it. Rozhodn necht l zahajovat rebelii v jeho vojsku proto, že by jej cht l svrhnout ze stolce. Takové ambice nem l, i když zárove v d l, že práv toto budou jeho odp rci p ed králem a celým vojskem neúnavn opakovat. Zrovna tak vážn však bral te , po neúsp chu svého útoku na brn nský hrad, nárok svého strýce a tedy i svou druhou p ísahu. Ale potom, íkal si, hned potom jsem já nejstarší z devíti vnuk velkého B etislava, já a nikdo jiný! Toto byl úhelný kámen, kolem kterého se to ilo veškeré jeho uvažování.

Hodn se spoléhal na to, že jeho otec o Zderadov smrti ješt neví, že s tou zprávou p ijede teprve on sám, ale v tom se zmýlil. Když totiž p edák Držimír vyrazil jako st ela z mýtiny, na které dokonal král v první rádce, ani jej nenapadlo, aby zato il doleva k brn nskému hradu a tam shán l v podhradí sv j doprovod. Práv naopak, vydal se okamžit k rajhradskému klášteru a m l te již slušný náskok.

A tak zatímco se knížecí syn teprve p ibližoval k hlavnímu stanu králova vojska, zabušil už Držimír na vrata rajhradského kláštera. Hodil uzdu udivenému strážnému a v ítil se celý zaprášený a udýchaný do velkého refektá e, kde král Vratislav s královnou, t emi mladšími syny, biskupem v doprovodu n kolika duchovních, nejvyššími veliteli své osobní stráže a dámami z královnina doprovodu práv sed li u ob da. Když zaslechli na chodb dusot t žkých bot, pozvedli všichni hlavy a král tázav pohlédl na Krásu. Ten povstal, aby zjistil, co se d je, než

však sta il dojít ke dve ím, rozlétly se a v nich stál u ícený a špinavý Držimír v patách se strážným, který se jej marn snažil zadržet.

Když p edák uvid l p ed sebou spole nost u dlouhého stolu, zarazil se. P i pohledu na obnažený me , který mu Krása p idržel p ed nosem, padl na kolena, až to na prkenné podlaze zadun lo, rozp áhl ruce a aniž by ekal, až jej král osloví, zvolal:

„Pane, pane, stala se strašná v c, neslýchaná, nesu ti hroznou zprávu! Tv j p edák Zderad je mrtev!“

Celá místnost nejprve ztichla p ekvapením, ale vzáp tí se rozšum la tlumenými výk iky. Vratislav povstal p ekvapením od stolu:

„Co to íkáš, Držimíre? Že Zderad je mrtev, m j Zderad? To není možné, vždy tu ješt nedávno byl, ekáme na n j! Sed li jsme spolu dnes ráno u snídan , pak n kam odjel, ani nevím kam, ale íkal, že jen na pár hodin, k ob du že se vrátí…“

Zat ásl nev ícn hlavou a pohlédl po p ítomných:

„Jsi si jistý tím, co íkáš, p edáku Držimíre? Co se vlastn stalo, kde je Zderad?“

„Zderad je mrtev, pane,“ opakoval zoufale posel, jako by tomu sám nemohl uv it. „Zderad byl zabit. Byl vlákán do pasti, ze které nebylo úniku a pak byl úkladn zavražd n!“

„Nezbláznil ses, p edáku? Kdo ti napovídal tyhle v ci, jako to v bec všechno víš? Co vlastn víš? Mluv p eci!“

Držimír pomalu povstal, opíraje se o Krásovu silnou paži a pravil hlasem, ze kterého zaznívala uražená nevole, že král p ede všemi pochybuje o jeho slovech nebo dokonce o jeho smyslech:

„Nikdo mi nemusel nic vykládat, pane, byl jsem sám u toho a vid l jsem vše na vlastní o i, mohu to odp ísáhnout p ed svatým k ížem. Dnes dopoledne jsme vyjeli spolu s Krutinou a se Zderadem ke hradu, protože dostal zprávu, že se má setkat s n kým, kdo mu poví d ležité v ci. Sch zka se konala, byl jsem u toho, a když skon ila, taktak jsem zachránil holý život. Jako vzteklí psi se vrhli na Zderada a co je s Krutinou, ani sám nevím…“

„Ty jsi byl u toho?“ opakoval král. „Ty jsi sám vid l, že Zderada zabili? A kdo to tedy byl? Mluv p eci, kdo jej zabil?!“

Držimír pozvedl hlavu a jeho hlas se vít zoslavn rozlehl po celé jizb :

„Vid l jsem to na vlastní o i, pane. Tv j p edák Zderad byl zav ražd n a provedl to B etislav, tv j vlastní syn!“

Vratislav cítil, jak se mu to í hlava. Ud lalo se mu mdlo a celá ruka až po rameno mu zmrtv la, takže ji skoro v bec necítil, a navíc pok lesla, jako by mu nepat ila. Rychle si ji p idržel pravicí, aby si toho nik do nevšiml, silou v le ovládl nevolnost a zt žka usedl. V místnosti našt stí vypuklo úplné pozdvižení, jeden mluvil p es druhého a nikdo nikoho neposlouchal, dokud král malátn nepokynul Krásovi, který zvolal:

„Ticho, ticho p eci! Král chce hovo it, ticho!“

Když se sál pomalu utišil, pokynul Vratislav p edákovi, aby usedl ke stolu:

„Držimíre, to, co nám tu vykládáš, je tak neslýchané, že tomu nikdo z nás nem že uv it…“ Op el zmrtv lou levou ruku o stolní desku a t esoucí se pravicí uchopil pohár vína p ed sebou a napil se. „Nejlépe bude, když nám všechno vypovíš od za átku a popo ad .“

Držimír se uklonil:

„Pane, už v era ve er dorazil od hradu posel p edáka Vršovic Božeje a sd lil Zderadovi, že tv j syn B etislav se s ním chce dnes dopoledne setkat. To on ur il místo setkání, je to nedaleko cesty k brodu, taková mýtina v lese, a také p islíbil, že se dostaví jenom on sám. M l prý takové zprávy, které nebyly ur eny pro žádné jiné uši než Zderadovy. Vzkázal totiž, že byl celou noc na brn nském hrad a že mluvil se svým strýcem Konrádem, tvým bratrem. Proto se p edák Zderad domníval, že bude nutné…, že bude d ležité, aby tam jel. Vzali jsme tedy sebou patnáct muž jako doprovod a vyjeli jsme a když jsme dorazili k té mýtin , stál na ní vskutku tv j syn a ekal na nás…“

„Byl sám?“ p erušil jej král.

„Byl, pane, v té chvíli byl… ba dokonce…“ zarazil se Držimír, jako by se rozmýšlel, zda to má v bec íct, „dokonce od té cesty k n mu na tu mýtinu vedla jenom jedna stopa, jeho stopa… A tak jsme my se Zderadem a Krutinou jeli k n mu a naše muže jsme poslali dále, p es brod do podhradí, je to jenom kousek cesty. Pak jsme hovo ili, p edák Zderad cht l v d t, co tedy mluvil tv j syn s tvým bratrem Konrádem, a on…“

Držimír se odml el a n kolikrát zt žka polknul. Vratislav jej pobídl:

„Nu a co? ekl mu to, Držimíre? Co mu vlastn ekl? My víme,“ pohlédl na p edáka Bora, syna Alešova, který sed l také u stolu, „že Konrád B etislava zajal. Bylo nám také e eno, že jej p íštího dne propustil, n kte í naši lidé jej v era odpoledne dokonce vid li v podhradí, ale co mluvil s Konrádem, to m skute n zajímá! Víš to?“

Držimír se chytil ob ma rukama za hlavu:

„Nevím, pane, kdybys mne kolem lámal, nevím! Úpln jsem to za pomn l, z hlavy se mi to vykou ilo. Vím jenom, že o tom B etislav mlu vil, ale nevím co… Po kej…“ zarazil se, „už vím! íkal n co o n jaké pasti…“

„Pasti?“ otázal se král se zájmem, „jaké pasti?“

„Nevím, pane, já si vskutku nemohu vzpomenout… Víš, on tv j syn mluvil celou tu dobu tak, jako by Zderad stál p ed soudem a on byl jeho soudcem, tak to bylo…“ Ulevilo se mu, že našel zase nit svého vypravování: „On obvinil Zderada z mnoha v cí a nakonec… nakonec prohlásil, že sv j slib splnil, že mu pov d l vše, co m l, a tím že s ním už nemá nadále co do in ní! A pak dal znamení a z toho lesa za ním vyrazili jezdci, ani nevím, kolik jich bylo, ale hodn , a ti se vrhli na nás,

hlavn na Zderada! Ten první jej napíchl na kopí… Dál jsem ne ekal a oto il jsem kon , nebo jich bylo tolik, tolik pane, snad celá družina, a my byli pouze t i, jenom t i, pane! Co se stalo s Krutinou, nevím, ten tam z stal, ale mn se poda ilo s Boží pomocí uniknout z toho místa a p isp chat ihned sem za tebou, abych ti podal zprávu!“

Král se rozhlédl a zachytil pohled Bor v, který na jeho pokyn povstal a dvorn se uklonil:

„Dovolíš, pane, abych se toho muže trochu vyptal? Zdá se mi totiž, že to povídání je n jaké zmatené, nebo alespo neúplné…“

Král jenom kývl hlavou, a tak se kastelán hradu Škvorce, na sv j v k už zkušený diplomat, Držimíra otázal:

„ íkáš, pane, žes vid l, jak p edáka Zderada bodl kopím kdosi, kdo vyjel z lesa, je to tak?“ A když posel p ikývl, pokra oval: „Jak tedy m žeš tvrdit, že jej zavraždil syn našeho pána? Vždy jestli ti dob e ro zumím, není jisté ani to, zda je Zderad v bec mrtev! Bodl jej v bec ten lov k, co vyjel z lesa, nebo jsi utekl ješt d íve, než jsi uvid l, co se vlastn stalo?“

Okolo stolu to pobaven zašum lo, jediný, kdo se zamra il, byla královna Svatava. Držimír se podíval na Bora s nevolí a odsekl:

„Moc se, mladíku, nevypínej nad staršími než jsi sám a rad ji lépe poslouchej! ekl jsem jasn , že celá horda bojovník se vy ítila z toho lesa poté, co dal B etislav znamení! A co se tý e toho, zda je Zderad mrtev, sám bych si nade všechno p ál, abych se mýlil, ale že mu probodli b icho, to jsem sám vid l, kopí prošlo skrz! Myslíš, že takovou rá nu je možné p ežít?“

Te m l pobavený smích okolo stolu na své stran Držimír a Bor si uv domil, jak musí být opatrný. Boj o moc, o nové rozd lení vlivu, práv zapo al. P edstíral tedy, že si špi ek nevšímá:

„Dobrá, pane, jen se uklidni a ekni zde králi a také nám všem, co je se Zderadovým bratrem a hlavn ,“ mírn se odml el a podíval se výzv namn na Krásu, který hned zpozorn l, „co dále ud lal syn našeho pána?“

„Co je s Krutinou, nevím,“ odpov d l p edák. „On nejprve tasil me a cht l jít bratrovi na pomoc, z stal proto na mýtin . Jist ho ale také zabili, co jiného? A B etislav… Co ten ud lal? Jak to mám v d t? Vždy to už jsem uhán l sem, pane…“

Držimír se uklonil a všem bylo jasné, že už jim nic nového ne ekne. Král Vratislav se zasmušile díval z jednoho stolovníka na druhého a všichni cítili, jak se náhle všechno kolem nich zm nilo, uv domili si, že v ci se daly do pohybu. Nikdo nic ne íkal, jenom statný kanovník Kosmas se naklonil ke starému proboštu Markovi a n co mu zašeptal do ucha. Ten se smutn pousmál, ale ne ekl také nic, takže nakonec vstal Krása, položil ruku na jílec svého me e a pravil rozhodným hlasem:

„Pane, co se stalo, je hrozné, ale stalo se a nedá se to vzít zp t. Je-li Zderad skute n mrtev, pomoci mu není, ale zde kastelán Bor položil velmi dobrou otázku, na kterou je vskutku nutné znát odpov …“

Up el na krále významný pohled:

„Je v tvém nejvlastn jším zájmu zv d t, co zamýšlí u init tv j syn!“

Král p itakal, nebo myslel ovšem na totéž a byl rád, že to Krása vyslovil:

„Máš pravdu, Kráso, je tomu vskutku tak. Pošli k hradu jízdní hlídku, a to zjistí a hlavn a vy ídí astovi a mé družin , co se stalo! K p edák m a zatím nejezdí, musím se rozmyslet, co ud láme…“

Když Krása odešel, vyzval král Vratislav p ítomné:

„Co si myslíte o tom všem? Kdo z vás má n jaký nápad? Cht l bych slyšet, co si myslíte, ra te p eci!“

Ani te se však nem l nikdo k tomu, aby šel se svou troškou do mlýna, a tak se král zahled l na Bora, nejvyššího p edáka mezi p ítomnými veliteli, a pokynul mu, aby promluvil. Kastelán povstal:

„Je pravdou, pane, že p edevším musíme zjistit, co zamýšlí tv j syn. Jsou vlastn jenom dv možnosti. Jednak je možné, že nechal zabít tvého rádce spíše z osobních d vod . Všichni víme, že Zderad jej mnohdy…, inu, snad myslel…, snad se cítil ve své cti uražen, nevím… Když jsem byl v era ráno na hrad u tvého bratra Konráda, zmínil se o tom, že tv j syn není zcela zdráv. Však jsem ti to už pov d l, ekl p esn , že ješt po tom t žkém ot esu nem že ani na kon sednout. Jak vidno, asi se pé í svého strýce hodn rychle uzdravil…“

Bor nechal svou poslední v tu viset významn ve vzduchu, ihned však pokra oval:

„A potom je druhá možnost, jenom možnost sice, ale taková, že ji nutno mít na pam ti… Je možné, že tv j syn ti zamýšlí vypov d t poslušnost!“

Kolem stolu zavládlo hrobové ticho, jenom kanovník Kosmas a jeho nad ízený probošt Marek si op t n co špitali. Král to uslyšel a tak jej to rozladilo, že bouchl do stolu:

„A co vy dva si tam šuškáte?! ekn te to nahlas, chci to také slyšet! P ikázal jsem, abyste mi radili a ne abyste se tady bavili! Co jsi íkal, Kosmo?“

Kanovník se zarazil. Nejist se podíval na biskupa, ale ten hled l nezú astn n do stropu a nezdálo se, že by mu cht l pomoci. Zatímco sbíral odvahu k odpov di, povstal starý probošt Marek, kterého si všichni vážili pro neobyejnou vzd lanost a moudrost, jež u n j spojovala ráznost ve vedení kapituly s dobrotou jeho srdce:

„Odpus , pane,“ pravil tichým a smí livým hlasem, „necht li jsme t rušit. To nebylo nic tak d ležitého, kanovník Kosmas jenom vzpomenul cosi z historie…“

Rozlad ný král však trval na svém:

„To je jedno, probošte. ekl jsem, abyste radili, tak ra te! Práv ty, o kterém víme, že není knihy, kterou bys nep e etl, tu sedíš jako za ezaný. Co jste špitali? Chci to slyšet!“

Probošt se tedy pousmál:

„Inu, kanovník Kosmas vzpomenul, že už se ast ji stalo v tvém knížecím rod , který této zemi vládne už déle než dv stovky let, že se bratr proti bratru postavil, ale syn proti otci, to že tu ješt nebylo!“

Kolem stolu to zašum lo, ale než mohl král odpov d t, starý probošt se op t pousmál a dokon il:

„A já mu na to odpov d l, že jsou to te asi vskutku n jaké podivné novodobé mravy, protože v zemi, kde jsem se já narodil, jsme toho práv také sv dky…“

Král pozvedl obo í. Všichni v d li, že probošt je N mec a také ihned pochopili, na co naráží, nebo císa Jind ich m l p i svém tažení do Itálie t žkosti p edevším proto, že se mu bou il jeho nejstarší syn Konrád.

Na chodb se rozlehl dupot a než se stolující vzpamatovali, dve e se rozlet ly a stál v nich Krása:

„P ijel Krutina, pane!“

„Cože?“ vyk ikl král, „Krutina že p ijel? Kde je? Rychle, rychle, a vstoupí:“

Krása se oto il, ale to už do dve í vstupoval pomenší útlý muž, zrovna tak zaprášený a špinavý jako Držimír; bylo na n m vid t, že práv sesko il z kon . Stále zhluboka oddychuje, král v lov í Krutina vyhrkl:

„Pane, tv j syn B etislav zavraždil p edáka Zderada, mého bratra a tvého v rného rádce, a chystá vzpouru a rebelii!“

V místnosti op t vypukl neklid, král jej však ztišil rozhodným gestem a obrátil se k p íchozímu:

„Uklidni se, Krutino! Trochu vydechni a pak mluv, srozumiteln a jasn . Nám je velice zapot ebí tvých zpráv! Jaký hrozný osud potkal tvého neš astného bratra, to už jsme syšeli od Držimíra, který dorazil p ed chvíli. V , že je mi toho velice, velice líto! Zárove jsem rád, že jsi byl tohoto osudu ušet en a mohl k nám p ijít, nevíme totiž dob e, co se d je a co nám bude do in ní. M j velitel rozeslal posly a hlídky a ty te rychle pov z, co víš. Byl jsi u toho, vid l jsi vše na vlastní o i?“

„Ano, pane,“ p isv d il Krutina hlasem, ve kterém se vztek mísil s hr zou, „jako te vidím tebe!“

„A co se stalo? To B etislav Zderada vlastní rukou zabil? Mluv p eci!“

Krutina zaváhal:

„To ne, pane,“ odpov d l po pravd , „zabili jej t i jeho velitelé, Borša, syn Olen v a Nožislav s Držikrajem, synové Lubomírovi, ale na jeho p íkaz! Byla to past! Tv j syn slíbil, že bude sám, až se s ním setkáme. Taky byl, ale když rozmluva skon ila, zahvízdal a ti t i vylet li

z lesa a vrhli se na mého bratra! Nabodli jej na kopí, vyzvedli ze sedla a p ibili k zemi. Tak to bylo, pane, vid l jsem to na vlastní o i!“

„A co ty,“ zeptal se tiše král, „co ty jsi d lal? Jak to, že tebe nezabili? Bylo jich p ece ješt více, ne? Držimír zde mluvil o celém oddílu…“

„To ne, pane,“ zaváhal trochu Krutina, „oni byli jen ty i. Tv j syn a ti t i, víc jich nebylo, ale já p esto nemohl nic d lat! Cht l jsem bratra bránit me em, ale tv j syn mne zatla il kopím, nemohl jsem nic u init. Držimír utekl hned ze za átku, snad ani po ádn nevid l, kolik jich z toho lesa na nás vyrazilo…“

Biskup Kosmas se naklonil k uchu královny Svatavy, která mu sed la po boku, ale hned si vzpomenul, jak dopadl jeho jmenovec, a tak se jenom kousl do rtu. Král se podíval na zkroušeného Krutinu:

„A te mi ekni, co mne zajímá nejvíc! Pro myslíš, že m j syn p i pravuje vzpouru a rebelii proti mn ? On n co takového ekl?“

Zderad v bratr byl znovu donucen zavrt t hlavou, ale pak se hrd nap ímil:

„Pane, o tom ne ekl ani slovo, ale pohle , on celou tu v c nesmírn chyt e p ipravil! Už v era odpoledne, když k nám poslal Božej svého bojovníka, p esn v d l, co chce ud lat, a když, když…“ zaváhal a hlas se mu zachv l smutkem, „když byli hotovi s tím ohavným inem, p ehnali se kolem mne v nejvyšším trysku, jako by se hnali do útoku!“

„A kam se tak hnali?“ sko il mu do e i král. „Sem k nám?“

„Ne, pane, k brodu p ed hradem a ke svému ležení.To já jsem se hnal sem, co k sta il, abych t varoval. Tv j syn mluvil tak zvláštn …, jako by Zderad stál p ed soudem a on byl jeho soudce, práv tak! Slíbil, že mu poví, co mluvil na hrad se svým strýcem, a to bylo to, co mého bratra tak zajímalo. Toho však B etislav moc ne ekl, jen o jakési pasti mluvil, do které p i útoku na hrad upadl, a vinil proto Zderada ze zrady…“

„Past? Jaká past?“ zeptal se zamyšlen král. „Držimír rovn ž mluvil o pasti. Co se tady d je? M že mi n kdo pro spásu mé duše íct, co se to tady vlastn d je?!“

U stolu povstal Bor Aleš v, odkašlal si a ujal se slova:

„Myslím, pane, že vím, nebo alespo tuším, o co by mohlo jít. Když jsem byl v era u tvého bratra na hrad , abych s ním tvým jménem vedl jednání – a ty, Krutino, jsi byl p eci u toho – ekl kníže Konrád mezi jiným, že naše jízda, která úto ila na hrad, si po ádn rozbila nos. Když jsme pak odjížd li, všiml jsem si p ed hradem dlouhého a širokého p íkopu, prolomeného po útoku jízdy, protože v n m ješt ležely ko ské zdechliny. Myslím, že to je ta past, o které mluvil tv j syn…“

„Ano, ano, tak to bylo!“ zvolal Krutina. „Tak to ekl! On vinil mého bratra z toho, že jej i s celou družinou do té pasti poslal, tak to bylo! Ale to není pravda, Zderad o tom p íkopu jist nev d l…“

„Jak to víš, že nev d l?“ zeptal se suše kastelán Bor. Král se na n j udiven zahled l, ale hned se oto il ke Krutinovi.

„Nev d l, pane, ur it nev d l,“ zvolal p edák Domašic , „on, on… on nikdy nic o žádném p íkopu ne íkal…, ani mn ne, nikdy, a…“

„Že ne íkal, nemusí ešt znamenat, že také nev d l,“ namítl st-íz liv Bor a p edstíral, že nevidí vzteklé pohledy, kterými jej Krutina pro bodával. Oto il se naopak zcela klidn ke králi:

„Jestli dovolíš, pane, rád bych se ho zeptal ešt na jednu v c, pro tože mám dojem, že po tom všem, co jsme slyšeli, t žko mluvit o záke né vražd ! P edák Zderad je mrtev a zodpov dnost za to nese tv j nejstarší syn, to se zdá být jasné, ale jinak… Odpus , ale mn to, co tv j syn u inil, spíše p ipadá jako…“ trochu zaváhal a rozhlédl se kolem sebe, p i emž utkv l pohledem na biskupu Kosmovi, „jako napln ní Božího soudu!“

V místnosti to zašum lo, ale kastelán se znovu obrátil ke Krutinovi:

„Poslyš, pane, tv j p ítel Držimír tady vypov d l, že vás na tu sch zku v lese provázelo patnáct jezdc , je to tak?“ Když oslovený jenom p ikývl, pokra oval: „A vy jste je poslali dále cestou k hradu a jeli sami tam, kde na vás ekal princ B etislav, na tu mýtinu. Že další t i jezdci jsou v lese ukrytí, to jste v d t nemohli, ale náš Spasitel ví všechno. Kdyby vás varoval, tak byste vy všichni i s celým oddílem p ijeli až na to místo, na tu mýtinu – a B etislav by tak jist nemohl u init to, co u inil. Není to tak?“

Krutina sklopil hlavu, t žce polknul a jenom ml ky p ikývl, zatímco biskup Kosmas pozvedl o i k nebi a n co si sám pro sebe zašeptal tak tiše, že to ani královna po jeho boku nezaslechla. Král zat ásl hlavou jako by cht l zahnat no ní m ru a p itom si uv domil, že se mu mez itím úpln vzpamatovala levá ruka. Zk ížil ob paže na prsou a pozna menal:

„To je všechno hezké, ale co z toho? Stejn nevíme, co m j syn zamýšlí, a proto také nevím, co máme d lat!“

Všichni ztichli, pono eni do svých myšlenek, a vtom zaslechli, jak se za dve mi op t vzmáhá hluk. Kroky stráží se zrychlovaly, ozývalo se dupání a výk iky, pobíhání a t eskot zbraní. Král se udiven rozhlédl, ale to už se rozrazily dve e a dovnit vlet l op t velitel Krása, roz ilený na nejvyšší míru. V temných o ích se mu to jenom blýskalo špatn potla ovaným vztekem:

„Pane, jsme obklí eni! P ed bránou je jízdní vojsko, nejspíše asi tv j syn se svou družinou, obstoupili celý klášter kolem dokola! Sta ili jsme sice zav ít a zap ít bránu, takže sem hned nevpadli, ale jestli budou chtít…“

Krása se podíval na svého pána tak, že král okamžit pochopil, jak je situace vážná, protože svého velitele dob e znal a tak roz ileného jej snad ešt nevid l. Vzpomn l si na slova probošta Marka a cítil, jak

se mu v b iše sev ela železná obru . Silou v le se op t p inutil ke klidu:

„Co se dá d lat, Kráso? Kolik zde máš muž ?“

„N co p es ty i sta, pane,“ odpov d l tázaný, „zbytek tvé stráže je s r znými úkoly u vojska nebo na cest k tvé družin a k p edák m. Stáhl jsem je samoz ejm ihned všechny sem kolem hlavní budovy, protože jinak se nelze bránit!“

„A pro ne?“ otázal se král. „Klášter má p ece vysokou kamennou ze , skoro jako hradbu, a ta není jist tak rozlehlá, abys ji nemohl obsadit a bránit!“

„Ale pane,“ namítl Krása, „ty zapomínáš, že nejsme na hrad , ale v klášte e! To není hradba, ale práv jenom ze , sice kamenná a dost vysoká, ale bez ochozu. Jak ji bránit, když se za její h eben nem žeme postavit?“

Král Vratislav se zastyd l, že na tak jasnou v c nepomyslil a zároveň si uv domil, že je v této chvíli naprosto odkázán na v li svého syna. Velitel Krása mu to ihned potvrdil:

„Pane, jestli se tv j syn rozhodne sem vpadnout, nem žeme tomu nikterak zabránit, sta í mu jen vylomit bránu, ba dokonce jen p inést n kolik žeb ík … Kdyby se t cht l násilím zmocnit nebo ti dokonce ublížit, my t budeme bránit do poslední kapky krve, ale pomni, že je nás ty i sta, zatímco tv j syn má skoro dva tisíce muž !“

Krále se zmocnil nesmírn silný pocit, že je úpln sám. Ani stínem nepochyboval o tom, že by jej jeho stráž do posledního muže bránila, ale v o ích mnoha p ítomných zahlédl hluboké stíny tajných myšlenek. P ímo hmatateln cítil, že všichni zú astn ní už pochopili, co se venku odehrává, že jsou si všichni v domi, že skute né nebezpe í hrozí pouze jemu osobn a nikomu jinému, že všichni ostatní mohou celkem v klidu vy kat, jak se v ci v p íštích chvílích, hodinách a dnech vyvinou. Jako by však zárove s tím projel temnotou jeho myšlenek zá ivý blesk poznání. Ano, ekl si v duchu, mají pravdu, toto je záležitost v prvé ad osobní. Jenom naše, mezi námi dv ma, otcem a synem, a proto ji musím vy ídit jenom já sám. Dokud jsem naživu, mám nad ji… S p evahou zkušenosti t iceti let panování, b hem nichž se musel vyrovnat s mnoha podobnými situacemi, vstal klidn a vznešen ze své ho místa:

„Dobrá, Kráso, jsem ti vd ný za v rnost, která ctí udatné bojovníky, ale myslím, že toho nebude t eba. Znám svého syna dob e a ne myslím, že napodobí svého d da a vpadne s me em v ruce do klášte ra, kde na n j také ne eká žádná nev sta, ale jenom jeho starý otec…“ a král se zasmál, jako by byl na pražském hrad a sledoval veselé kousky šaška Janka. „A krom toho, kdyby sem cht l vpadnout, tak už by tu byl, nebo je to rázný muž a udatný bojovník. Zven í však te žádný t esk boje nedoléhá. Víš co? A jeden z tvých muž projde

rychle malou brankou a zeptá se venku mého syna, jestli nechce vstoupit a poobdvat s námi!“

A král Vratislav se vznešen posadil. V místnosti to zašumlo. Krása rychle odchvátal, zatímco u stolu vypukl hlasitý hovor. Krutina se krátce objal s Držimírem, kastelán Bor se vážn bavil s proboštem Markem, královna s biskupem Kosmou a její dámy štbetaly jako husy na rynku. Jenom kanovník Kosmas si utel zpocené elo, vylovil z hlubboké kapsy voskovou destiku a malé ostré rydlo a máral si n jaké poznámky, které zjevn necht l zapomenout. Král se usmál na svého syna Bo ivoje, který sed l vedle n j a p es st l i na oba nejmladší syny, Vladislava a Sob slava, ale ti jeho pohled nevnímali. Posléze zachytil alespo pohled královny. Byl by si s ní rád promluvil alespo pár slov o samot , ale dob e v d l, že to te nejde.

Netrvalo dlouho a dve e se op t otev ely. Vstoupil Krása a s ním ješt jeden bojovník; byl špinavý a zaprášený a také trochu zkrvavený. Oba se zastavili p ed králem a Krása pravil:

„Pane, poslal jsem k tomu vojsku venku podle tvého p íkazu bojovníka, aby vy ídil tvá slova; tak se také stalo… Ale je tu lepší posel,“ ukázal na svého pr vodce. „Toto je Prost j, len tvé stráže. Jeho jsem poslal ješt s jinými podle tvého rozkazu do ležení k brn nskému hradu hned poté, co sem p išel Držimír, aby zpravili tvou družinu o tom, co se stalo. Vše ostatní už ti ekne sám.“

Bojovník se celý nesv j uklonil, protože nebyl zvyklý mluvit p ed takovým panstvem:

„Inu, jaké velké povídání, pane… Neujeli jsme odsud ješt ani míli, a proti nám celé vojsko! Než jsme se vzpamatovali, obstoupili nás a všechny zajali, ani jeden z nás neutekl. Nebojovali jsme a oni také žádného z nás nezabili, jenom nás spoutali a vedli dále s sebou, zp t ke klášteru. Vyptávali se nás, zda sem n kdo v poslední hodin dorazil, ale my jsme to nev d li a tak jsme ani nic ne ekli. Mne jediného potom zavedli k tvému synovi…“

„Vid l jsi jej tedy?“ zeptal se král. „Co ti íkal?“

„Vid l, pane, jako te vidím tebe,“ p isv d il Prost j, „byl to tv j syn B etislav a ekl mi toto…“ Zamyslel se pon kud, aby nic nespletl a ne zapomn l: „Byly to t i v ci. Za prvé…“ zvedl palec levé ruky a poklepal si na n j, „ti mám vy ídit, že to co u inil, u init musel, protože to byla Boží v le,“ a bojovník zabrousil mimod k pohledem k biskupovi, jako by od n j o ekával potvrzení nebo odmítnutí t ch slov, ten však jen obrátil o i n m ke stropu. Posel se oto il zp t ke králi a zvedl ukazovák:

„Za druhé pravil, že musel opustit své stanovišt , aby se vyhnul pomst a uchránil svou družinu p ed nebezpe ím, a za t etí…“ natáhl prost edník, „mám vy ídit, že s tebou chce hovo it, než zlí lidé dojdou tvého sluchu!“

Prost j se odml el celý pyšný, že dokázal slova tak d ležitá p esn p edat a nic nezapomenout. Král Vratislav se hrd nap ímil a rozhlédl se kolem stolu:

„Tak co, ne íkal jsem to? Znám svého syna dob e a pravím vám, že n co jiného je in t eba i nerozvážný a n co jiného zrada svého otce a také panovníka! Dobrá," obrátil se k poslu a veliteli své stráže, „a tedy vejde s n kolika muži a usedne s námi ke stolu! Co mu brání?"

Prost j namítl:

„Odpus , pane, ale sem do kláštera tv j syn nevstoupí! ekl mi na rozlou enou, že když svolíš k rozmluv s ním, nutno tak u init mimo tyto zdi…"

Král si nespokojen p ejel rukou po brad :

„Co na to povíš, Kráso?"

Oslovený však jenom ml ky rozhodil rukama a pokr il rameny. Vratislav se zamyslel. Pochopil, že bezprost ední nebezpe í mu nehrozí. Z poslových slov jasn vycítil, že B etislav rozhodn nechce vsadit všechno na jednu kartu. Uv domil si, že získal trochu asu a že bude nutno tuto výhodu pokud možno pevn podržet v ruce. Zeptal se tedy Prost je:

„Vidím, žes celý potrhaný a také krví pomazaný, jsi snad zran n?"

Otázaný, neznaje královu vlastnost, zám rn v hovoru p eskakovat na podružné v ci a klást ne ekané otázky, p ekvapen polkl a vykoktal:

„Ne, ne, pane… Vlastn ano, ale je to jenom šrám…" a pozvedl levou paži, na níž byl rukáv haleny hned pod ramenem pro íznutý a pod ním vykukoval kus krvavého hadru. „Když jsme na cest narazili na jezdce tvého syna, snažil jsem se jako jediný dostat obloukem kolem nich do lesa, ale st elili po mn , a tak jsem radši zastavil. M l jsem št stí, šíp projel jenom halenou a roz ízl mi k ži, to nic není!"

„To je dob e, Prost ji," odv til král, „já t totiž pošlu zpátky k B etislavovi. On už t zná a tak toho využijeme. Tímto t jmenuji prozatímním hlavním poslem a vyjednava em, než uvidíme, co dál. B ž si te trochu odpo inout a a t m j ranhoji lépe ováže. My se zatím domluvíme a pak ti nechám vzkázat, co pojedeš íct mému synovi. Je ti to jasné?"

„Ano, pane, d kuji ti!" vyhrkl bojovník celý š astný nad tím neočekávaným vyznamenáním, z jakých už nejednou vzaly sv j po átek závratné kariéry prostých bojovník , ba i celých rod . Uklonil se panstvu a rychle odešel. Král se obrátil k ostatním:

„Moji milí, všichni jste slyšeli, co se událo. Te je nutno se poradit, co dál. K této porad nech zde z stanou jen ti z bojovník stráže, které ur í jejich velitel Krása a pak ti p edáci, kte í jsou zde v klášte e. Z mých syn potom Bo ivoj…" pohlédl omluvn na svou ženu, která však sama dob e chápala, že nelze jinak a že na d v rný rozhovor mezi ty ma o ima si musí ešt po kat. Povstala k odchodu a s ní i všech

ny ženy a duchovní, biskup Kosmas se svým jmenovcem kanovníkem, probošt Marek i b evnovský opat Klement se svým místním rajhradským proboštem Vilémem. Dva nejmladší synové královi se také zvedli, Vladislav s velkou chutí a Sob slav naopak se z etelnou nevolí. Krá sa mezitím rychle p ivedl své t i nejd ležit jší podvelitele. Král z stal s nimi, se svým synem Bo ivojem a p edáky Borem, Držimírem a Krutinou o samot . Rozesadili se kolem stolu a Vratislav se nejprve zeptal:

„Co se d je venku, Kráso?“

„Venku je celkem klid, pane,“ odpov d l velitel, „jízdní družina tvého syna obklopila celý klášter, ale z stává jen na blízký dohled, jsou dost daleko od zdi. Sesedli a drží se ve stínu strom , venku je velké horko. Kon ale neodsedlali, jsou v pohotovosti. Hlídají dob e okolo, ale útok na nás nep ipravují, alespo co m žeme vid t. Mám hlídky na každé st eše a hlavn z kostelní v že je vid t dost daleko…“

„Dobrá,“ ekl král. „M j syn se mnou chce hovo it, ale sem p ijít ne chce. Co navrhujete? Nejd íve ty, Boreši, už jsem si všiml, že jsi i p es své mládí hlava otev ená!“

Oslovený se zard l tou chválou z nejvyšších úst a blaho e il si, že byl p edev írem ve er po ztroskotání B etislavova útoku tak duchap í tomný a nabídl se jako první, že p jde ráno do brn nského hradu vyjednávat. Díky tomu nebyl dnes v ležení, ale u krále a na vlastní o i vid l, jak v ci dostávají spád. Rychle potla il prudké bušení srdce a opatrn odpov d l:

„Je to velice zapeklitá v c, pane, to všechno je velmi složité. Ptáš-li se, zda máš pohovo it se synem, pak myslím, že jist ano, nutno je nom vymyslet kde a za jakých okolností. Ješt d ležit jší však je uvedomit si, že nastala prazvláštní situace!“

Král Vratislav kývnutím p isv d il, že si myslí totéž a kastelán Bor rychle pokra oval, než mu snad n kdo z ostatních sko í do e i. Velmi dob e si uv domoval, že se práv ocitl v rozhodující chvíli celého svého života. M l ze všech p ítomných nejlepší karty k využití situace pro vlastní polepšení, nebo Krása a jeho velitelé sice stáli králi velmi blízko, ale byli to pouzí bojovníci, zatímco ostatní dva p edáci byli p íliš zam stnáni Zderadovým osudem a svou touhou po pomst :

„Pohle , pane, tv j syn se svou družinou opustil ležení. To je nejprve vážné oslabení našeho úsilí dobýt brn nský hrad, celá jižní strana je te otev ená. Našt stí máme as, protože dnes je teprve druhý den lh ty z t ch t í, které si v era ráno vyžádal kníže Konrád na rozmyšlenou. Mohli bychom tedy ješt dnes kruh kolem hradu op t stáhnout. Což o to, lidí na to máme dost, ty dva tisíce, které tv j syn odvedl, zase až tolik neznamenají. Jestli tv j bratr nevyužil hned t chto hodin, aby vyrazil z hradu a zachránil se út kem, tak se tam na severu za e kou Svratkou celkem nic nezm ní. Horší však je, že nemáme v bec žádnou možnost, jak se ke hradu dostat!“

Vratislav se zasmušile podíval na Krásu, který se rovn ž tvá il usta ran , ale p edák Bor hned pokra oval:

„To jsem myslel svými slovy, že je to celé zapeklité! Pohle , pane, tak jako tvé vojsko obléhá u brn nského hradu tvého bratra, obléhá tv j syn te tebe tady v klášte e! Tak jako zadržel Krásovu hlídku, m že zadržet kohokoliv, na to má síly dost. A navíc," zadíval se králi do o í, „i když zjevn se sem dovnit nedere, ani ty nem žeš odsud jen tak odejít. Pokud to tv j syn nedovolí, nem žeš se t eba ani spojit se svou družinou a pozvat ji sem, nebo se odebrat k ní, kde bys byl v bezpe í, jist v tším než zde!"

Lov í Krutina, který s nevolí pozoroval, jak se mladý p edák chyt e dostává do pop edí a do královy p ízn , odfrkl a namítl sk ípavým hlasem:

„To je všechno jasné, Boreši, ale nutno myslet dál! Dobrá, my tu te sedíme za zdí a B etislavova jízda je všude okolo, ale co dál? Myslíš, že to tak bude v n ? Že sem nevrazil a svého otce zatím násilím neohrozil, to pravda, ale víme, co takového divocha napadne zítra? Odpus , pane," obrátil se p ímo ke králi, „že to tak musím íct, je to tv j syn, ale já jsem jej te poznal tak zblízka, že bych si tuto zkuše nost býval rád ušet il. Na druhé stran , naše vojsko p ed brn nským hradem už zjistilo, že se n co d je, všichni vidí, že B etislavova druži na zmizela. Ptají se, co se to d je, a brzy se podle toho za ídí!"

„Pravdu díš, p edáku Krutino," ozval se zdvo ile Krása a obrátil se ke králi: „Pane, znám astu natolik dob e, že mohu asi odhadnout, co ud lá – pošle ihned svoje lidi na volné místo a taky k p edák m. Hned vedle B etislava na západ leží Božejovi Vršovici, ti se rovn ž posunou a kruh kolem hradu se uzav e. Bude, pravda, trochu idší, než byl p edtím, ale je to po ád dobrých osm tisíc muž , to sta í…"

„Ano," vmísil se op t do hovoru Bor a okázale Krutinu ignoroval, „také si to myslím, pane, a v tom je navíc velká výhoda – tím se totiž odd lí družina tvého syna od hradu… Nesmíš zapomínat, že je zde také nebezpe í, že by se tv j syn mohl spojit se svým strýcem!"

Vratislav zasmušile p ikývl, protože s tím vskutku zatím po ítat mu sel. Když to vid l p edák Držimír, rozhodl se také p isp t se svou troškou do mlýna:

„Krutina má pravdu, pane, nutno uvažovat, co bude dál. Myslím také, že by bylo dob e, aby ses spojil se svou družinou, jenom nevím, jak to ud lat!"

Král se podíval na své velitele, ti však ml eli, a tak se obrátil p ímo k Borovi:

„To pravda, rád bych tak u inil. Tys hlava otev ená, Boreši, pora , co d lat…"

Kastelán se v duchu pousmál nad vzteklými pohledy, jež si vym nili oba p edáci a pravil:

„Pane, v této chvíli je ze všeho nejd ležit jší získat as! Pohle , tv j syn zde stojí, ale chová se slušn , to nutno podpo it tím, že s ním promluvíš. My všichni ti v tom budeme rádi nápomocni, budeš-li si to p át… Pak je nutné vyslat posly k astovi, ale tak," obrátil se ke Krásovi, „aby k n mu došli, a to je myslím tvoje starost, veliteli! Bylo by snad možné vybrat zkušené lidi z tvé stráže a vyslat je tak, aby se n jak pokusili obejít to vojsko venku a za jeho zády dorazili k naší družin . asta a p edáci možná sami od sebe uzav ou kruh kolem hradu, sem k nám ale nemohou! Tak jako zadržel B etislav hlídky a posly od nás, m že p ece zadržet kohokoliv, kdo by se cht l dostat sem k nám! Jediná možnost by byla, ude it na n j mocí, ale to nelze u init, alespoň prozatím ne… Nehled na to, že by bylo t žké to za t chto okolností v bec p ipravit a znamenalo by to otev enou válku v našem vojsku, musela by se toho ješt k tomu ú astnit taková síla, že by z celého obléhání hradu nez stalo skoro nic!"

Král praštil rukou do stolu:

„To je ale zpropadená v c! Máš pravdu, Boreši, úplnou pravdu. Já ti rozumím a íkám vám všem, že jsem rád a d kuji Bohu, že mi t postavil v této t žké chvíli po boku! M j Zderad mi tak chybí… Celá vý prava se hrozí zhroutit jako špatn postavená chatr … Pro jenom musím mít takové starosti?!"

Kastelán se vít zoslavn podíval na své dva odp rce a ti pochopili, že vyhrál. Byl na nejlepší cest , zaujmout místo zabitého prvního rádce, i když k cíli bylo ješt daleko.

Král se obrátil ke Krásovi:

„Má p ece pravdu, ne? Zlomit silou B etislava a rozehnat jeho družinu, na to by bylo zapot ebí n kolika tisíc muž ! Já vím, jak jsou mu oddaní, kdybychom je napadli, budou bojovat jako lvi! Ne, to nelze, nehled na to, že by bylo v bec nesmírn t žké, to provést. On s n ím takovým jist po ítá, musí po ítat, a má se na pozoru, nebylo by možné jej ne ekan p ekvapit. P edáky by tím nebylo v bec možno pov it, než bych jim to vysv tlil, než by se domluvili… Kdepak, ti tak tak pochopili, že je v bec nutné táhnout sem na Moravu! Jedin má družina, ta by to snad zvládla, ale je jich samotných na to málo, jen t i tisíce… A já p ece nemohu jen tak hnát astu proti družin svého syna! A krom toho, nejpozd ji tehdy by bylo veta po celém obležení a potrestání odbojného Konráda…"

Všichni ml eli, a tak se slova op t ujal kastelán Bor:

„Ano, v c se má tak, že lze sice pokra ovat v obležení brn nského hradu bez prince B etislava, ale nikoliv proti n mu. Bu je nutné ponechat jej na pokoji a pokra ovat v obléhání, nebo se obrátit mocí proti n mu a potrestat jej za t žkosti, které našemu pánu iní, ale obléhání se vzdát. T etí možnosti není…"

Král rázn uzav el:

„Pravdu díš! Abychom toto mohli rozhodnout, nutno mi s B etislavem promluvit. Ra te te , jako to co nejlépe u init.“

Tentokrát se ozval Krása, jenž už si mezitím celou otázku promyslel a ekal jenom na svou p íležitost:

„Myslím, pane, že v tom ti mohu poradit. Tv j syn nechce sem a ty také nemáš pro k n mu utíkat; ty jsi pán této zem a navíc jeho vlastní otec! Pohle , hodinu jízdy odtud na jih, dál po cest k hranici bavorské východní marky, je místo, kterému se íká Poho elec; tam se tato cesta rozd luje v n kolik sm r . Jeden vede dále na jih do Rakous, jiný na západ k tvému hradu Znojimu a ješt jiný na východ k hranici se zemí panonskou. Stojí tam na tom rozcestí kr ma, osam lá, ale dost velká, majitelem je jeden zámožný N mec. Navrhuji setkat se s B etislavem tam!“

Král Vratislav se netvá il odmítav , takže Krása pokra oval:

„Prost j mu vzkáže, aby vzal dvacet jezdc a vydal se po cest k Poho elci, to my m žeme z kostelní v že ohlídat. Když uvidíme, že tak u inil, vezmeme též dvacet jezdc , vyrazíme za nimi a setkáme se v té putyce!“

Král pokyvoval hlavou, ale Krutina, který cht l dát najevo starost o jeho bezpe nost, namítl:

„Ale co se stane, pane, když tv j syn na toto ujednání p istoupí jen proto, aby t hned za bránou i s tvými dvaceti jezdci zajal?“

Vít zoslavn se podíval na Bora, který ne íkal nic a jenom doufal, že hlupák se se své odm ny do ká. Nemýlil se, nebo král jenom pohrdav odfrkl:

„To myslíš vážn , Krutino? Toho se v bec nebojím. O sv j život strach nemám a navíc v ím slovu svého syna. Chápu, že ty s tím máš potíž, ale já jej znám a vím, že je jen nutno dob e poslouchat, na co své slovo vlastn dal… A kone n , kdyby mne cht l skute n zajmout, tak už te sedím v poutech v jeho ležení, nebo sedí on zde v této jizb . Jak dlouho myslíš, že by se ty i sta Krásových muž bránilo t m dv ma tisíc m tam venku?!“

Krutina zahanben ml el, ale král už si jej nevšímal a obrátil se op t k veliteli své stráže:

„Ud lej, jak jsi pravil, a ješt mu nech vy ídit, že u rozmluvy samé budeme jenom my dva a z každé strany nanejvýš ješt t i další. M že být i mén , ale nejvíce t i. Se mnou p jdeš k jednání ty, Kráso, m j syn Bo ivoj, aby se n co p iu il, a také Bor z rodu Alšova, kterého chci mít po svém boku. Dvacet jezdc ze stráže a nás doprovodí, ale vy dva,“ obrátil se na Krutinu a Držimíra, „vy si zde v klášte e odpo i te, máte toho jist zapot ebí. Probošt vám p id lí jizbu…“

Oba p edáci se po sob zahanben podívali a sklonili hlavy. Krása vyšel na chodbu a dal si zavolat Prost je, který rychle odkvapil s d ležitým sd lením.

Král v syn podmínky bez jediné zm ny schválil, a tak už za malou chvíli vyrazila zpoza strom u klášterní zdi skupina jezdc s B etislavem v ele. Poté se otev ela okovaná brána kláštera a král Vratislav vyjel za nimi, obklopen dvaceti vybranými bojovníky osobní stráže s Krásou v ele. Brána se zase zav ela, ale netrvalo dlouho a objevili se v ní t i mniši s vozíkem za dv ma mulami a klidn si to zamí ili k obléhatel m. Na pokyn svého opatrného pána, opata Klementa, si cht li v nejisté situaci naklonit i p ípadné nové pány, a tak probošt Vilém nechal vyvalit ze sklepa t i soudky medoviny a mniši je na vozíku odvezli žíznivé B etislavov družin , která je s povd kem p ijala – když si ovšem nejprve p ed nimi všichni t i mniši sami po ádn p ihnuli a p e kali to bez úhony.

Zatímco B etislavovi bojovníci popíjeli ve stínu strom vyhlášenou rajhradskou medovinu, sledováni bd lými zraky královské stráže z klášterních st ech, dorazily ob jezdecké skupiny zanedlouho k Poho elci. Doprovod z stal na dvo e rozlehlé stavby, kde jim na B etislav v p íkaz vyvalil kr má rovn ž soudek studené medoviny, zatímco osm nejvznešen jších ú astník se odebralo k porad do nejlepší místnosti kr my, ve které vládl p íjemný chládek. Bojovníci na dvo e sice po sob pokukovali nejprve trochu nevraživ , ale brzy se poznali známí a dokonce i vzdálen jší p íbuzní v obou družinách. Netrvalo dlouho a všech ty icet jezdc obou znep átelených tábor svorn popíjelo ve stínu obrovské košaté lípy, který pokrýval tém celý dv r.

V jizb zatím zasedli za bytelný dubový st l z jedné strany král, kterému po boku sed l z pravé strany kastelán Bor a z levé syn Bo ivoj, zatímco na kraj lavice se usadil velitel Krása. Naproti nim se posadil B etislav, jehož doprovázeli jeho noví podvelitelé, nebo žádného ze svých t í nejbližších velitel , zú astn ných na Zderadov tre stu, s sebou rad ji nevzal.

Když se muži rozesadili v p íjemn chladné jizb , zavládlo napjaté ticho. P edevším B etislav a jeho otec se po sob pátrav dívali, jako by odhadovali, nakolik se v ci mezi nimi zm nily od posledního setkání na erveném kopci. Uplynuly od té doby sice pouhé dva dny, ale mezi nimi se n co zásadního zm nilo. P edevším Vratislav by rad ji promluvil se synem o samot , avšak dob e chápal, že už to není možné, že jeho syn by na to nemohl nikdy p istoupit a že tedy musí jednat, jako by hovo il s nep ítelem.

B etislav se kone n naklonil nad st l a zdvo ile zahájil:

„Pane, jist se ptáš, co d lám se svou družinou u rajhradského kláštera, ale v z, že se udály d ležité v ci, které ti to oz ejmí. Mnoho z toho, co se stalo, stalo se velmi ne ekan a já sám mám velkou starost, abych se v tom vyznal. Mám pocit, jako by se v ci daly do pohybu takovou rychlostí, že mám co d lat, abych si je sta il všechny srovnat v hlav . Hlavn to, co se stalo dnes dopoledne, co jsem u inil, protože jsem jinak nemohl, to jsem ti cht l co nejrychleji sám sd lit, ale

mezitím jsem se dozv d l, že už jsi dostal zprávu od jiných. Inu, nedá se nic d lat, ale pomni, že každý soudce, a panovník p edevším, má vynést soud až tehdy, když vyslechl ob strany!“

To byl dobrý úvod, pomyslel si král Vratislav s uspokojením. P estože poci oval lítost nad osudem svého rádce a nesmírn se na syna hn val, nemohl v srdci potla it ani pocit hrdosti nad ním. Podíval se tedy zp íma do jeho ledových o í a odv til p ísn :

„Synu, už jsem slyšel z n kolika úst, co se stalo v posledních dvou dnech, ale velmi rád si to poslechnu i od tebe!“

B etislav tedy vypráv l nejprve o svém útoku na strýc v hrad, p i emž neopomn l zd raznit Zderadovu roli p i p edchozím rozd lování úkol a otev en jej p itom obvinil ze zrady. Protože u rozmluvy nebyl nikdo, kdo by se cht l mrtvého p edáka p íliš zastávat, povzdechl smutn sám král:

„Synu, vskutku nevím, jestli Zderad v d l o tom p íkopu, ale neumím si p edstavit, pro by to m l tajit a posílat t v dom do takové pasti!“

P estože i na to m l B etislav pádnou odpov , ne ekl nic. Za al místo toho vypráv t, co zažil v era dopoledne na brn nském hrad a p itom zd raznil, jaký d kaz o Zderadov zrad dostal od strýce Konráda. Král na ta slova nic nenamítal a tak se osm lený B etislav pustil do posledního a nejt žšího dílu. Popsal otci dnešní dopoledne, p i emž neváhal opakovat ani staré k ivdy, kterých se mu od Zderada dostalo, p estože mu p i tom bylo v p ítomnosti ostatních dost trapn . Vynechal jedin otázku prvorozenosti a nároku na stolec. Celé vypráv ní zakon il tím, že svou pomstou, ke které se p ihlásil jako k osobní v ci své cti, možná také ud lal službu v ci smíru mezi králem a jeho bratrem. To byla špatn volená slova, nebo krále Vratislava velice rozladila:

„Jak si to p edstavuješ?! Jsi snad ty pánem této zem , abys rozhodoval o t chto v cech? Co se tý e všeho ostatního, nechci to za tím rozhodnout. Tys jmenoval sám sebe soudcem a také jsi rozsudek vykonal, a k tomu ti íkám tolik, že jestli jsi dob e u inil, nebude nikomu lépe než tob , ovšem pakli zle, bude h ích tv j stát ve dve ích…“

Zatímco jeho syn i všichni ostatní hloubali nad smyslem t chto podivných slov, král Vratislav pokra oval:

„Co se stalo, stalo se a to nelze zm nit, je však nutno se zamyslet nad tím, co bude dál. Co zamýšlíš dál u init, synu?“

B etislav v d l, že musí dát velký pozor na to, co ekne. Lhaní, kterým se mu tak asto zdály být takovéto politické a diplomatické rozhovory, se mu z celé duše protivilo, ale na druhé stran nebyl tak naivní, aby vždy a za všech okolností mluvil jen nej istší pravdu. P ihladil si neposlušné vlasy a aby ulomil hrot nep íjemné rozmluv , prohodil:

„Inu, pane, já to ani sám ešt nevím! Co kdybys mi nejprve prozradil, co zamýšlíš ty?“

Kastelán Bor cukl koutkem úst nad tímto prostoduchým, ale mnohdy ne ekan úsp šným trikem a podíval se na krále, který ovšem také pochopil, že jej syn pouze láká ze zálohy. Nabyl tím v té chvíli definitivn p esv d ení, že všechny trumfy má v ruce on sám. M l -pocit, že jeho syn p ecenil své schopnosti a možnosti a nabral si tak velké sousto, že te sám neví, co s ním. Zato však nedocenil zm nu, která se v n m za pouhé dva dny odehrála:

„Co kdyby ses v klidu vrátil k brn nskému hradu a pokra oval s námi v obléhání?“

„Jako je B h nade mnou, pane,“ prohlásil B etislav na ta slova pevným hlasem, „to neud lám za nic na sv t a prosím t , abys to po mn už nikdy nežádal!“

Král zat kal pohledem ke svým soused m, ale než sta il n co íct, jeho syn pokra oval:

„Ot e,“ oslovil jej tak poprvé, „když jsi vyhlásil tažení, slíbil jsem ti svou pomoc a nelituji toho, B h je mi sv dkem! Dokonce ešt p ed dv ma dny, když jsme m li poradu na tom kopci p ed brn nským hradem, jsem byl stejného názoru, ale dnes už nejsem. Oprávn n mi možná vy ítáš, že nejsem pánem této zem a chovám se nepat i n , když ti radím, co ti není po tvé v li. D lej tedy, co sám uznáš za nutné a vhodné, ale tolik ti íkám, že já a moje družina už ti v tom pomáhat nebudeme!“

Král pocítil, jak se v n m vzmáhá vlna hn vu. Ovládl se však, za al levou ruku do p sti, aby se mu net ásla a pravým ukazovákem namí il na synova prsa:

„To je neposlušnost, ba to je víc než to! Já nejsem jenom tv j otec, já jsem král, pán této zem . Ty se vzpíráš mé v li, mému rozkazu, a to je více než neposlušnost! To je vzpoura, zrada a rebelie! Je ti to jasné?!“

B etislav se však nezalekl. Za al sv j ocelový pohled otci do o í a odv til ledovým hlasem:

„A já nejsem jenom tv j syn, já jsem rovn ž jedním z p edák této zem ! A ty…, ty jsi sice král, pán této zem , ale nejsi její tyran, nejsi žádný starý krutovládce cizího Bybylónu! Tolik ti íkám, d lej, jak rə zumíš, ale jestli mne a mou družinu nenecháš na pokoji, vyšlu své bojovníky do ležení pod brn nským hradem, ke každému z p edák , a pak uvidíme, co zbyde z tvé královské v le!“

T mito jen málo diplomatickými slovy B etislav vyhmátl královo nej bolestiv jší místo. Vratislav si dob e uv domoval, jak nestálá je nálada jeho p edák a jejich družin, jak nepopulární byl jeho zám r vyhlásit toto tažení. Kdyby n kdo tak oblíbený, vysoce postavený a mocný jako jeho nejstarší syn za al do p ipravené slámy rozhazovat plnými dlanmi žhavé uhlíky rebelie, stál by možná zanedlouho p ed brn nským

hradem sám jenom se svou družinou. Zatímco p emítal, co by na tento úder odpov d l, jeho syn dodal v mladické pýše nad svou chytrostí:

„A krom toho pomni, že v této chvíli je tvé vojsko u brn nského hradu, vzdáleno od tebe tém dv hodiny cesty, a že mezi nimi a te bou stojí má družina!“

Myslel si, že tímto tahem získal definitivn navrch, ale p epo ítal se d kladn , protože tím naopak poskytl svému otci ten nejlepší nástup do protiútoku. Král vpálil totiž zkoprn lému synovi bez okolk do o í:

„A co má být? Myslíš, že se toho bojím? Jen si poslož, ude , zde jsou má prsa!“ a roztrhl si skute n svrchní kabátec, takže všichni uvid li, že na sob v bec nemá zbroj. Krása se úp ímn zd sil, že na n co takového nepomyslel, ale v bec mu p ed odjezdem nep ipadlo na mysl, že by se jeho pán mohl vydat k této rozmluv jen v košili a lehké halen . Král spustil ruce na st l a pokra oval:

„Nerozpakuj se a napodob ty staré asy, ve kterých bylo nejenom tyran , ale také otcovrah ! Práv dnes nám jeden vzd laný muž p ipo menul, že bylo v našem knížecím rod sice už bratrovrah , ale ešt nikdy nesvrhl násilím syn svého otce! Chceš být prvním? Jen si poslož!“

B etislav se zarazil a nejist se podíval po ostatních, protože mu p ipadalo jaksi svatokrádežné slyšet z úst otce taková slova. Ten ovšem neprodlen pokra oval:

„A až to u iníš, synu, to si náramn pom žeš! Hned se postavíš do ela královského vojska, nebo to potom bude tvé vojsko, a budeš dále dobývat brn nský hrad, abys svého strýce Konráda p ivedl k posluš nosti! On je sice také starší tebe, ale co z toho? Když už jsi sprovodil ze sv ta otce, sprovo i strýce, co na tom? Také všichni tvoji p edáci budou jist do jednoho po tvém boku, všechen lid v ele s biskupem zap je p i tvém slavném nastolení…“

Král Vratislav umlkl za hrobového ticha. Všichni si uv domovali, že se mu t mito slovy poda ilo p ivést málo promyšlenou v tu nezkušené ho syna až k naprosté absurdit . B etislav pravil hlasem, ze kterého zaznívala urputná snaha o d stojnost:

„Ty mi k ivdíš, pane, nikdy jsem ani ve snu nepomyslel na n co ta kového…“

Král ml el, a tak se poprvé ujal slova kastelán Bor:

„Jestli dovolíš, pane,“ uklonil se mírn králi, „i ty, princi B etislave,“ a uklonil se zcela stejn i na druhou stranu, „pokusím se shrnout v c tak, aby uspokojila vás oba. Pokud se nemýlím, je nejvyšším zájmem našeho pána, krále této zem , pokra ovat v tom, co podle své v le za po al. Jestli ty, pane,“ obrátil se znovu k B etislavovi, „odmítáš ú ast, tedy dobrá! Z sta stranou, ale slib, že tomuto konání také nebudeš klást žádné p ekážky do cesty. Náš pán pak ve své milosti m že roz hodnout, že t i s tvou družinou nechá na pokoji!“

Otec i syn na n j p ekvapen pohlédli. Král si uv domil, že jeho nový první rádce n kolika slovy p esn vystihl, co m l na mysli. Nedal na sob sice nic znát, ale v tu chvíli mu bylo jasné, že kastelán Bor z rodu Alešova nastoupí na Zderadovo místo. M l pocit, jako by na n m byl už dlouhou dobu a p ál si z celého srdce, aby m l i nadále jeho rady vždy po ruce.

Také B etislav byl docela spokojen. Jednak cht l získat as, aby se k n mu mohl p ipojit Kukata se svou p chotou, a jednak mu skute n záleželo na tom, aby mohl z stat se svou družinou stranou; necht l se pustit do nejisté rebelie proti celému vojsku. Kdyby nebylo zbytí, byl sice odhodlán to v nejhorším p ípad u init, ale když se mu otevírala tato cesta, rád se po ní vydal. Protože byl ovšem zv davý na bližší podmínky p ípadné dohody a zárove v d l, že král se jist nevyjád í jako první, obrátil se na kastelána:

„To je zajímavé, co povídáš, Boreši z rodu Alešova, mého starého p ítele, kterého jsem miloval z celé duše! Jestli m j otec souhlasí, mohli bychom dosp t k dohod …“

Král jenom ml ky pokývnul, a tak se slova ujal op t p edák:

„Nejprve ponecháš volný pr chod mezi rajhradským klášterem a brn nským hradem pro všechny, kdo budou tuto cestu chtít použít. Po ur itou dobu.“ podíval se spíše na Krásu než na krále Vratislava, „ ekn me dva týdny, se úpln stáhneš a nebudeš nijak zasahovat do d ní zde u brn nského hradu ani na celé Morav , a už se stane cokoliv. Za to tv j oddíl nenapadne ani králova družina, ani p edáci z rozkazu králova, pokud si je ovšem ty sám n jak neznep átelíš. Souhlasíš?“

B etislav se zadíval p imhou enýma o ima na svého otce, ten ale stále ml el, a tak p isv d il:

„Souhlasím! To je vše?“

Kastelán Bor se podíval tázav na krále a poté na velitele Krásu, který jej doplnil:

„Vydáš, pane, hlídku královské stráže, kterou jsi zajal, a rovn ž doprovod Domašic , který jsi jist už také zajal, když zjistil u brn nského hradu, co se p ihodilo a vydal se sem k nám.“

Knížecí syn ušt pa n svolil:

„Vydám, co bych nevydal… Sedí u mne v bezpe í jako u mámy za pecí, ani vlas jsem jim nezk ivil. Jenom se jich zeptám, jestli se cht jí navrátit k tob do služby, a to ti slibuji, že každý, kdo bude chtít, bude do hodiny u tebe!“

Krása nehnul v tvá i ani svalem a jenom se mírn uklonil na znamení, že už nemá, co by dodal. Král beze slova vstal a nap áhl ruku k synovi:

„Dobrá, synu, úmluva platí; jak e eno, dva týdny.“ Podali si pravice a stiskli je t ikrát rychle za sebou na dotvrzení úmluvy. Potom od sebe otec se synem odstoupili a už na sebe nepohlédli. Ani jeden z nich netušil, že to bylo jejich poslední setkání, že už nikdy spolu nepromluví

ani jediné slovo, že už nikdy nestanou tvá í v tvá . B etislav si ledov zm il Krásu, ne ekl však už nic a sjel pohledem na kastelána Bora po druhém otcov boku. P átelsky se na n j usmál:

„M j se dob e v královských službách, Boreši, a pamatuj, že kdybys n kdy m l zatoužit po zm n , památka tvého otce ti u mne otevírá všechny dve e!“

Kastelánovi ta slova p íliš po chuti nebyla, ale chápal, že padla práv proto, a tak nehnul ani brvou a jen se mírn uklonil. Nakonec plácl B etislav po rameni svého bratra Bo ivoje, který celý nesv j postával za otcem, pokynul svým velitel m a všichni ty i vyšli z míst nosti. Prošli rychle dvorem, kde se zvedlo dvacet B etislavových bojovník a všichni vyrazili na sever. Chvíli poté vyšel také král se svým doprovodem a zatímco se p ed ním n mecký šenký , který se mezitím dozv d l, kdo to vlastn zavítal do jeho kr my, klan l až k zemi, na sedli na kon a vydali se zp t do rajhradského kláštera.

Jeho obležení B etislavovou jízdou ešt trvalo, ale zjevn se chýlilo ke konci. Král v syn splnil dané slovo, a tak do kláštera dorazili nejprve domaši tí p íslušníci Zderadova doprovodu. Byli sice všichni, ale zato vysvle ení až na spodní košile, nebo nejenom kon a zbroj, ale i výstroj si rozebrali B etislavovi bojovníci. Krutina s Držimírem ovšem protestovali jak u Krásy, tak dokonce i u krále osobn , ale nic nepo ídili. Velitel Krása sice vyslal Prost je s dotazem, ale ten se vrátil s B etislavovou odpov dí, nad kterou se král s chutí zasmál a Krása jenom nev ícn kroutil hlavou. Knížecí syn totiž nechal vzkázat, že p ece p islíbil vrátit muže Domašic a p esn to také u inil; o koních, zbroji nebo výstroji však žádná e nebyla. Chudák Krása to musel tvá í v tvá vzteklým p edák m uznat. Muži jeho královské stráže se vrátili s celou výzbrojí a na svých koních, ale s nimi dorazila p ekvapiv do kláštera ešt jedna trochu pocuchaná jízdní hlídka astovy královské družiny. O ní sice p i dohod e nebyla, ale B etislav ji poslal také, aby se jí nemusel nadále zabývat. Jeho muži ji zajali p ed klášterem v dob , kdy jednal na Poho elci s otcem, protože asta už u hradu ztratil trp livost a cht l v d t, co se to d je v ležení B etislavovy družiny a na rajhradské cest . Hlídka narazila pochopiteln na B etislavovu jízdu a ta ji zajala; bohužel dva astovi lidé a jeden B etislav v bojovník v ne ekané šarvátce padli. Otec i syn však díky tomu pochopili, jak d - ležitá bude pro další b h v cí jejich dohoda, a tak se tito mrtví stali na p íští dva týdny tou nejlepší zárukou míru na území jižn od brn nského hradu.

Když byly tyto formality skon eny, zrušila B etislavova družina obležení kláštera a vyrazila k jihu. Zatímco se vylil po cest k brn nskému hradu proud králových kurýr , klusal B etislav se svou jízdou k Poho elci. Slunce už se sice sklán lo k obzoru, ale dlouhý ervencový den ešt sliboval do úplné tmy n kolik hodin, a tak vojsko minulo krmu a na blízkém rozcestí zamí ilo po cest na východ. Jelo po ní tak

dlouho, až narazilo na p íhodný palouk, schovaný v hustém lese, kde mohla celá jednotka v klidu rozbít své stany. Bojovníci odsedlali kon , nechali je voln popásat v husté tráv a vybalili svoje zásoby. Každý m l proviantu na n kolik dní a k tomu d v ru, že jejich velitel se o n postará.

Vládla uvoln ná pohoda brzkého ve era, když se B etislav se svý mi t emi veliteli usadil u praskajícího ohn . Jejich zástupci rozd lili stráže a dohlíželi na mužstvo, zatímco Borša s ob ma bratry naslouchali svému veliteli, který jim podrobn vypráv l o rozmluv s otcem. Když skon il, zakousl se do erstvé pe en , z níž mezitím odkapával tuk do ohn . Bylo to malé sele, které jeho bojovníci p i pochodu vyrušili v k oví a te je svému veliteli p ipravili k ve e i. Pobídl své spole níky, aby se nezdráhali a s pe ínkou mu pomohli. Ti se nedali dlouho pobízet, ukrojili si ostrými dýkami po ádné kusy a dali se s chutí do jídla. B etislav je chvíli pozoroval a pak se s hranou vážností otázal:

„Tak co, je vám tady se mnou zle? Klid a mír, jídla a pití co hrdlo rá í. Sice jen z vlastních zásob, ale hned zítra se poohlédneme po okolních vsích. Nevím sice tak úpln , jestli jsme ješt po ád královo vojsko, které p ece iní všude totéž, ale jestli ne," zasmál se, „tak m žeme t m venkovan m íct, že jsme na stran strýce Konráda. Na mou v ru nevím, co je lepší, ale mám takový pocit, že nejlepší ze všeho je nemít te s tím vším tady nic spole ného…"

Trochu zvážn l, ale hned se zase usmál a pokra oval:

„Musíme tu v okolí ovšem nejprve dva nebo t i dny z stat a sejít se s Kukatou. Hned zítra vyšlete hlídky zp t ke klášteru. V jeho blízkosti musíte být opatrní, ale musíte taky za n j a východn od cesty až k bažinám. Až se spojíme s naší p chotou, uvidíme, co dál!"

Velitelé p ikyvovali, jenom Nožislav ud lal smutný obli ej:

„To všechno je, pane, velice krásné a je nezm rným blahem u tebe sloužit, ale…"

„Jaképak ale, ty holomku, vymá kneš se už kone n ?" vyjel na n j B etislav. „Co ti tady chybí?"

„Nejsou tu žádné holky," odv til mladík a m l co d lat, aby uhnul p ed prase í kostí, kterou po n m B etislav mrštil. Všichni se rozchechtali, jenom opatrný Borša z stal vážný:

„A ty, pane…, ty v íš svému otci, že nás vskutku nechá na pokoji?"

Jeho velitel chytil dlouhý prut a ude il do ohn , až vyrazil proud jiskr:

„Moji milí druhové, já mu natolik v ím, že hned zítra pošleme n koho z našich lidí ke každému rodu, ke každému p edákovi, aby zjistili, jaká je u nich nálada. To proto, abychom se trochu zajistili, kdyby nás náhodou m j otec na pokoji nenechal…!"

KAPITOLA 12

OBLEŽENÍ

Zatímco Břetislavovy hlídky narazily během několika dní na Kukatův oddíl a celá družina se opět úspěšně spojila, připravoval král Vratislav útok na brněnský hrad. Jednal o tom opakovaně s předáky, poslové jezdili sem a tam mezi obleženým Brnem a rajhradským klášterem a věc se protahovala.

Věrná králova družina sice hlídala okolo celého hradu nejen neprodyšnost kruhu obléhajících, ale tak trochu i družiny některých předáků, do přímého boje o hrad se jí však nechtělo. Časta to po poradě se svými veliteli králi vysvětlil. Upozornil jej na to, že by si zadal před celým vojskem, kdyby musel nutit své elitní těžké jezdce, aby se drápali opěšalí na brněnské hradby. Král to uznával a když pozoroval, s jakou chutí bojovníci jeho družiny i přesto, že z nich bylo mnoho urozených, vlastníma rukama pomáhají sbíjet těžké obléhací věže a sestavovat katapulty vymršťující velké kameny, jednal o to urputněji s předáky, aby z jejich družin sestavil oddíly pěchoty, potřebné k dobytí hradu.

Zde ovšem narazil na obtíže, protože nálada v družinách byla složitá. Někteří předáci sice následovali krále poslušně, jiní však radili spíše k dohodě s bratrem Konrádem, zatímco ještě další, především Domašicové a jejich spojenci, chtěli především pomstít Zderadovu smrt a žehrali na dohodu uzavřenou na Pohořelci. Radili proto králi, aby se i přes příměří nejprve vypořádal se svým synem a jeho družinou a teprve potom s bratrem Konrádem. Situace byla navíc velmi nejasná i uvnitř jednotlivých družin, kde se začínal pomalu projevovat účinek Břetislavových emisarů. Ti byli vybráni především

podle svých příbuzenských svazků s různými rody. V ležení královského vojska většinou předstírali, že od Břetislavovy družiny utekli, aby si hledali jistějšího chleba a přitom neustále rozšiřovali takové poznámky a zvěsti, které měly jednotky předáků odradit od pokušení napadnout Břetislavův oddíl. Dost se jim to dařilo, a protože navíc nikdo pořádně nevěděl, kde Břetislav se svou družinou vlastně je, nebylo ve vojsku moc chuti, hledat jej někde po jihomoravských lesích.

Nakonec přece jenom převážila nálada ve prospěch králova rozhodnutí, pokusit se dobýt hrad, a to především proto, že vojsko se v ležení okolo hradu začalo nudit. S obleženými po uplynutí třídenní lhůty nikdo nejednal, protože kníže Konrád nechal jenom vzkázat, že doufá v Prozřetelnost Boží a milost svého bratra, jenž jistě zanechá obléhání a opustí špatnou cestu, po které se vydal na radu zlých lidí. To král ovšem nehodlal a předáci to chápali, ale protože bojovníci jejich oddílů byli drženi velice zkrátka, co se týkalo možností kořistit a užívat si po okolních vesnicích, začala se jejich disciplína nebezpečně uvolňovat, jak je to typické pro zahálející vojsko. Zanedlouho vypukly hádky, různice a také ozbrojené srážky, které museli předáci uklidňovat s největšími obtížemi. Navíc bylo stále velké horko a všichni trpěli množstvím komárů, jejichž bažinatá líhniště se sice každým dnem zmenšovala, ale kteří se zato slétali zdaleka na tak hojnou pastvu na lidech i koních.

Většina předáků tedy nakonec pochopila, že musí své oddíly nějak zabavit, než se ze samé nudy pustí samy do sebe. Podlehli především přesvědčování obratného Bora, že je nutno pokusit se dobýt hrad jedním generálním útokem, a tak po více než dvou týdnech příprav zaútočily jednoho dopoledne na brněnské hradby ze čtyř stran jednotky pěších bojovníků. Byly to především oddíly nejprostších příslušníků rodových družin a sprostých pacholků, jimž bylo slíbeno, že si smějí ponechat kořist, kterou získají dobytím hradu. A tak se asi tři tisíce dost špatně vyzbrojených bojovníků vrhly krátce před polednem jednoho z posledních červencových dnů s žebříky v rukou k hradbám.

Přivítal je urputný odpor hradní posádky bojující o holé přežití, déšť těžkých kulatých kamenů z velkých praků, šípy a kopí z rukou obránců, velké trámy a kmeny stromů a vařící olej. Hradby se černaly moravskými lučištníky a přestože král Vratislav dokázal zmobilizovat na podporu své pěchoty všechny luky českého vojska a také všechny jeho praky a katapulty byly v plné práci, nic to nepomohlo. Nedokonale organizovaný útok špatně vycvičených a narychlo sebraných oddílů nedokázal ani na jediném místě prorazit přes hradbu a navíc se zdálo, jako by samo nebe stálo proti úsilí českého vojska. Právě toho dne se totiž po mnoha týdnech nepřetržitých veder zatáhlo, obloha zčernala jako olovo těžkými bouřkovými mraky a na bojující se vylil mohutný příval prudkého lijáku. Tětivy luků změkly, lana svazující trámy

obléhacích věží se rozvolnila a celý útok se během další hodiny zhroutil jako špatně postavená chatrč.

Pocuchané oddíly českého vojska sebraly své raněné a zmizely v ležení, zatímco prudký déšť omýval hradby, pláň před hradem i tváře mrtvých bojovníků mezi zbytky rozlámaných žebříků, zbraní a součástí výstroje a vpíjel se i s krví do vyprahlé moravské země. Král Vratislav se svým štábem mlčky pozoroval neúspěch a bylo mu jasné, že nálada v jeho vojsku po této porážce ještě citelně poklesne. Podle svého zvyku se rozhodl čelit potížím přímo. Nevrátil se proto na noc do rajhradského kláštera, nýbrž si nechal postavit velký stan uprostřed ležení, na jižní louce pod hradem, kde stála dříve družina jeho nejstaršího syna. Na zítřejší den zamýšlel svolat velkou poradu všech nejvýznamnějších předáků, velitelů i duchovních přímo v ležení. Tento večer po prvním skutečném boji, prohraném na hradbách brněnského hradu, rokoval se svými nejbližšími o nepřízni osudu.

Zatímco probíral se svými veliteli ten neúspěšný den a radil se s kastelánem Borem o postupu při zítřejší poradě, přijel navečer od rajhradského kláštera jízdní oddíl jeho stráže, doprovázející lehkou kolesku s návštěvou, která mu byla v té chvíli nadmíru milá. Byla to královna Svatava, hnaná starostí o osud útoku na hradby a o svého muže. Provázela ji důležitá zpráva, kterou králi přivážel velitel jejího doprovodu. Tím byl Prostěj, jenž byl za své zásluhy při jednáních s odbojným královým synem odměněn velením samostatného oddílu, vysílajícího kurýry mezi hradem a klášterem nebo doprovázejícího na této cestě významnější osobnosti. Teď odevzdal v pořádku královnu do Vratislavova stanu a zakrátko se tam dostavil i on sám, doprovázen Krásou a velitelem královy družiny Častou.

Když spatřil nový první rádce Bor v královském stanu vstupující královnu, chtěl se vzdálit, ale král jej zarazil. Jeho žena chtěla nejprve zůstat, byla však příliš unavená a hlavně promočená až na kůži nenadálou bouřkou. Král ji políbil na pobledlé tváře a slíbil, že ji navštíví nebo nechá zavolat k sobě, jak jenom to bude možné. Svatava tedy odešla a král se svými rádci a společníky se rozesadili pod napjatou plachtou velkého stanu, do které bubnoval prudký déšť. Voda stékala po silném voskovaném plátnu a zurčela kolem stanu v pečlivě vyhrabaných strouhách.

Všichni seděli zasmušile na kožešinových sedačkách, rozestavěných na hrubé, z provázků splétané rohoži, položené přímo na udupané zemi. Nikomu nebylo toho dne příliš do řeči. K porážce vojska českých předáků nebylo stejně co dodat a ať už byly nové zprávy jakkoliv nepříjemné, museli je králi oznámit. Nakonec si odkašlal velitel Krása:

„Pane, bojovník Prostěj, jehož jsi ráčil učinit velitelem kurýrů a doprovodu, přivezl nejen tvou manželku a naši paní, ale také zprávy, které tě asi moc nepotěší…“

Všechny zraky se obrátily k Prostějovi, jenž postoupil o krok dopředu a uklonil se králi:

„Pane, kurýři jezdí mezi všemi oddíly vojska a výzvědné hlídky trvale zjišťují vše, co jsi nám přikázal sledovat. Já to hned hlásím tvým nejbližším velitelům Krásovi a Častovi a oni pak tobě, ale s touto poslední nejčerstvější zprávou, kterou jsem dnes přivezl, mne poslali rovnou sem… Tak tedy, na tvůj příkaz vysíláme jezdce směrem k družině tvého nejstaršího syna, abys pokud možno pořád věděl, kde je a co dělá, zda dodržuje to, co ti slíbil…“

Když král beze slova přikývl, Prostěj pokračoval:

„Až do včerejška se princ Břetislav zdržoval v lesích kolem Pohořelce, na východ a na jih od něj. Občas narazily naše hlídky na vesnice, do kterých zavítal, aby se zásobil různými věcmi. Ptaly se vesničanů, co požadoval, a ti odpovídali všude stejně, že kromě jídla především koně.“

„Koně?“ opakoval Vratislav a podíval se tázavě na své dva velitele. „Jaké koně? Ty malé koníky, co zde chovají ve vesnicích, sotva větší než pes mého šaška? Nebo ty těžké valachy, co občas kupují od Němců z východní marky? K čemu to? Ani na jedněch ani na druhých přece nemůže pořádné vojsko jezdit!“

„Jakékoliv koně, pane,“ odpověděl Prostěj. „Jakmile někde natrefili na nějakého koně, ba dokonce jenom osla nebo mulu, vzali je s sebou. Na co to je, nevím. Mysleli jsme, že snad hlavně k jídlu, protože vesničané toho, co by jim mohlo vojsko pobrat, sami moc nemají a uživit dva tisíce mužů lovem v lese, to není žádná maličkost. Všude, kam zavítal, bral tvůj syn hlavně koně, ale to není všechno…“

Nejistě se podíval na svého velitele Krásu, jenž vypadal dost nesvůj, a pak na obrovského Častu v rohu stanu, který upřeně pozoroval své velké ruce složené v klíně, jako by je ještě nikdy neviděl. Když poznal, že odtud se podpory nedočká, povzdechl si a pokračoval:

„Dnes ráno celý oddíl tvého syna zmizel. Nejdříve jsme ho nemohli vůbec najít. Museli se vytratit ještě před rozbřeskem a než jsme přesně zjistili, co se děje, bylo pozdě odpoledne. Nenašli jsme ho doposud, ale víme alespoň, kam odešel. Zdá se totiž, že opustil natrvalo ta místa, kde se až doteď po celou tu dobu zdržoval a zřejmě chce odtáhnout jinam.“

Král Vratislav se otázal:

„Boreši, kdy to bylo, co jsme s ním dohodli to příměří? Úplně jsem na to zapomněl, jak jsme poslední dny připravovali ten dnešní zpropadený útok! Kdy uplyne ta lhůta?“

Nový první rádce pohlédl s nepokojem v očích na oba velitele, ale odvětil navenek klidně:

„Už uplynula, pane, před třemi dny…“

„Už uplynula?!“ zvolal král rozzlobeným hlasem. „Uplynula, pravíš? A to mi říkáš jen tak?! Proč jste mi to neřekli? Proč jste mi to

nepřipomněli, abych se na to mohl připravit? Odpověz, slyšíš?! Nebo vy dva tam v koutě," vyjel na Krásu s Častou, „proč jste mi to nepřipomněli?"

„Odpusť, pane," ozval se Krása, „odpusť, ale my na to prostě nemysleli! Jednak jsme s tebou celou tu dobu připravovali dnešní útok a jednak jsme také pořád docela dobře věděli, kde je tvůj syn a co dělá. Nebylo proč dělat si starosti. Choval se úplně klidně, splnil přesně, co slíbil, a plnil to i nadále v posledních dvou dnech, přestože lhůta už prošla. Proto jsme ti nic nehlásili, nebylo vlastně co. Snad jen právě to, že ta lhůta prošla, ale když se nic nedělo…"

Král rezignovaně zvedl oči ke stanové plachtě, na kterou bušil déšť:

„Zato ale teď se děje, viď? A co se to vlastně děje, Kráso, povíš mi to konečně?"

„Pane," odvětil velitel, „tvůj syn Břetislav vytáhl dnes ráno nečekaně a tak, abychom to pokud možno hned nezjistili, s celou družinou na západ. Teprve dnes jsme proto pochopili, proč sbíral po vesnicích ty koně! Ne k jídlu, jak jsme si napřed mysleli, ale aby na ně posadil své pěší. Chce, aby jej nezdržovali, jde mu tedy zjevně o nějaký delší pochod. K boji se ti koně vskutku nehodí, v tom máš pravdu, ale o to tvému synovi zřejmě nejde. Jde mu o nějaký přesun, který má být asi nejen dost daleký, ale také rychlý, pěší voj by jej velice zdržoval. Několika stovek svých bojovníků se však vzdát nechtěl, a tak to vyřešil takhle. Ta jeho družina sice není tak rychlá jako pravidelný jízdní oddíl, ale přestože jeho neurození jezdit neumějí, na hřbetě se nějak udrží, a když ty jejich všelijaké koně vezmou jeho lehčí jezdci za uzdy, budou skoro stejně rychlí…"

Král Vratislav zamračeně poslouchal a cítil, jak se do jeho nejistoty a vzteku opět mísí ten pocit pýchy a hrdosti na tohoto syna. Následující otázkou ovšem vyhmátl přesně to, čeho se jeho poradci nejvíce obávali:

„A kam se vlastně vydal, Kráso? Co je na západ odtud? Tedy myslím, kdesi odtam, pod tím Pohořelcem?"

„Tam leží tvůj hrad Znojimo, pane…" odpověděl opatrně kastelán Bor.

Král se rozhlédl po všech přítomných:

„Co to znamená, může mi to někdo říct? Kdo je tam kastelánem?"

„Tam sedí jako kastelán Vacula z rodu Všeborova, pane," odvětil opěr Bor.

„Vacula, Vacula…" mumlal král, „z rodu Všeborova… Co je to za rod, český nebo moravský?"

„Jak se to vezme, pane," odpověděl zamyšleně předák Bor. „Rod je to vlastně český. Všebor byl dlouho významným bojovníkem v družině tvého otce a jeho syna Kojatu poslal do znojemského hradu

tvůj bratr Spytihněv hned po svém nastolení, když tehdy uvrhl do žaláře mnoho moravských předáků. Kojata pak padl za tvého tažení do východní marky před devíti lety a od té doby je ve znojemském hradu kastelánam jeho syn Vacula, který se tam už narodil a sedí tam i dnes. Na vyhlášení tažení v Praze nebyl však z rodu Všeborova nikdo, pane, je proto nutno předpokládat, že rovněž Vacula stojí na straně tvého bratra Konráda. Je to zpropadená věc, pane, ale české rody, dosazené někdy dříve na moravské hrady, se skoro vždy už za synů, nejpozději za vnuků odrodí a cítí se Moravany. Nevím, proč tomu tak je…“

„Vy myslíte, že ten Vacula otevře bránu mému synovi?“ přerušil jej král. „A kdyby i otevřel, co z toho? Že by pak táhli oba sem k brněnskému hradu a chtěli pomoci Konrádovi? Tomu nemohu uvěřit! Co však hledá můj syn právě tam, u znojimského hradu?“

„Vacula by mohl brány otevřít, pane. A nejenom on,“ odpověděl vážně Bor, „nýbrž celá jižní Morava, všechny hrady! Nikdo z jejich kastelánů se nedostavil k tomuto vojsku. Kdyby někdo tak významný, jako je tvůj nejstarší syn se svou vlastní družinou, se rozhodl spojit je na pomoc svému strýci Konrádovi a vedl je naráz sem k brněnskému hradu…“

„To je pravda,“ zamýšlel se král. „Kdyby býval zůstal můj syn sám u Konráda a my zajali nebo alespoň rozehnali jeho družinu, to by byla jiná, ale on je dnes silný, navíc oblíbený! Slíbil sice, že se bude držet stranou a také to zatím splnil, ale lhůta uplynula a my nevíme, co vlastně se svým strýcem umluvil… Máš pravdu, Boreši, my musíme za každou cenu zabránit tomu, aby se můj syn s celou svou mocí, a nedej Bůh ještě také s moravskými předáky, spojil s mým bratrem!“

„Ano, pane,“ přikývl rádce a přelétl pohledem ostatní velitele, jako by si chtěl dodat odvahy, „ale to ještě pořád není všechno. K pozdvižení moravských předáků by mohl tvůj syn vyrazit k mnoha různým hradům. Když se však ptáš, co může chtít právě u hradu znojimského, obáváme se, že mu jde možná ještě o něco zcela jiného!“

„O co?“ vykřikl král Vratislav. „Copak to nestačí?! O co mu ještě může jít? Dozvím se to konečně?“

„O to, pane, že od znojimského hradu vede přímá cesta na Prahu…“ pravil tiše Bor.

Král ucítil, jak se mu v břiše znovu sevřel onen nepříjemný tlak. Zavřel pomalu oči, aby se uklidnil. Ve stanu zavládlo ticho, rušené pouze bubnováním deště na plátno. Nikdo se neodvážil ani hlesnout, dokud král oči opět neotevřel. Zhluboka povzdechl a přetřel si plochou dlaní bradu:

„Vím, co máš na mysli, Boreši. Na pražském hradě stojí kamenný stolec, ale říkám na to totéž, co jsem vám řekl už dříve. Nevěřím, že by se toho Břetislav odvážil, ale musím přiznat, že to celé

vypadá skutečně podivně. Jaká je ta cesta od hradu Znojimo? Jak dlouho by to po ní trvalo k pražskému hradu?“

„Tři dny, pane, déle ne,“ ozval se poprvé hluboký hlas velitele královské družiny. Časta se trochu napřímil, takže přestože seděl na zemi jako všichni ostatní, dosáhl téměř výšky dospělého muže. Odkašlal si a pokračoval:

„Já tu cestu znám, pane, doprovázel jsem po ní před třemi lety předáka Zderada. Je o něco horší než ta, po které jsme sem přišli my, ale ne o moc. Tyto dvě cesty se nedaleko hradu Přibyslavi spojují v jednu a ta pak vede dále do Čech. Celou vzdálenost od pražského hradu k brněnskému, kterou jsme sem šli deset dní, může urazit rychlý jízdní kurýr za deset až dvanáct hodin, ten má ovšem cestou připravené čerstvé koně. Velký jízdní oddíl by to mohl dokázat za čtyřnásobek této doby, to jsou dva dny. Tvůj syn má teď čistě jízdní družinu, ale protože část jeho koní je nevalná a cesta o něco horší, než byla ta naše, řekl bych nanejvýše tři dny!“

Král se otázal:

„Vy skutečně myslíte, že můj syn chce vyrazit k mému sídlu, aby se ho zmocnil?“

Velitelé se po sobě podívali a kastelán Bor odpověděl:

„Jestli to zamýšlí, to samozřejmě nikdo z nás neví, ale nutno mít na paměti, že jestli se toho odváží, tak na pražském hradě není moci, která by mu zabránila zmocnit se kamenného stolce…“

„A já vám pravím,“ odvětil úplně klidně král Vratislav, „že to můj syn neučiní! Znám ho a říkám vám, že to neučiní, jako jsem vám to říkal už několikrát. Nevím, co zamýšlí tímto pochodem, ale rozhodně nemyslím, že by připravoval něco takového. Abych vás ale uklidnil, odpověz Často na toto: kdybys odtud ihned vyrazil s celou svou družinou po té cestě, kterou jsme sem přišli, kdo bude v tom případě dříve u přibyslavského hradu, kde se obě cesty spojují – ty, nebo můj syn?“

„Já, pane, o tom nemůže být sporu,“ odpověděl klidně velitel, „a to i tehdy, kdybych vyrazil až zítra brzy ráno!“

„Tak vidíte,“ poznamenal král, „vždy máme nějaké východisko. Já si to potřebuji rozmyslet, protože kdybych se odhodlal k tomuto kroku, znamenalo by to definitivní konec obléhání, to je vám všem, doufám, jasné. Myslím ale pořád, že to nebezpečí, o kterém mluvíte v souvislosti s mým synem, přeháníte. Já bych raději dokončil napřed svůj záměr zde, u tohoto hradu. I když po tom dnešním nezdaru…“

Všeobecné mlčení Vratislavových společníků mu bylo výraznou odpovědí. Jejich nálada je stále horší, jejich odhodlání čím dál slabší, pomyslel si. A není ani divu, celé to tažení jako by stálo pod nešťastnou hvězdou… Zamyšleně si zamnul hladkou bradu a zhluboka povzdychl:

„Vždyť ani já sám nevím, co by teď bylo nejlepší udělat. Kdyby

mi tak snad sám Pán ráčil seslat nějaké znamení…“

V tu chvíli se rozhrnul závěs stanu a objevila se tvář strážného v mokré přilbě, z jejíhož okraje kapala voda. Rychle se uklonil vznešenému panstvu:

„Pane, mám ti vyřídit, že z hradu dorazila vznešená návštěva a prosí o rozmluvu s tebou!“

„Vznešená návštěva?“ opáčil král docela rozveseleně, „to je ale povedené! Kdo je to? Snad sám můj bratr Konrád?“

„Ne, pane,“ odpověděl vážně bojovník, „ale jeho choť, paní Virpirka!“

„Cože?!“ zvolal Vratislav. „Moje švagrová? A že přišla sem? Jen tak? Nebo snad chtěli napřed rukojmí, než přišla, a nikdo mi zase nic neřekl?“

„Ne, pane,“ opakoval bojovník, „nechtěli. Paní kněžna Virpirka prostě přišla a prosí o rozmluvu s tebou!“

* * *

Zatímco král a celý štáb jeho poradců se ptali sami sebe, zda je nešálí sluch, dorazila Břetislavova jízdní družina toho dne už před mnoha hodinami bez překážek ke znojemskému hradu.

Kastelán Vacula hlídal dobře a když mu předsunuté hlídky ohlásily, že se blíží silný jízdní oddíl, uzavřel bránu a zvedl i padací most přes příkop. To byla významná novinka, kterou zavedl podle německého vzoru z nedaleké východní marky. Podivoval se jí sám Břetislav, když zastavil se svým předvojem na okraji příkopu před vysokou a pevnou hradbou, skvěle chránící nedobytný znojemský hrad, postavený na skalnatém, řekou a potokem ze tří stran obtáčeném ostrohu. Dyje zde tekla kolem skal velmi prudce, zatímco na protějším pozvolném břehu se široce rozlévala. Dosti daleko od hradu spojoval oba břehy Granického potoka bytelný dřevěný most, protože jako jeho podhradí sloužilo stále ještě prastaré slovanské hradiště na jeho protějším břehu.

Díky tomuto uspořádání v hradbě nebyla jinde běžná malá a úzká dvířka pro posly, a tak musel Břetislav nejprve vyjednávat přes příkop. Hřeben hradby se sice černal početnými lučištníky, cesta kolem hradu k mostu a do podhradí byla však pro návštěvníky volná. Břetislav ji přesto nejprve záměrně ponechal bez povšimnutí a zastavil oddíl na cestě ke hradu, aby obránce příliš nevyplašil, a pak se opatrně přiblížil k hradbám pod znamením vyslanců zcela sám jen s jediným průvodcem. Kastelán Vacula jej ihned poznal, takže netrvalo dlouho a bez obtíží se dohodli. Břetislav musel v duchu znovu složit hold svému strýci Konrádovi. Kastelán věděl totiž nejen to, co se přihodilo v královském vojsku s Břetislavovou družinou – to nebylo nic těžkého. Ve všech jihomoravských hradech, jejichž kasteláni do jednoho zůstali za svými hradbami a tedy nepřímo na straně Konrádově, měli od počátku obležení podrobné zprávy přímo z tábora

královského vojska, do kterého bylo za stávajících okolností hračkou posílat spolehlivé lidi na výzvědy. Předák Vacula však navíc věděl zcela přesně i o tom, že jej Břetislav zřejmě navštíví, což byla zpráva z již obleženého brněnského hradu. Svědčila o tom, že jeho uzavření není ani zdaleka tak neprodyšné, jak se domníval král a jeho poradci. Břetislav se na to Vaculy později zeptal, ale odpovědí mu bylo jenom kastelánovo omluvné pousmání.

Za Břetislavův slib, že jeho družina zůstane na tomto břehu a přes most do podhradí vjede jenom několik desítek vybraných velitelů, kastelán slíbil, že jim nechá dopravit zásoby z podhradí, a tak se vojsko rozložilo na dohled hradeb.

Zatímco vybraní jezdci sjížděli k mostu, přiblížil se Břetislav znovu až k okraji příkopu. Opatrný Vacula počkal, až celá družina, usazená okolo cesty na dohled hradeb, odsedlala, a pak se padací most se skřípěním a rachotem tlustého řetězu spustil a zároveň se vyzvedla protiváha těžké mříže, která za ním ještě navíc uzavírala vchod do brány. Břetislav se podivoval tomuto divu techniky a vnitřnosti se mu sevřely, když se most za jeho zády začal hned zase zvedat do výše. Pocit uzavřené pasti byl tak silný, že se Břetislav na nádvoří na okamžik zastavil a bezděky se otočil zpět k bráně. Vždyť je to jedno, pomyslel si, je to stejné, jako by zavřeli obyčejná vrata, ale přesto na něj toto zařízení silně zapůsobilo. Kastelán Vacula mu sice nabídl, že může vzít do hradu i několik svých nejbližších velitelů, ale právě to Břetislav nechtěl udělat, protože svému případnému zajetí by ani pak nemohl zabránit a navíc by tím jenom oslabil svou družinu. Poslal je tedy raději přes most do podhradí s přísnými příkazy, jak se tam mají chovat a do hradu se vydal úplně sám.

Vacula jej přivítal velmi přívětivě a s úctou hodnou jeho postavení. Přátelsky pojedli a popili a pak se Břetislav vydal k okraji ostrohu vysoké skály nad Dyjí, kde stála okrouhlá kaple s malou apsidou a třemi úzkými okny v mohutné zdi. Šel sám, protože posádka včetně kastelána se o práci mnichů v kapli nezajímala, stačilo jim vědomí, že tam jsou z příkazu knížete Konráda. Koneckonců už tam byli několik měsíců a všichni si na ně úplně zvykli.

Právě když se mu za rohem budovy otevřel výhled a spatřil kapli, vyšel z ní vysoký a statný mnich v kutně zašpiněné pestrými barvami. Muž si zastínil rukou oči, usmál se, rozpřáhl náruč a vydal se vstříc návštěvníkovi. Také Břetislav poznal opata Božetěcha a oba muži se vřele objali, až kroužková zbroj zazvonila o veliký bronzový kříž na opatových prsou.

„Vítám tě, pane, buď pozdraven! Jsem rád, že jsi dorazil," radoval se opat, „tvůj strýc mi vzkázal, že sem možná zavítáš, ale jistě to nevěděl!"

Návštěvník se konečně vyprostil z opatovy silné náruče, uchopil jej za ramena a zahleděl se mu s úsměvem do očí:

„I já jsem rád, že tě zde vidím při práci, která prý bude samým zázrakem, jak pravil můj strýc. Už se nemohu dočkat, až mi všechno ukážeš, ale řekni mi napřed, jak ses dozvěděl, že sem mám zavítat? I Vacula to věděl! Že má můj strýc své lidi i mezi královským vojskem, to je mi jasné, ale on mi to řekl na hradě, ze kterého mě pak propustil, a potom už z něj přece nemohla proklouznout ani myš!“

Opat Božetěch se smál, až mu v prsou dunělo, rozhodil veliké ruce s barvami zažranými do kůže a spráskl je před mohutným břichem:

„Bylo to snad ptactvo nebeské, jež mi to prozradilo, protože andělé mne nenavštěvují! To by si dali, aby zavítali právě k muži mé bezvýznamnosti, který je křesťanem jen podle jména. Nebo že by mne osvítil sám Duch Svatý, ke kterému se modlím, aby mi pomohl s tímhle nicotným dílem, které ty, pane, ráčíš nazývat zázrakem? Ale pověz, nechceš raději nahlédnout do kaple, když už jsi vážil takovou cestu?“

Břetislav se usmíval nad chytrostí opata, který zamlouval nepříjemné téma, ale neměl mu to nijak za zlé. Přikývl tedy na souhlas a nechal se vést přes nádvoří k široce otevřeným dveřím kaple, jimiž dovnitř vnikal proud jasného slunečního světla. Ten se uvnitř lámal a spojoval s dalšími paprsky, které pronikaly třemi okny hlavní lodi a jedním oknem apsidy a zároveň sedmi asymetricky uspořádanými otvory ve vrcholu klenby. Když Břetislav vstoupil, měl nejprve pocit, že se ocitl v novostavbě, neboť ucítil intenzivní vůni vlhké vápenné omítky a spatřil okolo celé zdi hlavní lodi úzké dřevěné lešení, mezi jehož fošnami, nakladenými ve třech patrech nad sebou, probleskovaly jasné a živé barvy. Rozhlédl se a uviděl všude kolem sebe až do výše, kam mohl pohodlně dosáhnout rukou, střídavě okrově žlutý a červený nařasený závěs opony, namalovaný tak skvěle, že pocítil chuť vztáhnout ruku, odhrnout jej a podívat se, co je za ním.

Božetěch mu však pokynul, aby vstoupil až do středu kaple a ukázal prstem pravé ruky přímo vzhůru. Břetislav zvrátil hlavu a užasl. Přímo nad ním se rozkládalo samo nebe! Celá rozsáhlá plocha kupole se skvěla tak nádhernými a zářivými barvami, že mu přecházely oči. Úplně ve vrchlíku spatřil mezi proudy světla, procházejícími sedmi větracími otvory ve zdivu, v modrém nebi zářivě bílou holubici, symbol Ducha Svatého, tak živou, že přímo slyšel třepot jejích božských křídel. V ústech mu vyschlo, když se navyklým pohybem pokřižoval a oči mu sjely na složitý ornament, rámující jako nádherný věnec tuto třetí součást božské trojjedinosti. Na veliké ploše samotné kupole pak uviděl čtyři obrovské anděly cherubíny s hrozivě roztaženými křídly, stojící na ohnivých kolech a oddělující od sebe čtyři sedící postavy se svatozáří, ve kterých okamžitě rozpoznal podle jejich atributů lva, anděla, býka a orla svaté Evangelisty Marka, Matouše, Lukáše a Jana. Začal se nevědomky točit pod klenbou kaple jako opilý. Čtyři Evangelisté se mu míhali před očima jako sedící soudci a stojící

obrovští cherubíni se mu zdáli sestupovat jako trestající mocnost až dolů k němu a zahalovat jej pomalu do mlhy svých bílých křídel, ze které není úniku. Sklopil pohled a zavřel oči, vší mocí ovládl točení hlavy a pomalu se zastavil. Celý strnulý stál se zaťatými zuby, pak oči zase pomalu otevřel a uviděl hrubou dlažbu z pravidelně tesaných kamenných dlaždic. Aniž by se odvážil znovu pozvednout pohled ke klenbě, pootočil se opatrně k opatovi, uchopil jej za rukáv jeho skvrnité kutny a šeptal:

„To je, to je… Božetěchu, to je neuvěřitelné! To je snad samo nebe, do kterého jsem pohlédl! To snad ani není možné, že jsi to ty sám namaloval, to nemůže být v lidské moci!“

Opat se zbožně pokřižoval:

„Sám Bůh mi vede ruku, chlapče,“ oslovil jej tak, jak mu říkal před dvaceti lety. „To ne já, to náš Pán a Spasitel Ježíš Kristus, to pouze Duch Svatý, který sestupuje do této stavby, svým nádherným světlem stále ukazuje těmto očím a této hlavě, co má vidět a cítit, aby to má nehodná ruka dokázala přenést na tu zeď. To ne já, chlapče, to pouze On!“

Břetislav cítil, jak se celý chvěje, opřel se tedy o statné opatovo rameno a několikrát se zhluboka nadechl, než se opět odvážil pozvednout zrak na zeď před sebou; pohledu do kupole se však pečlivě vystříhal. Teprve teď si povšiml, že na dosti úzkém, ale tlustém prkně sedí v asi dvojnásobné výši dospělého muže mladý mnich s malým tenkým štětcem v ruce, oblečený do kutny skoro stejně tak skvrnité, jako byla ta opatova. Opatrně se rozhlédl a spatřil na protější straně lešení ve stejné vyši úzká záda ještě jednoho mnicha, zabraného do práce na jakési postavě. Pozvedl zrak ještě o trochu výše a uviděl poslední, třetí patro lešení, nad nímž se skvěla ještě bílá netknutá omítka. Tam stál třetí pomocník v kutně, starší mnich šedivých vlasů se shrbenými zády, který však nemaloval, nýbrž na stěně cosi vyměřoval pomocí napjaté šňůry s mnoha nestejně vzdálenými uzly.

„Támhle nahoře je Slavitah,“ začal vysvětlovat Božetěch, „starý převor našeho kláštera a vynikající učenec, znalec geometrie i aritmetiky, ten je mi pravou rukou v rozvrhování kompozice a propočítávání množství a velikosti polí. Ten tam naproti je Dobromil a ten třetí támhle jeho bratr Radomil, moji pomocníci při samotném malování, kteří především vyplňují barevné plochy. Já pak jsem hlavně zodpovědný za celkovou kompozici, předkresluji všechny postavy a určuji detaily. Celkem jsme tedy čtyři…“

Břetislav se proti své vůli zachvěl a odtušil:

„Ty mi to nebudeš věřit, příteli, ale já jsem věděl, že jste zde čtyři! Neptej se mne proč, neboť to sám nevím, a ukaž mi teď konečně všechno, co je tu k vidění. Hlavně mi ale rychle řekni, kolik je zde králů. Také čtyři?“

Opat se zarazil, pak se pootočil a rozhlédl se kolem sebe:

„Nevím, proč se ptáš zrovna na toto, pane, ale je tomu vskutku tak! Jsou zde opravdu čtyři králové; tři jsou hotovi již dlouho, toho posledního jsme ale dokončili teprve dnes, právě než jsi přijel… Pojď, já ti vše ukážu!“

Uchopil jej za předloktí a provedl hlavní lodí tam, kde se před nimi rozevřela klenba vchodu do apsidy. Břetislav spatřil šikmo nad sebou sedícího a žehnajícího Krista v mandorle, barevném orámování vejčitého tvaru, které symbolizuje počátek i konec celého kosmu a jeho času v Kristu. Pokřižoval se a poklekl, aby sklonil hlavu před Jeho velebností. Opat jej pozoroval s láskou v očích a když je opět pozvedl k malbě, začal vyprávět:

„Víš, chlapče, kaple teď není vysvěcena a tím to vlastně všechno začalo. Tvůj strýc pro mne poslal na Sázavu a žádal mne, abych mu pomohl. V této kapli, kterou dal postavit a zasvětit tvůj slavný děd nedlouho poté, co odešel odtud z Moravy, aby usedl na pražský stolec, se stal nedávno jakýsi neblahý čin. Ten nesmírně urazil její paní, naši Bohorodičku Přečistou, a ona odňala svou přímluvu od pána moravského dílu, tvého strýce Konráda. Co se zde událo, to mi neřekl, jenom že učinil slib, že tuto kapli nechá vymalovat tak, aby se k oslavě Panny Marie stala při svém novém vysvěcení nejkrásnějším svatostánkem v celé naší zemi. Protože tvůj strýc zvěděl, že jsem přes svou nehodnost spatřil snad všechny chrámy nejen v samotném svatém městě Římě, ale také po celé italské a německé zemi, ba i v Řecku a svatém městě velkého císaře Konstantina, uložil tento úkol těmto nešikovným rukám a hloupé hlavě, kterou tu vidíš před sebou…“

Opat natáhl při těch slovech obě své velké ruce před sebe a zavrtěl při pohledu na ně hlavou, jako by tomu sám nemohl uvěřit. Pak postoupil o krok do apsidy:

„Jak sám vidíš, zde je vše hotovo – náš Pán a vládce všehomíra, po jeho boku jeho matka, jíž patří tento stánek a svatý Jan Křtitel jako prosebníci u Jeho nohou, obklopeni dvanácti anděly strážci, jak tomu má být, jsou na místě nejvznešenějším. Okolo vidíš zde na zdi apsidy v horním pásu dvanáct svatých apoštolů, ti tvoří přísedící Božího soudu. Tam vzadu pod oknem bude stát svátost oltářní a zakrývat malbu, také proto je celý spodní pás až do výšky čtyř loktů zakryt oponou. To je vůbec míra výšky každého pásu, čtyři lokty…“

Oba odstoupili opět do hlavní lodi a opat opsal pravou rukou kruh:

„Ta opona pokračuje samozřejmě zde po celém tom velkém obvodu. Za ní je ovšem skryto tajemství Božího úradku, do kterého nám smrtelníkům není dovoleno nahlédnout. Když pohlédneš o něco výše, spatříš druhý pás malby. Ten je rovněž celý hotový, ale protože lešení trochu překáží, je nutno vždy odstoupit až k protější zdi, pak je možno vše dobře uvidět.“

Odstoupili až k lešení na straně ležící proti vchodu do apsidy a Břetislavovi se otevřel pohled na jeho vítězný oblouk, kde se skvělo dvanáct andělů strážců. Opat ukázal na pás nad dvoubarevnou oponou hned vedle vchodu do apsidy a opět opsal rukou kruh odleva doprava:

„Tak jako postupuje slunce po nebeské báni v denním čase, tak postupuje zde na této malbě také život Panny Marie na našem vezdejším světě, jak nám jej zachovala svatá Evangelia. Od zvěstování archandělem Gabrielem, kterého vidíš zde na počátku, přes Navštívení svatou Alžbětou a narození našeho Pána, po němž se mu pokořili tři králové z východních zemí. To jsou tři ze čtyř králů, na které jsi se předtím ptal. Pak následuje vraždění malých neviňátek na rozkaz ukrutného Heroda a útěk Svaté rodiny do dalekého Egypta, kde se všichni zachránili, aby se posléze navrátili až ke slavnému vzkříšení a vykoupení do života věčného, které už zde ovšem není, třebaže my všichni v ně doufáme, abychom si je před tváří Boží vysloužili…“

Opat se přežehnal křížem a krátce se pomodlil. Břetislav nebyl schopen slova. Nádherné barvy se skvěly před jeho očima, prožíval ten příběh, jako by byl spoluúčastníkem zázraků, o kterých opat hovořil. V kapli bylo ticho, jen občas zavrzalo dřevo lešení pod pracujícím mnichem nebo zašustil nějaký nástroj v jeho rukou. Božetěch pokračoval:

„To vše, co jsi doposud zhlédl, jsme měli hotovo už více než před měsícem, když jsem zjistil, že jsem si špatně vypočetl výšku pásů. Naráz jsem nevěděl, co dělat, protože se mi zdálo, že na svislé zdi už není na dva pásy dost místa, zatímco na jeden je ho až příliš. Jel jsem tedy za tvým strýcem a ten mi poradil, ba vlastně poručil, jak to mám udělat. Pojď se mnou támhle naproti, ukážu ti to…“

Zavedl Břetislava až úplně ke zdi na druhý konec kaple a otočil se s ním tak, že přímo před nimi se opět skvěl temnější vchod do apsidy s nádherným Kristem v mandorle. Přímo vedle něj, po obou stranách klenby vítězného oblouku, spatřil princ dvě postavy, oděné do stejného dlouhého svrchního pláště s honosnou bordurou. Levá postava byla mužská a pravá ženská a obě držely něco v rukou, ale než si mohl lépe prohlédnout, co to je, uslyšel opatova slova:

„Vidíš, pane, tvůj strýc měl výborný nápad! Udělal jsem podle něj dva pásy stejné výšky jako všechny ostatní, tedy čtyři lokty. Ten spodní, v pořadí odspodu už třetí, je, jak vidíš, kratší, neboť začíná tady napravo od vítězného oblouku a končí zde nalevo, protože do tohoto pásu zasahuje ještě vrchol jeho klenby. Ten horní pak, čtvrtý v pořadí, co probíhá až nad klenbou apsidy, bude delší. Půjde úplně kolem dokola, rozumíš? A navíc zasahuje svou horní polovinou do klenby kupole lodi, což ale nijak nevadí, ba právě naopak!“

Břetislav vzhlédl trochu výše, přímo nad vrchol klenby vítězného oblouku apsidy. Shlížela na něj odtamtud jakoby dopředu

nakloněná postava dosti mladého muže. Štíhlý mladík měl jemný bezvousý obličej, veselé usměvavé oči a dlouhé, na ramena spadající hnědé vlasy. Na sobě měl bohatě nařasenou bílou spodní tuniku a přes ni dvoubarevný plášť s tmavou bordurou. Břetislava zarazilo, že muž svírá v pravé ruce dlouhé kopí s praporcem a v levé štít s ozdobnou bodcovitou puklicí, protože tím vypadal spíše jako bojovník než jako světec. Obrátil se tedy k opatovi:

„Marně se namáhám, příteli Božetěchu, ale nemohu připadnout na to, který svatý by to mohl být. Snad Jiří? Ten ale kopím zabíjí draka a je vždy ve zbroji na koni… Tenhle zbroj nemá, ale co ten štít? Nevím, co si o tom mám pomyslet…“ Odmlčel se a v té chvíli si uvědomil, že směrem doprava pokračuje tento pás oblouky arkád s řadou obdobných postav s kopím a štítem v rukou. Každá byla sice trochu jiná, ale přesto si všechny byly něčím podobné. Zavrtěl hlavou, vrátil se opět k muži, jehož uviděl jako prvního a zpozoroval, že vlevo od něj se skvěje jen neporušená bílá zeď. Právě tam stál na lešení starý převor Slavitah a cosi vyměřoval, lehce črtaje malým ostrým rydlem do omítky. Břetislav se chtěl obrátit na opata, aby mu to všechno vyvětlil, ale vtom padl jeho zrak o pás níže, kde pod posledním zbytkem bílé stěny spatřil další postavy s kopími a štíty v rukou. To už na něj bylo příliš:

„Pověz mi, příteli, pro smilování Boží, co to má znamenat? Kdysi mi v dětství mniši i z knih cosi přečetli, já jsem však bojovník, není tedy divu, že nevím, kterého svatého je třeba znázornit s kopím a štítem. Kdybych to ale i věděl, jistě je jenom jeden! Snad mi nechceš namluvit, že ty znáš celou družinu takových svatých?!“

„Máš úplnou pravdu, chlapče,“ souhlasil opat, „takový svatý může být jenom jeden, a také tam je pouze jeden, přestože jsou si všechny ty postavy tak podobné. Dokázal bys ale rozpoznat, který z nich všech to je?“

Břetislav bez zaváhání pokročil doprostřed kaple a ukázal přímo do středu nad vchod do apsidy:

„Tento, ten první! Zde uprostřed nad obloukem, ten to musí být, i když sám nevím proč. Je sice stejný jako ti ostatní, ale přesto jakoby jiný, mnohem vznešenější!“

„Správně, pane, správně,“ usmál se spokojeně opat. „Bylo nesmírně těžké namalovat jej tak, aby byl zároveň stejný jako ti ostatní, ale zároveň přece jenom jiný!“

„Když ale říkáš, že svatý muž je jenom tento jeden, kdo jsou ti ostatní, když ne svatí?!“

Opat mu hned neodpověděl, jen jej pootočil trochu doprava:

„Nejlépe bude, když na to přijdeš sám, ale jestli nepřijdeš, tak ti to povím, žádný strach. Nežli k tomu však dojde, pohlédni sám na tu řadu a najdi svého čtvrtého krále!“

Břetislav pocítil, jak mu při těch slovech sevřela šíji mrazivá

ruka. Jeden padl, zbyli jen tři…, problesklo mu hlavou. Jako zmámený se otočil doprava a začal pomalu postupovat podle podivné řady postav, které si byly všechny podobné nejen svým oděvem a výstrojí, ale i rysy tváří. Důkladně si je prohlížel a náhle se mu zdálo, že čím víc postupuje doprava, jako by mu byli ti podivní bojovníci stále známější, stále bližší, až nakonec došel k poslednímu, za nímž se rozkládala už jenom bílá zeď. Pozorně se zahleděl na poslední postavu a když spatřil korunu na světlých vlasech a zlaté žezlo v její pravé ruce, honosnou prolamovanou tuniku a krásný plášť, úžasem vykřikl:

„To je můj otec!“

Otočil se k Božetěchovi a v bezmezném údivu opakoval:

„Co to má znamenat, opate?! To je přece můj otec, naprosto jasně jej poznávám! On je ten čtvrtý král! Co to má znamenat? Jak můžeš malovat mého otce s korunou na hlavě zde, v této svaté stavbě Panny Marie, vždyť ona se smrtelně urazí!“

Opat uchopil svůj velký kříž, vroucně jej políbil a tiše odpověděl:

„Ano, pane, je to tvůj otec! A zde jsou tví předkové, knížata a vládci této země odpradávna, neboť já jsem je sem všechny opět přivolal k životu!“

Břetislavovi se zdálo, že se opat zbláznil, že se jim země otevře pod nohama a samo peklo je pohltí za takovou troufalost. Navyklým pohybem se pokřižoval, ale než stačil vyslovit krátkou modlitbu za spásu opatovy duše, neboť ten zjevně neví, co činí a chudí duchem budou vždy rádi viděni v království nebeském, pravil Božetěch:

„Poslyš, chlapče…, odpusť, že tě tak nazývaám, ale znám tě od dětství…, kdysi jsem ti vyřezal tvůj první dřevěný meč, pamatuješ? Je to už déle než čtvrt století, ale já to pamatuji, jako by to bylo včera. Řekni mi, chlapče, proč jsi vlastně tady?“

Břetislav nevěděl, co na to má odpovědět. Božetěch se usmál a pokračoval:

„Zeptám se tě tedy nejprve na něco jiného, snad tě odpověď napadne. Kdybyste táhli do Saska, do východní marky nebo do Pomořan, opustil bys taky královo vojsko?“

„Nikdy!“ vykřikl Břetislav.

„Nemyslel jsem samozřejmě svou otázkou, proč jsi právě teď právě tady, v této kapli, třebaže to s tím také souvisí, ale spíše, proč jsi opustil královo vojsko. Proč neobléháš s ostatními brněnský hrad a netoužíš po porážce nebo dokonce smrti svého strýce?“

Břetislav se konečně trochu vzpamatoval, protože se ocitl na známé půdě. Svému příteli neměl co tajit a kromě toho tušil, že opat celou příhodu už dopodrobna zná:

„Protože jsem pochopil, že válka mezi námi, v našem rodě, přinese jenom zmar a neštěstí. Je nás dnes příliš mnoho, kdo jsme po

sobě oprávněni panovat této zemi, a budeme-li nadále chtít hledat rozhodnutí na poli válečném, přinese to jenom utrpení. A dnes, když stojí proti sobě můj otec, který, hnán špatnými rádci, volil meč, a můj strýc, který za hradbami svého hradu volá po právu a spravedlnosti, rozhodl jsem se v srdci pro druhého z nich. Protože však zároveň ani nechci a nemohu pozvednout meč proti svému otci, králi této země, stojím stranou tak dlouho, dokud mne také on nechá na pokoji. Proto jsem dnes zde, opate Božetěchu."

Břetislav domluvil a sklonil hlavu, zatímco opat roztáhl doširoka svou mohutnou náruč, jako by jej chtěl znovu obejmout a zvolal:

„Vidíš, chlapče! To je přesně ten důvod, proč já dnes v této kapli maluji to, co zde vidíš!"

Břetislav cítil, jak se v něm opět vzmáhá zvědavost. Konečně začínal chápat podivné narážky svého strýce za poslední rozmluvy na brněnském hradě. Už tušil, proč se ta malba týká i jeho a v čem má spočívat onen zázrak, za který se modlil zjevně nejen Božetěch, ale i jeho strýc s polovinou jejich rodu. Podíval se na opata, jenž poznal, že knížecí syn pochopil. Vzal jej tedy jemně za ruku:

„Pojď, já tě představím tvým předkům, ale na to bude lépe, když spolu vystoupíme támhle nahoru…" a ukázal prstem k žebříkům, opřeným o lešení. V okamžiku vylezli na první patro, minuli Pannu Marii a archanděla Gabriela a vylezli ještě o jedno patro výše, kde se zastavili přímo před několika jezdci, namalovanými vedle jediné ženské postavy u klenby apsidy. Opat jej otočil trochu doprava, takže viděl, jak za velitelem poselstva, který měl na sobě stejný plášť, jako ta žena, stojí mezi dvěma stromy dva volci, zapřažení do pluhu. Za nimi spatřil jednu velkou a vznešenou mužskou postavu, znovu v tom stejném plášti, a okolo ní několik menších. Něco mu ta scéna připomněla:

„To je přece Přemysl, opate!" zvolal, „první z našeho rodu, který vládl v této zemi, i když byla tehdy o hodně menší, než je dnes. To znám, to mi vyprávěli velmi často mniši, když jsem byl ještě chlapec!"

„Já vím," usmál se Božetěch, „i já jsem ti to vyprávěl, chlapče. Bylo to ovšem ještě předtím, než jsem ti vyřezal ten první meč, protože potom už jsi to nikdy nechtěl poslouchat… Zapomněl jsi? Ani se nedivím, byl jsi tehdy hodně malý, ale od té doby, co jsi dostal ten meč, už jsi chtěl poslouchat jenom příhody o bitvách a hrdinských činech…, pokud jsi vůbec hned neutekl na cvičiště. Kdepak moudrosti z historie nebo životy svatých… Ale pojď ještě dál nahoru, začneme tvým otcem!"

Vylezli konečně po dalším žebříku až na poslední patro lešení ve výši asi šesti metrů a Břetislava opět zamrazilo, když nad sebou zahlédl zlověstnou bělobu peří strašlivě mocných cherubínů v kupoli. Následoval opata pomalu doprava, až se zastavili před králem. Takhle

zblízka Břetislav znovu užasl, jak byla postava na zdi skutečně podobná jeho otci, hlavně jeho úzký obličej, orámovaný splývavými světlými vlasy, jeho modré oči s trochu zasmušilým a jakoby nepřítomným pohledem. Břetislav měl intenzivní pocit, že jej otec osloví. Pootočil se ke svému společníkovi a tiše se zeptal:

„Božetěchu, jsi snad kouzelník, nebo ti aspoň nějaký slouží? Ještě nikdy ve svém životě jsem něco takového neviděl, ani o tom neslyšel. Nikdy by mě nenapadlo, že je vůbec možné namalovat někoho tak, aby každý hned poznal, že je to on. Samozřejmě, každý pozná na malbách Pána našeho Ježíše Krista nebo svaté muže církve, ale to podle jejich atributů, ne podle tváře. Jak je něco takového možné?“

Na okamžik se zamyslel a pak pokračoval se zřetelnou obavou v hlase:

„Řekni mi, opate, je můj otec ještě stále tam někde u brněnského hradu, nebo se proměnil zde v tento svůj obraz a tam už vůbec není? Nejsou v tom všem nějaké nečisté síly?“

„Nečisté síly!“ zvolal opat. „Zde v kapli, už brzy, když dá Bůh, zasvěcené svaté Panně Marii? Jak tě něco takového mohlo napadnout? Jistěže nejsou a kdo by něco takového chtěl tvrdit, je prostě hlupák! Víš přece, že já umím malovat a vyřezávat ledacos, a když tvůj strýc měl ten nápad, nedalo mi to pokoje, tak to je. Jako by mne uvnitř něco poháněło, takové vnitřní napětí, taková touha vystihnout tou malbou podobu tvého otce tak, aby jej okamžitě každý poznal. Ale teď pojď, jdeme nazpět k tvým předkům. Některé ještě znáš a jiné ti představím.“

Po těch slovech pokročili o krok doleva.

„Smyslem této řady tvých předků je mimo jiné také oslavit panování vašeho rodu na kamenném stolci uprostřed pražského hradu. Proto zde samozřejmě nejsou všichni jeho členové, nýbrž pouze ti, kteří tam panovali, to je ti doufám jasné. Dobrá, takže jistě víš, kdo panoval před tvým otcem.“

„Spytihněv, jeho starší bratr,“ zadíval se Břetislav na vedlejší postavu.

„Správně, chlapče,“ přisvědčil opat Božetěch, „to je on. Myslím, že si je také hodně podobný a každý, kdo si na něj pamatuje, jej pozná. Ty ovšem ne, byl jsi stár pouhých několik měsíců, když odešel do věčnosti mladý zrovna tak, jako jsi dnes ty. A víš také, kdo panoval před ním?“

„Velký kníže Břetislav, jehož jméno nosím,“ odpověděl bez stínu zaváhání mladík.

„Také on si je podobný,“ pravil spokojeně opat a pohladil malbu se zřejmým zalíbením. Naklonil hlavu trochu na stranu, jak s láskou pozoroval tvář tohoto panovníka a pokračoval:

„Byl jsem tehdy sice ještě chlapec, asi jako je dnes tvůj

nejmladší bratr Soběslav, když on vyměnil život vezdejší za věčný, ale pamatuji si jej dobře! Staří lidé jej ihned poznají, o tom nepochybuji, jako snad ještě ty další dva před ním, ale pak již nebude nikoho…“

Také Břetislav si se zalíbením prohlížel úzkou tvář svého velkého jmenovce, o kterém slyšel velmi mnoho vyprávět, pak se pohledem zastavil na jeho dvoubarevném štítu a ukázal na něj prstem:

„Proč drží můj děd takový štít, zatímco můj otec i strýc Spytihněv mají jiné, s tou špičatou puklicí? Má to nějaký význam?“

Opat plácl mladíka rozverně po rameni:

„Téměř všechno, každá čárka, každá barva nebo kombinace barev tu má svůj význam! Zde není nic, co by nemělo mnohdy i několik významů, rozumí tomu ovšem jen málokdo… Kdybych ti měl ale všechno vysvětlovat, strávili bychom zde spolu snad celý týden. Ten štít nese prastaré barvy této země, Moravy, červenou a bílou, krev a mléko. Tvůj děd jej drží proto, že byl nejprve velmi dlouho pod svým otcem správcem této země. Sídlil tehdy na olomouckém hradě, který později, poté, co usedl na kamenný stolec a jeho synové vyrostli, učinil podle významu prvním moravským dílem. Založil zde také mnohé další hrady včetně tohoto znojemského. Morava na něj s velkou láskou vzpomíná a on na tuto památku nese tento štít, rozumíš?“

Břetislav namítl:

„Ale pokud se pamatuji, co mi vyprávěli, byl i můj otec kdysi v olomouckém hradu, a přesto drží štít jiný, stejný jako Spytihněv. Proč to?“

„Je sice pravda, co říkáš, ale pravda malá, vedlejší a nedůležitá. Byl v olomouckém hradu jen nedlouho, pak jej starší bratr vyhnal a on byl roky v zemi panonské, kde se, jak víš, oženil s tvou matkou. Nakonec jej Spytihněv povolal zpět a usadil dokonce opět nakrátko v Olomouci, kde ses zrovna tehdy narodil, ale Spytihněv zakrátko nato zemřel a tvůj otec zdědil jeho stolec v Praze, na kterém sedí už třicet let. On za těch pouhých pár měsíců, kdy tam byl, na Moravě nic nezanechal, to nelze vůbec srovnávat s tvým dědem! Tvůj otec patří pevně a jednoznačně k hradu pražskému a třímá proto štít s puklicí. Zrovna jako tvůj nejstarší strýc Spytihněv, který z Čech nikdy ani paty nevytáhl, dokud zde na Moravu po svém nastolení nepřišel mečem dělat pořádky… Tak to bylo!“

Opat se pod dojmem té hořké vzpomínky odmlčel, ale hned dodal:

„Každého z tvých předků nutno znázornit především tím, co bylo u něj důležitého a významného, ne tím, co bylo někdy v desátém pořadí, rozumíš?“

Břetislav přikývl a oba muži postoupili k další postavě.

„To je kníže Oldřich, tvůj praděd,“ představil jej opat Božetěch a hned ukázal i na postavu vedle něj dále nalevo: „A toto jeho starší bratr Jaromír. Ti dva se na pražském stolci několikrát vzájemně

vystřídali a přestože je známo, že tvého děda uvedl na stolec jeho strýc Jaromír a nikoliv jeho otec Oldřich, namaloval jsem je takto. Šlo totiž tehdy jen o pár měsíců, ale jinak panoval před tvým dědem a jmenovcem Břetislavem jeho otec Oldřich déle než dvacet let a jeho bratr Jaromír zase skoro celých deset let před ním. Proto zde stojí takto, odleva nejprve Jaromír a potom Oldřich…“

Na okamžik se odmlčel, pozoroval tváře obou postav a pomalu dodal:

„I jejich obrazy by měly nést jejich věrnou podobu. Já sám už je samozřejmě nepamatuji, oba zemřeli deset let před mým narozením, ale hodně staří lidé, kteří mají na hřbetě více než sedmdesát jar, si na ně ještě vzpomínají. U nás v klášteře na Sázavě je jeden bratr, který strávil svůj pohnutý život po celém křesťanstvu. Je mu dnes už přes devadesát let, toho jsem se podrobně vyptával na jejich podobu i jejich zvyky a on mi o nich hodně vyprávěl. Je již skoro slepý, sám by nemohl říci, zda jsem jejich podobu věrně znázornil. Je ale možné, že sem ještě přijde nějaký jiný tak starý muž a podiví se, když pozná tyto dva panovníky z doby svého mládí…“ zamyslel se opat Božetěch, ale hned pokročil dále. Než však mohl pokračovat, ucítil mladíkovu ruku na své.

„Zapomenul jsi mu dokončit nohu,“ ukazoval Břetislav na Jaromíra, jehož levé lýtko končilo nejasnou linií, takže se zdálo, jako by byl jednonohý. „Nebo jsi nezapomněl a má to tak být? Pověz, Božetěchu!“

„Přece jsem ti říkal, chlapče,“ odpověděl tázaný, „že zde není nic, co by nemělo svůj význam. Kníže Jaromír byl jako jediný z tvých předků, aspoň pokud je mi známo, zbaven mužství, a to jsem zde chtěl znázornit. Jistě uznáš,“ zasmál se, „že jinak jsem to asi namalovat nemohl…“

Břetislav vyprskl smíchem, ale hned svraštil obočí:

„I o tom jsem cosi slyšel, kdysi mi to vykládali, ale zapomněl jsem. Víš kdo mu to učinil?“

„Tento zde,“ ukázal opat na dalšího v řadě, „jejich nejstarší bratr Boleslav. O něm už si nikdo nemůže přímo pamatovat, jak vypadal, protože ztratil stolec před devadesáti lety, a třebaže potom ještě dlouho žil, už ho nikdy nikdo až do jeho smrti nespatřil…“

„A proč to?“ otázal se zvědavě Břetislav.

„Protože ho ze stolce v pražském hradu svrhl polský kníže, oslepil a uvrhl na víc než třicet let kdesi ve své divoké zemi do žaláře, kde potom slepý zemřel, proto…“ odpověděl v zamyšlení Božetěch a pohladil konečky prstů narudlé vlasy a vousy tohoto knížete:

„Víš, chlapče, ono je psáno v historických análech, které uchovávám u nás na Sázavě, že se mu říkalo Ryšavec, proto jsem jej namaloval takto…“

Oba společníci postoupili dále doleva a opat Božetěch

pokračoval:

„Toto je kníže Boleslav, otec všech tří těchto bratrů a tvůj prapraděd," počítal generace na prstech. „Správně, tvůj děd Břetislav, praděd Oldřich a prapraděd Boleslav, to je on. V análech se mu říká Pobožný, to proto, že hned na počátku jeho panování povolil papež založení pražského biskupství. Panoval dlouho a nejprve dobře, mnoho hradů a v nich také kostelů po zemi české založil, ale po jeho smrti bylo zle… To bylo hrozné, tehdy tvůj rod téměř pozbyl vlády nad touto zemí!"

„Proč se tak stalo?" zeptal se mladík.

„Hlavně proto, že tento Boleslav měl ony tři syny, které jsi právě viděl a ti se svářili o nástupnictví, proto! Země tím strašlivě trpěla a tvůj knížecí rod též. Zemi málem ztratil a také skoro vyhynul, jenom tvůj praděd Oldřich zplodil tvého děda, však ale víš, z jakého lože…"

„Božena, co byla Křesinova," zamumlal si Břetislav pro sebe známá jména, ale opat hned pokračoval:

„Ano, selská žena Božena, ale zaplať Bůh za to, že byla, protože jinak nevím, co by se stalo s touto zemí… Jen pohleď, sotva tvůj prapraděd Boleslav zavřel oči, tento jeho syn Ryšavec hned zbavil bratra Jaromíra mužství a tvého praděda Oldřicha kázal rovnou zbavit života, že se jen taktak zachránil útěkem do ciziny. Sám však také synů neměl, jen jakousi dceru, kterou dal Vršovci za ženu, a ti se pak sami na stolec drali. Fuj…!" a opat Božetěch si málem uplivl.

„A co ti Poláci, co jej pak oslepili, ti se nedrali na stolec?" otázal se mladík.

„I drali, chlapče, to víš, že drali. Však ten jejich kníže, co kázal Ryšavce oslepit, taky Boleslav jménem, slavný panovník, držel pražský hrad nejméně rok, ale Vyšehrad, kde i tvůj otec za života bratra biskupa tak dlouho pobýval, ten nedobyl nikdy. Ten zůstal vždy věrný Jaromírovi, kterého potom hned předáci i všechen lid nastolili, když Poláky s velkou hanbou tehdy ze země české vyhnali. Morava jim ale ještě asi patnáct roků zůstala, tu dobyl až tvůj praděd Oldřich, když po svém bratru Jaromírovi usedl později na stolec."

„Inu, proto zde ale Poláka malovat nebudeš, nebo snad ano? Mám takový dojem, že mi i o něm kdysi povídali, že byl s naším rodem spřízněn, je to pravda?"

„Pravda, chlapče, pravda," přikývl opat, „on byl synovcem tvého prapraděda Boleslava, jeho matka jménem Dobrava byla toho sestrou, ale malovat jej?! To mi věru ani nenapadne! To tak, cizáky sem malovat, co je nám do nich. Ti sem nepatří. To je řada tvých předků na pražském kamenném stolci. Tvých předků, Břetislave, a ne kdejakých cizáků, co snad na něj taky někdy dosedli, ale než si stačili uprdnout, už z něj zase sletěli…"

Posunuli se dále až k předposlednímu knížeti a teď už ovšem Břetislav věděl, koho představují ty dvě poslední postavy:

„To je Václav, jediný svatý muž z našeho rodu, věčný vládce této země, jak se v posledních letech, co se stal můj otec králem, často říká, a zde toto musí být jeho mladší bratr Boleslav, který jej nechal zabít. Je to tak?“

„Je to přesně tak,“ přisvědčil opat Božetěch a s láskou pohladil tvář svatého Václava, „jenom s tím zabitím to nevím tak jistě. Víš, on to biskup a jeho latinští preláti moc neradi slyší, ale moje anály praví něco jiného, jenomže pro mě a mé bratry je za dnešních dob velice nebezpečné se o tom šířit, takže raději mlčíme. Latiníci…“ vyslovil to slovo s hlubokým despektem, „prostě potřebují, aby všichni věřili, co oni lidem namlouvají a nenávidí nás čím dál tím víc, protože my s nimi ve všem nesouhlasíme.“

Břetislav leccos věděl o nenávisti římské církve, kterou kněží slovanské bohoslužby trpěli dříve ještě silněji než teď za vlády jeho otce, jenž nad nimi držel svou ochrannou ruku. Neřekl však k tomu nic, jenom podotkl:

„Poslyš, Božetěchu, on je velice krásný, vyzařuje z něj světlo lásky, je jako živý. Ba co to pravím, vždyť on vlastně je více než živý, je už teď až na samou věčnost živý! Ale přesto, nemyslíš, že bys jej měl označit nějak jasněji? Je to jediný svatý muž v řadě mých předků, on jaksi omlouvá aspoň trochu tvou ohromnou troufalost, že jsi je všechny namaloval sem do té kaple. Proč mu tedy nedáš svaté znamení, které mají kolem hlavy všichni svatí dole na těch příbězích ze života Panny Marie?“

Opat Božetěch pokýval souhlasně hlavou:

„Pravdu díš, chlapče, ale on je označený, a to tak jednoznačně, že o něm nemůže být pochyby. Ty sis toho zatím jenom nepovšiml, ale není divu. Pojď, slezeme teď zase dolů a já ti to ukážu, to je lépe vidět z větší dálky…“

Otočil se a začal pomalu slézat po žebřících. Ostatní tři mniši si jich nevšímali. Starý Slavitah už dokončil vyměřování a teď, sedě na podlaze pod lešením, pojídal bezzubými ústy kus chleba, zatímco oba mladíci tiše nanášeli zářivé barvy ve čtvrtém pásu. Božetěch s Břetislavem se postavili ke zdi kaple tak, aby měli před sebou vchod do apsidy s dobře viditelnou postavou svatého Václava nad jejím vítězným obloukem. Pak opat ukázal na celou kompozici prstem a otázal se:

„Pohleď tam nahoru, chlapče! Co vidíš nad obloukem apsidy, těsně pod začátkem pásu, kde stojí svatý Václav?“

Břetislav zaostřil pohled a teprve teď si všiml, že předtím při zběžném pohledu něco velmi významného přehlédl. Pod nohama svatého Václava byl namalován šedobílý oblak, z něhož na obě strany vyčnívaly dvě žehnající ruce, přijímající zároveň donátorské dary.

„To jsou nebesa, kde vládne věčný Bůh Otec, jenž vyslal svého syna Ježíše Krista, abychom v něm našli spásu i přes naše

hříchy," pravil mladík a zbožně se přežehnal křížem. Opat to po něm opakoval a pak přisvědčil:

„Správně, chlapče. Vidíš, že svatý Václav nejen stojí nad vítězným obloukem apsidy na nejčestnějším místě mezi všemi tvými předky. On je také zároveň povznesen na nebesa do náruče nebeského Otce, protože požívá již teď věčného spasení. Ano, ale aby to bylo ještě zřejmější, že je to vskutku on a nikdo jiný, pohlédni dobře na to, co třímá v pravici!"

„Kopí!" vyhrkl Břetislav, „kopí svatého Václava!"

„Tak vidíš, chlapče! Ani nejmenších pochyb nemůže být o tom, že je to on. Každý kníže tu drží v ruce kopí, ale jenom svatý Václav je třímá tak, že jím v jediné linii spojuje Boha Otce v oblaku nebes jak s Kristem Spasitelem v oblouku apsidy, tak i s Duchem Svatým nahoře v samém vrchlíku kupole! Tak co, je to označení nebo ne? Už rozumíš, proč jsem mu nedal svatozář jako jiným svatým?Je označen také proto svým kopím, protože je nejen tvůj předek a svatý muž, ale i kníže a bojovník, panovník a věčný ochránce této země!"

„Kopí svatého Václava…" opakoval Břetislav a vzpomněl si na vyhlášení výpravy před šesti týdny na pražském hradě, když pod ním jeho otec slavnostně vstoupil do sálu. Naklonil se k opatovi:

„Byl jsem tehdy u Flarchheimu také, když čeští bojovníci vyrvali to kopí Švábskému z ruky! Nebylo mi ještě ani dvacet, byla to moje první velká bitva. Aleš mne sice ještě hlídal a nechtěl mne pustit do největší vřavy, ale byl jsem přesto u toho…Nikdy, celý svůj život na to nezapomenu! A potom v říjnu, když Švábskému tu jeho proklatou křivopřísežnou ruku sám Pán náš Ježíš Kristus ráčil nechat utít!? To jsem si sliboval, že se vrhnu do největší bitvy, že už se nedám Alešem hlídat, ale nedošli jsme tam včas. Celé naše vojsko ještě bylo v povzdálí, ale stejně jsme tím králi Jindřichovi pomohli. Švábský měl z českých oddílů takový strach, že se raději bezhlavě pustil ve špatné pozici a v nevhodnou chvíli do boje s Jindřichem, než by čekal, až dorazíme také my…"

Břetislav přivíral slastí oči, jak vzpomínal na ty slavné chvíle, z nichž pocházela nová relikvie české země. Jeho otec ji neváhal při své korunovaci zapojit do legendy svatého Václava, protože si od toho sliboval více pomoci na poli válečném, více slavných vítězství českého vojska na cizích bojištích, a nemýlil se. Opat jej s láskou pozoroval a nerušil jej v přemítání. Obrátil oči vlevo a zahleděl se na poslední kus bílé zdi. Byl to celý severní půloblouk čtvrtého pásu, který předtím rozměřoval starý převor Slavitah, volné místo mezi prozatím posledním v řadě králem Vratislavem naproti apsidě a prvním svatým Václavem přímo nad ní. I když tam odspodu z podlahy kaple nebylo vůbec nic vidět, věděl Božetěch, že jeho pomocník tam už naznačil arkády posledních postav, kterých muselo být deset. Přesně deset, ani méně, ani více, říkal si, ale aby tomu tak mohlo být, měl by k tomu

dostat poslední příkaz, poslední znamení, opakoval si, lépe božské než snad jenom lidské…

Odpoledne už se nachýlilo k večeru a západním oknem teď pronikal teplý proud slunečního jasu a padal přímo do apsidy, když se opat opět obrátil ke svému společníkovi:

„Poslyš, Břetislave, když se s tebou loučil tvůj strýc Konrád v brněnském hradu, vzkázal mi po tobě nějaká slova?“

„Vzkázal, samozřejmě!“ udeřil se do čela mladík. „Jak jsem jen mohl zapomenout! Odpusť, ale u tohoto úžasného díla není divu… Můj strýc lituje, že musí sedět za hradbami, ale ty prý máš pokračovat tak, jak jste se domluvili. Řekl, že doufá v Boží milost, aby to zde s tebou mohl dokončit, tak to řekl!“

Opat vážně pokýval hlavou:

„Totiž, to je tak… My bychom měli být hotovi, aby patnáctého dne příštího měsíce srpna mohla být kaple zasvěcena opět naší Panně Marii, to má svůj největší svátek. K tomu ale musím vědět, jak mám dokončit ten čtvrtý pás, protože všechno ostatní dokončíme ovšem zcela jistě, ale…“

Břetislav hleděl na slepou bělobu zdi. Řešení ho už ovšem napadlo, ale zdálo se mu, že tím už by byla překročena jakákoliv míra a Bůh by je musel za takovou opovážlivost ztrestat.

„Věř mi, pane, že jsem dalek toho, abych se vypínal svým uměním. Stejně tak jsem přesvědčen, že tvůj strýc, který měl ten nápad, jak uchovat právo a řád touto malbou, jak je zakovat do této zdi, se nechtěl vyvyšovat nad úradek Boží. Právě on mne přesvědčil, že Boží vůlí bylo namalovat to takto a já mu uvěřil a věřím doposud. Vždyť i já jsem nejistý. Denně mne přepadají výčitky a pochyby, a kdybych tak silně nevěřil v Pána našeho Ježíše Krista, který mi pomáhá a celou tu dobu vede s Duchem Svatým mou ruku…“

Odmlčel se a ukázal na tu barevnou nádheru kolem sebe, ze které se tajil dech i jeho společníkovi. Ten v zamyšlení vzhlížel k postavám svých předků:

„Máš pravdu, já ti věřím. Musí to být Boží vůle. Jak by jinak mohlo vzniknout takové dílo? Tolik knížat zde kolem mne, už dávno mrtvých, ale jako by díky tobě byli přesto všichni živí! Tak jako je živý můj předek kníže Václav, povznesený na nebesa… K tomu můj otec, který je skutečně ještě živý zde mezi námi, ale jednou taky ukončí tento svůj život vezdejší jako my všichni… Ale protože ty jsi jej zaklel do této malby, zůstane až na věčnost jako živý…“ Břetislav stále znovu potřásal nevěřícně hlavou: „Mně se z toho hlava točí a nevím, co je a co není, co se mi jen zdá! Tolik knížat, kteří na mne z věčnosti shlížejí! Pověz mi tedy konečně vše! Co chceš namalovat do toho prázdného místa, aby se řada ukončila?“

„To je přeci jasné,“ odvětil opat, „přece vás všechny, kdo jste dnes oprávnění zasednout na stolec vašich předků! Aby odteď každý z

vás knížat, ale i předáků, duchovních a všeho lidu této země věděl už na dlouhou dobu dopředu, kdo jim bude jednou panovat!“

„Ano, Božetěchu,“ pravil tiše královský syn, „já jsem si to myslel… a řeknu ti, že mám z toho strach. Přiznávám se ti, že sice neznám, co je to strach před nejhorší bitvou, ale z toho mám strach, ocitnout se tam na té zdi! Ale je-li to Boží vůle, pak…“

A Břetislav se odmlčel, protože zvenčí sem dolehly rázné kroky a do dveří kaple vstoupil kastelán Vacula. Krátce se Břetislavovi uklonil a naléhavě pravil:

„Pane, tví velitelé jsou za hradbami neklidní. Volali na nás, že jsi tu prý už příliš dlouho, odpoledne se už nachýlilo. Zadrželi také posla sem ke mně do hradu, ale ihned jej vydají, když se jim ukážeš a uklidníš je. Byl bys tak laskav a vyšel krátce na ochoz hradby?“

Břetislav bez prodlení vyplnil kastelánovo přání. Uklidnil z hradby své velitele, kteří už se dávno vrátili z podhradí a přikázal jim, ať odstoupí tak daleko od příkopu, aby mohla posádka beze strachu spustit most a přijmout posla. Zakrátko zaduněla kopyta poslova koně přes dřevěný most a zazvonila na kamenném nádvoří hradu. Zaprášený jezdec seskočil a bylo vidět, že hoří netrpělivostí, aby sdělil svou důležitou zprávu. Podíval se nejistě na svého kastelána, zda mu neporučí mlčet, než budou o samotě, ale ten mu pokynul a pravil k Břetislavovi:

„To je můj člověk, který spolu s jinými pozoruje vše, co se děje u brněnského hradu. Má jistě důležité zprávy… Myslím, že i tobě budou k užitku. Mluv bez obav,“ obrátil se k poslovi, „a řekni, s čím jsi přijel!“

„Pane,“ uklonil se posel kastelánovi i Břetislavovi, „dnes dopoledne zaútočilo královské vojsko ze všech stran, aby dobylo a vyvrátilo celý hrad!“

Všichni se po sobě podívali. Uvědomili si, že to, co se teď dozvěděli, jim může změnit celý život. Posel však ještě nedomluvil. Celá tvář se mu rozzářila, strhl si přilbu z hlavy a zvolal:

„Posádka se ubránila a odrazila na všech stranách útok, který se rozpadl v niveč! Navíc jako by samo nebe nerado vidělo, co se děje, neboť vypukla taková bouřka, že jí nebylo kolik měsíců, a…“

Jeho slova zanikla v mohutném jásotu bojovníků. Břetislav strnul jako socha a významně se podíval na opata.

„Poslyš,“ obrátil se k bojovníkovi, „víš něco bližšího o tom útoku? Jak ztroskotal a co se stalo potom? Jaká je nálada ve vojsku? Co se říká, že bude dál? Víš o tom něco nebo nevíš?“

„Nálada je mizerná,“ odvětil bez váhání posel. „Královi předáci zuřili jednak na své bojovníky, že se nebili tak, jak měli, ale také na krále, že je k tomu útoku přemluvil. Prý není divu, že ničeho nedosáhli, protože to je přece něco jiného, drát se na hradby, za kterými může sedět tvůj bratranec nebo švagr… To není jako kdesi v Němcích,

Polsku nebo pohanských krajinách, kam by všichni už nejradši vyrazili. A k tomu ta bouřka! Div jim i jejich těžké obléhací stroje a katapulty neodplavila, všechno rozmoklo a změklo. Bude se vyjednávat, to je jistá věc, říkají to všichni…“

Břetislav pokýval spokojeně hlavou a vydal se s opatem zpátky do kaple. Ta zpráva jako by do Božetěcha vlila život – Konrád se ubránil, útok se rozpadl, výprava trčí v bahně… Budou vyjednávat, co jiného by měli dělat? To mohli udělat hned! Ale to ne, napřed muselo do prachu spadnout pár rozťatých hlav, ale zaplať Bůh za to, že jenom pár, že alespoň teď budou jednat. A k tomu jim pomůžu, teď a tady! „Pohleď,“ ukázal na zatím bílý pás severní stěny, „zde bude deset arkád, můj bratr Slavitah už je rozměřil…“

Starý převor stál před apsidou a modlil se. Božetěch se po něm ohlédl a pokračoval:

„Víš, ještě dnes dopoledne, než jsi přijel, jsme se o tom radili. Já chtěl počkat, protože jsem měl pochyby, co vlastně vyměřovat, ale Slavitah nechtěl ani slyšet. Prý deset, co jiného, jako by už věděl… Inu, teď mohu načrtnout obrysy postav a štítů, moji pomocníci mohou začít vyplňovat pozadí, to je hodně práce, stejně jako kameny arkád a jejich barvy. Úplně nakonec udělám obličeje, barvy plášťů a lemů, praporce. To je to nejdůležitější a také nejtěžší, nesmí v tom být ani jediná chybička, ale zase to není tolik práce. Jde to rychle, když vím…, když konečně vím…“

Zarazil se a Břetislav větu s úsměvem dokončil:

„…když konečně víš, kdo bude kde stát, viď?“

„Pravdu díš, ale to není ani zdaleka vše! Deset, deset, rozumíš tomu? Nejen že vás je celkem deset – ty a tvoji čtyři bratři, dva synové Konrádovi a Svatopluk s Otíkem, celkem devět, s Konrádem deset. Ono už jich tam devět na horním pásu stojí, od tvého svatého předka až po tvého otce, dohromady tedy devatenáct, a to je svaté číslo, víš!? Latiníci o tom nevědí, nechtějí vědět, ale pro nás, pro mě a mé bratry ze Sázavy je svaté nad jiná!“

„A proč to, proč právě devatenáct? Vždyť je to číslo jako každé jiné. Takové nedokončené, a ani se nedá složit z jiných čísel, což je přeci důležité.“

„Že nedá?“ pousmál se opat. „To se ukrutně mýlíš, chlapče! Devatenáct, toť právě božská veškerenstvost kosmu! Pohleď, základní svatá čísla jsou tři a čtyři, to víš. Tři jako Trojjedinost Boží a tři králové před Kristem, čtyři jako svatí Evangelisté a čtyři živly nebo čtyři světové strany a ještě mnoho dalších věcí. A zatímco tři plus čtyři je sedm, další svaté číslo, neboť sedm je darů Ducha Svatého a také hlavních hříchů, jakož i dnů v týdnu, je třikrát čtyři dvanáct, jako je apoštolů a andělů támhle nahoře a také měsíců v roce, neboť to vše spolu samozřejmě souvisí. Nu a sedm plus dvanáct je právě devatenáct, jako už odpradávna stojí lehátek ve velké poradní síni

pana císaře ve svatém městě velkého Konstantina… Pohleď, jak je to číslo nádherné, když se napíše!“ a Božetěch napřáhl ruku a namaloval před sebou na zeď prstem XIX.

„Kruh devatenácti knížat, to sám Bůh tak zařídil! A ten kruh knížat, Břetislave, vždyť to je nejen kruh, uzavřená jednota kosmu! To je zároveň také řada, běh času dějin, a zároveň ještě dva polokruhy, co stojí proti sobě, chápeš to?! Může být velkolepější jednoty a harmonie než je ona kosmická, kterou stvořil Bůh? Víš, nikomu to neříkej, ale v té malbě je tolik svatých věcí, o kterých já vím, že latiníkům nevoní… Ale nebudou moci nic dělat, vůbec nic! Ledaže by biskup odmítl světit, ale to si nedovolí…, to je nepředstavitelné, v této kapli a v této chvíli, za těchto okolností. Ne, to nelze… Bude skřípat zuby, ale vysvětí, určitě vysvětí… Jistě mne za to potrestá, to vím, ale to mi nevadí! Jakoukoliv tíhu vezmu na svá ramena, jenom když to zde dokončím ke slávě a štěstí této země, víš? Co bude se mnou, to je mi úplně jedno…“

„Trestat?“ opáčil mladík. „Proč by tě měl za tuto nádheru biskup trestat?!“

„Potrestá!“ přisvědčoval opat s nadšením, jako by se už nemohl dočkat. „Jistě potrestá, on jinak nemůže. Jednak nás latiníci nenávidí už proto, že vůbec jsme a že jsme takoví, jací jsme. Biskup, opati jejich klášterů, preláti a kanovníci, i ten tlustý kanovník Kosmas, jinak dobrák od kosti, nás nenávidí. Kdyby mohli, ó jéje, ti by s námi zatočili! A co teprve tato malba!? Chlapče, odpusť, že ti to tak říkám, ale v té malbě je tisíc věcí, které ty ani teď ještě nevidíš a nikdy taky neuvidíš, pokud bych ti je do poslední maličkosti přesně neukázal a nevysvětlil, ale biskup a jeho preláti je všechny uvidí hned, rozumíš? A co uvidí, je taky pěkně rozčílí!“

Břetislav se díval na opata, jak toužebně pozoruje holou zeď, jako by na ní už viděl celý pás malby dokončený. Uchopil jej za rukáv sutany:

„Božetěchu, příteli, je to snad příliš troufalé před tváří Boží a Svatého Ducha, kteří vedou tvou ruku… Nechtěl bych je urazit, ale chtěl bych tě vidět při práci, víš? Chtěl bych vidět, jak to vzniká…“

„Proč ne, pane, bude mi ctí! Hej, chlapci, hoďte sebou! Radomile, navlhči honem vápeným mlékem další pole a ty, Dobromile, namíchej barvu na linky, pospěšte! Naše návštěva odjíždí a chce se podívat, jak vzniká další kníže, tak sebou hoďte! Tak, pane, už pomalu vylez nahoru, oni to hned připraví, jsou velice šikovní. Já si jdu napřed odlehčit. Víš, už dávno jsem si všiml, že Duch Svatý o to lépe na mne sestupuje, o co více jsem vyprázdněn od věcí světských, k nimž patří jídlo a pití v prvé řadě. Malou chvilku to potrvá, chodíme do chýšky u hradební zdi, protože jsem zakázal dělat to zde v okolí. Vždyť by to tu smrdělo jako žumpa!“

Zanedlouho se vrátil, vylezl na lešení k Břetislavovi a přešel až

k obrazu krále Vratislava ve čtvrtém pásu. Když nalezl převorem Slavitahem vyškrábnutou značku, zvýraznil nejprve malým ostrým štětcem jemně okraj další arkády a pak se postavil před následující prázdné pole. Z celé plejády štětců zastrčených za hrubým provazem, kterým měl přepásanou svou barevnou sutanu, si vybral ten správný a vroucně se pokřižoval:

„Ve jménu Otce, i Syna i Ducha Svatého!“

„Amen,“ odpověděl Břetislav a díval se, jak opat začal opatrnými, ale jistými a přesnými tahy načrtávat obrysy další postavy. Nejprve ohraničil ramena, pak postranní linie paží a potom celé linky boků až po zakončení kratšího splývavého roucha, do kterého byly pod pláštěm oděny všechny postavy. Pak vyměnil štětec za jemnější, dobře rozmíchal barvu v misce a vrátil se k malbě. Naznačil linii splývavých vlasů až přes levé rameno, linie tváře, brady a krku, rysy obličeje však vynechal. Potom namaloval pravou paži nataženou od těla a dlouhou svislou dvojitou čárou naznačil, že v této ruce bude kníže třímat své kopí. Na druhé straně postavy od pasu dolů vykouzlil typické obrysy mandlovitého, dole zašpičatělého štítu, nad nímž šikmo nahoru znázornil ruku, která jej přidržuje. Nakonec se opět sklonil, rychle načrtnul obrysy nohou ve špičatých jezdeckých botách, postavené na barevné, obloučky zdobené úzké dekorativní linii, oddělující oba hlavní pásy. Odstoupil o půl kroku, naklonil hlavu trochu na stranu, jak pozoroval své nové dílo, zastrčil štětec za pás a otočil se ke svému společníkovi:

„To bude, dá-li Pán Bůh, tvůj strýc Konrád a tady, chlapče…“ ukázal na vedlejší, ještě zářivě bílé pole, „tady budeš stát ty!“.

KAPITOLA 13

Janek

Když se král Vratislav obklopený svými nejbližšími rádci vzpamatoval z p ekvapení nad nenadálou návšt vou z obleženého hradu, kázal nejprve poslat pro svou ženu a nejvýzna n jší p edáky a teprve potom nechal vstoupit do svého stanu kn žnu Virpirku. V rozlehlém králov stanu bylo plno, když drobná postava brn nské kn žny v prostých tmavých šatech bez ozdob sklonila pokorn hlavu; jen bubnování dešt na plachtu rušilo její tichá slova:

„Já, králi, už nehodná slouti tvou švagrovou, ke tvým kolen m s prosbou jsem p išla…“ poklekla p ed vyvýšeným stolcem, na n mž Vratislav sed l. Král jí pokynul, aby povstala.

„Pane, v této zemi ne eká tebe a tvé vojsko žádná sláva a žádná ko ist. Ur uješ-li nás a naše statky za ko ist svým voják m, obracíš i sám na sebe naše šípy, kopí a me e. Jak snadno dojít zde k úhon , a už tob , tvému bratru a mému manželovi, tvým syn m nebo synovc m! Jak snadno, aby lehly popelem celé hrady i vesnice, aby se na dlouhou dobu zasela smrtelná nenávist nejen ve vašem rodu, který už po staletí panuje této zemi, ale také mezi všemi rody ostatními! Pakli však brousíš své blesky jen a jen na hrdlo svého bratra, kéž jsi dalek toho, abys byl pokládán za druhého Kaina. Tvému bratru jsou otev eny východní marka n mecká, Dalmácie i ecko, chce rad ji být pout níkem v cizí zemi než tebe vinit z bratrovraždy. Zh ešil-li tv j bratr tím, že nevydal ihned sv j domov, náš domov s tolika nevinnými v plen tvému hn vu, trestej tedy jej – a zemi, jež je tvá, dej potom, komu chceš…“

Král cítil podivné pohnutí. V d l sice dob e, jaké náznaky se skrývají v jejích slovech, ale paní Virpirka oslovila také n co v hloubce

jeho duše, jeho vlastní skryté myšlenky, plány i obavy. Povstal ze své stolice, objal švagrovou p ed všemi p ítomnými a zárove p emýšlel, jak se od tohoto podivného vyslance dozv d t to, co jej nejvíc za jímalo. Ani v nejmenším totiž nepochyboval, že t mito p vabnými ústy s nezam nitelným n meckým p ízvukem k n mu promlouvá nejen jeho bratr a nejmén polovina jejich rodu, ale z ejm i jeho nejstarší syn. V možném spojenectví t ch dvou tkv lo pro n j v této chvíli ne jv tší nebezpe í a bylo mu jasné, že tomu musí z každou cenu zab ránit. Pravil tedy nejprve dvorn a nezávazn :

„Paní, i když možná mezi bratry panuje n kdy svár, ty jsi a z stáváš mou milou švagrovou, která kdykoliv nalezne mého sluchu!“

Kn žna sepjala ruce na prsou a pravila hlasem, ve kterém se ozývala nejen obava z nešt stí války a up ímná touha po smí ení, ale také zast ená hrozba, jíž se nejvíc obával:

„Jestli jsem, pane, takto nalezla milost p ed tvýma o ima, mám ješt jednu prosbu. Za velký syn v h ích posta í otci n kdy jen mali ký trest… Nech potom zavládne pokoj smí ení podle tvé v le mezi všemi, kdo jsou ú astni tohoto nešt stí celé naší zem !“

Tak vida, pomyslel si Vratislav, už je to tady… Snad mají mí rádci p ece jen pravdu, když jim d lá takové starosti, co vyvádí ten zpropa dený B etislav okolo znojemského hradu! Ani na okamžik nepodléhal iluzi, že bratrova slova o možném vyhnanství jsou myšlena vážn . On dob e ví, pomyslel si Vratislav trpce, že v této chvíli nemám nikoho, koho bych mohl posadit na jeho opušt ný brn nský hrad! A co by tomu všemu ekli p edáci, celá zem ? Vždy všichni práv zažili mou poráž ku, nikoliv vít zství. Konrád nabízí smír, práv te , protože ví, že vlastn vyhrál, že obléhání ztroskotalo. D lá to ovšem skv le tím, že se poko il ústy své ženy… Nabízí mi podporu proti synovi, ale zárove hrozí dost nepokryt spojenectvím s B etislavem proti mn . Mám tedy alespo na vybranou, pomyslel si p ece jen s úlevou. Moci si vybrat, to je vlastn ta nejlepší pozice, protože jedno je nadmíru jasné – že všichni t i vyhrát nem žeme. Jeden z nás bude muset prohrát…

Obrátil se tedy k švagrové, která ekala na odpov . Velmi dob e si uv domoval, že nálada ve vojsku je jednozna n proti dalšímu obléhání, že stojí na prahu vynuceného jednání, kterým bude muset za cenu co možná nejmenších ústupk dosáhnout toho, eho nemohl dosáhnout silou zbraní. Pot eboval hlavn as, pot eboval se poradit nejen se svými veliteli a rádci, ale p edevším se svou ženou, protože si jasn uv domoval, že v tomto jednání s Konrádem p jde p edevším o jejich syny. Roztáhl tedy náru jako by cht l všechny p ítomné obej mout a zvolal:

„Tvými ústy, milá švagrová, jako by sám and l promluvil, a to and l míru! Ni emu nejsem tak dalek, jako chtít ni it svým vojskem moravskou zemi, kterou náš otec B etislav z prachu pozvedl a mí brat i z mého pov ení tak dlouho a dob e spravovali. Já nebažím po život

svého bratra a tvého chot a není ani nutné, aby v cizin hledal bíd ného chleba, když se te p ede mnou tvými ústy poko il. Je nutné jed nat a ustanovit takový mír, aby nadále byl ku prosp chu celé zemi, všem p edák m, a už rod eských, nebo t ch, které se cítí moravskými. B ž a p ines svému choti ode mne toto políbení míru a moje up ímné pozvání k jednání, které se m že konat hned nazít í kdekoliv, kde si to bude m j bratr p át!“

S t mi slovy políbil Vratislav za hlasitého a bou livého souhlasu p ítomných dojatou švagrovou na ob tvá e. P edáci i samotní královští velitelé tloukli dýkami do štít , in eli zbrojí a jejich spoko jeným mru ením probleskovaly hlasité výk iky souhlasu. Všichni pochopili, že nenávid né obléhání skon ilo, že Konrádova nabídka smíru p išla v pravý as a pravým zp sobem, aby král mohl zachránit svou tvá a vydávat vojenskou porážku za politický úsp ch. Ti zkušen jší si ovšem všimli, že král ani slovem nevzpomenul nejstaršího syna, ale ten zde nebyl p ítomen a p edák m bylo celkem lhostejné, zda se te dohodne král s bratrem proti synovi, když se p edtím nedohodl se synem proti bratrovi. Ko ist a sláva jim zde skute n nekynula ani zpo átku, po utrp ném neúsp chu ovšem o to mén , a protože všichni chápali, že hlavním problémem, o který p i následných jednáních p jde, je otázka nástupnictví, bylo z ejmé, že jde vskutku p edevším o rodinnou záležitost panující dynastie.

Š astná kn žna, povzbuzená nejen královými slovy, ale také reakcí jeho velitel a p edák , sp chala do hradu a blaho e ila svému chytrému muži, že ji p emluvil k tomuto poselství, do kterého se jí necht lo, protože v jeho úsp ch nev ila. Doprovázel ji král v první rádce Bor a velitel kurýr Prost j, aby s Konrádem vyjednali podmínky a okolnosti prvního jednání. To bylo domluveno na p íští den dopoledne na brn nském hrad . Králi bylo jasné, že chce-li zachovat zdání, že vyjednává z pozice síly, musí ud lat tento první krok a získat tím skute nou d v ru Konrádových Moravan , kte í by naopak t žko p ipustili, aby se jejich kníže vydal jen tak sám do králova ležení.

Zatímco za hradbami se radoval Konrád se svou rodinou i olomouckými synovci a ležení slavilo konec obléhání mohutnou pitkou, osam l král Vratislav ve svém stanu s poslední, ale zato velmi nep íjemnou starostí – s otázkou, co má vlastn za lubem jeho nejstarší syn. Už jenom ukon ením obléhání a pouhou nabídkou jed nání a smíru s Konrádem si však významn uvolnil ruce. Nepochybov al o tom, že postaven p ed rozhodnutí, zda stanout po boku svého bratra, nebo svého synovce dá chytrý Konrád p ednost jemu. Možnost spojenectví t ch dvou jsem tím nadobro rozbil, pomyslel si Vratislav. To je v této chvíli vskutku to nejd ležit jší, ale co m že ud lat B etis lav, to je nutno zv d t…

Králi a jeho poradc m samoz ejm neušlo, že mnoho B etislavem vyslaných bojovník úsp šn podrývá disciplínu královského vojska a

jeho v li pokra ovat v obléhání. Zasetý rozkol by mohl využít pro posílení vlastních ambicí… P estože král vskutku do d sledku nev il, že by jeho syn byl schopen zmocnit se násilím vlada ského stolce, byly tady skute nosti, které nemohl ignorovat, p edevším jeho náhlý odchod ke znojemskému hradu, jehož d vodu se nemohl dopátrat. Navíc v chování nejstaršího syna spat oval nejen hlavní d vod svého neúsp chu pod brn nským hradem, ale také nejv tší komplikaci budoucích jednání.

B etislava nutno potrestat, opakoval si stále d razn ji král Vratislav a myšlenky mu p eskakovaly od vzpomínek na Zderada až po osudy dávného spojence, císa e Jind icha, který byl pronásledován v daleké Itálii stejným prokletím synovské rebelie. Navíc jej roz ilovalo, že celé eské vojsko se stalo sv dkem vzpoury, která byla doposud nejen nepotrestaná, ale dokonce vlastn nadmíru úsp šná! Vedl ji sice m j syn, opakoval si král, m j nejstarší syn a možný nástupce na stolci, ne n jaký p edák, ale co z toho? Vlastn o to h ! Jaký to dává p íklad všem ostatnám? On chce být mým nástupcem a jako první zradí slíbenou v rnost? Kv li emu? Pro jeden neúsp ch s útokem se nechá p emluvit Konrádem k odboji?! Dobrá, a to tedy má! Vratislav vztekle ude il p stí do dlan .

Ani si nevšiml, že mezitím všichni odešli a on docela osam l. Pouze královna Svatava sed la na prostorném loži, které m l p-i praveno v rohu stanu za zvláštním záv sem. Venku se sice úpln set m lo, ale bou e se už uklidnila; kdekdo v ležení si to vykládal jako Boží souhlas s vyhlášením konce obležení a jako nad ji na smír. Kolem stanu se rozléhaly jen tlumené kroky královské stráže. Oba manželé se kone n dostali k rozmluv , na kterou už netrp liv ekali.

Usedli spolu na lože vysoce nastlané kožešinami, u n hož ho ely na vysokém stojanu svíce. Oba m li pocit, jako by se od jejich posled- ní d ležité rozmluvy na pražském hrad nic nezm nilo. Odchod vojska, cesta na Moravu, první B etislav v boj p ed hradem, smrt Zderadova, obléhání, dnešní nepoda ený útok… Tolik se toho stalo, ale jako by to bylo k ni emu, jako by nepokro ili ani o kousek dál v tom, kde to bylo skute n nutné. Král se zamyšlen hladil po brad :

„Tolik se toho událo za poslední m síc, ale zdá se mi, jako by se nic nepohnulo. Jako bychom byli dnes p esn tam, kde jsme byli te hdy, když jsme p ipravovali se Zderadem vyhlášení tohoto tažení…“

„Zderad už není…“ podotkla královna tiše a Vratislav dopov d l: „…na tomto sv t , já vím. A vím také, jak ti chybí, protože i mn p ev elice chybí. Bor Aleš v je sice chytrá hlava a obratný vyjednava a já jsem rád, že dnes stojí v rn po mém boku, ale Zderad byl Zderad. Jako by mi n kdo zlomil m j nejlepší me , zrovna tak to je…“

„Ten n kdo, kdo zlomil tv j me , je znám, Vratislave,“ ekla královna a v hlase jí zazn l nep edstíraný smutek. Král p isv d il:

„Ano, Svatavo, je tomu tak, a já jej potrestám! Ješt nevím jak, ale potrestat jej musím, jinak nelze. Celé vojsko bylo sv dkem jeho rebelie a to ješt není zdaleka všechno. Slíbil mi držet se stranou a nestav t se do cesty mé snaze potrestat Konráda, ale to se nezda ilo, hlavn kv li n mu. Navíc popouzí trvale svými lidmi družiny p edák . Zasévá rozkol do mého vojska a te ješt odtáhl kamsi ke znojimskému hradu a já nevím pro … Co tam chce, co zamýšlí? Musím to rychle zjistit!“

„A s bratrem se smí íš?“

„To ješt nevím, ale vid la jsi p ece, jaká je nálada. Rozhodn s ním musím za ít jednat, a už to nakonec dopadne jakkoliv. Ale práv te se mi to velice hodí. Uvolnil jsem si ruce, abych se mohl vypo ádat s B etislavem, a kdyby se mi to poda ilo rychle, možná bych pak nemusel ani Konrádovi polevit. S obléháním je sice konec, stálo ale stejn od samého po átku pod špatným znamením. Snad se mi poda í i bez n j totéž, co jsem cht l dosáhnout dobytím brn nského hradu!“

„Co tedy chceš vlastn u init?“

„Moji rádci se domnívají dv v ci, sami to p esn ji nev dí,“ za al opatrn král. „B etislav odtáhl ke znojimskému hradu možná proto, aby tam za al shromaž ovat odboj a rebelii moravských rod na podporu Konrádovu a proti mn . Tomu zabráním už tím, že budu s bratrem jednat. Je ale také možné, že by B etislav mohl chtít vytáhnout k Praze, od znojimského hradu tam vede p ímá cesta. Já tomu sice nemohu v it, ale n kte í moji p edáci a velitelé si to myslí. Cht l jsem se proto zeptat i tebe, zda to považuješ za možné…“

„Já jsem v této zemi cizí, ale tolik vím, že kdo usedne na knížecí stolec, stane se pánem zem . B etislav jist není z t ch, kdo by se zdráhali u init takový krok, a jestli je v pražském hradu moci, která by mu v tom mohla zabránit, to musíš ty sám v d t nejlépe…“

Král namítl:

„Na stolec je nutno být zvolen p edáky, schválen lidem a biskupy. Zatím se nikdy nestalo, že by samo usednutí na stolec znamenalo stát se pánem zem , a to zvlášt tehdy, dokud její skute ný pán žije…“

Královna pohlédla na manžela zasmušile:

„A kdopak z nás ví, jak dlouho bude ješt tomu skute nému pánu této zem dop áno života vezdejšího?“

„Ale Svatavo,“ oponoval Vratislav, „p ece je po boji, co by se m lo stát?“

„Možná se nestane nic,“ odv tila královna, „ale pomni, že panovníci nezmírají pouze na poli vále ném…“ a zadívala se významn na jeho levou paži.

Vratislav v d l, že má pravdu. Vskutku by se mohlo stát, že ani jeho smí ení s bratrem Konrádem, do kterého zatím nem l poctivou chu , by za ur itých okolností nemuselo sta it. Sám byl sice zde v poli, jeho p irozený nástupce Konrád rovn ž, také v tšina rozhodujících p edák i duchovních, ale na druhé stran si dob e uv domoval, že

pražský hrad a kamenný stolec uprost ed n j hrají v této zemi zásadní roli. Když si p edstavil, že by se ani on sám, ani Konrád nem l dožít konce tohoto tažení, pak si vskutku nedokázal p edstavit moc, která by mohla zabránit tomu, aby na kamenný stolec usedl B etislav. A to bylo v sou asné chvíli to poslední, co by si p ál.

Rozhodl se. Vysko il z l žka, rozrazil východ stanu a vybafl na p ekvapeného strážného:

„Hej, chlape, okamžit se seber a p ive mi sem velitele mé družiny astu, ale hned! Ho sebou, d lej!“

Trvalo jenom okamžik, než se vyd šený bojovník vrátil s obrovitým velitelem, který i za všeobecné pitky z stal st ízlivý. Král jej zatáhl do stanu a aniž usedl, spustil:

„ asto, dávej pozor! Sebereš celou družinu a hned za rozb esku vyrazíš k p ibyslavskému hradu, jak jsme o tom mluvili. Slíbil jsi p ece, že tam dorazíš d íve než m j syn, kdyby cht l na pražský hrad. Moje stráž z stane zde a vojska p edák také, budu v p íštích dnech jednat s bratrem. Tvým úkolem je zabránit, aby se m j syn vydal k pražskému hradu. Bu na n j po kej tam, kde se ty cesty spojují, nebo mu b ž od P ibyslavi ke Znojimu naproti, ale za žádnou cenu jej nesmíš pustit do ech! Je ti to jasné?“

„Ano, pane,“ p isv d il velitel a m l se k odchodu, ale král jej ješt zadržel:

„Hlavn jde o to, aby se tam nedostal on sám, to je ze všeho ne jd ležit jší! Nic by možná nepomohlo, kdybys rozprášil jeho družinu a on t eba jen s malým oddílem p ece jen dosáhl pražského hradu. To se nesmí stát! Bu mu musíš zastoupit cestu, aby p ed tebou mohl jen couvat, nebo jej musíš zajmout. Jeho života však šet i, to ti íkám! Je ti vše jasné?“

„Ano, pane,“ zopakoval asta, uklonil se králi i královn a vyšel ze stanu. Vratislav se obrátil k manželce:

„Já sice stále nejsem úpln p esv d en, že je to nezbytn nutné, ale mám zato, že je to takto p ece jen bezpe n jší. Když B etislav nic nechystá, nic se mu nestane, a jestli chystá, pak…“

Vtom se op t ozvaly zven í kroky okovaných vojenských bot a strážný, provázený tentokrát velitelem Krásou, str il nos do vchodové škvíry stanu:

„Pane, je zde velitel tvé stráže, mám jej vpustit?“

Když vid l, jak král mává netrp liv rukou, ustoupil a Krása kvapn vešel. Uklonil se a bez okolk pravil:

„Pane, odpus , že t ruším v tuto pozdní hodinu, ale nelze jinak. Stalo se n co, co musíš ihned zv d t!“

Král Vratislav na n j pohlédl s n mou otázkou v o ích.

„Práv p ijel posel, rychlý kurýr až z pražského hradu s d ležitou zprávou!“

* * *

Den p edtím, než hnalo královské vojsko neúsp šn proti brn nským hradbám, probudil se šašek Janek ve své kom rce na pražském hrad pozd ji než obvykle. Vysoko stojící slunce slibovalo další horký letní den pozdního ervence a také další obvyklou nudu posledních týdn .

Popravy, které byly vítaným zpest ením každodenní jednotvárnosti, už dávno skon ily. Janek získal novou hlavu a u atou paži; už p ed nekolika dny p inesl bíle se lesknoucí kosti z lesa, kde je po ova ení a hrubším obrání p enechal práci hmyzu. Pro p ítele Donicia již dávno nasbíral ze zrajícího obilí velký pytlík erného námele a také celý pytel ervených muchom rek, které pomalu sušil v horkém letním vzduchu. Potuloval se po celém hrad , asto zašel i do pražského podhradí a k ece, hrál si se svým obrovským psem, ale hlavn se stále siln ji nudil.

B hem svého potulování zabrousil asto také k hradnímu v zení, v n mž stále ješt sed lo mnoho význa n jších v z , jichž se popravy podle o ekávání netýkaly. Jakžtakž už se smí ili s novou rutinou, ke které Poreje donutil odliv hradní posádky a nechali si líbit et z, který jim byl každého ve era provle en okem v poutech na noze a uzam en za m íží velkým železným zámkem. S nap tím ekali, zda se dozví zprávy z králova tažení na Moravu a byli celkem rádi, že se s nimi díky tomu žádné soudy nekonají. Byl to jist lepší osud, sed t zatím na slám v znice s hlavou na krku a doufat v pozd jší omilostn ní, než ji po brzkém procesu ztratit pod katovským me em.

V tšinou to byli p íslušníci vznešen jších rod , kte í se znep átelili s bližšími královskými rádci a veliteli, p edevším se Zderadem. Zna ná ást jich byla z Moravy, na kterou už tradi n as od asu dopadaly rány panovnické ned v ry, protože postavení této zem ve vztahu k e chám nebylo zdaleka spravedlivé, o rovnoprávnosti ani nemluv . Od doby knížete Old icha, který ji dobyl na Polácích po tém dvaceti letech jejího odtržení od eského státu, m li pražští panovníci trvalou snahu zacházet s ní jako s dobytou zemí. Nejlépe se jí ješt da ilo za mladého knížete B etislava, který ji spravoval z otcovy v le prvních patnáct let a položil p itom dobré základy pro její zvelebení. Poté p išlo dvacet let jeho pražského panování, ve kterých se st ídali jeho mladší synové v obou moravských dílech, olomouckém a brn nském, ale hned po jeho smrti p išel první ot es. Nový kníže Spytihn v nechal krátce po svém nástupu zajmout p es t i sta p íslušník moravských rod a rozeslat je do mnoha v znic po eských hradech. Místo nich dosazoval na moravské hrady oddané p íslušníky eských rod . Ne zastavil se p itom ani p ed svými mladšími bratry, Konrádem a Otou, které na Brn nsku zajal a odvedl s sebou do Prahy. Další bratr, Vratislav, p ed ním sta il utéct z olomouckého hradu do Uher, takže mstivý Spytihn v se musel spokojit s jeho t hotnou manželkou, pocházející ze starého domácího moravského rodu. Když ji po m síci ohavného v zn ní kone n propustil, na cest za manželem do exilu p ed asn

porodila a zem ela. Neš astný vdovec, kterému bylo teprve n co málo p es dvacet, se poté v Uhrách oženil s královou dcerou Adlétou, matkou B etislavovou. Osud první manželky v n m však zanechal bolavou ránu, takže když po smrti Spytihn vov sám nastoupil na pražský stolec, pomstil se aspo p edákovi, který ji tehdy v žalá i týral…

Dlouhým Vratislavovým panováním se situace na Morav za ala uklid ovat. Bratra Konráda vrátil na Brn nsko a sv j bývalý díl olomouckým sv il nejmladšímu bratrovi Otovi. Oba zde založili rody moravských P emyslovc , první s rakouskou a druhý s uherskou manželkou. M lo to za následek uklidn ní nap tí jak mezi nov dosazenými rody eskými a starými rody moravskými, tak i mezi panující dynastií a Moravou, která se pomalu dokázala stále více identifikovat s vládnoucími knížaty. Dokonce ani smrtí prvního z úd lných knížat Oty p ed ty mi lety se vlastn nic nezm nilo, protože po n m nastoupil v olomouckém dílu zcela p irozen jeho nejstarší syn Svatopluk, který byl pro místní p edáky pochopiteln ješt více Moravanem než jeho zes nulý otec.

Král Vratislav byl tehdy ješt p íliš zam stnán etnými potížemi, které mu p sobil jeho poslední bratr, pražský biskup Jaromír, zvaný hlavn v zahrani í Gebhardt podle jména, které p ijal p i biskupském sv cení. Teprve minulého roku, když biskup na cest do Uher ne nadále zem el, rozhodl se pražský panovník poprve zasáhnout do osud svých možných následník a vyslal druhorozeného syna Bole slava do olomouckého hradu. To však znamenalo po t ech desetiletích nový závažný ot es, který op t zachv l Moravou. Pražské v zení se naplnilo novými p íslušníky moravských rod , kte í se zdráhali p ijmout dalšího pražského knížete a nesta ili p itom z Olomoucka utéci ani ke knížeti Konrádovi, ani do Uher nebo do Polska.

Janek všechny tyto souvislosti neznal, zato ale nenávid l Zderada, o kterém se všeobecn v d lo, že byl hlavním str jcem a vykonavatelem královy snahy, p erozd lit ješt za svého života moravské díly a nesl proto také hlavní zodpov dnost za napln ní pražského hradního žalá e. Šaškova nenávist m la p edevším pádné osobní d vody.

Te se však stále siln ji nudil na ospalém a letním horkem umo ené pražském hrad , kde navíc nebylo o osudech tažení a královského vojska nic známo. Všechno zde b želo ze setrva nosti na pomalé obrátky. To bylo naprosto nesrovnatelné s normální situací, nebo „hlavním m stem zem “ byl mnohem více sám král než místo, kde se obvykle zdržoval. Osi elý pražský hrad se proto p íliš nelišil od které hokoliv ospalého pohrani ního hrádku eské zem .

Trpaslík nejprve jako obvykle proslídil celý hrad, nakrmil psa a strávil úmorné poledne ve stínu hustých k ovin v podhradí u vltavského b ehu. Když horko trochu polevilo, vrátil se do své komory a sebral Doniciovu konvi ku se zázra nou tekutinou. Zastr il ji do nejhlubší kapsy, zav el psa doma a vydal se loudavým krokem p es nádvo í k v znici.

T i znud ní, zpocení a ospalí strážní jej p ivítali jako vítané zpest ení, protože jej dob e znali a on pro n se svými kousky znamenal mnohdy vytržení z nudy jednotvárné služby. Také dnes hráli nejprve v kostky, dokud se kolem šesté ve er stráž nevyst ídala. P išel velitel Porej se dv ma novými strážnými, kte í m li z stat p es noc. Zatímco vojáci, ospalí z celodenního nicned lání, p edali své klí e a s chutí se odpo rou eli, zkontroloval Porej osobn všechny v zn . P esv d il se hlavn , jestli jim okovy pevn sedí na noze a všichni mají konce svých pout uchyceny et zem podél celé bo ní zdi. Poté sám protáhl jeho ko nec m íží do pední místnosti a zamkl jej velkým zámkem do ocelové ho oka. Osobn také zamkl dve e v m íži a oba klí e pov sil na ze . Šašek zatím házel kostkami po d ev ném stole a pozoroval jej nep-í tomným pohledem. Oba strážní se posléze usadili u stolu a vytáhli z p inesených pytl jídlo. Také Porej, který se po ve erní kontrole n kdy odebral do své komory, se usadil u stolu. Trpaslík se na to díval s ne-volí; velitel se mu nehodil, protože netrp l ve služb pití. Nedal však na sob nic znát a za al s novými vojáky hrát op t v kostky. Když je to p estalo bavit a Porej se stále nem l k odchodu, vzal šašek t i prosté pohárky z pálené hlíny, podíval se do jednoho z nich a smutn s ním zat epal:

„Bylo by lépe, kdyby v t chto pohárech bylo po tak horkém dni co k pití… Když už jsou ale suché, ukážu vám jeden kousek, který je možná veselejší než ty pitomé kostky…“

Obrátil nádobky dnem vzh ru a vyrovnal je p ed sebe do ady. Pak zalovil rukou v jedné z kapes a vytáhl z ní malou m kkou kuli ku z er vené vlny. Ukázal ji strážc m, pozvedl prost ední pohárek a str il kuli-ku pod n j. Pak pohárky rychle posunul sem a tam, zamíchal je p ed sebou a vybídl Poreje:

„Kde je kuli ka, veliteli?“

Ten ukázal bez váhání na levý pohárek, šašek jej odklopil – a všichni zírali na prázdný st l. Janek se zasmál a odklopil prost ední pohárek. Strážci nev ícn zírali na ervenou kuli ku. Byli by p ísahali, že kuli ka musí být pod tím pohárkem, na který ukázal jejich velitel.

„Ud lej to ješt jednou,“ vybídl jej PorejKuli ku pod pohárek, sem a tam, tam a sem… a kde je kuli ka?

„Tady!“ vyk ikli všichni t i a odklopili pravý pohárek. A skute n , er vená kuli ka se na poškrábaném d ev ném stole tentokrát objevila.

Trpaslík se zašklebil a podrbal se rozpa it na zátylku:

„Inu, to nic není, hrát takhle naprázdno, to m nebaví.Tahle hra se hraje o peníze!“

Janek sáhl znovu do kapsy a položil p ed sebe v nec uprost ed provrtaných drobných mincí, které se nosily navle ené na tenké š rce. Rozvázal velký uzel na konci provázku, stáhl poslední minci a položil ji doprost ed stolu:

„Jedna mince ode m , jedna od vás. Já zamíchám pohárky a vy hádáte, pod kterým je kuli ka. Když uhodnete, jsou ob mince vaše, když neuhodnete, jsou moje. Platí?“

Strážní se po sob podívali, nová hra slibovala jist zábavu a možná i výd lek. Rozvázali své uzlíky a posadili se proti Jankovi. Ten str il kuli ku pod pohárek, zamíchal s nimi, sem a tam, tam a sem… a kde je kuli ka?“

„Tady,“ odklopil Porej pravý pohárek, ale kuli ka nikde, a tak se první dv mince st hovaly k Jankovi. Kuli ku do pohárku, sem a tam, tam a sem…

„Tady!“ zvolal op t Porej, ale než mohl odklopit pohárek, chytil jej jeden ze strážných za ruku: „Ne, veliteli, po kej, tam ne, tady!“

Cht l odklopit vedlejší pohárek, ale Janek jej p idržel na stole:

„Musíte se domluvit, hádat m že jenom jeden.“

„A kdo?“

„To je jedno, ale jenom jeden. Nejlépe když se budete st ídat, pokaždé n kdo jiný.“

„Dobrá,“ souhlasil Porej, „tak to ud láme, ukaž…“ a odklopil pohárek, na který ukázal jeho strážný. Mince op t putovaly k šaškovi. Šlo to ráz naráz a Janek si dával pozor, aby strážné ob as nechal vyhrát. Netrvalo však dlouho a všechny mince se p est hovaly k n mu. Vojáci se po sob dívali a nev ícn kroutili hlavou. Janek se smál a ch estil pohárky po stolní desce:

„Musíte se lépe dívat, udatní bojovníci! Sem a tam, tam a sem, však to tak t žké není, jen se dob e dívat. Hrajete dál, nebo mi necháte vaše dobré mince?“

„To je zpropadená hra,“ vrt l hlavou Porej, „ale co, hrajeme dál, já to tak nenechám…“ A sundal ze svého v nce další mince. Janek posunul p ed sebe celou hromádku, ale nejd íve z ní odpo ítal p t mincí:

„Dobrá, hrajeme dál, ale je tu tak sucho, že ani polknout nem žu. Nech m , veliteli, zaplatit malou konvici medoviny, však co to je pro t i muže a jednoho polomuže…?“

Zasmál se a str il mince jednomu ze strážných. Ten se tázav podíval na velitele a odb hl do kuchyn . Za chvíli se vrátil s konvicí vychlazené medoviny, kterou si rozlili do vysmolených d ev ných pohár , s chutí se napili a dali se znovu do hry. Šaškovy malé ru ky se jen míhaly a a se t i strážní namáhali, jak cht li, jejich mince se p est hovaly k Jankovi ješt rychleji než p edtím. Ten se smál, až se prohýbal a naléval si medoviny nejvíce ze všech. Ve v zení byl p í jemný chládek a klid, jen ob as se za m íží ozvalo cinknutí et zu, jak se pohnul n který z v z . Porej sám rozlil poslední medovinu do pohár , podal prázdnou konvici jednomu ze strážných a pravil:

„Ty jsi nás ale obral, Janku! Že se nestydíš! A ješt jsi sám medoviny nejvíce vypil. Ale ješt není všemu konec. Dej mince, však jsi jich

na nás vyhrál… a Blažej zajde ješt pro jednu konvici. Napij se jen, co hrdlo rá í a budeme hrát dál; myslím, že te už vím, jak na to…“ a mrkl na oba své spole níky. Janek ovšem p edstíral, že si toho nevšiml, rychle odpo ítal dalších p t mincí ze své výhry a podal je strážnému, zatímco jeho druh šel s Porejem zkontrolovat v zn . Tr paslík této p íležitosti ovšem okamžit využil. Vytáhl nádobku, prorazil ostrou jehlicí, kterou m l zabodnutou v halen , vosk na hubi ce a na kapal do medoviny ve všech t ech opušt ných pohárech po osmi kapkách. Rychle máznul ze svíce ve stojanu horký vosk na hubi ku a schoval nádobku do kapsy. Dávno p edtím, než se vrátili oba strážní z kontroly a Blažej s novou konvicí medoviny, chrastil již op t po stole svými t emi kameninovými pohárky jakoby nic.

Všichni dopili, nalili si erstvé medoviny a hra op t za ala. Tento krát se ale zdálo, že šaškovy ru ky už nejsou tak rychlé, protože strážní stále ast ji hádali správn a hromádka mincí p ed Jankem se rychle zmenšovala. Te se smáli strážní, zatímco šašek prskal a p ed stíral, jak zu í. Kone n praštil s pohárky tak siln , že jeden z nich nak ápl a vln ná kuli ka spadla na zem. Vztekle do ní kopl:

„A dejte mi už pokoj, vy lupi i a bezbožníci, už s váma nehraju, už vás mám dost! Jdu spát. A tu medovinu dejte sem! Já ji zaplatil a vy jste ve služb , tak jaképak chlastání…!“

Odkopl židli tak prudce, až se p evrátila, popadl konvici se zbytkem medoviny, rázn vypochodoval ze strážnice a práskl za sebou dve mi, jen to zadun lo.

Strážní se smáli, až jim slzy tekly, rozd lovali si svou výhru a plácali se po zádech, jak trpaslíka dob hli. Ten se nezdržoval a pádil do své podkrovní kom rky. Venku se už úpln setm lo a na z ernalém nebi se honily t žké mraky. Za al se zvedat vítr. Janek se rychle vysvlékl z pestrých hadr , rozvázal tkanice své apky s rolni kami a opatrn ji stáhl z holé hlavy. Pe liv se oblékl do erných šat na tajné výpravy a nat el si o ní ví ka i ruce popelem a sazemi z oho elých zbytk d eva. Pak si p etáhl p es hlavu kápi s vyst iženými otvory pro o i a zastrkal její okraj za horní lem t sn p iléhajícího šatu. Nakonec sebral cosi z police, zastr il to do hluboké kapsy na prsou a vyklouzl ze své kom r ky malým otvorem v prkenné st n .

áste n po schodech a chodbách, áste n cestami a skulinami, které znal jenom on, se dostal zpátky ke dve ím hradního v zení. Opa trn je otev el, proklouzl škvírou do místnosti a dve e za sebou zase tiše zav el. Z stal stát neviditelný v tmavém stínu jednoho ze silných d ev ných sloup , podepírajících konstrukci stropních trám a nehnut pozoroval v plápolavém svitu svící, co se d je ve strážnici.

Na první pohled bylo z ejmé, že medik v kouzelný lektvar už ovládl mysl všech t í strážných. Velitel Porej sed l na stolici a jeho hlava a celý hrudník ležely na desce stolu. Zdálo se, že prost spí, ale jeho ruce sebou škubaly a prsty se neustále svíraly a zase rozvíraly.

Otev ené o i se mu p itom leskly odrazem ho ícího knotu svíce, jeho tvá m la napjatý a podrážd ný výraz. Strážný Blažej sed l na stolici u zdi a usmíval se. I on m l otev ené o i, zíral p ímo p ed sebe a jeho rty se pohybovaly, jako by se modlil. T etí strážný nesed l v bec a Janek se ulekl, že na n j m l možná použít v tší dávku, protože byl z nich nejv tší. Pak ho uvid l; stál mezi m íží a stojanem na zbran u bo ní zdi strážnice a neustále ji hladil ob ma rukama. Lehal si na ni tvá í i celým t lem, jako by cht l drsnou kamennou ze odsunout nebo snad otev ít a odejít n kam jinam, daleko odtud.

Také u v z za m íží bylo ticho, jenom ob as zazvonil et z v železném oku. Z ejm spali, nebo si alespo nevšimli, že se ve strážnici p ed m íží d je n co podivného. Koneckonc spát ve služb bylo stráži sice zakázáno, ale zákaz byl asto porušován. Trpaslík se opatrn pohnul a neopoušt je stín, pomalu se posunul do st edu míst nosti. P ikr il se za patu sloupu, pak rychle p eb hl v plápolavém sv tle ke stolu a schoval se pod n j. Blažej ani Porej u stolu se nepohnuli a ani t etí strážný se od své zdi neoto il. Jen kdyby n kdo z v z byl zrovna t sn u m íže, byl by mohl zahlédnout ten malý prchavý stín. Janek se pod stolem opatrn dotkl Porejovy nohy. Mírn prstem zatla il, ale nic se ned lo. Dodal si odvahy a zat ásl Porejovi s nohou, div jej ze stolice neshodil, ale reakce žádná. Vylezl zpod stolu a postavil se drze p ímo p ed usmívajícího se Blažeje. Sebral ze stolu prázdný pohárek a mrštil jej do zad t etího strážce u bo ní zdi. Ten se pod úderem ani nepohnul. Pohár se od n j odrazil na kamennou podlahu a rozk ápl se na ní.

Janek zmizel pod stolem, prolezl pod jeho deskou, postavil se vedle Poreje a vší silou se do n j op el. Velitel se skácel na zem jako p ezrálá hruška, hlava mu ude ila o kamennou podlahu, až to zadun lo. Z stal bez hnutí ležet. Za m íží byl klid. Trpaslík rychle p eb hl zpátky k tlustému sloupu a zahled l se na stropní trámovou konstrukci. Spokojen s výsledkem svého zkoumání z ejm nebyl, protože vraštil nespokojen obo í a cosi si pro sebe mru el. Pak se odplížil ke krbu a vlezl do n j. Když povysko il a zachytil se za vy nívající kámen, dokázal se vsoukat do otvoru komínu práv tak širokého, že se v n m mohl zap ít zády a koleny a sunout se vzh ru. Vylezl n kolik metr a hmatal p itom na ob bo ní strany, ale kolmá úzká šachta nem la nik de bo ní spojky do vedlejších místností. Zarazil se tedy, pevn se za p el a rychle rozmýšlel, co dál.

S problémem, jak po inu zmizet, si pochopiteln lámal hlavu už p edem. Možností bylo n kolik, ale bylo nutné je p edem prov it. Nejrad ji m l odvzduš ovací pr duchy pod st echami, pohodln pro n j dosažitelné ze stropní trámové konstrukce, jako tomu bylo v králov poradní jizb , kde asto naslouchal diskrétním jednáním. Dobrým p ístupem hlavn do ložnic byly komínovité šachty krb , pro pojené p í nými spojkami a tvo ící tak pro jeho drobnou postavi ku

labyrint únikových cest. Zde však byl ve sklep a oprávn n se obával, že tento komín m že být tak vysoký, že by jej mohly opustit síly, než se dostane k p í né spojce. Poslední možností bylo utéci dve mi, kter ými p išel. Tato možnost se mu však v bec nezamlouvala p edevším proto, že byl nesmírn zv davý. Musel by se tím z íct jednoho z ne jv tších pot šení svého života, totiž moci sám nepozorován pozorovat jiné, jak se vypo ádávají s nástrahami a p ekážkami, které jim nachys tal.

Když si v úzké šacht odpo inul, za al se pomalu sunout zp t, až tiše sesko il na kamennou podlahu. Tato cesta je nedobrá, p íliš ne bezpe ná, jeho instinkt jej jasn varoval. Podíval se znovu na stropní konstrukci, potom na ze vedle dve í, kde visely klí e, a p emýšlel. V konstrukci stropu v znice ješt nikdy nebyl a t ebaže to mohlo zna menat dvojitou námahu nelehkého šplhání, musel mít jistotu. Nechal tedy prozatím klí e být, objal drsný d ev ný sloup a jal se soukat vzh ru. Když se dostal až k prvnímu trámu, chytil se za jeho okraj a vyšvihl se na n j. Chvíli si oddechl a pak za al šmejdit jako lasi ka v podst ešní konstrukci. P ál si, aby našel pod stropem odvzduš ovací pr duch, ale tentokrát m l sm lu, v místnosti v znice žádný nebyl.

Znamenalo to jediné: bude muset zmizet dve mi a z íci se pot šení pozorovat osvobozené v zn . Nemohl však d lat nic jiného. Sjel po d ev ném sloupu zase na zem, ve sv tle ho ících svící si potichu p istavil stolici ke zdi a sundal z háku nejprve klí od m íže. Sesko il dol a opatrn se z boku p iplížil podél m íže až k zámku, zastr il klí dovnit a pomalu jím otá el. erstv naolejovaný zámek šel zlehka a potichu, ale pro Janka to byla p esto námaha, protože zámek byl tak vysoko, že musel vystoupit na špi ky, aby do n j mohl klí v bec za sunout. Nakonec zámek povolil. Zav sil klí zp t a sebral vedlejší, jímž zrovna tak potichu a opatrn uvolnil konec et zu z ocelového oka. Prázdný zámek potom zase pe liv zamkl a také tento klí vrátil na ze . Stolici p inesl zp t ke stolu a pozorn se rozhlédl po celé míst nosti. Na první pohled vypadalo všechno naprosto normáln až na to, že jeden strážce ležel vedle stolu na zemi, druhý sed l na stolici a t etí stále ješt stál u zdi, nalehlý na ni celým t lem. Šašek byl spokojen. Práv když si p em il vzdálenost mezi m íží a vstupními dve mi do strážnice a vybral si ze stojanu u bo ní zdi jeden leh í me , podlomily se stojícímu strážnému nohy a on se docela potichu sesunul po drsné zdi a z stal ležet na zemi p ed ní.

Janek už na nic ne ekal. Popadl ob ma rukama me , ude il jím jak mohl nejsiln ji do m íže, p itla il jej k ní celou plochou a rozb hl se ke dve ím. Zvonivé drn ení kovu o kov se naráz rozlehlo tichou místností. Janek v té chvíli dob hl ke dve ím, hodil me zp t na m íž, jež ješt jednou jasn zazvonila jakoby na rozlou enou, prosmýkl se jako lasi ka dve mi, p ibouchl je za sebou a zmizel na schodech vedoucích ze sklepa vzh ru.

Už nevid l, že se ani p i tom rámusu žádný ze strážc nepohnul, zato však nastal ruch za m íží. Za okamžik se uzvalo zvon ní taženého et zu, jeho volný konec se prosmýkl jako had m íží a zmizel v temnot zadní místnosti. Vzáp tí se u m íže objevily první udivené obli eje, první nedo kavé ruce objaly její pruty a zacloumaly s nimi, uvoln né dve e se otev ely a první v zni vnikli do strážní místnosti. Spat ili tam hlída e se široce otev enýma o ima, kte í jim nev novali ani tu nejmenší pozornost. T ásli s nimi až se jeden svalnatý mladík s hlubokou jizvou na levé paži oto il k ostatním a nazna il výmluvným gestem pod íznutí krku. Vysoký statný muž s dlouhými šedými vlasy a vousy však zamítav pot ásl hlavou a ukázal na krátký et z, který se za nimi s inkotem vlá el po zemi. Mladík kývl hlavou a za al prohr abávat velkou truhlici, až z ní vytáhl mohutné klubko pevného provazu.

Stále více v z proudilo do strážní místnosti a všichni si na ml en livý pokyn starého bojovníka, který p sobil jako jejich p irozený v dce, za ali omotávat své et zy kolem lýtka a jeho konec pevn p ivazovat nad kolenem kusy provazu, které už jim od ezával zjizvený mladík. Starý muž si p itiskl prst na rty a když i poslední v zni prošli do p ední místnosti a p ipravili se, ukázal jim na stojan se zbran mi. N kolik desítek rukou se po nich natáhlo a v okamžiku je rozebralo. Pak jejich v dce otev el dve e strážnice a celá horda osvobozených v z se opatrn vyhrnula ze sklepa na nádvo í hradu, kde se mezitím spustil prudký liják a erno ernou tmu k ižovaly blesky.

V zni byli v tšinou zkušení urození bojovníci a t ebaže byli os labeni dlouhým v zn ním, nenadálá svoboda jim vlila sílu do žil. P e padli strážnici u hlavní brány a v okamžení p emohli hrstku voják , kte í byli p ekvapením nenadálého útoku jako zkamen lí. Pevn je svázali a ucpali jim ústa roubíky, aby nemohli zburcovat zbytek spící posádky, otev eli si bránu a pohodln zmizeli v no ní tm .

Janek už se ve své kom rce dávno vrhl na l žko, ale ešt dlouho nemohl rozrušením a uspokojením usnout. Zato v úpln prázdném horním pat e hradní v znice spali nadále sv j podivný sen všichni t i strážci, dokud v šest hodin ráno nenastal as k jejich vým n . P íchozí bojovníci zp sobili ihned poplach. Vyšet ování celé záležitosti se ujal sám správce hradu Me islav. Od po átku probíhalo za nadšené asist ence šaška Janka, který byl ve svém barevném oble ku s rolni kami na apce u všeho.

Nejv tším náporem na jeho sebeovládání byl výslech t í strážc . Trvalo dlouho, než se je poda ilo p ivést k e i: dívali se široce rozev enýma o ima, ale na otázky neodpovídali. Když se kone n probudili, vykládali takové v ci, že nad tím všichni kroutili hlavou. Shodn totiž popisovali své podivuhodné sny jako navštívení svatých, kte í se k nim snesli v záplav takové krásy, jakou nejen že nikdy p edtím nevid li, ale ani netušili, že je v bec možná. A všichni t i shod n litovali, že také už asi nikdy neuvidí…

Prohlídka místa inu nep inesla žádné normálním lidským rozumem p ijatelné vysv tlení. Klí e k m íži i et zu visely tiše na svých místech. Pak si však kastelán Me islav povšiml trámu vysoko nad hlavou a rozkázal donést žeb ík, museli ho p inést až ze stájí. Vyšet ování také zjistilo, že v zni sice s sebou vzali všechny zbran a zmizeli, avšak nezk ivili nikomu ani vlas na hlav . Bylo už pozdní dopoledne, když Me islav kone n vybral posla, rozkázal mu, co má sd lit králi a vyslal jej k brn nskému hradu po cest , podél níž byli na stanicích pro tento výjime ný ú el p ipravení erství kon . Janek se královsky bavil a litoval jen toho, že nem že slyšet, co král a hlavn Zderad eknou, až k nim ta zpráva dorazí…

* * *

Po dvanácti hodinách rychlé jízdy stanul posel celý rozlámaný, špinavý, zpocený a udýchaný tvá í v tvá králi Vratislavovi v jeho prost orném stanu. Když ten vid l, že kurýr se únavou nedokáže ani udržet na nohou, pokynul mu aby usedl a promluvil:

„Pane, dnes ráno našla stráž v zení na pražském hrad úpln prázdné! Všichni v zni do jednoho utekli, ale tak, že to v bec nikdo neslyšel ani nevid l a zjistilo se to až p i st ídání stráží. Sám kastelán Me islav vše vyšet il a poru il, abych ti sd lil, že to byl zázrak!“

„Zázrak?! Co se stalo? Utekli v zni, dobrá, ale pro hned zázrak?“

„Pane, bylo to takto: všichni t i strážní, a byli to nejen ti dva ve služb , ale s nimi osobn i velitel Porej, nejprve té noci usnuli, ale tak, že spali a zárove nespali! Ješt ráno, když se na všechno p išlo, byli v tomto stavu. Dívali se, ale nevid li, poslouchali, ale neslyšeli, a trvalo dlouho, než byli schopni dát rozumnou odpov , p estože m li po celou tu dobu otev ené o i. Všichni potom nezávisle a každý sám o sob vypov d li, že b hem noci sám svatý Václav a také svatý Vo jt ch a mnoho jiných svatých sestoupili do toho v zení, obklopeni tak nádhernými barvami a za tak krásných zvuk , jakých ješt nikdy p edtím v celém svém život nevid li a neslyšeli. Všichni t i zcela shodn jenom velmi litovali a nadále litují, že ta vid ní už skon ila. Pane, jim je úpln jedno, jak je kážeš potrestat za út k t ch v z ! Oni se i nadále stále jenom blažen usmívají, jako by spat ili samo ne beské spasení… Prý rádi podstoupí jakýkoliv trest a smrt dokonce vítají, jen když jim bude dop áno zažít potom na v nost to, co prožili té noci. Nikdo z nás, pane, nikdy p edtím nic podobného nezažil, ani tv j kastelán ne, z jehož p íkazu zde mluvím, a to je starý a velmi zkušený muž.“

Posel se odml el a když si jej král jenom ml ky m il, pokra oval:

„To, co jsme pak našli ráno ve v znici, je také možno zvát pouze zázrakem. M íž byla doširoka otev ená a et z uvoln ný, vše bylo neporušené a bez násilí, jako zázrakem rozvoln né. Klí e visely na zdi p esn tak, jako visí vždy, nikdo s nimi ani nepohnul. V zni zmizeli tak, že se v celém hrad nikdo neprobudil, jako by je sama and lská k ídla

odnesla! Jenom posádku brány p emohli, když byli osvobozeni z v zení poté, co tak zázra n odpadla jejich pouta a et zy, ale ani jed iný bojovník p itom nepadl, ba neutrp l ani škrábnutí. Ani tam u brány, ani ve v znici samé nebyl nikomu zk iven ani vlas, zrovna tak, jako by nebeské síly vše za ídily… Ale hlavní, pane, je, že jsme nalezli znamení, které svatí osvoboditelé v z sami na míst zanechali!“

„Znamení? Jaké znamení?“ zeptal se unaven král Vratislav a pozoroval zasmušile posla, který se jal cosi vytahovat ze své p íru ní brašny.

„Pane, uprost ed místnosti viselo cosi na vysokém trámu a my jsme nap ed nev d li, co to je. Viselo to tak vysoko, že nemohlo naprosto být v lidské moci to tam zav sit! Sám kastelán Me islav musel p ikázat donést dlouhý žeb ík, tak dlouhý, že takový nebyl v bec v celé v znici a museli jsme pro n j dojít až do stájí. A tak teprve když jsme to opatrn sundali, poznali jsme, že je to znamení a stráže mluví pravdu. Byl to zázrak, pane!“ dokon il posel své vypráv ní, vybalil kone n cosi ze své tašky a postavil to na zem vedle sebe. Král Vratislav se na to zadíval a v tom okamžiku pocítil, jak se mu tmí p ed o ima. V hlav mu za alo hu et, levá ruka a poprvé také levá noha mu za aly mrtv t a on poklesl bez vlády v polovin t la t žce na okraj postele, ze které se svezl na zem a ztratil v domí. Už nevid l, jak posel vysko il, už neslyšel, jak královna vyk ikla a nevnímal, když velitel Krása poslal kurýra do stanu služebnictva, aby okamžit p ivedl medika Donicia.

Uprost ed toho všeho náhlého zmatku stálo cosi na podlaze rozlehlého stanu tiše a nehnut , jako by se to dívalo povznesen kam si do dáli, n kam tak daleko, kam lidské oko nikdy nedohlédne – d ev ná soška svatého Vojt cha s jemn zato enou biskupskou berlou v levé ruce.

KAPITOLA 14

SMÍ ENÍ

Medikus Donicio bd l u krále celou noc a podával mu silné lektvary. A skute n , ochrnutí b hem noci pomalu mizelo. Král mohl brzy hýbat levou nohou a posléze i levou rukou, i když ta mu i nadále trnula. Nakonec jej p estala bolet hlava a král kone n uv il, že se dožije rána. A nejenom on; také královna Svatava se od n j nehnula a modlila se úp nliv za manželovo zdravíK ránu usnul a když se probudil, cítil se tém tak, jako by se nic nestalo. Nenechal se tím ale ukolébat, dob e si uv domoval, že jeho choroba se pomalu zhoršuje. Nechal si op t zavolat medika a nap l sed , nap l leže se jej na všechno podrobn vyptával. Velitel Krása a pražský kurýr dostali p ísný rozkaz o celé záležitosti poml et.

Strach ze smrti jako konce života král sice nem l, byla to pro n j tak jako pro kohokoliv kolem n j ta nejp irozen jší v c na sv t . Obával se však ne ekané a nenadálé smrti, která by mu mohla zabránit, aby ješt p edtím, než jej dostihne, ovlivnil b h v cí p ištích. Snaha upravit d dictví podle vlastních p edstav a zám r , odm nit nebo naopak-potrestat své potomky byla všeobecn rozší eným p íkazem doby a ovłá dala mysl všech, od prostého sedláka až po p edáka mocného rodu. Jak teprve silná byla u panujícího krále…

Vyptával se proto podrobn Donicia na svou chorobu a odpovídal mu také podle pravdy na všechny jeho otázky o svých p edcích, o je jich chorobách a jejich smrti. Medikus mu nic netajil, pouze se ob as s obavou podíval na královnu Svatavu, ale král mu p ikázal, aby mluvil i p ed ní naprosto otev en . Mistr Donicio mu tedy podle svého nejlepší ho p esv d ení sd lil, že choroba se bude jist zhoršovat a nakonec

na ni zem e. Na hlavní královu otázku, kolik asu mu ješt zbývá, p esn odpov d t nedokázal, odhadoval to však na m síce, nejdéle na p l roku. Nakonec musel p isv d it, když se jej Vratislav zeptal, zda je možné, že jednou prost ochrne nadobro a už nebude moci promluvit, nebo dokonce kdykoliv ne ekan zem e. Bylo tomu vskutku tak a Donicio jej upozornil, že už tento záchvat mohl skon it smrtí. Král to vzal s ledovým klidem na v domí. Sám cítil, že jeho moudrý medikus se nemýlí a že už mu mnoho života nezbývá. Možná týdny, možná m síce, ale jist už žádné roky…

B hem celé rozmluvy si pohrával se zázra n nalezenou soškou svatého Vojt cha a hladil její vo avé d evo. Vzpomínal na opata Božet cha a jeho tajemné dílo ve znojemské kapli, o kterém už slyšel a které si ješt p ál vid t. Uzrálo v n m nakonec pevné p esv d ení, že musí za každou cenu uspo ádat své d dictví, že musí rozhodnout o nástupnictví na pražském stolci a ud lat vše pro to, aby toto rozhodnutí i do budoucnosti pokud možno trvale zajistil. Stále jasn ji si uv domoval, že za stávajících okolností nevede cesta k tomuto cíli jinak než p es bratra Konráda. Vždy už jenom další obléhání brn nského hradu se mohlo snadno protáhnout na m síce, b hem kterých mohl klidn zem ít.

„Sám B h tak rozhodl," opakoval ke královn , když medikus nakonec odešel, „vždy pohle , co se stalo! Bratr Konrád brn nský hrad ubránil, zatímco syn B etislav, jehož jsem hodlal odm nit tímto dílem, mne zradil a možná chystá dokonce další rebelii a boj proti mn . A te sám B h prost ednictvím svatých pražských patron ukázal, jaký je jeho další zám r. Osvobodil v zn , to byli z v tšiny Moravané. A ukazuje to stále dál, oslabením mého t la a také mé v le, které tak jasn poci uji, zatímco Konrád je zdravý…"

Svatava se rozhodla této jedine né p íležitosti využít pro vlastní zám ry. Výsledkem rozmluvy s králem bylo její úplné vít zství, Vratislav nakonec podlehl jejím sugestivním slov m. Zavrhl v srdci svého nejstaršího syna, kterého slíbil potrestat úplným vyd d ním, vyškrtnutím z po adí následník . Když p itom uvažoval o zp sobu jeho potrestání, p edstavoval si pozd jší vyhlášení jakési sv tské klatby nad ním. Díky tomuto rozhodnutí se posunul nejstarší královnin syn Boleslav na první místo mezi všemi syny a synovci panujícího rodu. Svatava se na oplátku smí ila s myšlenkou, že p ímým nástupcem jejího manžela bude její švagr Konrád. Zdálo se jí to mnohem p ijateln jší, než výhled na panování jejího nevlastního syna. Dob e si uv domovala, že Konrádova vláda nebude už díky jeho v ku tak dlouhá, jako by mohlo být panování B etislavovo.

Král si pak nechal zavolat hlavní p edáky a rádce v ele s kastelánem Borem, které si vybral jako sv j doprovod a odebral se s nimi na brn nský hrad. Kníže Konrád jej p ivítal v kruhu rodiny a svých p edák se všemi poctami a zapo ala jednání, která trvala n kolik dní.

Král se p i nich necítil nejlépe, necht l však, aby se o tom v d lo a skrýval svou únavu, jak to jenom šlo. Nejprve byly dohodnuty procedury a formality samotného jednání, které se m lo nap íšt konat st- í dav na brn nském hrad a v rajhradském klášte e, kam se král pro v tší pohodlí op t uchýlil z brn nského ležení. Když se odtamtud dru hého dne kníže Konrád se svým doprovodem vrátil bez jakýchkoliv obtíží, uklidnili se i jeho moravští p edáci a nebránili mu, když se roz- hodl vést nap íšt jednání pouze tam.

Konrád si totiž dob e povšiml, že jeho bratr není tak zdráv, jak si jej pamatoval z minulých let. Proto p estal trvat na dohod o st ídání míst k jednání a p ijížd l za ním každý den do Rajhradu. Král mu za to byl vd ný a jejich vztah se rychle zlepšoval. Vratislav si stále siln ji uv- domoval, že jestli chce do budoucna zabezpe it pražský stolec pro své syny, vede tato cesta pouze p es Konrádovu podporu, p inejmenším proto, aby udržel na uzd ambice vyd d ného syna B etislava, o jehož poslušnosti si žádné iluze ned lal. Samoz ejm nemohl mít jistotu, že bratr po jeho smrti vykoná vše tak, jak byl te ochoten slíbit, ale nad je byla zna ná. Kníže Konrád vždy vystupoval jako rozhodný zastánce práva a zákona a král toho te hodlal využít. Garantem celé dohody, která uzrála b hem prvního srpnového týdne, m li být p edáci rod , a to jak eských, tak i moravských – muži, na nichž zem stála, stojí a státi bude nav ky. Všeobecné usmí ení, zpevn né samoz ejm také biskupským posv cením, se m lo podle v le obou bratr rozší it rovn ž na vy ešení mnoha svár a nepokoj mezi eskými a mo- ravskými rody.

Dohoda po ítala zárove s trestem pro nejstaršího králova syna B etislava. Kníže Konrád se sice z vrozené opatrnosti pokusil rozhod- nutí svého bratra zmírnit, ale nepochodil. Král trval na potrestání za Zderadovo zavražd ní a hlavn za rebelii a zhroucení celého tažení, za pop ení královské v le, které mohlo mít do budoucna nebezpe né následky. Byl pevn rozhodnut vylou it B etislava d sledn a trvale z následnictví a na bratrovu námitku, že se p ece s n ím takovým nikdy nesmí í, odpov d l:

„A se nesmí í, brat e! Moji lidé už jsou na cest , aby jej bu zajali, nebo zahnali k nám i s jeho družinou!“ a vypráv l bratrovi o podez e lém tažení svého nejstaršího syna, o možnostech jeho další výpravy do ech a o rychlé reakci své družiny. Konrád sice d vod B etislavova tažení tušil, ale nechal si jej pro sebe. Ani on koneckonc nev d l, co B etislav zamýšlí provést poté, co z ejm navštívil podle jeho návodu opata Božet cha ve znojemské kapli. O té bratrovi hodn povídal a pozval jej tam na návšt vu. Král pozvání p ijal o to vd n ji, že si za al teprve te do d sledku uv domovat celý rozsah a hlavn možný výz- nam malby. Konrád jej na to pomalu p ipravoval a d lal to tak jemn a chyt e, že Vratislav postupn získal dojem, že celý projekt se d je p- i nejmenším stejn tak z jeho v le jako z nápadu bratrova.

Mezitím probíhalo tažení proti odbojnému princi.

Poté, co B etislav opustil znojemský hrad, p emýšlel o svých dalších plánech. Obrat situace sm rem k vyjednávání nejprve vítal. Dokonce se domníval, že když uplynula lh ta a nic zvláštního se nep-hodilo, nestojí také nic v cest jeho návratu k ležení královského vojska a pohnul se tedy od Znojma nejprve sm rem k Brnu. Na radu svých velitel se však ješt p ed Miroslaví, na p l cesty k Poho elci, zastavil, protože k n mu mezitím p ibyli n kte í z jeho vlastních lidí, jež d íve vysílal k družinám p edák . Ti jej bez výjimky varovali – král je na n j nadmíru rozezlen a chce jej potrestat. B etislavovi došlo, že jednání s Konrádem uvolnilo jeho otci ruce k pomst . Když se pak brzy dozv d l, že celá královská družina do posledního muže znenadání opustila ležení a odtáhla, bylo mu jasné, že se i s celým svým oddílem ocitl v nebezpe í. Poslové sice p ísahali, že asta vytáhl od brn nského hradu po hlavní cest na Prahu, ale B etislav ani na okamžik nepochyboval, že celá akce je namí ena proti n mu. O obavách králových poradc ohledn svého možného tažení k pražskému hradu sice nic netušil, ale zato v d l o cest , která vede od eskomoravské zemské hranice n kde u hradu P ibyslavi ke Znojimu. Svolal proto poradu nejvýznamn jších velitel , kte í za ínali mít stále siln jší pocit, že je královské vojsko co nevid t sev e do kleští. Rokovali p edevším o tom, že od brn nského hradu k nim mohou každou chvíli dorazit p es Rajhrad a Poho elec oddíly sestavené z družin královských p edák a posílené možná i Konrádovými muži. Bylo mu jasné, a jeho velitelé to potvrdili, že p ítomnost Moravan , kte í znali do posledního koutku bažinatý kraj jihovýchodn od Poho elce, by mu uzav ela p ípadnou cestu do Uher. Tato možnost ústupu v debat padla, ale musela být práv z tohoto d vodu zavrhnuta. Nutn by totiž znamenala, prodírat se p ed úpatím Pálavských kopc neznámou bažinatou krajinou, kde nep ítel znal každou stezi ku. Nebezpe í, že budou dostiženi nejpozd ji na b ehu hranicní eky Moravy, bylo p íliš veliké.

Také další p ípadný sm r tažení nep ipadal v úvahu. Byla to cesta na jih, kde se za podyjskými bažinami a zalesn nými pálavskými kopci rozkládala bavorská východní marka. B etislav dob e v d l, že markrab Luitpold by jej na p ání eského krále vydal, zvlášt kdyby k tomu padlo na váhu i slovo jeho strýce, o jehož snaze domluvit se s bratrem i na úkor svého synovce B etislav nepochyboval. Nakonec tedy bylo na porad rozhodnuto, že v prvé ad je nutno vzdálit se od brn nského hradu. Celá družina se tedy za jediný den p esunula op t ke hradu znojemskému a pak se vydala dále kolem n j tím jediným možným sm rem, který jí ješt zbýval – okolo dvorce Olbramkostela a jarom ického hradu k eskomoravské hranici.

asta s královskou družinou mezitím bez potíží dosáhl kolem p-byslavského hradu rozcestí, kde se spojovaly ob hlavní cesty. Tam ztratil nejprve trochu asu než se ujistil, že mu B etislav mezitím ne

proklouzl a není už na sp šném pochodu k pražskému hradu. Když se p esv d il, že tomu tak není, zato il na rozcestí sm rem ke Znojimu, prošel kolem Polné a dosáhl hradu heraltického. B etislav, který se toho dne dostal k í ce Rokytné, se o tom dozv d l od p edsunuté hlídky a blaho e il si, že se s astovou královskou družinou setkává v takové divo in a vícemén o samot . Bylo mu to mnohem milejší, než kdyby jej asta po tomto velkolepém obchvatu, za který skládal svému otci v duchu cht necht hold, zastihl n kde mezi Znojmem a Poho elcem, navíc možná ješt s vojskem p edák od Brna v zádech.

Královská družina m la sice o polovinu více bojovník než jeho oddíl, ale B etislav se za stávajících okolností p ímého st etu p íliš neobával. Spoléhal p edevším na to, že jej obez etný asta jen tak beze všeho nenapadne, protože i kdyby m l zvít zit, mohlo by to být vít zství nadmíru krvavé. Odešel tedy nejprve od jarom ického hradu, a by to bylo pro setkání s astovou družinou ideální op rný bod. Ne bylo však ani pomyšlení, že by jej mohl se svou jízdou dobýt. Protože si jeho posádku zárove nemohl ponechat v zádech, vydal se proti proudu í ky Rokytné a opevnil se na jednom p íhodném vršku u stej nojmenného dvorce.

Velitel královské družiny od svých p edsunutých hlídek ovšem v d l, že B etislav stojí p ed ním. Bylo mu proto p edevším jasné, že veškeré královy obavy se ukázaly být omylem; o n jakém sp chu na cest za dobytím pražského stolce nemohlo být ani e i. Vyslal proto k B etislavovi vyjednava e, který byl za t chto okolností ovšem vlídn p ijat. Oba velitelé, provázeni svými nejbližšími bojovníky, se setkali na p l cesty mezi ob ma tábory na úpatí B etislavem obsazeného kopce, aby si vyjasnili situaci.

Postavení odbojného králova syna bylo velmi vážné. Kdyby byl bý-val cht l u init to, eho se obávali rádci jeho otce, byl by te na tom mnohem lépe. Byl by už nyní totiž v echách, pronásledován sice krá-lovskou družinou, ale s otev enou cestou nejen na Prahu, ale i kamko-liv dál sm rem severním nebo západním. Protože mu to však nep išlo nikdy ani na mysl, stál te u Rokytné s cestou sm rem do ech uzav enou a s nebezpe ím v zádech, protože od brn nského hradu se kolem Znojima mohlo kdykoliv objevit další královské vojsko a klešt uzav ít. Zbývalo by mu jen dvojí, bu se slep vrhnout proti astovi a pokusit se prorazit t eba i za cenu velkých ztrát, nebo rozt ištit svou družinu út kem do rozsáhlých hlubokých prales , které se rozprostíra ly po celých horách eskomoravského pomezí.

Také astovi nebylo zcela jasné, co by m l vlastn nejlépe ud lat. Byl sice výte ným bojovníkem a um l skv le vyplnit daný úkol, nevy-z na oval se však schopností samostatného uvažování a rozhodování. Te m l sv j úkol už vlastn spln ný. B etislava sice nezajal, ale to ani nemusel, nebo jej zastavil a držel vícemén v pasti. Vydráždit jej k bezhlavému útoku proti své družin ovšem necht l. I kdyby m l slavit

vít zství, bylo by nejen krvavé, ale vzhledem k okolnostem také vším jiným, než velkou ctí pro bojovníky obou družin. asta byl proto celý nesv j. Nejmilejší by mu bylo, kdyby dostal nové rozkazy od svého krále, to ale bylo nemožné, nebo práv v tom mu te B etislavova družina bránila. Musel jednat samostatn . V boji by mu to nevadilo, zde m l ale vyjednávat za nejasných okolností a to bylo n co jiného. Krom toho si B etislava osobn vždy velmi vážil, emuž te napo mohla i skute nost, že tažení k pražskému stolci královský syn zjevn v úmyslu nem l.

Oba velitelé se setkali v kruhu svých bojovník . Nejprve se opatrn o ukávali. B etislav si povšiml, že astova družina je trochu uhnaná a asta zase, že narychlo opevn ný vršek skýtá B etislavovi dobrý op rný bod, který by nebylo snadné dobývat. Všichni se posadili do stínu rozložitého kaštanu a knížecí syn bez otálení zabodl své ledové o i do králova velitele:

„Nemohu íci, asto, že t zde vidím rád, ale p esto je, myslím, lépe, když spolu promluvíme, než abychom rozbíjeli jeden druhému hlavu, možná pro nic a za nic. Co zde vlastn hledáš? Pro mi zastu puješ cestu?“

„Jsem zde, pane, z v le tvého otce,“ odpov d l obrovitý velitel, „a iním z jeho rozkazu p esn to, co íkáš. Zastupuji ti cestu… a zatím nic více,“ dodal významn .

B etislav se nevinn zeptal:

„A pro to, veliteli?“

„Nep ísluší mi, abych zkoumal rozhodnutí krále a ptal se jej, pro je jeho v le taková, jaká je. Tv j otec si p ál, abys nemohl pokra ovat touto cestou dále, k p ibyslavskému hradu a do ech…“

„Do ech? To myslíš k pražskému hradu? To je ale nesmysl, co bych tam hledal? A kdybych hledal, to myslíš, že bych ješt sed l tady? Vždy já už byl na cest od Znojima k Poho elci, když jsem se dozv d l, že se na m otec hn vá. Tak proto ses hnal s celou družin ou od brn nského hradu k eskomoravské hranici a odtam zase sem?! asto, to všechno je veliký omyl!“

„Možná je, pane,“ odpov d l obr s uspokojením, že B etislavova slova potvrzují jeho dom nky. „On totiž král nev d l, pro jsi odtáhnul ke znojimskému hradu a co chceš dále init. Proto mne vyslal…“

„Pro jsem odtáhl ke znojimskému hradu?“ opakoval zaražen B etislav. „Pravdu díš, to nemohl v d t, ale že hned toto u inil? Vždy jsem mu slíbil, že se budu držet stranou, a to jsem i d lal!“

„Ano,“ namítl asta, „ale když lh ta uplynula a tv j otec nev d l nic dalšího, tak ve starostech, které m l…“

„Já vím, cht li jste dobýt hrad mého strýce, ale nedobyli. Není to snadné, však kdo by to m l lépe v d t než já… Ale co bylo dál, m žeš mi to íct? Co hodlá u init m j otec?“

„Já to p esn nevím, pane," odpov d l opatrn velitel. „Když jsem odjel z ležení, p ipravovala se jednání našeho pána s tvým strýcem Konrádem, jist již probíhají. M j úkol byl zadržet t na této cest a ne dopustit, abys pronikl do ech…"

„Dobrá, asto," odsekl B etislav netrp liv , „ten úkol jsi splnil, ale co bude te dál? Co chceš u init te ?"

Velitel se kradmo podíval po svých spole nících, ale rady se ovšem nedo kal. Pokr il tedy širokými rameny a dost neobratn se pokusil odpov d t protiotázkou:

„To záleží na tob , pane. Co hodláš u init ty?"

B etislav se zasmál té vojácké prostoduchosti, ale cestu k tomu, jak jí využít pro své zájmy, nevid l. asta si jeho ml ení vyložil jako nev li a nap l podrážd n , nap l výhružn pokra oval:

„Jestli nás míníš napadnout, odrazíme t a rozprášíme. Je nás tém dvakrát tolik co tvé družiny…"

B etislav nepochyboval ani na okamžik, že asta má pravdu a tak zvolil mírný tón:

„Nechci t napadat, veliteli. Slíbil jsem otci, že jej nebudu nijak rušit a on mi za to slíbil, že mne nechá na pokoji. Te tento slib tvými ústy ruší, jestli mne hodláš s jeho družinou, které velíš, napadnout…"

Obrovitý bojovník se znovu nespokojen zavrt l:

„Ani já t nechci napadnout, pane. Sv j úkol jsem prozatím splnil, proto to není nutné…, dokud to je takto, jak to je…" Zakoktal se a bezmocn umlkl.

„A co tedy budeme d lat?" rozhodil B etislav rukama. „Budeme se tady v té divo in na sebe mra it až do v nosti, nebo co?"

 asta si zhluboka povzdechl. P estože nev il, že by na to jeho protivník mohl p istoupit, navrhl:

„A co kdybys sešel z toho kopce a táhl zp t kolem Znojima k brn n-ském hradu? Já bych šel za tebou na dlouhý dohled, ale nechal bych t s pokojem, kdybys na to p istoupil!"

B etislav se hluboce zamyslel:

„Já ti v ím, veliteli, a nem l bych obav z porušení tvého slova, ale neu iním tak, protože nemohu! Ne kv li tob , ale kv li svému otci, ne bo nevím, co hodlá ud lat. Jemu nev ím a nemohu v it…"

 asta ml el a B etislav si povzdychl:

„ eknu ti te , co ud láme. Na tomto kopci dlouho z stat nemohu, museli bychom t napadnout už proto, abychom neum eli hlady. Slibuji ti však, že jestli se odtud za den nebo dva pohnu, tedy jenom zp t, podle této í ky k jarom ickému hradu nebo n kam tím sm rem, kde jsou vsi a dvorce. Ty m žeš jít, jak jsi pravil, na dohled za mnou, však tvá družina musí také jíst. Souhlasíš?"

Obr beze slova p ikývl a B etislav pokra oval:

„Ty zatím vyšleš rychlé posly kolem znojemského hradu k rajhrad-skému klášteru a budeš žádat o vyslance králova sem ke mn . Já sám

tam nechci a ani své velitele tam nemohu poslat, protože bych je vydával možnému zajetí a smrti. Jsem ochoten p ibližovat se Znojimu, ale jen tolik, nakolik sám uznám za vhodné. Ty pak m žeš z stat se svou družinou vždy na této stran , sm rem k Rokytné. Souhlasíš?“

„Souhlasím, pane,“ odpov d l bez váhání velitel, protože tento návrh byl p esn to, co se mu nejlépe zamlouvalo. Mohl držet svého protivníka nadále v šachu, zpravit o tom svého pána a dostat od n j nové rozkazy. Oba si podali ruce a t ikrát je stiskli na znamení úmluvy. Poté se rozešli každý ke svým. Z královského tábora brzy vyrazila skupinka kurýrních jezdc sm rem ke Znojmu. B etislav zmizel se svými veliteli v opevn ném tábo e na kopci, protože tam cht l nejprve den nebo dva z stat, dokud jej pot eba opat it si zásoby nep inutí k odchodu. P íliš voln mu v tom obklí ení nebylo, ale nemohl d lat nic jiného, než vyslat skupinky jezdc p edevším východním sm rem na pr zkum vzdálen jšího okolí.

Jednání mezi králem Vratislavem a knížetem Konrádem mezitím pokra ovalo a b hem posledních n kolika dní vstoupilo do záv re né fáze. Oba brat i se proto rozhodli navštívit opata Božet cha v kapli znojemského hradu. Král se cítil o poznání lépe, a už za to vd il lék m svého medika nebo pokrok m v jednání s bratrem. Jeli tedy ko mo jen s malým doprovodným oddílem královské stráže z rajhradského kláštera p es Poho elec a Miroslav a za n kolik hodin dorazili do znojemského hradu.

Konrád sice cestou p ipravoval bratra na zážitek, který jej o ekával, ale protože ani on sám už dávno v kapli nebyl, užasli nakonec oba dva. Božet ch se svými pomocníky totiž odstranili lešení na jižní polovin kruhové st ny, protože tam byli s malbou hotovi. Od tajemné opony, p es radostný život Panny Marie a dva pásy historie a oslavy panujícího rodu a jejich zem , až po veliké soudce Evangelisty mezi hrozivými and ly cherubíny v kupoli, se rozkládala malba v teplém slune ním sv tle srpnového dopoledne p ed jejich o ima jako rozev ená kniha. Vratislav byl fascinován p edevším záplavou barev a chvíli mu trvalo, než se dokázal soust edit na jednotlivé detaily. Také Konrád, i když v d l, co ho eká, se m l co ovládat, aby p i vstupu do kaple-ne vyk ikl údivem. Zorientoval se však rychleji než jeho bratr a soust edil se na poslední úsek zdi, který ešt nebyl úpln dokon en. Byl to severní polokruh tvrtého pásu, p ed kterým ešt stálo úzké d ev né lešení.

Když se král kone n odvrátil od barevné st ny, úpln zapomn l, že si p edsevzal, že bude trestat autora malby svou nevšímavostí:

„Opate, m j bratr mi už sice ekl, co mne v této kapli o ekává, ale p esto se mi zdá, jako by ani nebylo v lidské moci stvo it n co takového! Kdysi jsem v italské zemi vid l podobné malby v chrámech o mnoho v tších, než je tato kaple, ale nepamatuji se, že by na mne promlouvaly takovou silou jako tyto tvoje malby…“

Božet ch stál uprost ed kaple s rukama sepnutýma na b iše neh nut jako socha. P i králových slovech se pok ižoval a hluboce uklonil na souhlas:

„Máš úplnou pravdu, pane. To nebylo a není v lidské moci! V mi, že ani já sám jsem v celém svém život necítil tak jasn Boží ruku, která mne vedla, a také Ducha Svatého, který sestupoval do této nehodné hlavy… Nikdy v celém život !“ A opat Božet ch ukázal prstem na samý vrchlík kupole, kde se na v ky skv je na modrém poli bílá holubice Ducha Svatého.

„Kde jsi vid l podobné malby? Odkud máš p edlohy pro svoje dílo?“

„Také já jsem byl na mnoha místech v n mecké a italské zemi, pane, ve svatém m st ím i v mnoha jiných chrámech podobn jako ty. Byl jsem ale také v dalším nejsvat jším míst k es anstva, ve m st Konstantinov , kde je možno spat it snad ešt více podobných maleb. Naposledy jsem poté jen p ed n kolika roky pobývl v Akvileji, než tam byl z Božího dopušt ní zabit tv j synovec Svatobor, arcibis kup a patriarcha, a tam v krypt chrámu je podobná velmi krásná malba…“

Vratislav zamyšlen naslouchal a p itom sledoval Konrád v pohled k lešení, na kterém tiše pracovali dva mladí mniši. Cht l se práv zno vu na n co zeptat, když jeho bratr zachytil opat v prosebný pohled a rychle se k n mu oto il:

„Pohle , brat e, tato kaple je naším opatem vyzdobena nejen do krásy, zde je n co víc! On na t chto zdech zachytil také p íb h, vlastn mnoho p íb h , které spolu souvisejí, které se proplétají a ho vo í. Ba dá se dokonce íci, že tato malba jako by byla knihou, ve které je zapsána nejen historie jako v n jaké staré kronice, ale také to, co se d je dnes, a dokonce ešt více. Ale než k tomu dojdeš, je nutno za ít od po átku, práv proto, že je to p íb h, který se s asem odvíjí. Po kej tedy s prohlídkou tam toho naproti,“ mávl rukou ke zdi s lešením, „kde je sám konec toho p íb hu a nech si opatem nejprve ukázat jeho po átek.“

Božet ch krále podobn jako p ed týdnem jeho nejstaršího syna zavedl nejprve do apsidy. Když mu pak p edvedl kupoli hlavní lodi, otázal se jej Vratislav:

„To je všechno velmi krásné, ale kde je ten p íb h, který se v ase odvíjí? To vše, co jsem doposud vid l, je sama V nost, která na nás všechny eká, jak aspo doufám, a nic jiného!“

„Máš úplnou pravdu, pane,“ p isv d il opat a ukázal ke vchodu do apsidy nad první pás záv su opony, zakrývající tajemství spasení. „Pohle však sem. Tady, vpravo od vchodu do nejsvat jšího místa, kde bude stát svátost oltá ní, za íná první p íb h. P íb h radostného života svaté Boží rodi ky, jíž pat í tento svatostánek, a také tak trochu jejího syna, Spasitele našeho Ježíše Krista,“ a za al popisovat jednotlivé scény. Když prošli celým okruhem a stanuli znovu p ed apsidou,

pohlédl opat nejprve na knížete Konráda, který je ml ky následoval a pak se op t oto il ke králi:

„Pohle , pane, na další pás, který zde za íná stejn jako ten pod ním. Tak jako vše, co je stvo eno, vyplývá z Boží milosti, tak také náš život vezdejší je nesen pouze životem a spasením Božího syna Ježíše Krista, o emž vypovídal druhý pás. To, co vidíš v pásu t etím, je život sv tský, který vyplynul z této Boží milosti a který se týká také tebe…“

Vratislav se na n j zkoumav zahled l:

„M j bratr už mi ekl, že jsi do této kaple namaloval po átky našeho rodu, jak jsou zachyceny ve starých knihách. Nap ed jsem tomu necht l v it, ale sám biskup, když jsem se jej ptal, mi potvrdil, že jsou takové chrámy, kde stojí vedle sebe na v nost zobrazení nejen svatí biskupové, ale také panovníci, nebo i oni vykonávají sv j ú ad z Boží v le.“

„Sám biskup že to ekl?“ opakoval opat Božet ch a výraz jeho tvá e prozrazoval úlevu. „To je dob e, pane, nebo jak víš, tato stavba musí být vysv cena! Teprve biskupovo požehnání ji m že prom nit v kapli.“

„Nedivím se ti, opate,“ zasmál se král, „že ti to iní starost. Biskupovi se zde leccos líbit nebude, sám jsem si všiml takových v cí… Ono je poznat, že jsi p ece jenom z kláštera, kde se doposud drží bohoslužby v naší slovanské e i, což už p ed mnoha lety papežové zakazovali. Ale neboj se. Dokud mne Pán nepovolá na v nost, m žeš se t šit se svými bratry, že vás nedám, nebo i když v ím to necht jí v d t, my víme dob e, co kn ží tvého jazyka p inesli této zemi. Jak to bylo t žké, sklonit šíji našeho tvrdohlavého lidu pod sladké jho Kristovy víry! Vždy ješt dnes leckde na vsích vystrkuje rohy hnusné modloslužebnictví, však mi o tom neustále sám biskup káže. Bratr mi o tom í-kal, ale nic se neboj; jestli nalezne tvá malba zalíbení v našich o ích, biskup jí své požehnání neodep e…“

„To mi spadl kámen ze srdce, pane,“ odpov d l s uleh ením opat. „A jestli sis povšiml takových v cí, které se biskupovi nebudou líbit, pak v z, že nelze jinak! Kniha, podle které jsem zachytil p íb h tvého rodu i celé této zem , je psána jazykem slovanským, nikoliv latinským. Je stará už dv st let. Za ala vznikat rukou jednoho žáka velkého u- i tele, který tehdy byl ur en hlavami všeho k es anstva, aby spravoval jako arcibiskup v této zemi náš lid. Ty jist víš, že tehdy žili papež a nejvyšší patriarcha svatého m sta Konstantinova v míru a jednot . To bylo dávno p edtím, než p išlo nešt stí rozpor a posléze velké schiz ma, kterým dodnes tak trpíme.“

„Jak se jmenoval ten arcibiskup?“ zeptal se kníže Konrád. „A odkud má tv j klášter onu starou knihu?“

„Jeho jméno bylo Metod j, pane,“ odpov d l Božet ch a zbožn se p ežehnal. „P išel tehdy se svým bratrem Konstantinem, který byl velkým u encem a p inesl našemu lidu slovanské písmo. Zde na Morav , která byla tehdy mnohemn v tší nežli dnes, už se dokonce

k es anská víra rozmáhala ješt p edtím, než oni dva p išli, byla však slabá. Protože práv kv li tomu na knížata této zem zle dotírali N m ci a hrozili kv li pohanství ohn m a me em, pozvali tvoji p edkové ony dva svaté bratry a ti zde díky své slovanské e i k es anskou v c nesmírn posílili a zvelebili. Konstantin pak úpln od ekl všem záleži tostem sv tským a odebral se pod jménem Cyril do kláštera v ím , kde jeho t lesná schránka dodnes odpo ívá v o ekávání slavného vzk íšení. Sám jsem se nejednou modlil nad jeho rakví ješt p edtím, než p ed sedmi lety normanští barba i ím tak poni ili. Slyšel jsem, že práv tento kostel v eckém klášte e siln utrp l velikým ohn m, který tam ve své zlob rozpoutali…“

„A co ta kniha, opate?“ p ipomenul mu král Vratislav.

„Když zem el svatý arcibiskup Metod j, spo inul zde, v moravské zemi, jenom není známo, kde p esn . Zanechal však povícero biskup , z nichž jeden sepisoval už za jeho života naší e í a naším písmem historii posledního století, to jest od té doby, kdy si veliký císa Frank Karel podrobil Huny a Morava se krátce poté kone n celá pozvedla k milosti k tu svatého. Kniha se pak ocitla krátce v zemi Bul har . Tehdejší vládce Moravy totiž ve své zpupnosti slovanské kn ze vyhnal ze své zem , za což jej také neminula spravedlivá odplata, kterou mu svatý Metod j ur il. Brzy se však kniha vrátila, a když jiní Hunové, kterým se dnes íká Uh i, podupali Moravu svými ko mi, za chránili nástupci onoho biskupa spolu s životy i tuto knihu do ech a psali v ní dál. Živo ili sice n kdy všelijak, ale tradice bohoslužby v naší e i i tuto knihu zachovali, až svatý biskup Vojt ch, také sp ízn ný s tvým rodem, pomohl našim kn žím v t žké dob , než tv j velký otec poru il chránit mocí náš sázavský klášter. Mí p edch dci i já sám jsme poté leccos dopsali a také opravili, a už z vypráv ní pam tník nebo z jiných knih. Jsou sice etné latinské knihy, které ob as z historie této zem a tvého rodu leccos zachytily, ale jen ve zlomcích. Nebo v z, že takové velké kroniky, jako je naše, v latinské e i o této zemi není!“

Oba brat i pozorn naslouchali. Král op t p istoupil ke vchodu do apsidy a zadíval se na ženskou postavu s kalichem v rukou, od nou v dlouhý splývavý pláš s nápadnou bordurou. Ukázal na ni:

„Myslím, že to je jediná žena, kterou jsi zde zobrazil. Je to tak?“

„Pravdu díš, pane, je to tak,“ p isv d il Božet ch. „To je pramáti tvého rodu, kterou proto musí za ínat jeho p íb h a celá jeho pos loupnost. Podle zápisu bylo její jméno Libuše a pocházela z rodu, který sídlil už od dávných dob zde na Morav . Když posléze ovdov la a hledala sob manžela a vládce všeho lidu, vyslala poselstvo do ech, kde jej nalezla v tvém prvním p edku, jehož jméno bylo P emysl.“

„Kdy ona to žila?“

„Podle našich zápis to bylo v dob , kdy si velký císa Karel po drobil Huny, pane.“

„To však znamená, že žila v temnot pohanství, nebo jsi sám pravil, že teprve poté sem p išla milost naší k es anské víry! Je už nadmíru troufalé vyobrazit ve svatostánku prosté smrtelníky, ale jak se m žeš opovážit n eho takového?!“

„Odpus , pane, ale ono to bylo trochu jinak! Je pravdou, že tato kn žna se v pohanství narodila, ale za to nemohla, jako mnoho jiných; dokonce takových, kte í svými životy pozd ji prokázali svou svatost, jako z tvého rodu kn žna Ludmila! Ona jist nejpozd ji na smrtelném loži p ijala svátost k tu a tím nad ji na život v ný, a to jsem se také snažil vyjád it svou hloupou hlavou a neum lou rukou. Pohle , ona práv s radostí ob tuje své bezbožné modloslužebnictví, do kterého se jako nevinné dít narodila, pravd Božího slova, které poznala! A tak tomu vskutku podle naší knihy bylo. A proto by ani ten nejp ísn jší biskup nemohl pop ít její p íslušnost sem, na po átek ady tvých p edk .“

Kníže Konrád poznamenal:

„To je dob e, Božet chu, ale ty jsi pravil ešt n co jiného, a to se mi zdá práv dnes velice d ležité. Je to pravda, že ona pocházela z Moravy?“

„Má kniha to tak dosv d uje, pane,“ p ikývl opat. „Sem na Moravu p išlo k es anství ponejprve a také centrum panování vašeho rodu bylo nejprve zde. Zde bylo totiž už odevždy více dobré obd lávané p dy, krajina je rovinat jší a otev ená na jih. Není tak hornatá s nep ís-tupnými pralesy všude okolo jako v echách. Krom toho veliká eka Dunaj, která protéká jen nedaleko odtud na jihu, už odpradávna spo-jovala i daleké krajiny a pomáhala lidem k obživ i v obchodu. Však v tehdejších dobách také slovanský lid sídlil až k této ece, zatímco dnes tam žijí N mci nebo Uh i.“

„Je to zajímavé,“ obrátil se Konrád k bratrovi, „ale zde na Morav žije stále ešt velice silné p esv d ení o starobylosti a vznešenosti této zem a n kolika jejích rod . My dva, brat e, nebo náš otec, t-e baže spravoval tuto zemi také, to tak necítíme, ale v mi, že jsem zde za sv j život leccos pochytil. Není t ch rod mnoho, protože spousta zahynula pod kopyty uherských koní, jiní vym eli nebo se posléze spojili s rody eskými. Oni ale tvrdí, že ešt asi sto let p edtím, než nastoupil na stolec Frank onen velký císa Karel, p išlo na Moravu ve-liké množství vále ník z n jaké velice daleké východní zem a od t ch oni odvozují sv j p vod. P edstav si, že t eba m j hlavní p edák Vacek zná p edky svého rodu, kte í jdou ode dneška do minulosti ešt o hodn déle, než dv st let. Však ono to tak mnoho není, jen n-jakých sedm nebo osm pokolení…“

Vratislav jenom zavrt l nev ícn hlavou, ale opat Božet ch nav-áz al:

„Pravdu díš, pane, i o tom stojí psáno, ale není toho mnoho. Bylo tomu tehdy prý tak, že onen velký a slavný východní národ, zvaný v

naší knize Parsi, vedl nejd íve dlouhé války proti císa i ímskému, který dodnes sídlí v Konstantinov m st , a slovanský lid z naší zem zrovna tak. Jak už to tak asto bývá, spole enství ve zbrani proti stejnému a mocnému nep íteli mnohdy utuží p átelství, a tak se také stalo i tehdy. A pak se p ihodilo, že celá ona východní zem , a byla to velmi stará a mocná íše, podlehla vyznava m falešného proroka Mohameda, kte í dnes dokonce drží ve své moci i naše nejsv t jší m sto Jeruzalém. To byl prý ten d vod, pro z té zem odešlo tehdy tolik vále ník . Mnozí pak dorazili až sem na Moravu, která je tehdy p átel sky p ijala, na ež zde založili své nové rody. Lidé na Morav to ješt dnes v dí a tyto staré rody znají a ctí, protože díky jim prý byli vždy vzd lan jší ve ví e i v jiných dovednostech, než všechen ostatní slov anský lid v etn ech ."

Král se tomu jenom s nadhledem pousmál, ale kníže Konrád namítl:

„Kdybys zde žil t icet let jako já, chápal bys lépe, jak je možné, že jeden lid žije ve dvou zemích, které jsou však zárove jednou zemí, tvým královstvím. Je to jenom jeden lid slovanské e i, ale Morava jako by byla ješt ímsi navíc! Kdo z ech se zde usadí, stane se ve svých potomcích Moravanem, aniž by p estal být echem… Je to velice zvláštní. A jak teprve potom u rod , které odvozují sv j p vod z dob tak starodávných?! Sta í se však podívat na mého p edáka Vacka a n které jemu podobné a hned uvidíš, že to tak musí být. Oni dodnes vypadají jinak a dokládají tím, že to byl tehdy vskutku jakýsi lid z jiných, hodn vzdálených kraj …"

Vratislav zkoumav pozoroval malbu ženy p ivrácené k Božím rukám a povšiml si, že opat jí dal z etelné orientální rysy, jaké znal z tvá í vyslanc nebo otrok z východních zemí. Božet ch pokra oval ve svém výkladu:

„Tato kn žna vyslala poslestvo, to vidíš zde, jsou to t i jezdci a jejich velitel. Ten nese pláš kn žny jejímu ženichovi, který se tím stane rovn ž knížetem. To je tady ten pláš s tím zvláštním lemem, pokusil jsem se zde znázornit, že je obrouben vzácnou kožešinou. Proto také z stane pláš nadále na celé malb velice d ležitý, nebo kdo má na sob pláš , to je panovník, nástupce t chto dvou prvních vašeho rodu."

Všichni t i prošli kolem prvého úzkého okna a zastavili se p ed další scénou:

„Jist pane víš, že stojí psáno, kde našlo poselstvo svého nového knížete – když oral pole. Zde vidíš sp ežení jeho volk , které zanechal stát, a dva z posl , jak mu vložili na ramena pláš jejich kn žny. V té chvíli se stal z orá e rovn ž kníže, a proto, jak vidíš, p ísahá dv ma prsty. Nový panovník po svém nastolení vždy stvrzuje nová práva a privilegia svým urozeným i svému lidu, protože stará práva umírají se

starým vládcem. Kolem nich jsou dva stromy života a celá scéna kon í tímto druhým oknem."

Král Vratislav si všiml, že opat neopomenul na druhém strom namalovat zav šenou mošnu a st evíce jeho dávného prap edka. Mat n si dokonce vzpomínal, že o tom slyšel kdysi vypráv t, ba že se ty lýkové st evíce prý z tradice uchovávaly ješt te kdesi v komo e na pražském hrad . Pokro il dále doprava a stanul uprost ed jižní st ny, kde poslední okno uzavíralo kompozici dalších t í postav. Lešení zde už nestálo a v m kkém sv tle byl výte n vid t každý detail kresby.

Král ukázal na prost ední postavu:

„Tento zde byl jist velmi významným panovníkem. Kdo to byl?"

„Naše kniha praví, že z jednoho z vašich dávných p edk vzešli t i synové, ale jejich jména nejsou známa. Pouze to, že nejstarší, tento první z nich, byl mladším bratrem zbaven d dictví a vyhnán, zatímco nejmladší syn své d dictví, jímž byly hlavn echy, prozatím udržel. Už tehdy totiž za alo to neš astné soupe ení mezi moravskou a eskou zemí, které i dnes trápí všechen lid…"

Vratislav se zamra il, nebo dob e pochopil, na co opat naráží:

„Co tím chceš íct?"

„To bylo tak, pane. Morava byla tehdy veliká a bohatá zem , takže tam panoval nejprve nejstarší a poté i druhý syn, zatímco ten nejmladší vládl kdesi v echách. Má kniha neví, kde to bylo, ale ješt to ur it nebylo na pražském hrad u Vltavy, kde dnes sídlíš ty. Ten první syn, jehož zde vidíš, nemá na sob pláš . Drží jej v ruce a skládá jej, protože jej musí odevzdat zde svému mladšímu bratru, který jej vyhnal a spojil tím celou Moravu, která byla tehdy mnohem v tší než dnes, pod své panování. Proto byl tak významný, jak jsem se pokusil zde znázornit a jak ty jsi správn poznal. Snažil jsem se vyjád it ten rozdíl mezi nimi: jeden odevzdává sv j pláš , svou panovnickou moc, a druhý ji p ijímá, aby se jí nadále posílil. A ješt jednou byl tento druhý syn velmi významný, nebo on to byl, kdo pozval na Moravu první kn ze, aby lid k tili a ve ví e vzd lávali, proto jsem mu namaloval tento šperk s k ížem na pravém záp stí. P išli tehdy z Pasova, kde dodnes jsou muži církve nám naklon ní, sídlí tam t eba pan arcibiskup arménský, kterého z domova bezbožní Turci vyhnali. Nejmladší bratr s tím ale m l zatím v echách, kde cht l u init totéž, veliké obtíže. Tam byl lid ješt mnohem divo ejší a svévoln jší, zdráhal se p ijmout pravdu Kristovu. Mnohokrát tam došlo ke vzpou e proti panování vašeho rodu, nebo ten byl, jak m že každý zde uvid t, už odpradávna v naší pravé ví e k es anské nad jiné zbožný…"

Vznešená návšt va pokro ila k dalším postavám a opat podotkl trochu v rozpacích:

„Nesmíš se urazit, pane, ale zde pokra uje historie podle mé staré knihy tak, že eské zemi jen málo cti z stává! Pohle , tento první zde za oknem je syn onoho mocného pána celé Moravy, jehož jsi vid l up-

rost ed p edchozí trojice, za ním následuje jeho bratr. Zatímco onen první ztratil v echách, kam byl otcem poslán, veškerou svou moc a zavládla tam nadlouho jen krutá válka a asto i pohanské mod- loslužebnictví, upevnil jeho bratr znovu celé moravské panství a p edal je svému synovi. Toho zde vidíš po jeho boku a zárove jako prvého z tvých p edk , jehož jméno je už známo. Nazýval se Mojmír a byl mocným pánem celé Moravy, která tehdy zasahovala až daleko do Panonie a taky do Polska. A práv z mocné moravské zem došlo také posléze sv tlo k es anského poznání i do ech, které nakonec tvoji p edkové op t získali, jak hnedle uvidíš. Pohle , tento další kníže po Mojmírov levici je jeho synovec Rostislav, jenž pozval ony dva svaté bratry a p ikázal, aby byl Metod j vysv cen na arcibiskupa. To byl tak významný po in, že jsem se rozhodl to vyjád it i v této malb . Jak si m žeš povšimnout na bordu e, od l jsem Rostislava do stejného plášt , jaký p ineslo poselstvo od Libuše prvnímu knížeti vašeho rodu P emyslovi. Sám kníže Rostislav m l však velmi trpký osud, nebo byl svržen, zbaven zraku a uvržen do žalá e, kde zem el…“

„A kdo jej svrhl, opate?“ otázal se kníže Konrád.

„Tento jeho nástupce, pane,“ ukázal Božet ch na další postavu s ervenobílým štítem a zvláštn znázorn ným praporcem na kopí, „jeho synovec jménem Svatopluk. To byl, jak víte, panovník tak mocný, že vládl mnoha zemím a v tom i echám, které nechal další své p íbuzné spravovat svým jménem. Jednoho takového jménem Bo ivoj p ikázal pok tít svatým biskupem Metod jem na Morav a poslal jej zase zp t do ech. A kníže Bo ivoj to také byl, kdo poté založil první svatostánek, zasv cený stejn jako tento znojimský naší milé Pann Marii, naho e nad Vltavou, odkud dnes vládneš z pražského hradu celé zemi.“

„A tento další?“ se zájmem ukázal Vratislav na následující postavu s plášt m a mandlovitým štítem, jehož ozdoba byla velmi zvláštní – jakoby opat kombinoval špi atou puklici s barevnou r žicí, což na žádném jiném štítu nebylo. „To je Bo ivoj? Toho já totiž dob e znám, slyšel jsem o n m vypráv t, a také náš otec jej znal. Dokonce vím, že m l dva syny a jak se jmenovali, nebo náš otec dal stejná jména nám, svým dv ma prvorozeným syn m! V té dob byl totiž náš otec zde na Morav a doufal, že jednou dosedne i na pražský stolec. P ipomínalo to historii toho Bo ivoje, dal proto nám dv ma, kte í jsme se narodili ešt na olomouckém hrad , stejná jména, jaká dal kdysi Bo ivoj svým syn m.“

„Spytihn v a Vratislav, ano, pravdu díš. Ty jsi zase svého t etího syna nazval Bo ivojem a své dce i, která je zaslíbená Kristu, dal jsi jméno Bo ivojovy manželky Ludmila. Odpus , pane, ale kníže Bo ivoj zde není, protože byl velmi bezvýznamný. Žil zárove s velkým knížetem Svatoplukem a zem el d íve než on. Jenom z jeho v le byl

jakýmsi místodržícím na kousku divokého pomezí jeho velké moravské říše, zvaném Čechy. On byl sice taky z vašeho rodu, ale zde mohou být pouze panovníci významní, a pokud jich bylo více najednou, tedy ti významnější. Zato knížeti Svatoplukovi jsem, jak vidíš, jako jedinému z celé Čechy namaloval praporec jeho kopí s mrtvým vzhůru, jako hrdá a vítězoslavně vlající, protože on byl ze všech tvých dávných předků ne jvýznamnější na poli válečném. Vedle něj jako další nestojí tedy kníže Bořivoj, nýbrž tohoto prvorozený syn Spytihněv."

„Jeho štít má zvláštní ozdobu…" podotkl v zamyšlení Vratislav.

„Máš vskutku bystré oko, pane," pochválil jej opat s úsměvem. „Jak ještě uvidíš dále, je ozdoba štítu vskutku významná! Zatímco štíty moravských knížat zdobí růžice, ponesou štíty knížat pražských odtepuklici. Kníže Spytihněv jako jediný nese na svém štítu oba znaky proto, že v jeho osobě byla po smrti knížete Svatopluka panovnická moc přenesena z Moravy do Čech."

„A co se stalo dále na Moravě?" chtěl vědět kníže Konrád.

„Svatopluk v nástupce na moravském stolci," vypráví dál slovanský opat, „jenž nesl jméno svého předka Mojmír, na této malbě už také není. Byl posledním vládcem za oné doby, kdy byla Morava mnohem významnější než Čechy. Zabili jej totiž Uhři, když celou Moravu nevídaně zpustošili, veliký její kus nadobro urvali a už nikdy až podnes nevydali. Proto nemá tento druhý Mojmír oprávnění stát zde, nebo jeho smrtí se z Boživle sídlo moci vašeho rodu přeneslo z Moravy do Čech. Proto jsou tři posledními knížaty této dvě Bořivojovi synové, jimiž pak celý rod pokračoval, třebaže za tohoto staršího pouze v Čechách, nebo Morava byla nejprve pro váš rod nadlouho ztracena. Tím byl, jak už víš, kníže Spytihněv, jenž navíc ještě dostal jako stvrzení svého následovnictví za manželku vnučku velkého Svatopluka, kterou po celý svůj život nesmírně miloval, takže ji dokonce posléze pohřbili po jeho boku. Dalším pak byl jeho mladší bratr Vratislav, jímž celý tento pás končí…"

Král si zvědavě prohlížel poslední dvě postavy vlevo předvchodem do apsidy:

„Jestli to bylo tak, jak pravíš, opate, proč pak mně a mým bratrům tuto historii zatím všichni vyprávěli úplně jinak?"

Opat Božetěch se smutně usmál:

„Poté, co Morava tak upadla a Čechy se naopak pozvedly, stalo se nedobrým novým mravem, vykládat všechno jinak… Když se posléze tvůj rod nadále upevnil a v Čechách povznesl, nakonec také znovu nabyl Moravy, čímž se to všechno otočilo. Zacalo se pak s touto zemí nakládat jako s dobytým cizím územím, jako by to byla její vina, že ji tenkrát Uhři urvali a zničili… Pomni také, že ti, kdo tuto historii vykládají jinak, také přišli odjinud a píší a také se modlí jiným jazykem, než já a moji druhové. Toto soupeření se převelice vyhrotilo poté, co dal papež Lev celou východní církev nadobro do klatby, a to bylo teprve tehdy,

když tv j slavný otec opustil tento sv t a odebral se na v nost. A dnes už je tomu tak, že Morava trpí nejen zv lí eských rod a n kdy i vládc , ale i neúctou a zapomn ním…“

Opat se trochu zalekl, že snad p est elil, ale Vratislav jenom sklonil pokorn hlavu, nebo si uv domoval, že opat má koneckonc pravdu. Navíc m l v koutku srdce dojem, že i sám B h to potvrzuje, protože jinak by p ece celé jeho tažení nemohlo dopadnout tak, jak dopadlo. Zeptal se tedy opata mírn :

„Ti poslední dva jsou tedy Bo ivojovi synové Spytihn v a Vratislav. ekni, opate, pro drží ten první kopí a štít jako ti ostatní, ale m j jmenovec nikoliv?“

Božet ch tuto otázku o ekával:

„To byl i pro mne nejprve velký div, že k tomu došlo! Je to jenom další d kaz, že vše, co tu vidíš, je pouze z Boží v le. Celá scéna kolem vstupu do apsidy je velmi zvláštní, protože nesmírn d ležitá. Zde bylo nutno splnit hned n kolik úkol zárove . Tady totiž jednak nejprve kon í pás starého p íb hu vašeho rodu, který tam vpravo za íná kn žnou Libuší, a jednak je zde zárove znázorn na scéna, která je nesmírn významná sama o sob . Když se postavíš p ímo sem, p ed vchod do apsidy, co uvidíš? Dole majestát Krista Pána, nad ním nebesa se vznešenýma rukama Boha Otce Nejsv t jšího a nad ne besy horní pás postav dalších panovník tvého rodu. Z nich práv ten první, na nebesa pozdvižený a proto na vrcholu této scény, je ovšem svatý Václav, patron tvé zem . Byl nejstarším synem knížete Vratislava, jímž rod také pokra oval, nebo Spytihn v syn nem l. Naho e u oblouku vpravo je ona kn žna, kterou jsem nutn musel znázornit s ob tí, jak už jsem ti vysv tlil zpo átku. Je jasné, že už z d vod -sy metrie musí být protilehlá postava znázorn na shodn , tedy s ob tí, kterou daruje Bohu. A te si p edstav, že nejprve po et tvých p edk od P emysla po ínaje je práv takový, že na toto poslední místo vedle klenby musel p ijít tv j jmenovec, kníže Vratislav, nikdo jiný! Rozumíš tomu, pane? To tak vyšlo samo od sebe, ekl by n jaký hlupák, já ale samoz ejm vím, že to tak ur ila samotná Boží v le. Práv to a nic jiného totiž muselo mít za následek, že Vratislav v nejstarší syn Václav byl na této malb vyzdvižen na nebesa mezi svaté zrovna tak, jak tomu vskutku bylo! Když jsem to pochopil, padl jsem zde na kolena a d koval Bohu, že to tak za ídil.“

Král se mimod k pok ižoval, než však sta il n co íct, Božet ch vzrušen pokra oval:

„To ale není všechno, pane! Tato kaple stojí v novém hradu, který zde založil tv j otec, není to však první kaple, která zde kdy stála, místní lidé to ešt velmi dob e v dí. Tu naproti za ekou je starodávné hradišt našeho slovanského lidu a tam už jednou, t ebaže jen nedlouho, kaple stála! Nemusím ti myslím íkat, kdo ji založil a kázal vysv tit?“

„Kníže Vratislav, m j jmenovec?“

„Ano, pane, ale dokud jsem sem letos nep ijel a neza al pracovat, tak jsem to sám nev d l! Dokážeš to pochopit? To op t sám B h vedl mé kroky a ídil moje o i, jinak to není možné! V naší staré knize totiž stojí psáno, že kníže Vratislav krom kostela svatého Ji í na pražském hrad poru il vystav t a vysv tit také jednu kapli na Morav , zasv cenou archand lu Michalovi. Dokonce je známo, kdy se tak stalo. Bylo to už v prvním roce jeho krátkého panování, protože jeden svatý biskup mu tehdy p ivezl k post ižinám jeho syna Václava vzácné os tatky až ze zem italské, z m sta Verony. Kaple byla pak zasv cena hned p íštího léta, tedy deset let poté, co padla Morava Uhr m za ko ist. Není však psáno, kde to bylo. Kde jinde to ale mohlo být, než tady?!, íkal jsem si, když jsem se to zde dozv d l, a m j rozum mi to potvrdil! Celá st ední a severní Morava, tedy dnešní brn nský a olomoucký díl, byla p ece v té dob odtržena a pro váš rod prozatím ztracena. A hlavní cesta od Prahy, která byla tak d ležitá už pro Bo ivoje, vedla p ece tam, kde kdysi stála velká m sta Svatoplukova – kudy jinudy, než kolem této eky Dyje? Kde jinde by pak tedy mohl tv j jmenovec založit onu první kapli na moravské p d , než u této cesty? Muselo to být zde, na starém hradišti u eky, a místní lidé mi to potvrdili! Souhlasí i to, že tv j jmenovec Vratislav se posléze s Uhry nepohodl, zatímco jeho starší bratr Spytihn v s nimi p edtím vždy dob e vycházel. Došlo nakonec k válce a Vratislav zde k velké škod pro místní lid a také pro tv j rod padl. Onu první kapli pak bezbožní Uh i, kte í tehdy ešt byli modloslužebníky, úpln zni ili. Památka na ni ale v mysli lidu p etrvala a já proto sm l u init tento objev! Budu jej muset také zapsat do naší knihy… Proto je, jak vidíš, tv j jmenovec poprávu zobrazen jako dárce kostela, kterým zde skute n byl a proto je celá kompozice malby oprávn n taková, jak ji vidíš…“

Oba brat i ešt chvíli pozorovali klí ové místo malby nad vít zným obloukem apsidy, až král Vratislav odstoupil a s p iv enýma o ima pra vil:

„Poslyš, opate, zde je n co divného, vidím to, ale p ijít na to nemo hu… Po kej, už to mám! Ty jsi ale vskutku hlava otev ená, Božet chu, všechna est! Konráde, poj sem a pohle nahoru. Vidíš to také?“

Kníže Konrád pozoroval up en malbu, nevid l však nic zvláštního. Zato Božet ch se pousmál:

„Tak ty sis toho všiml, pane? Lépe e eno, tebe dokonce napadlo, jak jsem to ud lal… Máš vskutku duši um lce a oko stavitele, pane! Všimnout si toho je totiž samo o sob snadné, ale p ijít na to vysv tlení je velice t žké!“

„Mohl bych se také dozv d t, o co vlastn jde?“ žadonil kníže Kon rád. Vratislav ukázal nahoru:

„Pohle , je tam dvojí symetrie! P esn uprost ed klenby je kopí svatého Václava, to p ece musí vid t i slepý, ale zárove , když se

podíváš na jeho t lo, je rovn ž p esn uprost ed! Ne sice nad klenbou, tam je to kopí, ale je uprost ed mezi svým otcem a tou kn žnou. Vidíš to? Dvojí symetrie, nebo jak kopí tak i sám svatý Václav jsou zárove uprost ed!“

„Te to také vidím, když jsi to ekl,“ pravil Konrád s úžasem. „Vlastn i p edtím jsem to vid l…, ale nev d l…“ a podíval se s-ob divem na opata.

„Ty jsi vskutku velký um lec,“ pochválil král Božet cha, „ale já vím, jak jsi to provedl. Ta kn žna stojí trochu dál od st edu klenby než m j jmenovec na opa né stran ! Je to tak?“

„Je, pane,“ p isv d il opat, „a proto jsem také nad ni jako nad jedin ou postavou v obou pásech nemohl namalovat oblouk arkády. Stojí tak daleko vpravo, že to prost nešlo. A menší být také nemohla, protože musí jít symetricky do páru s knížetem Vratislavem naproti ní. Stejn je i tak o kousek menší…“

„Menší!?“ zvolal kníže Konrád. „Co to mluvíš?! Ona je p ece mno hem v tší, než jezdci na koních!“

Opat se up ímn zasmál:

„Kdepak, pane, to t klame tvoje oko, to se ti jenom zdá! P esn vz ato je to práv naopak. Ona se jeví jen proto tak velikou, že ti jezdci na koních za ní jsou p íliš malí, rozumíš? Ve srovnání s tím knížetem naproti je však menší, jak se také na ženu sluší a pat í!“

Oba brat i museli dát Božet chovi za pravdu. Vratislav sto il pohled dále doprava, kde podél jižní st ny op t nebránilo pohledu na horní pás rodokmene jeho p edk žádné lešení. Zde byla cesta historií velmi rychlá, nebo ji oba brat i dob e znali. Opat ji pouze stru n potvrdil:

„Ano, ten horní pás je nejprve velmi snadný, ale jeho konec není ješt zcela hotový. Po svatém mu edníku Václavovi následoval jeho bratr Boleslav, který jej prý bezbožn zabil. Inu…, jak se to vezme…, ale on pak jist byl, jak všichni víme, panovníkem tak nesmírn výz namným, že jsem mu rovn ž, tak jako ovšem i jeho svatému bratru, namaloval stejný vít zn vlající praporec, jaký už v dolejším pásu zdobí kopí velkého knížete Svatopluka. On p ece velice rozší il hranice vašeho panství až po daleké východní zem pohanské! Vedle n j stojí jeho syn Boleslav, jenž k zemi p idal mimo jiné op t Olomoucko, proto má v ruce ervenobílý štít. Dále stojí jeho t i synové – další Boleslav, jenž p ipojil posléze Brn nsko a proto t ímá štít ervený, Jaromír a Old ich, váš d d. Následuje váš otec B etislav a starší bratr Spytihn v, a potom…, pane, potom…“

Král Vratislav sice v d l, co jej o ekává, avšak p esto pon kud strnul, když spat il svou podobiznu s korunou a žezlem. P edklon ní postav vrchního pásu je díky jeho zasahování do spodních partií klenby p i pohledu odspodu velmi p sobivé, vytvá í atmosféru jakéhosi sp íseženectví. Panovník se zalíbením pozoroval svou tvá s o ima zbožn obrácenýma k nebi, ruku elegantn držící zlaté žezlo a hlavn

královskou korunu. Pak sklouzl pohledem doprava a spat il postavu, která zjevn ešt nebyla zcela hotová, nýbrž pouze nazna ená jen nými obrysy. Pokra oval pohledem dál a zjistil, že všechny další postavy až na konec celého pásu jsou vymezeny jenom rozvržením polí oblouky arkád a hotovým pozadím. Obrátil se tedy k ob ma svým spole ník m a ukázal na bílou st nu:

„To je ono, brat e, o em jsme spolu hovo ili? Na to ekáš, opate, abys mohl malbu dokon it?“

„ ekám na tvoje slovo, pane,“ odv til klidn opat, „na tvoje rozhod nutí, kterým bude celé dílo završeno. Ty sám jsi pravil, jaká že je to troufalost, zobrazit zde v kapli tvé dávné i docela nedávné p edky, které již Pán povolal na v nost. Ta ada panovník kon í prozatím te bou. Když jsem však uslyšel, že mám z vašeho p íkazu jako službu míru, smí ení a bratrské lásce zobrazit ešt také to, co se teprve má stát, nejprve jsem se velmi ulekl. Tv j bratr mne však p esv d il, že jednám pouze podle Boží v le za pomoci Ducha Svatého a já mu uv il, nebo i já sám jsem to po celou dobu jasn cítil…“

„Ty víš, brat e,“ ujal se slova Konrád, „o em jsme spolu jednali, když B h na p ímluvu svatého Václava a svatého Vojt cha rozhodl o tom, že jsi vzpomenul na bratrskou lásku a zapomenul na sv j hn v, který t nejprve vedl proti této zemi a proti mn . Je te proto t eba vy ešit hlavní obtíž, o které oba víme a která vedla k tomu tažení – právo nástupnictví na stolci našich p edk . Malba v této kapli je p e devším oslavou našeho smí ení, ale také panování našeho rodu v této zemi, které sahá tak daleko do minulosti, kam jenom dosahuje lidská pam . Pomni, že ty sám jsi ešt v era prosil Boha o znamení, jak zachovat tvou v li i pro potomstvo. A B h t vyslyšel, brat e! Rozhlédni se zde kolem sebe a zjistíš, že není lepší možnosti! Zde v kapli m žeš zachovat svou v li až na v nost!“

Konrád domluvil a v jeho o ích se zaleskly slzy. Tvá í v tvá této malb nebylo prost jiné možnosti, než poddat se její velkolepé veleb nosti. A už zde domluvíme cokoliv, pomyslel si brn nský kníže, bude to platit pro všechny a navždy!

Také Vratislav jakoby v té chvíli kone n nalezl sám v sob mír. Konrádova slova pod Božet chovou malbou oslovily jeho srdce:

„Brat e, já jsem se nejprve hn val, ale te vím, že už to bylo Božím vnuknutím, že jsi práv v tomto roce pov il Božet cha prací v této kapli! To vše, co zde již stvo il, by bylo samo o sob více než podi vuhodné, ale co se p ihodilo b hem posledních týdn nejen zde na Morav , ale i v pražském hrad , dokazuje nade všechno jasn , že šlo o Boží v li. Sám náš Pán a Spasitel si p eje, abychom se nejen smí ili jako bratr s bratrem, ale abychom také do budoucna upravili to ne- jd ležit jší, co tato zem pot ebuje. Je nutno rozhodnout pro budoucnost o dalším nástupnictví na stolci našich p edk , které zde jako zázrakem vidíme živé p ed sebou, ale nejen to! Toto naše rozhod

nutí bude zde na v ky uchováno pro potomky; v prvé ad pro ty, kter ých se týká, kte í zde svou p ísahou stvrdí, že naši dohodu a v li budou až do své smrti zachovávat. Budou zde p ísahat pod zraky svých v n živých spasených p edk a pod obrazy sebe sama u-v domí toho, že i oni se za dobu krátkou jako mžiknutí oka vymaní z to-hoto do asného bytí… Nebo co je pouhý lidský život oproti Boží v nosti?“

Ukázal na st nu a pravil rozhodn :

„B ž, Božet chu, cht l bych t vid t p i práci! Stále ješt nemohu uv it, že je n co takového v bec možné. O i to sice vidí, ale rozum se vzpírá to pochopit. B ž, vylez na to lešení a ukaž mi, jak se z postavy, která m že být kýmkoliv, stane m j bratr!“

Opat se vážn uklonil, vybral si rychle z n kolika št tc r zné tlouš ky dva jemné a vylezl na lešení, kde mu ml enliví pomocníci nachystali malé kalíšky barev a opatrn navlh ili p íslušné pole tvrtého pásu. Opat trochu zaclonil pohled svými širokými zády, ale netrvalo dlouho a odstoupil stranou. Vratislav vyk ikl p ekvapením. Ze st ny se díval jeho bratr Konrád, a díval se na n j dokonce dvakrát! Hled l totiž nejen na n j dol , nýbrž zárove také na podobiznu vedle sebe na st n , nebo opat mu namaloval z ítelnice do pravých koutk obou o í. Králi se náhle zdálo, jako by se sám rozdvojoval, jakoby náhle nev d l, který z t ch dvou Vratislav je ten pravý, ten smrtelný dole nebo ten v ný tam naho e…

Opat tím, že namaloval postavu knížete Konráda s pohledem plným vd ku up eným na bratra Vratislava, v rn vystihl atmosféru dané chvíle. Dlouhé, sponou sepnuté tmavé vlasy, krátký vous na pevné brad – byl to prost kníže Konrád, který te také pozoroval sám sebe s podivným pocitem dob e vykonaného díla. Tímto inem se stal nás tupcem svého bratra. O tom už nemohlo být pochyb, ale král Vratislav svoje rozhodnutí ješt výrazn podtrhl:

„Opate, mému bratru chybí pláš , od j jej do n j!“

Božet ch se podíval z lešení nejist dol , ale král pokynul rukou a klidn opakoval:

„Já vím, že pláš je znakem panovníka, práv proto ti íkám, abys jej namaloval. Budu trvat na tom, že lid a p edáci nejen p ijmou mého bratra za mého nástupce, pokud B h tak rozhodne, že mne povolá na v nost d íve než jej, ale také za mého spoluvládce už od tohoto dne. Od j jej plášt m, opate!“

Božet ch se uklonil a pokynul pomocníkovi. St na sice ani p edtím nebyla úpln suchá, ale aby dob e p ijala barvu, za al ji Radomil znovu opatrn navlh ovat. Opat si vzal hrubší št tec a namaloval nej prve okrouhlý lem plášt kolem krku a poté jeho šikmý pruh od spony na pravém rameni k pasu, kde se lem op t zdvíhal a mizel za okrajem štítu u levého boku. Poté namaloval lem na pravém rameni, kolem celého pravého boku postavy a nakonec ješt vespod pod okrajem

kratší tuniky. Celá postava tím získala na majestátnosti, p ímo bylo vid t, jak se z p íslušníka rodu, knížete s kopím a štítem jako atributy moci, stal panovník.

Opat ešt namaloval doprost ed Konrádova štítu devíticípou r žici a nazna il pro své pomocníky barvy plášt a jeho lemu, jakož i erven ou plochu štítu. Poté slezl z lešení k ob ma panovník m a sledoval spolu s nimi, jak Radomil vypl uje barvy štítu, lemu i plášt a p itom nazna uje jemnými tahy na asení jeho záhyb , zatímco jeho bratr Dobromil dokon uje siln jším št tcem pásy barevného pozadí. Net rvalo dlouho a ada panovník se prodloužila o další hotovou postavu.

Král a jeho bratr se na sebe vážn podívali a Vratislav opatovi na ídil:

„Další následníci budou ovšem bez pláš , a to podle stá í, jak ur il náš otec B etislav. Jako první po mém bratru je tedy v po adí m j syn Boleslav."

„Boleslav?" otázal se Božet ch p ekvapen . „Odpus , pane, ale snad B etislav?"

„Ne, opate," pravil král pevným hlasem, „slyšel jsi správn . Prvním mezi všemi dalšími následníky bude Boleslav."

„Ale pane…" koktal Božet ch, „p ece B etislav je nejstarší! Kde bude potom stát on?"

Konrád ml el a díval se up en na st nu. Bylo z ejmé, že královo rozhodnutí je tak pevné, že nestojí v bec za pokus n jak zasahovat. Vratislav prohlásil rozhodn :

„Nikde, opate. B etislav nebude stát nikde, nebo bude vylou en z otcovského d dictví!"

Opat Božet ch zíral na krále s ústy doko án. Ten se zamra il a p estože se o tomto tématu už nehodlal v bec bavit, mrzut dodal:

„Božet chu, m j syn mne zradil a hluboce zklamal, takže jsem se rozhodl jej potrestat. M j bratr o tom už ví a te to íkám tob , taková je má v le. B etislav nejen že nebude první z následník , on tady v tom svatostánku za trest nebude v bec! Rozumíš?"

Božet ch kone n nabral dech:

„Pane, taková nech je tvoje v le, ale to už nelze u init! Pohle zde na tu st nu. Po et postav je už p edznamenán, to nelze jen tak zm nit! Je zde nadále dev t arkád a dev t polí pro dev t následník . To není možné, aby jich náhle bylo jenom osm!"

„A pro by nebylo?" mávl král rukou. „Prost to p emaluješ a hotovo. Bude jich pouze osm, protože si to tak p eji, rozumíš?"

Opat jen neš astn vrt l hlavou a m l slzy na krají ku:

„Pane, nechej mi t eba hlavu srazit, ale to nelze u init! Pohle zde na ty arkády pro dev t polí. Ty už jsou hotové, p ece nem že jedno pole z stat prázdné?! Jak by to vypadalo? Musel bych p emalovat p l st ny, rozvrhnout všechny arkády a všechna pole znovu, každé ud lat o n co málo širší, kdyby jich m lo být jenom osm. I tak by to bylo

poznat, ale hlavn : to v bec nejde! Podívej, na arkádách jsou znázorn ny kameny, víš, co je to práce? To by znamenalo, že nebude možné vysv tit kapli k nejv tšímu svátku Panny Marie, protože ten je už za n kolik dní! To již nelze v žádném p ípad stihnout, pane, v žádném p ípad !“

Král se nevrle podíval na svého bratra. Ten sice v d l, jak je téma ožehavé, p esto se však rozhodl p ijít opatovi na pomoc, protože konec konc jiné ešení ani sám nevid l:

„Brat e, já vím, že jsi na svého syna velice rozhn ván a chceš jej rozhodn stihnout svým trestem. Taková nech je tvoje otcovská a také královská v le, ale rozmysli, co má a musí být tím trestem!“

Vratislav se zamyslel s pohledem up eným na st nu; když posléze promluvil, hlas se mu chv l špatn potla ovaným vztekem:

„Tím trestem je zbavení otcovského d dictví, ale když opat již pokro il tak daleko… Co mám te u init? Jakým právem, opate, rušíš mé královské rozhodnutí?!“

„To ne já, pane!“ vyk ikl opat a sepjal ruce, „to jsem p ece nebyl já! Sám B h vede mou ruku, od po átku až doposud, pohlédni jen kolem sebe…!“

Král Vratislav se zarazil a pohlédl op t na svého bratra. Kníže Konrád se pousmál:

„Má pravdu, brat e, musí to tak být! Sám B h opatovýma rukama už rozhodl, že u p ísahy o nástupnictví má být všech dev t našich syn a synovc , ale ty máš z ejm te podle své v le rozhodnout o jejich po adí. Jen tak se to dá pochopit naším omezeným lidským rozumem. Rozhodni tedy a pomni, že B etislav je tvým nejstarším synem. Nebylo by jeho odsunutí z prvního místa už samo o sob dosti velkým trestem?“

Král se dlouze zamyslel:

„Dobrá,“ odtušil vážn . „Jak znám svého nezdárného syna, bude to pro n j vskutku veliký trest. Odsunout jej z prvního místa, ale ponechat v nástupnictví… O tom se dá uvažovat. Kam jej ale postavit? Když vzpomenu na jeho provin ní a bolest, kterou mi zp sobil, íkám ti, brat e, že by m l být poslední!“

Kníže Konrád se s pochopením usmál a jemn namítl:

„Ctím tvé zran né otcovské srdce a také tvou královskou v li, ale pomni dv v ci. Jednak by to znamenalo, že by B etislav musel ekat, až zem e jeho nejmladší bratr Sob slav, který je o tolik mladší, že by tém mohl být jeho synem. To nelze u init! A za druhé, nezapome , že on bude muset sv j trest p ijmout a p ísahat jako ostatní, že zachová ád a zákon, že bude ctít tvou v li. Vždy p ece smyslem této v le je zachovat zákon a sloužit míru, který jsme my dva za p isp ní svatých p ímluvc u Božího tr nu tak zázra n nalezli! Jak tedy možno zasévat už dnes sím dalších rebelií a válek, které by v takovém p ípad jist nastaly?“

Vratislav cítil, že Konrád má pravdu. Než však sta il n co íci, pravil tiše opat Božet ch:

„Nehn vej se na mne, pane, ale pohle sám. Vždy ta malba mluví! Sám B h s Duchem Svatým je zde p ítomen, cítím to celou dobu! Vidíš, co se stane, když poru íš, aby tv j nejstarší syn skon il v ad následník jako poslední? Bude mít hned vedle sebe, p ímo po svém boku, pomoc nejsiln jší…!“ Zvolna pozvedl pravou ruku a ukázal na poslední prázdné pole. Jen o malý kousek dále doprava se skv l na nebesích svatý Václav, k n muž se zárov vztahovaly oba pokorné dary kn žny Libuše a prvního knížete Vratislava.

Král Vratislav sklopil pokorn hlavu a slyšel p itom slova svého bratra:

„Posledním z ady je tv j nejmladší syn Sob slav, kterému Božím rozhodnutím pat í toto místo. Bude zde sice poslední jako ze všech nejmladší, ale stane po boku takového pomocníka, že jist v budoucnu, kterého se možná málokdo z dnešních lidí dožije, a my dva, brat e, už zcela jist ne, vykoná takové iny, jako nikdo jiný!“

Král se zhluboka nadechl:

„Inu dobrá! Rozhodn me nyní, brat e, o celém po adí. Snad sám B h nám nazna í, kam odsunout mého nehodného syna. Na první místo p ijde tedy, jak jsem již pravil, Boleslav… A po n m kdo?“

Konrád se nap ímil a pevn odv til:

„Má-li být zachována v le našeho otce, pak s výjimkou B etislava, který bude potrestán za provin ní, by celé další po adí m lo být podle v ku. Jak jinak? Vedle Boleslava by pak m l stát m j nejstarší syn Old ich a po n m náš synovec Svatopluk, nebo takové je jejich po adí podle jejich stá í…“

„Dobrá,“ souhlasil Vratislav a zadíval se p ísn na Božet cha. „Budeš si to pamatovat, opate?“

„Boleslav, Old ich, Svatopluk…“ opakoval Božet ch jako ozv na a mírn se uklonil. Oba brat i se zarazili p i pohledu na bílou st nu. Konrád opatrn podotkl:

„Když nevíme jak dál a nemáme zatím žádného znamení, co kdybychom ur ili ty další od konce? Pomni, že tak jako nem že být B etislav poslední, nem že být jist ani p edposlední. Co myslíš?“

„Pravdu díš, brat e,“ odv til král. „Poslyš, opate, posledním bude Sob slav, to už jsme ekli, tomu je necelých šestnáct jar, a p edposledním Otík, Svatopluk v bratr, který je starší asi o rok. A p ed ním ne ch stojí m j syn Vladislav, který m l práv osmnáct jar. Tito t i pat í na konec…“

„Vladislav, Otík, Sob slav,“ opakoval znovu opat Božet ch jako ozv na a ukládal si do pam ti ur ené po adí.

„T i vp edu a t i vzadu,“ pravil spokojen Konrád a pohladil si vous na brad . „Zbývají tedy už jen t i. Krom B etislava tv j syn Bo ivoj a m j mladší syn Litolt…“

„Bo ivoj je starší než Litolt," poznamenal král v zamyšlení a odml el se. Do nastalého ticha se ozval hluboký a klidný hlas Božet - ch v:

„Tedy snad, pane, B etislav, Bo ivoj a Litolt?"

„Ne!" odporoval král rozhodn , „nejprve Bo ivoj! A je p ed ním ješt jeden bratr!"

„Tak tedy snad Bo ivoj, Litolt, B etislav?" navrhl kníže Konrád, ale tentokrát zavrt l král zamítav hlavou:

„To nelze, brat e! Ty sám jsi pravil, že B etislav musí p ísahat a sv j trest nést jako muž. To by ur it nesnesl, aby byl odsunut i tvým mladším synem! Staršího bude muset snést, tak jsme rozhodli, a také svého bratrance Svatopluka. Ale Litolta, kterému je dvacet let? B etislavovi už bylo t icet, to vskutku nelze. Poslyš, opate, po adí t ch t í posledních bude Bo ivoj, B etislav a Litolt, B etislav uprost ed."

„B etislav uprost ed…" opakoval op t jako ozv na Božet ch a náhle zvolal:

„Uprost ed! Pane, vždy on tak bude uprost ed nejen t ch posled ních t í, ale zárove také všech devíti! Zde, jako pátý v po adí devíti následník , to , pane, ono znamení… Stát uprost ed a tím být stejn daleko vzdálen jak od panovnického stolce na jedné stran , tak od pomoci svatého Václava na stran druhé!"

„Tak je to správné!" zvolal Vratislav. „To je místo, jaké náleží pro mého nehodného syna. A ješt n co musí být, na tom trvám! Ty musíš zobrazit jeho trest, rozumíš? Já chci, abys zde na v ky zachoval, že se provinil a byl za to potrestán. U i tak, aby to všichni vid li!"

„Jak porou íš, pane," sklonil opat pokorn hlavu.

Král se vít zoslavn oto il ke svému bratrovi. Konrád byl s tímto výsledkem rovn ž nadmíru spokojen. Uchopil opata jemn za rukáv barevné kutny a postr il jej doprost ed kaple:

„Pohle , Božet chu, na tu st nu a opakuj jasn královu v li!"

Opat se vytrhl ze zamyšlení:

„Po králi Vratislavovi máš nastoupit na stolec ty, pane. Poté mají následovat vaši synové a synovci v tomto po adí: Boleslav, Old ich, Svatopluk, Bo ivoj, B etislav, který musí být potrestán, Litolt, Vladislav, Otík a Sob slav. Tak se také stane, k tomu mi dopomáhej B h," a zbožn se pok ižoval. Také oba panovníci se p ežehnali k ížem. Král se Božet cha zeptal:

„Poslyš, už víš, jak to provedeš? Myslím to potrestání. Víš už, jak to zobrazíš?"

„Ne, pane, nevím," odpov d l tiše opat, „to je p et žký úkol. Doufám jen v našeho Pána a jeho vnuknutí, že mi sešle n jakou inspiraci. Musím si stejn pospíšit, protože kaple bude sv cena ke svátku Nanebevzetí Panny Marie. Nebo snad ne?"

„Ano, tak tomu je," p isv d il rozhodn kníže Konrád a pohlédl na svého bratra, který jenom krátce p ikývl. „Do té doby bude p ipravena

králova v le k vyhlášení a také ob ad slavného sv cení a zárove p ísahy všech následník …“

„Dob e, pane, malba bude hotová,“ p isv d il opat, „ale prosím, aby v p íštích dnech také biskup vyslovil sv j souhlas, bude se mi leh eji pracovat…“

„Neboj se, opate, promluvím s ním,“ uklidnil ho Vratislav. „Co myslíš, že bude lepší? Poslat jej sem v p íštích dnech, aby se na to mohl lépe p ipravit, nebo jej rad ji ponechat v nev domosti až do svátku Nanebevzetí?“

Božet ch se nejist podíval na krále, poté na malbu a pak tiše ekl:

„Inu, jestli ti biskup najisto p islíbí, pak bude snad lépe, když do kaple vstoupí až p i sv cení…“

„Myslím si p esn to samé,“ p isv d il Vratislav, „a dám si velký po zor na to, co mu eknu. Když bude chtít kapli vid t p edem, tak p ijede, zabránit mu nemohu. Ale když ne? Pak ji uvidí až p i sv cení, a když se mu nebude zamlouvat, jeho vina! M l si ji prohlédnout p edem… Já nejsem tak vzd laný, jako jsou duchovní, ale ekl bych, že tu nalezne ledacos, co se mu si líbit nebude…“

„Nevím, pane,“ odpov d l vyhýbav Božet ch, „doufám, že ne…“

„Neboj se,“ mávl rukou král, „on kapli vysv tí, protože mu to por u ím a nic jiného mu nezbyde, ale bude myslím vskutku lepší, když si lec eho všimne až potom. Poj , brat e,“ obrátil se ke Konrádovi a vzal jej p átelsky kolem ramen, „my jsme zde hotovi a m žeme te jít. Sbo hem, opate, a pokra uj k naší úplné spokojenosti. Je to vskutku nád herné, jedine né dílo a což teprve, až bude úpln hotové! Až strhneš celé lešení a vše se zaskv je p i slavné bohoslužb … Už se t ším na tento svátek, jako jsem se dlouho na nic net šil. A poté p ísaha… Po j , brat e, pojedeme zp t do tvého hradu, musíme vše dob e p ipravit!“

„Sbohem, pane, sbohem, kníže!“ uklonil se opat, ale bylo vid t, že už je myšlenkami zase u své práce.

Vratislav s Konrádem vyšli z p íjemn chladné kaple do prudkého slune ního sv tla hradního nádvo í, ale s p ekvapením se hned za stavili. O ekávala je totiž skupina vále ník v ele s kastelánem zno jemského hradu Vaculou a velitelem Krásou, jenž p ijel s nimi, nebo velel oddílu královského doprovodu. Vacula se ob ma bratr m hluboce uklonil a vážn pravil:

„Pane, neodvažovali jsme se vás rušit, ale zatímco jste dleli v kapli, n co se p ihodilo. P ijel velký jízdní oddíl a rozložil se kolem hradu. Zvedli jsme ovšem náš most a spustili m íž, takže sem nevnikli, ale v této chvíli jste oba pouze pod ochranou t chto zdí a mé posádky.“

Vratislav se podíval p ekvapen na bratra. Zahlédl také ustaranou tvá Krásovu, ale nemohl dost dob e pochopit, pro by si m l d lat sta rosti. Zde, kousek od brn nského hradu a svého vojska, a ješt s bra trem Konrádem po boku? Mávl bezstarostn rukou:

„A co má být, kasteláne? To z ejm p ijelo od brn nského hradu nebo snad od rajhradského kláštera naše vojsko, aby nás doprovodilo zp t. Kdo vede ten oddíl?“

„Ten oddíl nep ijel od Poho elce, ale z opa ného sm ru od Olbram kostela, pane,“ odv til pevným hlasem p edák Vacula, „a velí mu tv j syn B etislav!“

KAPITOLA 15

Trest

Když nejstarší král v syn stvrdil nad Rokytnou podáním pravice s velitelem královské družiny p ím í, vyslal asta do rajhradského kláštera kurýry s žádostí o vyjednava e. Stal se jím nový první rádce Bor, syn Aleš v, který se po porad s králem vydal spolu se dv ma druhy a ozbrojeným doprovodem na cestu kolem znojimského hradu vst íc B etislavov družin . Ta zatím opustila údolí Rokytné a táhla, sledována královským vojskem, pomalu zp t ke Znojimu. Zde, málem na dohled od hradu, se B etislav setkal s Borem a jeho druhy v p ed ve er dne, kdy král s bratrem Konrádem dorazili na prohlídku znojimské kaple.

B etislav se hodlal s otcem smí it, ale m l dva d vody, které jej nutily k opatrnosti. Prvním byl postoj jeho velitel , kte í králi nev ili. Mnozí z nich d íve sloužili v královské družin a m li v pam ti etná porušení slib , pronásledování t ch, kte í se králi nebo jeho nejbližším poradc m znelíbili, popravy odbojník i p esto, že jim byla zaru ena milost nebo osobní bezpe nost. B etislav m l sice velkou autoritu, takže by svou družinu z ejm p im l k návratu do královského tábora, kdyby to skute n cht l prosadit, ale zde stále v cest druhá obtíž. Sám totiž nev d l, co jej eká. Nepochyboval o tom, že jej otec po trestá, nemohl se však dopátrat ni eho bližšího. Opatrný Bor mu k tomu bu necht l, nebo skute n nemohl nic bližšího íci. Odebere mi Žatecko a pošle mne n kam jinam?, uvažoval B etislav, ale kam? Takový trest by p ijal, i kdyby m l p evzít pouze n jaký pohrani ní hrádek vedle neklidných a bojovných soused , t chto obtíží se nebál. Dob e si uv domoval, že rozhodující je pouze jediné – zachovat si za

každých okolností svou v rnou družinu. V ní byla jeho hlavní síla a výhoda p ed všemi bratranci a bratry s výjimkou Boleslava, který m l ve svém olomouckém dílu také silné vojsko na povel. B etislav m l v dobré pam ti vypráv ní o svém strýci Spytihn vovi, který hned po nástupu na stolec svých p edk vytáhl na Moravu, bratra Vratislava vyhnal a Konráda s Otou odvedl s sebou na pražský hrad, kde je pov il potupnými ú ady dohledu nad hospodá skou správou. Být osamocen, podroben otcov v li v jeho nejbližším okolí, to byl osud, kterého se cht l B etislav za každou cenu vyvarovat, protože by výrazn oslabov al jeho možnosti pro nástup na panovnický stolec.

Protože se od p edáka Bora dozv d l, že král hodlá s knížetem Konrádem navštívit kapli na znojimském hrad , rozhodl se riskovat a následujícího dne stanul v blízkosti znojimských hradeb.

Nem l nep átelské úmysly, ale cht l už mít kone n jasno. Jeho postavení bylo stále stejn nevýhodné. Král s bratrem byli pod ochranou pevného hradu a jeho posádky, zatímco on sám m l v zádech po etnou královskou družinu, p ed sebou nedobytný hrad a za ním otev enou cestu do brn nského ležení, kde stály nudící se oddíly eských p edák . Podržel tedy u sebe oba Borovy druhy jako rukojmí a jeho samého vyslal do hradu jako svého posla, aby kone n dosáhl rozmluvy s otcem a dozv d l se, na em je.

Zatímco netrp liv vy kával mezi svými veliteli vyslanc v návrat, sed l p edák Bor v poradní místnosti kastelána Vaculy naproti králi a knížeti Konrádovi a referoval jim o svém jednání s B etislavem. Když skon il, mírn se uklonil:

„Proto t tv j syn prosí, pane, zda bys nesvolil k rozmluv s ním jako tehdy na Poho elci.“

Vratislav zasmušile naslouchal. Když uslyšel syn v návrh, nevrle se zeptal:

„A jak by si to setkání p edstavoval? P išel by sem do hradu?“

„To ne, pane, necht l by asi opustit svou družinu. Cht l by se s tebou setkat podobn jako tehdy, na n jakém vhodném míst a o rovné síle.“

Král se podíval po o ku na bratra Konráda a zavrt l hlavou:

„Z toho nic nebude, Boreši, asy se zm nily. K té rozmluv m p inutil, když mi bylo nejh , te je ale zle jemu. Tehdy nás obstoupil v klášte e a naše vojsko bylo daleko, te ale jsme v pevném hradu a naše vojska jsou blízko. Bu p ijde sem pro sv j trest, nebo a si táhne, kam chce! Ale rychle, nebo mi dojde trp livost a já jej sev u svým vojskem a p inutím k poslušnosti silou…“

„Jestliže mu mám vy ídit tvou v li, pane, bude jist chtít v d t, v em spo ívá, totiž, jaký trest jej o ekává…“

„Tak je to správné,“ p ikývl král.„Trest si opravdu zaslouží a ty mu jej sd líš. Ale abys to m l leh í, dám ti s sebou k tomu jednání ješt

n koho, kdo ti pom že. Jednak nevíš ani ty úpln všechno a jednak jde o n koho, koho myslím rád uvidí.“

„S jakou dobou na rozmyšlenou m že tv j syn po ítat, pane?“ otá zal se ešt vyslanec.

Vratislav se zamyslel:

„Dnes je osmý den m síce srpna, dáme mu tedy t i dny. T i dny, Boreši, rozumíš? Do té doby chci mít jeho souhlas a jeho pokoru, po které se mu m že dostat otcovského odpušt ní. A te už jdi, a tam dlouho ne eká, nebo zase n co vyvede. B ž, vlastn b žte oba, ale než odejdete, musím ešt krátce vid t tvého spole níka, abych mu mohl n co d ležitého íci…“

Bor se uklonil králi i knížeti Konrádovi a vyšel v doprovodu stráže z komnaty na hradní nádvo í. Když šli okolo kaple, cht l nahlédnout dovnit , ale nepoda ilo se mu to. P ed vchodem stála stráž a na p ísný rozkaz krále propoušt la dovnit pouze mnichy, kte í v ní pracovali. Bor v pr vodce sd lil stráži královu v li a zakrátko vyšel z kaple opat Božet ch, utíraje si ruce do pestrobarevné kutny. P edák pak musel ekat, dokud se p ekvapený opat nevrátil od krále. Poté jim nechal kastelán Vacula spustit padací most a zakrátko se dostali k B etislavovu oddílu. P edsunuté stráže je p edaly dále, až oba usedli na velkou medv dí kožešinu pod rozložitým jasanem proti královu synovi a jeho ty em nejbližším velitel m.

Nálada byla napjatá, ne však nep átelská. Kastelán Bor a zvlášt jeho spole ník nechovali k B etislavovi žádné nep átelství a bylo jim jej dokonce trochu líto. Knížecí syn pak dob e chápal, že jejich ústy promlouvá králova v le a bylo by ned stojné velitele, bojovníka a rytí e dávat p íliš najevo hnutí své mysli p ed pouhými posly. Nejmén klidní byli B etislavovi velitelé, kte í králi nev ili a proto by je nep ekvapila žádná zrada. Pozorovali královy vyslance p iv enýma o ima a snažili se nemyslet na to, že zde sedí vlastn v obklí ení.

B etislav pokynul Borovi a ten se nedal dlouho pobízet:

„Pane, tv j otec a náš pán, král této zem , se s tebou nechce setkat, pov il mne však, abych ti sd lil jeho v li. Protože však ani já sám nevím vše, co obnáší, poslal se mnou tohoto muže, aby ti odpov d l na to, na co já ti odpov d t nedokážu. Nejprve ti tedy musím z p íkazu krále íci, že tvoje iny zasluhují trest.“

Král v nejstarší syn na ta slova ml el. S trestem sice po ítal, neznal však jeho povahu. Bor s rozmyslem pokra oval:

„Pane, tys obvinil Zderada ze zrady na tvé osob a ze spiknutí proti králi a jeho zám r m na tomto tažení. To obvin ní bylo tvým právem, nalézt pravdu a p ípadn vykonat trest však m lo z stat úkolem králova soudu. K tomu však nedošlo, protože ty sám ses stal soudcem a rovn ž vykonavatelem vlastního rozsudku. Tento tv j in stojí proto ve dve ích, kterými se vchází do královy p ízn .“

B etislav poznamenal:

„O tom trestu rozhodl sám B h, ale chápu, že m j otec tomu nemusí v it; a já jej nemohu o této pravd p esv d it… Inu, co d lat, pokra uj tedy…“

„Když jsi poté opustil ležení králova vojska, oslabil jsi zám ry svého otce. Poté, co vypršela lh ta, která ti byla králem dána, nevrátil ses k n mu, nýbrž jsi odtáhl s neznámým cílem a uvrhls‘ tím svého otce do dalších p evelikých starostí. Nyní tedy jsem p išel p ímo od n j abych ti sd lil, že p es to všechno je ochoten ti odpustit a p ijmout t zp t do své p ízn , jestliže zachováš nadále jeho v li.“

„A jaká je ta jeho v le, Boreši? Sebere mi družinu i žatecký hrad a jmenuje mne správcem kuchyn , jako kdysi strýc Spytihn v svého bra tra Otu?“

„Ne, pane,“ odv til pon kud p ekvapen Bor, „o n em takovém nepadlo ani slovo. Sv j hrad i svou družinu si budeš moci podržet a bude pouze na tvé v li, potáhneš-li po skon ení všech záležitostí zde na Morav s králem zp t do ech, nebo s vojskem, které bude vysláno na pomoc polskému knížeti do Pomo í.“

B etislav se ptal sám sebe, zda jej nešálí sluch:

„A kde je tedy m j trest, Boreši? Tropíš si snad ze mne žerty?“ V té chvíli mu ale srdce sev el ledový strach, když mu padl zrak na rádcova spole níka. Bleskem náhlého osvícení pochopil, v em bude spo ívat jeho trest. Kastelán Bor také vzáp tí dodal:

„Tv j otec a náš pán mi pouze poru il, abych ti od n j sd lil, že vs toupíš dve mi do jeho p ízn tehdy, když budeš p ísahat jako všichni ostatní, že zachováš do budoucna jeho v li, o které však ani já sám ješt nevím, co znamená. To ti nyní sd lí m j pr vodce a ty si jej tedy vyslechni!“

Opat Božet ch si zhluboka povzdechl a v jeho hlase se lítost mísila s obavami:

„Z p íkazu krále musím te s jeho synem promluvit o samot !“

Když všichni odešli, opat si znovu zhluboka povzdechl:

„Pane, tv j otec a strýc Konrád se smí ili, to už asi víš. Nevíš ale možná, že práv dnes zavítali do znojemské kaple práv proto, aby p ipravili stvrzení tohoto svého usmí ení p ísahou, která se chystá v p íštích dnech a která se týká nejen tebe, ale vás všech, celého vaše ho panovnického rodu…“

„Zkra to, Božet chu,“ p erušil jej princ unaven , „a ekni mi to hned! Co se mnou provedli?“

„Odsunuli t v po adí, pane,“ odv til tiše Božet ch. B etislav poz vedl zrak z medv dí srsti a m l v té chvíli pocit, že se mu opat n jak rozplývá p ed o ima. Trvalo to jen okamžik, pak tato jediná slza, provázející rozlou ení syna s otcem, ukápla a ztratila se navždy. Z s tal jen bojovník a velitel, knížecí princ z panovnického rodu.

„Co se mnou provedli?“ opakoval te už klidným hlasem jako svá vlastní ozv na. „Kam m postavili? A kdo stojí v kapli vedle mého strýce?“

„Zatím nikdo, pane,“ odpov d l opatrn opat, „malovat budu teprve v p íštích dnech, ale je rozhodnuto. Jako první z následník bude stát po tvém strýci tv j bratr Boleslav, poté Old ich, Svatopluk a Bo ivoj, ty budeš pátý…“

„Pátý!“ opakoval hluchým hlasem B etislav.

Když mu opat lí il události, od nichž uplynulo teprve n kolik hodin, neopomenul zd raznit, že otec jej cht l p vodn úpln vyd dit a že to byl jeho strýc a také trochu on, opat, komu se poda ilo zprost edkovat králi rozhodnutí Boží, takže z stal v po adí alespo jako pátý. B etislav pokýval jenom hlavou, jako by jej ani toto p íliš nep ekvapilo:

„Tak to je skute ný trest, Božet chu, jen co je pravda! To ti ale íkám, dokud mám sílu v ruce a me po boku, tak…“

„Uklidni se, pane,“ sko il mu do e i opat, „zap ísahám t , uklidni se! To k ni emu nevede! Co chceš d lat? Vést se svou družinou od boj, domácí válku? Sám proti všem?!“

B etislav si hladil sv dící jizvu v pravé dlani. Nejrad ji by se hned chopil me e, ale v srdci musel uznat, že opat má pravdu, otec jej v této chvíli dostal do vskutku bezvýchodné pozice. Bylo mu úpln jasné, že nejen celé eské vojsko v etn družin p edák , nejen všichni-du chovní, ale také celá Morava tuto dohodu p ivítají.Jen on sám, jediný proti všem, to by byl jeho osud… Zvrátit královo rozhodnutí nelze, opakoval si, bojovat rovn ž nelze… Cítil, jak se mu v srdci vzmáhá bezmocný vztek zví ete zahnaného do kouta. Co tedy d lat? Podrobit se, p ísahat poslušnost, odejít se svou družinou zp t na Žatecko a doufat ve zm nu situace, v p isp ní Št st ny? Ne, to nelze, k ivop ísežníkem nikdy nebude…

„Poslyš, opate, král rozhodl a já mám p ísahat. Rozmyslím se, ale ekni mi jedno – bude ta p ísaha vskutku platná navždy a pro všechny? Nebo bude tak platná, jako je platné moje prvorozenectví, které p ece nem že nikdo, ani m j otec, popírat?! Copak Bo ivoj, ten by mi sám ustoupil, a Old ich se Svatoplukem jsou pouze moji brat-ranci, ale Boleslav?! Rozumíš, opate? M j mladší bratr Boleslav že má nastoupit po otci nebo strýci Konrádovi? Jak rád bych te jemu samot-nému pohlédl do o í a zeptal se ho, co íká tomuto rozhodnutí! Jak si zodpoví p ed Bohem a lidmi, aby on, o t i léta mladší, dostal p ede mnou p ednost?! Copak jsem se proti n mu n jak provinil? Nikoliv! Provinil jsem se snad neposlušností v i svému otci, ale nikoliv proti svému bratru. Jak mi bude moci pohlédnout do o í, to by m v ru za-jímalo!“

Božet ch sv sil hlavu a srdce se mu svíralo, když se vid l donucen poodhalit pozadí a souvislosti králova rozhodnutí:

„Ono totiž…, to je tak. Král se radil s n kterými rádci… a také s královnou… a…“

„S královnou!“ vybuchl B etislav a ude il rukou do zem , až vylétl z medv dí houn oblak prachu. „V d l jsem to celou dobu, že v tom všem má prsty moje macecha!“

„Pane, uklidni se,“ zap ísahal jej opat a byl by si nejrad ji ukousl jazyk za tu nešikovnost, „to není tak d ležité… Cht l jsem pouze íci, že se radil také s biskupy, opaty a duchovními, zb hlými v právu psaném i zvykovém. Pohle , tv j otec, tv j strýc, ty sám i všichni tví brat i a bratranci ctíte zákon vašeho d da, a proto také bude celá ada nástupc postavena v kapli podle v ku…“

„…až na jednu výjimku, opate, až na mne!“ p erušil jej op t B etislav a všechna ho kost, kterou m l v srdci, se mu navalila do hrdla.

„Pravda, pane, až na tebe… Mnozí znalci tvrdí, že není jen jedno prvorozenectví, lépe e eno, že mohou být podle práva rozdíly…“

„Co to pravíš? Ty jsi se snad zbláznil! Prvorozený syn m že p ece být jenom jeden, ten, který se narodil jako první, to dá p ece rozum! Jak jinak?!“

„Odpus , pane, ale znalci práva íkají n co jiného. První rozdíl je již v tom, s jakou ženou zplodil p edák rodu nebo dokonce panovník své syny. Sám jist víš, že syn m že pocházet z takového lože, že pokud jde o otcovské d dictví, tak jako by jej v bec nebylo; a zvlášt , jde-li o d dictví panovníka, o celou zemi…!“

B etislav dob e v d l, na co opat naráží, sám m l malého synka s bývalou služkou své macechy. P esto však s hlubokým p esv d ením namítl:

„Opate, ty nejsi p i smyslech, íkám ti to znovu! Moje matka sice zem ela mladá, ešt když jsem byl dít asi tak ro ní, ale nem že být pochyb, že byla zákonnou manželkou mého otce. Navíc to byla princezna z panujícího královského rodu! O em to tedy mluvíš?!“

„To máš úplnou pravdu, pane, byl to však pouhý p íklad. O tvou matku zde v bec nejde…“

„A o co tedy jde, dozvím se to kone n ?!“ vybuchl op t mladík.

„O to, že i v p ípad otce m že být rozhodující, v jakém loži byl syn zplozen…“

B etislav nerozum l ani slovu a Božet ch tedy váhav pokra oval:

„Znalci zb hlí v právu jsou toho názoru, že tak jako nehraje roli, je-li syn sice prvorozený, ale pochází pouze od n jaké souložnice, tak také prvorozený syn z lože panovnického má lepší a p edn jší právo než jiný, t eba na roky starší. Proto je nutné dát mu v d dických záležitostech p ednost…“

B etislavovi nab hly žíly na ele, s vyp tím sil se však ovládl:

„Te tomu kone n rozumím! A íkám ti, že kdybych v ni em jiném nevid l prsty své macechy, tak tady je vidím nade všechno jasn ! Ano, te chápu, že ten její Boleslav by nem l ani tu nejmenší obtíž pohléd

nout mi do o í, kdybych se jej otázal, zda nesedá na cizí stolec, jenž mu nenáleží… Pravda, já jsem se narodil v dob , kdy byl m j otec pouhým úd lníkem na olomouckém hrad , zatímco Boleslav mé maceše až tehdy, kdy už sed l otec jako kníže na pražském stolci, to pravda. Ale víš, opate, co já ti eknu o této pravd ? Tuto pravdu a psi sežerou! To je pravda, která má menší cenu než na mo ský b eh vyvržená odporná a slizká asa, tak je to! To ti ale íkám, že takové pravdy se doposud v této zemi nerodily, to je n jaká cizácká, nadmíru chytrácká pravda! Který mazaný Polák, který vychytralý N mec vymyslel tuto sprostou pravdu, víš to?“

„Nevím, pane,“ pokr il rameny tázaný, „ale tolik ti mohu íct, že kdyby m l tv j otec syna v posledních p ti letech, tak by byl z lože královského a m l by p ednost, p estože by byl nejmladší co do po tu let, na tom se všichni také shodli. Žádný takový syn ovšem není…“

B etislav však poslouchal už jen na p l ucha. Když kone n prom luvil, zn lo v jeho hlase cosi nového. Vztek a nejistota zmizely a zkušený opat okamžit pochopil, že knížecí syn se rozhodl. A už jakkoliv, rozhodl se pevn a nezvratiteln :

„Poslyš, opate, p edstav si, že se s tímto rozhodnutím smí ím. P edstav si, že budu p ísahat jako všichni ostatní a ekat v té ad , o které rozhodl m j otec…“

„…a tv j strýc Konrád,“ dodal tiše opat.

„…a m j strýc Konrád, máš pravdu. Tedy ekat v té ad , až na mne snad p ijde ada. Ale víš ty, co vlastn bude? Budou pokojn ekat i ti ostatní? Každý z té ady m že p ece kdykoliv zem ít, dokonce i dávno p edtím, než mohl usednout na stolec. T eba i Boleslav nebo Bo ivoj. P edstav si, že m j otec zem e a nastoupí Konrád, a co teprve Konrád, ale t eba potom Old ich, jeho syn. Ponechají mne pak v mém hradu Žatci s mou družinou po boku? Co zabrání novému knížeti Konrádovi nebo Old ichovi, aby po svém usednutí na pražský stolec nerozhodl znovu podle své panovnické v le? P ece víme všichni, že staré právo umírá s knížetem a nový sice m že stará práva potvrdit, ale zrovna tak nemusí… A když tak neu iní? Cožpak se tak z ídka d je?!“

„Ale pane,“ namítl opat nesm le, „p ece práv proto budou muset všichni p ísahat, že zachovají tento ád, tento zákon nástupnictví podle mé malby, po celý sv j život!“

„Však ano, já vím, Božet chu… Však on by nemusel t eba nový kníže Old ich zrušit svou p ísahu tím, že by mne slavnostn zbavil nároku na otcovské d dictví. Úpln by sta ilo, kdyby mne zbavil hradu a družiny. Mimochodem, uv domil si m j otec v bec, co by se mohlo stát s jeho mladšími syny, kdyby m l stolec po mém strýci Konrádovi snad zd dit jeho syn? Že by pražskému hradu a celým echám náhle panovala Morava?“

Božet ch na tyto možnosti ovšem rovn ž pomyslel, jenomže na rozdíl od B etislava za n Konrádovi blaho e il. Odpovídat však

nemusel, nebo mladík se znovu odml el a zdálo se, že tuto myšlenku už opustil. V hlubokém zamyšlení si stále t el jizvu v pravé dlani a díval se p imhou eným o ima kamsi do dáli. V lese bylo ticho, jen ob as za ukal datel na kmen stromu a vítr zašum l v hustých korunách. B etislav kone n pohlédl na svého spole níka a klidn se otázal:

„To je vše, opate Božet chu, nebo mi máš vy ídit ešt n co dalšího?“

„Ne, pane, to je vše,“ odv til tiše tázaný a proti své v li se i v teplém letním odpoledni zachv l. Jakoby v tušení budoucích nesnází se zahled l do princovy tvá e, nevy etl z ní však nic. Budoucnost ležela p ed nimi ob ma stejná, ern nepr hledná. B etislav jej pobídl:

„Tak dobrá. Zavolej tedy ty ostatní, a to zde dokon íme…“

Když se tak za okamžik stalo a všichni ú astníci jednání se op t sesedli na medv dí kožešin , zeptal se knížecí syn hlavního králova vyslance:

„Dobrá, Boreši, opat mi ekl vše, co jsem cht l v d t a já se budu muset rozhodnout, jak p ijmout otc v trest. Jakou lh tu mi ponechal?“

„T i dny, pane,“ odv til kastelán, „do jedenáctého dne m síce srpna, než za nou poslední p ípravy slavnosti, která bude…“

„…slavit svátek Nanebevzetí Panny Marie, já vím,“ dokon il knížecí syn a pohlédl na opata, který sed l v zadumání celý pono ený do sebe.

„Ano, pane,“ p itakal rádce Bor. „Král bude v rajhradském klášte e, než se odebere sem do znojimského hradu, zastihneš jej tedy tam. A te dovol, abych se s tebou rozlou il a odebral se spolu se svými spole níky zp t do hradu.“

B etislav beze slova kývl na souhlas a povstal z houn . Zatímco p edák Bor odcházel v doprovodu B etislavových velitel , obrátil se princ k opatu Božet chovi a p es vážnost chvíle mu podal srde n ruku:

„Sbohem, p íteli, B h t opatruj a pomáhej ti nadále v tvém díle! A už mne postavíš kamkoliv, budu v této kapli zásluhou tvého um ní p esto p ítomen mezi svými p edky, bratry a bratranci až na V nost … V mi, že nikdy nezapomenu na onen den, kdy jsem mohl být s te bou p i tvém díle. Bylo to n co, co jsem ešt nikdy nezažil, a kdyby nás neúprosný osud m l už te navždy rozd lit, p esto na ten den až do své smrti nezapomenu!“

„D kuji ti, pane, za tato slova,“ odpov d l opat. „Ty víš, že nemohu malovat jinak, než jak rozhodl král, ale v mi, že si dám práv s tebou nade vše záležet! Pro však tato podivná slova, pro bychom se m li lou it navždy? Vždy p ece sta í, abys slíbil… Budeš p ece p ísahat?! Nebo snad ne, pane?“

„Ó ano, budu!“ zvolal knížecí syn a vztáhl ob ruce vysoko k nebi. „Budu p ísahat, Božet chu, to ti na mou duši slibuji!“

S t mi slovy se obrátil a odešel ke svému vojsku. Opat se smutn díval na jeho široká záda a v duchu se s ním lou il, ani dost dob e nev d l, pro . P idal se k Borovi a jeho dv ma spole ník m, aby se s nimi navrátil do znojimského hradu, zatímco B etislav v oddíl nasedl na kon a zmizel v oblaku prachu po cest na Miroslav a Poho elec.

Král Vratislav si nechal oba své vyslance okamžit p edvolat a když mu podrobn poreferovali o rozmluv se synem, milostiv je propustil. Opat se navrátil do kaple ke své milované práci. P evlékl se do pestré pracovní kutny poseté barevnými skvrnami, nechal si vápenným roztokem s p ídavkem mléka vydatn navlh it prázdné páté pole na zatím bílé st n , nachystal si barvy, vybral št tce a vylezl pomalu na lešení. Sv tla bylo ješt dost, když na rtl štíhlou postavu bez plášt , s úzkým obli ejem trochu naklon ným stranou, kterému dal hned bez nej menších t žkostí B etislavovy rysy. Trochu se usmál, když dokon oval jeho hlavu v provedení tak jedine ném, jaké dosud nebylo na žádné postav obou pás a soust edil se pak p edevším na štít v jeho levé ruce. Když byl hotov s kresbou postavy, namaloval kopí s vít zn vla jícím praporcem v pravici a nazna il pro své pomocníky barvy na vypln ní r zných ploch. Poté odstoupil od zdi, naklonil hlavu na stranu a pozoroval postavu. Ano, to je B etislav, pomyslel si spokojen , je to on! A už jej králova v le postavila kamkoliv, on ji nyní vyplnil tak, že na sebe mohl být hrdý a ani B etislav by tvá í v tvá sám sob nemohl nic namítat…

B hem dalších t í dn domaloval postupn všechny postavy mladých princ a dal si na nich skute n záležet. Nejen že si byli každý z nich podobni se svým živým modelem, ale ješt k tomu se zdálo, jako by spolu rozmlouvali, nebo opat je namaloval tak, že byli vždy po dvojicích obráceni k sob . Pouze posledního následníka, prince Sob slava, vztáhl um lec k postav svatého Václava vedle n j. Naprosto jasn totiž p i práci cítil sv tcovu p ítomnost nejen v kapli, ale p edevším v budoucím život tohoto posledního a nejmladšího syna krále Vratislava, jenž se ízením osudu ocitl po jeho boku.

Dvanáctého srpna dokon ili malí i všechny detaily malby. P íštího dne dopoledne strhli lešení, vynesli je ven a celou kapli vydatn vykropili vodou a ist vymetli. Práv ob dvali v p íjemném stínu na nádvo í hradu, když p es spušt ný most zadun la kopyta n kolika koní a zahr ela kola lehkého vozu. Návšt vníci pomalu vylézali z kolesky a sázavští mniši se po sob beze slova podívali. Opat Božet ch p estal jíst a ot el si zamašt né prsty o špinavou sutanu. Ve skupin duchovních poznal vysokou hubenou postavu biskupa Kosmy, kterého doprovázeli starý probošt pražské kapituly Marek, rajhradský probošt Vilém a statný pražský kanovník Kosmas. Dnes je t ináctý den m síce srpna a t ináctka je íslo áblovo, blesklo mu hlavou, povstal však z lavice a vyšel duchovním v ústrety. Okolo žaludku cítil nep íjemný tlak a nejist se rozhlížel, ale když spo inul zrakem na skupin jezdc z

doprovodu a spat il mezi nimi brn nského knížete Konráda, uklidnil se. Král splnil slovo, pomyslel si s úlevou, slíbil p ece, že s biskupem n koho pošle, když bude chtít p ijet p edem, a poslal zjevn toho ne jlepšího pr vodce. Vtom už k n mu také kníže Konrád p istoupil a schváln jej p ed o ima ostatních duchovních ob adn objal:

„Vítám t , Božet chu a doufám, že jsi zdráv, abys mohl dokon it své dílo k naší úplné spokojenosti. Také m j bratr ti vy izuje své pozdravení, ješt dnes odpoledne se sám dostaví s našimi p íbuznými a hlavními p edáky. Zde biskup a jeho doprovod p ijeli už nyní, aby dohlédli na poslední p ípravy na velkou slavnost, která se bude konat pozít í."

Božet ch poslouchal s pokorn sklopenou hlavou. Biskup Kosmas jej zkoumav pozoroval p iv enýma o ima, pak pohlédl na své spole níky a pravil hlasem, z n hož zaznívala špatn potla ovaná pýcha a nad azenost:

„Z p íkazu krále Vratislava a také zde jeho bratra, knížete Konráda, je mým úkolem vysv tit tuto kapli, aby se zde na svátek Nanebevzetí Panny Marie, to jest pozít í, mohla sloužit slavná mše. Jsi-li hotov se svou prací, opate, nutno ješt dnes vše p ipravit, abych kapli mohl zítra vysv tit. Stojí už oltá ?"

„Nikoliv, pane," odv til pokorn Božet ch, „ale sta í jej pouze p inést z hradu a postavit, to lze u init velmi snadno ješt dnes. Sam otná malba je však zcela hotová a také jsme kapli již uklidili a ist zametli. Vše je p ipraveno, jak bylo mým úkolem…"

Opat pohlédl trochu nejist na knížete Konráda, ten se však na n j p átelsky usmál. Biskup se k n mu povýšen oto il:

„Jestli dovolíš, pane, rád bych se te podíval do kaple…"

„Dobrá, jak si p eješ," odpov d l klidn Konrád, „ale v z, že zatím tam smíš vstoupit pouze ty sám! Je mi líto," obrátil se k jeho udiveným spole ník m, „ale vy uvidíte kapli až pozd ji, tak rozhodl král a takové je i moje p ání. Jd te te do hradu, kastelán Vacula a m j hlavní p edák Vacek se o vás postarají. Vacek vás taky seznámí se svým nejstarším synem Vacemilem, kterého máš, pane, pozít í vysv tit, aby zde jako kaplan nadále sloužil naší paní Marii Bohorodi ce. Byl na studiích v panství císa e Jind icha, kam jsem jej už p ed lety vyslal, vrátil se však již p ed m sícem a eká netrp liv na sv j velký den."

Oba probošti a zpocený kanovník Kosmas se beze slova uklonili a odešli. Biskup a kníže Konrád se odebrali s opatem Božet chem do kaple, následováni t emi ml enlivými sázavskými mnichy. Když všichni vešli do kulaté stavby, zalité m kkým a teplým slune ním svitem brzkého odpoledne, zarazil se biskup Kosmas proti své v li hned dva kroky za prahem, omrá en záplavou barev, která na n j zaúto ila ze všech stran. První dojem byl tak intenzivní, že musel nejprve bezd ky zav ít o i. Protilehlým úzkým jihozápadním oknem pronikal oslepující proud sv tla. Když se pon kud vzpamatoval a ustoupil doleva, ocitl se

p ímo p ed vchodem do apsidy, ve které naopak vládlo tajemné p íše í. Pok ižoval se navyklým zp sobem, když spat il p ímo p ed se bou Krista v mandorle s Pannou Marií a svatým Janem K titelem po boku a za ním postavy dvanácti apoštol . Prohlédl si podrobn i dvanáct and l strážc , rámujících vít zný oblouk, poté pozvedl zrak do kupole lodi a ustrnul pod p ísným pohledem ty obrovských hroz ivých cherubín . Podle atribut poznal yt i Evangelisty, ale mra il se ím dál víc, protože jej n co neustále zaráželo; cosi mu zde p ipadalo cizí a on moc dob e v d l pro …

Když se zam il na obrazy ze života Panny Marie a postupoval podle nich pomalu odleva doprava, nap áhl opat Božet ch pravou ruku a nadechl se, jako by cht l promluvit, ale biskup jej pokynem ruky za razil. Opat tedy pohlédl na knížete Konráda, ten jej chytil za rukáv sutany a zatáhl bez okolk k protilehlé zdi:

„Nechej jej o samot ," pravil t sn u opatova ucha tichým hlasem, „až se zeptá, tak odpovídej, ale jinak ml . Poslechni ale, Božet chu, p t dní jsem si lámal hlavu otázkou, jak jsi potrestal mého synovce B etislava a nemohl jsem spát samou zv davostí, ale te , když to vidím, musím se znovu sklonit v úct p ed tvým um ním!"

A kníže Konrád pozvedl pomalu pravou ruku a ukázal doprost ed severní st ny, odkud na n shlížela známá úzká a bledá tvá , ve které se hrdost mísila se smutkem a pýcha s lítostí. Princ B etislav, nejstarší syn krále Vratislava, odsunutý na páté místo nástupnictví na pražském stolci, m l hlavu naklon nou na stranu, jako by ji nadmíru tížila váha ocelové p ilby, se kterou jej namaloval opat jako jedinou postavu v celé kapli; váha zodpov dnosti za ozbrojený odboj a Zderadovu prolitou krev. Jeho štít dodnes k íží ty i tenké p í ky a jeho levá ruka jej drží za tu nejhorn jší z nich.

„P ilba odbojníka a zam ížovaný štít trestu," pokýval spokojen hła vou kníže Konrád, aniž by si ovšem všiml vít zn vlajícího praporce. „M j bratr král bude spokojen. Je tomu, jak p ikázal. Jeho nejstarší syn je potrestán tak, aby to každý vid l. Splnil jsi skv le sv j úkol, Božet chu!"

Oslovený se pouze ml ky uklonil a s obavou v o ích se zadíval na biskupa, který práv dokon il prohlídku pásu mariánského p íb hu a op t se zastavil p ed vchodem do apsidy, aby se pomalu vydal na druhý okruh. Te však sledoval oba pásy knížecího rodokmene zárove , vlastn všechny t i pásy p íb h , nebo o i mu klouzaly stále rychleji po celé výšce st ny, od života Panny Marie až po Evangelisty a cherubíny v kupoli. To je velmi d ležitý aspekt celé malby, ovšem tak komplikovaný, že jej Božet ch p i svých výkladech knížat m rad ji opomenul. Biskup p ešel beze slova kolem postavy krále Vratislava, zastavil se nakonec vedle obou svých spole ník a zadíval se na dev t mladých následník na p lkruhu severní zdi. Pozoroval je dlouho ml ky, ale bylo vid t, že v n m nar stá zlost. Nakonec p ísn

pohlédl na opata Božet cha, nabral zhluboka dechu a pravil chraptivým hlasem:

„Opate, král Vratislav i kníže Konrád mi podrobn vypráv li o tom, jakou práci ti zadali v této kapli, ale p esto musím íct, že tvá troufalost p esahuje všechny meze!“

Malí sklopil pokorn hlavu, zato kníže Konrád ud lal rukou odmítavé gesto:

„Po kej, biskupe,“ pravil klidn , „neunáhluj se a pomni, že opat jenom splnil naši v li… Krom toho mne i mého bratra opakovan p esv d il, že po celou tu dobu vedl jeho ruku sám Duch Svatý, nikdo jiný!“

Biskup Kosmas však jenom pohrdliv odfrkl:

„Ano, on splnil vaši v li, ale jak?! Po svém, takovým zp sobem, že…, já prost nenacházím slov! Ano, tady je oslava dlouhého pa-nování vašeho rodu a také oslava tvého smí ení s bratrem i vaše v le, jak upravit b h v cí p ištích. On ale zde náš opat není jenom kro-niká em, který zapisuje, co se událo, on je také soudcem tvého rodu, cožpak to nevidíš? A to také nevidíš, že zde tvrdí v ci, které jsou p i-nejmenším sporné, nebo které dokonce náš Svatý Otec v ím zaká zal rozši ovat? A také že si osobuje práva, která mu naprosto nep ís luší? To vše nevidíš, pane?!“

Než mohl navýsost udivený Konrád n co íct, ukázal biskup rozmáchlým gestem na barevnou st nu:

„Pohle , tato pohanská kn žna, pramáti vašeho rodu, prý zv sto-vala lidu této zem dobro svatého evangelia; inu, dejme tomu, t ebaže já nevím o ni em, co by to dokládalo. Zde dále stojí pohanská knížata neznámých jmen, p estože náš opat touto malbou tvrdí, že k nim už tehdy p išla poselstva s radostnou zprávou Kristových svatých slov, ale tak tomu nebylo, to se stalo teprve pozd ji. Až ti dva poslední, jme-novec našeho pána kníže Vratislav, který zde daruje Bohu kostel, což je ale nesmysl, nebo ten stojí na pražském hrad a ne zde, a jeho starší bratr Spytihn v vlevo do n j, to jsou teprve ti praví p edkové tvé-ho knížecího rodu! To proto, že teprve oni byli pravdiv pok t ni a vy-chováni ve ví e k es anské a ne n jakými východními p ivandrovalci a kací i! A co teprve dále?! Pohle ! Svatý Václav, patron této zem , a jeho svaté kopí. To je v po ádku, to je sv tec, který pat í na své místo jako žádný jiný, ale co dále?! Jeho bratr, ohavný bratrovrah, byl jist zavržen Kristem, naším Pánem a Spasitelem, ten nemá co pohledávat v této kapli zcela jist ! A jeho syn Boleslav, za jehož panování slavn povstal náš pražský ú ad biskupský, nese znamení hanby a trestu na svém zam ížovaném štítu úpln stejn jako tv j synovec B etislav,-po-trestaný oprávn n králem Vratislavem za neposlušnost a rebelii! Opate, co ses to jenom opovážil!?“ zah m l te na nejvyšší míru ro-zezlený biskup.

Kníže Konrád pohlédl udiv n na Božet cha, protože teprve te si povšiml, že t etí postava v plášti ve tvrtém pásu drží v ruce podobn zam ížovaný štít jako B etislav, navíc si byl jistý, že p ed p ti dny tomu tak ešt nebylo. Znovu si prohlédl celou malbu, ale žádný jiný podobný štít už nevid l. Zahled l se tedy znovu na opata a ekal, co od poví na biskupova obvin ní. Božet ch nabral zhluboka dech a klidn prohlásil:

„Pane, když jsem dostal tento úkol, který, jak víš, slouží p edevším oslav míru a smí ení, a to zázra ného smíru, když sami naši sv tci rá ili na pražském hrad osvobodit v zn , tedy když jsem dostal tento úkol, musel jsem se držet psaných d jin. Ty víš, že v našem klášte e se nachází stará kniha, která slovanským jazykem a slovanským písmem zaznamenala vše, co je zde na této st n zobrazeno. Já jsem si ani to nejmenší nep imyslel! Pro se hn váš? Máš snad lepší knihy, kde je jazykem latinským zachováno n co jiného? Pro tedy potom ne pov il král Vratislav nebo kníže Konrád rad ji tebe nebo kohokoliv-jiného, aby vyzdobil tuto kapli lépe?“

Biskup se pon kud zarazil nad opatovými prostými slovy, ale než mohl odpov d t, ozval se kníže Konrád:

„Božet chu, co znamená ten trest mého p edka? Když ti m j bratr p ikázal namalovat B etislava tak, aby každý vid l jeho trest, o p edcích e nebyla! To má biskup pravdu…“

Opat sepjal ruce na prsou a za al opatrn zdaleka:

„Pane, ty víš, co jsem ti íkal o naší knize, a t ebaže tomu biskup nechce v it, nelze to zm nit! Víra k es anská p išla do naší zem - nejprve na Moravu a teprve poté z Moravy do ech. Tak tomu vskutku bylo! P išla poselstva z východu, pravda, ale byli to kn ží a mniši a p išli v dob , kdy od západu krom k es anské víry asto, p íliš asto cizí vojska ohe a me do této zem zanášela. Co je na tom špatného, že jsem to podle pravdy zobrazil? Vždy to bylo ve starých dobách, kdy k es anstvu vládla jednota, jednota smíru, a nikoliv spory jako dnes… A ty to víš také, biskupe, víš to stejn dob e jako já! Je to snad moje vina nebo vina mých brat í, že o více než dv století pozd ji, co Morava p ijala svatý k est, zasáhlo a zni ilo tuto jednotu nešt stí rozporu a rozbroj ? Já znám nejednu latinskou knihu, jež o tom hovo í stejn a neznám ani jedinou, která by to popírala. Znám však mnoho takových, které o tom ml í! Co je na tom špatného, zap ísahat touto malbou práv dnes, práv te , že nad jí našeho knížecího rodu a proto i celé této zem je mír a jednota? Jednota zem , smír ech a Moravy, a tedy také jednota jejich rod , ale hlavn a p edevším mír a jednota mezi leny rodu panujícího! A co je špatného na tom, ukázat, že v tomto rod byly také h íchy? Že práv i takoví panovníci, jako byl onen Boleslav, za n hož bylo založeno slavné biskupství pražské, v n mž dnes, pane, smíš sed t ty, a množství dalších svatostánk ,

zh ešili nejinak, než knížata dnešní?! Nebo i oni byli a jsou smrtelní lidé, kte í se budou jednou zodpovídat ze svých h ích a nic jiného!“

Kníže Konrád pozoroval malbu a zdálo se, že cosi po ítá. Pak se obrátil k ob ma duchovním:

„Jak ty t mi štíty hovo íš, opate, to je p ímo úžasné! Pohle , biskupe, moji dva synové t ímají stejný štít jako já a Svatopluk s Otíkem ten stejný, jako náš otec B etislav… Jejich otec Ota zde pochopiteln není, nebo nebyl panovníkem, nýbrž pouze úd lníkem, a nem že být ani do budoucna následníkem, protože už je po smrti. To však nevadí, nebo stejn každý ví, co znamenal náš otec pro Moravu a p edevším pro Olomoucko. A ty i synové mého bratra drží ten stejný štít s puklicí jako on, jen pátý syn je potrestán štítem zm ížovaným. Ale ekni mi jedno, Božet chu, pro má on na svém štítu ty i m íže, m j p edek Boleslav však šest?“

„Cti otce svého a matku svou!, p ikázání tvrté,“ odpov d l mu ponu e biskup. Poté ukázal na knížete Boleslava na protilehlé st n :

„A Nezabiješ!, p ikázání šesté… Nemám pravdu, opate?“

„Svatý biskup Vojt ch,“ pravil klidn Božet ch a zbožn se pok ižoval, „pocházel z bo ní v tve našeho panujícího rodu, tvého rodu, kníže, a ten byl za vlády tohoto tvého p edka Boleslava do posledního nemluvn te vyvražd n…“

„A on to také byl,“ pronesl chmurn biskup, „tento svatý biskup Vojt ch, kdo naposledy p ed knížetem B etislavem, jenž založil váš klášter a dnešním naším pánem, který nad ním drží svou ochrannou ruku, p ál vaší kací ské bohoslužb ! Ó, jak já ti rozumím, opate… Mýlíš se ale p esto, nebo staré záznamy íkají, že on tehdy nemohl vládnout ani sám sebou, protože ležel ochrnutý a neschopen pohybu a e i. Místo n j vládli p edáci, ti byli zodpov dni za ten ohavný in!“

„Naše kniha praví jinak, pane,“ odporoval Božet ch, „zato v p ípad zabití svatého Václava, patrona naší zem , tvrdí totéž, co jsi te pravil, že totiž ne jeho bratr Boleslav byl vinen bratrovraždou, nýbrž jen zbrklost a hloupost jeho družiny!“

„Ml , opate, a nerouhej se,“ zvolal biskup výhružn , „už mám dost tvých e í! Je toho na t chto st nách ješt více, co dokládá tvou tr falost!“

„Po kej, biskupe a uklidni se,“ pravil rozvážn kníže Konrád, „pomni, o jak d ležitou v c zde jde! O smír mezi králem a jeho bratr em, posledními syny velkého knížete B etislava, který stanovil zákon, podle n hož má docházet k nástupnictví na stolci našich p edk . O rozhodnutí, které má totéž zajistit pro budoucnost, o mír na mnoho desetiletí. O smír v okamžiku, kdy hrozil bratrovražedný boj a rozvrat celé zem , kdy poprvé stály pod naším rodem echy nesmi iteln proti Morav a Morava proti echám. A vy se zde hádáte o jakési mali kosti z dávných dob!“

„Já kapli vysv tím, pane," odv til ledov biskup Kosmas, aniž by pohlédl na opata po Konrádov boku, „a slavnostní mši s p ísahou zde odsloužím, to slibuji. Ale opat se proh ešil a bude za to pykat, to slibuji rovn ž jako je B h nade mnou!"

Zatímco opat Božet ch sklonil pokorn hlavu a sepjal ruce na prsou kolem svého slovanského k íže, zápasil kníže Konrád v srdci mezi úlevou nad biskupovými slovy a nevolí nad jeho soudem. Biskup Kosmas se oto il na pat a vydal se celý navztekaný do hradního paláce. K hradu práv dorazil p edvoj královy osobní stráže v ele s velitelem Krásou, ást jeho družiny a první z významn jších p edák . Potom zahr ely kolesky s dámami a stále hustší dav p íchozích vojsk za al rozbíjet stany v celém okolí znojemského hradu, až louky rozkvetly pestrobarevnými plachtami.

Kníže Konrád a opat Božet ch osam li v kapli a podívali se jeden na druhého. Malí ml el, a tak jej vzal kníže p átelsky za ramena:

„Nic si z toho ned lej, Božet chu. Já s ním ješt promluvím a m j bratr rovn ž. P ikázat mu v tomto sm ru sice nic nem žeme, ale p esto se pokusíme jej p emluvit, aby ti odpustil, nebo alespo aby vybral trest jenom mírný…"

„To nic, pane," usmál se smutn opat a opakoval slova, která ekl p ed dv ma týdny jeho synovci. „On mne musí potrestat, já jsem to v d l. A ani mi to nevadí, i když ti d kuji, jestli se ti to poda í a trest bude jenom malý. On jinak nem že, ale není tak zle, dokud to bude trest jenom pro mne! Mnohem více se bojím, že jednou, pozd ji, p ijde jeho trest pro mé bratry, pro nás všechny, pro celý náš sázavský klášter. Toho se bojím… Ale co, nevadí, však to správn ekl. Dokud král drží nad námi ochrannou ruku, nic se nám nestane, a kdyby snad král…, kdyby krále nebylo…, pak ty, pane, zasedneš na stolec!"

„A to mi v , Božet chu, že váš klášter bude pak pod stejnou ochranou jako te , kdyby B h dopustil a nastalo to, o em hovo íš!"

„To je dob e, pane!" zvolal opat. „Hlavn tedy, že se vše zda ilo! Bude smí ení, bude p ísaha všech následník . Bude mír, bude vládnout právo zákona a nikoliv bratrovražedný boj…"

„Mír a smí ení bude," pravil vážn kníže Konrád, „alespo protentokrát, ale p ísaha všech následník nebude!"

„Nebude?" opakoval udiven opat Božet ch.

„P ísaha bude," odv til Konrád, „ale všichni následníci u ní nebudou. Ty nevíš, co se p ihodilo v posledních dnech?"

Opat se zadíval v n mém o ekávání knížeti do o í. Srdce mu prudce bušilo, jak jej náhle p epadl strach, aby celá jeho práce nebyla nadarmo. To B h nedopustí, to ne, opakoval si.

„Král v nejstarší syn," pravil brn nský kníže a p et el si ustaranou tvá , „se kterým jsi se ty sám setkal zde u hradu p ed p ti dny, dostal, jak víš, lh tu na to, aby p ijal sv j trest a smí il se s otcem. Když odsud

tehdy po rozmluv s tebou a kastelánem Borem odešel sm rem k mému hradu, zastavil se na Poho elci a rozmýšlel, co dál…“

* * *

„…my tvému otci nev íme, pane,“ opakoval Borša Olen v a podíval se do o í svému veliteli, i když mu pod jeho ledovým pohledem bylo trochu úzko. „Radili jsme se zde s Nožislavem, s jeho bratrem Držikrajem, s Kukatou i dalšími, kte í všichni naslouchali bojovník m tvé družiny a všichni ti íkáme to stejné…“

B etislav sed l na rozlehlém dvo e poho elecké hospody ve stínu mohutné lípy a zasmušile se na n díval. Bylo mu jasné, že jde o klí ový okamžik celého jeho dosavadního života. Byl proto rád, když uslyšel tato slova, nebo ve svém srdci se už rozhodl. Cht l ale p esto vše dob e uvážit, nebo toto rozhodnutí mu uzavíralo cestu zp t. Do své odpov di se snažil vložit nesouhlas, který v ní však ve skute nosti v bec nebyl:

„Vám se nic nestane, Boršo. To je m j trest a nikoliv váš, vy jste p ece jednali vždy jen po mé v li. Když jej p ijmu a stvrdím p ísahou, vrátíme se na Žatecko a bude jako dív…“

„My tvému otci p esto nev íme,“ opakoval Borša a rozhlédl se po kruhu svých druh , kte í souhlasn p ikyvovali. „Vzpome na mnohé p ípady, kdy král nedodržel slovo; vzpome na Benedu…“

B etislav pozvedl o i a pohlédl na Kukatu po Boršov boku. Byl to on, kdo se p ed t emi lety na výprav v Míšni p inatrefil k p ípadu významného moravského bojovníka Benedy, jenž po smrti svého pána, knížete olomouckého Oty, p ešel do králových služeb, nepohodl se však se Zderadem a byl nucen uprchnout do Polska. Když hledal posléze u biskupa v Míšni p ímluvu, aby se mohl navrátit do ech, pozval jej král pod zárukou bezpe nosti na poradu; když ale p išel, cht l jej lstí zajmout. Beneda se bránil, zranil p itom dva bojovníky a zabil králova komorníka Víta. Držel si me em od t la i samotného krále, který zoufale volal o pomoc, p estože jemu osobn nic nehrozilo, nebo být vinen kralovraždou Beneda rozhodn necht l. Byl to naopak Vratislav, kdo bojovníka Benedu kázal zrádn napadnout. V rný Kukata zaslechl tehdy volání jako první a když spat il krále s me em v ruce, jak se nevaln brání výbornému šermí i, kterého neznal a nikdy p edtím nevid l, neváhal ani okamžik a svou dýkou p edpokládaného královského vraha na míst zabil. Když se však pozd ji dozv d l všechny okonosti tohoto p ípadu, když mluvil o Benedovi a jeho kouscích s jeho bývalými p áteli z olomoucké družiny, kte í jej jednohlasn chválili, ho ce toho litoval. Zachránit krále byla sice jeho povinnost, ale byl by Benedu nikdy nezabíjel, kdyby tyto okolnosti znal. To byl také d vod, pro tehdy odmítl nabídnutou službu v královské stráži a p ešel rad ji do služeb B etislavových.

Ten v d l dob e, že králova v tomto ohledu ne p íliš dobrá pov st je v o ích prostých bojovník a velitel oprávn ná, p estože stejn tak

dob e v d l, že povinnosti vládce velmi asto k podobným praktikám nutí.

„Dobrá, Boršo, máš možná pravdu… eho se tedy obáváte?“

„Pane, tv j otec byl tebou p inucen zm nit svou královskou v li a my jsme ti p itom pomáhali. Sám víš, jak asto se hn v mocných sveze po zádech prostých lidí a bojovník ! Tys jeho syn, tob možná neublíží a spokojí se s trestem, který budeš ochoten p ijmout, ale co my? Nikdo z nás si není jist p ed jeho hn vem. M že dát zajmout ko hokoliv. Nás t i, kte í jsme na tv j rozkaz Zderada potrestali, pak dá zajmout a popravit zcela ur it . To zatím nemohl, dokud jsme zde v poli na tažení, ale až se vojska navrátí dom , bude jiná!“

B etislav v duchu se svým velitelem souhlasil, cht l ale slyšet vše a proto se otázal:

„Co tedy chcete u init a co radíte mn , abych u inil?“

„Pane, ty sám u iníš po své v li, ale my si myslíme, že mnoho z nás se nem že vrátit bez újmy na zdraví a životu do svých domov ! Jestliže ty p ijmeš sv j trest a smí íš se s otcem, mnozí t cht jí prosit, abys je propustil ze svých služeb, protože nev í, že je budeš moci nadále uchránit p ed královou pomstou. N kte í p jdou do družin p edák , kde mají svoje p íbuzné, mnozí cht jí z stat zde na Morav a vstoupit do vojska tvého strýce a n kte í, jako Držikraj s Nožislavem a také já sám, musíme odejít do ciziny…“

Borša se odml el a B etislav zhluboka povzdychl. Pak pozdvihl hlavu a v o ích mu zajisk ilo:

„A co když i já, než bych p ijal sv j trest a p ísahal otci své ponížení, rad ji odejdu do ciziny?“

„Ó pane,“ vyk ikl Borša a vysko il z lavice, „pak v z, že mnozí, p emnozí t budou následovat, protože my všichni, jak nás tu vidíš, by chom nikomu na sv t nesloužili rad ji než tob …“ I ostatní vysko ili v náhlém vytržení a volali jeden p es druhého, tloukli se po jílcích me , bušili p stmi do stolní desky a dávali najevo sv j bou livý souhlas. Jen dva nejstarší z stali zamlkle sed t se sklopenými hlavami. B etislav je pozoroval s porozum ním. Když se bojovníci uklidnili, p edklonil se nad stolní desku:

„Vy ješt nevíte, co ur il m j otec mým trestem, ale v zte, že jsem se už v srdci rozhodl, že jej nemohu a nechci p ijmout! Jsem te navýsost rád, že i vy, moji v rní bojovníci, vidíte v c stejn … My z staneme spolu, nebo jaký to velitel a královský syn bez své družiny, to k smíchu! Poslyšte, co ud láme. Zde od Poho elce, který je k ižovatkou cest všemi sm ry, mí í jedna z nich také na východ. Jde kolem hradu Podivína k poslednímu hradu naší zem v tomto sm ru, nazvanému po mém d dovi B etslaví. Za ním už vede pouze k ece Morav , která je zárove hranicí, za níž leží panství krále Ladislava. Ten je, jak víte, mým strýcem, moje matka byla jeho sestrou; toho

požádáme o chléb a p íst eší a dá B h, že to nebude navždy! Ba, snad ani ne na dlouho…“

Když vid l tázavé pohledy svých velitel , pokra oval:

„M j otec je starý a nemocný. Po n m nastoupí m j strýc Konrád, ale ten není o mnoho mladší a jen B h ví, jak dlouho bude moci na pražském stolci sed t. A já vám slibuji, že budu meškat v Panonii u svého strýce Ladislava ne v radovánkách jeho dvora, ale v nap tí a neustálé starosti o to, co se d je v této zemi! A jakmile se naskytne první p íležitost, a je jak chce malá, nastoupit na stolec v pražském hrad , vrátíme se všichni sem a vy mi pom žete. A dá-li B h, v c se musí zda it, nebo já jsem prvorozený syn krále Vratislava a nejstarší z devíti jeho syn a synovc . Já a nikdo jiný!“

Rozhlédl se kolem stolu a lesk jeho o í pon kud pohasl. Usmál se na své velitele a spole níky a dodal hlasem o poznání veselejším:

„A vy, v rní moji druhové, vy, kte í vytrváte se mnou v mém neleh kém osudu a možná tvrdém chlebu v cizin , dojdete své odm ny. To vy se stanete po našem návratu dom družinou panujícího knížete, pána celé zem !“

Kolem velkého stolu se znovu rozlehl hluk a k ik. B etislav si však pokynem ruky vynutil klid a obrátil se k t m dv ma starším velitel m, kte í se neú astnili všeobecného pozdvižení:

„My te máme t i dny lh ty, ty musíme využít! Kdo mne nechce nebo nem že následovat, kdo chce rad ji z stat u své rodiny a neo bává se pomsty královy nebo bude hledat službu kdekoliv jinde, nech tak u iní te . Nech se vydá dnes, nejpozd ji zítra, za svým novým cílem, ale dávám mu takovýto úkol – zeptat se tam, kam se chce uchýlit, kdo by snad cht l z mladších, hlavn svobodných bojovník z družin p edák , shromážd ných zde na Morav , do mých služeb a spolu se mnou do Panonie… My se zatím vydáme kousek odtud na východ po oné stezce, o které jsem hovo il, jen hodinu nebo dv jízdy, abychom opustili tuto hlavní cestu. Po ní te proudí velké množství kurýr a družin, zde te nemáme co hledat. Tam si rozbijeme na n ko lik dní tábor, tam nás ostatní b hem p íštích dn najdou. Rozum li jste mi?“

Oba starší velitelé nakrátko pozvedli hlavy a pokývli, ale do o í ani B etislavovi ani svým bývalým druh m už nepohlédli. Ostatní už s nimi také nepromluvili ani jediné slovo, skoro jako by v okamžení neviditelná p ehrada odd lila ty dva od všech ostatních. Jako by pouto, které je spojovalo celé roky v mnoha taženích a bitvách, bylo náhle p erváno. Jako by ona vzdálenost pozemských mil, která rozd lí jejich osudy v p íštích dnech, už te vnikla mezi n a odd lila je u tohoto stolu.

B etislav se od nich odvrátil, oto il se ke dve ím p ilehlé budovy hostince a zvolal:

„Hej, šenký i, kde jste kdo, p ines poháry a soudek medoviny! A se napijeme, a zapijeme to dnešní rozhodnutí, však je nad jiné d ležité!“

Hospodský se vzápatí objevil s několika pomocníky a začal nalévat hustou medovinu do kameninových pohárů. Rozproudila se živá zábava, Bětislav se jí však neúčastnil. Vzal si stranou svého statečného velitele, o jehož věrnosti a mlčenlivosti nepochyboval a zatáhl jej až do kouta dvora:

„Kukato, synu živiny,“ podíval se významně do jeho pozorných očí, „pro tebe mám zvláštní úkol! Vezmeš si několik nejspolehlivějších bojovníků a odebereš se ještě dnes, jen co se rozejdeme, nejprve k rajhradskému klášteru. Tam si počíháš na králova medika Donicia, znáš jej dobře, je to onen hrbáč. Bude tam možná zmatek, stále tam odjíždějí a přijíždějí kurýři a vás bude jen pár, takže se v tom shonu, dá-li Bůh, lehce ztratíte. Nikomu z tvých lidí se určitě podaří, dostat se nepozorovaně do kláštera a promluvit s ním, vyber ovšem toho, kdo tam není příliš znám. Nebo si počkejte venku, třeba vyjede sbírat byliny, to on často dělá, nebo možná do okolních vsí, než bude muset vytáhnout s králem ke Znojimu, má moc rád mladé holky. Když to půjde, promluvíte s ním, nabídnete mu bohatou odměnu a pošlete ho s jedním bojovníkem sem ke mně.“

„A když to nepůjde?“ otázal se velitel.

„Když to nepůjde nebo on nebude chtít,“ opakoval klidně Bětislav, „tak jej prostě unesete. Pod nějakou záminkou se jej zmocníte. Víš přece, jak tehdy přijel k brněnskému hradu jen kvůli nějaké ženské, co z ní pak vyřízl to dítě a ono žilo? Vzpomínáš?“

„Jak bych nevzpomínal, pane,“ odvětil Kukata, „to byl přece nejšťastnější den mého života, když jsi mne ráčil tak odměnit…“

„Ano,“ přikývl nejstarší knížecí syn, „já vím. On se velice zajímá o takové věci, musel bys jen vymyslet něco podobného. Ale to ti kladu na srdce, a mu ani vlas na hlavě nezkřivíte! Já si s ním chci jen promluvit a sám tam nemohu. Já si velmi vážím jeho moudrosti a potřebuji s ním mluvit, než odsud nadobro odtáhneme, to je vše! Rozumíš všemu?“

Kukata jen mlčky přikývl a Bětislav pokračoval:

„Dobrá, i kdybys jej musel násilím zajmout, pošleš jej sem ke mně jenom s jediným bojovníkem, to stačí. Sám s těmi zbývajícími, ale a vás není víc než tři nebo čtyři, se odebereš k olomouckému hradu, ale tak, abys zde kolem Brna nepadl nikomu do rukou, Konrádovi lidé by vás jistě v lásce nemíli. Musíte oklikami, nebo zde se to rovněž hemží královými lidmi a také družinami předáků a kdybyste některým z nich padli do rukou, na místě vás pověsí!“

Velitel jen mávl rukou, že není potřeba se ani zmiňovat o takových maličkostech:

„To ponech na mně, pane, ale jaký mám úkol u olomouckého hradu?“

Bětislav se naklonil až k jeho rameni:

„To je úkol velice d ležitý, do budoucna snad nejd ležit jší…“ a za al velmi tiše hovo it se rty p ímo u bojovníkova ucha. Kolem nich za tím hlu ela bou livá pitka, velitelé se plácali po zádech a k i eli jeden p es druhého. Kone n B etislav odstoupil od zaraženého Kukaty, pohlédl mu naposledy pevn do o í, obrátil se ke svým druh m a dal povel k odchodu. V brán statku sáhl k opasku a už z ko ského sedla hodil N mci blyštivým obloukem peníz. Šenký jej obratn chytil, pohlél na n j nev ícím zrakem a padl na kolena do prachu dvora. Byl to zla ák, nesmírná vzácnost, kterou vid l jen n kolikrát ve svém život , mince, která m la nesrovnateln v tší cenu než propitá medovina. Cht l se d kovat svou tvrdou lámanou eštinou, ale B etislav jej za razil:

„To je i za minule, když jsme zde rokovali s králem, mým otcem… Nebo ti snad n kdo z jeho doprovodu tehdy zaplatil? Tak vidíš.Jen si ponech svou odm nu a vzpomínej na mne v dobrém! Snad dá B h a ješt se n kdy uvidíme, snad tudy ješt n kdy potáhnu…“

S t mi slovy se oto il, pobídl svého uherského h ebce, dar olomou ckého bratrance Svatopluka a zamí il se svým doprovodem k družin , rozložené opodál ve stínu strom . Ta se v okamžení pozvedla, nas ko ila na p ipravené kon a celé vojsko zmizelo v oblaku prachu po cest , sm ující od Poho elce na východ…

* * *

„…ješt než uplynula p edev írem lh ta,“ pokra oval kníže Konrád, „za alo se proslýchat, co má B etislav za lubem, protože n kte í z jeho lidí se za ali objevovat v ležení a prosit p edáky o p ijetí do služby. Mnozí p išli i ke mn a já je v tšinou p ijal, nebo jsou to statní, dob e vycvi ení a také poslušní bojovníci. Horší však je, že také mnoho lidí z družin p edák , hlavn mladých a svobodných, p es noc uteklo a vy dalo se za dobrodružstvím a nejistým osudem k n mu.“

Kníže se trochu zasmál a zavrt l hlavou, jako by tomu mohl t žko uv it:

„V era se celé jeho vojsko zvedlo, byly jich dva tisíce, a odtáhlo ko lem hradu Podivína po cest , která vede kolem posledního moravské ho hradu B etslavi k uherské hranici…“

„B etislav odchází do ciziny!“ užasl opat.

„Ano,“ potvrdil kníže Konrád, „a musím ti íct, že si jej proto velice vážím. Je to rozhodnutí hodné obdivu, je to skute ný muž, kníže naše ho rodu! Jsem na n j pyšný, Božet chu, jsem rád, že mi B h dal toho to synovce.“

„Pravdu díš, pane,“ souhlasil opat, „já jej mám rovn ž velmi rád, ale p esto mne to mrzí. Vždy co bude ze slavnosti, která se chystá, co bude z vaší p ísahy, co bude…“ opat se zarazil, „co bude z mého díla?“

„Tvé dílo?“ pohlédl kníže udiven na svého spole níka. „Tvé dílo z stane ve své nádhe e takové, jaké je. Tvé dílo zachová na v nost

rozhodnutí mého bratra a také tak trochu rozhodnutí moje o nástupnictví na panovnickém stolci této zem . Co by se s ním m lo stát? B etislav odmítá sv j trest, odmítá p ísahat, že zachová tento ád a zákon, a já ti opakuji, že je mi to mnohem milejší, než aby snad p ísahal jen tak na oko, ale v srdci se proti n mu bou il a nehodlal jej p esto zachovávat. Takhle je mi to mnohem milejší, rozumíš?“

Opat Božet ch pokýval na souhlas, ale bylo mu p esto t žko u srdce. Sepjal ruce na prsou a ucítil chlad svého velkého bronzového k íže; uchopil jej a vroucn políbil. Pok ižoval se a podle neslyšných pohyb jeho rt kníže Konrád poznal, že se modlí. Nerušil jej tedy, ale když opat skon il, uchopil jej za ramena:

„Ano, Božet chu, máš pravdu, vše je v rukou Božích! My jsme se zde pouze pokusili pohlédnout do erné tmy budoucnosti a dát jí ád a zákon, abychom odvrátili od našeho rodu i lidu této zem pohromy, kterých se obáváme. Bylo by lépe, kdyby všichni z nás na tento nov nalezený a dá B h pozít í stvrzený ád p ísahali. Ale když to není možné, když nelze najít takový výsledek, aby s ním souhlasili úpln všichni, co jiného nám zbývá u init? Snad alespo takto jsme n co dobrého p ipravili, a když jeden jediný s tím nesouhlasí, on si to zodpoví p ed Bohem a lidmi… Bude na nás ostatních, abychom se i p esto snažili ze všech sil zachovat tento zákon a ád, a jen B h a jeho v le rozhodne, kam se p ikloní Št st na. Všichni jsme v rukou Božích, opate, m j bratr král, já, B etislav a všichni jeho brat i a bratranci, ty, my všichni… Nikdo neví, co p inese budoucnost. Vždy nevíme ani to, co p inese zít ek, dnešní ve er, p íští hodina nebo p íští okamžik! Je lépe, když B etislav odmítl p ísahat a tím dal už dnes najevo, že nesouhlasí s touto naší v lí, je lépe, že rad ji odchází do ciziny. Možná zamýšlí postavit se v budoucnu proti této v li, ale budou-li ji pevn zachovávat všichni ostatní, co zm že?“

„Ano, pokud ji budou zachovávat… Pokud budou jednotni, ale když ne?“ opá il s obavou v hlase opat Božet ch a vzpomn l si na sv j poslední rozhovor s B etislavem. Konrád se však jen zasmál, obrátil dlan vzh ru k malb nebeské klenby s holubicí Ducha Svatého a ukázal na barevnou nádheru kolem sebe:

„Když ne, opate? Když se po naší smrti do sebe všichni pustí jako vzteklí psi, to máš na mysli? I to je možné, ale ruku na srdce! ekni sám, nevyplatila se i p esto naše námaha? Tato krása zde v této kapli zachová na v ky alespo naši snahu, p edejít rvaní vzteklých ps , a jestli byla snad i nadarmo, nevadí! My jsme se alespo pokusili, jak nám kázala naše starost o náš rod, naše obavy o osud této zem , a byla to tvoje ruka, která to zachytila pro naše potomky, by by m lo uplynout t eba celé tisíciletí! Já také nevím, co p inese budoucnost, ale tolik ti pravím sám za sebe – i kdyby tomu tak jednou m lo být, jak se obáváš, nevadí! Pokud usednu po svém bratru na stolec v pražském hrad , tak potom jednou rád zav u navždy o i s dobrým pocitem, že

jsem vykonal v rn svou povinnost. Víc nemohu než doufat, že i nadále bude vládnout tento ád a toto právo. My jsme se pokusili, Božet chu, ale to je všechno. Vše ostatní je v rukou Božích…“

Sotva slova ve ztichlé kapli dozn la, ozval se z nádvo í hluk e-t ných kopyt, volání jezdc a hr ení kol mnoha povoz na nerovné dlažb . Na znojimský hrad p ijel král Vratislav s celým svým doprovo dem. Provázen opatem Božet chem, který se valil za ním v uctivém odstupu, vyšel kníže rychle bratru vst íc. Když ten sesko il z kon a obrátil se k n mu, pohlédl Konrád do tvá e vy erpané hlubokým smutkem. Zastavil se t i kroky p ed králem a ruce, rozp ažené k p ijetí bratra, mu poklesly.

„Co se stalo, pane?!“

Také král Vratislav se zastavil a otev el ústa, jako by cht l n co íct, ale ani hlásek mu z nich nevyšel. Místo toho mu z o í vytryskl proud slz. Objal Konráda uprost ed nádvo í znojemského hradu a vzlykal s tvá í na jeho rameni:

„M j syn…“ vypravil ze sebe s velikou námahou král, „m j syn Boleslav…, je mrtev!“

KAPITOLA 16

P ÍSAHA

Celý večer hlučel rozlehlý znojemský hrad a jeho široké okolí jako včelí úl. Všude se přetřásala zpráva, kterou v pozdním odpoledni přivezl sám král.

Zatímco Vratislav s královnou Svatavou očekávali v rajhradském klášteře svého nejstaršího syna, aby se spolu s ním vydali na slavnost do Znojma, dostavil se tam v poledne třináctého srpna pouze rychlý kurýr z olomouckého hradu. Král se tak dozvěděl strašlivou novinu – před necelými dvěma dny byl jeho syn, nový olomoucký údělník Boleslav, zavražděn, zákeřně a tak ohavně, že všemi otřásla nejen sama jeho smrt, ale také způsob, jímž zemřel. Vrah si počíhal na knížete pod otvorem jeho latríny v prvém patře obytných budov hradu a zespodu jej probodl jedinou ranou loveckého oštěpu.

Olomoucký posel věrně vypověděl o všech okolnostech a také o bezvýslednosti pátrání po úkladném vrahovi. Jeho stopy vedly k řece, ale v tekoucí vodě končily a prohlídka obou břehů byla marná. Všeobecné mínění knížecích velitelů olomoucké posádky i Boleslavových předáků bylo jednoznačné: jednalo se v každém případě o vraha, který se na olomouckém hradě a v jeho okolí skvěle vyznal. Buď vykonal osobní pomstu, nebo mu někdo vznešený a bohatý zaplatil pořádnou sumu peněz.

Král Vratislav se po vyslechnutí posla zhroutil. Neplakal a nebědoval, upadl pouze do jakési netečnosti, neschopen pohybu ani řeči. Výslech posla vedl hlavně kastelán Bor. Když skončil, nikdo z předáků a velitelů nevěděl, co mají dělat. Nakonec posla propustili a rozproudila se debata, kterou král vůbec nevnímal. Nejprve se hádali o možném původci nebo zadavateli vraždy a většinou souhlasili s

olomouckými. Mohl to být někdo místní, jenž se pomstil novému vládci za nějaké příkoří nebo ponížení, ale nakonec převládl názor, že někdo takový tento ohavný čin sice jistě vykonal, ale byl k němu naveden a zaplacen někým mocným v pozadí. Velitelé a předáci po straně pokukovali po strnulém králi, o něhož se staral medikus Donicio, trochu se obávali otevřeně vyslovovat jména jeho příbuzných. Nakonec vyústila vzrušená debata v otázku, co bude nutné učinit dál a vzduchem přeletovaly nejrůznější návrhy. Dohodnout se však dokázali jen na jediném – strašnou zprávu je nutno sdělit královně. Teprve když padlo její jméno, pozdvihl král hlavu, jako by se probudil ze sna:

„Ano…, Svatava…“ ale hned se zase odmlčel, jako by ho ta dvě slůvka úplně vysílila.

„Přikážeš, pane, abychom královnu zavolali sem?“ zeptal se Bor účastným hlasem, „nebo snad ty sám…?“

„Ne… ne… já sám… já sám jí to řeknu… ale ne hned, ještě ne… ještě nemohu… Boleslav, můj Boleslav… mrtev… Pane Bože, mrtev, tak strašně… to je příliš… ne, to já… Pane Bože…!“

V jídelně rajhradského kláštera zavládlo opět ponuré ticho, jen starý břevnovský opat Klement, jediný duchovní, který zatím ještě neodejel s biskupem a oběma probošty do Znojma, se šeptem modlil za duši zemřelého. Velitelé kolem něj se hned přidali a také král Vratislav začal odříkávat se všemi ostatními známá slova a poprvé se mu trochu ulevilo. Jako by jakási clona před jeho očima pomalu mizela a on začal vnímat své okolí, místnost, velitele, předáky, své tři nejmladší syny, kteří bledí a strnulí nehybně seděli u stolu. Tři, blesklo mu hlavou, už mám jen tři syny… Jeden mne opustil a druhý je mrtev… Všichni jsme v rukou Božích, neznáme dne ani hodiny…“

„Všichni jsme v rukou Božích, neznáme dne ani hodiny, pane,“ pravil opat Klement jako ozvěna jeho myšlenek. Ano, pomyslel si Vratislav, Bůh to dopustil. Stalo se, není v lidské moci nahlédnout do Jeho úradku. Ztěžka polkl, rozhlédl se po všech přítomných nesmírně unaveným zrakem a poznenáhlu v něm začal ustupovat do pozadí otec a vrchu nabýval král. Těžce povstal a podpíraje se o silnou desku stolu nabral zhluboka dechu, kterého se mu nedostávalo:

„Můj syn Boleslav, údělný kníže olomoucký, je mrtev,“ pravil dutým hlasem. „Bůh to dopustil, nikdo z nás nemůže nahlédnout do jeho úradku. Je to bolest, velká bolest, kterou Bůh vložil na moje ramena ještě přívažkem ke všem starostem, které je tíží. Nutno však unést i tuto bolest, tuto tíhu, nezbývá jiné možnosti. Je nutné rozhodnout, co dál…“

Pohlédl na kastelána Bora:

„Boreši, na všem, co zde bylo dohodnuto a co je nadále připraveno, se nic nemění. Vše zůstává a proběhne tak, jak je smluveno. Ty vyber ale spolehlivého velitele z mé družiny, ať se v čele oddílu vydá do olomouckého hradu, aby tam zajistil pořádek, dokud

nerozhodnu o dalším. Jeho úkolem bude také vyšetřit okolnosti té…, toho… strašlivého neštěstí. Ty, opate," otočil se ke Klementovi, „odsloužíš mši za duši mého syna, ještě dnes, zde v kostele, než odjedeme do Znojima. Připrav se na to, já teď půjdu ke královně… Ó Bože… Jak je to těžké…"

Otočil se a chtěl odejít, nohy se mu však podlomily.

„Ne…" vypravil ze sebe a gestem ruky zahnal předáka, který jej chtěl podepřít, „nechte mne, já sám…"

Narovnal se, vytasil meč, zabodl jeho špici do dřevěné podlahy a oběma rukama se opřel o jilec. Několik okamžiků počkal a nohy se mu vskutku přestaly třást. Vykročil ke dveřím za hrobového ticha, podpíraje se ztěžka o lesklý meč. Ve dveřích se ještě otočil k Borovi:

„Posla do Znojima k mému bratrovi vysílat netřeba, sami mu to sdělíme, až tam dnes dorazíme. A vy tři," ukázal na svoje syny, „vy tři pojďte se mnou…"

Když za nimi dveře jídelny zapadly, znovu se rozšuměl vzrušený hovor a zavládla horečná činnost. Bylo zřejmé, že přípravy k odjezdu do Znojima se pouze poněkud pozdrží, a tak všichni hloubali o závažnosti plánu, který dokonce ani nečekaná smrt králova syna nedokázala změnit. Pár zasvěcených v čele s Borem pochopitelně mlčelo a napětí nad otázkou, co je vlastně všechny ve Znojimě očekává, stoupalo.

Trvalo dobrou hodinu, než bledá královna Svatava byla schopna za podpory několika svých společnic odejít po boku krále do klášterního kostela a zúčastnit se mše, jak si Vratislav přál. Po jejím skončení král odsouhlasil vyslání tisícovky jezdců do Olomouce a na přání Svatavy veliteli přikázal, aby synovy ostatky nechal převézt na pražský hrad, protože královna si nepřála, aby zůstal navždy ležet v moravské zemi. Poté se Vratislav s celým zbytkem doprovodu včetně žen vydal na cestu ke znojimskému hradu.

Příštího dne dorazila do Znojima také druhá polovina panujícího rodu, kníže Konrád s manželkou Virpirkou a syny Oldřichem a Litoltem a jejich švagrová, vdova po Otovi Olomouckém Eufemie s dcerou Bohuslavou a syny Svatoplukem a Otíkem. Biskup Kosmas podle svého slibu vysvětil hned dopoledne v malém kruhu duchovních hradní kapli Panny Marie a požehnal nový oltář, vyřezaný a sestavený sázavskými mnichy. Vše se chystalo na zítřejší velkou slavnost Nanebevzetí Panny Marie, která se připravovala v celém rozsáhlém hradním nádvoří, jejímuž centru dominovala čerstvě vysvěcená kaple, zahalená podivným tajemstvím. Kdekdo už věděl, že se zde cosi významného chystá, ale nikdo až na pár zasvěcených, kteří mlčeli jako hrob, nevěděl přesně co. U kaple opět stála od ukončení světícího obřadu dvojitá stráž a nikoho do ní nevpouštěla. Významní předáci a velitelé královské družiny, jimiž země stála, stojí a státi bude navěky, všichni duchovní a samozřejmě všichni příslušníci panujícího rodu

dostali k zítřejší slavnosti jménem krále pozvání, jež se rovnalo rozkazu.

Přes tajemnost příprav na zítřejší slavnost zaměstnávala všechny nečekaná smrt králova syna. Kolovaly nejrůznější zvěsti, kdekdo se snažil přijít se svou troškou do mlýna a přispět k vyluštění záhady, kdo může stát za touto zákeřnou vraždou. Vládlo všeobecné přesvědčení, že objednavatele tohoto hrůzného zločinu nutno hledat v nejvyšších kruzích a lidé si šuškali různá jména.

Opat Božetěch chodil tím hemžením, poslouchal, přemýšlel a dělal si těžké výčitky. Byl pevně přesvědčen, že nešlo o pouhou náhodu, o soukromou pomstu nějakého zhrzeného olomouckého bojovníka. Proč právě teď? opakoval si pořád dokola. Nepochyboval o tom, že tato smrt má co do činění s jeho dílem, s jeho malbou, s rozhodnutím, jehož byl poslušným a dokonce horlivým vykonavatelem. Boleslav je mrtev, honilo se mu hlavou, Boleslav, první z mladých následníků, je mrtev, Boleslav, který se stal na úkor svého staršího bratra Břetislava rozhodnutím krále prvním následníkem… Král přikázal, aby byl první, ale Bůh rozhodl, že se stal posledním, nedočkal se ani slavnosti, myslel si Božetěch a prodíral se návalem lidu kolem sebe. Už se tedy neuvidí, nespatří sám sebe na té stěně. To už je druhý, blesklo mu náhle hlavou, kdo nebude zítra u té přísahy, Boleslav je mrtev a Břetislav je už snad v cizině… Břetislav, pomyslel si náhle, že by snad sám Břetislav…?! Ale ihned si zakázal na to jenom pomyslit. Ne, to ne, to není možné, mumlal si a svíral křečovitě v pěsti svůj bronzový kříž. Musel myslet na to, jak se s ním knížecí syn loučil, na tvrdý lesk jeho očí, na jeho ponížení otcovým rozhodnutím a také na to, že jenom kousek za hradem Podivínem se cesta rozdvojuje… Jedna vede kolem hradu Břetslavi k nedaleké řece Moravě a přes ni do Uher, druhá jde dlouhým obloukem přes starobylé osady a hradiště, o kterých tolikrát četl ve své knize o velkých dobách Moravy – Mikulčice, Ostroh, Velehrad – a podél řeky na sever, Napajedla, Chropyně, Olomouc… Ne, křižoval se opat třesoucí se pravicí, to není možné, Břetislav ne! On se vzbouřil, pravda, to ano, ale takový on je. Raději odešel do ciziny, než aby přísahal, to ano, ale toto ne… Poslat vraha s oštěpem na vlastního bratra, třeba nevlastního, aby čekal pod latrínou… Ne, Břetislav ne, ale kdo, kdo jenom? Přece jenom někdo z olomouckého hradu? Z moravských rodů, sloužících na oko novému údělníkovi, ale potají připravujících pomstu? Poslali jej Markvartici z tak blízkého přerovského hradu? Hroznata, jeho bezruký bratr Ratibor, jiní jejich příbuzní nebo přátelé? Možná, ale proč teď? Proč pro smilování Boží právě teď?! Proč ne dříve, hned v zimě, když přijel, nebo na jaře, proč ne někdy později? Proč právě teď, když jsem dokončil svou malbu?

Že by to byl tedy přece jenom jeden z toho jejich proklatého rodu? ptal se hořce sázavský opat sám sebe a rozrážel lokty dav. To má být ten smír, ten zákon, to právo, to má být ten mír a rozkvět celé země na

desetiletí? Vrhli se na sebe už teď jako vzteklí psi! Přesně tak, jak to řekl kníže Konrád, jako by to tušil… Ale kdo, kdo tedy? Snad Svatopluk? Vyhnaný s bratrem, sestrou a matkou vdovou, ponížený bratrancem novým údělníkem a svým strýcem králem. Je to jeho pomsta? Čekal až doteď, aby udeřil o to nečekaněji a tvrději? Ale to přece není možné, on přece vůbec neví, co jeho dva strýcové rozhodli! Vždyť přijeli s Otíkem až dnes a v kapli nebyli, tam nikdo nesmí! Kdo by mu tedy řekl, co se chystá? To není možné, opakoval si, on to přece neví… Ale kdo tedy vůbec ví, co se chystá? Kdo ví, jak rozhodli o nástupnictví? Kdo to vlastně ví?

Opat Božetěch se zastavil tak náhle, že do něj vrazila mladá selka s košem kuřat, ten jí vypadl z náručí a pípající kuřata se začala za velikého smíchu přihlížejících rozbíhat všemi směry, ale on to vůbec nevnímal. Král a kníže Konrád, počítal na prstech, já a mí tři sázavští bratři, biskup, oba probošti a břevnovský opat, a pak už jen Břetislav, to je vše. Nikdo více, všichni ostatní to uvidí až zítra, až zítra se dozvědí… Kdo se o tom mohl ještě doslechnout? přemýšlel horečně a opět se dal do pochodu okolo hradního nádvoří. Znojemští předáci a bojovníci? Vacula a jeho velitelé? To jistě ne. Ti sice zpočátku sem tam do kaple ze zvědavosti nakoukli, ale nakonec, když to teprve bylo důležité, už ne. Kromě toho jsou to hlupáci, drsní bojovníci se zájmem o plný korbel piva a nějakou tu macatou holku. Vždyť ti by tomu ani nerozuměli, a kdyby i rozuměli, komu by to vykládali u olomouckého hradu? To ne, to je přece nesmysl. Opat se opět zastavil a svraštil usilovně čelo, protože na cosi narazil, ale sám nevěděl, co to bylo. Jako by se první lehký závan řešení dotkl jeho vědomí, ale než je stačil uchopit, bylo opět to tam.

Tak ještě jednou a pomalu, opakoval si. Kdo to tedy věděl? Břetislav, ale ten ne… Biskup a ostatní duchovní, to je samozřejmě hloupost, komu by ti to povídali… A stejně! Božetěch se opět zastavil a pleskl se dlaní do čela. Jsem to ale hlupák! Vždyť biskup to uviděl až včera, oba probošti a opat Klement dokonce až dnes při svěcení, a Boleslava zabili přece již před dvěma dny, ne, dokonce už před třemi, pozdě v noci jedenáctého. Biskup zná samozřejmě historii, ví zrovna tak dobře jako já o tom, že úplně stejně zabili tenkrát Vršovici chudáka starého knížete Jaromíra, ale to nic neznamená. Ten ohavný způsob smrti s tím nemá co do činění, opakoval si v duchu Božetěch, to jenom proto, že pro vraha tak významné osobnosti je velice těžké, dostat se k ní potají. A zachránit si sprostou kůži chtěl jistě taky. Nechtělo se mu asi vrhnout se na Boleslava s dýkou a potom se nechat popravit jako Kochan, nechat si od kata pomalu tahat střeva z břicha, jako se stalo už kdysi v pohanském Římě svatému Erasmovi…

Na odpad latríny se ovšem nemyslí, ten se na hradech nachází často až za obvodní zdí, aby všechno svinstvo pěkně pohodlně opouštělo stavení. Někdy je sice hodně vysoko a dosáhnout se k

němu nedá, ale někdy je níž a s pouhým kopím nebo ještě lépe silným a dlouhým loveckým oštěpem je snadno dosažitelný. Vždyť přece i tenkrát v Lotrinsku takto zabili místního hraběte, jako by se tam poučili na naší staré historii. Je tomu tak patnáct let, vzpomínal si opat, tomu tenkrát vrazili na latríně zespodu do zadku meč. Umíral, chudák, celý týden… Jak se jenom jmenoval? přemítal, ano, po našem Božimír, po německu Gottfried, říkalo se mu Hrbáč…

Mí tři sázavští bratři? Usmál se při té myšlence a vybavil si starého Slavitaha. To bych spíš uvěřil, že já sám jsem si někde přihnul medoviny a neudržel jazyk za zuby. Ne, zbývá jenom sám král nebo jeho bratr, kníže Konrád…

A opat Božetěch zůstal opět stát jako vrytý do země. Jako bleskem se mu zjevila pravda, jako by sám Bůh ukázal prstem na vraha a řekl: Ejhle, to je on! V té chvíli zcela přesně věděl, že se nemýlí, že tato odporná vražda nevinného prince není žádnou náhodou. Že je naopak první odpovědí na jeho dílo, prvním pokusem napomoci vlastním ambicím, vzít osud alespoň trochu do vlastních rukou…

Náhle věděl, že zná vraha, který sice sám vlastní rukou nevraždil, ale měl vše potřebné k vykonání toho ohavného činu – motiv, bohatství jako prostředek i odpovídající povahu. Vroucně se pokřižoval s ulehčením, že se nezmýlilo jeho srdce, oddané Břetislavovi tak, že nechtělo připustit, aby rozum uvažoval o jeho vině. Otočil se na podpatku a vydal se ihned ke křídlu budov, kde sídlilo služebnictvo a kde měli sázavští mniši vykázanou komoru, ve které během své práce na hradě přespávali. Když tam dorazil, spal starý Slavitah klidně v koutě na režném pytli a Radomil s Dobromilem hráli pokojně v kostky, jako by se jich celý ten rozruch venku vůbec netýkal. Opat k nim krátce promluvil a když si byl jist, že oba pochopili, ulehl také na houni do druhého rohu a okamžitě usnul.

Vzbudil jej lehký Radomilův dotyk na rameni. Den pokročil a slunce právě zapadalo. Rychle se převlékl do své pracovní sutany, vybral si několik štětců a odlil barvu do malé kryté nádobky. Radomil vzal jeden větší štětec a nádobu s vápenným roztokem s trochou mléka, Dobromil uchopil úzký žebřík, který měl nachystaný ma chodbě a všichni tři se vydali jakoby nic přes nádvoří ke kapli. Prostranství se už téměř vyprázdnilo, davy prostého lidu zmizely a jenom zástup služebníků a děveček drhnul kamennou dlažbu, aby bylo vše připravené na zítřejší slavnost.

Sázavští malíři došli pomalu ke kapli. Opat se usmál na oba znuděné strážné, kteří se zalíbením koukali po dvou statných holkách, jak se v pokleku činí na dlažbě jen nedaleko od nich a vystrkují na ně při tom své požehnané zadnice v zacákaných barevných suknicích. Opat se k nim naklonil:

„Musíme ještě cosi dodělat, chlapci. To víte, ráno to nešlo kvůli svěcení a teď tu byl takový zmatek… Dlouho tam nepobudeme, ale

dobře hlídejte, ať nás nikdo neruší!“

Bojovníci se rozestoupili a jeden z nich mnichům úslužně otevřel okované dveře. Ani ve snu by je nenapadlo, že by jejich příkaz nevpouštět kohokoliv do kaple mohl platit pro ty, kdo v ní už několik měsíců pracují…

Když se za mnichy dveře zavřely, všichni tři poklekli, sklonili hlavy a vroucně se pomodlili. Poté ukázal opat Dobromilovi, kam má přistavit žebřík, vzal si od Radomila větší štětec a nádobu s vápennou vodou a vylezl nahoru.

„Pomalu, otče,“ šeptal mladý mnich a pozoroval s hlavou poněkud zvrácenou, jak Božetěch opatrně navlhčuje plochu jednoho štítu, „jen polehoučku! Není to čistá zeď, už je tam barva, nesmí se moc rozpustit, jen zvlhčit. Ano, to stačí, více ne! Raději slez a nech ji natáhnout tu vlhkost… Počkej přeci, nespěchej!“

Opat se rozhlédl po ztichlé kapli:

„Brzy bude tma, musíme pokračovat, nebo to nestihneme!“

„Neboj se, otče, stihneme! Všechno jsme doposud stihli a Bůh ani jinak nedá… On nedopustí, abychom právě toto nestihli…“

Opat znovu velmi opatrně navlhčil malý úsek již hotové malby. Když skončil, podal větší nádobu a štětec dolů a ukazoval pomocníkům, že chce malou misku s barvou. Radomil zavrtěl odmítavě hlavou:

„Ne, otče, to je málo! Počkej! Měj trpělivost, přece nechceš, aby se stalo, že přemalba nechytne?! Neboj se, stihneme to…“

Šero zhoustlo, ale jejich oči si mezitím zvykly, takže se jim zdálo, že rozeznávají detaily malby lépe než předtím. Přestože výzdoba byla jejich dílem, působila nyní v tom tichém šeru i na ně s tísnivou velebností. Malou chvíli ještě počkali a poté vylezl na žebřík nejprve Radomil. Jemnými prsty osahal stěnu a pokýval spokojeně hlavou. Chopil se znovu většího štětce a ještě jednou zvlhčoval vápennou plochu, kterou opat určil. Když byl hotov, slezl rychle dolů a pravil:

„Tak, otče, teď je to akorát! Zvlhnutí šlo do hloubky, protože malba ještě bohudíky není úplně suchá; znak uprostřed štítu se však rozpustil. Můžeš malovat, Bůh ti pomáhej…“

Božetěch vylezl rychle na žebřík a namočil menší a ostřejší štětec v malé misce. Ano, pomyslel si s uspokojením, znak již téměř zmizel a po přemalování zmizí úplně… A tak to má být, to je zase můj trest… Nadechl se a začal malovat pevnou rukou. Přes celou barevnou plochu štítu se začaly objevovat pruhy, symbolizující jednotlivé pruty mříže, zprava nahoře doleva dolů, jeden, dva, tři… stále kratší, jak postupoval odshora dolů a štít se úžil do své typické špice… čtyři, pět, šest.

Skončil, slezl z žebříku dolů a utřel štětec navyklým pohybem do barevné kutny. Byla teď už taková tma, že třetí a poslední postavu, jež bude navždy třímat zamřížovaný štít hanby a trestu, z podlahy kaple již téměř nebylo vidět. Božetěch si zastrčil štětce za pás, Radomil sebral

nádoby a Dobromil se chopil žebříku. Když vyšli z kaple na zšeřelé nádvoří, kde Vaculovi bojovníci právě zapalovali první pochodně v železných držácích na zdech, otočil se opat ke stráži u dveří kaple:

„Teď jsme už konečně nadobro hotovi! Však je nejvyšší čas, zítra je slavnost. Zítra uvidíte i vy tuto kapli zevnitř jako všichni ostatní. Jste zvědaví?“

„To víš, že jsme, otče,“ přisvědčil jeden ze strážných, „stojíme tady celý den a dovnitř nakouknout nesmíme! Kdekdo si o té kapli vykládá, ale přesného nikdo nic neví. Už se nemůžeme dočkat, až to všechno uvidíme!“

„Však se dočkáte a v klidu se tam pomodlíte…“ pravil opat a náhle ukázal prstem na jednoho z bojovníků. „Ale pověz, znáš deset svatých Božích přikázání? Které je šesté?“

„Nezabiješ!“ vyhrkl strážný celý překvapený a podíval se udiveně nejprve na opata, pak na svého druha a pak znovu na opata.

„Správně, chlapče… Nezabiješ! Dobrou noc!“

Všichni tři mniši pomalu přešli nádvoří v mihotavé hře světel a stínů vrhaných planoucími pochodněmi a zmizeli za rohem budovy, přenechávaje překvapené strážné jejich myšlenkám.

Dopoledne příštího dne, svátku Nanebevzetí Panny Marie, se začal na nádvoří znojimského hradu shromažďovat kolem zavřené kaple zvědavý dav. Byla připravena slavná mše pod širým nebem pro všechny početné předáky, velitele a vznešené bojovníky, významné dámy a všechny duchovní, ke které zval král Vratislav. Biskupu Kosmovi přisluhovali jeho olomoucký druh Ondřej, oba opati, břevnovský Klement a hradišťský Jan, probošti Marek a Vilém a také budoucí nový znojemský kaplan Vacemil, syn Vackův. Pražský kanovník Kosmas postával opodál s biskupským písařem Krampusem a stále si cosi zapisoval. Také slovanský opat Božetěch byl v pestrém davu na nádvoří, ale stál skromně bokem, mimo hlavní centrum dění.

V něm byl ovšem hlavní postavou král Vratislav s královnou Svatavou po boku, obklopenou několika svými nejvznešenějšími společnicemi. Zdálo se, že již trochu překonal strnulost nad nečekanou smrtí svého druhorozeného syna; seděl teď v krásném dlouhém plášti s bohatým kožešinovým lemem na vysoké židli, obklopen svými třemi nejmladšími syny. Bořivoj, Vladislav a Soběslav byli trochu pobledlí a celí nesví v očekávání věcí příštích.

Poněkud stranou stál v bohatém krátkém šatě brněnský kníže Konrád, po boku manželku Virpirku, za sebou oba syny a nejvýznamnější předáky v čele se snědým a kudrnatým Vackem, který se zalíbením pozoroval svého syna, jehož vysvěcení na kněze bude součástí mše. Vedle nich stála švagrová Eufemie se svými dvěma syny a dcerou Bohuslavou, ke které zamilovaně vzhlížel Konrádův mladší syn Litolt, zatímco jeho starší bratr Oldřich těkal zpod sevřeného obočí pichlavýma očima po celém nádvoří. Zastavoval se

pohledem tu na tváři Svatoplukově nebo Otíkově, tu na postavách svých tří mladších bratranců, synů královských. Nikdo si jej však nevšímal, neboť všichni upírali své zraky k tajemné kapli.

Celé prostranství nádvoří až ke zdem budov a k hradbám bylo zaplněno předáky českých a moravských rodů, jejich syny a nejvznešenějšími veliteli jejich oddílů, význačnými bojovníky královské družiny v čele s jejím velitelem Častou a velitelem osobní královy stráže Krásou. Od mohutného rudovlasého Božeje se zjizveným obličejem, obklopeného synem Bořutem a svými nejbližšími Vršovci Mutinou, Nemojem a Čáčou, přes bratra zavražděného Zderada Krutinu z rodu Domašiců s přítelem Držimírem až po nového prvního rádce Bora a ostatní předáky nejbližší královu stolci a kastelána znojimského hradu Vaculu zde byli shromážděni všichni mužové Čechů, na nichž stála tato země.

Když skončila mše, pozdvihl bojovník za křeslem krále Vratislava, který spolu s královnou jako jediný ze všech zúčastněných seděl, do výše pozlacenou špici posvátného kopí svatého Václava a třikrát prudce udeřil jeho okovaným koncem do kamenné dlažby. Všechny zraky se obrátily k němu, když zvolal silným hlasem, rozléhajícím se po celém nádvoří:

„Slyšte, slyšte, slyšte! Mužové Čechů, udatní a stateční bojovníci, obránci této země a čeledi jejího svatého patrona knížete Václava, jakož i všichni ostatní! Náš pán a vládce, kníže Čechů král Vratislav, syn Břetislavův, z rodu knížat této zemi od věků panujících, zve vás na poradu, abyste spolu s ním rozhodovali o osudech této země, jako je tomu podle zákonů našich otců od věků.“

Biskup Kosmas přežehnal shromáždění znamením kříže a přes hlavy přítomných zněl dále heroldův hlas, prosící o přímluvy českých světců a přispění nebeských mocností. Když dozněl a nádvoří utichlo, povstal král Vratislav z vyřezávané vysoké židle, stojící na vyvýšeném pódiu a symbolizujícím zde pražský kamenný stolec a obrátil se k davu:

„Mužové Čechů,“ zvolal silným, ale podivně prázdným hlasem, „povolal jsem vás dnes do tohoto hradu, abyste byli svědky a zárukou mého rozhodnutí, jako je tomu podle nařízení a zákona našich otců od věků a má být až do věčnosti. Z vůle Pána našeho Ježíše Krista vyhlašuji konec tohoto tažení ve vlastní zemi a stvrzuji smíření, ke kterému došlo za zázračného přispění svatého knížete Václava, věčného pána této země, pod jehož kopím vyhlašujeme své rozhodnutí, a také svatého biskupa Vojtěcha, osvoboditele vězňů…“

Král se poněkud odmlčel, aby si srovnal myšlenky a pokračoval ke ztichlému davu:

„Nebyly to události posledních týdnů, ale byly to Boží zázraky na přímluvu těchto světců, které mi ukázaly cestu, jíž se má nadále ubírat osud této země a našeho rodu, který jí už od nepaměti panuje. Jak

mnozí víte, náš rod je starý od pradávna a pochází od slavného knížete Přemysla, který se svou ženou, kněžnou Libuší, poté co přijali svatý křest, zplodili syny a vzali tuto zemi do svého vlastnictví, které trvá podnes a s vaší pomocí bude trvat po věky věkův. Zde v této stavbě zobrazil na můj příkaz sázavský opat Božetěch na věčnou památku historii našeho rodu v překrásných barvách, které zanedlouho všichni budete moci spatřit. Jen tento rod panoval kdy této zemi, celé této zemi české a moravské, a tak tomu bude i nadále.

To však není vše, co na můj příkaz zobrazil v této kapli opat Božetěch, muž neobyčejně nadaný. I když historie našeho rodu nebyla prosta svárů, hádek, šarvátek a také bojů, přesto se dokázali naši předkové vždy obrátit na cestu ctnosti, smíru a dohody. Bylo to zajisté vždy jen díky pomoci a přímluvě našich svatých patronů, kteří stojí u Božího trůnu, kde, jak známo, nejlepšího sluchu dosahuje provždy právě Panna Marie, Bohorodička Přečistá, jíž je zasvěcen i tento svatostánek. A tak jsme i my, dva poslední synové velkého knížete Břetislava, mocí zázraku nadpozemské síly Boží byli dovedeni k poznání, dohodě a smíru…“

Král Vratislav se znovu odlmčel a pokynul svému bratru Konrádovi, který pomalu vyšel na pódium a poklekl před králem na pravé koleno. Král nad ním vztáhl ruce a zvolal:

„Aby rozbroje, hádky a svár v našem panujícím rodě neoslabovaly tuto zemi a nevydávaly vaše rody a vás všechny jisté zhoubě, rozhodl jsem, že kdyby mě povolal náš Pán Ježíš Kristus z tohoto světa, pak vy, mužové Čechů, mého mladšího bratra Konráda pozvednete svou volbou na kamenný stolec v Praze, aby se tak naplnila vůle našeho velikého otce!“

Nadšení zavládlo na celém nádvoří, všichni bojovníci vybuchli bouřlivým souhlasem. Rozléhaly se výkřiky, bušení mečů a dýk o zbroje, tlučení okovaných konců kopí a dupot železem podbitých bot do dlažby nádvoří. Král Vratislav opět pokynul a na pódium vystoupil služebník, který mu podal stočený balík látky. Král jej v jediném okamžiku rozbalil a zrakům všech přítomných se zjevil drahocenný plášť podobný jeho vlastnímu, obdobně obroubený kožešinovým lemem. Vratislav jej obřadně pozdvihl a velebně jej spustil na široká ramena svého bratra, který ucítil jeho hřejivé teplo a pomalu povstal jako jmenovaný spoluvládce. Dav zajásal ještě bouřlivěji a byli to zejména příslušníci moravských rodů, kteří při pohledu na svého knížete dávali najevo uspokojení. Zdálo se jim, že je to jejich skutečné vítězství, slib jindy tak arogantní pražské moci, že napříště už bude konec nepřátelství, nesvornosti a strachu z válek. Pevný příslib, že teď konečně dojde Morava v Konrádově osobě zadostiučinění, že se konečně pozvedne tam, kde ji všichni chtěli mít, z prachu ponížení dobyté země až na sám vrchol, který jí díky historické velikosti a také starobylosti a ryzosti křesťanské víry právem náleží.

Vratislav zasmušile pozoroval rozzářenou tvář svého bratra a v srdci se mu mísila radost nad bouřlivými ovacemi s jakousi neuchopitelnou plíživou tísní. Zhluboka povzdechl, když si opět vzpomenul na své dva nejstarší syny, počkal ještě, než se dav zklidní a pokračoval:

„Naše smíření s mým bratrem a nástupcem by nebylo úplné, kdybychom nemysleli také na další budoucnost, která nás všechny čeká černá a neprůhledná před námi, neboť neznáme dne ani hodiny…“

Odmlčel se a sklonil hlavu, protože se mu v očích zaleskly slzy.

„Všichni víte, že Bůh mi dal pět synů a čtyři synovce, kteří mají podle zákona jejich velkého děda totéž právo usednout postupně na kamenný stolec ve hradě Praze. Taková byla a je i naše vůle, třebaže Bůh právě před několika dny určil, že jeden z mých synů zahyne úkladnou smrtí z ruky zákeřného vraha, kterého zajisté nemine strašlivý trest mé pomsty. Tento můj syn Boleslav se nedočkal dnešního dne, ale zůstane přesto už navždy zachován tak, jak mu bylo podle naší vůle přisouzeno…“

Zatímco ztichlý dav hloubal nad významem těchto podivných slov, král se poněkud napřímil a v jeho hlase zazněla potlačovaná nevole:

„Mám ještě jednoho syna, který dnes v tomto shromáždění rovněž chybí. Není zde a nebude, protože utekl do ciziny ze strachu před potrestáním za své provinění. Podoben nevděčným synům jiných vládců zapomenul na příkaz poslušnosti a úcty ke svému otci a králi. Vzbouřil se proti mně a mé vůli a tím také proti vám. Můj syn Břetislav odešel s těmi, kteří jej chtěli následovat, do země panonské ke svému strýci, králi uherskému Ladislavovi, ale svému trestu ani přesto neušel a neujde, neboť provinění musí být potrestáno. Jinak nelze, neboť jinak by nebylo spravedlnosti na zemi…“

Král se obrátil ke svým synům a synovcům, pomalu vztáhl ruku a ukázal na kulatou kapli uprostřed nádvoří. Na tento pokyn se dav zavlnil a několik duchovních v čele s biskupem Kosmou se začalo pomalu proplétat záplavou okolostojících a blížit se k jejím okovaným dřevěným dveřím, před kterými stála stráž. Vratislav ruku zase spustil a dokončil svůj proslov hlasem o poznání unavenějším:

„Vy, moji synové, kteří jste zůstali a stojíte svému otci po boku, i vy, moji synovci, synové mého bratra a nástupce, knížete brněnského Konráda, i našeho zemřelého bratra, knížete olomouckého Oty, přistupte, abyste vešli do této svaté kaple, kde spatříte nejen historii našeho rodu, jak jsem o ní hovořil, ale ještě mnohem více. A z vás ostatních žádám jen samotné předáky a hlavy význačných rodů, aby se mnou, mým bratrem a s našimi manželkami vstoupili jako svědkové přísahy, která se odehraje jak před tváří Boží, tak i lidskou.“

Na tento jeho pokyn vešli nejprve do kaple oba biskupové doprovázení třemi opaty a rozestavili se pod vítězný oblouk apsidy

čelem do hlavní lodi. Poté vešel do kaple kníže Konrád s paní Virpirkou a oběma kněžnami olomouckými a za ním hlavní předáci českých a moravských rodů, něco málo přes dvacet statných mužů ve zbroji a slavnostním oděvu, se kterými se dovnitř proplížil také pražský kanovník Kosmas. Poté se král Vratislav postavil až k samotným dveřím do kaple a pokynul nejprve královně, aby vstoupila sama, zatímco on zůstal přede dveřmi a čekal na své syny a synovce, kteří se k němu trochu váhavě blížili z různých stran. Když se nejistě zastavili a pokukovali jeden po druhém, pokynul jim král a pravil do naprostého ticha:

„Vejdete jeden po druhém v tom pořadí, jaké vám teď určím a postavíte se tam, kam vám ukáže kníže Konrád. Jako první ty, Oldřichu.“ ukázal na nejstaršího Konrádova syna, který se hrdě napřímil a odhodlaně vstoupil do kaple. Pomalu a se zjevnou snahou o důstojné vystupování jej následovali olomoucký Svatopluk, nejstarší z přítomných synů královýchBořivoj, jako další Litolt, po něm Vladislav, Otík a jako poslední mladičký Soběslav. Když všichni zmizeli v kapli, otočil se král k mlčícímu davu na nádvoří a objal jej zasmušilým pohledem. Pak skllonil hlavu a vešel jako poslední. Stráž u dveří třeskla kopími a zkřížila je před zavřenými dveřmi.

Přes všechen smutek, jenž mu stravoval srdce, se král při pohledu, který se mu naskytl, musel pousmát. Přímo před ním stála strnulá pětice duchovních s biskupem Kosmou uprostřed; jeho jmenovce kanovníka, jenž se krčil za nimi v apsidě až vedle samotného oltáře, ani nezahlédl. Kolem dokola celé kaple stáli před okrovým a červeným závěsem opony bok po boku předáci nejvýznamnějších rodů a symbolizovali tak sílu jednoty země. Mohutní a rozložití stáli nehybně jako sochy ve svých kroužkových zbrojích, každý z nich oběma rukama důstojně opřený o jílec dlouhého nahého meče, jehož špice spočívala na kamenné dlažbě mezi jejich rozkročenýma nohama. Ani se nehnuli, ale král si dobře všiml, že ani jeden z nich nebyl schopen dívat se nezúčastněně přímo před sebe. Přestože tito drsní a často nadmíru krutí bojovníci měli jen mizivou potřebu a také schopnost podléhat kráse, všichni teď bloudili doširoka otevřenýma očima po pestrých barvách nástěnné fresky a bylo na nich patrné, s jakým úsilím se ovládají a nutí ke klidu.

To však ale ještě nic nebylo proti sedmi mladíkům, stojícím bez dechu o krok před řadou bojovníků po králově pravici podél jižní stěny. Každý stál zhruba proti své vlastní podobizně, shlížející ze čtvrtého pásu malby v působivém předklonu. Až na jediného z nich, jenž v návalu krve do hlavy pocítil při tomto pohledu nesmírný vztek, nevnímal zatím nikdo z nich žádné podrobnosti, jen barevné postavy, tak nečekaný a oslňující to byl pohled. Král Vratislav to dobře tušil a dal si proto načas, než promluvil. Všechny pohledy se k němu okamžitě obrátily:

„Mužové Čechů i vy, moji synové a synovci, na stěnách této svaté stavby, která byla včera zasvěcena přečisté Boži rodičce Panně Marii, oslavuje první pás malby přímo nad vašimi hlavami její věčnou milost. Nad tím zobrazil z mého příkazu zde s vámi stojící sázavský opat Božetěch na oslavu smíření s mým bratrem a na oslavu míru, který nadále zavládne z naší vůle v celé této zemi to, co jsem mu přikázal. Je to slavná historie našeho knížecího rodu, který jako jediný právoplatně panuje této zemi od věků a bude tak panovat i nadále; k tomu dopomáhej Bůh a jeho syn, Spasitel náš Ježíš Kristus, jakož i svatí ochránci a přímluvci naši u nebeského trůnu, kníže Václav a biskup Vojtěch…“

Král se odmlčel, když pětice duchovních jasně a zřetelně a ostatní trochu zastřeně zamumlali své Amen a pak pokračoval, ukazuje pravou rukou nad hlavy stojících mladíků:

„Zde vedle vchodu k oltáři začíná příběh našeho rodu v pradávných dobách, kdy od kněžny Libuše vyslané poselstvo nalezlo podle její věštby našeho praotce Přemysla u pluhu při orání pole a odělo jej do knížecího pláště. Tím se zahájilo panování našeho rodu v této zemi. Jeho potomci, kteří stojí zde dále vlevo od vás a naproti vám, vládli po sobě této zemi už tehdy, kdy nejprve Morava a potom i Čechy přijaly dobrodiní věčné spásy svatým křtem. Dokladem toho byl také dar kaple z ruky našeho rodu, zde na hradišti znojemském jako první na Moravě, mým jmenovcem Vratislavem, který je zde zobrazen v tomto pásu jako poslední…“

Všichni následníci naslouchali nábožně královým slovům a postavy na zdech se jimi vylupovaly ze své anonymity. Také Vratislav cítil, jak se jej zmocňuje rozechvění a zvláštní pohnutí, když vztáhl obě ruce a ukázal nad vrchol vítězného oblouku apsidy:

„A nahoře na nebesích, na která byl pozvednut svou svatostí, stojí jeho syn Václav, patron a ochránce této země, věčný její kníže a panovník, jenž třímá své svaté kopí a shlíží na nás jako svědek v této chvíli a jako nejmocnější přímluvce, až nastane náš čas…“

Na ta slova král poklekl a svěsil pokorně hlavu. Jako na povel zaduněly tři desítky párů kolen pokrytých zbrojí, jak prudce klesly na kamennou dlažbu. Také pětice duchovních poklekla a biskup Kosmas se začal tiše modlit Otčenáš. Všech srdcí se zmocnila taková bázeň a pokora, že se po celou modlitbu nikdo ani neopovažoval vzhlédnout na malbu na stěně. Když modlitba dozněla, král Vratislav se opět ujal slova:

„Jeho nástupci a následovníci, ona knížata, která tu můžete vidět přímo nad sebou, zde stojí spolu s ním jako svědkové této chvíle. Jejich kratičký život pozemský se již uzavřel, ale co na tom? Vždyť jen čekají na svůj život věčný, jaký bezesporu již započal našemu předkovi, svatému knížeti Václavovi. Posledním z těchto už na věčnost odešlých, ale přesto teď s námi přítomných je náš nejstarší bratr

Spytihněv zde po vaší levé straně… a hned vedle něj můžete spatřit mne, který zatím ještě prodlévám na tomto světě, než se rovněž připojím ke svým předkům a předchůdcům na věčnosti…“

Pohledy všech přítomných ulpěly na jeho úzkém obličeji se zbožně pozvednutým pohledem obou očí, orámovaném světlými pletenci vlasů a zlatou korunou na nich. Ještě se ani nestačili probrat z úžasu nad tím, že jejich král může ve své podobě stát nad nimi na stěně a zároveň mezi nimi pod majestátní klenbou kaple, když k jejich sluchu znovu dolehl jeho hlas:

„Po mém boku zde nad vámi stojí můj bratr a nástupce, kníže brněnský Konrád, kterého jsem před chvílí tam venku oděl pláštěm vládce a panovníka, a dále potom vy sami, neboť vy jste následníci na našem kamenném stolci v Praze v tom pořadí, jaké jsme vám určili!“

Po těchto slovech se král odmlčel a sledoval s dojetím a smutkem, jak se napjatí a všemi dojmy přehlcení mladíci se zakloněnými hlavami a s dokořán otevřenými ústy vpíjejí zraky do svých vlastních podobizen na barevné stěně. Všichni se ovšem okamžitě poznali a konečně v této chvíli pochopili, že jak nahoře na stěně, tak i dole na zemi stojí přesně podle stáří. Král jim ponechal čas. Teprve za hodnou chvíli opět promluvil:

„Synové moji a synovci, můj otec a vás všech bez rozdílu děd, velký a slavný kníže Břetislav určil, že mužové Čechů, jimiž tato země stojí a státi bude na věky, mají pozvednout na kamenný stolec v Praze vždy toho nejstaršího z našeho vládnoucího rodu a poté mu jako svému knížeti mají býti povinni poslušností. A tak tomu má být a bude i nadále jen s jedinou výjimkou, kterou určila naše vůle a kterou vidíte zde nad sebou. Můj syn Břetislav se vzbouřil a postavil se proti mně, svému pánu a otci, a proto musí být potrestán. Byl odsunut – ne zcela vyřazen z otcovského dědictví, ale odsunut na místo, které mu podle naší vůle náleží. Proto zde také není, protože svůj trest odmítl nést a raději utekl do ciziny, kde bude sdílet osud vyhnanců…“

Vratislav sklonil na okamžik hlavu, jak se mu v oku zalesklo cosi vlhkého:

„Ten první z celé řady, můj syn Boleslav, mezi námi již rovněž není, protože Boží Prozřetelnost rozhodla jinak než pouhý král. Náš Pán a Spasitel Ježíš Kristus jej před několika dny povolal k životu věčnému, kde čeká na mne a také na vás mezi všemi těmito našimi předky. Zde, na stěně této kaple, však zůstane stát na svém místě až na samou věčnost tak, jak jsme to určili…“

V tu chvíli král pokynul biskupu Kosmovi, jenž se svou biskupskou berlou v jedné a velkým pozlaceným vyřezávaným křížem s Kristovým tělem ve druhé ruce předstoupil před prince.

„Já vás všechny, své syny i synovce, v této chvíli zapřísahám nejsvětější přísahou na tento svatý kříž, abyste bez výjimky zachovali až do své smrti tuto naši vůli. Přísahejte všichni ve jménu Boha

Všemohoucího, jeho syna, Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista, jakož i Ducha Svatého pod dohledem svatého Václava, věčného patrona této země, která nám jenom nakrátko je svěřena, pod dohledem svědectví těchto všech již spasených vašich předků a předchůdců, jakožto i živoucích zde stojících svědků, mého bratra a nástupce knížete Konráda a mužů českých… Přísahejte!“

„Přísahám!“ ozvalo se postupně ze sedmi úst sedmi rozličnými hlasy a sedm třesoucích se rukou se položilo na hladké dřevo velkého pozlaceného kříže, který jim nastavil biskup Kosmas. Král Vratislav je přejel pohledem, který se mu o poznání projasnil a obrátil se poté k biskupovi:

„Tak je to dobře, chlapci, a kdo by snad chtěl nedostát této své svaté přísaze…“

„…budiž klet!“ dodal rozhodným hlasem biskup Kosmas a rozhlédl se přísně po následnících.

Biskupův hlas dozněl a v kapli se pomalu rozhostilo hrobové ticho, ve kterém jemně cinkala kovová zbroj. Následníci pomalu odpoutávali pohledy od záplavy barev na stěně a skláněli hlavy k zemi, zaujati každý svými vlastními myšlenkami. Král Vratislav se objal s bratrem Konrádem. Poté přistoupili po řadě ke svým synům a synovcům a nejprve král a poté kníže Konrád jim každému podali pravici, kterou na dotvrzení úmluvy třikrát rychle za sebou stiskli, poté se objali a obřadně políbili na obě tváře. Když ceremoniál skončil, zasunuli předáci jako na povel všichni najednou své dlouhé meče do pochev a jeden za druhým vyšli dlouhou řadou z kaple. Následovalo je pět duchovních v čele s biskupem Kosmou a poté vyšel král Vratislav se svým bratrem a se závěsem mladých princů.

Když kanovník Kosmas ve ztichlé kapli osaměl, dotápal pomalu do hlavní lodi, opíraje se zlehka o stěnu s malovaným závěsem. Hlava se mu točila, takže jen s největší námahou dokázal opustit svou oporu a udělat ty tři nebo čtyři kroky doprostřed kaple a stanout pod velebností její kupole. Neustále se křižoval a jeho pobledlé rty drmolily slova modlitby. Jeho zrak se pomalu zaostřoval a on počal vnímat jednotlivé postavy a posléze i jejich detaily, které začaly překotně pronikat k jeho vzdělané mysli. Několik různých příběhů, desítky a stovky sdělení týkajících se historie, jeho velké lásky a celoživotního zájmu, k němu promlouvaly, vnikaly do něj, opájely jej. Celý užaslý, nejprve s nedůvěřivými rozpaky a posléze se stále narůstajícím pocitem úcty, kterému se ze všech sil bránil, ale který se jej přesto zmocňoval stále silněji, bloudil po této obrazové kronice českých dějin, stvořené rukou velkého umělce a zápasil sám se sebou. Jeho uhranutí nad jedinečným nápadem a výkonem opata nenáviděné víry se mísilo s nechutí nad některými názory, které jasně četl na stěnách a se kterými nesouhlasil, se kterými nemohl a nesměl souhlasit, neboť odporovaly všemu, čemu věřil, čemu se naučil, co vzýval svým latinským jazykem

univerzální vzdělanosti.

Vůbec nevnímal, že dveře za jeho zády se pomalu otevřely a do kaple začaly tiše, s velkou bázní a úctou proudit zástupy lidí, kteří konečně dostali povolení svých pánů pomodlit se v nové kapli a prohlédnout si její jedinečnou výzdobu se zvěčnělou smlouvou knížat. Neslyšel jejich šeptání, neviděl jejich vytřeštěné oči a dokořán otevřená ústa, necítil, když do něj občas někdo z nich strčil loktem. Nevnímal nic kolem sebe. Pomalu, ale jistě v něm zrálo pevné přesvědčení, o němž cítil, že bude od nynějška až po sám konec jeho života vezdejšího jeho hlavním cílem. Přemýšlel o svém úkolu, neboť právě zde, před tváří této jedinečné malby pochopil, že je povinnen jej vykonat. Stále jasněji se rýsovaly před jeho očima stránky knihy, která ještě nebyla napsána, ale o které už teď věděl, že napsána bude, protože napsána být musí. Na toto vyzvání slovanského mnicha, muže nenáviděného, jehož úžasný talent však musel se skřípěním zubů hluboce obdivovat, odpoví tím jediným nástrojem, který má k dispozici, ostře seříznutým husím brkem a jemně vydělaným pergamenem knižních stránek.

Když kanovník Kosmas konečně opustil kapli, stále ještě do ní až do samého večera proudily zástupy předáků, bojovníků, řemeslníků, sedláků, žen i dětí. Kdo byl přítomen na znojemském hradě nebo v jeho širokém okolí, spěchal dnes do nové kaple. Trvalo velice dlouho, než toto procesí k Panně Marii uspokojilo jakžtakž svou zvědavost. Na nádvoří i v samotném hradu už se mezitím rozproudila hostina na oslavu usmíření obou bratrů, na kterou pozval brněnský kníže Konrád krále Vratislava s jeho syny, předáky i bojovníky. U hlavního stolu ve velké jídelně znojemského hradu seděli všichni pohromadě, zástupy sloužících nosily mísy pečení a konve s pivem, medovinou a vínem a všude hlučela živá zábava.

Nikdo nemluvil o ničem jiném než o přísaze knížat a jejím obrazu na stěnách hradní kaple. Všichni chválili úžasné umění opata Božetěcha, jeho neuvěřitelnou, do té doby v této zemi nevídanou schopnost, zachytit podobu člověka tak, aby jej druzí mohli poznat. Sázavský představený seděl celý nesvůj až na samém konci dlouhého stolu, svíral v klíně své nepokojné prsty a jen občas pohlédl zpod hustého obočí na zachmuřenou a přísnou postavu biskupa Kosmy, který seděl vedle samotného krále a jako jediný z přítomných se stále více kabonil.

Také on byl sice fascinován krásou a velebností malby, ale stále více jej hryzalo všeobecné uznání, kterého se dostávalo jejímu autorovi. Narůstající nechuť nad tímto úspěchem slovanského mnicha přecházela v nevoli a vztek, a jestliže si jej předtím z hloubi duše ošklivil pro jeho odchylnost, přál si jej nyní svrhnout do nejhlubšího pekla. Čím více viděl kolem sebe uznalých pohledů a slyšel slova plná úcty k opatovu dílu, tím pevněji si umiňoval, že udělá v příštích letech

všechno, aby toto nenáviděné semeniště kacířství nadobro vyhubil. Věděl dobře, že na to zatím není ani pomyšlení a nebude tak dlouho, dokud žijí král a jeho bratr Konrád, ale přísahal si, že toho za každou cenu dosáhne, jakmile usedne na jejich stolec některý z dalších následníků. Promítal si přitom před svým vnitřním zrakem jejich podoby a s hrůzou si uvědomil, že chvíli vidí před očima jejich živoucí tváře a chvíli zase jejich podobizny ze stěny kaple, že mu splývají. Trpělivě čekal, až se rozmluva u stolu stočí směrem, který potřeboval k tomu, aby se pomstil alespoň původci svého dnešního vzteku, když už nemohl zničit celé to proklaté kacířské hnízdo.

Netrvalo dlouho a jeho přání se vyplnilo. Mírně už podnapilí předáci začali vtipkovat a pokřikovat na sázavského opata aby jim prozradil, jakou odměnu vlastně dostal za tak jedinečné dílo. Božetěch se celý vrtěl nevolí, protože právě toho, aby se mluvilo o něm a jeho klášteru, se bál nejvíce ze všeho, věděl však dobře, že mu nelze jinak, než se tomuto vyzvání postavit. Zjizvený rudovlasý předák Vršovců Božej udeřil širokou rukou do desky stolu až to zadunělo a zaburácel hromovým hlasem:

„Tak co, opate, jestlipak uneseš všechny ty zlaté mince, kterými náš král teď jistě naplní tvé prostorné kapsy?“

Bojovníci vybuchli halasným smíchem, dokonce i zasmušilý král se pousmál a pohlédl na svého bratra. Podle jejich úmluvy vystupoval sice navenek král jako hlavní garant malby, ale jejím skutečným zadavatelem byl Konrád, proto byla také odměna jeho věcí. Kníže však neřekl nic, protože jednak do toho nehodlal zasvěcovat podnapilé bojovníky a jednak ani sám neměl dost jasno, jak se vlastně sázavským mnichům odmění. Chtě nechtě musel opat odpovědět sám:

„Jen ty si nic nemysli, Božeji, mé kapsy zůstanou zrovna tak prázdné, jako jsou. Ne pro peníze jsem se svými bratry splnil příkaz našeho pána, ale pro větší slávu Boží a ke cti Panny Marie… A také z hluboké vděčnosti nad tím, že došlo k míru a usmíření, že bylo teď, a doufejme že nadlouho, zažehnáno nebezpečí krutého sváru!“

Oba panovníci kývali souhlasně hlavami a biskup Kosmas se zamračil ještě více, ale Božej jenom odfrkl, utřel si zjizvený nos špinavým rukávem kožené haleny a zvolal posměšně:

„Všechna čest, opate, nad tvou skromností a velebností, ale přece nechceš abychom uvěřili, že jsi toto dílo udělal úplně zadarmo?“

„Ochranná ruka krále Vratislava i jeho bratra knížete Konráda, kterou drží nad mými bratry a naším klášterem, jsou pro nás dosti velikou odměnou, Božeji! Netřeba nám proto zlatých mincí…“

Božej se konečně odmlčel a usedl ztěžka na dubovou stolici, až pod ním zaskřípěla. Do nastalého ticha se ozval uvážlivý, navenek klidný, ale přemáhaným hněvem se třesoucí hlas biskupa Kosmy:

„Dobře mluvíš, opate, a tvá skromnost tě ctí, jak pravil zde Božej z rodu Vršoviců, ale třebaže odmítáš zlaté mince, nebylo by spravedlivé,

abys nedošel své odměny!“

Tak už je to tady! pomyslel si Božetěch, ale kupodivu cítil spíš úlevu. Nikdy nepochyboval o tom, že jej biskup za tuto malbu potrestá, jakmile mu to jen bude možné, ale napětí trvalého očekávání, nejistota nad tím, co bude, to vše jej zatěžovalo více než tento okamžik pravdy. Tíseň a nejistota z něj jedním rázem spadly a kolem srdce se mu rozhostil klid. Bezděky se napřímil, když se naoko zcela nevinně otázal:

„Jakou odměnu máš na mysli, pane?“

„Odměnu, která ti náleží, opate!“ zahřímal biskup Kosmas a vyskočil od stolu jako bodnutý šídlem. Nevšímaje si už předáků obrátil se ke králi Vratislavovi a ukazuje přitom prstem na Božetěcha, pokračoval za napjatého ticha:

„Odpusť, pane, že musím kazit zábavu, ale nemohu už mlčet k bezpráví, které se mi stalo. Ty i tvůj bratr jste možná spokojeni s prací tohoto jen na oko skromného opata, který však v mých očích pod svou slupkou skromnosti skrývá nebetyčnou pýchu, ale já zde před vámi žaluji bezpráví, kterého se na mně dopustil a žádám jeho potrestání!“

Král Vratislav i kníže Konrád na něj udiveně pohlédli, ale než stačili cokoliv říci, obrátil se biskup k Božetěchovi:

„Opate, můžeš popřít, že je nejvlastnějším právem mým, privilegiem biskupa pražského, nasadit o svátcích královskou korunu na tuto hlavu?“ ukázal na krále Vratislava, na něhož se na okamžik obrátily všechny zraky, ale hned se zase otočily zpět k opatu Božetěchovi, který jenom pokorně sklonil hlavu a mlčel. Biskup nabral zhluboka dechu a ukázal směrem ke ztichlé kapli na hradním nádvoří:

„A můžeš snad popřít, že jsi právě dnes, ve velký svátek Nanebevzetí Panny Marie ve své pyšné domýšlivosti přestoupil svoje pravomoci a zasáhl tím neprávem do mého biskupského úřadu?! Nenasadil jsi snad svéprávně korunu na tuto hlavu, jak smím však právoplatně učinit pouze já?“

Opat Božetěch povstal se sklopenou hlavou, ale ihned ji pozvedl, přejel klidným pohledem celý rozlehlý stůl a odvětil do napjatého ticha:

„Pane, je tomu vskutku tak…“

Biskup Kosmas se hrdě a vítězoslavně rozhlédl po shromáždění a založil ruce na prsou. Kochal se pohledem na pokořeného nenáviděného kacíře a vychutnával svůj ortel, který měl už dávno připravený. Byl by jej potrestal mnohem přísněji, kdyby mohl jednat vskutku svobodně, ale věděl, že musí brát ohled na oba panovníky. Přestože si byl jistý, že se svým prvním trestem neuspěje, přece jen si neodpustil jej alespoň veřejně vyslovit:

„Opate Božetěchu, za tuto domýšlivou pýchu a pohanu, kterou jsi mi způsobil, musíš být potrestán, a to nejlépe tím, že budeš sesazen ze svého úřadu a uchýlíš se někam do kláštera…“

…jako obyčejný mnich už ani nestačil dopovědět, protože jeho hlas

zanikl v mohutné bouři odporu a námitek. Předáci pokřikovali jeden přes druhého a někteří dokonce hrozili biskupovi pěstí, ten však stál bez pohnutí jako socha se založenýma rukama a čekal, až se bouře přežene. Bojovníci se pomalu uklidňovali a stále více pohledů se začalo obracet ke králi Vratislavovi. Ten se unaveně ozval:

„Uklidni se, biskupe! Vina zde je, opat ji sám uznal, ale pomni, že je příkazem veškeré lidské spravedlnosti, aby vina a trest byly k sobě v odpovídajícím poměru. Já sám však zde mám stejný dojem jako moji předáci a bojovníci, že trest, který jsi vyslovil, je příliš velký. Vyslechni tedy přímluv a proseb těchto nejlepších mužů a zmírni svůj trest za provinění, na kterém koneckonců ani já svými příkazy nejsem bez viny!“

Biskup Kosmas se v duchu spokojeně usmál, ale na tváři se mu nepohnul ani sval. Kývl jen důstojně hlavou na znamení, jak vážně bere králova slova:

„Dobrá tedy, staň se, jak jsi pravil, pane. Protože ty, opate, tak dobře umíš také vyřezávat a soustruhovat, ukládáme ti mocí svaté poslušnosti k nám na odčinění tvé viny, kterou jsi ze své vzdorovitosti domýšlivě spáchal, a rozkazujeme, abys udělal Ukřižovaného v rozměru své výšky a šířky, donesl jej i s křížem na vlastních zádech do Říma a postavil v metropolitním chrámu svatého Petra apoštola!“

Místnost zahučela bezeslovným komentářem přítomných, který se dal vyložit jako jakýs takýs souhlas s tímto těžkým úkolem a byl to opět neurvalý hlas předáka Božeje, který škodolibě vystihl tento obrat v náladě všech přítomných:

„Tak vidíš, opate, že jsem měl pravdu! Nebude to sice zlato, ale pod tíhou této odměny se tvá záda taky pěkně prohnou!“

Odpovědí mu byl hromový smích předáků a bojovníků. Všichni se zadívali na Božetěcha v očekávání, jak přijme svůj trest. Ten si jen přejel širokou upracovanou rukou se zažranými barvami po širokém obličeji, pak natáhl obě ruce před sebe a pravil smířlivě:

„Ó jak se mýlíš, Božeji…, vždyť to je více než zlato! Vskutku je spíše odměnou takový trest, neboť co může být lepšího než těmato rukama vyřezat a na těchto zádech celé týdny cítit to sladké tělo? Rád vezmu na svá bedra tento trest za své provinění, rád a bez odmluvy… Děkuji ti za tento trest, biskupe!“

Poslední slova zazněla velice podivně, skoro jako vyzvání na souboj, ale dobrácká tvář opatova byla byla plná smířlivosti a pokory. Obrátil se naposledy ke králi a s hlavou hrdě vztyčenou se s ním i s celým shromážděním rozloučil:

„A tobě, pane, z celého srdce děkuji za to, že jsi spolu se svým bratrem vybral tyto nehodné, nešikovné ruce, aby uchovaly tvou vůli na stěnách kaple tohoto hradu. Ať už se ode dneška stane cokoliv, byly to tyto mé ruce, které ji navždy zachovaly tak, aby i za tisíc let, až se těla nás všech dávno rozpadnou v prach, naši potomci viděli, jak

jste dnes rozhodli při svém smíření o budoucnosti nás všech, která teď leží černá před námi a kterou oni už budou dávno znát. Neboť i toto je má odměna, kterou mi už nikdy nikdo nevezme…!“

Ani ty, biskupe, říkaly jasně jeho oči, když se uklonil králi a s hlavou vztyčenou přešel kolem zamračeného biskupa ke dveřím. Na hradním nádvoří jej ovanul svěží vánek večerního chládku a hluk hodujících bojovníků a řemeslníků, výskot děvčat v pestrých suknicích a rej dětí, provázený smečkou všudypřítomných psů. Vyhledal své tři druhy u jednoho z dlouhých stolů a s chutí s nimi pojedl a popil piva i medoviny, až si musel povolit hrubý provaz kolem své sutany. Trochu jej z toho hluku a napětí rozbolela hlava, a tak opustil zmatek rozlehlého nádvoří a vydal se po schodech až na vrchní ochoz úplně tiché a opuštěné čtvercové strážní věže, čnící nad prudkým srázem ohybu řeky, která tiše šuměla hluboko pod ním. Zalezl až do nejzazšího rohu mezi silné trámy, napůl ulehl na jednu šikmou podpěru v hlubokém stínu, zvrátil hlavu a zahleděl se do nekonečnosti nočního nebe, zářícího nad ním miliardami hvězd. Tajemství stvoření, věčnost a nepochopitelnost Boží moudrosti a dobroty, množství padajících hvězd jako pozdravy z nekonečnosti… Myšlenky mu pomalu a tiše proudily hlavou. Ani nevěděl, jak dlouho už zde leží a jestli náhodou nezdříml, když se mu náhle zazdálo, že slyší kroky.

Ani se nepohnul a v jakési předtuše se přitiskl ještě hlouběji do stínu. Dva muži vystoupali po schodech na strážní věž a zastavili se těsně za rohem ochozu, tak blízko u něj, že je sice neviděl, ale slyšel v nočním tichu každé slovo. Opat skoro ani nedýchal, aby se snad neprozradil, když zvědavě naslouchal slovům, která rozhodně nebyla určena jemu.

„Synu,“ pravil naléhavě hlas, který okamžitě poznal, „nechtěl jsem věřit vlastním očím, když jsem dnes vstoupil do kaple a spatřil tam to, co nejen mne, ale jistě i tebe nesmírně překvapilo. Proto jsem tě zavedl sem, abych si s tebou mohl v klidu, v úplném klidu promluvit. Ty jistě víš, na co se tě chci ptát, protože jsi to zajisté viděl také. Nuže, je to pravda? Máš vskutku vinu na tom ohavném činu?!“

„Ne, pane!“ vyhrkl překotně druhý hlas, který opat Božetěch poznal stejně neomylně. „Tedy…, asi ne… Věř mi, prosím! Byl jsem tím překvapen zrovna tak jako ty, i když mi chvíli trvalo, než jsem si toho povšiml… To víš, já jsem to všechno viděl dnes poprvé…“

„Co znamená ‚asi ne‘, mluv jasně! Ptám se tě zde v úplné tajnosti jako tvůj otec, protože chci vědět pravdu! Věc se stala a nedá se odestát, chci však vědět, zda z tvé viny, proto mi odpověz. Jsi vinen tou smrtí?“

„Poslal jsem tam sice své lidi…,“ ozvalo se nejistě po delší přestávce, „ale nevím…“

„Zde je má dýka,“ pravil rozhodně první hlas a ve slabém svitu hvězd se zablesklo dlouhé štíhlé ostří. „Přísahej na tento malý kříž, že

nejsi vinen tou smrtí!“

Odpovědí mu bylo nejprve mlčení, pak ještě více zrychlený dech, konečně hluboké nadechnutí a nejistý hlas druhého muže:

„Otče, věř tomu, že Bůh sám takto rozhodl! Byl to jeho osud, mělo tomu tak být, aby zmizel z cesty! Sám Bůh rozhodl, že teď konečně, po tak dlouhé době, se Moravě dostane zadostiučinění! Přísahám při tomto kříži, že nevím, kdo je vinen onou smrtí, jíž však nelituji!“

Na kamenné věži, dýchající své nastřádané teplo do chladnější noci, zavládlo dlouhé mlčení a jen kovový svist svědčil o tom, že dýka opět zmizela v pochvě. Opat se při tom zvuku zachvěl až do morku kostí. Konečně se ozval hlas mladšího z obou mužů:

„A tomu, kdo se opovážil takto mne obvinit a zbavit cti, se pomstím, buď bez obav!“

Opat pocítil, jak mu přejel mráz po zádech. Uslyšel mohutný povzdech a pak hlas, vyjadřující hluboké přesvědčení:

„Věřím ti, synu, přísaze na kříž nelze nevěřit, a říkám ti, že je to tak dobře. Máš možná pravdu ve svých slovech a jestli tomu vskutku Bůh chtěl, pak se stane, jak jsi pravil. Vím však zcela jistě, že kdybys potřísnil své ruce krví, kdybys nepřenechal jen Bohu toto rozhodnutí, pak k tomu nedojde… Také já chci, aby se Morava pozvedla z prachu, ale ta krev by tomu zabránila! Jestli jsi však nevinen, jestli jsi vskutku osočen a obviněn neprávem, pak ano, pak vskutku tomu bude tak, jak pravíš, pak vskutku Morava dosáhne svého práva, které jí už od pradávna náleží!“

Opat Božetěch uslyšel zachřestění zbroje jak se oba muži objali a poté pevné kroky, které se pomalu vzdalovaly. Utřel si studený pot, který mu vyrazil na čele, ale trvalo ještě dlouho, než sešel tápavými kroky, podpíraje se rukou o hrubou zeď, na nádvoří hradu, které se už pomalu prázdnilo a s dohasínajícími pochodněmi upadalo do stále větší temnoty. Pomalu došel ke svým spokojeně spícím druhům, ale sám celou noc ani oka nezamhouřil, jen netrpělivě vyhlížel ranní rozbřesk. S prvními červánky všechny tři tiše probudil a stačilo jen málo slov, aby si okamžitě sbalili těch pár osobních věcí a odebrali se do stájí, kde s námahou vzbudili chrápajícího čeledína. Co nejrychleji zapřáhli dva koníky do plachtou pokrytého vozu a za ranního rozbřesku vyjeli branou znojemského hradu okolo znuděné stráže a vydali se cestou na Olbramkostel a Rokytnou směrem k Sázavě.

Ani král Vratislav nemohl té noci dlouho usnout. Královna cítila jeho neklid a sama plna smutku a lítosti nad smrtí svého nejstaršího syna bděla s ním. Svícen s pěti dohořívajícími svícemi teple ozařoval královniny dlouhé vlasy na polštáři a Vratislavovu úzkou tvář s hlubokými rýhami, jež do ní vyryly rány posledních dní. Král se zadíval na chvějící se ramena své ženy a pohladil ji láskyplně po šíji. Cítil, jak se pod tím dotykem zachvěla, ale hned chytila jeho ruku oběma dlaněmi a přitiskla si ji na zmáčenou horkou tvář:

„Nechci plakat, pane, vskutku nechci," zavzlykala a hlas se jí lomil smutkem, „vím, byla to Boží vůle, ale přesto je to těžké, tak těžké…"

„Neplač, Svatavo, neplač…," opakoval Vratislav a hladil ji přes vlasy, přes krk, přes záda i ňadra, „neplač, co se stalo, nedá se odestát! Boleslav je mrtev… Snad pomohou modlitby za spásu za spásu jeho nevinné duše. Už je na věčnosti a tam čeká na své spasení a na nás na všechny… Neznáme dne ani hodiny, tak je to! Jak snadné by bylo zemřít! Následovat jej tam, kde není starostí, válek a smrti, kde je pouze radost věčného života… Ale nelze! Nelze nám opustit jen tak tento svět, máme zde ještě tolik co do činění! Nezapomeň, že máme ještě další tři syny, na něž je teď nutno myslet… Ano, právě teď!"

Královniny uplakané oči vzhlédly k manželově tváři. Rychle si přetřela tvář a uhladila si vlasy:

„Vše je dokonáno. Rozhodli jste a oni přísahali. Boleslav měl nastoupit na stolec jako první z nich… Stalo se a nedá se odestát… Po Konrádovi přijdou teď na řadu Oldřich a Svatopluk, pak teprve náš Bořivoj a po něm snad další. Což na tom možno ještě něco změnit? A proč? Není to snad dobrý zákon?"

Vratislav se nespokojeně pohnul, až dřevo postele zapraskalo:

„Byl to dobrý zákon, paní, velmi dobrý, ale už není, alespoň pro mne…, pro nás není. Pohleď, jestli po mně nastoupí můj bratr, to nebude na dlouho, je jen o málo mladší mne. Možná jej trápí ta stejná choroba, ptal jsem se na to Donicia a ten mi dosvědčil, že jí trpí celé rody. Mně teď trne ruka stále častěji, skoro denně, a od toho záchvatu před pár dny občas i noha, a také mnohdy jako bych hůře viděl. Ať je to jak chce, cítím stále jasněji, že mé dny jsou sečteny, má hodina se blíží a já brzy odejdu za naším synem… Budeme už navždy pospolu tak jako zde v kapli…"

Vratislavův pohled letěl do dáli černé budoucnosti:

„V každém případě jsem počítal s tím, že pokud mne nahradí na stolci můj bratr Konrád, na dlouho to nebude a po něm přijde Boleslav, náš syn. A to by bývalo mohlo být na dlouho, na mnoho let, na celá desetiletí! Vždyť i já sedím na tomto stolci už déle než třicet let, proč by nemohl i on? Tak jsem si to říkal, když jsme stáli s bratrem Konrádem a opatem Božetěchem v kapli a rozhodovali o tom, co se má stát. A víš, co všechno se stane za tak dlouhou dobu? Kdo ví, který z našich synovců nebo i mladších synů kdy potom usedne na ten stolec, a jestli vůbec? Vždyť za takovou dobu by měl už sám Boleslav dospělé syny…"

Král zhluboka povzdechl:

„Tou ohavnou sprostou vraždou našeho syna, kterou vyšetřím a krutě potrestám, to ti přísahám, pokud mi Spasitel na to dopřeje čas, se všechno mění, chápeš? Jestli nastoupí Konrád a po něm Oldřich, může pak on sedět na stolci kolik let, a kdyby měl zemřít nebo padnout v boji, po něm je na řadě Svatopluk. A to jsou oba Moravané! Víš, co

to znamená? Celá země by se změnila za takovou dobu a pod takovou rukou, protože věru nevím, který z nich je horší! Kámen na kameni by nezůstal tak jako doposud. Významné rody nám blízké by se úplně vyměnily, do každého hradu by mohli poslat nového kastelána z Moravanů… Ba dokonce by snad slovanskou bohoslužbu nejen trpěli jako já, ale možná i latinskou zakázali a příštím biskupem nechali zvolit Božetěcha nebo někoho z jeho bratří, nejprve v Olomouci, později v Praze… Kdepak, to jsou oba Moravané, zapřísáhlí Moravané… Jsou sice rovněž z naší krve, ale tato proklatá země je změnila, úplně změnila, sebrala jim srdce a také rozum! Živě si dovedu představit, jak by kníže Oldřich zatočil s některými rody českými, pražskými. A co teprve Svatopluk, ten je snad ještě horší! Ten by se věru nerozpakoval ani ten nejstarší a nejzasloužilejší český rod v jediném okamžiku zhasit mečem jako svíci, kdyby se mu k tomu měla někdy naskytnout příležitost, to ti říkám!“

Pohlédl zpříma na svou ženu a pokračoval:

„A takové příležitosti se naskytnou, určitě se naskytnou… Vždyť co budou dělat naši milí předáci jiného než podporovat jeden každý některého jiného z našich synů a synovců a hnát je do bojů proti sobě, pokud se oni sami nedohodnou a nezachovají náš zákon? To je přece jasné! Náš zákon… Ano…, byl dobrý a stále ještě je lepší, než kdyby měl jednou zuřit boj všech proti všem, ale už není ani zdaleka tak dobrý, jako byl tehdy, když jsme jej ustavili…“

Vratislav se odmlčel, podíval se na skloněnou hlavu a sepjaté ruce své ženy a ve smutných očích se mu poprvé po smrti syna trochu zablesklo. Pustil polštář, uchopil Svatavu za jemnou štíhlou ruku a přitiskl si ji ke rtům:

„Náš zákon zůstane na věky zachován zde na stěně znojimské kaple, ale život půjde dál! A já mám ještě jednoho syna, kterého jsem potrestal, protože jsem musel. A dobře jsem udělal, protože si to zasloužil… Ale já jej znám, víš? Je to pravý muž z našeho rodu, můj syn, navíc z ohnivé uherské krve… Promiň, že ti to tak říkám, ale je to tak. Odmítl přísahat, raději utekl, ale v něm je teď naděje i přes jeho trest… Rozumíš tomu?“

Královna Svatava potlačila trpkost nad slovy, kterými manžel vzpomněl svou předchozí ženu a pohlédla mu do očí:

„Ne, pane, tomu nerozumím. Ty mu odpustíš? Změníš opět zákon a zavoláš jej zpět?“

„Kdepak,“ ohradil se král, „to nelze! Ani nápad! Zákon zůstane zachován na věky tak, jak je, ale toho, co pravíš, ani není třeba. On je sám sdostatek muž, aby věděl, co činit, ale snad… Inu, snad máš dokonce pravdu v tom, že možná za nějaký ten měsíc vypravím tajného posla do Uher… Ano, to udělám. Teď tu máme ještě několik týdnů co do činění, musíme ještě uspořádat spoustu věcí, pak půjde část vojska do Polska k tvému bratru knížeti, pomoci mu proti

pohanům… Musím si dát pozor, abych vybral hlavně takové, kteří mi v minulých měsících malou věrnost osvědčili. Ti ať si táhnou a ani se vracet moc nemusejí… A než pak odejdeme se zbytkem vojska do Čech, pošlu možná posla do Uher. Ano, tak to udělám!“

Do Vratislava jako by se těmito plány vléval nový život; jako by čerpal z těchto myšlenek novou sílu, jako by omládl o několik let. Zamyslel se a pak se dokonce zasmál:

„A ještě něco udělám – s biskupem Kosmou dobře promluvím! Můžeš si myslet, o čem… O tom, jak by se mu líbilo, kdyby po něm na jeho biskupský stolec byl pozvednut opat Božetěch… To udělám rovněž!“

Hned ale zvážněl a zamyslel se nad tím výhledem:

„Ano, to také udělám a uvidíme, jak se s tím Moravané vypořádají. Jejich země je dnes mocná, ale Prahu a její sílu také neradno podceňovat! Kamenný stolec stojí na hradě tam, nového knížete na něj pozvedají předáci a lid také tam a kdo jiný než biskup mu vsadí korunu na hlavu? Ano, teď se snad zdá, že Morava slaví svůj triumf, ale jen počkejte! Mám ještě jednoho syna, jenž odmítl přísahat a je koneckonců ze všech ten nejstarší…“

Podíval se své ženě láskyplně do očí:

„A ty, moje královno, moje paní, jsi ještě mladá, krásná, zdravá, z dobrého rodu. Snad ti dá Pán Bůh dlouhý život vezdejší, snad budeš moci ještě sama zasáhnout do budoucích osudů, budeš-li chtít. Ty bys mohla sice jako mladá a krásná vdova po českém králi dosáhnout velmi čestného sňatku kdekoliv v cizině, ale také se uchýlit do úplné samoty za klášterní zdi… Můžeš však také jednou, až mne Bůh odvolá z tohoto světa, zůstat nadále zde, uprostřed našich synů a synovců a pokračovat v díle, které jsme spolu započali a sama tak napomoci budoucímu osudu…“

Svatava cítila, jak se její oči znovu plní rychle slzami, tentokrát jim však nebránila. Stiskla jenom beze slova ruku svého manžela a přitiskla si ji ke rtům a Vratislav tomuto němému slibu porozuměl. Objal její útlá ramena a sfoukl jedním rázem zbytky svíček na stojanu, takže jejich společnou ložnici zahalila neprůhledná tma.

* * *

Příštího dne okolo poledne pálilo nemilosrdné slunce a vítr zvedal prach z vysušené planiny, která se táhla za hradem Břeclaví až k hraniční řece Moravě, která zde doširoka rozlitá pomalu plynula k polednímu slunci. Na jejím břehu seděl ve stínu husté vrby nejstarší králův syn Břetislav se svými veliteli a každou chvíli se netrpělivě rozhlížel. Dva tisíce jeho mužů s koňmi a dobytkem se rozložily ve stínu stromů podél řeky, aby přečkali polední žár, než jim dá jejich pán rozkaz k přebrodění, vstříc nejistotě a strázním vyhnanství v cizině.

Konečně zahlédl v dálce oblak prachu, v němž se blížila skupinka jezdců. Nožislav vyskočil na koně a vydal se jim tryskem naproti. Když

se přiblížili na dohled, poznal Břetislav, že mnoho nechybělo, aby svého oblíbeného velitele Kukatu už nikdy nespatřil.

Tři jezdci, které Nožislav přiváděl, se drželi na koňských hřbetech jen silou vůle. Byli pomazáni silnou vrstvou bláta a prachu smíšeného s krví. Několik bojovníků vyskočilo ze stínu a opatrně začali sundávat Kukatu a jeho dva druhy z koní, omývat je a svlékat. Když byly všechny rány ovázány, pokynul Břetislav Kukatovi, aby se posadil k němu na rozprostřenou koňskou kůži:

„Jsem vskutku rád, žes‘ přece jen dorazil! Byl nejvyšší čas, protože ještě dnes musíme přejít řeku, déle již není možno čekat. Vidím také, proč to tak dlouho trvalo. Museli jste se bít, mám pravdu?“

„Ano, pane,“ odpověděl chraptivě Kukata a zhluboka se napil vychlazené medoviny, kterou mu podal Nožislav, „měli jsme vskutku namále! Hned ti to povím, jen co si vydechnu…“

Rozhlédl se kolem sebe a otázal se:

„Řekni mi ale nejprve, jestli se zdařila ta věc s medikem, neboť o tom nic nevím…“

Knížecí syn přikývl:

„Buď bez obav, vše se zdařilo, byl zde už před několika dny. Jeden z tvých lidí jej přivezl od Rajhradu a já se od něj dozvěděl mnoho zajímavého, on pak hned s bohatou odměnou odjel zpět. Ale vy jste se vrátili pouze tři, jeden chybí…“

„Ano, pane, Dobeš se už nevrátí,“ odtušil suše Kukata, „a Neuša s Dlúhomilem, které jsi právě viděl, měli namále, jako konečně i já. Před čtyřmi dny, kdy jsme jeli od olomouckého hradu, nás zajala družina Markvarticů, lidé kastelána přerovského. Trvalo nám až do dnešního rána, než se nám podařilo utéci a dostat se sem k tobě. Jenom jsem stále doufal, že na nás počkáš, protože věru nevím, co bychom si počali. V této zemi bychom teď šibenici neušli a chvátat ve třech za tebou do země panonské? To bychom si dali, první uherská hlídka by nás stáhla z kůže. Ale teď jsme zde u tebe, zaplať to Bůh a svatý Jiří, náš patron!“

Břetislav se musel v duchu usmát těm rytířským díkům, které si novopečený urozený pán Kukata tak rychle osvojil:

„A co u hradu olomouckého, jak jste pořídili?“

Bojovník se na něj upřeně zadíval, pak se rozhlédl po svých druzích a pomalu se otázal:

„Ty nevíš, pane, co se stalo s tvým bratrem?“

„Vím, Kukato, samozřejmě, že vím, každý den mi sem moji lidé vozili zprávy! Poslední dnes o tom, že u Znojima vše skončilo. Je proto možné, že proti nám vyrazí královské vojsko spolu s bojovníky mého strýce, ale přesto, ba právě proto se tě ptám, jak jste pořídili. Co jste viděli na vlastní oči, o čem jste slyšeli? Povídej!“

Kukata tedy spustil:

„Tak když jsme se s tebou na Pohořelci rozloučili, poslal jsem

nejprve jednoho muže k Rajhradu, aby se poohlédl po medikovi. S třemi ostatními jsme se ihned odebrali opatrně a s velkými oklikami k olomouckému hradu, abychom do něj dostali jednoho z našich bojovníků, jak jsi mi přikázal. Jenomže jsme tam dorazili právě toho rána po vraždě tvého bratra Boleslava. Všude bylo plno vojska, probíhalo vyšetřování. Stačili jsme se jenom schovat, aby nás nezajali. Jistě bychom nezachránili holou kůži, měli by nás možná i za vrahy. Nebylo ani pomyšlení na splnění tvého úkolu, a kromě toho jsem si myslel, že teď, když je tvůj bratr po smrti, bys už možná ani sám nechtěl…“

Břetislav si v zamyšlení hladil jizvu v pravé dlani:

„To se mýlíš, Kukato, ale to nevadí, nedá se nic dělat. Neštěstí mého bratra, dej mu Pán odpočinutí věčné, na mém záměru nic nemění. Král pošle do údělu někoho jiného a ať už tam bude sedět kdokoliv, býval bych tam chtěl mít svého oddaného člověka, který by mi posílal v příštích měsících zprávy a jednou v budoucnu, doufejme že v době nepříliš vzdálené, byl ku pomoci… Ale nic si z toho nedělej, Kukato, vím, že to jinak nešlo, v takové situaci jistě ne. Ale pověz, zaslechli jste něco o tom, kdo vedl vrahovu ruku?“

Oslovený zavrtěl hlavou:

„U olomouckého hradu ne, pane, od něj jsme se ztratili tak rychle a tiše, jak to jenom šlo, ale pak nás dohnala smůla. Právě když už jsme mysleli, že máme vyhráno, padli jsme do rukou těm prokletým Moravanům od hradu přerovského. Bránili jsme se, ale bylo jich mnoho, zajali nás a sám kastelán Hroznata se nás vyptával, hlavně ovšem na to, co se stalo v Olomouci. Drželi nás ve smrduté díře a dohadovali se, co s námi. Možná nám nevěřili, že nemáme se smrtí tvého bratra co do činění, ale oni jí také ani trochu neželeli. Byli naopak rádi, protože se báli jeho trestu za odboj a rebelii, který by je jistě čekal, kdyby Boleslav v Olomouci více zesílil. Na druhé straně si však nemyslím, že právě oni měli prsty v této smrti, spíše se nám zdálo, že jí byli překvapeni zrovna tak jako my…“

„A jak jste jim utekli?“

„Dnes brzy ráno nás vyvedli z díry a s doprovodem kamsi poslali, ani nevím kam, protože jsme se do nich pustili jenom kus cesty za bránou. Bylo jich jen osm, mysleli si, hlupáci, že když jsme beze zbraní čtyři a jich ozbrojených jednou tolik, že nás mají v hrsti. Mne vedli jako posledního, ale podařilo se mi rozvolnit pouta na rukou, co mi svázali za zády, a tak jsem se na jednom místě v hustém lese na ně znenadání vrhl. Nejprve jsem vytrhl dýku od pasu toho, co jel vedle mne a než se ti přede mnou otočili, zabil jsem nejen jeho, ale i druhého po svém boku a přeťal pouta Neušovi, který jel přede mnou. Stačil jsem mu ještě strčit dýku do ruky a popadl jsem za chřtán jednoho z těch, co jel po jeho boku. Neuša stačil zabít toho druhého a přetnout pouta Dlúhomilovi, ale pak se na nás ti zbylí vrhli a začala

bitka. Než jsem dokázal jednomu z nich vyrvat meč a Neuša druhý, tak je oba i s Dlúhomilem zranili a Dobeše, kterému jsme už nestačili rozetnout pouta, zabili. Nakonec jsme je ovšem pobili všechny, nezůstal ani jeden. Natahali jsme je hluboko do křoví, vybrali jsme si nejlepší koně na střídání a pospíchali za tebou, než nás budou pronásledovat…“

Břetislav povstal a vydal svým velitelům pokyny. Dlouhá řada ležících bojovníků se začala postupně zvedat, sedlat koně a nakládat na ně zbroj a ostatní náklad. Netrvalo dlouho a celá jednotka se seřadila před široce rozlitým brodem na pozvolném písčitém břehu řeky Moravy. Zatímco podvelitelé vedli bojovníky do vody a řeka ztmavla stovkami brodících se koní a lidí, pokynul Břetislav svým čtyřem nejvyšším velitelům a zároveň nejbližším druhům a vyjel s nimi ze stínu stromů na okraj suché pláně. Když se kolem něj shromáždili, podíval se jim všem po řadě pevně do očí:

„Ty, Boršo, synu Olenův, vy, bratři Nožislave s Držikrajem, synové Lubomírovi, i ty, Kukato, synu Řivinův, druhové moji ve zbrani a velitelé, poslyšte dobře, co vám teď povím já, Břetislav, nejstarší a prvorozený syn krále této země. Slyšte dobře, ať můžete být svědky, kdyby se našel někdo, kdo by chtěl pochybovat o mých slovech…“

Knížecí syn se na okamžik odmlčel a zrak se mu povznesl k modrému nebi s malými bílými obláčky:

„Bůh je mi svědkem, že odcházím dnes z této země ne proto, že bych se bál a utíkal před trestem. Já dnes odcházím proto, abych si zachoval dobrou naději na dědictví, které mi právem náleží, a vy všichni se mnou, protože v této chvíli nám nelze jinak. Tak jako tato ruka není potřísněna krví mého bratra, tak ani tato ústa nepotřísní lživá přísaha, to vám slibuji. Ať oni všichni tam…“ mávl rukou směrem k západu, kde stála tichá znojimská kaple, „přísahají na vůli mého otce a strýce, kterou opat navždy zachoval na barevných stěnách. Já naopak přísahám, že jejich vůli ctít nebudu! Nikdy! Mé právo je silnější, neboť já jsem nejstarším, prvorozeným synem svého otce, krále Vratislava. Proto přísahám, že jakmile se skončí dny mého otce a mého strýce na tomto světě – a moudrý medikus Donicio tvrdí, že tato doba nebude dlouhá – nebudu ani na okamžik váhat, abych prosadil svou vůli, neboť pak bude jejich vůle s jejich smrtí neplatná! Právo umírá s knížetem, zatímco s novým knížetem a pánem nastupuje nové právo, tak tomu bylo a je od věků. Proto tedy odcházím dnes z této země, proto, abych se do ní co možná nejdříve navrátil! Už ne jako syn nebo synovec, už ne jako jeden z bratrů nebo bratranců, ale abych s vaší pomocí jako její pán a vládce usedl na kamenný stolec na pražském hradě. A k tomu nám dopomáhej Bůh!“

Po těch slovech se princ Břetislav pokřižoval a následován svými veliteli vkročil odhodlaně do chladné vody hraniční řeky Moravy.

Epilog

NÁSTUPNICTVÍ

Král Vratislav p ežil sv j smutek nad ztrátou dvou nejstarších syn jen o p t m síc . B hem nich se oba biskupové vydali pro svou investituru k císa i Jind ichovi do Mantovy a opat Božet ch s úsm vem pokory na rtech a s vlastnoru n vy ezaným uk ižovaným Spasitelem na zádech do íma. Králova choroba se rychle zhoršovala, v polovin ledna následujícího roku zem el p esn tak, jak se obával, náhle a ne ekan .

Bez prodlení byl podle p ísahy a sta ešinského ádu zvolen a na kamenný stolec eských knížat dosazen jeho bratr Konrád. Ujal se

vlády za všeobecného souhlasu a hned na samém jejím po átku upevnil smluvený ád nástupnictví a posílil p itom své moravské p íbuzné. Na brn nském hrad ponechal svého syna Old icha, vytvo il však nový úd l znojemský a na hrad s vymalovanou kaplí dosadil svého mladšího syna Litolta. Oba moravské synovce vrátil i s jejich matkou Eufemií do úd lu olomouckého, zatímco t i nejmladší syny zem elého krále Vratislava ponechal na pražském hrad po svém boku, bez úd lu, bez družiny. B etislav vy kával v emigraci v ren své p ísaze, a tak se zdálo, že zaštít na silnou autoritou nového panovníka, knížete eského Konráda, posledního žijícího syna velkého B etislava, dojde svatá smlouva knížat svého napln ní.

Vít zství Moravy se v této chvíli mohlo zdát dokonalé. Kníže Konrád sed l pevn na pražském stolci a jeho starší syn Old ich jako jeho p ipravený nástupce na brn nském hrad , ímž tvo il zárove hráz mezi Prahou a Uhry, kde dlel jeho jediný konkurent s p irozeným nárokem na stolec. Co více si bylo možno p át? Zdálo se, že sta í pouze vy kávat, až se upev ováním jejich moci postupem asu zm ní vztah mezi echami a Moravou k jejímu prosp chu. Sta ilo jenom, aby kníže Konrád co nejdéle p ežil svého bratra a tím co nejlépe p ipravil nástup svého syna…

Všechno je jinak!, zní však jedna z nejhlubších pravd d jin, které jsou otev ené v každém dni, v každém okamžiku p ítomnosti. Teprve když ten uplyne, stává se jednak nezm nitelnou minulostí a jednak stále se m nícími d jinami, tím, co blízcí i velmi vzdálení potomci jsou schopni a ochotni o své minulosti poznat.

Již za átkem zá í téhož roku, kdy se Konrád stal eským knížetem, kamenný stolec na pražském hrad op t osi el. Jeho nástupce p ijel podle o ekávání z východu, aby se ujal svého d dictví – a p ijel velmi rychle. Tak rychle, že již týden po smrti Konrádov byl nastolen za radostného vítání veškerým lidem pražským, p edáky i duchovními. Sám biskup Kosmas jej s velkým procesím dovedl slavnostn ke stolci, praví kroniká .

Byl to B etislav, nejstarší pravda z osmi následník , ale jeho podivuhodná rychlost je o to záhadn jší, že m l do Prahy od dvora uherského krále mnohem delší cestu než jeho bratranec Old ich od hradu brn nského. Meškal snad toho dne, kdy jeho strýc Konrád odevzdal svou duši zp t do rukou Stvo itele, už op t potají v (moravské?) zemi? Snad na Olomoucku, aby se vyhnul se svými pouhými dv ma tisíci bojovník brn nské posádce a jihomoravskému vojsku obou Konrádových syn ? V d l tedy snad již p edem, že panující kníže nemá (náhle nebo p ipraven ?) už mnoho života p ed sebou? M l snad spolehlivé zprávy z první ruky o jeho možné chorob nebo snad dokonce o tom, že pražský hrad a jeho etná temná zákoutí nejsou p íliš zdravým prost edím pro p ivandrovalé Moravany?

To je zatím tajemstvím, k jehož poznání je zapot ebí nové knihy.

Osud celé zem však získal touto podivn brzkou smrtí knížete Konráda zcela nový sm r. echy se znovu prosadily, Praha zvít zila.

Kníže B etislav, nejstarší syn krále Vratislava, usedl na stolec a nejd íve se odm nil biskupovi a duchovním za jejich pomoc p i svém nastolení tím, že vyhlásil drastické postihy za všechny (hlavn na venkov ješt p ežívající?) projevy pohanství. Usedl na stolec pevn a za al spravovat zemi podle své v le. Pop el tím v li svého otce a strýce, na kterou odmítl p ísahat a naplnil rad ji p ísahu vlastní, ale s žádným odporem ze strany svých bratranc se nesetkal. Byl koneckonc nejstarší ze všech a v le, právo a zákony umíraly tehdy skute n (aspo z velké ásti) spolu s vládcem, nový panovník byl sám novým právem a zákonem. Nenadálou otcovou smrtí a rychlým spádem událostí z ejm zasko ený Old ich nedokázal zabránit jeho nastolení a propásl tak jedinou p íležitost, sám usednout na kamenný stolec. Te již nemohl své právo – v li dvou mrtvých panovník – obhájit p ed novým právem nového knížete, který m l navíc jednozna nou podporu mocenského centra zem a byl také p ece jenom v té chvíli nejstarším lenem panujícího rodu…

Všichni moravští bratranci nového knížete se tehdy stáhli. Uznali z ejm p evahu p irozené legitimity stále ješt nesmírn silného práva sta ešinství nad nov jší v lí zem elých panovník , vyjád enou na st n znojemské kaple. Také kníže B etislav je všechny ponechal celé roky v jejích úd lech v klidu a míru. Bojoval zato opakovan v Polsku, aby vynutil slíbenou, ale nedodržovanou platbu tributu a aby mohl také zasahovat do tamních nástupnických spor . Ve druhém roce své vlády vyslal eského i moravského biskupa do Mohu e, kda byli po císa ské investitu e vysv ceni arcibiskupem. Poté se oženil s bavorskou hrab nkou Lukardou z Bogenu, která mu p íštího roku (1095) darovala syna, jednoho z mnoha dalších legitimních nástupc z panujícího rodu. Rok nato pak eskou zemí prošla ást poutník první k ížové výpravy, jejíž ú astníci p es odpor domácího duchovenstva násilím k tili pražské Židy. Když výprava p ešla, navrátili se tito ovšem v drtivé v tšin k ví e svých otc a život se znovu uklidnil, ale ne na dlouho. Ut k mnoha pražských Žid z eské zem , této za p ldruhé století již velmi zbohatlé pražské menšiny, tohoto citlivého m idla pro vzr stající obavy z budoucích nepokoj , p evrat a válek, byl neomylnou p edzv stí v cí p íštích. Stalo se tak dva roky poté, co kníže B etislav v roce pr chodu k ížové výpravy kázal vyhnat ze sázavského kláštera slovanské mnichy a na radu biskupa Kosmy (?!) ustanovil tamním opatem b evnovského (latinského) probošta D tmara. Myslím, že šli do Uher (vlastn Chorvatska) pod vedením svého opata Božet cha docela s uleh ením, v Záh ebu byl tehdy biskupem Duch, Dušan, bývalý len jejich sázavské komunity. A my už se nikdy tak úpln nedozvíme, nakolik se na této „rad “ podepsala Kosmova nenávist ke slovanské bohoslužb a jejím nositel m a

nakolik atmosféra výjime n vypjaté víry toho jedine ného roku. Snad jen ur ité náznaky se jednou vyplatí shrnout do t etí a poslední knihy o znojemské malb …

Jak šel as a s ním uplývaly poslední roky toho úžasného jedenáctého století, dostihlo i nového vládce nem nné prokletí doby, otázka legitimního nástupnictví. Ani on, stejn jako jeho otec p ed osmi lety, nemohl snést pomyšlení na odevzdání stolce do rukou svých moravských p íbuzných, z nichž te už bez jakýchkoliv pochybností dvojnásobn oprávn ný – v lí p edk i svým v kem – knížecí syn a královský synovec Old ich trp liv ekal ve svém brn nském úd lu, až se osud naplní. Kníže B etislav však p esn na totéž ekat necht l a tak svého bratrance nejprve zajal a uv znil na hrad Kladsko, který spravoval jeho polský synovec, syn jeho již dávno (po porodu tohoto dlouho marn o ekávaného syna) zem elé sestry Judity. Byl však zanedlouho nucen jej propustit, nejspíše pro silný odpor eských p edák , v rných strážc p ísahy o nástupnictví podle sta ešinského práva.

Nevzdal se ovšem, pouze pochopil, že musí usilovat o napln ní svého zám ru jinou cestou. Využil úmrtí biskupa Kosmy a vydal se o velikonocích téhož roku, kdy bojovníci první kruciáty slavn osvobodili svatý Jaruzalém, do ezna, kde nechal z císa ovy ruky p edat nejen prsten a biskupskou berlu jeho nástupci He manovi, ale také kopí s praporcem svému mladšímu bratru Bo ivojovi, jako potvrzení svého rozhodnutí o svém nástupci na kamenném stolci eských knížat.

Tímto v naší zemi do té doby nevídaným inem, dosazením budoucího panovníka z cizí ruky, tímto nehorázným pop ením nejen legitimity nástupnictví v rámci rodu, ale dokonce samotného domácího práva volit svého vládce sami a pouze jej nechat potvrzovat p edáním léna z ruky císa ské, zlomil kníže B etislav Druhý jak sta ešinský ád svého d da, tak i p ísahu všech svých ostatních bratr a bratranc o ádném nástupnictví podle práva. Tehdy bohyn spravedlnosti zni ila nadobro své stopy, jež sotva vytla eny zbyly po ní v echách, nebo bylo právem u ech , aby vždy nejstarší z knížat jejich dosáhl stolce v knížectví, napsal o tom (jen o málo pozd ji) p ímý a o itý sv dek událostí, kanovník a kroniká Kosmas, p estože práv jeho rozhodn nem žeme podezírat z p emíry náklonnosti k Morav a její slovanské církevní tradici. M že však tou ‚stopou sotva vytla enou‘ myslet n co jiného, než malbu na st n znojemské kaple? Jist však touto poznámkou (ve spojení s tou následující) dokazuje, že v roce 1100 byl Old ich skute n nejstarším z žijících vnuk a potvrzuje tím nep ímo výpov znojemské malby, kterou zcela jist znal.

A protože v této dob právo jednou zlomené p estávalo být právem navždy, necítil se od této chvíle už nikdo z vládnoucího rodu zavázán svou p ísahou tak, jak tomu bylo p edtím. Otázku legitimního nástupnictví v rámci panujícího rodu, tuto klí ovou otázku pro osud

státu a tedy i (budoucího?) národa románské doby, p evzala po malebné smlouv knížat na celé jedno století do své kompetence moc zbraní.

Kníže B etislav si byl jist pln v dom toho, co u inil. Smlouvu malby m l oprávn n za p ekonanou už svým nastoupením, což mu však nezabránilo v tom, aby ji nenapodobil podle p íkladu svého otce – jak má podle v le panovníka p esko it nap íšt mladší staršího. Nyní se rozhodl jednat. Když nejprve po He manov biskupském sv cení ost ihomským arcibiskupem v lét téhož roku 1099 uzav el dohodu s novým uherským králem a svým bratrancem Kolomanem, vyhnal na zpáte ní cest do ech Old icha s Litoltem z úd l , obsadil jejich hrady svými posádkami a polovinu Moravy mimo Olomoucka, kde Svatopluk s Otíkem p islíbili poslušnost, ud lil svému bratru Bo ivojovi, budoucímu nástupci.

Vyhnaní Konrádovi synové se však s touto do nebe volající nespravedlností nesmí ili a zahájili otev ený ozbrojený odpor. V posledním roce století (nové století za íná pochopiteln až rokem jedna, nikoliv nula, tím teprve kon í to staré, tak jako desetiletí kon í rokem deset a nikoliv dev t) a také svého života byl B etislav nucen celé m síce bojovat na jižní Morav , aby pomohl svému bratrovi a vymohl mu vládu v úd lu. Nejprve se mu to zda ilo a Bo ivoj se na znojemském hrad dokonce oženil se sestrou rakouského markrabího Helpirkou, na vánoce však kníže B etislav podlehl po návratu do ech dýce záke ného vraha, kterého mohl poslat kdokoliv. Umíral dva dny a svému p tiletému synkovi odkázal krom lovecké trubky a svého milovaného kopí pouze ho ký vzkaz, že nic jiného už mu darovat nem že. Samoz ejm , když na kamenný stolec ekalo ešt nejmén sedm jeho strýc … Kníže byl slavn poh ben u hlavního chrámu zem a jeho milovaná sestra Ludmila nechala na jeho památku vystav t kapli, kde se sloužila každodenní mše za spásu jeho duše.

V Praze byl sice se všeobecným souhlasem nastolen Bo ivoj, ovšem Moravu ztratil okamžit , hned prvního roku nového století. Oba jeho bratranci se vrátili a po vyhnání eských posádek svoje úd ly opanovali. A nejen to! Na d kaz toho, jak rychle se upev ují a rozši ují špatné mravy, pokusil se Old ich ihned napodobit B etislava a vydal se rovn ž do ezna s dary a prosbami, aby císa rá il tentokráte jemu echy v léno ud liti… Ten peníze rád vzal a formáln mu vyhov l, úkol vybojovat si vládu a uznání však ponechal na n m. A tak zahájil Old ich boj o pražský kamenný stolec, vyslav nejprve posly, aby svou výmluvností naklonili p edáky právu, podle n hož mu náleží stolec jakožto nejstaršímu. Když poznal, že po dobrém nepo ídí, za al p ípravu ozbrojené vzpoury už nejen na Morav , ale i v samém centru zem . Jeho v c byla sice spravedlivá, avšak darmo lapáš za ocas, když upustíš za rohy, íká k tomu moud e náš o itý sv dek, nebo ani tentokrát se odstavenému moravskému následníkovi nepoda ilo dobýt

tr nu. Jeho p edevším za n meckou hranicí sebrané vojsko se u Malína rozprchlo a tak mu nezbylo, než vrátit se do Brna. Tam už z stal a smí il se se svým osudem, nebo až do své smrti o dvanáct nebo trnáct let pozd ji už se o žádný odboj nepokusil.

Bo ivoj se tedy sice nejprve udržel na stolci, ale vyhráno ani zdaleka nem l. Prapor odboje a vzpoury p evzal te druhý z jeho moravských bratranc , který byl podle sv dectví znojemské malby rovn ž starší než on. P estože u Malína – kde se však pot eboval zbavit svého brn nského konkurenta Old icha – táhl ješt Bo ivojovi na pomoc, p ipravoval si olomoucký kníže Svatopluk v p íštích letech proti n mu pomalu pozice. Nejen ve vlastním úd lu a v blízkém zahrani í, ale i v pražském centru moci, u vlivných a díky spor m ve vládnoucím rod stále vlivn jších eských p edák , jakož i u n kterých ze svých mladších bratranc . První pokus v roce 1105 se mu ješt nezda il, ale o dv léta pozd ji, když mezitím zem el starý a zkušený císa Jind ich, spojenec a podporovatel Bo ivoj v, svého bratrance kone n svrhl a vyhnal a sám usedl na kamenný stolec. Bylo to tentokrát ve shod s eskými p edáky a za podpory bratrance Vladislava. Aby si vykoupil pražskou podporu, neváhal mu Svatopluk p islíbit následnictví nejen na úkor svrženého Bo ivoje, ale i obou jejich brn nských bratranc , kte í byli oba starší, než tento tvrtý syn krále Vratislava.

Z kdysi svatého práva sta ešinství se stále více stávalo jen jakési doporu ení pro stále mocn jší rody pomalu vznikající d di né šlechty. Že je však panovník stále ješt nejmocn jším pánem ve své zemi, to dokázal nadmíru jasn práv kníže Svatopluk, asi ten „nej istší Moravan“, který kdy sed l na pražském stolci, jenž celé dva roky svého krátkého panování strávil v sedle kon a na bojištích. Jím p ikázané a jinými eskými rody provedené poslední a nejd kladn jší vražd ní Vršovc trvalo n kolik dní a nocí a nezastavilo se op t ani p ed nevinnými d tmi, v myšlení doby ovšem p edevším p íštími mstiteli. S Krásovým me em v krku skon il jejich p edák Božej s celou svou rodinou na hrad Libici bez rakve a poh bu v narychlo vykopané jám a splatil tak vinu svého rodu na vyvražd ní rodiny svatého Vojt cha, dva malé synky Mutinovy jako prasátka je drže v podpaží pod ízl nožem kat na pražském tržišti p ed o ima našeho kroniká e. Ten také vložil posléze do úst knížete Svatopluka vskutku podivná slova, jimiž obžalovával neš astné Vršovce. Byli to prý oni, kdo nechali tehdy zavraždit jeho bratrance B etislava, tu vynikající hv zdu v celém kruhu knížat. Jen t žko lze pochybovat, že kanovník a pozd jší d kan pražské kapituly Kosmas se nechal inspirovat ke své kronice eských a moravských d jin n ím jiným, než barevnou nádherou na st nách znojemské kaple. A je na ase, aby to kone n uznali i moderní historikové, ti nadšení otroci písemných pramen , aby opustili obskurní, na st nách vyškrábané nápisy a sklonili pokorn hlavy p ed moderními poznatky svých koleg , historik um ní, schopných „ íst“

ikonografii stejn dob e, jako oni tou své písemné záznamy…

Vypuzený Bo ivoj utekl k novému n meckému králi Jind ichovi a slíbil mu za pomoc p i návratu na eský stolec velké bohatství. A vskutku m l nejprve úsp ch, za který zaplatil z kapes svého národa. Král si pozval nového knížete Svatopluka k sob , zajal jej a poslal Bo ivoje zp t do ech, ale ty už ho necht ly. Uprchl ihned znovu, jakmile narazil u hradu Donína na eské a také moravské vojsko pod velením svého dalšího bratrance, Svatoplukova bratra Otíka, z n hož se mezitím stal muž a skute ný vládce, olomoucký úd lník Ota erný. Svatopluk se vykoupil za nesmírnou sumu deseti tisíc h iven (zhruba p t tun) st íbra, vrátil se do Prahy a vyraboval nejprve všechno dostupné bohatství, aby uspokojil n meckého krále Jind icha, svého v itele…

Došlo na moudrá slova, že není v tšího nešt stí pro zemi a všechen její lid, než když se množství knížat svá í o d dictví. I sám biskup He man, zmítaný bojem mezi knížaty, p isp l sedmdesáti h ivnami istého zlata; nebylo opata ani probošta, nebylo duchovního ani laika, nebylo Žida, ani kupce, ani sm nárníka, nebylo žerté e, který by nebyl nerad n ím p isp l knížeti ze svého skladu…

Kníže Svatopluk se tehdy smí il s králem Jind ichem, který se stal p íštího roku kmotrem jeho novorozeného synka a odpustil mu zbytek dluhu. Oba pak vytáhli do Uher, zatímco Bo ivoj napadl echy v ele polského vojska, byl však odražen a donucen rychle se stáhnout. Odvetou zato vedl pak p íštího roku král Jind ich s eským knížetem po boku výpravu do Slezska a když ji v zá í ukon il a cht l jej propustit dom , byl kníže Svatopluk v jeho ležení záke n zavražd n do zad vrženým kopím. Vrahovi se poda ilo utéct, a tak z stane op t tajemstvím, kdo si zaplatil jeho službu. Kníže na míst zem el a nesta il tedy dát jakékoliv doporu ení stran svého následníka, ale nebylo toho ani t eba, nebo teprve te vypukl skute n vražedný všeobecný boj.

Nejprve došlo k volb nástupce v samotném vojsku a byl to p edevším p edák Vacek s lidmi z Moravy, kdo prosadil s Jind ichovým souhlasem Svatoplukova bratra Otu. Ten se vydal okamžit ku Praze, na stolec však neusedl a dalších knížetem „z krve moravské“ se nestal. Nejenže byl nejmladší ze všech kandidát , ale p edevším se proti n mu postavili eští p edáci v ele s biskupem He manem, kte í podle staršího ujednání vyzvedli na stolec pod vedením vyšehradského kastelána Fabiána jeho pražského bratrance Vladislava. Ota erný se s tím prozatím smí il, nikoliv ovšem bývalý kníže Bo ivoj, starší obou. Ten využil Vladislavovy cesty za králem Jind ichem a na Št drý den obsadil ne ekan a bez odporu pražský hrad.

Rozvrat, zlo in a chaos zavládly te v samém srdci eského státu, úpadek dosáhl svého vrcholu. P íznivci Bo ivojovi, asto p vodem z

nejnižších vrstev, zabíjeli, rabovali, pálili, znásil ovali a vysmívali se svým domácím nep átel m. Utéci musel i kastelán Fabián, zanechav (prý) peru kroniká e ho kou poznámku: B da ti, eská zem , jež nejsi tak obzvlášt širá, pon vadž mnohým pán m jsi poddána, spole ná všechn m, kdož jsou mužského rodu a veskrze z panského kmene zplozeni, dvacet už je t ch paná k , a proto t žká jest rozrostlá moc jen národu, nikoliv sob , nebo to odpyká lid, když v emkoli knížata t eští…

Vladislav s Otou oblehli oba pražské hrady a celá v c došla tak daleko, že opakované a stále masívn jší zásahy n meckého krále se tentokrát staly jediným a posledním východiskem ze zoufalé situace, podobn jako kdysi podpora nastolení knížete Jaromíra po vyhnání Polák z Prahy. Hned prvního ledna následujícího roku 1110 vtrhl Jind ich s vojskem do ech a pozval bratrance do Rokycan na sv j soud. Bo ivoje bez okolk zajal a odeslal do své zem , kde ho nadále držel dlouhá léta v žalá i, zatímco Vladislava potvrdil na eském stolci. Odpov nového vládce domácím pom r m byla ovšem odpovídajícím zp sobem krutá, popravy, mrza ení a konfiskace majetku jak Bo ivojových zlo inc , tak i mnoha jiných, snad i nevinných, byly masové. Do ciziny se vylila nová vlna emigrace v etn Vladislavova nejmladšího bratra Sob slava, jenž mezitím dosp l a byl nyní ve v ku asi p tat iceti let již také významným lenem panujícího rodu. I svého dosavadního spojence Otu nechal nový kníže hned v lét zajmout a uv znil jej na t i roky na hrad K ivoklátu, na podzim pak musel odrážet za t žkých ztrát vpád svého mladšího bratra v ele polského vojska. Jak p ízna né, že v této bratrovražedné bitv padli také Nožislav a Držimír, synové Lubomírovi…

Už p íštího roku však povolal nový kníže Vladislav, z n hož m l vzejít budoucí d di ný královský rod eský, Sob slava zp t a dal mu do správy hrad Žatec, jak se za to p imlouvala p edevším jejich matka, královna vdova Svatava. Tehdy také, v tomto roce ty jedni ek, zem ela vdova Eufemie a rok nato, když mladi ký B etislav, kdysi d dic trubky a kopí, vedl eský doprovod na císa skou korunovaci do íma, také Litolt Znojemský. B hem dalších dvou nebo t í let zem el také jeho starší bratr Old ich Brn nský a kolem pražského knížete se významn uvolnilo. Jeho starší bratr Bo ivoj hnil v okovech n kde na porýnských hradech a mladší bratr Sob slav rad ji uprchl op t do Polska poté, co se pomstil za utrp ná p íko í a nechal p esn podle dávného vzoru svého nejstaršího bratra B etislava zavraždit Vacka, nejvýznamn jšího p edáka a pravou ruku svého panujícího bratra Vladislava. Ten zato propustil v prosinci bratrance Otu a vrátil mu dokonce olomoucký úd l.

Sob slavovo vyhnanství ani nyní netrvalo dlouho, protože už za necelé dva roky jej kníže Vladislav povolal zp t a dal mu brn nský a znojemský úd l. Najednou bylo zrovna tolik následník , kolik bylo

moravských úd l , situace se tím z eteln uklidnila a boje o pražský stolec na n jakou dobu utichly. Za další dva roky, které kníže Vladislav využil k uzav ení smlouvy s polským vládcem Boleslavem K ivoústým a k vále nému seznámení se s novým, velmi mladým králem uherským Št pánam, se však stalo n co nevídaného. Vladislav povolal v roce 1117 svého staršího bratra Bo ivoje z n meckého v zení, vrátil mu pražský stolec a sám se spokojil s „úd lem“ v severovýchodních echách. Toto jedine né gesto, opožd né a pouze p echodné, z stalo jediným dobrovolným napln ním už mrtvého práva sta ešinství, nebo po celé další t i roky vládl nejstarší z žijících knížat, v po adí p vodn tvrtý Bo ivoj. Jeho mladší dva brat i a jeden bratranec, poslední t i v po adí zobrazených knížat na st n znojemské kaple, vládli zárove v úd lech. Všichni ostatní až po šestého Litolta už dleli po boku svých p edk na v nosti…

Šestnáctého srpna posledního roku druhého desetiletí však Vladislav svého bratra Bo ivoje svrhl a na pražský stolec op t usedl sám, a to za takových okolností, že náš o itý sv dek se ješt po n kolika letech i ve svých osmdesáti letech chv l bázní: Nyní, milená múzo, sv j ret hle zadržet prstem. I když dob e to víš, m j rozum a ne íkej pravdu, chceš-li mít rozum jako já… Naposledy utekl Bo ivoj ze své vlasti, tentokrát do Uher, kde za necelé ty i roky zem el a ten stále stejn nevy ešený problém legitimního nástupnictví se v Praze zárove znovu vrátil s nezten enou silou na po ad dne. Dva roky po Bo ivojov vyhnání nejd íve zem el biskup He man a nastolen byl Menhart, hned následujícího roku se kníže Vladislav op t vrhl proti Sob slavovi a vyhnal jej z Moravy do Polska. Brn nský úd l p idal k olomouckému svému bratranci Otovi a do znojemského dosadil Litoltova syna Konráda. P íštího roku zem el saský ze krále Vratislava Viprecht z Groj e a nechal se poh bít v Pegau pod náhrobkem, který je p esnou kopií maleb jeho etných švagr ve znojemské rotund . Sob slav hledal pomoc u jeho syna a jím doporu eného Lothara ze Supplinburgu, mocného vévody Sas , jehož „p ímluva“ u císa e mu však spíše uškodila než pomohla. Když potom v lednu následujícího roku 1125 kníže Vladislav t žce onemocn l (pravd podobn ochrnul po záchvatu mrtvice, jako bylo v p emyslovském rod už dávno dobrým zvykem) a Sob slav se urychlen navrátil do ech, aby objížd je zemí hledal tentokráte domácí pomoc, zdálo se nejprve, že pražský kamenný stolec zd dí spíše panovník v bratranec Ota než jeho mladší bratr Sob slav. P ály tomu nejen významné kruhy p edák , ale ješt více manželky Vladislava a Oty, sestry z Bergu Richeza a Žofie, jejichž vliv na jejich manžele, jako vždy v d jinách, neradno podce ovat…

Naposledy však zasáhla do mocenského boje královna vdova, sta i ká, více než osmdesátiletá Svatava a oto ila op t kolem osudu tak, že mladší p esko il staršího. Umírající Vladislav jí na smrtelném

loži slíbil, že se smí í s bratrem a své slovo skute n dodržel, ímž se Sob slavovi otev ela cesta na stolec. Když kolem velikonoc kníže zem el, byl zvolen a nastolen Sob slav, zatímco jeho bratranec Ota ve strachu p ed zajetím uprchl na svou Moravu. Jen o m síc pozd ji zem el bez potomk poslední císa sálského rodu Jind ich a v íjnu také kroniká Kosmas.

Poslední protivník nového pražského knížete by se asi smí il se svým osudem jako kdysi jeho bratranec Old ich, ale Sob slav jej nenechal ani na Morav na pokoji. P ešel ihned do ofenzívy a sebral Otovi jeho brn nský úd l, který mu p ed dv ma lety daroval kníže Vladislav nádavkem k jeho olomouckému. Rozhn vaný kníže Ota erný se ihned odebral k novému n meckému králi, kterým se práv stal saský vévoda, a nedalo mu velkou práci, p esv d it jej o nutnosti táhnout do ech a jeho mladšího bratrance ztrestat. Král Lothar p íležitosti využil, protože pro nastávající zápas o své uznání v íši pot eboval mít proti mocným Štauf m eského knížete pevn na své stran a v d l, že jím dosazený Ota by toho byl nejlepší zárukou.

Jako tak asto se však ukázalo, že nakonec je všechno jinak, protože v záplavách sn hu mrazivého února p íštího roku dokázalo eské vojsko pod knížetem Sob slavem p ipravit N mc m u hradu Chlumce jednu z nejdrtiv jších porážek v dlouhé a krvavé historii vzájemných boj . V pevné d v e v pomoc domácích svatých nechal tehdy kníže p ivázat zázra n nalezenou korouhev biskupa Vojt cha na Václavovo posvátné kopí a eské vojsko se pod tímto znamením vrhlo na zbloudilý saský p edvoj s takovou vervou, že jej úpln rozdrtilo a zbytek Lotharova vojska i s velitelem pak neprodyšn obklí ilo. A mocná pomoc toho, jenž se z v le osudu ocitl po boku nejmladšího z devíti princ a následník kamenného stolce, p ísahajících kdysi ve znojemské kapli svou poslušnost, sahala ješt dále, nebo hlavní p vodce celého tažení, moravský kníže Ota erný, v této bitv padl.

Pro knížete Sob slava se kone n definitivn naplnil osud sice nejmladšího a proto posledního, zárove ale nejúsp šn jšího panovníka ze všech devíti následník , jenž významn konsolidoval a posílil eský stát. Poraženému n meckému králi, který koneckonc nic jiného necht l a smrtí Otovou byl zprošt n slova, slíbil budoucí podporu a velkomysln jej propustil bez výkupného, ímž získal mocnou oporu do dalších let svého panování. M l díky ní na domácím eském poli nadále tak volnou ruku jako nikdo z jeho p edch dc od doby krále Vratislava. Usedl te asi padesátiletý, nezpochyb ovaný žádným ze svých etných mladších p íbuzných, na pražský stolec tak pevn , že na n m vydržel celých dalších patnáct let až do své smrti v posledním roce tvrtého desetiletí. A byl to tentýž milostivý osud, který dovolil, aby se naplnila ješt jedna stará p ísaha. Dop ál dožít se toho všeho a do kat se i tohoto vít zství jeho staré matce, nebo královna Svatava tiše a pokojn zesnula až v zá í téhož roku, kdy v únoru

p edtím její nejmladší syn tak významn upevnil svou pozici na kamenném stolci uprost ed pražského hradu…

Ne že by jeho další panování bylo zcela klidné, to by ani nebylo v té dob možné, ale byl o tolik starší a zkušen jší než jeho p íbuzní! Nejstarším z nich byl te stejnojmenný syn jeho bratra B etislava, nyní již t icetiletý d dic trubky a kopí, jehož Sob slav neváhal hned na podzim stejného roku uv znit. Moravská panství rozd loval svým p íbuzným podle svého uvážení jako suverénní vládce, vícemén však zachovával jednotlivé úd ly pro potomky svých bratranc . Old ich v syn Vratislav dostal Brn nsko, Litolt v syn Konrád Znojemsko a Svatopluk v syn Václav Olomoucko.

Nejv tším nebezpe ím se knížeti Sob slavovi pomalu stávala spojená moc eské šlechty, které musel neustále vzdorovat, ale i s tím si poradil, když v lét posledního roku t etího desetiletí rázn potla il (prý snad možná) p ipravované spiknutí. Krvavými istkami zú toval s p e etnými velmoži a svého nebohého synovce B etislava nechal oslepit; na následky tohoto zran ní neš astník zakrátko zem el.

Jak b žela léta a Sob slav upev oval své postavení, neodolal ani on železnému zákonu doby a pokusil se po svém nalézt odpov na otázku, o jejíž zodpov zení se snažili tém všichni jeho p edch dci – jak omezit nep ehledné množství možných následník pokud možno jen na vlastní syny? Necelé t i roky p ed smrtí dosadil do Olomouce svého nejstaršího syna Vladislava a v následujících letech se hore n snažil upevnit jeho pozici jak doma, tak p edevším v zahrani í, u nového n meckého krále Konráda z rodu Štauf . Nic mu to však nepomohlo, vždy nakonec je p ece stejn všechno jinak…

Když na Vánoce onemocn l (rovn ž ochrnul?), musel až do svého skonu v polovin února p íštího roku bezmocn p ihlížet, jak o jeho nástupci rozhoduje stále mocn jší a sebev dom jší zemská aristokracie, která kone n dala najevo sv j vztek na bezohledného vládce a jeho syna odmítla. A je jenom p ízna né, že i tehdy byli p esko eni oba moravští – v té chvíli nejstarší – lenové panujícího rodu Vratislav Brn nský a Konrád Znojemský. V Praze shromážd ná p edevším eská šlechta dala sv j hlas jinému Vladislavovi, nejstaršímu synovi Sob slavova p edch dce stejného jména. Tak usedl na kamenný stolec budoucí druhý eský král, aby na n m z stal celých dlouhých dvaat icet let. Nástupnické spory se uklidnily poté, co nový kníže nakonec odrazil i p es t žkou porážku na vále ném poli pokus Konráda Znojemského dobýt stolec násilím, p i n mž moravský úd lník neváhal ani oblehnout Prahu a zapálit p itom oba hlavní hradní kostely. Není myslím divu, že práv on prokázal v tomto smyslu tu nejsiln jší motivaci – vyr stal p ece od nejútlejšího d tství s barevnou nádherou svaté smlouvy knížat o nástupnictví podle svého v ku p ed o ima…

Teprve po abdikaci krále Vladislava ve prosp ch nejstaršího syna

nastal v poslední tvrtin století op t ten strašný, nep ehledný, vy erpávající a krutý boj o nástupnictví. Vypukla nová, tvrt století trvající krvavá válka mezi jeho syny Bed ichem, P emyslem a Vladislavem na jedné a syny jeho p edch dce, strýce Sob slava, Old ichem, Sob slavem a Václavem na stran druhé; tito všichni postupn i na p eská ku usedli na kratší nebo delší dobu na kamenný stolec uprost ed pražského hradu.

A ješt jeden vládce nakonec významn zamíchal osudím kandidát panovnické moci, poslední Moravan na eském tr n , který rovn ž neváhal vést opakovan krvavé bratrovražedné bitvy t chto ob anských válek a esko-moravských st et . Byl to Konrád II. Ota, syn Konráda Znojemského, vnuk Litolt v a pravnuk Konráda Brn nského, zadavatele znojemské malby, který také usedl na p elomu p edposledního a posledního desetiletí na pražský stolec. Zem el však velmi brzy v Itálii na mor a jako bezd tný p enechal stolec knížeti Václavovi, poslednímu ze syn knížete Sob slava. Ten však byl rychle svržen a tr n už navždy opanovali synové krále Vladislava, vnukové knížete Vladislava, sedmého následníka z po adí na st n znojemské kaple, který byl tedy vyvolen bohyní Št st nou, stát se jako zakladatel d di ného eského královského rodu v tomto ohledu tím nejúsp šn jším ze syn a synovc krále Vratislava.

Prokletí nástupnických spor , zahájené ve Znojm velkolepým pokusem obou posledních syn velkého knížete B etislava o jejich vy ešení zákonem a právem, tak trvalo déle než sto let, nebo až s definitivním nástupem knížete P emysla Otakara pouhé t i roky p ed koncem tohoto bou livého století – vrcholu románské doby, zapo ala hlavn díky zisku d di né královské koruny kone n pro jeho potomky, t i krále tohoto starobylého panovnického rodu, klidn jší doba. Tehdy nastupoval prost a jednoduše nejstarší syn po svém otci, dokud poslední z této ady – tvrtý, jak p edpovídá prastará v š ba! – eský král, ani ne sedmnáctiletý a bezd tný Václav, nepodlehl v Olomouci dýce záke ného vraha, která ukon ila historii tehdy zdaleka nejstaršího nep etržit vládnoucího rodu v celé Evrop , starou tém p l tisíciletí.

Již tehdy už asi nikdo nev d l, koho vlastn znázor ují postavy knížat na st n znojemské kaple, a v dalších stoletích se na to zapomn lo úpln . Z staly tam však až dodnes na pam jedine né události eských a snad i evropských d jin, kdy poprvé a také naposledy zvít zil pokus, dát za pomoci um ní p ednost míru, smlouv , zákonu a právu p ed bratrovražedným bojem, zhoubou a ni ením, které byly b žnou normou doby.

Byl to, pravda, jenom pokus, ale nevadí, stál p esto za to! Nevadí, že netrvalo dlouho a ukázalo se, že nakonec je všechno jinak, než lov k zamýšlí, by by to byl t ebas i král...

Nebo co už znamená pouhý lidský život oproti mystériu Boží

1. About the Author

Your book should have two “about the author” sections. The little blip on the back of your book cover is part of the sales copy: You add anything that makes you sound or appear more attractive to your target audience. You want to seem human. It’s short: a sentence or two about where you live, what you enjoy, preferably something that ties in with your genre.

This section in the back of the book can be longer: you can give more history. This is for readers who have finished your book and want to get to know you better. It’s also where you should remind them to leave a book review, or go sign up on your email list for a special bonus, or follow you on Facebook or Twitter. You can add links in here, and they’ll work when you convert to ebook, (so link to your Twitter and Facebook as well if you want). But remember the links won’t work on the print book, so you’ll need to edit it to display the full link.

www.website.com

2. Acknowledgments

Aliquam tempus, diam sit amet pharetra egestas, diam massa grav- ida nunc, eget aliquet leo libero in elit. Aenean eget neque et magna tincidunt ornare non id erat. Quisque vel dolor turpis. Pellentesque hendrerit dignissim auctor. Mauris et justo et odio dapibus blandit. Nunc vestibulum, nunc et commodo venenatis, orci justo fermentum eros, accumsan tincidunt velit augue sed elit. Aliquam erat volutpat. Sed leo velit, semper sed magna tristique, rhoncus vehicula velit. Ali- quam suscipit pulvinar risus sollicitudin fermentum.

Thanks for reading! Please add a short review on Amazon and let me know what you thought!

It's nice to have a final call to action like this in the back to drive reviews. I would also add an optin offer, like "download the next book in the series for free"/ "Get the quickstart guide to implementing the tools in this book, for free." A very simple 10 page PDF can be a great optin offer for non-fiction. For fiction you can offer future books. Also add an optin offer at the front of the book; people who just "Look Inside" can still see your offer and click the link, leading to more subscribers.